John Cederholm

1910

40:
(2vol.)

-09

HUMORESKER, SKISSER

OCH

HISTORIER

FRÅN BYGDEN

AF

THURE SÄLLBERG

MED ILLUSTRATIONER

SENARE SAMLINGEN

STOCKHOLM
BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

STOCKHOLM 1909.
TRYCKT HOS BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG.

Insnöad.

Det finnes mångahanda farligheter till här i världen, för hvilka en man kan råka ut under vandringen genom jämmerdalen. Och bland dessa farligheter äro snöstormar och illvettiga fruntimmer ingalunda de minsta.

För min del och af egen erfarenhet får jag dock betyga, att jag tio tusen gånger hellre vill rida ut den rysligaste snöstorm än — hum — än — komma ut för en illvettig kvinna. Stormen går öfver och lägger sig till ro, men det sabla fruntimret hvilar icke af sitt arbete och stoppar icke sitt gräl- och träteverk, förrän döden förseglar hennes tunga och förlamar hennes naglar. Och det dröjer han vanligen allt för länge med att göra.

Detta kan måhända för en och annan synas vara ett hårdt och gudlöst tal, men jag har stora skäl att yttra dylika ord.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det har i grannhället länge varit i hvar mans mun, hur illa Johannes och Johanna i Jonsbo lefvat med hvarandra. Men ingen mänska har kastat, så mycke som den allra lilla minsta sten på Johannes, utan alla ha' var't öfverens om, att Johanna har haft skulden.

Till och med när det dunstade ut, att Johannes tidt som oftast plägade smita ner till änkan i Fridhemmet — som var't hans fästmö förr i världen, innan Johanna kom och fördärfvade lifvet för honom — fanns det ingen, som förklenade Johannes för den sakens skull, utan alla, såväl karlar som fruntimmer, sa' med en mun:

— Dä' gör han min själ rätt i! Han kan nog behöfva litet vederkvickelse, stackarn!

Och det säger jag, att rätt så stort helgon jag är, skulle jag göra precis på samma sätt som Johannes, om jag vore i hans kläder.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nu vet ni, att vi för lite sen hade en förskräcklig snöstorm en lördag och en söndag. Han kom från Ryssland, den uslingen, och ville precis fördränka hela världen, stoppade hela järnvägståg och åsamkade oss en gruflig kostnad och stora omak förmedelst skottning och snöplogning.

På söndagen kom det ut bud i grannhället, att Johannes i Jonsbo hade försvunnit, och vi trodde inte annat, än han var't ute och kommit om i snön. Vi voro hela söndagen i färd med att leta efter honom, men nå'n Johannes sågo vi aldrig till. Johanna bölade och tjöt och

hade bud neråt Fridhemmet, men där hade ingen heller sett honom. Till och med änkan var inte hemma. Hon hade gått te' Blankebo kvällen förut för att se till sin sjuka mor, hade man svarat budet, och Johannes hade inte var't synlig där nere på den dag man mindes, upplyste drängen på stället.

— Jaha, då ska' en få si, att han gjort af med sig, mente vi lite till mans och ömkade oss öfver honom. Men vi tyckte på samma gång, att det var lika godt åt Johanna.

Måndagen gick, och ingen Johannes kom till bys. Då voro vi, förstås, allesammans säkra på, att det var galet ställdt med honom.

Men ett litet grand före läggedags på måndagen, och just när jag var i färd med att stänga förstudörren hemma i Skällebo, kom, minsann, Johannes stöflande.

— Hä, ä' du inte döer? skrek ja' till.

— Nähä, men inte långt ifrå'! Ja' har var't i den värsta klabbasjon å i så'na omständigheter, att ingen kan tänka sej värre, å nu ha' ja' kommit te' dej för å få hjälp i mitt elände. Du får lof följa me' hem och hjälpa me' mä Johanna, för du ä' den störste mästare i ljugning som finns! stammade karlen.

— Nu ska' du inte smeckra mej, för ja' kan, gu' nåde mej, knappt ljuga te' husbehof. Men kan ja' va' dej te gagn å nötta, så vell ja' gärna stå en medkresten bi efter förmåga! lät jag.

Och så talade han om sin sak för mej.

På lörda'n, just i solagången på aftonen, hade det kommit på honom att svänga ner till Lena i Fridhemmet. Han tyckte inte att blåsten var så värst svår just då. Tvärtom ansåg han, att vädret var passligt för hans företag, ty när det är ledt ute, är man ju inte så utsatt för att träffa folk på vägarna, som se hvart en tar vägen.

— Dä' håller streck. Men hvad tänkte du säja Johanna att du var't, när du kom igen! lät jag.

— Att ja' var't i Månsabo och kräft pengar! — Nå, jag gick och plumsade i snön och kom te' Fridhem och gjorde tecken åt Lena. En får lof passa sej där också för drängens och pigans skull, kan tänka! suckade Johannes.

— Dä' begrips! Fortsätt!

Ja, så talade han om, att när han funnit, att Lena förstått tecknet, hade han smugit sig bort åt badstun, där hen och Lena plägade träffas, då de ibland ville språka med hvarandra. Några minuter efteråt hade Lena kommit och varit lite grannklädd. Hon hade lurat sitt husfolk med att säga, att hon skulle gå och se till mor sin. Därför hade hon för syns skull en korf och en pannkaka med sej i ett litet knyte. Och hon hade nog också tänkt att gå te' Blankebo också, om det stått till för henne.

Sen hade de satt sej i badstun och pratat och inte tänkt på hvad tiden led.

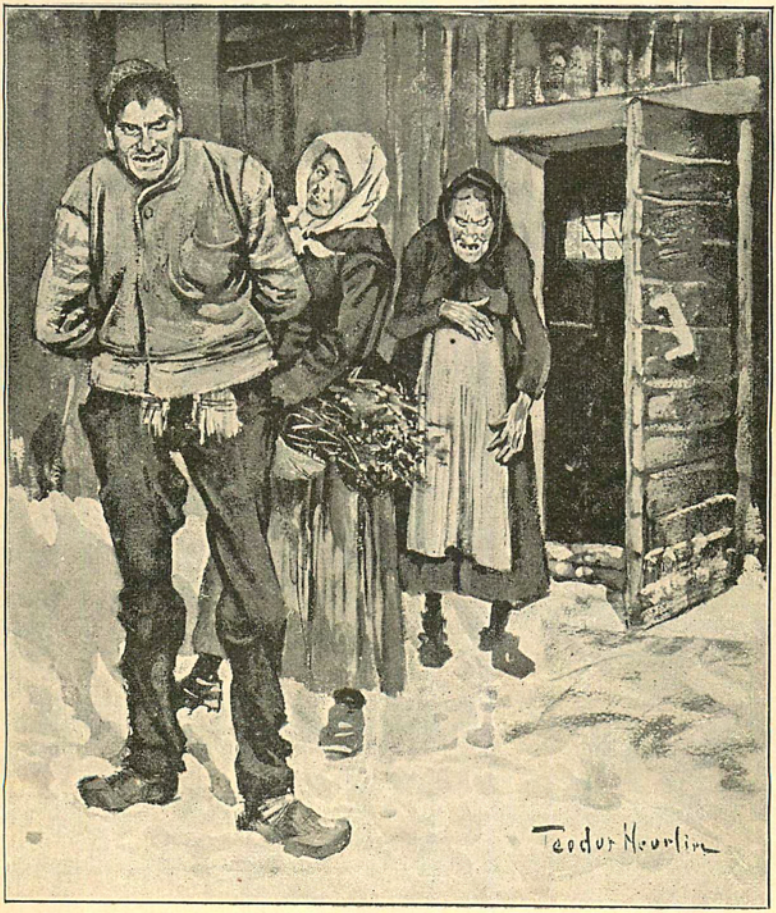
Teodor Neurlin

— Nä', en gör inte dä' i sådana stunder. Då gå råra timmar kvickare än en tiondels sekund! inföll jag.

— Just så. Och inte hör eller aktar man oväder heller, sa' Johannes.

När de så sent omsider skulle skiljas, var den lilla badstun insnöad precis. Hon ligger, som vi veta, invid berget, med dörren åt detsamma, och däremellan hade nu vräkt sej en sådan drifva, att det inte stod i mänskomakt att komma ut.

De hade stretat och arbetat såsom för lifvet, men det gick inte. Dörren gaf sej inte en tum. Men drifvan blef allt värre och värre.

Så hade snön bommat in dem i badstun, och där fingo de bli.

— Då var ju korfven och pannkakan en stor skickelse af försynen! inföll jag.

— Jaja, dä' va' en himmelens ingifvelse, som Lena feck. Vi hade kanske dött annars. Men där finns, som sagdt, en försyn, som vakar, grät Johannes.

På måndags afton hade det dock lyckats honom att göra ett hål i taket och komma ut, men bå' drängen och pigan och Britta i Stensjö hade stått ute på gården och fått se dem, när de krupit upp i ljuset.

Aj — aj! sa' ja'.

— Jojo men, och nu får du lof följa mej hem och vri'a ihop en lögn för Johanna, annars blir ja' evigt olycklig, snyftade Johannes och darrade.

Det hade ju var't synd att inte bispringa honom. Jag drog på mej stöflarna och hyfsade till mej ett grand och under tiden fick Johannes lite fägning. Sen gingo vi ut i kvällen mot Jonsbo till. Jag gick före och grunnade på hvad jag skulle säga, och efter gick Johannes och suckade.

I sinom tid kommo vi fram till Jonsbo och tittade i fönstret.

Johanna stod vid spisen och såg ilsk ut. En stor kittel med vatten stod öfver elden, och ett bakträg med mjöl uti var ställdt på ett par stolar bredvid.

— Hon ställer te' bak te' begrafningen! sa' jag.

— Bara inte Britta allt har var't här framme. Hon ser vådlig ut där inne, pustade Johannes.

Just som pigan och Johanna flyttade kitteln från elden och ner på golfvet, trädde vi in i stugan.

— Johanna, Johanna, låt baket vara och låt oss nu i stället gemensamt lofva och prisa försynen, som så underbart räddat Johannes och förlängt hans nådatid. Jag, eller rättare sagdt min hund, hittade honom i dag nersnöad i Månsabo skog. Hade inte snön täckt honom så väl, hade han var't dö och förfrusen. Tänk att legga två dygn i vildmarken och ändå kunna komma helfärdig hem! Tacka Gu', Johanna, och bekänn att du inte ä' värd en så'n nåd. Sätt på kaffe-

kokarn och ta' fram psalmboken, Johanna, ty ett stort under är vederfaret dej och Johannes och hela ert hus. Fall på knä, Johanna, och du med, Johannes, om du inte är för styf i hasorna efter hvad du genomgått! predikade jag och darrade på målet och blunnade och gjorde mej så gråtosad som möjligt var.

— Åh, håll du babblan på dej, du lögnhals. Tror ni inte ja' vet, i hvilken skog uslingen legat insnöad. Britta har ögon fast ho' ä' gammal! fräste hon och var så ilsk att jag trodde hon skulle dö på fläcken.

Då knäckte jag till att predika ett tag till. Men jag hade inte sagt många ord, förrän hon kallade mej skojare och bof och usling och kreatur och lögnare och snusmumrik samt klämde till mej med degspaden midt i ansiktet, så att näsa och mun stodo i blod på mej.

Sen sprang hon på Johannes och fick fatt i kalufsen på den stackarn samt ristade honom, så att hela hufvudsvålen kunnat följa med.

Det gjorde han dock inte. Men håret, som hon fått fatt i, släppte och då förlorade Johanna balansen och dråsade baklänges samt blef sittande i kitteln med det skållheta vattnet.

Herre Jess, hvad hon skrek.

När en mänska kommer dubbelviken i en kittel, så förstår man nog, att hon har svårt att komma upp. Jag hade nu att bestyra med min näsa, så jag kunde inte hjälpa henne dädan på en stund, och Johannes var väl så föryrad i hufvudet och konfys efter hårdragningen, att han heller inte kom sig för med något på en lång stund. Därför fick Johanna kanske sitta längre i kitteln än lämpligt var, och det var väl fördenskull hon svimmade, när vi ändtligen fått upp henne. Men det hade hon för sina synder, ty hvad skulle hon med degspaden i synen på mej och hvad hade hon i håret på Johannes att göra. Ingen kvinna drabbar ostraffadt på rättskaffens karlar.

Johanna blef förskräckligt skållad.

— Sir du, dä' gick ju väl te' sist! sa' jag till Johannes.

— Ja, ja, tack och lof. Möcke bättre än jag kunne drömma om. Nu är det allt ja', som bör ta fram psalmboken och vara tacksam! hviskade Johannes tillbaks.

Men det fick han nog inte tid till. Hustruns jämmer tilltog allt mer och mer, och där fick lof gå bud efter läkekunniga och kloka. En så vidlyftig skållning är ingenting att leka med, ska' jag säga, och det blef till sist inte för bättre, än att Johannes måste forsla henne till sjukhuset.

Hvad läkaren gjorde vid henne, vet jag inte bestämdt, men inte åstadkom han hennes återställande, för sex dagar efteråt skickade mej Johannes en half tunna råg och en fårkropp för mina besvär.

På törnestig.

Inte rådde Lena i Linnebråten för att hon kom att uppträda i denna världen med ett ansikte, som ingalunda kunde kallas vackert och med armar så långa, att hon med desamma lätteligen skulle kunnat omsluta två karlar på en gång. Stackars Lena, Gu' vet om hon någonsin fick famna en endaste en.

Inte rådde Lena för, att hon fick rödt hår, som aldrig lärde sig tukt och anständighet, inte var det hennes skull, att det frodades så otaliga och så mörka fräknar på hennes kinder och näsa, inte hade hon själf skapat sin mun med den långa underkäften eller sina öron så stora och så röda. Nej, nej, hon hade själf ingen skuld i allt detta. Hon fick lof vara nöjd med att vandra sådan, som vår Herre hade gjort henne. Och det borde människorna också tänkt på.

Det var heller inte Lenas skull att hon redan från barndomen fick en så kantig och knotig kropp, så utan alla mjuka ytterlinjer, som man säger. Hon rådde inte för den saken heller. Svält och försakelse voro skuld därtill.

Hvem vet eljest hurudan Lena i Linnebråten kunnat bli, om hon i barndomen fått bättre näring och sluppit att frysa och träla så hårdt just i de åren, då hon skulle växa och behöfde så mycken mat och då hennes lemmar så innerligt gärna hade velat svälla ut, om de bara fått något att svälla utaf.

Stackars Lena! Redan när hon barfota och mager som en skrika kom fram till sockenskolan med en brödkant i fickan till frukost och middagsmål, blef hon en skottafla för kamraternas hån och begabbelse.

Barn äro ju så hårda emot hvarandra och så tanklösa. Så började den armas törnestig redan där, och sen fick hon vandra densamma utan återvändo lifvet igenom, trampa honom år ut och år in. Ju längre hon kom på den leden, ju hvassare törnen. Kanhända kände hon till slut icke deras styng, ty man kan ju vänja sig vid allt, men på törnen gick hon dock igenom lifvet och på törnestig — dog hon, förfrusen i lifvets köld.

Hennes vistelse här nere ibland de äflande och kalla människorna i tåredalen på denna sorgens ö erbjuder icke många skiftande taflor.

Hela hennes lif var blott ett långt, långt dagsverke utan någon vidlyftig middagshvila, nästan utan någon helgdagsfrihet och oftast med föga nattro.

Linnebråten var en liten grå och bofällig, halft förruttnad backstuga nere vid sjön. Om sommaren rodde far hennes sand till tegelbruket, som låg på motsatta stranden. Om vintern metade han lake och gjorde kolfat. Det mesta af sin förtjänst söp han upp, och därför fick Lena svälta så mycket och frysa och fara illa, redan medan fadern lefde.

Men en stormig höstkväll, när han rusig rodde mot hemmet från tegelbruket och icke rådde med båten bland vågorna, kantrade han där ute och gick till botten.

Modern och Lena hörde hans nödrop och dödsskrän, men kunde icke hjälpa.

När flickan sedan blef så till åren, att hon kunnat taga tjänst, måste hon likväl stanna hemma för att vårda sin kranka mor och söka tjäna in sitt och hennes bröd och klädtrasor genom att gå »på hjälpe» i grannhället.

Och ni vet nog hvad det vill säga att »gå på hjälpe». Det är att uträtta allt sådant hårdt och svårt och ledt arbete i gårdarna, som man inte vill befalla pigorna till.

Det är att räfsa och bära hö ur sanka mader, det är att rensa och hacka potatis i solbadd, att klappa byk i smällkall vinter, det är att vaka öfver döende om nätterna och baka bröd till begrafningen om dagarna. Ja, det är med ett ord, att mot det minsta arfvode, som ges för mänskligt arbete, slafva om dagarna och vaka, när andra krypa till hvila. Det är att gå »på hjälpe».

Och »på hjälpe» gick Lena i all sin dar. När mor hennes dog, var hon för gammal att taga tjänst. Och så stannade hon kvar i Linnebråten och gick »på hjälpe».

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Där skulle bli bröllop i Betarp. Johannes Karlsson skulle gifta bort sin dotter och fördenskull rustades det väldiga där nere. Där skulle naturligtvis också bykas, och Lena i Linnebråten var där, förstås, »på hjälpe».

Två nätter å rad hade hon varmbykt, och därpå stod hon i snöyran ner på isen och klappade byken vid en vak, som man huggit.

Måntro, där var just icke vackert att stå dagen igenom. Händerna svullnade och voro röda som blod på henne, och våt var hon om fötterna, så att det blaskade i hennes träskor. Men hon måste gno på; dagen var så kort och byken så vidlyftig. Men ju längre det led, ju underligare tyckte Lena att hon blef i kroppen. Hon tyckte, att hon hade fått liksom en stor och kall klump midt i bröstet och det var som om armar och ben velat somna för henne, och för hvarje gång hon skulle böja sig ner på ena knät mot isen och doppa och skölja klappekläderna i vaken, kändes det som om hon icke skulle förmått att stiga upp igen.

När hon släpat sig fram till gården på kvällen, såg mor i Betarp

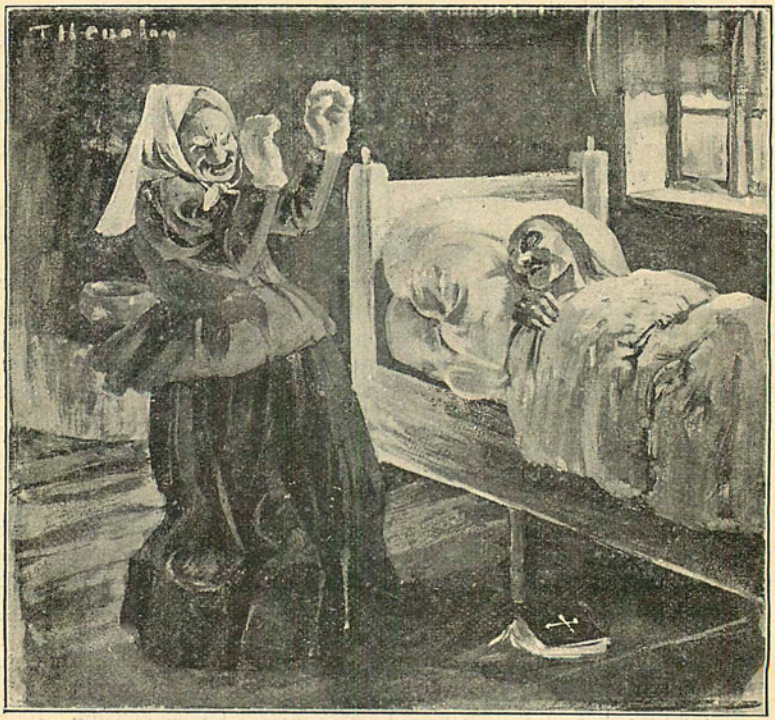

grant, att Lena hade försträfvat sig och var nästan säker på, att det var nå'n sjukdom, som höll på att rota sig in i gummestackarn.

— En ska' få si — sa' hon till Johannes — att Lena har fått nå't ondt. Te' och mä' kaffet smakade henne inte. Dä' ä' bäst att ho' får gå hem i kväll. Annars kan ho' minsann bli ligganes här, och dä' skulle just bli ett grant spektakel!

— Mån tro dä'! Låt henne då få gå så fort ske kan, inna' dä blir för sent. Ä' ho' sjuk och inte kan göra skäl för sej, så kan vi inte ha' henne. Steck te' henne lite fläsk och brö' i rappet, så ho' kommer i väg, svarade Johannes.

Och så fick den sjuka ge sig ut i vinterkvällen.

Det var ingen, som tänkte på hur det gick med den arma, det var ingen, som funderade öfver, om hon skulle orka till Linnebråten eller ej. När hon inte var till något gagn längre, vårdade man sig endast om att bli af med henne!

Stackars Lena!

När hon stapplande, svag och skakande af köld kom hem till sin koja, var där kallt och eländigt.

Vattenspannen stod bottenfrusen och det hade snöat ner igenom skorstenen. Ingen ved hade hon huggen och så jämmerligt maktlös var hon, att hon inte mäktade klyfva några tvetar att göra upp eld med.

— Dä' är bäst ja' kryper ner i sängen och söker bli varm där och hvilar mej en stund, så får jag väl snart krafter att stiga upp och ställa till värme i spisen! tänkte hon. Och så kröp hon ner i den kalla sängen.

Stackars Lena i Linnebråten!

På hjälpe hade hon gått i all sin dar, så långt hon kunde minnas tillbaka. Men nu fanns där ingen, som hjälpte henne.

Vid otaliga sjukbäddar hade hon oförtruten suttit i sakta skridande nätter. Hvad hade hon nu för det? När hon själf kröp ner på sitt hårda och iskalla dödsläger, kom ingen till henne och lade varma tallrikar på hennes bröst och rygg eller makade den halmfyllda kudden till rätta under hennes döende hufvud.

Hvad hon led där nere i kölden, ensam och dödssjuk, öfvergifven af människor, det vet ingen. Och ingen vet heller huru länge hon led.

På Betarp rustade man till bröllopet och ingen hade tid att tänka på Lena. Det gick dag efter dag och ingen såg henne. Och ingen saknade henne heller, förrän mor Kajsa i Kalfhagen en dag fick för sig att springa ner till Linnebråten och söka skaffa Lena till »hjälpe» vid en slakt.

Det ledde inga spår i snön fram till Lenas stuga och inga därifrån heller.

— Ho' ä' nok ute å vånnas! Men efter ja' gått vägen, kan ja' titta i fönstret och se hur hon har dä', tänkte Kajsa.

Men förstudörren stod öppen, Kajsa kom in i stugan och fick se Lena ligga i sängen.

— Jaså, du ä' sjuk? sporde Kajsa.

Men hon fick intet svar. Och så gick hon fram och tittade på Lena.

— Ih — Uj! Herre Jess! —

Kajsa sprang och skrek och fyllde hela bygden med sin nyhet:

— Lena i Linnebråten ligger stendöer och hårdfrusen i sin stuga!

Och så var det.

Lyckliga Lena! I det sista hade hon inte varit så ensam ändå. Människorna hade visserligen förgätit att hjälpa henne, som själf inte hade gjort annat än hjälpt andra. Men Gud hade inte försummat den gamla. I den yttersta nöden, när alla andra glömde och sveko henne, då kom han och befriade henne från lidandet, förlossade henne från törnestigen och flyttade henne från jordens köld och mörker till himlens eviga värme och ljus, till en långt härligare bröllopssal än den, som reddes i Betarp.

I lifvet ville ingen byta med henne.

Mången drottning skulle kanske afundas henne nu.

Lyckliga Lena!

Sådd och skörd.

Om vi inte gjorde oss så förskräckligt brådt här i världen, utan gåfve oss tid att fundera öfver saker och ting litet mera är vi vanligen göra, så skulle det rakt inte skada. Vid ett noggrannare rannsakande af händelserna och människornas öden omkring oss, skulle vi då komma under fund med, att det mestadels är så, att om det går illa för en människa, så har hon gjort illa någon gång förut och att det förhåller sig på alldeles samma sätt i motsatt riktning. Om vi rätt betänkte, i hvilket intimt förhållande sådd och skörd stå till hvarandra, så kunde det ju hända, att vi vårdade oss en smula mera om vårt utsäde här i lifvet.

Jag tänker i detta ögonblick närmast på gamle Olle i Grälebo. Jag vet ingen här i världen, som kan ha' det sämre än han, som borde känna sig olyckligare än han, där han nu stapplar på grafvens brädd. Det är så att ens hjärta vill krympa tillsamman af ömkan, när man tänker på den stackars 70-åringens lif. Och ändå gör nu inte Olle annat än går och skördar, hvad han en gång själf sådde ut i tiden.

För bortåt femti år sedan var han en hård son. Far hans var då gammal, såsom Olle är nu, och Olle hade intet förbarmande med sina dagars upphof. Olle var girig och han ville åt faderns gård. För sådant ändamål ansåg han det lämpligt att rent af pina ut den gamle och göra honom utledsen och trött vid allt. De gamle berätta, att Olle körde med sin gamle far som om han var't ett kreatur, att han till och med kunde rycka maten ur näfvarna på'n, att han gömde undan kläderna för honom, så att han skulle förkyla sig om vintern och ställde ut honom, klädd i blångarnsbyxor samt vantalös till kvarn och i skjuts och i skogskörslor, när det small af köld i gärdesgårdarna. Och när gubben ville söka göra sin myndighet gällande, fick han stryk af sonen.

Då var det väl intet under, att den gamle, när han länge nog hade fått vara såsom en sopkvast i sitt eget hem, slutligen ledsnade och lät Olle få sin vilja fram och köpa Grälebo.

Sonen nådde sålunda sitt mål. Men lycka och välsignelse kunde han inte nå. Han hade inte sått på det viset.

Olle gick sedan och gifte sig för pengars skull, och det slog inte väl ut för honom.

Girig som han var, gnodde och slet han som ett kreatur. Det var en småsak för honom att under natten efter dagsarbetets slut vid skenet af en talgdank i köket skräda upp ett lass skaklor eller annat virke och i ottan köra i väg med detsamma en hel mil till stationen och sälja det samt återkomma hem, innan hustru och dräng stigit upp.

Vid sådana tillfällen hände det, att han kunde komma helt oförhappandes och finna hustrun om halsen på tjänaren.

Hans hem blef därför redan från början som ett sannskyldigt helvete.

Knappt hade han, som sagdt, satt fötterna under eget bord, förrän hans hjärtlöshet mot fadern sköt upp och bar frukt.

Men det skulle blifva ändå värre för honom.

Det växte visserligen rikedom i Grälebo, men där växte ock upp söner, ett riktigt ormyngel. Det gick väl an så länge de voro små och Olle kunde stuka dem med stryk. Men i den mån de blefvo vuxna, tilltog eländet för fadern. Och nu till sist hafva de i kompani med modern börjat behandla Olle nästan värre än han en gång uppträdde emot sin far.

Sannerligen, han har fått sin skäppa full.

Olle unnade en gång icke maten åt sin far. Nu köra honom hans egna barn bort från hans eget bord. I en vrå ute i köket kastas det till honom några af de smulor, som sönerna lämna.

Ibland kan det hända, att gubbstackarn glömmer sig och sätter sig till det bord, modern dukar åt sönerna inne i stugan. När dessa få se sådant, gå de i bästa fall inte in, utan vända och gå ut tills gubben ätit från sig. Han är för simpel att sitta nära dem. Eller rusa de in i stugan och taga fram piglockor och säga:

— Nu ska' du få äta ve' musik, gubbsatan! Och så spela och skråla och hoppa de, så att gubben måste gå sin väg.

— Hihihi! Nu ä' ni toseta pojkar. Men dä' ä' i alla fall rätt, för hvad har gubben ve' matbordet å göra! skrattar modern vid sådana tillfällen och gillar sönernas beteende.

Tager Olle någon yxa eller spade och vill göra något, rycka sönerna verktyget ur hans händer.

— Dra' åt häcklefjäll, gubbusling. Du duger ingenting till, utan bara fördärfvar det som är! håna de. De unna honom icke ens arbetets förströelse. Och när han så ingenting kommer vid att göra, skälla de för det.

— Du duger bara te' å smälta gröt, men gör inte skäl för saltet i'en! Hvarför lägger du dej inte ner och dör?

Måntro, måntro, det är allt trefligt att höra sådant utaf sina barn.

En söndag ville Olle till kyrkan. Han kände kanske behof af att höra något Guds ord, han som eljest vecka ut och vecka in året

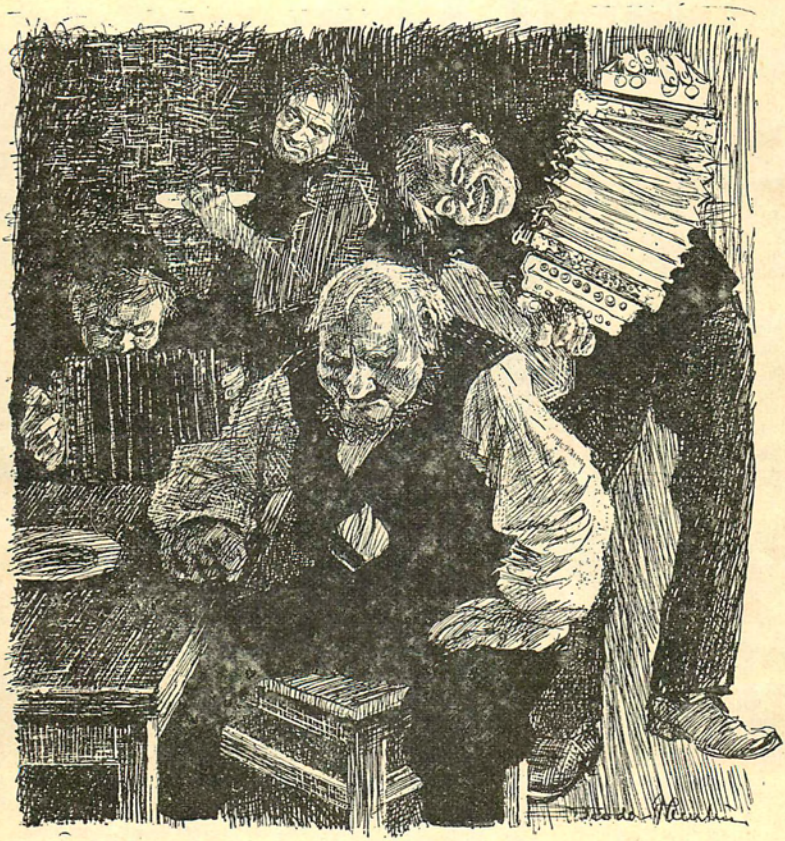

rundt endast får höra svordomar och förbannelser. Men han är för gammal och skral att gå den långa vägen till kyrkan, och därför bad han så bevekligt sönerna på söndagsmorgonen, att han skulle få sätta för sin egen häst för sin egen vagn och köra till gudstjänsten.

— Nähä du! Inte så länge du lefver. När du blir döer, gubbaskam, så ska' vi köra dit dej, så att det ska' hvina efter'et. För resten har du inga kyrkekläer, som du kan visa dej i. Men dö, bara, så ska' snickarn på Moen få spika ihop en svarter och granner kostym åt dej, som ska' stå bi åt dej, ledinge, te' domedagsotta! svarade sönerna.

— Hihihi! Dä va' rätt sagdt. Hva' ska' ett så'nt hampaspöke i kyrka och göra. Han skulle bara skämma ut oss! grinade hustrun och modern.

En annan gång fick Svening i Svanö, som är närmaste granne till Grälebo, en afton höra ett förfärligt skrik där nerifrån.

Det var riktiga dödsskrän, som höjdes i kvällen, hjärtskärande och hemska skrik.

Svening brukar icke gärna gå ner till Grälebo, ty dit är inte roligt att komma. Men denna gång kunde han inte bärga sig, utan sprang ner för att utröna hvad som stod på. Att det var någon, som var uti stort trångmål, det begrep han.

Förfärad återvände han om en stund hem, och det dröjde länge, innan han förmådde hämta sig.

Hvad han sett vågade han inte säga af fruktan för Grälebopojkarne. Men af hans halfva meningar kunde man i alla fall draga den slutsatsen, att han kommit i tid för att få se dessa i färd med att — mörda sin far. Och modern var dem behjälplig.

Svening hindrade dem dock den gången att få gärningen fullbordad.

Var alltså Olle en skurk mot sin far, så har han väl ändå under långa och många år fått på ett förfärligt sätt sota därför. Nu hör man väl inte af, att han utsättes för några direkta mordförsök — man drog väl öronen åt sig, efter det Svening i Svanö kom på dem — utan nu söka bröderna att få far sin förklarad galen och vettlös för att på det sättet komma åt gård och grund och alla de medel, som den gamle under 50 års oerhördt släp skrapat ihop. Ännu har det dock icke gått för dem, ännu har han sina sinnen i behåll. Men misshandel och svält och dag- och nattlig förföljelse af maka och barn skola väl snart ödelägga hans vett.

Hvilket lif ändå, godt folk! Tänk, att arbeta och släpa som ett djur under ett helt lif, och sen, när åldern är inne och skörden skulle vara bärgad och lugnet och hvilan komma, endast få det till lön att varda sämre än en hund och jagad och sparkad och hånad som en hund i sitt eget hem och af sina egna barn.

Sannerligen, en stark hämnare är Herren.

När vi en afton talade om Grälebo-lifvet nere i Skvaltaby kvarn, där vi voro en hop karlar med mäld, sa' Andreas i Svängen:

— Jaha, dä' går så för den, som är grym och hård mot sina föräldrar. Dä' drar förbannelse med sej. Och ni, som ä' yngre och få lefva, ni ska' få se, hur olyckligt det kommer att gå för Grälebo-pojkarne. Sanna mina ord. Ja' ä' gammal och har skådat mångt, men aldri' har ja' sett vår Herre slå så hårdt, som när han straffar för synd mot det fjärde budet!

Andreas hade rätt. Och det vore väl, om ungdomen i socknarne grunnade ett grand mera på det budet än hvad den gör.

Men ungdom är ungdom. Gu' hjälp'en!

Sekularfest i Strethult.

Det är roligt med karlar, som veta, hur det ska' gå till här i världen, och en sådan karl är Anders i Strethult. Han har varit ute, kan veta, han har sett mer än nå'n annan här i socknen. Ja, här finns kanske ingen i hela riket, mer än kungen, som var't så vida omkring som Anders i Strethult.

När han var ung, brukade han draga söderut och handla med stutar och lura skåningarna alldeles välsignadt. Se'n slog han sej på att stryka omkring i Bergslagen och tinga bort kol. Så har han var't i Eskilstuna, där de göra våra likaste rakknifvar och lura försäkringsbolagen, hvilket egentligen inte borde hållas för någon så värst stor synd. Och Gu' vet, om inte Anders har var't bå' i Mora och Sala och Dalarne med.

Antingen han började bli allt för känder där oppe eller kolhandeln inte ville gå för honom, det är ingen, som vet; men rätt hvad det var tog han i stället till att handla med vagnar och andra åkdon öfver hela Norrland, ända opp till själfva Luleå.

Häraf kan man förstå, att Anders i Strethult sett mer än en gryta koka. Han är också nära på som en herre och vet hur det ska' gå till med bå' ett och annat.

När vi kommo ur kyrkan annandag jul 1899, stötte han mej och några andra hårdvallsgubbar i ryggarna med käppen och sa':

— Gack ner till Strethult nyårsafton i solagången, så få vi si, om vi inte kunna ringa in dä' nya seklet!

— Tack, tack, dä' går väl inte an. Dä' ä' ju inte länge sen vi va' hos dej, grannades vi.

— Prata inga dumheter, utan kom ni bara! envisades Anders. Och vi ville, förstås, gärna dit, ty han har alltid nå'n rolighet att tala om från stora världen, och så spanderar han också som en hel karl. Han har var't ute och vet hur det ska' gå till, kantänka.

Så kommo vi då till Strethult, och ett sådant kalas, som där blef, det kan icke omtalas, för Anders är en dunderkarl att kunna göra alla till freds.

Johan på Hägnen, Manuel i Backen, Kristoffer i Sobo och Isak på Mon, som äro gamla syndare, drucko förstås toddy. Men åt mej och Efraim på Näset och Noak i Byn och Lukas i Paradiset, som gualof äro absolutister och blåbandister, hade Anders skaffat en dryck,

som han hittat på inne i sta'n och som han sa' skulle va den oskyldigaste på jorden.

Han kallade honom för whisky och sa', att om vi vore riktigt samvetsömma, kunde vi blanda upp honom med vatten. Det gjorde vi till att börja med, men vi funno snart, att drycken verkligen var så oskyldig, att han gärna kunde drickas oblandad. Hvilket vi ock gjorde till stor glädje för Anders.

Men en sabla dryck var det i alla fall till att värma och göra godt i bå' bröst och mage. Efraim och Noak och Lukas och jag blefvo precis som pojkar så frimodiga, när vi umgåtts med den där beskedlige whiskyn en vändning.

— Han går utanpå bå' kaffe och te! sa' Noak.

— Och han är då skam så möcke likare än krusbärssaft! inföll Efraim.

— Ja' för min del har allri' känt bättre läskedröck. Han smakar vesserligen lite rök, men ändå sätter ja' honom långt framför ingefärsbrusen! förklarade Lukas i Paradiset.

— Men så är det en lord i Skotland, som brygger honom, inföll Anders och tog på sig en viktig min.

— Dä' kvittar om en lord eller en käring har kokat läskedröcken, för han är rejäl och rensmakande! lät jag och skålade med de andra gubbarne, för det är ingen synd att skåla, bara en inte har nå't sprithaltigt i sitt glas.

När glasen klungo emot hvarandra, sa' Anders:

— Si så, nu ringa vi ju in det nya seklet på herramanér, precis som i Stockholm! Jojo, den som har sett sig om i världen, vet hur det ska' gå till.

När vi hade hållit på en stund, gubbarne med sina toddyglas och vi nykterister med den välsignade whiskyn, togo vi till att bedöma det flydda adertonhundratalet.

Anders höll ett långt tal och gick på som en präst samt berömde den gångna tiden nästan lika besatt som en sådan där herre, som gör »ledande» artiklar i tidningarna.

Han orerade om järnvägarna, om telegraf och telefon och luftballonger och skolväsen och religionsfrihet och industri och gummigaloscher och elektriskt ljus och cigarrer och ångbåtspropellrar, om kvinnliga organister och bakladdningsbössor och allt annat nyttigt och godt, som kommit i världen under adertonhundratalet, samt skrek och lade ut'et, så att man kunde bäfva.

Efraim på Näset grät.

— Jaha, mina vänner, vi lefva i de yttersta tiderna. Världen kan inte ha långt igen. Läs i Uppenbarelseboka, karlar, och gör er beredda. Lägg bort er syndighet, släng bort toddyn, medan tid är, och tagen till den här whiskyn. Tänk om det skulle stötas i basunen, när ni sitta och drecka toddy, snyftade han och höll ett långt och

stort förmaningstal till dem som drucko toddy i det dalande seklets yttersta stunder, så att de nära på skämdes.

Men Noak och jag och Lukas i Paradiset, som bara drucko whisky, kunde vara vid tröst, sa' han.

— Ni kan väl icke neka till, att mänskligheten gjort en hisklig mängd stora ting på di här hunra åren! lät Anders, när verkan af Efraims tal började fördunsta.

— Dä' beror på huru man tar det, menade Kristoffer i Sobo.

— Beror på, hur man tar dä'! En kan väl inte ta'et mer än på ett vis? Äta vi hafrebröd numera kanske?

— Nä', gualof!

— Behöfva vi slita spö eller stå körkeplikt nu för tiden?

— Nänä, tyvärr!

— Få inte bå' länsmän å präster å andra löntagare veta möcke mer hut nu än för hundra år se'n?

— Jo, gualof!

— Nå, hva' har du då att anmärka? Ha vi inte gjort stora ting och gått framåt kanske?

— Jojo, sa' Kristoffer. Men här har heller inte gjorts så många dumheter under nå't sekel förr, som under det, hvilket nu håller på att krypa te' kojs. Dä' får lof tas i betraktande också, och då blir det inte så möcke att brösta sej åt.

— Dumheter! Hva' ä' här begångna för dumheter?

— Jojo män! Och dä' ä' di, som inte ä' små heller, lät Kristoffer och började se arg ut och röra i sin toddy, så att han kunde spräcka glaset.

Vi blefvo förvånade, ty Kristoffer är en klok karl, och själfve prosten har sagt, att han har det bästa bondhufvud i länet och att, om här inte funnes en hop vrångt och frisinnadt folk, skulle Kristoffer blifvit en annan lagman Torgny.

— Hva' ä' dä' för dumheter? sporde vi.

— Jo, dä' ska' ja' säja er! Var han inte dum hela affären med Norge kanske? Vi ha en provins, som heter Jämtland. Hade våra fäder inte varit en skock dumma och hjärtnupna stackare, hade vi nu också haft en provins Norge.

— Bravo! Det håller streck! Gack på bara!

— Hurudana ä' våra tjänare och arbetare? Nosastyfva och vidlyftiga, som om de rådde om hela världen. Säjer man ett ord te' dem, får man tjugo igen! Hva' ä' skulden? Jo, under dä' märkvärdiga artonhundratalet begeck folket den rysansvärda dumheten att ta bort prygelstraff och husaga.

— Dä' ä' sanningsord och förnuft! Skål, Kristoffer, du är en karl!

— Nå, förordningen om kommunalstyrelse på landet, hva' ä' dä' för något? Har den fört hit nå't bättre?

— Åh hundingen heller. Tvärtom. Dum förordning! hojtade vi.

— Än representationförändringen? Var den ett fint nummer?

— Tvi den dålie! Bevare oss den milde från parlamentarism. Dä' var en rejäl ärkedumhet.

— Och om vi rätt funnit upp en maskin att flyga till månen på, eller en vaccin emot kassa- eller kärleks-febern, så skulle dä' i all evighet fördunklas af — väglagen, som sett ljuset under själfva slutet af detta sekel och som är det dummaste och skamligaste af allt dumt och skamligt, som begåtts och skrifvits i världen se'n Kristi födelse.

— Dä' var rätta ordet! Tvi tusingen! När vi tänka på allt det där, så böra vi ju heller skämmas än yfvas i sekelslutet, sa' vi.

— Ja' tror nästan det! Och så till sist att vi gingo in på flagglagen. Dä' blir en skam för oss in i evigheten! skrek Kristoffer och satte glaset för munnen.

Se'n blef där ingen ordning med kalaset. Ty så fort väglagen blir nämnd i en folksamling, kan ingen hålla människorna i styr.

Den oskyldiga whiskyn kunde inte ens lugna oss absolutister, utan vi började också regera och gorma såsom vi aldrig förut gjort.

Vi drucko whisky och stampade i golfvet och voro arga. Fyllegubbarne störtade i sig toddy och röto. Men alla kasserade vi i samklang adertonhundratalet för den stora hop af dumma lagar, som kommit till stånd.

Och vi voro sådana karlar, att Anders' fruntimmer rent bäfvade, när de satte fram maten. Regeringen och de, som skrifva lagar, borde allt emellanåt höra sådana resonemanger. Det gjorde dem kanske godt, ifall de äro mottagliga för intryck.

Men ni skulle ha sett oss, när vi åto.

Anders har en pojk, som är en stor rackare. I doldom skar han skifvor af en hvitaktig tvål och bjöd oss.

— Smaka på den osten, lät han. Och vi tuggade, så att fradgan stod om munnarna på oss och begrepo inte hvad det kom ifrån, utan tittade på hvarandra och undrade öfver skummet. Men vi togo oss allt skräckinjagande ut, när vi med fradgande trutar och arga som bin kasserade det flydda århundradet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Se'n ha Lukas och jag och Noak kommit öfverens om, att whiskyn säkerligen kan va' rensmakande, men att han inte i alla fall ä' nyttig för hufvudet.

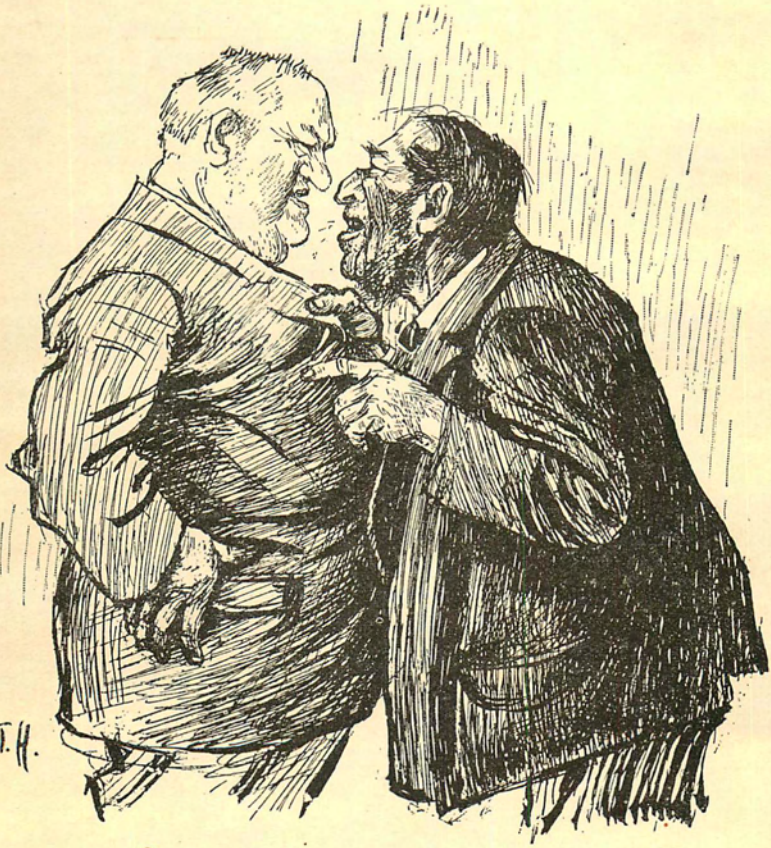
T.H.

Efter riksdagsmannaval.

Den höst, som följer efter ett riksdagsmannaval, är vådligare och mera nedstämmande för sinnet här ute å det s. k. bondlandet än höstarne vanligen eljest pläga vara.

Ty då är det icke nog med, att det är så skumt och sorgesamt ute i naturen, att himlen är så molndiger och regnfylld och att stormen suckar och stönar i jämmerlig ton kring våra knutar och väsnas i vrede med våra väderflöjlar.

Ack, sådant hör ju, som man säger, till »årsens ti'», och i det fallet ha' vi väl ingenting annat att förvänta.

Men efter riksdagsmannaval ha' höst och mörker och grusade förhoppningar samtidigt trängt in och lägrat sig i många, många förut så stolta och triumferande storgubbahjärtan här ute. Och detta känns så tungt och sorgesamt.

Bara i det här länet gå då vanligen en hel hop, ja så där emellan 49 och 50 stycken män och sucka i kapp med höstvinden. Och dessa män skola i alla fall utgöra våra likaste och mest betrodda och myndiga storgubbar. De tyna af och blekna, de ha' ingen nattro, utan ligga och vrida sig i vånda bredvid sina ömsom gråtande och ömsom käxande käringar.

Deras nervsystem undergräfvas och ruineras och deras matlust är så förstörd, att de inte ens titta åt kalfvadans eller pannkaka, hvilket är ett förfärligt tidens tecken.

Flere af dem underhålla vid sådana tillfällen sina respektive lif endast med kaffegök, och andra äro drifna till sådant raseri och så stor sinnesfrånvaro, att de till och med skrifva utgjutelser i tidningarna, något som ändå är det allra rysligaste.

— Men hva' i all världens namn går då åt edra storgubbar? Är det mjältbranden eller lungrötan eller fylloxeran, som kommer öfver dem? frågar ni.

Ack, mina käraste, det är nog värre än så, Gu' nåde oss så visst.

Vanliga sjukdomar kunna motas undan, ty hvartill skulle vi annars ha' våra förträffliga provinsial- och distriktsläkare. Men alla medicinska fakulteter och Karolinainstitut i universum kunna inte bota dessa sjuklingar.

Ve oss! Ty jag kan nu först som sist rent ut säga hvad de lida utaf.

Alla dessa storgubbar, hvilka vanka omkring i landsorten, bleka som hamnar och se ut som vattenlagd sill eller blåsur mjölk, de äro sådana, som blifvit kuggade och fallit igenom vid riksdagsmannavalen i våra domvärjor.

Stackars gubbar! Hvar finnes lisa och bot för dem? För egen del vet jag icke hvad man skall taga sig till med dessa arma, förolyckade varelser.

En gång fick jag kallelse att titta ner och se till Carl Johansson i Pinutten, som framdragits såsom ett hejdundrande riksdagsmannaämne.

Och det var han också. Bjöd han inte under höstmarknaden tongifvande karlar från femton olika kyrkosocknar på det vådligaste smörgåsbord, som i mannaminne dukats på gästgifvaregården? Där var inte mer och inte mindre än mellan sju och åtta olika slags sofvel på bordet utom brännvinet. Och de tongifvande voro så ense om valet och i politiken, att de sjöngo olika fosterländska sånger till hvar sup. Det blef inte mindre än 24 sånger, som sjöngos af de inflytelserika kring det smörgåsbordet.

Hvem i all världen kunde väl tro annat, än att Carl Johansson efter en sådan trosbekännelse borde varit absolut självskrifven till riksdagsmaffe inom valkretsen.

Ack, människan spår och Gu' rår. Carl Johansson föll, eller rättare sagdt, han dråsade ändock igenom vid valet. Væ victis!

När jag nu kom ner till Pinutten, så låg förre kandidaten Carl Johansson, den orubblige samhällsbevararen, Norges skräck och streckets skyddande ande på sin soffa såsom en fallen ängel, tillintetgjord och förkrossad. Han låg på sin ena sida, alldeles som profeten Hezekiel i tiden och spottade utåt golfvet samt åt intet bröd. Han såg ut som om hela valkretsens alla synder tyngde på honom och tråkade fast honom vid sofflocket.

— Guss fre', Carl Johan! Dä' geck åt häcklefjäll mä' valet! hälsade jag.

— Burdus! Lannet ä' dömdt te' fördärf för folkets orättfärdighets skull, om inte ett underverk inträffar! suckade den fallne.

— Dä' har länge var't min tro. Men ja' hoppades på bättring, ifall du hade kommit in i riksda'n!

— Kanske dä'! Du hörde väl mett program och mina löften på markna'n. Dä' kalaset kostade mej sjutton riksdaler. Hva' har ja' nu för dä'? Skam och skällsord i tidninga!

— Jojo, ingen är så bra, som när han ska' begrafvas, och ingen så ussel, som när han ska' gefta sej eller koras te' riksdagsman! lät jag.

— Ja, dä' håller då streck! Och hin håle skulle väl låta ställa opp sej te' kandidat, om det inte vore för arfvodets skull! Mån tro tolfhundra och fri resa, dä' ä' allt mums det! förklarade Carl Johansson och torkade bort ett halfstop tårar ur sina ögon.

I detsamma kom hustru hans, som är en rättrådig och sant kresten människa, inrusandes och skrek:

— Opp mä' dej, Calle! Granngår'ns ungfä har kommit in i vår kålgård.

— Låt dem husera en vänning, så får ja' sak imot den fähunnen därborte. Ja' ska' stämma'n och ta' så'n skadeersättning, att jag får igen hva' dä' förhärdade valkalaset kostade mej på markna'n! sa' Carl Johansson och liksom ljusnade ett grand i synen.

— Här sir en, hur fördärfvadt själstillståndet blir hos våra karlar, när de börja lägga sig i poletiken. Ä' dä' unnerlitt, att folk skäller ut de riktige och fullfjädrade riksdagsmännen, när kandidatera redan kunna va' så förhärdade af egennytta och syndaknep! Gu' hjälpe Calle! Han låter huset bli utan kål för vintern, bara för att få sak mä' Anders i granngår'n, snyftade hustrun.

— Tösst kvenna! Anners röstade på Johannes i Fästampen. Koka du kaffe, men lägg dej inte i poletik, för dä' går öfver din horisont! dundrade Carl Johansson.

Sen låg han och grunnade en lång stund. Rätt hvad det var ilsknade han till och röt:

— Men hvarför röstade ni inte på mej, när ja' besto' ett så'nt kalas och yppade alla mina planer te' landets och jordbrukets räddning?

— Jo, Fästamparn och hans anhang kallade oss »rusdrökspartiet» och spridde ut, att du skulle ställa te' krig mä' norrbaggen, innan vi fått de nye båtarne med pansaret på färdiga och i sjön. Och dä' ena mä' dä' andra gjorde — —

— I ä' en hop fårskallar! Minns du inte, att jag i mitt program lofvade låta flötta fruntimmersvecka te' baks te' midsommartien, så en skulle få torkevä'r i skördeanden? Tror du, att Fästamparn gör dä' åt er? Kommer du ihåg, att ja' förband mej styra te' så, att industrien skulle få bekosta all fattigvårdstungan, efter som dä' ju ä' från industrien, som alla utsvultna landstrykare och fattighjon och oäkta barn härstamma? Inbillar du dej, att Fästampanötet, när han nu genom dåliga tidningar och andra djäklaknep kommit in i kammaren, är karl te' å ställa en så välsignad sak i gång? Nänä män! Har du tänkt på hva' dä' skulle bli för en lättnad om industrien, som drar folket från jor'bruket å gör dem te rösträttsvänner och rackare, finge betala hela kommunalen? Och hör du inte nu, hvilken talegåfva ja' har? Eller har Fästamparn maken te' mi' talegåfva, tror du?

— Nä, inte på långt när! sa' jag.

— Du va' väl så fuller, att du inte minns dä'. Men annars lofvade ja' också drifva igenom en motion om att minska alla ämbets- och tjänstemannalöner mä' hälften och att den andra hälften skulle delas ut till den mindre jor'brukarn, som behöfver statshjälp te' be-

talning af de höga drängalönerna. Tror du att Fästampaoxen tänker på en så fosterländsk sak?

— Åh, dä' har han nok inte vett te'! genmälde jag.

— Nä, och ändå går du och röstar på en sådan. Ut mä' dej, annars slänger ja' stöflaknekten i skallen på dej. Ut — och gack din unnergång te' mötes!

— Tåla dej, Calle lelle! Tre år gå snart, och nästa gång så — —

— Ut, ut, ut! Ja' gitter inte si folk, som röstat på Fästamparn. Och ja' drar mej tebaks ifrå' dä' offentliga. Ett så'nt folk som dä' schvänska visat sej vara vid årets val, bryr ja' mej inte om å rädda. När hela landet blir en stor fatti'gård, så få dom nok si, hur pass kloka di va' när di lät Calle Johansson ligga på en soffa i Pinutten, då han kunnat klara alltihop, om di i stället satt honom på en bänk i kammaren där uppe i Stockholm.

Och Calle i Pinutten rände näfven under soffan och drog fram stöfvelknekten.

Då gick jag.

Ja, mina vänner, vi ha' i sådana höstdagar godt om dylika sorgsna och arga karlar här ute. Men vi måste bära dessa liksom andra kors med tålamod, tänkandes, att de väl äro ett nödvändigt ondt.

Herre Gu', alla storgubbar kunna väl inte bli riksdagsmän heller. Ty hurudant skulle det då bli?

Grusade förhoppningar.

Långt in i skogen, ungefär halfannan fjärdingsväg eller kanske närmare en halfmil från byn låg en sank slätt, nästan ett kärr, som folket kallade »Blådöpet». Där växte ett långt, magert gräs, som ibland blef afslaget, särdeles i torra år, när folk kunde gå i Blådöpet. Eljest fick det stå där och ruttna ner. Att släppa kreatur i bet därstädes var emellertid aldrig värdt, ty då skulle de ränt ner sig och blifvit sittande i dyn.

Därför satte byamännen aldrig något värde på Blådöpet, utan föraktade det och kallade det för »Usselheta».

Och dock hade en landtbruksingeniör sagt, att det var ett bra »fall på't», så att det lätteligen kunde utdikas, dräneras och göras till ett förträffligt åkerland.

— Åh, dä legger så besattannes långt från vägen, så dä' lönar sig inte! Dä' skulle inte bära sig å köra gödsel halfmilatals. Då ä' dä' vigare å bruka dä' en har ikring husa, läto byamännen.

Men unge Bengt Andersson, som gick och handtlangade åt landtbruksingeniören, hade hört dennes tal och åsikt om Blådöpet, och hur det var, kom han att grubbla öfver saken.

Det var ju ett stort och vidt »flöke», byamännen skulle säkert sälja det för en ringa penning, och kunde han torrlägga hela området, skulle han nog för billigt pris få en plan däruppe i lugnet, där han kunde föda sig och Anna i Slättåkra till döadar, utan att behöfva sätta sig i allt för stor gäld.

Tänk att bo däruppe i ensamheten med lilla Anna, fjärran från kifvet och pratet och processerna neråt byn!

Bengt grunnade på det där bå' natt och dag, och ju mer han funderade, dess klarare blef det för honom, att Blådöpet skulle kunna förvandlas till ett litet paradis åt honom och den välsignade Anna i Slättåkra.

Bengt hade fått ärfva tusen daler efter sina föräldrar, och en del besparingar hade han gjort af sina arbetsförtjänster, så han var just inte så barskrapad, men till att köpa en reel gård räckte ju hans lilla kapital inte på långt när.

När så Bengt grunnat några veckor och anförtrott sig åt Anna, gick han verkligen en dag fram till byn och frågade om han finge köpa Blådöpet.

— Hva' i helgotte ska' du mä' den smörjan te'! mente gubbarne och grinade i sina skägg.

— Åh, dä' kan va' rolitt å ha' en egen fläck på jora! svarade Bengt.

Byamännen låtsade i början tro att han var stollig, men sålde i alla fall Blådöpet jämte några kvadratfamnar bevuxen skogsmark vid dess ena kant åt Bengt för 500 kronor, »att betalas på 10 år med 50 kronor om året jämte 6 proc. ränta på den oguldna hufvudstolen».

Se'n sökte och erhöll Bengt vederbörlig »fasta» å den äga, han sålunda förvärfvat sig.

Nå, det dröjde inte länge förrän Bengt förde upp en kolhydda vid Blådöpet, legde sig en hjälpare och knäckte till att dika härs och tvärs i Blådöpet. Fall var där, undan gick det, och året efteråt såg Blådöpet ut som en herrgårdsträda. Bengt tog sig ett banklån, köpte kalk och kainit och superfosfat och all möjlig mossgödning samt tvingade Blådöpet att bära korn och kärna, så att det hurrade efter'et.

På skogsplanen timrade han en stuga samt en ladugård, och allting redde sig bra och väl för honom, fast han fått sätta sig i skuld nere i byn, där gubbarne hade pengar på kistbotten, dem de inte ogärna lånade ut mot »sedel» och bra ränta. Att bygga och köpa kreatur kostar slant, förstås.

När stugan var färdig, flyttade Anna dit, och så lefde de bägge såsom ett par turturdufvor där uppe i skogen.

Så gick det år efter år lyckligt och bra för Bengt och Anna, och till sist var hela det vida Blådöpet uppodladt och lagdt under plog.

Men det där evinnerliga dikandet och vadandet i vatten och dyjord var kantänka inte så värst hälsosamt. På sista tiden blef bröstet på Bengt krassligt och tungt, så att han var inte karl att arbeta så strängt och oförtrutet som förr. Så fort han tog i färd med något styfvare jobb, blef han andtruten och trött; det ena med det andra gjorde, att han en dag blef tvungen att skaffa sig en drängkulsing.

— Si så, nu har »Blådöparen» blett högfärdig! Nu har han stadt dräng te' på köpet. Snart skaffar han sig väl piga och häst och leggefjäravagn också! mente byamännen och runkade på afundsjuka skallar.

De kunde inte fatta hur väl Bengt behöfde drängen.

Men tjänstefolket är ju så besattandes dyrt nu för tiden, och enär Bengt inte själf var riktigt kry och energisk, så gjorde det ena med det andra att han inte kunde vara så särdeles punktlig mot sina förlagsmän i byn. Till på köpet måste drängen ut och exercera ett år, så att mycket arbete blef eftersatt i Blådöpet. Men det värsta af allt var, att torkan kom med frosten i släptåg och gjorde skörden, till hvilken Bengt i våren satt sitt hela och enda hopp, mycket dubiös och klen. Rågen blef illa matad, hafren blef inte mera än kvarters-

lång, och hvad potatisen beträffade, så frös den och svartnade själfva midsommarnatten.

När byafolket förnam denna ställning, trädde de tillsammans och lade kloka råd.

— En ska' få si, att vi få sätta te' pengar på Bengt. Krasslig ä' han, högfärdi' ä' han och ingen gröda får han; tre barn har han lagt sig te'. År och barn! Hva' ska' han ta' pengar ifrå'! sa' Sven i Norrgår'n och var arg som en bålgeting.

— Ja, hur ska vi vända oss, för vi stå ju ute för honom lite' te' mans'. Den, som inte lånt honom kontanter, har ju stiget i borgen för honom, så vi få nog attan te' förlust hela tutten! skrek Måns i Södergården.

Men Magnis i Mellangård satt och sög på sin pipa och sa' ingenting.

— Hva' menar du, Magnis? sporde de andra.

— Jo — sa' Magnis — ja' menar, att dä' ä' så bra ställdt för oss som möjligt ä'. — Nu ska' vi bara dräpa te' å lagsöka Bengt, så blir Blådöpet utmätt å vi knipa't för en spottstyfver. På dä' viset få vi oss ett par kofoder te' mans om året där uppe, och Bengt har gjort oss ett helsefyrs dundertag med sitt arbete i det gamla Blådöpet. Alla år ska' väl inte bli torkår, och Blådöpet ä' i alla fall som ett lökalann, uppgödsladt, dikadt och tillredt på folkavis. Bengt har slitit som ett kreatur åt oss.

— Hej, Magnis, du ä' då ingen vanlig dumbom, utan du talar som en ängel och borde bli riksdagsman, äss folk kände dej rektitt och visste hut. Nu gå vi bort te' skolmästarn och låter skrifva lagsökningera, och se'n gå vi hem te' mett och drecker gök i glädjen! — hojtade Måns i Söragård.

Och allt det där gjorde gubbarne.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Några dagar efteråt kom drängen hem från exercisplatsen. Han såg blek och medtagen ut.

— Dä' va' så ohälsesamt i barackerna. Där ha' dött ett par stöcken i »gefteri», och flera ha' var't nära dö'en i andra smettesamma febrar! sa' drängen.

— Men hvarför häfva de in er i barackerna då? mente Bengt.

— Ja, säj dä', den som kan! Där va' en gammal korpral, som sa', att på attan år dog där inte mer är en beväringspojk, när dom låg i tält, men se'n barackera kom te' ståndn, så stupa di som fluger! upplyste drängen.

Efter ett par dar sjuknade allesammans Bengts barn in. De voro, som sagdt, tre stycken, två pojkar och en flicka, och alla tre lågo nu där uppe i Blådöpet och kiftade efter andan.

— Du får lof ge dej ner åt byn och skaffa skjuts och hämta doktorn, grät Anna.

Och Bengt satte i väg. Men när han kom till byn, släppte gubbarne inte till någon skjuts åt honom. I stället delgåfvo de honom några lagsökningar. Måntro, det kändes nog. Barnen döende och så lagsökningarna till påbröd.

Bengt fick gå den långa vägen till läkaren och beskrifva sjukdomen så godt han kunde.

— Det är difteri! Drängen har fört hem smittan från slätten. Därom är intet tvifvel! förklarade doktorn.

I förtviflan raglade Bengt hem med den medicin han fick. Men den halp rakt inte. Barnen slocknade och dogo det ena efter det andra, så att när veckan var slut, var Blådöpefolket barnlöst.

Det var landets försvar, som på sitt sätt tog barnen, och byamännen togo därefter frukterna af faderns möda och det rastlösa arbete, som bröt hans hälsa.

De ropade in Blådöpet en dag för en ringa penning och jubilerade åt sin affär.

Men när man frågar dem, hvad det skall bli af Bengt och Anna, svara de fulingarne:

— Åh, di ä' ju unga folket, så di kunna nok bli te' go' nötta på fattiggården, äss dä' inte blir nå' annan råd.

Till döds.

— Gack och lägg dig, Johanna!

— Hvem har ti' å lägga sej i de här dagarna, tror du, Magnis? Asa du dej i stället te dina gärningar och låt mej sköta mej själf.

— Men gack i alla fall och lägg dig, Johanna lella!

— Tösst, säger jag!

— Förstår du då inte, att ja' bara menar dej väl!

— Menar väl! Ska' dä va' nå'n välgärning uti att vilja köra folk i säng i brådaste tid.

— Men tror du inte, att jag sir, hur sjuk och eländig och utsläpad du är.

— Om dej kan man då inte säga detsamma. Du är då inte utsläpad, dä' ska Gud veta. Gack te' dina sysslor, det säjer ja' dej än en gång.

— Herren har inte befallt oss att släpa oss te' döds. Han har sagt, att vi ska' arbeta, och så har han sagt, att girighet är en stor synd! — — —

— Dä' vet ja' lika väl som du.

— Ja, men tror du inte, att det ligger girighet uti ditt förskräckliga flängande. Jag tror inte, du har sofvit 4 hela timmar på fjorton dars tid, klen som du är. Har du inte var't med på ängar och klöfvervallar och räfsat och stäckt dagarna igenom från solagång te solakväll? Och har du inte sen bykt i flera nätter, bakat för tre månader i flera nätter, suttit uppe och stickat strumpor i många nätter och var't ute och ränsat potaterna i månskenet andra nätter, allt mens jag har sofvit. Är dä' nått vett i sådant? Tror du inte, att det är girighet, Johanna? Och har jag inte tusen gånger sagt, att du ska' stilla dej och akta din hälsa? Ta' nu ditt förnuft te' fånga och gack och lägg dej. Hva' tjänar det till att flänga värre än om en vore ett oskäligt djur?

— Hva' tjänar dä' te'? Jo, hade inte jag släpat så här, hade vi inte haft dä' vi ha, för du har då inte vett att dra någon-

ting till huset. Tacka du Gu', att ja' slitet som ja' gjort, annars hade vi inte suttit, där vi nu sitta! Gå nu till ditt arbete, för rågträdan gör sig inte i ordning själf.

Suckande gick Magnis sin väg.

— — — —

Det var folket i Mofalla, som hade det här samtalet sinsemellan en morgon häromsistens. Och Magnis hade rätten på sin sida.

Johanna var precis förbi och sjuk, fast hon inte ville vidgå det. Hela den magra kroppen skalf, ögonen brände i det magra, skrynkliga ansiktet. Ja, man kunde säga, att hon redan fått likfärgen i synen.

Men arbeta skulle hon ändå. Annat gick inte an, trodde hon. Flängde hon inte jämt och ständigt, inbillade hon sig, att det skulle bära af till fattighuset med bå' henne och Magnis. — —

Flitig hade hon visst i alla dar varit, men på senaste tiden, sedan de blifvit välbärgade, hade fliten öfvergått till ett onaturligt jäktande.

När de gifte sej, Magnis och Johanna, hade de tagits med ett litet torp under Malmaryd. Där odlade de och våndades hvar på sitt sätt och mådde bra. Några barn fingo de inte, och fördenskull blef det år efter år allt bättre för dem, så att de kunde lägga undan allt mer och mer.

Men ju mera deras lilla egendom ökades, dess vådligare blef Johanna med sitt slitande och plitande och flängande. Hon hade fått smaken för mammon, stackarn, och så växte begäret. När de suttit på torpet en 20 år eller så, hade de så pass, att de köpte Mofalla.

— Nu får vi lof ha piga, sa' Magnis.

— Nä', tack du! Ja' vill va' piga själf.

— Och dräng!

— Inte dä' heller! Du ska få si, att jag med Guds makt ska' tjäna in bå' pig- och dränglönen.

Och det blef därvid.

Då var det Johanna blef som värst. Hon vardt som en kapplöpningshäst i slutet af löpningen i närheten af målet.

Sådant kunde ju inte gå i längden. Ingen sömn mera än ett par timmar då och då, bara strängt fläng och tungt arbete utom och inom hus. Och det var underligt, att hon bara kunde hålla ut så länge, som hon gjorde.

Men nu kom det ändå, det, som komma skulle. Magnis såg, hur det stod till, och försökte stilla henne och få henne att lägga sig, fast det, såsom vi sågo, inte lyckades honom.

När han kom hem till aftonvardsdags, låg hon framstupa ute

på gården öfver en stor balja full med vatten, som hon sökt bära in själf, och under munnen på henne var en stor blodpöl.

Han tog och bar in henne och lade henne i sängen och tvättade henne i ansiktet.

— Nu går jag efter mor i grannstugan, mens jag hämtar doktorn.

Hon tittade upp en liten, liten smula, men svarade ingenting.

Då gick han bort och lutade sig öfver henne.

— Vell du inte dä', Johanna?

Nu tittade hon inte ens upp. Och när Magnis kände efter, var hon död.

Ett vackert eftermäle.

Tidningarna hade under sommaren haft ett grufligt arbete med den här mjältbranden, som huserade här och där i bukterna och ödelade en hop dyrt och grant fä samt åstadkom sorg och veklagan i månget hem. Ty man vet ju, att småbönderna tusen gånger lättare stå ut med att mista sina hustrur än sina kor och stutar och får. Och det där har ju sina sidor.

Sven på Hägnen sa' också en dag på kyrkobacken, när han begrafv sin Anna Lena och vi beklagade honom:

— Tack, tack! Men ja' får prisa Gu', som bevarat mina kreatur för sjukdom i sommar. Om man sätter till hustrun, så är det världslig' och svider bara lite grann i bröstet några dar, när en rustar te' jordöret, men dä' går öfver, dä' går öfver. Mester en däremot kreatur, så svider dä' i planeboka, och dä' går aldri' öfver, åtminstone tar dä' tid, innan en repar sej igen!

— Jaha, där kom du mä' sanningsord, Schvän! sa' vi.

Men det var inte blott mjältbranden, som huserade den sommaren. Folket hade ock varit sjukt i magarna, för vattnet hade sinat och smakat illa, och värmen varit vådlig, så man drack jämt och samt. Fördenskull hade många satt till lifvet, trots »Hoppmans droppar» och malörtsbeskt. Och detta var visst och sant, fast tidningarna inte just nämnde mycket om den saken. Sålunda hade i min hemtrakt en hel del kolat af och gått hädan, särdeles manfolk, ty fruntimren här nere äro djädran så seglifvade, åtminstone sedan de kommit öfver förtitalet, Gu' tröste oss så visst.

En söndag hade vi den smärtsamma plikten att stoppa ner Kalle i Belserud, som var vår likaste smed. Och det var för öfrigt inte nog med, att han var en öfverdängare vid städet, utan han var desslikes en besattandes rolig karl, en redig gycklejösse, som kunde ställa till med små stollastöcken och drifva med folk, så att en kunde få sej ett godt skratt allt ibland, hvilket rätt väl kan behöfvas här ute i tystnaden och i de dåliga tiderna.

Pastorn hade emellertid fått för sig, att Kalle i Belserud varit en mycket framstående syndare, och därför ville han inte vara med på begrafningsmidda'n, hvilket visserligen var förargligt för pratets och de sörjandes skull. Men vi andra inbjudna togo saken med lugn, ty vi kunde ju vara lite mera frispråkiga och gladlätta vid kalasbordet, när

ingen präst var när, för hur det är, får en allt lof att hålla tungan i styr och se gudsnådig ut, när en sitter till bords med sin själasörjare.

Nå, vi sutto alltså där nere i Belserud och hängåfvo oss åt korf och bruna bönor och mådde väl, när Johan i Bingen upphof sin röst och sa':

— Jaha, nu ä' Kalle borta och ja' sörjer honom uppriktigt, fast han spelat mej en hel hop spratt i sin dar. Men en kunde ju aldri' bli rasande på'n, den spefågeln, och när ja' tänker rätt efter, så har han också gjort mej den största tjänst, som en kan tänka sej, fast ja' inte begrep'et i början.

— Hva gjorde han då? sporde vi.

— Joho — fortsatte Johan, när han slickat af bordsknifven — han ställde till så, att jag inte blef gift med Kari i Susa, som nu har långpinat ihjäl två män!

— Dä' stämmer! Ho' ä' dä' värsta etterbo i lutherska läran! Men hur slapp du henne? grinade vi.

— Jo, jag skulle möta Kari och far hennes en torsdag hos prästen och taga ut lysningssedel. När jag gick förbi Belserud, slog ja' mej i språk mä' Kalle, och te' sist slo' han vad mä' mej, att han i förskinn och med storsläggan i näfven skulle springa ikapp mä' mej, som var ledigt klädd och lätter på foten, som en ju är, när en går i geftastankar. Som mål satte han ut en tufva i skogskanten, och den, som kom först, skulle såsom segertecken sparka isär tufvan. Vi höllo om en kaffegök. Så barkade vi i väg. Kalle blef svårt efter, så att innan han var halfvägs, var jag framme och sparkade i tufvan, så det yrde efter'et. Kan ni nu tänka er, go' vänner, att den förhärdade Kalle, Gu' signe honom, där han legger, hade reda på att där var ett bålgetingabo i tufvan, och jag visste inte ordet af, förrän jag hade hela svärmen i synen.

— Ha ha ha! grinade hela begrafningsstassen.

— Dä' ä' min själ, ingen gröt å grina åt — fortsatte Johan i Bingen. Jag fick lof lämna kaffegöken i stecket och fly. Men bålgetingarna följde med och stack och stack dä' värsta de orkade i hela synen, på näsa och mun och öjenalock och hvar helst ja' hade en bar fläck. Ja' sprang som en hjort och skrek och viftade med näfvarna och skrämde folk, som trodde att ja' va' antingen galen eller fuller. Te' sist kom ja' te' prästgår'n och rusade in i köket. Där satt Kari i Susa och far hennes och väntade. Men ja' såg dom inte utan dråsade fram och rände hufvudet ner i vattensån. Kari och far hennes och prästfrun och fröknarna och pigan ble' alldeles förskrämda.

— Kors, han ä' galen! hviskade de.

Men när jag drog upp skallen ur sån och de fingo se, hur uppsvullnader och förskräcklig ja' såg ut och hur illa jag grinade, då flydde de.

— Han har haft en fästmö, som låtet förgöra honom! Ett så'nt

messfoster gefter ja' mej aldri' mä'! sa' Karin. Och hvarken min berättelse om getingaboet eller pastorns förmaningstal bet på henne.

— Kom far! Ja' ger honom hundingen te' evig ti'! fräste Kari.

— På det viset slapp ja' henne, och när jag se'n sett hur hon utvecklat sej, har ja' mer än en gång välsignat bå' Kalle och bålgetingarna! slöt Johan och stoppade i sig ett förfärligt stycke pannkaka.

— Jaha, det hade du skäl te', sa' kyrkovärden i Hagbråten. Getingarna stack bara för det enda momanget. Hade du fått Kari, hade hon stuckit dej hela lifvet igenom!

— Riktigt taladt! instämde vi andra.

— Jaha, Kalle hade många goda gärningar att försvara sig med i dödsstunden. Ja' har reda på en, som uppväger och afplånar många synder åt honom! lät rusthållaren i Fallnafors.

— Hva' var dä' för en god gärning då? spordes det rundt kring bordet.

— Joho, lät rusthållarn, dä' var när han lurade länsman att slägga åt sej. Dä' var nämligen på dä' lilla viset, att komsarien hade kört undan en sko på sin häst, och så höll han intill Kalles smedja och röt:

— Sko om hästen på högra frambenet, men dä' ska' ske kvickt!

— Gärna skulle ja' dä, men ja' har ingen, som släggar åt mej! svarade Kalle.

— Jag ska' slägga bara det går undan! gormade länsman och slängde af sig kappan.

Under tiden strök Kalle inte just så lite' dynamit under släggan, och när länsman dängde till, så blef där en hisklig skräll af. Länsman dråsade emot bälgen och knäckte ett refben samt blef så förfärad, att han bums körde sin väg och jämrade sig och ömmade sidan. Tro ni inte, godt folk, att Kalle får ärfva himlen bara för en så'n välgärning.

— Jojo män, hvad han dä' får! läto vi.

— Och jag är Kalle en så stor och evinnerlig tack skyldig — sa' Måns i Öfvergård — att jag vill föreslå, att vi lägga ihop te' en grafgård åt honom, ty så stor tjänst har han gjort mej.

— Hur så? ropade vi.

— Jo, hustru min, som gualof tröt i höstas, hade fått för sig, att hon jämt och beständigt skulle fara till sta'n i mitt ställe och sälja och köpa. Du bara ödelägger pengar å sväfvar ut och super dej full, sa' hon. Och så fick jag gå där hemma och slita, mens hon for te' stan och stod för det hela. Så'nt retade mej, förstås och ja' talte med Kalle om saken. En gång på höstsidan reste hon te' sta'n för att vända af en påse äpplen, som va' bå' fina och rara. När hon då kom midt för Belserud, sto' Kalle utanför smedjan och hälsade och frågade, om hon inte ville titta inom te' hans käring och dricka en slank kaffe, mens hästen pustade.

Det var min tvärt med om, kantänka. Men under det käringarna drucko och skvallrade därinne, tog den välsignade Kalle — hvile han nu sött i mullen — och tömde äpplapåsen samt hof honom i stället full med potater.

Nå, käringen kom, gubevars, i sinom tid ner till torget, där hon se'n gick omkring och frågte herrskaperna, om de velle köpa fina extrakaner. Jo vars, där fanns nok många, som ville dä', och till sist fick hon med sig en hel skock till vagnen och löste opp säcken. Jemine, hvilket lefvande och grin och skymfering där blef, när de fingo skåda skorfviga potater i stället för extrakaner.

— Kör du hem och lägg dig, stollakäring, skrek torgfolket.

Och hem flängde hon, och det kvickt. Hon var så ilsk och körde så besatt, att dä' blef aldri' folk af hästen ifrå' den dagen. Se'n låg hon sjuk utå ilska i tre veckor — lofvad vare Kalle, som vi nu visat den sista tjänsten.

Men ifrån den dagen var dä' jag, som fick fara själf till sta'n. Ho' visade sig där aldri' mer i sin lifstid, slöt Måns och såg så innerligt belåten ut.

När så Måns slutat, reste sig skolläraren, som är en allvarsam karl och stor kristen.

— Jaha, go' vänner, med allt detta för ögonen anser jag det tillbörligt, att vi önska, att jorden må ligga lätt öfver den fromme och gode och hjälpsamme Kalles i Belseryd stoft!

— Amen! stammade vi rörda och mätta.

»Äktenskapets komedi.»

Vi försöka här ute på landet att så vidt i vår förmåga står modernisera oss och följa med vår tid. Det är också snart löx att kunna skilja en s. k. landsortsbo från en stockholmare hvad dräkt, fasoner och åthäfvor vidkomma. Det enda, som skiljer oss från dem, är egentligen det, att vi se mycket friskare, oskyldigare och syndfriare ut.

I en sak ha vi dock än inte kommit oss för att apa efter stadsbofolket, och det är vis-à-vis skilsmässor från våra en gång under pomp och ståt anammade käringar.

Till »säng och säte» är det nog inte så sällsynt, att en skiljer sig vid dem, men äss man går så långt, att man tar lag och författning, kyrkoråd och domare och nämnd till hjälp för att skaka af sig en djädrig käring, så blir det ett förfärligt gny i de döda benen, och den, som sådant gör, blir alle mans varg i veum. Hvilket ibland kan vara svårt nog att vara.

När därför Kalle Israelsson i Släggebo tog till att krångla med sin Malena och stämde henne och yrkade på att bli henne kvitt, så blef det ett elemenskadt rabaskande här i orten.

Och det lefvernet håller, gualof, i sig ännu. Folk talade knappt om någonting annat en långlig tid och disputerade och regerade om saken och blefvo osams i ämnet. Ja, den där processen rörde upp människorna till den grad, att det flerstädes blef ofrid och elände i hemmen därutaf.

Ty alla karlar höllo med Kalle och deklamerade, att han var en karl hela da'n, under det att fruntimren gjorde Malena till en martyr och skällde ut Kalle och allt manligt kött i världen det värsta de orkade, hvilket minsann inte var så ringa och obetydligt. Det vet en allt.

Hvems skulden i fråga var till eländet i Släggebo, det vill jag inte ge mig till att afgöra. Men jag tror, att Malena har en hel hop på sitt samvete, och hvad Kalle beträffar, så var han länge och väl en riktigt fullblodig Job.

Sade han kanske ett enda ondt ord eller ställde han till några skandaler eller skar han tänder i svartsjuka, när de hade landtmätare hos sig där uppe i Släggebo och gjorde laga skifte? Nä, gu' bevars! Och det vet en allt, hurudana landtmätarne ä' och hur de husera

bland kvinnfolk, där de färdas fram i bygderna. Jo, de ä' ena söta juveler.

När det blef veterligt, hur Malena stekte och kokade och krumbuktade sig för landtmätarn och lät sig knäsättas af honom, sa' vi många gånger te' Kalle:

— Klå du opp landtmjätaren och kör honom åt häcklefjäll; inte ska' en egenråannes bonne låta bedra sej utå en så'n där slanker och stubbabytare!

Men Kalle bara log och svarade:

— Jag blunnar och låts som dä' regnar. Jag får nok så godt igen, för han styr vesst te', att jag får bli vid de grannaste skiftena och den höggradigaste marken vid skifteläggningen!

— Åh, ä' dä' så, så låt saka basa och ha sin gilla gång, sa' vi och kunde inte annat, det var ju naturligt.

Det hade nog heller aldrig gått så långt, som det gjorde med Kalle och Malena, om han bara efteråt kunnat låta bli att kalla den minste pojken för »stubbabytare». Ty det sårade och kvalde Malena och retade henne, så att hon inte visste till sig.

En gång voro ett par främmande karlar inne hos Kalle i Släggebo och pratade karlaord en aftonstund. Midt under samtalet tog pojken till att gallskrika. Då vardt Kalle irriterad och sa':

— Häf ut »stubbabytarn» ella »landtmjätaren» ella hva' ja' ska' tytelera vrålmånsen för! Häf ut honom i köket!

Det var nog förargliga ord det där, men inte voro de så svåra, att Malena fördenskull behöfde rycka ner betsman och lägga den i skallen på Kalle. Men det gjorde hon i alla fall så att blodet sprutade i vittnens närvaro.

Detta slag och blod vardt till en stor trumf på Kalles hand i skilsmässoprocessen.

Ifrån den stunden blef det allt värre och värre dem emellan.

Slutligen blef Kalle gång på gång sjuk och fick uppkastningar, när han druckit kaffe.

Det var då han tog ut stämningen och redde målet så välsignadt, att Malena fick draga ut af Släggebo med den lille »stubbabytarn».

Men därefter blef Kalle förklarad i bann af alla pastoratets frun-timmer, och hade han inte haft stöd i oss karlar, så skulle han slitit en gruflig prack och vånda.

Dom få i alla fall säga hva' dom vill, och pastorn må runka så besatt han kan på hufvudet åt den där skilsmässan och dra' fram så många skriftord han vill och orkar emot densamma, så har hon i alla fall varit te' inte så liten nytta i grannhället.

Många andra hustrur, som inte äro, som de borde vara, utan använda trut och tillhyggen i stället för kärlek och smek, ha nämligen börjat dra' öronen åt sig och blifva liksom ett litet grand be-

skedligare och fogligare, sen de fingo se, att det verkligen går för sig att bli dem kvitt, ifall man på allvar sätter den sidan till. Och ofta när man i skumrasket går förbi ett ställe här ute, kan man därför nu få höra hur det stampas med en träsko där inne i golfvet och hur en manlig stämma komderar:

— Ti'er du inte på eviga fläcken och styrer din geftiga tonga å ditt syndi'a kött, så går ja' och gör som Kalle i Släggebo gjorde. Så mycke' du vet dä'!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, Kalles och Malenas roman var nu i det närmaste utagerad och genomdiskuterad, när han just i dagarna var nära att få en sådan där epilog, di kallar't.

Kalle hade visserligen fått ro och sabbatshvila på sin gård och kunde i trygghet dricka bå' sitt kaffe och sin lelle gök.

Men han tyckte, att det var söckent och tyst där uppe i Släggebo, och rätt som han gick där, vardt han minsann gripen af giftassjukan igen.

Ty det blir man, när man går i ensamheten och drömmer. Detsamma händer mig nästan dag- och nattligen.

Men hemma i trakten var det inte lönt att Kalle försökte sig på något frieri. Nänä men, för en frånskild karl har det sig inte så lätt att fria med framgång inom sitt grannhälle, så vida han inte före skilsmässan har hållit sig framme och skaffat sig en vän. Hvilket Kalle, dumt nog, inte haft vett till.

Men så fick han en dag en präktig idé, just som han gick larfvande efter harfven ute på sin rågträda. Det kom öfver honom som en blixt.

— Jess, ja' ska' anagga mej annonsera efter ett fruntimmer, så får ja' hundratals å välja på! flinade han. Och så släppte han stutarne och sprang hem och tvättade och klädde sig samt satte af i galopp till skolläraren, åt hvilken han anförtrodde sina tankar och lämnade annonsuppdraget.

Och skolläraren bisprang honom med råd och dåd och skref en lockande annons.

— Och svaren kunna väl få adresseras te' magistern, så kanske ja' kan komma hit om fjorton dar och få dom läsena och så hjälper magistern mej å väljer den som låter likast! Dä' ska' inte bli olönt! sa' Kalle.

— Ske dig som du vill! svarade magistern.

Jaha, efter några dar började det strömma in svar på annonsen. Skolläraren, som är en sådan där som ambulerar, var inte hemma, när de kommo, utan hundan i våld i en annan ända af socknen. Hustru hans undrade hvad i all världen det var för bref. Det kom ta à tio i stöten, och till sist kunde hon inte bärga sig utan tog

till att öppna och läsa dem. Allesammans innehöllo de fruntimmersporträtt och kärlekstrånad och löfte om trohet och huldhet.

Skollärarfrun blef galen.

— Si så, nu vell han söka ut sej en annan och så ge mej på båten! tjöt hon och beslöt i begynnelsen att hänga sig.

Men så tyckte hon att det var kusligt det också. I stället tog hon alla brefven och porträtterna och gaf sig af till pastor med hela bibban.

— Här ska' kyrkoherden få si sådan man jag har och sådan skollärare socknen är bekajad med! grät hon och lade brefven fram för själasörjaren och skolrådsordföranden.

Denne läste, vände på porträtten, greps af helig vrede, bleknade, reste sig och ropade: ve! ve!

Skollärarfrun rasade mot sin man, och pastorn både mot honom och den öfverhandtagande synden.

Dagen därpå fick skolläraren skriftlig order att på aftonen infinna sig i pastorsexpeditionen.

Han gick trygg i sin oskuld. Men när han trädde där in, fann han före sig hustrun och hela kyrko- och skolrådet, samtliga med förfärade miner. Och ett åskmoln låg öfver pastors anlete.

Denne senare hof tvärt upp sin röst och skriftade den arme läraren och gjorde honom till den värste lustarnes träl i universum, och det var rätt så när att han högtidligen förbannat honom.

— Men hva' i all världen har jag brutit? sporde den arme karlen, som inte begrep ett dyft.

— Hvad är det? Svara på frågan! röt pastorn och lade brefven fram för läraren.

— Det är ju svar på Kalles i Släggebo giftermålsannons! upplyste magistern. Men det trodde ingen. Svaret blott förvärrade hans sak. Han ville öka sin skuldbörda genom att slingra sig undan sanningen, sa' pastor.

Ja, de höllo nästan på att förgöra skolläraren.

Huru de emellertid vände det och ventilerade, så skred i skymningen ett högtidligt tåg upp till Släggebo.

Det var pastor och råd och läraren och frun.

— Har du annonserat efter en hustru? sa' pastor te' Kalle.

— Javisst har ja' dä'! Ja' hade ingen annan utväg i mitt elände! bekände Kalle.

Nå, sen vardt det frid och läraren gick därifrån arm i arm med hustru sin.

Kalle sitter nu och tittar på porträtten. Men efter flere år vet han inte än hvem han skall kora. Skolläraren törs inte vidare bispringa honom, så en ska' få si att Kalle, till sin eviga lycka, aldrig mer kommer till något resultat i giftermålsvägen.

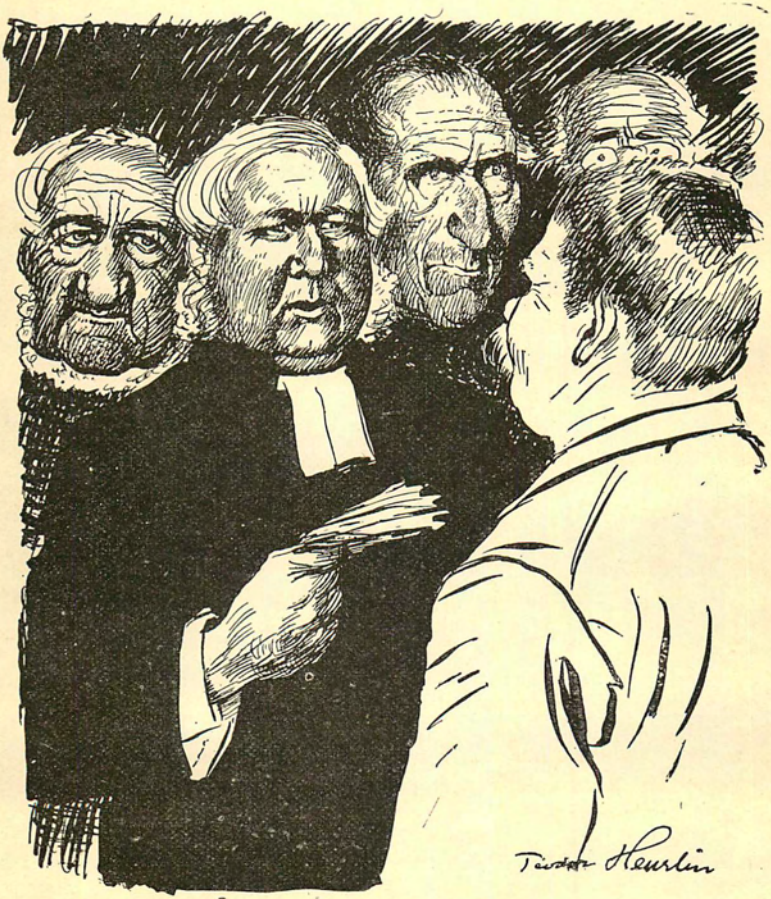

Träffad.

En sådan grofhuggare, som Jösse i Knäfvelsby var under all sin tid, har väl aldrig funnits i länet. Ingenting fruktade han, ingenting bäfvade han tillbaka för och ingen krusade han, hvarken länsman eller präst. Och då kan man veta hurudant sinne han hade.

Det värsta med Jösse var, att han hädade allt heligt och att han knappast trodde skriften.

Men så gick det honom också på ändan, så som det gjorde.

Det var spådt af många, att det skulle taga ett dåligt slut med honom. Det gjorde det också, och hvar han nu efter döden har hamnat, det får han allt se sig om, stackars Jösse.

Ty många knep gjorde han i sin dag, och hade han inte valt att ångra och bättra sig inne på lasarettet, där han tröt en dag, så är här nog ingen, som vill va' i Jösses kläder nu.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jösse i Knäfvelsby var en grobian samt en stor hädare, och för att visa, hur långt en människa kan gå i fräckhet, när hon förhärdar sitt sinne, skall jag nu, när jag inte längre behöfver vara rädd för, att han ska' skjuta efter mig eller klämma till mig i skallen med sin tjocka krycka, tala om ett par af hans värsta streck samt skildra hans sorgliga ändalykt.

Om det finns en synd, som bör vara mycket oförlåtlig, så är det väl den att stjäla predikokonceptet från prästen. Jag för min del har då svårt att tänka mej en mera rödglödgad missgärning än en sådan. Men en dylik hade Jösse i Knäfvelsby låtit komma sig till last.

Vi äro nog inte många sockenboar, som glömma den tillställningen.

Den söndag, då detta helgerån inträffade, hade vi storgubbabegrafning före gudstjänsten, så att där var bå' mycket och fint folk vid Herrans hus.

Mens nu alla människor voro ute vid grafven, smet den store och förskräcklige syndaren Jösse in uti sakristian och smusslade till sig konceptet, som låg i pastorns fickbibel på bordet.

Det är så att det ryser i mig bara jag tänker på't.

Och det var inte nog med konceptet. Personalian och predikan öfver den, som begrofs, knep Jösse desslikes. Kan man tänka sig något hiskligare, och därtill gällde det ett rikt och fint lik.

Nå, efter begrafningen strömmade vi in i kyrkan och sjöngo samt voro andäktiga. Pastorn trädde för altaret och anade intet ondt. När han gjort ifrån sig där, trädde han upp i predikstolen och såg tillfredsställd ut. Ty kyrkan var väl besatt med andäktigt folk, och han anade fortfarande intet oråd. Men rätt hvad det var bleknade han. Han bläddrade och bläddrade i sin bibel, hostade och sa' endast:

— Hm, hm.

Sen knäckte han till att trefva i alla sina kaftan- och byx- och till och med västfickor, under det han fortfarande inte sa' ett enda annat uppbyggligt ord än:

— Hm, hm!

Så vinkade han åt kyrkostöten, och denne gick ock upp på predikstolen. Pastorn hviskade ett par ord i örat på'n, hvarefter stöten vände om och gaf sig neder af rummet med sådan fart, att han snafvade och dråsade hufvudstupa utför predikstolstrappan och for vidöppen i famnen på en halfdöf käring, som i sin andakt satt på det nedersta trappsteget för att höra bättre.

När stötastackarn kom öfver den arma, oskyldiga kvinnan, befarade denna domen.

— Anamma min ande! skrålade hon.

— Tig, käringedrake! fräste stöten och linkade in i sakristian. Att han emellertid fått sig en bra skräll i trappan syntes tydligt på hans gång.

Under tiden hade pastorn upphört med trefvandet i fickorna och las psalm på psalm.

Men stötens mission tycktes hafva misslyckats, ty när han om en stund kom ut i sakristigedörren, runkade han på hufvudet, och pastorn, som sett runkningen, började darra på målet och såg dödsdömd ut.

Allesammans tyckte vi att det var synd om prästen, ty att han var grufligt sjuk eller att någon olycka händt honom, det begrepo vi. Han darrade i hela kroppen, och hvad han talade fattade vi inte. Det gick hit och dit. Än var han här och än där i texten och vi kunde inte känna igen honom.

— Han har blett rörd utaf slag, hviskades man emellan i bänkarna, ty vi visste naturligtvis inte då, att Jösse i Knäfvelsbo stulit hans koncept.

Om en kort liten stund sa' han »amen». Men några personalier eller någon likpredikan hördes inte af, så att den stolta begrafningsstassen såg obegripligt besviken och långnäst ut, hvilket var förklarligt.

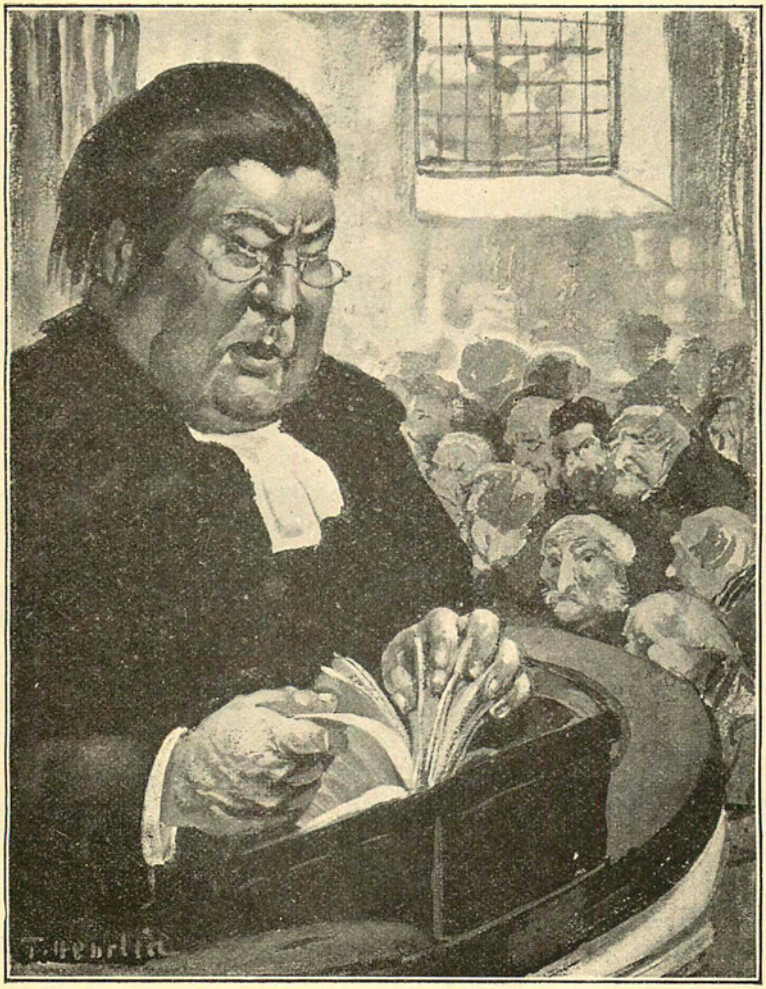

På det viset fördärfvade Jösse en hel gudstjänst, så att det var väl inte underligt, att det gick honom illa på slutet. Ja, en gruflig hädare och helgerånare var Jösse i Knäfvelsbo.

* * *

En vacker dag blef skomakare-Pelle i Brostugan omvänd, och det dröjde inte mer än fem veckor därefter förrän han dängde läst och syl och spannrem afsides samt knäckte till att predika. Första gången Pelle uppträdde, skedde detta hos Nils på Dammen. En vådlig hop folk kom dit, och för att Pelle under sitt talande skulle få en upphöjd plats, slogo de upp slagbordet och satte en stol på lämmen. I stolen tog Pelle plats och klämde i med sin predikan.

Men den sabla Jössen satt i närheten full af synd och hädelse och förakt för allt heligt.

Så småningom lirkade han sitt kryckhandtag om stötten, som höll bordslämmen och den därpå tronande predikanten uppe, och just när denne var som värst i tagen och förkunnade oss, hvilka syndapaltar vi voro, gjorde Jösse omärkligt ett reelt ryck med kryckan.

Kratsch! Bordslämmen föll ner med en riktig domedagsskräll, och skomakare-Pellen for bälgsides ner ibland fruntimren samt åstadkom en fruktansvärd ödeläggelse.

Pelles testamente flög midt i ansiktet på Sofi i Mogård, så att hon fick näsblod, och hela auditoriet blef förfäradt.

— Dä' här va' ett järtecken! Du ä' inte kallad! skrek Jösse.

Och se'n dröjde det två hela år innan Pelle vågade sig ihop med predikandet.

Hvem vet hvad Pelle kunnat uträtta under den tiden, om han fått sitta i fred på bordslämmen i Dammen?

Jaha, det är så att man bäfvar, när man talar om'et, men en sådan ogudaktig sälle var Jösse i Knäfvelsbo.

Gu'alof att det inte finns många dylika på tusendet här ute.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En gång på eftersommaren höll Jösse på att timra om sin ladugård och en dag hade han några karlar till hjälp med täckningen, då ett häftigt åskväder plötsligt rusade fram öfver Knäfvelsbo.

När blixtarna började fräsa omkring dem, gingo hjälpkarlarne ner af taket.

— Kom mä' in, Jösse, mens åskan kör förbi! ropade de åt denne.

Men Jösse satt kvar på taket och skällde samt kallade dem för krukor och backharar.

— Här är en, som inte är rädd för lite småskrällar! lät han.

Rätt som det var, slog åskan emellertid ner alldeles intill ladugården.

— Nähä, den gången bommade du! skrek Jösse och hötte med näfven uppåt molnen.

Men han hade knappt fått de orden öfver sina hädarläppar, förrän en ny blixt fräste ner i det halffärdiga halmtaket.

Då bleknade likväl Jösse, och karlarne, som i yttersta bäfvan stodo nedanför, hörde honom förfärad ropa:

— Jaså, du träffade ändå te' sist!

Ladugården fattade eld i blinken och Jösse blef halfbränd utdragen ur den brinnande byggnaden.

Då var han spak ändå, men han stönade och jämrade sig på det förfärligaste.

Det var hemskt att se honom, ty man kunde förstå, att han slets sönder af de grymmaste plågor, och det tillständeskommande folket vardt förfäradt. De hade ju varit åsyna vittne till huru hämnaren, som icke låter gäcka sig, med sin blixt träffade hädaren och liksom tog honom på orden.

Jösse transporterades genast in till lasarettet. Men det stod ingen hjälp till med honom. Tre fjärdedelar af hans hud var uppbränd, och så gick han hädan under de fasligaste plågor.

Måntro, godt folk, den där händelsen hade verkat på oss här ute mera än ett halft tjog predikningar skulle hafva gjort.

Stor i orden, liten på jorden.

Jag blir alltid ledsen, när jag hör folk kasta ut öfverord och förhäfva sig här i världen.

Och därför får jag ju heller aldrig vara riktigt glad, ty dagligdags och jämt och samt träffar man på människor, som tala om, hvilka förskräckligt bra saker de skulle åstadkomma, om de bara blefve försatta i den eller den ställningen.

Till och med på själfva kyrkovägen måste man kväljas af sådant prat, särdeles när man går ifrån kyrkan.

Alltid är där någon i följet, som åbäkar sej. En söndag sa' t. ex. Masse i Nackatorpet:

— I da' va' han allt bra torrfängder i predikstolen! Och dä' säjer ja', att så olärder ja' ä', så skulle ja' då gjort en likare predikan öfver dä' ämnet!

— Jaha, där sa' du då inte för möcke! Rätt ett så enfaldigt å simpelt kvennfolk som ja' själf Gu' nåde mej syndare ä', så sir ja' mej god för å lägga ut ordet lika så bra som prästen gjort det i da', svarade Inga Stina på Hörnet.

Jojo, prata strunt och svänga sej med stora ord, det går nog för sig, men »äta ost, när en ingen har», det är värre, heter det. Det skulle minsann allt ta' sig ut att se Masse i Nackatorpet i en predikstol eller att få höra Inga Stina på Hörnet utlägga skriften från en talarestol.

Och hvad Inga Stina för resten beträffar, borde hon vetat sju slags hut. Ty hon ställde ju till väsen och störde en andaktsstund rätt bra en höstkväll.

Aldrig har hon var't reelt gift ett endaste tecken, men icke förty har hon ändå åtta stycken barn i stugan, hvilka socknen får dra' försorg om.

Så kom naturligtvis frälsningsarmén hit en dag, och tvärt föll, förstås, Inga Stina till den hopen.

Ni kan väl förstå, hvilket spektakel det blef på mötet, när nu denna en dag klef fram på plattformen samt vittnade och sjöng med sprucken röst:

»Ja' ä' ett litet snöhvitt lamm,
Halleluja! Och nu vill skam
Mig klösa både bak' och fram.»

Auditorium brast i skratt och Inga Stina fick sluta.

Men det är just sådana där, som åbäka sig i kristenheten.

Hvad Masse i Nackatorpet beträffar, så är han ungefär lika klyftig i predikandet som hans enbetsstut kan vara uti att läsa hebreiska. Masse förstår sig inte ens på almanackan, och så fort husförhören börjas om höstarne, blir han alltid liggande i sin ryggvärk och kan inte röra sig ur fläcken. Så pass rädd är han för att pastorn möjligen skulle få för sig att förhöra honom i hans själalära.

Men mästra och kassera andra det är Masse karl till.

Jag blir, som sagdt, alltid ledsen och bedröfvad, hvar gång jag hör folk ösa ur sig stora ord, ty jag vet bestämdt, att de en dag få sota för'et. Jag har sett exempel på den saken flera gånger, och just i dagarne har jag träffat på ett riktigt färskt och lärorikt sådant, hvilket är af den beskaffenhet, att det bå' fröjdar och smärtar mig.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det kan väl nu vara så där vid pass tjugu år sedan jag var i mina värsta friaretag. Jag skulle just vid den tiden taga an ett hemmansbruk, och då får en allt i främsta rummet se sig om efter ett gifte, som kan sätta en medellös karl i tillfälle att få medel till uppsättning med kreatur och ett som annat.

Då sa' Peter i Karlshult, som är en ganska bra böneman, en dag till mig:

— Ta' du Gu' i hågen och gack upp te' Ringåsa. Manuel ä' inte barskrapad, ett fjärdingshemman har han ograveradt och hans Jenny ä' inte frå'vänder, när det gäller manfolk!

— Hur pass kan ho' ha'? lät jag.

— Åh, en sex tusen eller så blir dä' väl, när di gamle vända näsera i vädret! svarade Peter i Karlshult.

— Hur sir ho' ut? Ä' ho' tjocker eller nätter?

— Dä' måtte väl kvetta, när ho har sextusen! genmälde Peter. Och jag gaf honom rätt och tackade honom för anvisningen.

Sen dröjde det inte länge förr än jag började slå mina lofvar bortåt Ringåsahållet. Jenny var rödlätter och lifvad, så jag gick verkligen och blef så glad vid henne som möjligt var. Och när jag därtill betänkte hennes sextusen, så rent af spratt det i mej. Jag tydde mig till Manuel och frågade honom om stutapris samt ställde mej in hos gubben på många andra sätt, så det vurnade sej verkligen inte så illa för mej.

— Nå, hur går dä' för dej oppe i Ringåsa? frågade Peter i Karlshult.

— Jo, en ska' få si, att dä' går nok vägen! lät jag. Ty det trodde jag verkligen. Jag hade fått kringsvid ett femtiotal pussar utå Jenny.

En lördagskväll vankade jag alltså ganska segerviss till Ringåsa för att klarera saken. När ja' kom dit, hade gubben och käringen

masat af till begrafning i grannsocknen. Det visste jag då i förväg och var gla' att få bli på enbeten med Jenny.

På vanligt friaresätt smög jag mig rundt omkring byggningen och tittade in genom fönstren. Men där inne fanns ingen själ.

I detsamma varsnade jag att la'gårdsdörren stod på halfglänt, och då begrep jag, att Jenny och pigan voro därute och sysslade.

— Djädringen ska' ja' inte lura på dom och höra hva' di prata om, tänkte jag. Och så ställde jag mej bakom dörren och lyddes. Där fick jag minsann höra ett trefligt prat.

— Nå Jenny, sa' pigan, du ska' väl bli mor i Knaframålen hva' dä' lider? — Knaframålen var det hemman, som jag tatt mej an. Var det då underligt, att det klack till i mej.

— Jo, ta' i å dra' där! Nähä du! Den där illmaringen går bara å stryker efter mina medel. Inget redigt lif ä' dä' i honom heller. Han tänker mer på stutar och täckdike än på kärlek. Nä', ja' vell ha' en, som ä' så gla' ve' mej, att ja' kan vir'an om pekefingern, när ja' blir geft. Husbonne vill ja' va', å såna där jordmaskar å snåljoppar som Thure i Knaframålen kommer en ingen väg mä'! bjäbbade Jenny.

Måntro, det var roligt för mej och få ett så'nt betyg.

— Nu pratar du synd! Du tar nok bukt på'n, när du får håll i honom! invände pigan, som, efter hvad jag kunde förstå, var en rejäl mänska.

— Ja' vell inte höra talas om honom. Han har ju näsa, som sir ut som en tidigpotata. Illa går han mä' bakbena och sir mer ut som en körkestöt eller kolportör än som en friare. Nä' tacka vell ja' då Kalle i Brolyckan. Dä' ä' min pojk dä' och honom ska' ja' ha', om ja' rätt ska' stå på hufvudet som på fötterna. Han kommer nok hit i kväll, ska' du få si! Och så gaf det leda trollet sej till att tralla:

»När lördagskvällen faller in,
Då kommer lelle vännen min.
Då sofver mor, då snarkar far.
Tjo hej! Så kveckt menuten far —».

— Men hvarför håller du mä' Knaframålarn, när du inte vell vid honom?

— Dä' finns väl inget roli'are än te' å konstras mä' karlar å ha' dom på sina fem, grinade Jenny.

— Men Kalle i Brolyckan super ju och slåss.

— Tåla dej du! ja' ska' minsann vänja honom å mä' bå' dä' ena och dä' andra. Du ska' si, att ja' gör honom te' ett lamm. Knaframålarn kan dra in hakan och fria på annat håll. För ja' och Ringåsa ska' bli Kalles te' evig ti', — dä' har ja' lofvat honom....

Sen hörde jag inte mer. Ty i detsamma fick jag en sinkadus, så att jag såg tusen solar samt förnam en röst, som skrek:

— Jaså, du står här å lurar, din krubbitare.

Det var Kalle, som kom öfver mig, och ett bastant slagsmål blef där. Men det var jag som fick stryken.

Det sista tempot, den ledingen gjorde med mej, var att han drog mej till brunnen och öste öfver mej en tre à fyra ämbar vatten.

— Du behöfver schwalka, din skråe! gormade han, för han va' inte nykter.

Jenny bara grinade och tyckte, att Kalle var hjältemodig. Men pigan grät.

Hur Jenny sen äflades och huserade med sina föräldrar, så fick hon allt Kalle ändå. Men hur hon virade Kalle om fingret på sej och vänjde honom af med att supa och slåss, det fick hon allt se, stackarn. Jojomen: söt början får ofta sur ända.

Storkaxig var Jenny och vidlyftig i orden, men bukt med Kalle fick hon inte. Nänä men, för det är nog så, att om en rätt sätter paddan på en guldstol, så hoppar hon snart ner i pölen igen.

Strax efter giftermålet började Kalle sitt gamla lif och den, som fick vara mjuk, det var Jenny.

Det dröjde inte många år förrän Kalle hushållat af med hela Ringåsa och nödgades taga ett torp under Hjortsjöholm.

Sen hördes de aldrig af, och jag såg heller ingen af dem förrän en dag, när jag, som nu, gualof, blifvit nämndeman, var med länsman ute på vägsyn.

Rätt som vi sutto och körde i lunk på Hjortsjöholmsvägen, ryckte länsman till och skrek:

— Hvad sablarne ä' dä' för ett spektakel?

När jag då tittade upp, fick jag se hur en karl körde en ärjkrok på en liten teg vid sidan af vägen. Detta var i och för sig inte så underligt, men det märkvärdiga var, att kroken drogs af en skrylig ko och ett blekt och magert — fruntimmer.

— Låt oss gå dit och titta efter hvad det är för ett kreatur, som drifver kvinnan att draga bredvid kon.

Godt folk, det var minsann Kalle, som handterade Jenny på det viset.

Och så dålig var jag, att jag inte kunde hejda mig, utan när jag känt igen dem, så lät jag:

— Det går visst dåligt för dej, Jenny, te' å vir'an, din Karl, om pekfingern!

Jag mindes, förstås, hvad hon pratade den där kvällen, då jag fick den myckna stryken.

Jenny svarade ingenting. Hon bara släppte oket, som hon gick och sköt på, torkade sej i ögonen och tittade på mej, så att jag skämdes öfver hvad jag sagt.

Länsman var topp galen och redde sig till att ge karlen ett godt kok stryk.

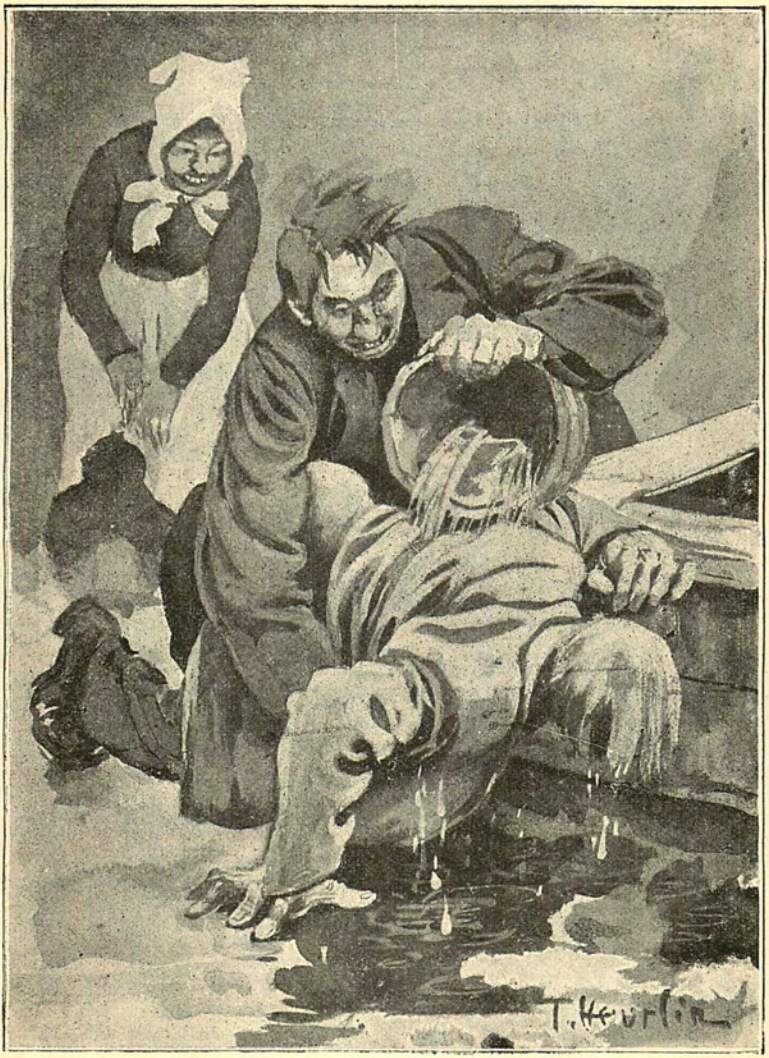
T. Heurlin

— Ska' du köra med hustru din? Vet du ingen lefvandes hut! skrek han och höjde käppen.

— Nej, nej! rör honom inte, för dä' blir ja', som får sota för'et se'n, jämrade Jenny och tog fatt i länsmannens käpp.

Jag kom mig icke för någonting. Jag bara tänkte på hur stor skillnad det var mellan den Jenny, som en gång braverade öfver, hur hon skulle vira karlar kring fingrarna på sig, och den bleka och tärda käring, som nu lät köra sig som ett ök af en rå och förfallen man, som förstört hennes lif.....

Stackars gamla flamma!

Och ändå tiggde hon och bad för sin bödel.

Kommunalmannens vedermödor.

Här går folk ute på landet och kritiserar sina kommunalkarlar och skäller ut dem och kasserar dem och kallar dem för »socken-kungar» och »påfvar» och »excellenser» och »fogdar» och allt annat ledt, som de kunna hitta på uti sin medfödda elakhet. Ja, de gå till och med så långt, att därest en kommunalordförande händelsevis skulle råka till att ha' en tämligen välfödd hustru och någorlunda feta hästar, så påstå de, att han stjäl af fattigsäden och fodrar dem med.

— Di fatti'e, di få svälta, för att or'förar'n ska' kunna ståta med grannlåt bå' i fruntimmers- och hästväg, säga de och förklena och skämma ut honom på alla upptänkliga vis.

Om understödstagarna däremot någon gång gå omkring och se mätta ut, insinuerar man, att ordförar'n göder dem på socknens bekostnad för att de ska' springa till honom med skvaller eller för att de ska' hålla tyst med de hyss han möjligen kan ha' för sig vis à vis något kvinnligt fattighjon, som inte ser så illa ut.

Ja, en ordförande må vända sig hur som helst, så blir han i alla fall illa handterad och till den grad beljugen och utskämd, att han knappt är vatten värd, så att det är då rent af underligt, att någon människa bara vill åtaga sig att handskas med och sköta en kommuns affärer.

Och det säger jag, att kung eller kommunalordförande det måtte då själfva den dålie vara, för ju högre en mänska stiger här i lifvet, dess värre stormar är hon utsatt för.

Under sådana förhållanden är det i alla fall väl och till stor lycka för mänskligheten, att det finns karlar, som vilja åtaga sig dessa vådliga sysslor. Annars stode vi oss allt hundingen så slätt.

Men det är nog så, att de, som syfta efter dessa äreställen inte ana eller tro, att de gå emot några farligheter, alldeles såsom de stackars män, hvilka fått ett giftermål för sig, inte vilja tro att de stå på vippen att slunga sig hufvudstupa in i ett dystert elände, utan någon som helst omväxling.

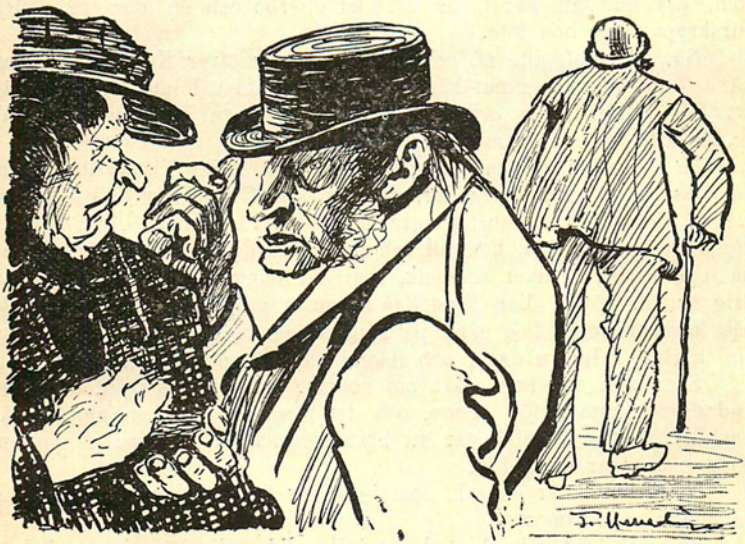

Karl Karlsson i Högalid har fått smaka på både det ena och det andra, stackars karl.

Vår gamle ordförande dog en sommar, och så valde vi i hans ställe Kalle i Högalid, fast han allt var ung. Men han skrifver då som en präst och är en allvarsam och välbärgad karl.

När far hans tröt, fick Kalle Högalid, uppsatt och i ordning, efter gubben.

Då Kalle nu blef vald till kommunalordförande, och folk begynte vanka till honom, tyckte han, att han borde gifta sig, så att där kunde bli lite bättre ordning i ett som annat hos honom. Pigorna vände till det på stollavis, när han skulle fägna folk, och det retade Kalle till den grad, att han gick bort och friade till änkans dotter i Bolet, som, oss emellan sagdt, är ett litet etterbo och en morsgris. Men barskrapad var hon inte.

Nå, där blef gifte af, och vi ömkade oss öfver Kalle, ty vi, som kände till ett och annat här i världen, kunde väl inte tro annat än att Fia i Bolet och ordförandeskapet skulle ta' knäcken på'n. Vi tyckte att det var för mycket på en gång.

Men serradö, det gick bättre än vi anat. När Fia varit i Högalid hos Kalle bara några dar, var hon spritt toseter efter honom, så att vi aldrig sett en hustru vara så glad vid sin man. Hon alldeles afgudade honom. Ja, hon till och med pussade honom midt för näsan på människor, hvilket bondfolk, som har någon ambition om sig, aldrig brukar göra. Men Fiestollen vånnade inte hvad hon tog sig till, och karlastackaren fick gång på gång skämmas för att hon lade upp sin kärlek i ljusan dager och ibland folk på riktigt herrskapsmanér.

Svartsjuk var hon också om honom. Han fick knappt tala med andra fruntimmer för henne, och det första tempot hon gjorde, när hon flyttat till Högalid, var att köra pigorna hufvudstupa på porten. Sådana tag var det i Fia.

Nåja, kärlek är en sak, som just inte bör kasseras, men det ska' va' måtta med honom.

Så gick det och så stod det i Högalid. Fia hängde om halsen på Kalle och var svartsjuk om'en och passade honom som om han var't en grefve eller något annat bräckligt och ömtåligt väsende.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Under tiden hade Kalle och de andra ledamöterna i kommunalen en besattandes kinkig sak att afgöra. Där hade nämligen kommit skrifvelse ifrån Bjällebo socken, att där fanns en flicka, som födt en pojk, att fadern rymt åt Amerika och att vår kommun skulle taga sig an flickan och barnet, emedan hon, som tjänt i Bagghemmet, var skrifven hos oss.

Kommunalnämnden ref sig i håret och svor och sa' till Kalle, att skrifva till Bjällebo och bara neka och bestrida.

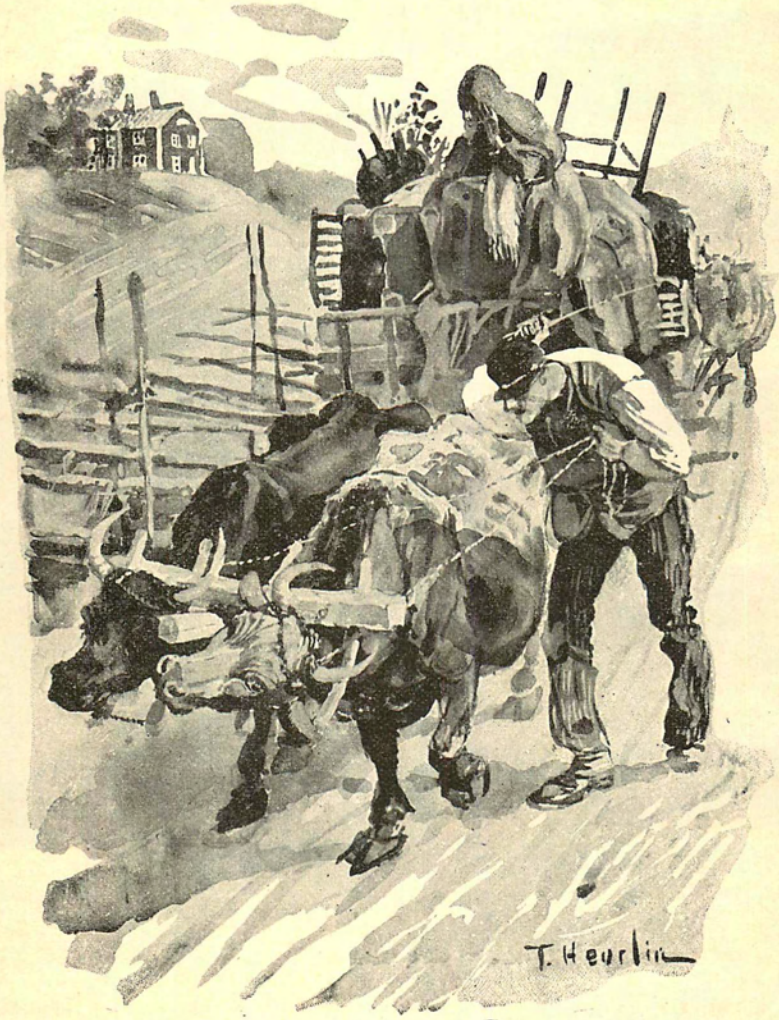
T. Heurlin

— Ha' Bjälleboarna fått henne, så må di behålla bå' henne och ungen! resolverade gubbarne i nämnden.

Och Kalle skötte, förstås, skriftväxlingen med Bjällebo så godt i människomakt stod.

Men för Fia nämnde han inte ett ord om den pålaga, som hotade socknen, för så pass karl var han, att han inte babblade för fruntimmer om några kommunala angelägenheter och bestyr.

Så hände det att Kalle en afton gått bort till nämndemannens i ett ärende. Fia gick ensam hemma och tittade då och då ut genom fönstret efter honom. Rätt som hon så vankade och längtade, fick hon se en schäs komma körande i skarp traf och i schäsen satt ett ungt fruntimmer med en barnunge i skötet och hela härligheten stannade vid Högalids förstugubro.

— Stig nu å här! kommenderade körsvennen.

Fia sprang naturligtvis ut och frågade hvad som var å färde.

— Joho — sa' körkarlen — ja' har befallning utå or'förar'n hemma i vår socken att köra hit med flickan och barnet, för hit höra de bägge två, och ni kan inte komma ifrå dem, om I rätt gå te' kongs med dom. Ta' in henne och ge henne lite å bita i nu, för ho' kan rätt va' svulten. Och ajöss! slöt karlen och reste sitt håll.

Ni kan tro, att där blef en Fia!

Hon knäckte till att skälla på den arma flickan, så att det hördes en half fjärdingsväg. Modern grät och barnet skrek.

Fia trodde naturligtvis, att det var Kalles eget och inte hela socknens barn, efter de kommo ditkörandes med det; ty hon hade, förstås, inte reda på några kommunalförfattningar.

Hon vardt därför precis tokig och hoppade och fräste och trätte och bölade tills hon höll på att mista andan, och den stackars olyckliga flickan fick inte en syl i vädret till försvar eller förklaring.

Till sist blef Fia trött, skuffade in de främmande i köket och sålade till dem en brödkaka och lite mjölk.

Sen befallde hon drängarne att tvärt köra fram oxarne och en flathäck.

Detta gjorde de. Och så kommenderade hon dem att bära ut hennes byrå och linnekista och all den bråte hon fört med sig från Bolet.

— Hva' ska' då bli å, matmor? sporde drängarne och gapade.

— Jo, ja' flötter ifrå' detta Sodom och Gomorrha! skrek hon och var så ilsk, att hon skalf i hvarje lem.

— Jaså, sa' drängarne.

Om en stund var lasset fullt. Fia bredde ett täcke på byrån, som låg midt i häcken, och satte sig upp på densamma.

— Kör nu, du Johan! Och du, Danjel, ska' följa med och leda den broketa kon, som ja hade hit! sa' Fia och tog till att stortjuta.

Måntro, det var inte så godt att lämna stället.

Så drog hon ut ur Högalid och fyllde nejden med sin hysteriska gråt och tandagnisslan, medan en annan kvinna och ett barn sutto inne i köket och gräto.

Det var ett härligt tåg, som Kalle mötte nere på Lerdalavägen. Johan gick vid sidan af det vidlyftiga lasset och dök och röt: »hit och ptro och hej och hå'» på oxarne.

Öfverst på tinnarna af lasset satt Fia med en schal om hufvudet och bölade på sitt vis, medan Danjel och den broketa kon bildade eftertruppen.

— Hva' i Herrans namn står nu på? Har dä' brunnet därhemma? sporde Kalle, när han mötte dem.

— Brunnet! Dä' ä' inte så väl heller så husen ha brunnet. Men kärleken har brunnet opp. Ja' blir inte en dag längre hos en så'n usling och bedragare och fruntimmersskändare, som du ä'! Tvi, tvi, tvi en så'n dålig mänska du ä'! Hvem vet hur många barn du har på böjden? Ysch, en så'n usling! Och ett tocket liderligt kreatur ska' va' or'förare. Tvy den dålie! En kan knappt gitta bo i socknen. Skynna dej nu hem och titta i köket. Där kan du va' or'förare efter detta; där passar du! Men inte i stämma, hör du dä', för du är... en... en...

— Kör mä' henne, ho' ä' stollig! skrek Kalle, som ilsknade till.

Drängen grinade och satte åstad med oxarne. Men innan de kommit två steg, hade Fia ryckt till sig tagelhurran och svept slängen om synen på Kalle, så det hven efter'et.

Hade nu Kalle inte varit en ordförande, hvilken ju måste hålla på sin värdighet, skulle han nog dragit ner kvinnan från lasset och låtit henne dansa efter käppen på vägen. Men Kalle var en ordförare och därför gick han med långa steg och sa' aldrig ett ord.

Fia och drängarne fortsatte ner till Bolet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ja, här ser ni nu, godt folk, hvad det vill säga att vara kommunalman. Och ändå ha'n i hjärta att baktala, beljuga och illa berykta dessa arma!

Hvad nu Kalle i Högalid beträffade, så är det sant, att Fias afresa med ko och bohag inte just borde kunna göra honom med grå hår.

Men det värsta var, att hon kom igen, när hon fått reda på sammanhanget, och hängde sig om hans hals och grät och tiggde om förlåtelse. Och så fick han behålla henne, stackars karl, och vara tillsammans med henne, som ju dängt honom om ansiktet med en tagelpiska.

Hade han var't en vanlig mänska, skulle han kunnat mota af henne och kört henne åter till mor hennes. Men en or'förare måste för folks muns skull dras med sitt elände och vara föresyn äfven

därutinnan, att han nödgas låta en stollig käring fördärfva hela sitt lif.

Läggen därför inte några stenar på edra ordförares bördor, ty då gören I stor synd, go' vänner. Tänken på Kalle i Högalid. Mellan honom och hans hustru ligger i alla tider ett svidande ärr efter ett piskslag, som kommunalförfattningen var skuld till.

Hämnens icke.

Sven Larsson i Sikanäs är visserligen icke stort likare karl än vi andra rejäla bönder, men han håller sig ändå själf för att vara litet förmer.

Om det är för att han har en gulmålad byggning med frontespis och glasveranda, eller för det att hans pojk är sergeant, det vet jag inte. Han tycker dock inte illa om att drängar och annat löst folk kalla honom »patron».

Men hva' i hundingen är han i alla fall för en patron?

Visserligen är han ledamot i hushållsgillet, och Gu' vet om han inte är medlem i en sådan här »rödbrokig kreatursförening» och i ett »ädelt baggsällskap», som storgubbar ha stiftat och gått in uti. Men hvad göromål och jordbruk och täckdikning och torfströ och fjäderhärfning beträffa, så stå vi oss emot honom lite' till mans.

Därför ha vi liksom haft ett horn i sidan till honom för att han åstundat skällas för patron och hållit sig med en särskild kreatursdräng, hvilket en jordbrukare får lof att vara själf nu för tiden, om han ska' kunna reda sig och gå klar för växlar ... Diskonto sju procent... Protestkostnad fyra och femtio.

När därför Sven Larsson i Sikanäs en dag råkade ut för en del otyg, hade vi just inte så stor medkänsla för honom, utan grinade tvärtom och sade, att det inte var mer än rätt åt den högfärdsanden. Att vi härutinnan kanske handlade ett grand syndigt, kan väl vara sant, men vi ha' heller inte gett oss ut för att vara några öfverdängare i rättfärdighet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Den 24 sistförflutne oktober fick patron Sven Larsson en ny dräng, som var en ganska framstående idiot. Men husbonden och drängen kommo i alla fall rätt bra öfverens i början, ty drängen var högfärdig och spansk han som andra dumbommar.

När nu drängen hade varit i Sikanäs vid pass 4 eller 5 da'r, hade han, förstås, enligt vanligheten blifvit glad vid la'gårdspigan, ty kärlek och romantik ska' då finnas i hvarenda vrå härute. I herrgårdssalongerna, i bondgårdarne, i torparhemmen och backstugorna, i logar och ängslador, i selkamrar, på hörännen och i fodergångar, —

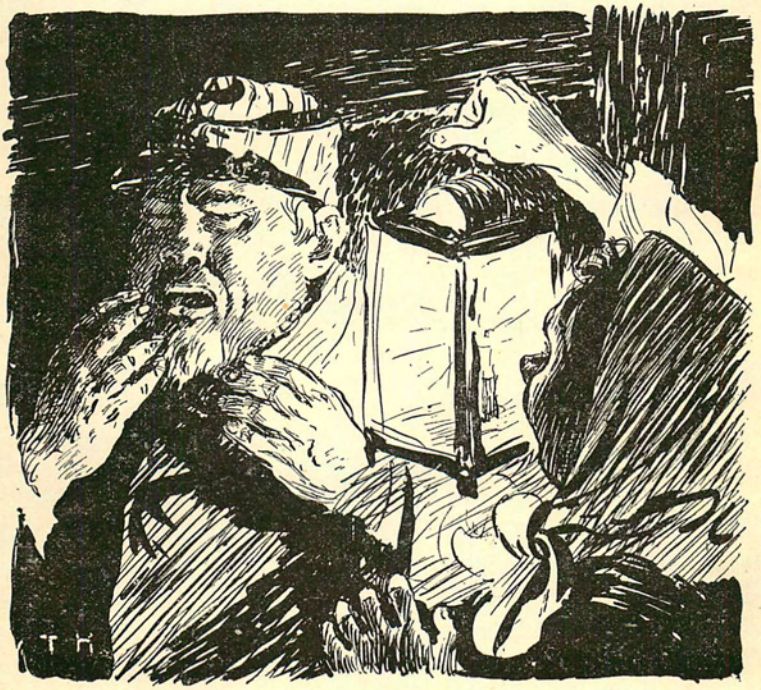
TH

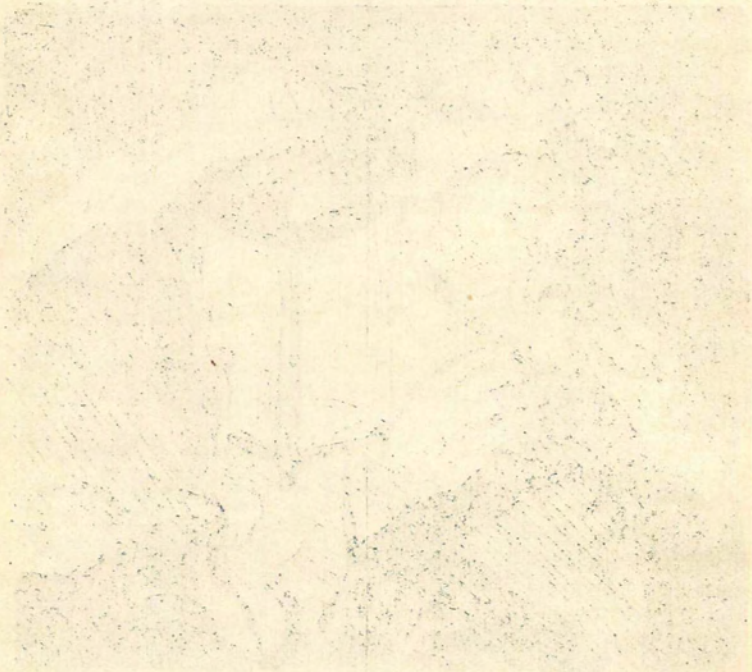

öfverallt tränger den sabla kärleken in och regerar öfver folket som den strängaste tsar i Ryssland.

Men ibland skjuter han bom likväl. Den nu berörda drängens kärlek blef inte besvarad. Lotta hade två eller tre andra bestämda fästmän, hon som andra töser, och förde bara skoj med drängen. Hur långt bak i nacken han än satte hättan och hur han smorde och strök fram luggen i pannan, var han ändå inte mänska att knäcka Lotta.

Hon bara konstrades och retades med honom. Till sist blef hon så barbarisk, att hon klippte tagel så fint som det finaste kli och lade i hans säng. Under tre nätter å rad fick den stackars karlen inte en blund i sina ögon, ty så stack taglet honom. Omsider begrep han tillställningen och beslöt att hämnas. Ty hämnden är ljuf.

Så kröp han en skymningsstund upp på la'gårdsloftet och gjorde sig ett hål på ett ställe midt öfver fodergången. Där undstack han sig med en half kanna härsken och illaluktande tran uti en bytta. Rätt hvad det var gick det i dörren där nere och inom ett par minuter såg han en skepnad midt under sitt hål.

— Här har du pomada, du själfgo'a troll! skrek han och slängde ner tranen i hufvudet på den, som stod under.

— Tvy — puh — usch — hva' in i själfvaste landtbruksakademien ä' dä' här — tvy — fö — puh — för slag? röt patron Larsson, hvilken i egen hög person råkat komma in och få eländet öfver sig. Tranen rann simmig som lim i helskägget på'n.

I samma momang kom Lotta dit med lyktan, och så blef där undersökning af.

— Dä' ä' ingen annan än Fransaskojarn, som ställt till'et. Låt oss titta på rännet! sa' hon. Och där uppe fanns drängen ståndande med byttan i näfven.

— Hva' tar du dej till, ska' du häfva smörja på din husbonne? röt Larsson så godt han kunde. Ty tranen klibbade, kan veta, i mungiporna på'n.

— Ja' trodde dä' va' Lotta!

— Lotta! vrålade »patron» och var som en bålgeting. Han lofvade drängen smörj och andra olyckor. Men inskränkte sig i alla fall till att taga ed af honom att hålla tyst med saken.

— Kommer dä' ut, att ja' blir tranbeöster utå min stalldräng, ska' hela hushållsgillet och beredningsutskottet ta' till att grina åt mej — och då slår jag armar och ben å dej! lät patron Larsson och drog sig tillbaka.

Ilskan växte allt mer och mer i drängen. Han gaf sig hundingen på, att han till sist skulle ta' hämnd på Lotta för det hon inte ville älska honom ett endaste tecken. Af kärlek blir det hat ibland, det vet man ju. Annars voro vi karlar inte utsatta för så många ledsamheter och så mycken förföljelse från fruntimrens sida.

Och det kan ni vara säkra på, godt folk, att då ni hör ett frun-timmer skälla ut t. ex. mej duktigt och ilsket, sägandes att jag är omoralisk, att jag är en grömsing och en fäbom i kärleksvägen, så kan ni slå er i backen på, att hon är ett stackars kvinnfolk, som jag försummat pussa, och som brunnit för mig utan hopp samt därför blifvit så besatt i sitt sinne, att hon inte vet hvad styggt hon skall stapla upp i vägen för mig.

Så var det nu med den här kärlekskranke drängen i Sikanäs. Han kunde inte bärga sig förrän han gjort Lotta något riktigt ondt. För hvarje dag blef han allt ilsknare.

En kväll stod han i stalldörren och såg alldeles tydligt, att Lotta sväfvade in i ladugården ensam och allena.

— Nu ska' ho' då ha sig ett kok stryk, för nu passar dä' sej väl! mumlade han för sig själf och smet efter henne med en spak i näfven.

Han gick tyst som en vessla och drog till dörren efter sig.

Rätt hvad det var fick han höra, att det kom någon och tassade på gången, och han tyckte sig se något hvitt, som närmade sig.

Då höjde han spaken och klippte till.

— Hva' tycker du om en sådan klappning? jublade han, ty han trodde, förstås, att han fått ett bra slag på Lotta.

— Buh — bu — uh —! vrålade först en ko och strax därpå tog Lotta till att skrika:

— Ska' du slå koa' din dumstock, när ho' ska gå bort å drecka. Har du kanske friat te' henne mä' och fått korgen, din skrabbelin? Och så nappade Lotta till sig la'gårdslyktan och tände densamma.

Då visade det sig, att drängastackarn ånyo råkat illa ut. Han hade i sin olyckliga kärlek och ilska slagit af det fina och granna hornet på la'gårdens ädlaste ko och skämt ut henne för evigt. Herre Gu', densamma kon skulle ju fram vid premieringen till sommaren för att bringa Larsson ära och diplom.

Där blef minsann ett vackert lif i ladugården. Lotta ryckte spaken från drängen, som inte kom sig för någonting, och slog och böstade honom och spottade på'n och skällde som en ond ande.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Medan detta timade därute, satt Larsson inne och las med andakt hushållningssällskapets tidskrift, som ju är en slags Codex Sianiticus för hvarje rättskaffens och framstående jordbrukare. Hustru hans satt bredvid och sprättade sönder ett klädningslif med sin mans rakknif.

Hur hon därvid vände sig, slant knifven för henne och for igenom pulsådran i hennes vänstra handlofve. Blodet frustade högt, och Larsson visste inte hur han skulle bete sig med saken.

Men kvinnan hade mera vett. Hon klämde till ådran ofvanför snittet och skrek åt mannen, att genast skicka drängen efter läkaren.

Just som Lotta slutat smeka denne sistnämnde med spaken och medan kon ännu stod framför dem och slängde med sitt lidande och spolierade hufvud, kom patronen instormande i la'gården.

— Kör efter doktorn på ögonblicket, så han kan komma hit och stämma blo'en innan han rinner af henne! Och rör på spelet! Kör i skenande spring! skrek Larsson och gaf sig tillbaka för att bistå sin gumma.

Drängen drog liksom en suck af lättnad, ty han hade beredt sig på det som värre var, när han fick se husbonden.

Och jag ska' säga, att det dröjde inte mer än fyra timmar, innan han kom tillbaka med — djurläkarn.

Han trodde, kantänka, att det var för kons räkning han skulle hämta doktor.

När de så kommo framkörande till förstubron, rakade Larsson ut blek och förfärad:

— Skynda sej, doktor, ja' tror ho' dör i hvar minut. Vi kan inte få bukt med blo'en!

— Har ni henne inne? undrade djurläkaren.

— Ja visst, ho legger på soffan och dras med dö'en!

— Ligger kon på en soffa?

— Koa? Ä' han galen eller fuller? Dä ä' ju hustru mi'!

— Ä' dä hustru hans som har mistat ett horn? Och veterinären grinade, ty drängen hade ju under hela vägen talat om hornet.

Larsson höll på att bli tosig, innan saken vardt uppredd.

— Nå, sen blef det intet annat råd än att veterinären måste ställa till med att hjälpa Larssonskan och sedan söka klena fast hornet på kon.

Kvinnan strök icke med, men kon blef enhornad.

Man kan väl dock tänka sig, hvilken chikan det blef för »patron», att han fick ta till djurläkarn till hustru sin. Och det gladde oss.

Men denna berättelse, för hvars sannfärdighet bå' jag och många andra kan gå i god, lär oss ock, att hämnden är något, som vi inte själfva ska' befatta oss med.

Bicykelsporten på landet.

Mänskligheten härute i bygden har för hvarje år en särskild nyck för sig, särdeles ungdomen. Dessa nycker komma framsusande såsom smittosamma sjukdomar, såsom epidemier samt angripa alla, som ha' disposition för stollastycken och fåfänglighet.

Det fanns en tid, då hvarenda pojk härute ovillkorligen med ondo eller godo skulle in till seminariet och bli skollärare, så att man en långlig tid knappast skådade annat än seminariemössor på kyrkobackarne sommaren igenom.

Efter några år gick den sjukan öfver. Men se'n blef det modernt bland vår ungdom att bli volontärer. Annagga mej, vimlade icke hela häradet af underofficersfrön, hvilka gingo här endels ko- endels bockbenta och bröstade sej och sträckte på sina kroppar, så att det brakade i de stolta och styfva ryggarna.

Så vardt vårt krigsväsen bekajadt med allt för många »volontörer», och enär den största delen af dem inte kunde hoppas blifva »sjösanter» förrän bortåt midten af nästa sekel, så tog den »dillen» slut. Gu' vet hvart alla de många volontärerna tagit vägen numera. En del af dem ha väl blifvit halfherrar och stora rackare. Men bort från jordbruket, som behöfde dem och som kunnat göra folk af dem, ha' de kommit.

Under det pojkarne samt och synnerligen tränades antingen till rysansvärda lärdomsljus vid seminarierna eller till hiskliga härförare på exercisplatserna och vordo herrar och för höga för jordbruket, köpte våra döttrar symaskiner och hattar samt öfvergåfvo kospenar och räfsor och väfstolar och grytor och förvandlade sig till svajiga syfröknar inför Herranom.

På det viset ha' vi blifvit herrskap nästan hela kosidangsen härute, så att på åkrarne gå nu i arbete endast gamla gubbar och käringar, som icke dugt till att bli lärdomsljus, krigsbefäl eller syhästar.

Därför är det också så ställdt med jordbruket som det är. Hå, hå, ja, ja!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

På det yttersta i dessa dagar ha' vi fått bicykeldille. Hva' säjs om det? Jojo, vi gå framåt mot fullkomligheten. Numera köper icke hvar dräng, såsom det för ett par år se'n var modernt, ett bäljaspel,

med hvilket han dårade flickorna och syhästarne i sommarnätternas glöd. Nej bort det. Nu tjusar han dem såsom bicykelryttare genom att susa i ring kring dem på landsvägarne, så att smutsen yr öfver hattar och blommor och spetskrås och trubbnäsor och härlighet.

Och nu på sistone är velocipedraseriet härute drifvet till sin spets. Afven våra storgubbar rulla på hjul.

Det är nästan lifsfarligt att vanka gående eller åkande efter häst på landsvägarne.

En söndag blef jag t. ex. omkullriden nio gånger på kyrkovägen, så att jag såg ut som ett kreatur, när jag ändtligen kom fram till Herrans hus.

Den förste, som rände på mig i ryggen, var kyrkovärden i Hiarum, hvilken hade bytt sig till en maskin för sin fölunge.

Men hva' hundingen skulle kyrkovärden i ryggen på mej med hjulet att göra, så bred som landsvägen är? Jag hörde visst hur han kom flåsande, men inte kunde jag tänka, att han var så usel, att han inte kunde vrida maskinen på sned och åka som en karl förbi en oskyldig person, som går försänkt i gudeliga tankar.

Det hade dock inte skadat kyrkovärden i Hiarum, om han hållit till sig ett grand, ty i samma momang, som han rände in i ryggen på mej, kastades han neder af sin remont och vardt liggandes vidöppen i landsvägsdiket.

»Blask», sa' det, när kyrkovärden dråsade däruti.

— I det lugnaste lervattnet gå de största fiskarne! lät jag, när jag såg honom slå och krafla i djupet.

— Dra' du åt häcklefjäll, så möter du inget körkefolk. Dä' va' din skull, som inte gick ur väjen. Nu vete den dålie, äss ja' kan tjänstgöra i körka i den här kostymen! fräste kyrkovärden i det han kom upp på vägen, våter som en tupp och grym som en skam.

— Guss fre' å a'jöss, körkevärd! sa' jag.

— Gack du! Men ä' »vältepåsneen» sönnergången, så har du dej en stämning så säkert som du allt hade henne i näfven, ropade han efter mig.

Sköna pojkar, de där cyklisterna. Först köra de på oss och se'n hota de med stämning. Gumphjulen fördärfva synbarligen deras moral.

Nå, jag hade inte hunnit långt från kyrkovärdens valplats, förrän jag träffade på nämndemannen i Hoppebo, som satt på vägkanten och hade en vådlig näsblödning att dragas med, hvarjämte han såg ut som om man dragit ett hvasst rifjärn öfver hans anlete.

— Guss fre', nämndeman! Hur står dä' te'?

— Tackar som frågar! Ja' skulle hålla på sne' för en käring, och då rallade »fyllecipeden» i kull, så ja' rände syna i väjen ett grand. Men dä' bloar snart öfver.

— Hoppas dä' och lite näseblo' skadar inte i blann.

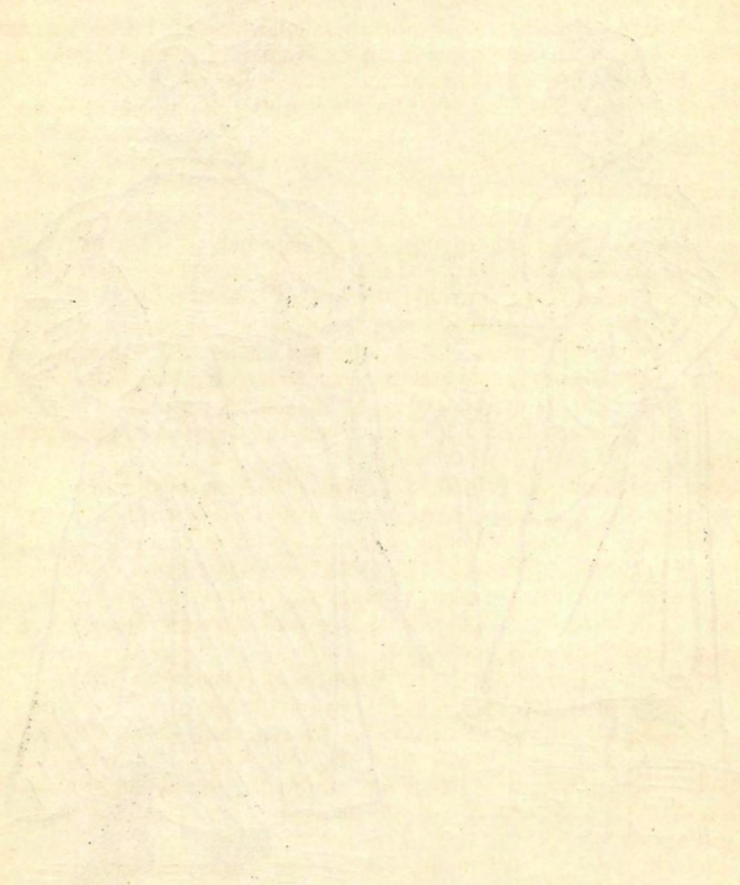

— Nä' gubevars! Men dä' värsta är att ja' flängt upp dä' högra' böxebenet. Har du ett par nålar å låna mej?

Just i det ögonblick då jag stod och tittade efter knappnålar i mitt rockslag, fick jag ånyo ett hjul i ryggen, så att jag slungades öfver den blödande nämndemannen med sådan makt, att det knakade i nacke och refben på honom.

— Hvem attan var dä'? stönade nämndemannen. Och när vi reglerat oss så pass, att vi kunde titta oss omkring, fingo vi se kommunalordförar'n ligga på vägenom.

— Hur geck dä'? sporde nämndemannen och jag på en gång. — Ä' du ve' lif, or'förare?

— Lefver gör ja' gualof, men högre tummen ä' åbruten å framhjulet fördärfvadt.

— Jaha, di där maskinerna äta visserligen hvasken hö eller hafre, men di ä' skam så istadiga å opålitliga och på långt när inte så förmånliga, som handlarn bedyrade, suckade nämndemannen, i det han doppade sitt blodiga hufvud i diket.

Under tiden sökte ordföranden krångla sig på benen, hvilket hade sig svårt för honom. Just som han skulle räta på sig, kom Johannes i Maräng dängande på en Huskvarnamaskin. Johannes grinade illa och kramade i styrstången, så att svetten lackade af honom.

— Sti' åt si'an, för ja' ä' ovaner och kan inte schwänga! skrek Johannes.

Men ordförarn stod ännu som en sprättbåge med händerna i backen och kunde inte skutta ur linjen, utan Johannes rände på honom bakifrån, så att ordförarn kastades såsom en vante öfver mig och nämndemannen. Där lågo vi nu alla tre storgubbar i det högra och Johannes i det vänstra diket, samtliga svärjande af smärta och föga gudliga. Tre maskiner lågo dådlösa och med intryckta framhjul på kyrkovägen och hindrade »drafiken».

— Äss ja' inte hade brutit å min högre tumme, så skulle ja' klå' dej, din drummel, som kör på folk! lät or'förarn till Johannes.

— Kör på! Hvem ha' bedt dej stå som en ko midt i väjen? Å för resten hoade ja' åt dig. Kom hit, äss du tyar, och slöss, om du töcker dä' passar. Men höter du, så' lägger ja te'! gormade Johannes, som plockade mossa i skogskanten för att ansa af sig vatten och lersörja.

Det ena ordet gaf det andra, och så blef där ett bastant gräl på sabbatsmorgonen.

Nämndemannen gick där på vägkanten, blodig och sönderrifven som ett vilddjur och sökte mäkla fred. Men det ville inte ha sig. Där hade nog också blifvit smörj af, om inte Malena i Intägt och tre andra käringar kommit dit. Så fort gummorna synat karlarna och valplatsen, begynte de att gräla och skälla som om de varit hustrur åt de förolyckade, och när de hållit på med den saken en

stund, stämde de upp en sång inför oss. Det bet. Karlarne togo bums upp sina maskiner och tågade åt sina hemhåll. Men jag fortsatte och vardt ytterligare sju gånger öfverkörd af cyklister, innan jag nådde templet.

Sista gången var det kammarpigan i Svanaholm som jag föll för, och då slog jag mig värst.

Ja, det är, som sagdt, ett okristligt cyklande härute. Ifrån tio- till sextioåringen ha de »fyllecipeder» allesamman, utom kyrkoherden och jag och fattigstugugummorna.

Kyrkväggen är rundt omkring garnerad med cyklar om söndagarne, och en stor del af folket sitta sönderrifna och ramponerade bå' till kroppar och kläder därinne.

Folket har »fyllecipeddille». Hvad skall det bli af detta arma land?

På väg från uppbördsmötet.

Februari månad är just inte att skräppa med, ute på landet. Att han vanligen är kall och kräfver mycket bränsle, det betyder dock mindre, utan hvad som gör honom otreflig och kitslig och oväl-kommen, det är, att skatterna då vanligen kräfvas ut af oss stackars karlar. Ty skatter är då någonting, som egentligen icke borde finnas till här i världen, åtminstone inte på landsbygden.

Hvar gång vi skola till att välja om riksdagsmannen, lofvar han oss, gubevars, att han skall taga bort än den ena och än den andra pålagan samt styra till att staten åtager sig hela kosidangen till och med fattigvårdstungan och skollärarelönen i sin helhet jämte kofodret till skollärarne. Men se'n han bara blifvit omvald, hörs ingenting af, utan här gå vi och sucka immerfort under våra onera. Debetsed-larna minskas inte, ty på utgifter blir det ingen missväxt. Det är egentligen det enda, som växer och slår bra i spann här i landet, Gu' nåde oss landtbogubbar, som ska' kläda och föda kungahus och tjänstemän och andra präster och predikanter och proselyter och handlare och industriidkare på köpet.

Det är ett stort under att vi bara stå bi.

Tänk efter hur det skulle gå, om de inte hade oss, som hålla landet med föda och därtill betala förskräckliga skatter!

* * *

Sådana och dylika ord och tänkesätt sysselsatte mej och Pelle på Stampen och Simon i Simmarp, då vi en februaridag gingo från skattemötet.

Simon var rasande, ty han höll före, att han fått för litet pengar med sig hem. Han skulle betala 51 kronor i kronoskatt, men skulle ha 210 för knektunderhållet, så fogden fick ju punga ut med en rätt vacker summa till honom.

Men Simon trodde att han fått för litet.

— Fogden subtraherade visst rakt åt helsefyr, och ja' va' så krumsen i fingrarna, så ja' va' inte mänska te' å räkna pengarne, lät han.

— Si öfver dom, när du kommer hem, och är dä' inte rätt, så är dä' väl inte värre än du får ge dej på fogden. Räkna du pengarne i vettnes närvaro! genmälde Pelle på Stampen.

Sen gingo vi länge och grunnade och voro arga invärtes, ty god är ingen, när han går hem från skattemötet, antingen han där får eller lägger ut pengar.

Skall man gifva något ifrån sig, så är det åt häcklefjäll för mycket, och skall man ha utdelning och lindring i rust- och rotehåll, får man alldeles för litet.

Hur det är, så är det galet. Dä' är ju gifvet.

Omsider lät Simon opp sin mun och sa':

— Det va' i alla fall väl, att den här ersättningen för knekthållet inte kom till stånd för femti år se'n.

— Huru kan I säja så? inföll jag.

— Jo, för då hade det gått galet med folket.

— Gått galet! Hva' menas mä' dä'?

— Hva' som menas! Jo, äss lindringa kommit te' stånd på den tiden, hade folket inte stått emot'et.

— Stått emot'et. Hvarför hade de inte stått emot'et.

— Hvarför! Jo, di hade supit ihjäl sej, dä' ä' hva di hade gjort.

— Supet ihjäl sej! Hur kan I prata så, Simon?

— Jo, så kan ja' prata, och ja' kan stå te' hvad jag säger också, sa' Simon och harklade och såg vis och förnumstig ut. Och det har han rätt till, ty han är 75 år gammal samt har var't med om lite utaf hvarje.

Och så talade han om, att det fordom vid betalningen af kronoskatten rådde den sedvänja, att gubbarne, innan de gingo hem, skulle supa upp hvarenda skilling de hade öfver, sedan de erlagt skatten.

— Di fick väl ingenting öfver, och då blef det allt torrfängt för dom, inföll jag.

— Fick di ingenting öfver? Jo jo men! De lagade sej allt till vecketals förut. Ty den, som fick mest öfver, var den likaste karlen, kantänka. Och så kostade trallarevattnet inte mer än 24 skilling kannan på den tiden, suckade Simon.

— Då var det väl grant på vägarna, när folket drog från kronomötena? inföll Pelle.

— Fråga far din! Han minns nok hur dä' geck te'. Gubbarne lå' som strö' i dikena och hojtade, så det hördes milvidt. Tidt som ofta blefvo de ordkastandes och osams, och så slogo de mässingsnusdosorna i hufvudena på hvarandra, så att blodet yrde utåt snön, ty dä' va' alltid snö vid den tiden. Och var det riktigt go'a år, så att de fingo möcke te' öfvers, se'n de betalt skatten, så kunde dä' hända, att de till och med knifvades ett grand. Och när fogden körde bort från mötet, var han inte mer än jämt säker. Han hade sabelen dra'en, och länsmannen satt alltid på pengaskrylan i bak-

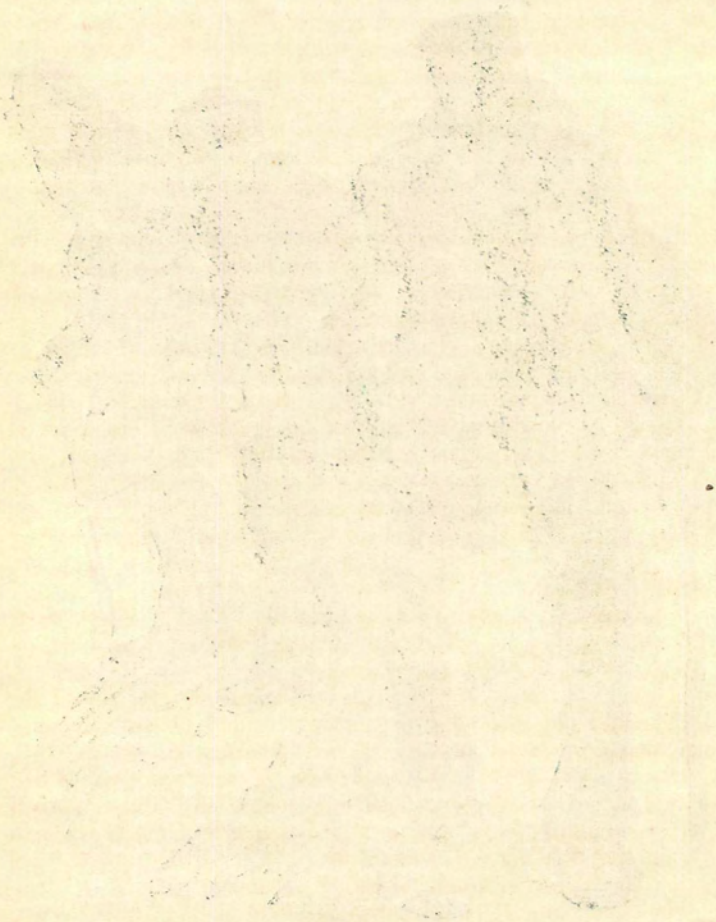

häcken med en pistol i hvar näfven, bleker som ett lik och darrande som ett asplöf, när åska' går vid midsommartiden.

— Ble' di allri' röfvade?

— Nä', inte i mitt minne. Men skrämde dem gjorde vi. Och kunde en få deras hästar i sken, så att det välte och fogde och länsman och pengaskrin rullade om på vägen, så var det ju inte ondt i dä'. Folket hade inte heller på den tiden mer roligt än de gjorde sej själfva. Men inte hade dä' var't rådligt, om man i de dagarne fått te'baks pengar, såsom vi nu få vid kronomötena. Då hade de vändt upp och ner på hela världen! slöt Simon. Det syntes dock på'n, att fastän han nu bar hem nära hundra banko från uppbördsmötet, tänkte han likväl med saknad på de där dagarna, den gamle skälmen.

Men Pelle på Stampen tog sig af det anförda anledning att beprisa nykterhetsrörelsen och andra nådemedel, som så att säga »satt nosgrimma på schwänska folket» och gjort oss bekväma för grundskatteafskrifning och all möjlig annan lindring.

Vi höllo med honom och tackade försynen, där vi gingo på vägen, för det att vi nu inte behöfde hvarken supa eller slåss, när vi vankade hem från vare sig krono- eller andra bönemöten.

— Snart ä' vi så pass upplysta och rena i lefvernet, att vi kunna kasta å oss alla möjliga skatteok! sa' Pelle och klämde i med en god Sankey. Jag stämde in i bå' det ena och det andra.

— Sjong mä', Simon! förmanade Pelle.

— Ja' kan Gu' nåde me, inte sjonga annat än psalmer, och för resten vell ja' dö i mina fäders tro! lät denne och gick till den andra vägkanten.

— Sådana där gamla ä' nästan obotliga. Di ä' liksom fastlimmade ve' sina synder. Dä' finns knappt nå'nting, som biter på dem! flåsade Pelle, när vi slutat sången.

— Töcker ni inte, att dä' låter trefligare på vägarne nu för tiden sådana här dar än i eran ongdomsti', Simon? tillade Pelle efter en stund med anspelning på hans och mitt kristliga sjungande.

— Jo jo men, visst gör dä' så! Nok va' vi stora syndare och dä' erkände vi och dä' visste vi med oss, gunås. Nu ä' du Pelle och dina gelikar stora ljus å dä' sticker ni inte under stol mä'! Hvar ti' har sina fel och brister! genmälde Simon.

Under tiden hade vi kommit midt för Stampen.

— Gack mä in, så få vi si, om där finns nå't på kaffekokarn, och så kan ni ljumma er och räkna öfver era pengar, Simon! sa' Pelle.

— Tack som bjuder! läto vi.

Och så stretade vi in i Stampen. Där fanns ingen inne i stugan, men när vi voro i förshördetun, vi, att någon smatt ut åt köket.

— Sti'en in, karlar! bjöd Pelle. Och Simon och jag gingo fram till spisen och värmde oss om näfvarne. Pelle lommade af utåt köket.

Rätt hvad det var fingo vi höra hur hans käring pep och dividerade därute.

— Tösst, tösst, dä' hörs ju in! afbröt Pelle.

— Dä' bryr ja' mej inte om. Här blir intet kaffekokanne af. Du behöfver inte dra' in alla uslinga du kommer i följe mä'!

— Tösst, tösst! Skrik inte så förbanskadt, ditt troll! Dä' kan höras! Häf nu på kokarn, annars får ja' ju stå med skammen, ängslades Pelle därute.

Jag skämdes, men Simon grinade.

— Här kommer ingen kokare på, för här finns inte fler böner eller mer socker än som går åt i afton, när syföreninga ska' hit och Manne i Fåfängan kommer och läser och har gitarren mä' sej. Den där gubbarackarn och den anre tjocke fähunnen kan gå dit de ä' komna ifrå'. Här kokas inget kaffe te' nåra synnare i min kokare — hör du dä'! Ja' behöfver inte stå te' reds åt såna där, som gå åt körkan om söndagarne och ha' alla andra synder för sej! skrek Stampamoran.

— Då kokar ja' själf! hörde vi Pelle yttra.

— Gör du dä'! Men ja' har gömt böner och socker och kakor. Koka själf din uslinge, så får du si hur pass du får'et. Men dä' kan bli godt nok åt di där kreaturen och världsmänniskorna! fräste hon.

Sen blef där ett slammer och ett smällande i köket, som om två personer örfilat hvarandra.

— Ja' tror rätt vi ta' våra hättor och gå! Fast här är ett så gästfritt och kristligt ställe! sa' Simon. Och det gjorde vi.

När vi kommit ett stycke till vägs, stannade gubben och sa':

— Karlarne ä' tusen gånger likare nu än förr i världen. Di ä' klokare, di ä' anständia och nyktra, hyfsade och kunniga och uppföra sig väl. Di arbeta flitigare, gorma inte och slåss inte och ä' inte på långt när så råa som förr. Di ä' som grefvar och baroner imot hvad folket var, då ja' rann upp en gång. Men Gu' vet, om inte frun-timmerna däremot ä' sämre. Di ha', så sant ja' kan skönja, inte gått ett fjät framåt, utan te' baks ha di gått. Di ha' blett fåfänglia och djädriga och lata och vårdslösa och kaffegalna! Dä' ä' unnerligt att ni bara kan älska dom! slöt Simon och spottade.

— Hvad mej beträffar, så är dä' också klent mä' dä' lät jag.

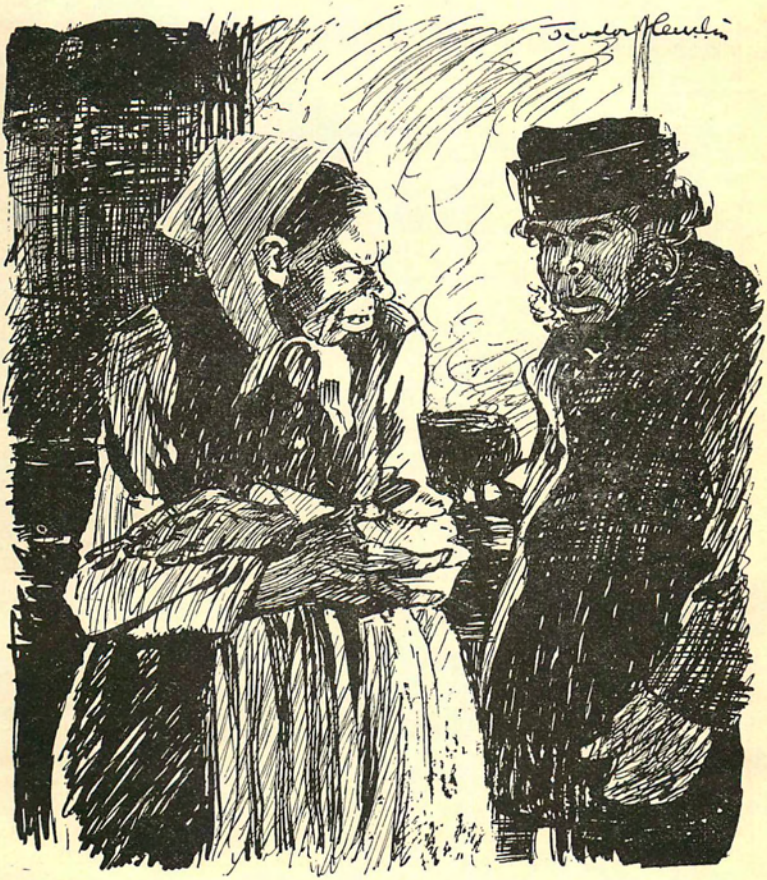

På Brunemad.

Ni kan inte gärna tänka er, hur vackert det är i Brunemad i sommartid. Men så är det också vår herre själf som gjort anläggningen och planteringarna därstädes och inga utlärda örtagårdsmästare från experimentalfältet i Stockholm eller trädgårdsföreningen i Göteborg.

Brunemad är ingen stor domän, det är bara $^1/_{32}$ mantal kronoskatte. Men hvarje gång jag i våren kom upp på höjderna vid Skyafall och såg Brunemad, så kände jag ingen innerligare önskan än att äga detta ställe och att få bo därborta i den röda stugan och i lugnet och bland blommorna och deras doft med henne, som min själ tränar efter, med den lilla stackarn, som nu egentligen inte har något annat eget hem än mitt hjärta, där det för resten är bra oroligt ibland.

Ni kan inte tro så vackert det är i Brunemad.

Bakom stugan står en stor rönn, och nedanför kullen skvalpar en liten sjö mot en lummig strand, där liljekonvalj och gökabyxor och ängabullar och förgätmigej och tjogtals andra blomster skjuta upp öfver det saftiga gräset.

Vid västra stugugafveln stoltserar en väldig kastanj, under hvilken Anders anbragt två sittbänkar och se'n växa där huller om buller på sluttningen vildaplar och körsbärsträd samt flera stycken häggar.

När alla de där träden blomma kan ni tro, att det tar sig något ut. Det tycks som om rönnen och kastanjen och vildaplarne ville täfla med hvarandra i blomprakt och det är svårt att säga hvem af dem, som är hvitast och härligast.

Från Skyafall ter sig Brunemad med den röda stugan såsom en stor jordgubbe i ett vidt gräddfat. Ni kan inte tro så vackert det är.

På ett sådant ställe, kring hvilket skaparen skakat ut så mycken välsignelse ur sitt ymnighetshorn, tycker man, att lyckan skulle vara bofast. Det förefaller som om man på denna blomstersållade kulle, där så mycket rent och skönt möter öga och sinne, där man ser mjuka linjer blåna rundt om vid horisonten, icke skulle kunna tänka några stygga tankar. Det tycks som om man blott skulle kunna känna sig fylld af tacksamhet och glädje på en fläck, där Herren ger så vacker äring och från hvilken han alltid pustar bort frostens kyla och järnnätternas skadegörelse, så att de hvita blommorna få

lefva sin tid och fröjdas och sätta frukt. Det tycks som om man borde blifva god, om man hade hälsan och ägde och finge bo vid dessa bördiga tegar och midt i denna blodrenande och friska blomsterdoft.

Men så argt och känslolöst, så vrångt, så otillgängligt, så otacksamt och kallt kan det outrannsakliga människohjärtat stundom vara, att det väl icke på jorden funnits så olyckliga människor, som just Brunemadsfolket.

Anders, som ärft den lilla men feta och fagra biten efter sina föräldrar, var en olycklig man, fast han var mycket välbärgad. Hemmanets skötsel tarfvade icke så särdeles mycket arbete, utan Anders, som äfven var en rapp och skicklig murare, hade mycken tid öfver att ägna åt detta yrke. Och han användes äfven. På långa håll fanns det icke en rörspis, utan att Anders i Brunemad murat den, och inga ugnar bakade brödet så jämt och väl som de, hvilka Anders lagt.

När han därför gjort ifrån sig vårarbetet, sått de små tegarne och sett om hägnaden, drog han ut i bygden med sin murslef och sitt vattenpass samt tjänade in mycket pengar.

Men hustru hans var svartsjuk. Han kunde aldrig gå eller komma, utan att hon härjade med honom på ett sätt och i en ton, som endast ett simpelt och rått fruntimmer kan finna på och slå an. Och Sara i Brunemad var verkligen en vådlig mänska.

— Hon har inte känslor som annat folk, lät man i socknen.

När Anders var borta, satt hon där i hemmet och inbillade sig galenskaper om mannen och gjorde sig alldeles säker på, att han inte idkade sitt mureri för annat än att få komma ut från henne och kunna vänslas med andra fruntimmer.

Dåligt folk tror alltid andra om ondt.

Ja, där satt hon och lät sina nedriga tankar växa och gro och rota sig hos henne, så att hon dag efter dag och år efter år blef allt svårare, allt sämre och argare.

När de svarta inbillningarne blefvo så mäktiga inom henne, att hon höll på att kväfvas, rusade hon ut och lopp till andra elaka och skandalhungriga kvinnor i orten, och de blåste, förstås, bara under och gjorde henne inte bättre.

När så den stackars Anders, som trälat hela veckan, vände hem om lördagskvällarne, möttes han icke af vänliga blickar och öm omvårdnad, utan af detta ideliga, ohyfsade och råa gräl och obefogade beskyllningar och förnärmelser, som gjort så många karlar till drinkare eller själfspillingar.

En gång sa' jag till Anders:

— Du har allt bra trefligt och roligt och godt ibland grönskan och blommorna i Brunemad!

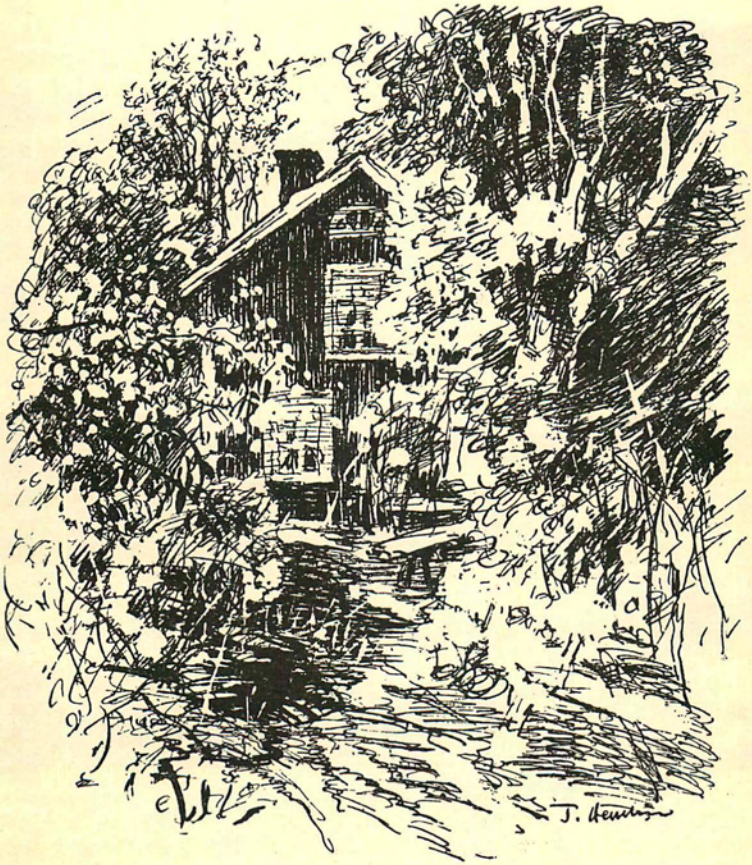

— Åh, gunås, i de grannaste blomstren hålla oftast de argaste bålgetingarne till, suckade han till svar.

Det sades också i bygden, att Sara gick så långt, att hon gång efter annan gömde kläderna för mannen, när han skulle ut på murningsarbete.

Han hade nog heller icke behof af att syssla så strängt med det yrket, ty de hade hvad de behöfde och mera därtill, men han hade ju ingen frid i hemmet, rätt så grant där var. En rosenbuske är vacker, men man lägger sig icke till hvila bredvid honom, om han rymmer ett getingbo i sina grenklykor.

Sara ville ha Anders hemma, men hennes leda sinne fattade icke, att det var hon själf, som jagade honom bort från den soliga och väna kullen till aflägsna lerältor.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

En söndag voro jag och Johan på Spången ute och rodde med drag på sjön.

— Anagga mej ska' vi inte gå i land och äta vår matsäck under Brunemads kastanj. Si hur hviter ho' klädt sig. Ho' har brualinnet på nu! lät Johan.

— Dä' varder sagdt! genmälde jag och hasplade upp draget.

Så kommo vi upp och satte oss under trädet. Emellan detta och stugufönstret står en hög salviehäck, så vi syntes inte inifrån och lika nöjda voro vi.

Men vi hade inte väl satt oss och börjat torka svetten af våra ansikten, förrän vi fingo höra Sara fräsa inifrån.

— Si så, nu håller ho' på med sin vanliga högmässa. Ho' ä värre än en tatterska ifrå' Hallandsås, utbrast Johan.

Det var också rysliga saker hon hasplade ur sig och gräsliga beskyllningar hon gjorde sin stackars man.

— Hon borde piskas mä' enris, för Anders är den ärligaste och rättrådigaste man, som finnes. Han tittar aldrig åt ett fruntimmer. Ho' ä' bara galen och inbillningssjuk! murrade Johan och bet på tänderna.

Allt ursinnigare blef Saras tal därinne:

— Och nu har ja' länge nok suttit här ensammen, mens du, usling, vankat ikring och hållit dig väl mä' an'ra fruntimmer. Eller kanske du murar för annat än att du ska' komma åt dä', din äktenskapsdjäfvul; dä' ha' Malena i Bo sagt och hundratals andra mä'. Men nu ska' ja ändtligen bota dej. I vintras to ja' unnan utå ditt räfvageft, den där strykninen, som du fick ifrån Köpenhamn. Sir du här har ja' dä' i näfven, och nu lägger ja' dä' i kaffekoppen. Hör du dä', din mördare! Se'n har ja' sagt te' en hel hop, att du har geft i huset. När ja' nu druckit ur kaffet å dött, så kommer doktorn och skär opp mej och hittar geftet och så blir du häktad för hustru-

mord och får släppa te' nacken. Dä' blir annat än te' å ha pigarmar kring honom!

— Häda inte och göckla inte mä' dö'en. Och för resten känner ja' nok skillnad på strösocker och stryknin. Göckla inte, Sara, för du ska' veta att här finnes en Gu' till! hördes Anders svara.

— Strösocker — ä' dä' strösocker, säjer du, eländia äktenskapsbrytare. Vänta lite, så ska' du te' evig tid få si och erfara hva' slags strösocker dä' ä'...

Så hörde vi ingenting på en liten stund. Men rätt i rappet skar ett jämmerskrik ut genom fönstret och så rusade vi in i stugan bägge två.

Ögonen stodo som ett par glaskulor från Sara. Hon hade allaredan stelkramp och det var omöjligt för oss att hälla i henne någon mjölk.

— Han har förgeftat mej, hviskade hon med nöd.

— Stackars mänska, du ble' en självspilling för ditt gudlösa sinnes skull. Vi två ha' hört alltsammans, sa' Johan.

Det ryser in i min märg, när jag tänker på hurudant utseende hon fick vid de orden.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

När vi efter en stund höljt ett lakan öfver henne, som tog sitt lif i ett ögonblick, då hon jagat upp sig till ett sådant ursinne, att hon icke visste hvad hon gjorde eller sade, gingo vi ut på gården.

— Ni kommo hit i en lycklig stund. Gu' vet, hur det kunnat gå för mej, om ni inte hört hur allt tillgick, snyftade Anders.

— Dä' va' din kastanj, som lockade oss hit, genmälde Johan.

Då gick Anders bort och satte sig under trädet och smekte dess gamla stam.

— Du har hört mina suckar, när jag suttit här och lidit, du har sett min sorg och varkunnat dig och bragt mig hjälp i min svåraste nöd. Gu' välsigne dig, gamla hvithufvud, grät Anders.

Och fåglarne kvittrade i träden, fjärilar och bin surrade kring blommorna. Där var glädje och lust och harmoni.

Hvarför ska' då mänskan nästan vara det enda farliga vilddjur, som stör den samklang himmelen älskar?

Teori och praktik.

Jaha, det säger jag och det står jag till också, att det är nära på lika godt och fördelaktigt att ha lärdom och kunskaper, som att äga en hop pengar.

Men man ska' naturligtvis förstå sig på att nyttja sin lärdom på ett praktiskt sätt och kunna betjäna sig af den i lifvet och politiken.

I annat fall räntar lärdomen aldrig ett tecken, utan blifver såsom ljuset under skäppona eller såsom en otänd lykta uti en adventsnatt.

Vi hade t. ex. för några år sedan en v. pastor, hvilken var så rysansvärdt lärd, att han satte biskop och domprost och domkapitel på hasorna samt var hart nära att förgöra hela stiftsstaden förmedelst skriftlärdom och hebreiska, grekiska, filosofi och teologi och all världens vetenskap. Ja, han hade så mycken lärdom i sin lekamen, att hans pantalonger och rockärmar liksom kröpo i hop och snurknade af pur skrämsel och bäfvan för honom. Det såg ut som om kläderna icke ansett sig värdiga att skyla en så lärd och namnkunnig man. Därför vågade sig byxorna bara en liten bit nedom knäna på'n och rockärmarne tordes inte mer än ett litet, litet stycke nedom hans armbågar, så att karlen äfven uti det yttre tedde sig mycket lärd och originell. Men när han kom på predikstolen, var han knappt så dråplig som en medelmåttigt utstuderad män'ska.

Han mäktade, förstås, inte göra nå't praktiskt bruk af sitt myckna vetande.

Nu ska' jag emellertid omtala ett tempo och en bravad, som visa, hur härlig, hur nyttig och välsignelsebringande lärdomen är, när han dväljes och bor uti en person, den där förstår att omsätta honom i praktiken.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Per Johan Israelsson i Stenbäcken hade i långliga år fått uppbära mycken chikan af oss socknebor för det att han kostat ut allt hvad han kunnat nå och klå på sonen sin, som nu studerat i vid pass sexton eller sjutton år.

Det har mången gång varit djädrigt och svårt för Per Johan, särdeles sedan hans ättelägg kom till Uppsala, som måtte vara den dyraste stad i hela lutherska läran.

Per Johan har stretat och plitat och sträfvat natt och dag och

födt upp tjogtals par stutar, dem han sålt på möten och marknader. Och hvarendaste styfver, han fått för dem, har han måst skicka till Uppsala.

Det finns väl knappt nå'n kung eller president, hur välmående han än må vara, som ätit upp så många stutar som kandidat Stenbom, född Israelsson, ifrån Stenbäcken.

Per Johan har offrat hela hekatomber åt honom. Men ändå har det varit såsom att kasta småpinnar i det så kallade helsefyret, ty gubbastackarn har därtill fått inteckna hemmanet gång på gång, hvadan Stenbäcken är ganska bra graveradt nu för tiden. Lärdom och punsch måtte alltså vara hundingen så dyra varor, om en ska ha' utaf prima sort.

Det var klart, att vi skällde på Per Johan Israelsson, när han kom med sina papper och bad oss »stiga i vänneborgen.»

— Ös inte ut så besattandes möcke på pojken! Låt honom regulera sig själf, ty dä' vore väl attsingen om inte han, som stoderat i så många herrans år, skulle vara god för att klä' och fö' sej! mente vi.

Men Per Johan bara log och runkade på hufvudet och sa':

— Vänta ni bara tills han blir färdi', så ska' ni få si hvilken glädje ja' får utå honom!

— Hva ska' han bli då?

— Han kan bli hva' han vell, för han tar en fysisk och kemisk examen och läser botanik, så att dä' brakar i hela Uplann'. Nu går han på labratorium och kokar och blånnar ihop alla di djädriaste syrer och illistrisk och lektyrer, som finns, så han kan bli precis hva' hundan han vell, predikade Per Johan. Och när man fick höra sådant, kunde man ju inte för skams skull låta bli att skrifva på, fast man, som sagdt, kunde tycka, att sonens »labrationer» och »botatunik» mjölkade gubben väl hårdt.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Men Per Johans hopp har gualof inte slagit fel. Han har nu glädje af sin son, en så obeskriflig och stor glädje, att en annan kan få tårar i ögonen, när en bara tänker på't, ty om här finns någon i världen, som kan sätta om sitt vetande i praktiken och använda det till reelt gagn, så är det kandidaten Stenbom.

Jesses, den som hade en sådan son! Men det är gunås inte allom gifvet att bli far till en tocken.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kandidaten kom hem en påsk efter att någon tid förut ha' tagit — som Per Johan sa' — en styf kemisk examen. Nu skulle han hvila sig ett grand samt väl också drifva ihop lite pengar för att klara den fysiska examen med.

Men det var inga roliga nyheter, som mötte den kemiske kandidaten, när han kom hem till socknen.

T. Hunter

Vi visste nog, att han förr under ferierna brukat sällskapa med rike patron Göranssons yngsta dotter i Vägaholm, men att det var ordentlig och stark kärlek emellan dem, det hade icke skam reda på.

Nu hade emellertid en rysligt rik grosshandlare i Stockholm köpt Edeby säteri och skänkt det åt en sin son, hvilken inte dugde till att studera och bli något i världen. Och det vet man ju, att rikt folk göra sina odugliga pojkar till jorddrottar, hvilket vår tryckta modernäring just icke vinner på.

Ifrågavarande unge agronom, som förgäfves sökt streta igenom Alnarp, masade emellertid omkring härnere i ensamheten och blef pin kär i patron Göranssons ofvanberörda yngsta dotter. Och Göransson, hvilken, oss emellan sagdt, är en pösig och dryg och bra nog dum uppkomling, såg med stort välbehag till den kärleken. Han tyckte om att komma i släkt med den rike grosshandlaren, och så resolverade han, att tösen skulle förlofvas och giftas med agronomen. Flickan pep och stretade emot, men det hjälpte inte; och så sattes förlofningskalaset ut till onsdagen efter påsk.

Det var nu dessa omständigheter, hvilka gjorde kandidaten ryssrasande, när han fick nys om dem.

En annan hade kanske hängt läpp och kanske skjutit sig på köpet.

Men Stenbom var inte af den ullen och han hade inte tagit sin kemiska examen för inte.

Han låste in sig i Stenbäckens förstugukammare och ingen fick gå in till honom på flera da'r.

Men Per Johan, som spionerade genom fönstret, hviskade stolt:

— Han har tatt fram sina kemiska flaskor och stoderar mä' labrationer. En ska' få si, att han håller på med en stor oppfinning!

Ett par da'r efteråt gick kandidaten i skymningen ner till Axel och Johan i Fällebo. I ena ficken bar han då en liten svart flaska och i den andra en svamp. Hvad han sa' till de där illpojkarne i Fällebo fick ingen höra, men skåkade och grinade gjorde de alla tre, och när de skildes åt, handslogo de som om de uppgjort och kommit öfverens om hemmanshandel.

Nå, på onsdagsaftonen åkte agronomen i sin lilla trilla på vägen mot Vägaholm och såg så lycklig ut som en liten gud.

Därför varsnade han naturligtvis inte, att där låg liksom en liten trampolin i det vänstra hjulspåret ute på Flugebo mosse. Agronomen satt och tänkte på kärleken och anade intet ondt, förrän hjulet rullade upp på trampolinen och trillan och agronomen tippade öfver ända i diket, så att det sa' skvabb efter'et. Men till all lycka kommo bå' Johan och Axel i Fällebo i samma stunden den vägen fram och hjälpte upp den förolyckade.

— Slo' herr agronomen sej? sporde Axel med stor ängslan.

— Nä', det tror jag inte!

— Men smutsat ner sej i synen har han. Te' all löcka har ja' just nu köpt en schvamp borte hos handlarn i Målaskog. Ja' ska springa och blöta'n i diket här borte och tvätta å herr agronomen! lät Johan.

Och så tog han upp svampen och gaf sig lite afsides. Där mättade den syndapalten svampen med vätskan i kandidatens flaska och gnodde sedan agronomen därmed rundtom i synen.

— Gnid inte så besatt, din rackare! röt fästmannen.

— Ursäkta, men nu ä' dä borte lell, och nu ä' herr agronomen fin som ett alabast! sa' Johan och tog ett stråk med svampen kring halsen på'n.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

På Vägaholm var kalaset redo. Där var mycket folk och bå' jag och den andra kommunalnämnden voro gubevars med.

Rätt hvad det var kom fästmannen in och såg öfverlycklig ut. Men han var lite konstig i synen, så vi tyckte att han tedde sig underlig.

Så fingo vi kaffe och konjak, och agronomen spottade minsann inte i kålen. Men ju längre det led mot supédags, dess märkligare blef agronomen i ansiktet. Karlen svartnade skenbarligen, så att vi blefvo liksom rädda för honom lite till mans. Göransson glodde som en grymtoxe på honom och såg alldeles perplex ut.

När agronomen blef allt mer och mer svarter och grymmer i synen, gick slutligen kommunalordförar'n bort till Göransson och hviskade:

— Ge inte flecka åt den där. Han har ju nå'n hemsk sjukdom. Blodet ä' bestämdt ruttet i'en! Sir inte patron hur han svartnar, sen han spände på å dricka konjak och punsch! Kör ut'en bara, dä' ä' mett ärliga råd!

När Göransson fick den impulsen, blef det lif i honom. Han gick bort och slog den blifvande mågen på axeln.

— Jag tror vi inhibera förlofningen. Den, som friar te' min dotter, ska' inte ha' odugligt blo' i sej! sa' han.

— Odugligt blod! Hva' är det för dumt prat, farbror?

— Åh, titta dej i spegeln så får du se! hånlog Göransson och drog fram agronomen till en trymå.

Den stackarn var nu precis som en morian; han blef allt svartare och svartare, så att vi vågade inte gå när honom.

— Tänk om det är svarta pesten han har! Ve oss då! sa' kandidat Stenbom, som stod och lutade sig mot en dörrpost och såg intresserad ut.

Allt räddare blefvo vi gäster. Men minen på agronomen, när han tittade sig i spegeln, den glömmer jag aldrig. Beskrifva honom duger jag då rakt inte till. Först gapade han som den värste operasångare, sen tog han till att darra, och gu' vet hur han bara kom ut. Men ut slank han som en vind.

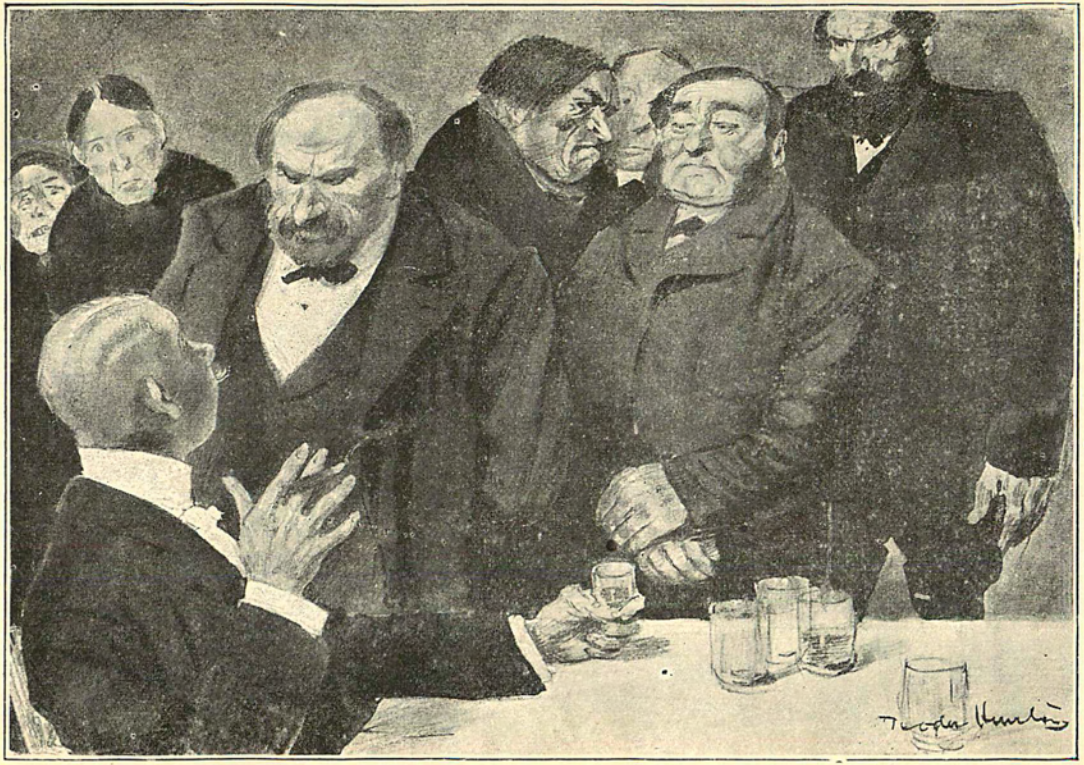

Ni kan tänka er, att där blef tungt och dystert en vändning efteråt. Men sedan fru Göransson, som är ett förståndigt och resolut fruntimmer, låtit röka i rummen med enris, blefvo vi litet lättare till sinnes och fortsatte kalasandet.

Hva' kandidaten och Göransson hade att språka om den kvällen, begrepo vi till en början inte, men det sågo vi, att de blefvo allt bättre och bättre bussar, och när vi tågade in till supén, log Göransson. Kandidaten var som en spelman och flickan, som skulle förlofvas, liknade en sädesärla. Och när vi hade halfätit, stod min själ patron Göransson upp och förlofvade flickan med den sabla kandidaten Stenbom, den kemisten.

Vi hurrade.

Där se ni nu, godt folk, hvad kunskap och lärdom kunna uträtta i världen, när de användas praktiskt och på ett förnuftigt sätt samt i rätter tid. Och för min del svär jag på, att om Herren beskär mig en pojk, så ska' han då köras till att ta' en kemisk examen, ty kemien tycks vara en vetenskap som duger.

Om t. ex. Stenbommen inte laborerat i Uppsala, så att han kunnat blanda till det rackartyget, som svärtade ner och skämde ut agronomen, så hade han gått ledig för såväl Göranssons många pengar som hans granna dotter. Eller är det inte sant som jag säger?

Nu går Per Johan i Stenbäcken omkring i socknen och jubilerar och fröjdas, sägandes:

— Ser ni dä'! Kostar han pengar, så duger han nå'nting till också, bå' i teorien och i praktiken!

Spionen.

Nittonhundratalet började på ett öfver höfvan högtidligt sätt och med en förändring uti den inre administrationen, hvars verkningar redan börjat visa sig. Från och med sistlidne nyårsdag gäller nämligen inom detta framåtsträfvande land en alldeles ny lag angående det stolta, det viktiga och maktpåliggande — fjärdingsmannabestyret på landet.

Låtom oss betänka och fasthålla detta faktum.

Städse har fjärdingsmannen på landet varit en maffe. Visserligen långt ifrån en Guds — men en ordningens man. Han har tvifvelsutan icke spridt någon synnerlig glädje uti eller fört någon vidare fröjd och fromma till de boningar, inom hvilkas trösklar han trädt å ämbetets vägnar och å dragande kall.

Säkerligen har han ock ytterst sällan af folket inflickats uti deras morgon- och aftonböner — han lika litet som länsmannen. Men han kan vara lugn ändå. Ty fjärdingsmannen har indrifvit resterande prästlönemedel till betydliga belopp, och därigenom har han tvifvelsutan gjort åtskilligt för sin salighet.

Trots detta var han dock hittills icke någon egentlig tjänsteman. Fjärdingsmannaskapets utöfvande ålåg hemmanen samt gick i tur och ordning mellan dessas innehafvare. Och under sådana omständigheter var det inte så särdeles bevändt med ämbetet. Hvem som helst, som ägde en åtting, hade utsikt att bli fjärdingsman under ett år.

Men från nittonhundratalets början är det något helt annat. Nu utkoras fjärdingsmannen för tre år, nu har han en vidsträcktare makt och nu skall lön bestämmas åt honom på kommunalstämmorna. Förty är nu fjärdingsmannen en djädrans ämbets- och tjänsteman, som har makt och myndighet såsom den värste polis och nu är han icke god att peta på nosen. Ja, allting går framåt. Skål då för nittonhundratalets nyaste tjänsteman med lön på stat!

Lefve fjärdingsmannen! Hipp, hipp, hurrah!

En februaridag kom fjärdingsmannen i Soåsa socken skridande i högtidligt tåg på väg neråt Svenshaga med ett delgifningsbevis och såg ut som om icke blott socknens utan hela rikets välfärd och framtid hvilat på hans skuldror.

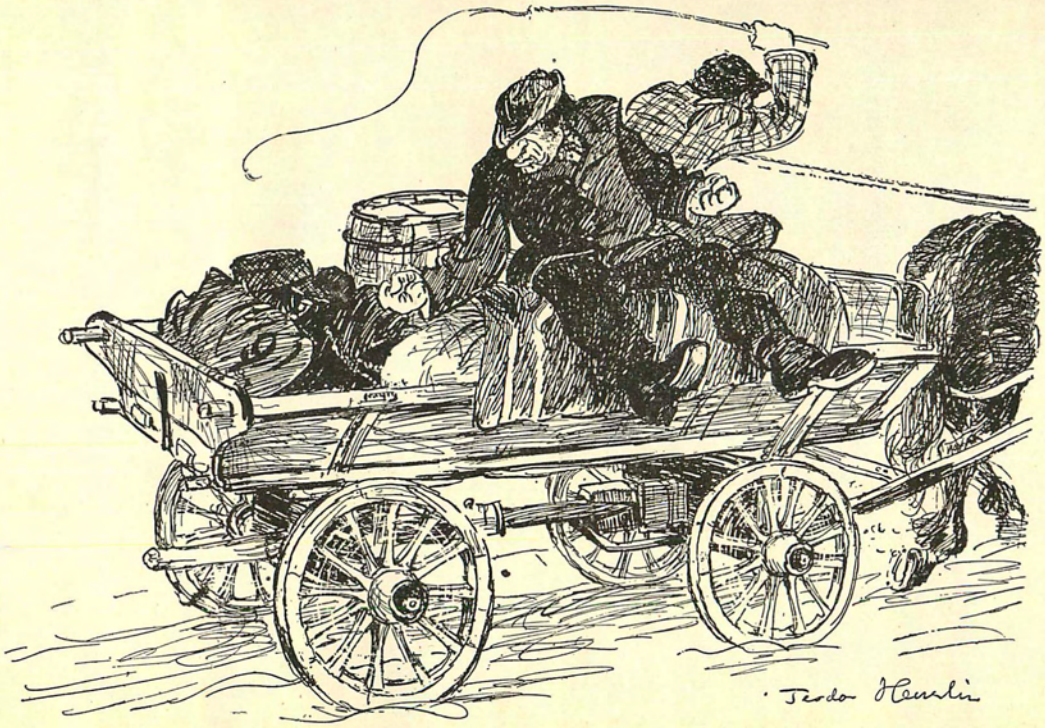

Han satte ut truten, han tittade trindt och stint såsom han sett länsmannen göra, då denne är i ämbetsutöfning, han spottade i vägen och snöt sig i vanten. Ty en fjärdingsman är så pass karl, att han inte behöfver ta af sig vanten, hvarken när han hälsar på folk eller snyter sig. Han bär väl inte vanten förgäfves heller.

Så gick fjärdingsmannen i Soåsa socken på vägen. Jag tänker ni lätt kan föreställa er hur han såg ut.

Rätt som han så skred fram, fördjupad i sig själf och sin dominerande värdighet, mötte han en illa klädd karl, en vandringsman, som såg konstig ut.

— Hva' ä' du för en? röt fjärdingsmannen och spände ögonen i karlen. Hvar och en är herre öfver sin stackare, förstås.

— Uh — uh — uh! genmälde vandraren. Han kunde inte få fram mer. Ty sanningen att säga var det en döfstum tiggare från Angelstad, hvilken hade kommit ut på vålddrift.

Fjärdingsmannen blef arg, ty det är så litet det fina tål.

— Svara karl och ge besked! Sir du inte hvem ja' ä'! skrek polischefen i Soåsa samt knäckte till att skälla på stackarn och hota honom med bå' lifvets och frihetens förlust till evig tid.

— Ta' fram dina bety'! röt fjärdingsmannen.

Men tiggaren svarade bara: »uh-uh-uh» och spretade med fingrarne och pekade på munnen.

Då gick ett sabla ljus upp i fjärdingsmannens omtänksamma hjärna.

— Nähä du, förhärdade lurendrejare! Andra kan du lura, men inte mej. Tror du inte ja' begriper, att du ä' en rysk spion, som går här och tittar efter, hur denna socken ska' kunna tas in. Men du nös dej, du moskovit, och nu är du min jösse lell! gormade fjärdingsmannen.

— Uh-uh uh! bölade tiggarn.

— Nu följer du mä te' länsman, för här ska' bli vistasjon änna in på din baraste kropp! Vell du gå mä' go'villigt, annars brukar ja' våld utå attan?

— Uh-uh-uh! tjöt den döfstumme.

— Vråla du för skam i våld! Tror du inte ja' vet, att du förstår schwänska te' minstingens så möcke, att du begriper hva' dä' ä' fråga om och att ja' inte är mer eller mindre än konglig fjärdingsman! Vell du gå mä', du seberiske hunn och spion och förrädare? Och fjärdingsmannen skällde så förskräckligt och röt så hemskt emot den arme karlen, att det hördes lång väg.

Men den döfstumme lät sig ingenting bekomma, utan bara fånade och pekade åt alla håll och klippte med fingrarne och bölade:

— Uh-uh-uh!

Allt rasnare blef fjärdingsmannen, förstås.

— Du ä' då den mest inpiskade afgrunnsande te' ryss, som ja' nånsin sett. Men här har du råkat på en, som står dej. Arma och dumma bönner, som aldri' läst en instrusjon eller haft nå't mä' konungens höga befallningshafvande å göra, dom kan du lura. Men här blir du bet på eviga fläcken. Begriper du dä'?

— Uh-uh-uh! pep den döfstumme.

Då lade fjärdingsmannen sin segervana hand på'n och skulle hugga'n.

Men nu blef dumben å sin sida rasande och smockade till den andre, så att det bar omkull med honom.

Gu' vet, hur det kunnat gå, om inte Jonas i Hägnen kommit körandes i detsamma.

— Hjälp mej, för Guds skull, Jonas! Dä ä' en rysk spion, som ska' anhållas. Nu ä' du vettne till, hur han gör motstånn!

— Har han mordvapen? sporde Jonas.

— Inte, så vidt ja' sir. Men armstörka har han och örfilas kan han! Hjälp te' och hugg honom. Här ska' ryske staten få ponga ut mä' e' vacker summa. Dä' kostar nå't att förgripa sej på en fjärdingsman efter den nye instrusjonen!

Jonas, som är en mera stark än klok karl, hjälpte fjärdingsmannen med dumben. De hofvo upp honom i Jonas' åkdon samt bundo honom med rep till händer och fötter.

— Kör nu i skenande spring te' länsman! komderade fjärdingsmannen.

— Får ja' skjutsersättning ätter taxa? sporde Jonas.

— Vesst får du ersättning och vagnpengar på köpet!

— Hopp, då! sa' Jonas.

Framåt aftonen inträffade de med dumben hos länsman, hvilken genast redde sig att hålla förhör med spionen.

Men rätt så sträng och barsk länsmannen var, hur han röt och använde sina snillegåfvor, så var inte heller han karl att få den döfstumme att tala ur skägget.

Det gifs alltså svårigheter, inför hvilka till och med länsmän stå maktlösa.

Till alla makt- och kraftspråk sa' spionen endast: »uh-uh-uh» Men ögonen gnistrade på'n.

— Det syns, att han är af rätta ullen. Det är säkert en ofcersrackare! Klä' af honom hvarenda trå' på kroppen, vräng strumporna på'n och titta efter om han inte har papper, som röja hans uselhet! pustade länsmannen.

Och dumben afkläddes. I hans gömmor fanns inte ett dugg mera än några fläsksvålar, fem brödbitar och ett stycke palttobak.

Allt argare blef länsman.

— Ta' och klå honom, mens han är naken! Dä biter kanske på hans dökött! rådde fjärdingsmannen.

— Du säjer något! lät befallningsmannen och grep en hundpiska, som hängde på väggen.

Men då blef spionen rädd och flög på dörren. Lyckligtvis för honom icke på den dörr som ledde ut, utan på den, som förde till länsmannens enskilda våning.

Dit in dråsade dumben och bölade på sitt vis alldeles förfärligt.

I rummen sutto emellertid länsmanskan i sin oskuld, komministerns fru och flera andra kvinnliga honoratiores, som voro där på kafferep.

Ni kan nu tänka er dessas minspel, när en karl kom öfver dem utan så mycket som ett fikonalöf på sig.

Själfva länsmannen blef så flat vid denna vändning af saken, att han inte egentligen kom sig för med någonting.

I detsamma kom pigan inrusande till det bestörta och hojtande sällskapet.

— Kors i Herrans namn! Dä' ä' ju döfven i Angelsta' fattighus. Har han blett stolleter?

— Döfven i Angelsta'! Är det inte en rysk spion? skrek länsmannen.

— Nä', gu' bevars! Jag känner honom grant. Dä' ä' döfven! sa' pigan och smet ut, för det var stopp för henne att hålla sig för skratt.

Låt mig nu dra' en slöja för den här scenen.

Döfven fick kläda sig och undfägnades rikligen.

Länsmannen knäckte till att dricka flera starka whiskygroggar i förargelsen, men den store fjärdingsmannen drog dädan långnäst och slokörad samt höll dessutom på att under hemvägen få smörj af Jonas i Hägnen, som inte fick betalt för sin skjuts.

Jag själf tackar nu Gu' för att jag inte blifvit en fjärdingsman eller något annat högt och ansvarsfullt här i världen.

Sven i Mageräng.

Det var ett i mångt och mycket underligt samt i våra dagar sällsynt folk, som bodde i Mageräng.

Namnet låter skralt och Gu' må också veta, att stället var allt annat än fett.

Alla människor hade äfven afrådt Sven Israelsson att bygga och odla i den där sten- och grusbacken.

— Där är ju mera bullersten än jord! mente folket. Men Sven var alla dar en motvall.

— Emellan stenarne brukar det växa galant! svarade han samt hackade och spadvände sin eländiga Mageräng.

Men han fick allt sanna folkets ord till sist. De blefvo minsann icke många de kärfvar han kunde gnaga sig till med skäran mellan bullerstenarne. Han fick aldrig så mycket säd på hösten, att han kunde brödföda sig och hustrun och en endaste dotter till julen. Också såg Sven Israelsson alltid förfärligt utsvulten ut.

Salt och potater är just ingen rätt, som ger hull. Och när man måste spara på mjölet ända därhän, att man icke har råd att koka gröt, utan måste nöja sig med »vassvälling» till middag och därtill arbeta styft på en sådan kost, så kan man inte i längden bibehålla någon så värst blomstrande hy.

Därför var Sven mycket gul i synen, och ögonen kröpo långt in i hufvudet på honom. Han liknade också mera ett skelett än en kyrkovärd.

Underligt var det också, att han bara kunde arbeta som han gjorde, arbeta styft från morgon till kväll år ut och år in.

När han omsider kom under fund med, att Magerängen var, såsom han uttryckte sig, besattandes styfmjölkad samt att han inte på något sätt kunde locka sin bärgning ur henne, tog han sig till att dagsverka hos bönderna i orten. Och sådant är just ingen sinekur.

Men Sven tyckte om det jobbet.

Han arbetade efter en bestämd och gifven taxa, den han aldrig någonsin ändrat under hela sitt lif.

Antingen det var goda eller dåliga tider, antingen dagen var kort eller lång, så skulle han ha' sexton skilling om dagen, middag och »meraftan» samt en kaka bröd, när han gick hem på kvällen.

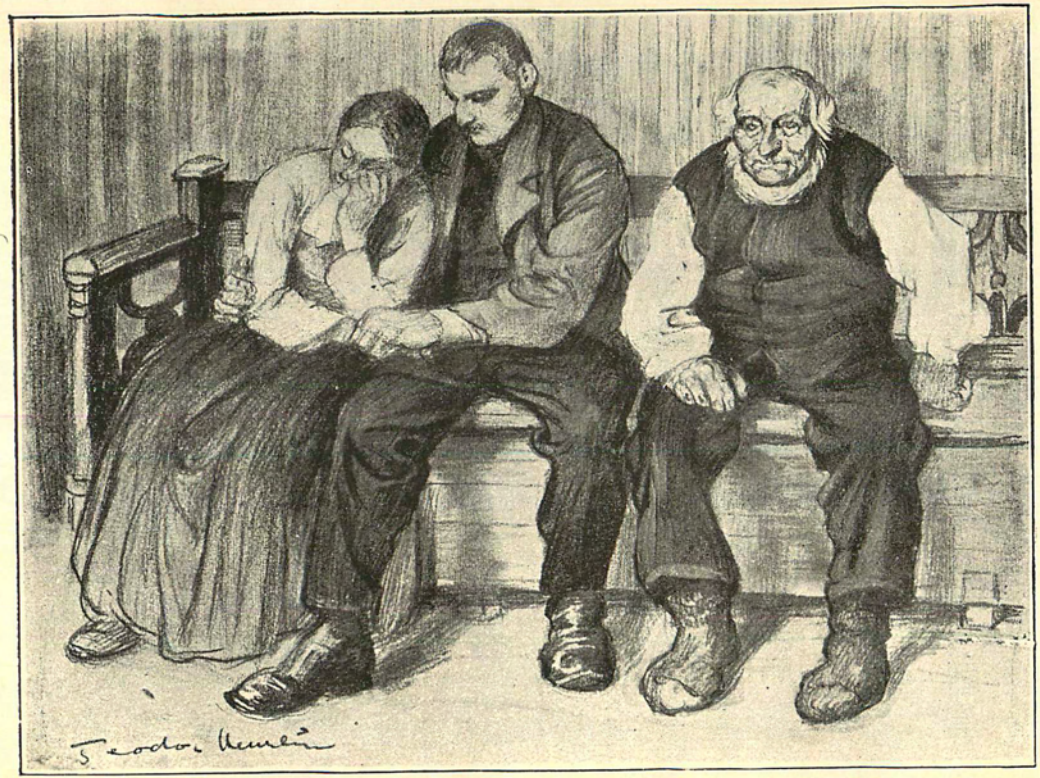
Theodor Heine

Aldrig var det lönt att bjuda honom hvarken mer eller mindre, och det var ingen, som bar sig vid att pruta med honom. Tvärtom tyckte alla, att det var den billigaste arbetare-man kunde få, och för den skull var det ett riktigt rifvande efter Sven i Mageräng.

Men ingen kunde begripa, hur han kunde bärga sig och kläda sig och de sina med 16 skilling om da'n.

— I ta' kanske inte dagsverkskakan, som ja' får för hvar eviga söckenda', i betraktanne! lät Sven, när man någon gång förmanade honom att taga en ordentlig dagspenning.

— Herren välsignar alltid dä' lella, men flåbusar, som aldrig skämmas och aldri' bli nöjda, hvad de än få, ha' dä' kanske sämre än ja', fast di ha grannare tröjor! brukade han tillägga.

Så gick år efter år. Sven knogade i bygden och bar hem sina sextonskillingar och dagsverkskakorna till Magerängen. Men han nämnde för öfrigt aldrig någonting om sina affärer och omständigheter. Nöjd och belåten såg han dock alltid ut.

— Jag har jämt och samt sötebrödsdagar! log han.

Under tiden hade hans tös växt upp och blifvit en ganska väl funtad flicka. Hon satt nere i Magerängen och väfde hufvudkläden och andra fruntimmerssaker, hvaraf hon förtjänade icke så litet, ty hon var flitig samt skicklig också.

Men någon friare hörde hon icke af. Nänä, måntro, till sådana ställen som Magerängen leda just inga giljarestigar, och en tös, hvars far inte förtjänar mera än 16 skilling om dagen, har nog inte stora utsikter, om hon är än så rask och dygdesam.

— Ho' får allt gå där, för dä' ä' nog inte fett å gefta sej i Mageräng, hette det.

Alltså var Helena i sin väfstol och smällde om dagarne. Hvad hon tänkte under det spolen ilade hit och dit mellan hennes flitiga händer, det sa' hon aldrig. Men folket hade fått för sig, att hon var högfärdig. Annars hade hon väl tagit sig plats som la'gårdspiga.

— Men hon ä' för stormodiger att tjäna andra. Dä' ä' väl lite' för mer att sitta hemma och råda sej själf, kantänka, lät man och ville pådrilla, att hon om söndagarna satt i kyrkan och koxade efter Axel i Storegår'n, sonen till den bonde, som sålt Magerängsskiftet till Sven.

Rätt hvad det var dunstade det också ut, att Axel inte höll sig för god att sällskapa med »sextonskillingsflickan» i Mageräng, hvaraf Axels ryckte led betydligt. Ty det finns ett slags aristokrati äfven bland bönderna, och den har strängare principer än någon, som icke sett den på närmare håll, kan ana.

Det sades också, att Axel fick stryk af far sin, för det han tittade åt Helena i Mageräng.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så inträffade den stora kraschen i socknen. Landthandlaren hade lockat en del gubbar i borgen, och när sen handlaren slog vantarne i bordet, blef det ett stort elände. Storegårdsfar var med i den där härfvan och man visste icke hur han skulle klara sig. Men det gjorde han ändå på sitt sätt. Han dog nämligen ifrån saken ett par dar innan lagsökningarna skulle börja hagla öfver honom, och Axel fick fördenskull hela ovädret öfver sig.

En kväll kom han ner till Magerängen, blek och alldeles ifrån sig.

— Ni ha väl fastebref på den här biten, Sven? frågade han.

— Nä' gu' har ja' ej. Far din sa' att det bara kostar pengar att låta afsöndra jord och då brydde ja' mej inte om'et. För här setter ja' och ingen kan väl ta' stället ifrå' mej. Skuld har ja' ju ingen.

— Stackars folk! Detta är det värsta af allt. Jo, ni får allt gå ifrån gård och grund på samma gång som jag. Mageräng ä' intecknadt te'sammans med hufvudgården, och när nu den säljs på pantauktionen, så ryker ni med, stackars människor! Och Axel var alldeles öfver sig gifven.

Sven satt och grunnade.

— Kan inte gården räddas? sporde han om en stund.

— Jo, ifall jag hade tretusen kronor, så sutte jag fast och allt redde sig väl!

Fruntimren började stortjuta. Sven låtsade ingenting om, men det ryckte i hans magra lemmar och det var tydligt, att någonting försiggick inom honom.

Rätt hvad det var drog han ut en gammal trälåda under sängen, låste upp locket och tog fram en bok. När han tittade i henne skalf han lite' grand. Men det dröjde inte länge, förrän han var herre öfver sig igen.

— Si här har ja' en sparbanksbok. Här har ja' plockat ihop sextonskillingar i tretti års ti'. Här ä' tretusen sexhundra ärligt och mödosamt förtjänta kronor. Ta dom, Axel, och rädda våra hem. För ja' vell dö härnere.

Man kan nog tänka sig hurudan Axel blef. Han kunde inte säga ett ord, utan bara gapade och trodde, att han drömde. Men när han såg boken och siffrorna, så fick han lof tro.

Hvad han skulle göra visste han dock inte. Det var svårt för honom att låna denna frukt af svett och släp. När han grunnat en stund, fick han emellertid saken klar för sig. Det var visst Helenas ögon, som klarade hans tankar.

— Jaha, äss ja' får Helena med, så ska' ja' ta' pengarne, sa' han.

— Tack, kære Gu', för all din godhet! Sir en dä', att han välsignat det lilla. Nu blir mi' arma flicka mor i Storegår'n. Ja, ä'ke dä' en unnerlig och go' Gu' vi ha!

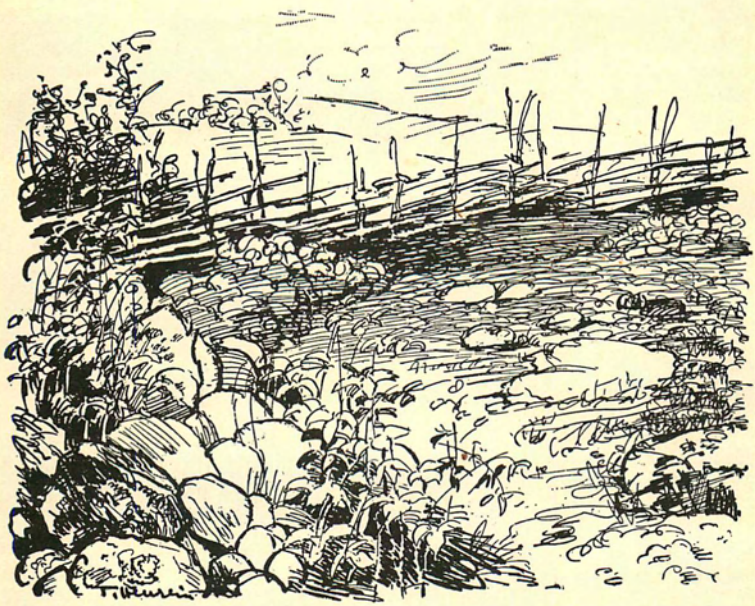

Sven grät i glädje, och alla de andra gjorde honom sällskap därutinnan.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nu äro Axel och Helena ett riktigt dunderfolk, som har framgång i allt.

Sven går och arbetar hos dem för sexton skilling och en kaka, som just inte är så liten.

Men fast han bara är en simpel dagakarl, så är det inte många i socknen, som äro så aktade och vördade som han.

Ondt samvete.

Det syntes tydligt på Per Måns i Knutsbråten att han gick och rufvade på något tungt.

En del af hans bekanta påstodo, att han drogs med något invärtes ondt, som gjorde honom modfälld och nedsatte lynnet på honom. Ty sorgsen var han och betryckt såg han ut, som om han gått och burit på hela pastoratets synder, hvilka nog, gu' nås, inte äro så lätta.

Aldrig hade någon sett honom så mycket som dra' på munnen en gång till ett leende.

Det hände en afton vid en pantauktion hos garfvare Karlsson i kyrkobyn, att länsmannen, som nu, gualof, är döder, steg miste och sank så stor han var ner i den sura och illaluktande garfvarepyren.

Om själfva Job midt under sitt lidande fått se en sådan syn, skulle han ha glömt sin smärta, sina förluster och vedermödor samt skrattat sig fördärfvad.

Hela auktionsmenigheten grinade också, när de sågo länsmannen sjunka i pyrens djup, grinade af hela sin innersta själ. Till och med de religiösa, som voro där, höllo sig för sina rättfärdiga magar och skrattade förskräckligt samt kände sig tacksamma för detta under. Ja, allt folket riktigt illtjöt af förtjusning och kunde inte annat.

Blott Per Måns i Knutsbråten log inte, utan såg lika dyster ut som vanligt.

Då begrepo vi, att det var något på tok med hans själ. Ty om en människa har aldrig så ondt i kroppen, om hon har den vildaste tandvärk eller lungsot eller till och med tarmvred i sista stadiet, så kan hon väl inte hålla sig för skratt, om hon beskäres den glädjen och nåden att få se en länsman rusa ner ända till ögonhåren i en gammal stinkande garfvarpyr.

Endast den, som har själskval eller ett dåligt samvete, kan känna sig oberörd af en sådan gudasyn.

Ifrån den tiden började vi också mer och mer undra, hvad Per Måns kunde ha' för en tyngd på sin själ, och den åsikten blef allt mer och mer gängse, att han gjort något ondt, som nu gnagde och anfäktade honom.

Men vi kunde inte begripa hvad det var, ty karlen hade ju, så länge han bott i socknen, inte gjort något ondt. Han lade ordentligt

sina onera och utskylder, han som andra, samt gick åt kyrkan tidt som oftast, så där var ingenting att anmärka mot honom.

Änkman hade han visserligen blifvit för en hel del år sedan, men inte kunde han väl hänga hufvudet år efter år för en sådan småsaks skull.

Nej, han hade nog någon gammal skuld på sitt samvete från yngre dar, från tiden innan han flyttade in i vår krets och kommun.

Ty Per Måns var inte född i vårt grannhälle, utan hade kommit dit för många år sedan, när de gräfde kanalen, medelst hvilken Mosjön sänktes så välsignadt.

Hvar han kom ifrån fingo vi egentligen inte reda på, utan endast att han var långt norrifrån. Och inte angick det oss, förstås, heller.

Per Måns var redan då en jämmerhank, som man säger, och en döddansare, som gick för sig själf och suckade och grubblade. Men en förståsigpåare var han i kanalgräfnings- och sjösänkningskonst, det var ostridigt.

Strax innan sänkningen var färdig, friade han, till allas vår förbluffelse, till Lisa i Slättebrohult, hvilket tog skruf för honom.

När så arbetet slutat, for han bort en tre veckors tid, för att, såsom han uppgaf, hämta sina arfsmedel. Och då han på sagd tid kom åter, köpte han svärfar sins gård.

Ifrån den betan blef han ännu trubbigare och skyggare. Lisa hade nog inte heller så roligt hos honom, stackars mänska. Hon rent af tynade bort i Knutsbråten samt dog barnlös efter ett par eller tre års äktenskap.

Per Måns gifte sedan inte om sig, såsom andra karlar för sed hafva, utan vandrade ensam och allena år ut och år in däruppe i Knutsbråten och skyggade för folk.

Pastorn kristnade honom till »den store suckaren i Bråten», men hvarken han eller någon annan fick, som sagdt, reda på hvad som gick åt honom. Först senare blef det uppenbaradt.

Det som gömmes i snö, blir synligt i tö.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En dag var Per Måns i färd med att bryta jordstenar på en liten nyodling, som han bråkat med i flere års tid. Han hade lagt ett brott och äflades, ensam som han var, att båka upp en stor och illavuren sten. Men när han var på vippen att lyckas därutinnan, så slant det för honom, stenen for tillbaka åt hålet och Per Måns fick sig ett förfärligt slag för bröstet af det långa järnspettet. Han stöp och blef liggande på fältet till dess hans gamla piga fann honom vid aftonvardsdags och lät bära in honom.

Det var emellertid förbi med Per Måns. Inga »kloka» och ingen läkare heller ville han höra talas om, utan där låg han i Knutsbråten och rosslade och tittade i taket, som om han sett spöke.

Han försämrades synbarligen för hvar dag, och snart spordes det, att han inte skulle ha' så värst långt igen att lefva.

Så sutto vi en skymningsstund och talade om honom ner i Söragård, där vi voro tillsammans några stycken för att göra upp ett nytt knektkontrakt, då drängen hos Per Måns i detsamma kom in och skrek, att vi skulle springa upp till Knutsbråten en handvänning.

— Hvad står då på? sporde vi.

— Jo, husbonnen vill ovillkorligen tala med ett par, tre karlar. Men kvicka för all del på, för han sa', att dä' ä' brådska å färde, lät drängen. Och vi voro inte sena att följa efter honom.

Men då vi om en liten stund kommit in i stugan, där den sjuke låg, var det rätt så när vi ångrat att vi gått med. Det var riktigt hemskt därinne. Och så till att se den förtviflan och fasa, som speglade sig i den sjukes drag och ögon.

Rädda karlar ha' blifvit mörkrädda för mindre.

Per Måns hade börjat yra och prata förskräckliga ord.

— Hva' skulle vi här egentligen, här kan ju ingenting uträttas? sa' vi och ville ut igen.

— Han var redig för en stund sen, när han skickade drängen. Sitten en vändning, karlar. Han kommer kanske till sans igen, svarade pigan.

Men Per Måns yrade fortfarande.

— Fresta mig inte du lede satan... mumlade han. Fast nog kunde pengaskrylan vara bra att ha'... Hela aflöningskassan — tusentals riksdaler — dä' är förstås, oberoende och njutning det... du har rätt... satan lille! En smäll med järnstången... en graf i skogen... och skrinet ä' mitt.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

På det viset gick den döende på. Ögonen voro stela på'n, bröstet krasade och svetten rann i stora droppar från hans panna.

— Blöt en handduk och torka honom i synen! sa' Bengt i Mo.

Pigan gjorde så, och det såg ut som om det lugnat den sjuke. Han tystnade och liksom sof några minuter. Men rätt hvad det var, vaknade han och syntes mycket redigare. När han fick se oss karlar sitta där, hajade han i början till och tittade skarpt på oss. Men snart lugnade han sig och bad oss komma fram mot sängen.

Och så fingo vi höra hans syndabekännelse.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

De hade haft ett stort kanalarbete för sig däruppe i hans hembygd, långt i norr. Där hade Per Måns varit med och haft ett godt anseende. Han hade lagt undan litet pengar, men satan, som anfäktade honom, hade inbillat honom, att det vore för litet och att det skulle gå alldeles för sakta att samla, så att det försloge, på det viset. Bäst vore det att i ett enda tempo söka komma öfver en stor summa.

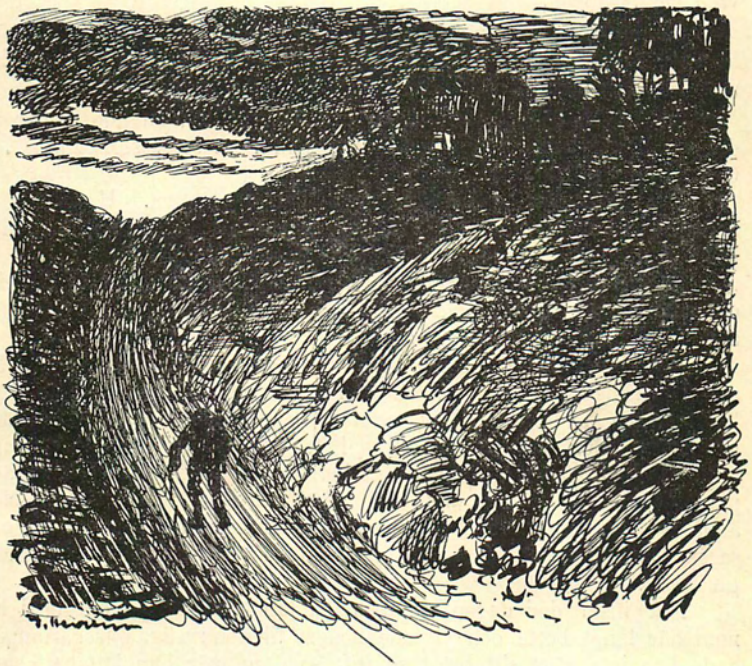

När den lede fått de tankarne att gro i Per Måns, släppte de honom icke hvarken natt eller dag. De växte och växte samt blefvo honom till sist öfvermäktiga.

En höstdag skulle där blifva aflöning och den unge ingeniören skulle komma dit med en hel hop pengar.

— Tag dem, tag dem! Skogsvägen är enslig, där är gungfly på sidorna. Ingeniören brukar komma ensam! hviskade den onde till Per Måns. Och denne lyssnade till och lydde rösten.

— Han rent dref mig framåt! stönade Per Måns där han nu vred sig i sängen.

Så hade han smugit sig bort och lagt sig i försåt. Ingeniören kom olyckligtvis ensam. Han gick fort öfver ginvägen mot kanalen med en kassalåda af järnbleck i handen.

En smäll i bakhufvudet, en graf i gungflyet, en hop stenar på det sjunkande liket, penninglådan nergräfd i ett stort stenkummel... Och så var saken klar.

Per Måns sof sedan hos kamraterna om natten. Han hade ju bara varit undan och köpt mjölk och smör borta i grannhället, hette det.

När så ingen aflöning kom och ingen ingeniör hördes af, troddes det allmänt, att denne gifvit sig af till Amerika med pengarne. Ingen anade eller misstänkte något annat.

Omsider hade Per Måns kommit hit neråt. Han kunde inte för allt i världen bo däruppe, där han begått brottet. Innan han köpt Knutsbråten hade han dock varit däruppe och hämtat de gömda pengarne. Men han hade aldrig haft en glad dag, aldrig en lugn natt, sa' han. Han hade burit ett helvete inom sig. Visst hade han planerat allt så väl, att han inte behöfde frukta för upptäckt. Men ändå — hämnaren och straffaren hade slagit sig ner i hans inre och sargat honom år ut och år in, natt och dag, sargat och slitit honom till blods.

Allt ifrån den dagen, då de onda tankarne fingo makt med honom där långt borta och jäktade honom till den rysliga missgärningen, hade han inte känt sitt bröst så fritt som nu, när han lättat sitt samvete och talt om sin blodröda synd. Och likväl var ju detta bröst nu krossadt och fördärfvadt. Då kunde man ju tänka sig hvad han lidit.

— Finns dä' nu icke något hopp för mig? Jag vill inte, jag vill inte till den mandråparen, som lockat mig i fördärfvet. Kan jag undslippa och bli frälst ifrån honom? grät Per Måns, när han talat om allt.

Det var ju inte godt för oss enfaldiga bönder att svara på en så'n fråga. Vi stodo därför länge tysta kring sängen. Till sist sa' dock Bengt:

— Min tro är den, att du redan har utstått ditt förtjänta straff, Per Måns. Du sa' ju nyss, att du burit ett helvete inom dig. Gu', som är barmhärtig, tycker kanske, att du haft nok utaf det!

— Tror du, att han kan tänka så? Ack, om han gjorde dä'! flämtade den sjuke.

— Dä' gör han, om du ger din själ åt honom, du botfärdige röfvare! inföll Bengt.

— Ja, tag den då Herre, tag den! Tag röfvarens och mandråparens själ, tiggde Per Måns.

Och det måtte han gjort uppriktigt och ur hjärtat, ty strax efteråt fick hans ansikte ett uttryck, som tydde på, att han kände sig lycklig. Sådan hade han inte sett ut på fyratio års tid.

Sen sa' han oss, att det fanns papper, som bestämde, hur det skulle gå till med hans kvarlåtenskap.

— Ingeniören har ingen släkt kvar i lifvet. Dä' ja' har, bå' löst och fast, får socknens fattigkassa, sa' han.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vi gingo sedan dädan. Men dagen därpå hörde vi, att han framåt natten känt sig så lycklig, att han börjat sjunga en sång och att han med den utandats sin så länge af ånger sargade själ.

Rusthållarsonens julbesök.

Karl i Intägt och Måns i Bro hade råkat komma i disputation angående nyttan af höga studier. Kalle fördömde dem på det skarpaste och sökte leda i bevis, att all högre lärdom fördärfvade pojkar, som voro födda af bondfolk ute på landet, samt kom dem att bli storaktiga och högfärdiga och glömska af allt, som hörde samman med moral och gudsfruktan.

Ju längre och djupare Kalle kom in i ämnet, dess argare blef han, så att han till och med svor ett par repriser och dängde näfven i bordet.

— Hur gick det inte med Svens son härborta i Löfhultet? lät han.

— Dä' gick väl bra. Han är ju landskanslist långt upp åt lannet och står sig godt! genmälte Måns.

— Står sej godt! Ja, utvärtes kanske. Men hur tror du han ser ut invärtes.

— Där dömer vår Herre och inte du! mente Måns.

— Må så va'! Men tror du vår Herre gillar, att en pojk blir så nosastyf, att han inte vill kännas vid sina föräldrar och håller sej för go' att nånsin skrifva dem till. Nähä. Vår Herre är sträng i det stycket. Och för resten hade Löfhultasonen inte mer än bara läppjat ett litet grand ur kunskapens källa, förrän det steg åt hufvudet på'n och gjorde honom högfärdsgalen. Far hans reste en gång in till sta'n för att hälsa på'n, och gubbastackarn, som fick släpa och slita och försaka och gäldsätta sig för att hålla honom i lärdomsskola, gladdes åt att få gå omkring på stadsgatorna och stoltsera med ett lärdomsljus till son, och kunna visa honom i butikerna och säga: »dä' här ä' min pojk, han läser te' biskop eller te' lan's-höfding!» Nå, Sven kom till sta'n. Men tror du inte, att pojken skämdes att visa sig i sällskap med far sin ute? Jojomen. Gubben såg för enkel ut och var för simpelt klädd, kantänka. Pojken gjorde sig sjuk. Men gubben var inte dummare än att han begrep schäsen, för fadershjärtat har en fin instinkt. Och ifrån den stunden har Sven var't en betryckt man. Han känner på sej, att han förlorat sin son, det käraste han hade. Lärdomen hade slitit bort honom och satt honom på en plats, dit gubben inte fick sticka sin näsa, men dit han var god nog att få skicka alla de pengar, han kunde slita

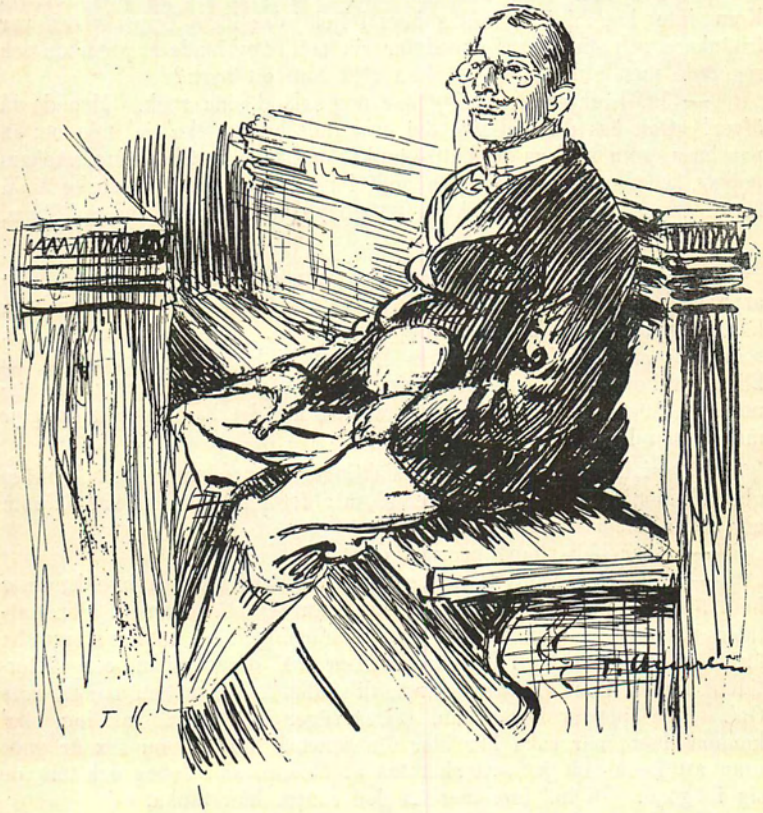

och svälta ihop. Ty åt pengar grinar ingen illa, om de så rätt skulle osa ett grand af bondsvett.

— Jaja, skabbiga får finnas nok. Men alla äro, gualof, inte lika. Du får inte skära alla öfver en kam. Lärdomen gör folk anspråkslösa och goda och rättänkande. Dä' har ja' sett prof på! utlät sig Måns i Bro.

— Gör han dom anspråkslösa? Jo, han gör så skam heller! Kom inte komministerns son hem i fjol julas ifrån Uppsala och var fritänkare och disputerade med far sin och hångrinade åt predikan och regerade med gubben, så att han grät som ett barn?

— Ja, hvar enda yngling har nog ibland sina ryck. Men de gå öfver! Och äss du vell tåla dej en vändning, så ska' ja' tala om en paschasa, som ska' ge dej bättre tankar om sinnelaget hos våra stackars pojkar, som stodera och slita ondt i ungdomen för att kanske ändå få en inte så värst väldig kaka att gnaga på i ålderdomen, sa' Måns.

— Nå, så dra på då!

— Jo, i fjol julade ja' hos bror min, som är rusthållare i Förarpa socken. Vi hade inte sett hvarandra på mångfaldiga år, och så hade jag ro af att kvista dit upp till helgen. Bror min har en son, som stoderat i många Herrans år, men vi hade aldri' hört hva' dä blifvit af honom. Jonas, bror min, har inte nämnt ett grand om honom, så hustru min och jag tänkte ofta, att det kanske gått om styr med sonen hans.

Nå, vi kommo dit upp och släktingarne togo emot oss och blefvo glada. Men när jag vände talet så, att det föll på sonen, var dä' som om Jonas ledsnat till.

— Hvar hålls han? sporde jag.

— Åh, Gu' vet. Han har alltid skrifvit, att han inte kommer hem förrän han blifvit karl och redt ifrån sej mä' examen. Sommartiden hålls han — så skrifver han te'minstingen — ute hos storgubba än här och än där i landet och läser mä' deras pojka, och vintertiden ligger han vid akademien, di' kallar'n. Hur han har'et, vete Gu'. Inga pengar begär han. Jämt säger han likaväl, att han ska' komma hem, när saka blir klar för honom. Så har nu sex år gått, utan att Lena och ja' sett skömten af honom, slöt Jonas och torkade sig i ögona. Di ha' inte mer än den sonen, kan tänka.

Men Lena såg inte ledsen ut.

— Var du lugn, gubbe, Axel kommer nok på sin tid och kommer som ett solsken te' oss i skummet härute, dä' känner ja' här! log hon och la' näfven på lifstycket.

— Ja, Gu' gifve dä'! suckade Jonas. Men han såg tvifvelaktig och ledsen ut. Jag kände mej också tryckter och tyckte, att det var synd om bror min.

Julaftonskvällen sutto vi i stugan och rökade och pratade om bå'

nytt och nattagammalt. Lena hade gått ut att syssla i la'gårn, som vanligt, och kaffekokarn stod och spottade invid julbrasan.

— Lena dröjer länge. Ska' vi knacka ur piporna och svänga ut till henne en vändning? sa' bror min, när Lena var't undan en bra stund.

Det gjorde vi. Men när vi kommo ut åt la'gårn blefvo vi inte litet snopna.

Midt på gången stod Lena med mjölkapallen i den ena näfven och grät med hufve't emot bröstet på en lång och ung och smärt och vacker — präst. Och prästen hade virat armarna om gummeskråen, som om han aldrig velat släppa henne. Och Lena var konstig att skåda. Munnen vände sig liksom till skratt på henne och ögonen glänste, men tårar strömmade ur dem och hennes kropp skalf.

— Hva' står på? Eller hvad vell detta säja? sa' bror min. Men han hade inte väl fått ordet ur mun, förrän prästen nappade honom om lifvet mä' den ena armen och drog honom åt sig tills han fick bå' gubben och käringen i sin famn. Jag trodde bror min skulle bli stolleter tvärt. Det ryckte i honom, som om han velat krama ihjäl prästen. Men han kom sig knappt för att röra honom, så rädd om honom såg han ut att vara. Men vackert var det att se.

När Jonas sansat sej, sa' han:

— Att du skulle smyga dej öfver oss på sån't sätt, Axel!

— Jo, se, just det här har jag drömt om under långa år. Det var just så jag ville komma, log han och så fick han i detsamma ögonen på mej, som stod där och torkade mej i synen och såg dum ut.

— Gu' dag farbror! Hvad jag är glad att just nu se er här! sa' han och så tog han äfven mej i famnen, den dunderpojken.

— Kalle i Intägt, om du visste hur det känns att kallas »farbror» utå en präst, så skulle du inte va' så barbarisk i dina tankar om den stoderade ungdomen.

— Nä, nä! Dä' har du kanske rätt i! gemälde Kalle.

Sen ville Lena köra ut oss alla tre karlar ur fähuset, mens hon mjölkade och sysslade. Men det blef stopp. Axel satte stolen intill kon, och körde mor sin till att sätta sej. Se'n tråkade han ner sig själf bredvid henne på mjölkpallen och virade armen om lifvet på henne, alldeles som du och jag, Kalle, gjorde med våra fästmör i ungdomen. Tänk dej nu, hur detta skulle kännas för modershjärtat. Lena visste knappt till sig. Hon mjölkade och grät och grät och mjölkade, så Gu' vet antingen tårar eller mjölk rann stridast ner i byttan. Men det kvittade, för det var glädjetårar ur modersögon, och sådana fördärfva ingen mjölk eller göra henne blåsur i otid.

Jaha, du Kalle, en så'n julafton, som där nu blef hos bror min, dä' kan inte omtalas. Det var så vackert att höra, hur den präktige pojken talade om sina studier och strider och hur han knogat sig fram, dock alltid med gladt mod och stadig vilja. Där förnam jag granne-

ligen, att lärdomen icke är till för att komma folk att förhäfva sej och brösta sej, utan att han, där han anammas och smältes rätt, tvärtom ödmjukar och kommer rättfärdiga tankar och gärningar åstad.

— Anagga mej, tror jag inte att du har rätt, Måns, när ja' tänker efter bättre, inföll Kalle.

— Vesst har ja' rätt! Du skulle också ha' hört så'n bön han höll på kvällen vid läggedags, hört hur han på sina bönearmar liksom bar hela mänskligheten fram till den stråfyllda krubban med det frälsande Jesusbarnet. Och han bjöd oss att knäböjande lägra oss däromkring i ödmjukhet, men också i förtröstan. Och du skulle ha' hört honom i julottan dagen därpå. Det kändes af hvart eviga hans ord, som klang ut i det skimrande templet, att det var ädel säd, som såtts i hans hjärta. Det är inte utsädets fel, Kalle, om det inte kan gro på allfariväg eller på hälleberg, och du ska' därför inte tadla lärdomen, om den någon gång skulle träffa på ett sinne, som inte kan bära den.

— Nä', nu ger ja' mej, Måns!

— Och när gudstjänsten var slut, och folket strömmade hem, stod Axel i vapenhuset och fiskade upp mor sin ur vimlet, bjöd armen åt henne och gick så med den gamla föryrade och af öfversvällande glädje gripna gumman, leende och lycklig genom folkhoparne på vägen mot det torftiga hemmet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Karl i Intägt snöt sig, grep sin hätta och lommade snopen i väg ån Måns i Bro.

En rallarebragd.

Jag hafver hvarken lust eller gåfvor till att placera någon vare sig martyr- eller helgongloria kring rikets rallarebusars vackra och djuptänkta och oskyldiga hufvuden. Min uppgift här i världen är blott att skria ut sanningen bland ett vrångt släkte, och det gör jag också på karlavis.

I denna min ställning tillkommer det mig nu också att framhålla, det rallarne stundom kunna lägga i dagen så fromma och goda egenskaper, att till och med sådana, som eljest hafva tagit fromhet och rättfärdighet på entreprenad här i socknarne, komma på skam samt måste känna sig små och obetydliga inför en skock rallare.

Ty sådant kan inträffa, och för att göra rättvisa åt rallarne, hvilka stundtals i tidningar och i tidskrifter få lida mycken smälek och hugg för sina lifliga sinnens skull, skall jag här nedan fritt efter naturen lämna en skildring af ett stort och till sina följder underbart kärleksverk, utfördt af fyra ädla järnvägsarbetare.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Om en karl någonsin blifvit olycklig för sina passioners skull, så var det Simeon i Söräng.

När han inte lyssnade till förnuftets röst, utan kastade sig i famnen på Maja Abrahamsdotter och till på köpet gifte sig med henne, så störtade han sig i ett rysansvärdt fördärf.

Ty Maja hushållade illa med honom allt ifrån början. Hon fattade tyglarne i Söräng och regerade enväldigt, ref och slog Simeon, när det bar så till, och det bar ofta till, gaf honom dålig mat och dref honom som ett kreatur, så att Simeon slutligen blef bå' slö och vårdslös.

Hon stal och sålde säd till höger och vänster, när Simeon var undan, och köpte kaffe och smorde sig på alla sätt och vis, medan han trälade och svälte. Och hon var inte ens trogen emot honom, hvilket är kvinnans plikt att vara. För mannen är det, gualof, inte så strängt eller noga i det stycket.

Ja, Maja regerade och huserade illa på alla sätt och vis med den arme Simeon. Och när deras enfödda flicka blifvit vuxen, lockade käringetrollet äfven denna till att vara sig behjälplig vid kujonerandet af gubben.

Omsider blef dottern gift med en skrubbelin, som flyttade till Söräng. Ifrån den stunden försvann Simeon helt och hållet.

Svärmodern och mågen ingingo ett förbund emot honom och afklädde honom till och med sista skymten af husbondevälde. De drefvo upp honom på en vindskammare och dolde honom helt och hållet för världen.

Han fick inte visa sig vidare. År ut och år in hade de honom inlåst däruppe. Lite' mat gåfvo de honom, men inte mer än att han jämt och rätt kunde lifnära sig. Och så fick han sitta där och spinga stickor och binda kvastar. Men ut fick han inte gå utom möjligen ett litet grand efter solnedgången och alltid väl bevakad.

När folket frågade:

— Hvar hålls Simeon? Så svarades det alltid:

— Åh, han bara ligger och sofver och äter. Han ä' inte redi' i hufv'et och vell ingenting uträtta.

Sedan ordnade de med egendomen och skrefvo hans namn på papper och intecknade, som om hemmanet varit deras och ingen karl funnits.

Omsider kom, som ni vet, järnvägen att stryka fram inte långt från Söräng, och fyra ädla rallare hyrde sig in i stugan hos Maja och hennes dotter och måg.

Maja svansade sig för dessa kraftiga män, sålde kaffe och mjölk åt dem samt tog betalt, så att det sved in i märg och ben på rallarne, hvadan dessa egentligen inte hade stora skäl att älska och värdera sitt värdfolk.

Så en kväll, när rallarne fått aflöning, kommo de hem och voro glada. Ty de hade ganska mycket brännvin med sig. De slogo sig ner och festade vid slagbordet, så att det stod härliga till. Men allt gick i början ganska anständigt till.

När libationen emellertid pågått en stund framåt natten, kände rallarne stort och trängande behof af att dansa ett grand på golfvet samt grepo sig ock verkligen an med den saken.

Men då blef mågen i huset alldeles förbanskad:

— Äss ni inte håller er stilla och styrer er, så slänger ja' ut er allihop, era förhärdade uslingar! skrek han.

— Ha, ha, ha! grinade rallarne.

— Grina I lagom, för här ä' allvar på färde! och mågen stampade och var arg som ett bi.

— Jaså, du töcker inte om dans! Då ska' vi lära dej älska den konsten, logo rallarne.

Och så ställde de till en roliger dans.

Den ene rallarn tog mågen, den andre ryckte upp dottern och den tredje svärmodern ur deras bäddar och knäckte till att dansa med dem.

Den fjärde rallarn satte sig på soffan och trallade med en piska

J. Heuler

i näfven. När de dansande icke voro nog kvicka i benen, gaf han dem duktiga nyp om de bara benen.

Och så gick dansen i Söräng.

Det var en osedvanlig och skön bal. Damernas kostymer voro luftiga. De hindrades inte af några släp, ty de voro ju, skam att säja't, i bara linnet, så de kunde knappast ha mindre på sig.

Käringen skällde och skrek, dottern illhojtade och mågen svor. Men gick gjorde det. Samtliga rallarne voro starka, uthålliga och beundransvärda, icke blott de tre, hvilka trådde dans, utan äfven den, som trallade och styrde det hela med piskan.

Hej falleri fallerallan lej!

När det slutligen vardt paus, gingo rallarne, som hade god reda på ställningen i huset, upp på loftet och togo ner den stackars Simeon, hvilken i början var ganska förskräckt. Men rallarne voro snälla emot honom. Simeon såg ut som ett vilddjur, när han kom ner. Men rallarne hyfsade till honom. De tvättade honom, klippte hans hår och naglar, rakade honom, trädde på honom en ren skjorta, snöto honom och gåfvo honom fläsk och bröd och icke obetydligt med brännvin, så att Simeon började blifva karlaktig.

Käringen fräste och mågen förvandlade sin hy.

— Kom nu hit och ta' eran karl i famn! komderade rallarne.

Käringen ville, förstås, inte bekväma sig till den saken, men piskan hven i luften och till sist omfamnade hon Simeon.

— Köss honom!

Hon ville inte, men piskan hängde öfver henne och så måste hon kyssa gubben, hvilket tog sig så bra ut, att rallarne tvungo henne att kyssa Simeon i en hel kvart, bå' på mun och ögon och panna och hals och flerfaldiga andra kroppsdelar.

Simeon lät kyssa sig, men hvad han innerst tyckte om det, yttrade han inte.

Vackert såg det emellertid ut, och Söräng hade inte i mannaminne varit skådeplatsen för så mycken äktenskaplig ömhet.

Maja tittade efter piskan, och så länge denna hängde såsom ett damoklesvärd öfver henne, fortfor hon att smeka sin gubbe.

— Lägg dej nu på knä för honom och be' om förlåtelse för ditt beteende mot honom. Omfamna bena på'n, men röcker du ikull honom, så häfva vi dej i spisen! befallde rallarne.

— Häf dit henne tvärt, så bryr ja' mej inte om antingen hon ber om förlåtelse eller inte! inföll Simeon, som fått ett djädrans mod af brännvinet.

Käringen måste ner på golfvet och tigga Simeon om nåd och förbarmande. Det var en hvass snärt på piskan, kantänka.

Så fick Simeon åter några supar, hvarefter han lades fin och ren

T. H

och rakad såsom en brudgum i sängen. Maja måste krypa ner bredvid honom.

Och se'n tvingades dottern att bjuda de gamle kaffe på sängen. Simeon fick en gök. Det såg riktigt sött och vackert ut.

Var nu inte detta en välsignad rallaregärning?

Ifrån den stunden vågade hvarken Maja eller dottern eller mågen fara illa fram med Simeon, så länge det fanns en skymt af rallarne kvar i orten.

Och under tiden fick Simeon så mycket mod och självtillit, att han tog fatt i tömmarne och började regera själf i Söräng.

Innan järnvägsarbetet var slut, hade han fått tukt på Maja, så nu är han en riktig maffe och hårdvallsgubbe nere i Söräng.

Och allt detta gjorde rallarne på en enda natt och visade sig därigenom styfvare än ett kyrkoråd.

Häraf framgår tydligen, att rallarne, som eljest hafva namn om sig att vara svåra fridstörare, stundom ock, när de vilja det, kunna vara riktiga fridsfurstar.

I Getamon.

Precis genom midtelgränsen af vår socken strök fram en skog, som vi kallade »Getamon». Och den skogen gick förresten in uti både den socken, som vi hade söder om, och i den, som låg norrut.

Nu är det naturligtvis förbi med hela Getamon. För tjugu år sen byggdes där en ångsåg midt i skogen, och hon stod där ett par år och skrämde våra hästar och åt upp allt virket och alla skogsbestånden, så det finns nu ingenting annat kvar af Getamon än skrofberg och stubbfällor.

Jag for därigenom häromsistens, och jag nästan grät öfver eländet. Det såg så hemskt, så fattigt och så ödsligt ut.

Och medan jag drog fram genom Getamon och saknade och sörjde de gamla furorna, trängde sig på mig ett gammalt dystert minne, ett sorgligt minne, ett svårt och smärtsamt minne, som passade till stämningen. Ty det var just i Getamon, som jag haft min farligaste stund.

Det var väl kanske nu bortåt tjugufem år sedan, som jag skulle följa en kamrat till hans hem, och vägen bar genom Getamon, en stilla, lugn och härlig vårkväll.

De höga furorna stodo liksom en hedersvakt utefter vägkanterna, och skymningen, som bredde sig ut öfver fält och slätt och skog, såg så hugnerik och barmhärtig ut, som då en fader lägger sin hand på sina trötta barns hufvuden.

Det skymde i Getamon, men det var fagert, och skymningen sänkte sig öfver oss, såsom sömnen sänker sig öfver ett trött barn, som vill hvila efter dagens lekar, lugnt och godt och tyst som en liten fågel.

Vi båda resenärer voro visst unga på den tiden; men vi pratade icke mycket med hvarandra, när solen sank så vackert, och Getamon skulle gå till ro; utan vi foro fram i drömmar och tankar. — Men rätt som vi asade fram genom den långa skogen,

väcktes vi upp ur våra meditationer af ett gräsligt lefverne, som kom oss allt närmare och närmare.

Det skreks och det svors, förbannades och slogs på vägen, så att vi började rysa.

Det var en karavan af fyra tattarlass, som barkade igenom Getamon den kvällen och störde dess frid.

Vandringsfolket hade med sig en flicka, en lång och brunögd tös, som bedårat ett par af männen.

Så finns där ungefär midt i Getamon en liten backe, uppför hvilken man vanligen går för att spara öket. Så hade karavanen af tattare gjort, och under vandringen uppför denna lid hade den långa flickan vankat närmare den ene af älskarne än den andre ansåg lämpligt. Tattarblod är ju så hett och häftigt. Så hade oenigheten uppstått mellan karlarne och grälet i Getamon kommit till stånd.

Det kan nu egentligen icke upprepas, hvad det folket förebar hvarandra; men då vi stötte på dem, låg hela den manliga delen af sällskapet på en dikesren med knifvar i händerna och med näfvar om struparna på hvarandra. Kvinnorna sutto på vagnarna och skreko och skällde.

— Stick till! vrålade en af dem, i detsamma vi nådde sällskapet.

Det var just det uttrycket, som kom min kamrat att tro, att ett dråp skulle förestå. Det var en rask och oförfärad yngling, och som en blixt var han ur vagnen och i tattarhögen. Hur det gick till där att börja med, vet jag inte, men så sköts det, och då kom jag med i leken, och det blef ett af de ohyggligaste slagsmål, jag varit med om. Det small och det sköts i den vackra kvällen, men ingen blef dödad. Där bets och där användes påkar och knifvar.

Men tattarne gingo bet, fastän en Svenarumsbo fick köra hem mig och min vän.

Tattarne lades in på Pinutten, där fattigvården betalade för dem i tre veckor.

Filosofi och kyrkobuller.

— Gu' ska' veta, att jag inte hör till dem, som vilja vända upp och ner på land och folk och sed och lag och kong och gudfruktighet. Men när jag tänker på, att mina åsikter om ställningar och metoder och jordbruk och kalashållning nu inte stämma med dem, jag hade för sexti år se'n eller så vid pass, så får en allt medge, att vi ä' underkastade en så kallad utveckling lite te' mans, rätt så rejela och konservativa vi än må va'! suckade gamle Linus i Linneryd en dag, när vi voro på jordöl efter Jonas i Genafä, som med döden afgått på grund af ett fiskaben, som rifvit sönder honom i strupen och dragit den nymodiga blodförgiftningen med sig.

— Ja, tiden drar oss med sig, och det tjänar inte till att streta emot honom, inföll nämndemannen.

— Nähä, dä' lönar säj inte, utan det är bäst att låta sakerna barka i väg bäst hundingen de vilja. En del blir bättre och en del blir sämre, så dä' ena får väga opp dä' andra. Egentligen skulle vi nu vara arga på det nya riksdagspartiet, men det kvettar. Herren styr nok lannet, och skam tar nog riksdagsmännen. Dä' är tröst och förhoppning nok — mente Linus och smusslade ett köttstycke, som han inte fick bukt med, i byxfickan. Han var tandlös, kantänka, och ville inte lämna något på tallriken, utan ha' den klar och i ordning för den efterkommande sötosten.

Sedan talade vi mycken filosofi på Genafä.

Där fanns många, som slogo sig i backen på, att man förr i världen hade mera roligt och att lynnet fordom var lättare hos folket än nu.

Själfva käringarna talade om hur det dansats i deras ungdom och hur kärleksfulla pojkarne då varit. Och ögonen lyste på de gamla gummorna. De myste så godt och liksom slickade sig om munnen.

— Nu tänka pojkarne mera på att hovera sej som herrar än på dans och roliga lekar, sa' Lena i Lanna.

— Och flickorna mera på hattskrällen än på kärlek, inföll Göran i Jerusalem.

— Hvad det beträffar med rolighet, så är här, min själ, inte ondt om ämne för skratt i nutiden heller — utlät sig gamle Linus.

Fast nu är det egentligen storgubbarna, som ä' löjeliga. En kan grina ihjäl sej, när en tänker på dom.

— Hva' menar du med dä', Linus? sporde vi.

— Jo, var det inte löjeligt, att ryske kejsaren bjöd in alla makter te' den där fredsaffären i Haag, och att verkligen de värste knutologer och ukasinister — som skolmästarn säger — kommo ihop och talade om folkförbrödring?

— Jo, vesst i hundingen lät dä' som ett spektakel!

— Ha, ha, ha! Vargarna la' råd hur de skulle skona lammen, och krigsministrarna talade om hur man skulle göra svärdet till plogbiller och kanonerna till slåttermaskiner.

— Jo jo, dä' lät grant. Och knektakärngarna gjorde inte annat än kaffekalasade under hela fredskongressen, afbröt Johan i Jonsbo.

— Och — fortfor Linus — man tyckte sig redan på afstånd se fridsfurstarne komma ridande på åsnor och vifta med palmer.

— Jaha, och dä' kostade Sverge bortåt sex tusen riksdaler — suckade Göran.

— Nå serradö, strax efter detta fridsmöte kommo verkligen åsnorna under palmviftning framsprängande där nere i Transvaal, di kallart. Men de släpade kanoner efter sej. Folkaskördemaskiner blefvo efter Haagsmötet mera på modet än gräslättermaskiner! Ä'ke så'nt roligt att se, gubbar! Dä' är världsfred så'nt, världsfred införd af stormakterna för att skydda och hägna småstaterna, slöt Linus och tittade efter, hvilken pannkaksklofve som var störst på fatet, som räcktes honom.

Vi gåfvo honom rätt och grinade, våra syndare, rätt så begrafningsgäster vi voro. Ty världen är ändå komisk, när man tänker efter. Det är just hvad hon är.

Men vi hade inte väl skrattat ifrån oss, förrän det brakade till i taket och blef skumt på bordet. Vi blefvo nästan rädda och befarade en straffdom för vårt syndiga tals skull.

— Där har du för din fåfänglighet, Lena, och för att du ble' så gla' öfver att gubben din dog och lämnade dej i orubbadt bo, att du geck och köpte en taklampa te' jordölet. Nu är ho' nerdråsad och fördärfvad! pep Fina i Finshult, som är syster till änkan vi voro hos.

Och det befanns vara som Fina sagt. Lampan hade inte varit riktigt fastsatt i taket, utan nu låg hon midt i det största grötfatet. Detta var ju en räddning för oljehuset, som var helt. Men gröten var fördärfvad, hvilket gjorde oss nerstämda. Ty gröt, som smakar fotogen, är just ingen läckerhet, särdeles om man har ätit elfva rätter förut och börjar bli kräsmagad.

Är man hungrig, så vet man allt, att hvad som helst går med.

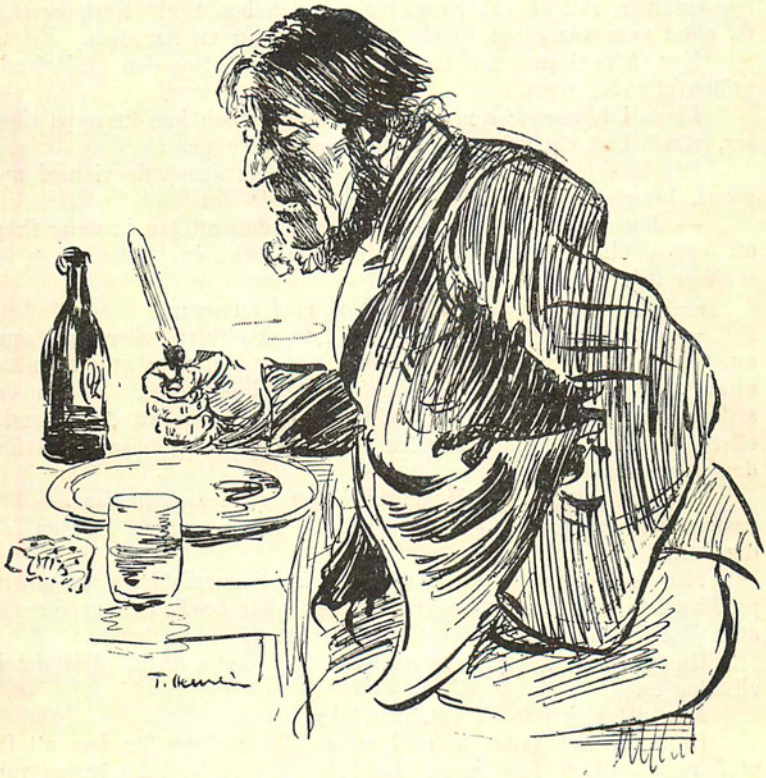

Där uppstod sålunda en stunds förstämning vid middagsbordet. Vi trodde att änkan, som satt öfverst, skulle taga till lipen. Men det gjorde hon ändå inte. Hon hade sitt orubbade bo och änkmannen i Slungsås att tänka på, kan veta.

Käringarna lutade emellertid sina hufvuden till sammans och hviskade:

— En ska' få si, att den här händelsen med lampan, som rakade ner och slocknade i grötfatet är ett järtecken, att Lena aldrig blir omgifter, rätt så bra vurninger och don hon har! Käringar ska' då alltid vara ena djädrans olycksprofeter, hvar en har dem.

Men händelsen med lampan och sorgen öfver den fördärfvade gröten glömdes snart.

Linus i Linneryd, som har ett hästminne och kan tusen paschaser, vände bort det och gaf oss annat att tänka på.

Där kom fram talgljus på bordet och dem snoppade vi med nyporna, brände oss och grinade illa.

— Jag kan aldrig se talgljus brinna, utan att jag kommer ihåg ett litet djädrans kolifej, som hände i vår körka en julotta för öfver sexti år se'n, grinade Linus.

— Hva' kunde dä' va'? sporde vi med en mun.

— Jo, förr i världen var det inte så cirkladt eller noga som nu, och en präst kunde göra lite som han tyckte, utan att nå'n människa ställde till skandal eller skref te' nå't dumkapitel. Då läto de sådana där gömnasister och skolpojkar predika, så att det hurrade efter't, utan att biskopen behöfde lägga sin renläriga näsa i blöt för den sakens skull.

Nå, en julotta — dä är nu öfver sexti år se'n dess — lät pastorn sin son predika. Och pojken skrek och gick på som en redig karl.

Men så slocknade ett ljus i en fruntimmersbänk strax under predikstolen, och två käringar, som sutto där bredvid, fingo för sig att stjäla detsamma, för körkeljus ä' nyttiga te' mångahanda.

Gummorna smusslade till sig ljuset och skulle till att dela det i allsköns ro.

Men det gick inte så lätt, kantänka.

Bryta af det rådde de med, men det var stopp för dem att få utaf veken. Och inte kunde de bärga sig heller till tjänsten var slut, ty då trodde, förstås, den ena käringen att den andra skulle ränna i väg med hela ljuset, utan att lämna ifrån sig halfvan.

Ingen knif hade de heller. Till sist skulle de då försöka att bita af veken. Men bägge två voro de tandlösa, så att det blef segt för dem. De tuggade och tuggade, den ena först och den andra se'n, så att talgen yrde om munnarne på dem, men det gick inte. De beto och traggade hit och dit, så att svetten rann af dem, och de spottade och hade så brådt i bänken, som om det gällt lifvet. Men veken

höll, och de arma gummorna voro nästan drifna till förtviflans brant. De hvarken hörde eller sågo.

Medan de nu höllo på att tugga på ljuset, hvilket tog sig märkvärdigt ut, helst i en kyrkobänk, fick den unge predikanten syn på deras förehafvanden.

Han försökte lugna sig, men han kunde inte. Han stretade emot, men det halp inte. Han tog till att grina på predikstolen.

Och när han kom i fart med den saken, kunde han inte stoppa. Han kunde inte ens säga »amen», utan han nappade sitt koncept och rusade neder af predikstolen in i sakristian till far sin, som trodde att pojken gripits af vansinne.

Detsamma menade också vi, ända tills han, hållande far sin i armen, stapplade fram i sakristiedörren och pekade bortåt fruntimmersbänkarna.

Då fingo äfven vi se, hur gummorna beto och sleto som ett par vilddjur i körkeljuset.

Hvarken församling eller präst kunde då längre hålla sej. Allesamman blefvo tvungna att skratta, så att det ekade i kyrkan och det blef slutet på hela tjänsten!

Men inte blef där någon anmälan eller skandal utaf det. Där fanns ingen, som ville ställa till spektakel för en rolighets skull. Käringarna fingo skämmas, det var alltihop, slöt Linus.

— Jaha, inföll Göran i Jonsbo, di få säga, hvad de vilja, men lite mer ogenerad fick en allt va' på den tiden. Nu kan en knappt sofva ett grand i kyrkan, utan att det blir chikan och ett vidt och bredt prat om'et.

— Det är sant. Förr hade man lite mer frihet, för då fanns det, gualof, inga tidningar, sa' nämndemannen och tog upp måltidspsalmen, som vi sjöngo med kläm.

En vådlig märr.

Sven i Bökhult hade en gammal bläsig märr, som var så arg och opålitlig, att ingen annan än Sven själf vågade gå när henne. Hon slogs med båd' fram och bakfötter och bets på samma gång. Annars var hon ett segt djur, och blef det fråga om kappkörning, så fanns det ingen, som stack om Sven i Bökhult.

Men det var förargligt för honom ändå att ha ett djur, som han aldrig kunde taga ut, utan att själf följa med eller som någon annan tordes rykta. Sven måste hålla sig hemma jämt och samt för märrens skull, ty inte ens hustru hans vågade gå in i spiltan till henne med en hötapp eller en spann vatten, fast käringen i sin mån var lika ilsk som märren och kanske väl det.

Mer än en gång tänkte Sven på att byta bort henne — nu menar jag märren, för käringar gå, gunås, inte ännu i byte — men han drog sig för'et. Talade han om hur'dan märren vore, ville ju ingen byta med honom, och nämnde han ingenting, utan läte ruljangsen gå, så kunde han ju vara säker på att få bytet upprifvet och kanske stryk på köpet. Sven fick sålunda dras med båd' käring och märr, så nog hade han sina reela och tunga kors.

Men så, serradö, kom han en gång ner till kreatursmötet i Svanamo på efterhösten. Och hur det bar till, blef Sven lite supen framåt aftonen, så att han knäckte till att bli stormodig samt började köra kapp med folk, när hästaffärerna kommo i gång.

Då var där en karl ifrån Rinkaby socken, som fick se hur den bläsiga märren sprang, och efter han inte kände till hennes humör, körde han med sin schäs intill Svens och sa':

— Ska' vi byta?

Hade nu Sven inte haft öl och brännvin i sin kropp, skulle han inte lyssnat med det örat. Men en vet nok, hur fyllet verkar dåligheter i en.

Därför grunnade Sven denna gång inte länge på saken, utan sa':

— Köss te'! Det beror för resten på mellangiften!

Så profkörde gubbarne utåt vägen och blefvo rätt snart så pass bussar, att de bytte bå' selar och hästar och åkdon och grimmor och hela kosidangsen.

— Ho' har inga fel i bena, ovaner ä' ho' inte heller, och istadier ä' ho' då rakt inte! bedyrade Sven.

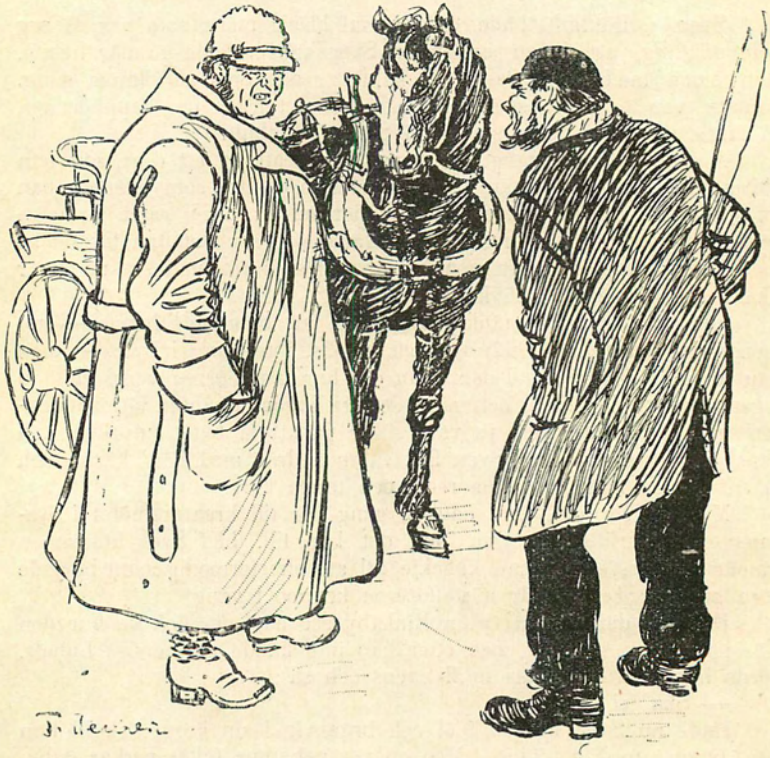

— Har ho' inte ondt å kvickdraget?

— Nä' inte ett pinal! Och inte hör ho' te' krubbebitaresläktet heller, lät Sven.

— Ä' ho' svårskodder? undrade Rinkabymannen.

— Åh, icke så värst! Men ho' ä' liflier, så dä kan hända, att ho' konstras lite, när en ska' ta' opp foten. Men se'n står ho' så stella å saktmodig som en körkegångskvenna. Å nu ä' dä' ja' som består köpeskål! slöt Sven.

Ja, sen dracks där och så for hvar och en till sitt.

Sven knekade åt sitt håll och var glad, kan tänka, att han kunnat lura den ilskna märren på en utsocknesbo, och Rinkabykarlen for af som en stolle och fröjdades åt, att han var karl till att köra förbi hvarenda åkande på hela vägen.

— Där koggade ja' allt den där dumbommen, så att det förslog! grinade han. Och den bläsiga märren la' bort öronen, vispade med svansen och sprang i ilskan oppför och utför, så att det sjöng i backarna. Rinkabybonden rent af tviflade på sin stora lycka.

Men när han kom hem, blef det måntro annat af för honom. Hans husfolk, som hörde hur han kom frambarkandes som en skojare på vägen, begrep, att han växlat hästar, och kom ut för att se den nya araben.

— Titta hit! I da' har ja gjort den likaste affär en kan önska sej. Sicka märr! Ho' går mila på halftimmen utan te' å få ett svett hår. Sicka ben! Sicket bröst! Och ändå har ja' bara gett hunrafem kronor emella'!

Så masade drängen fram, förveten som han var, och skulle titta märren i munnen.

— Ho' sir just inte späd ut, ändå! lät drängastackaren och skulle just fatta tag i betslet.

Men innan han hann så långt, hven det sabla etterboet till, och samtidigt vrålade drängen som ett vilddjur och höll näfven för synen.

— Bet ho' dej, Kalle?

Drängen svarade inte, utan bara vrålade på ett besynnerligt sätt. Och det var då inte så underligt, för när det kom allt omkring, hade märren klippt af nästippen på'n, och detta hade gått så kvickt som ett nysande.

När nu folket fick se det röda, frustande hålet i drängens ansikte, blef där, förstås, en faslig uppståndelse. Inte kunde de limma fast näsbiten, och intet råd visste de heller till att stämma blodflödet.

Till sist sa' bonden till märren:

— Har du var't näseviser, så ska' du, minsann, få springa te' doktorn mä' pasjänten innan du får hvarken vått eller torrt.

Och så satte de upp drängen i schäsen och susade af till doktorn, som tog in den näslöse på sjukstugan.

Framåt natten kom gubben hem igen och nu skulle, förstås, märren in i stallet. Det gick någorlunda, ty hon var bå' trött och hungrig efter dagens ansträngningar.

Men da'n efteråt, när den nye ägaren satte till henne en vattenspann i spiltan, grabbade hon tag i skallen på honom med sån't ursinne, att hon nästan slet af honom hela hufvudsvålen. Den arme Rinkabymannen var't nästan skalperad. När han på det sättet tilltygad kom indinglande i stugan, blef där ånyo en uppståndelse utan like.

Inte kunde de sy tillsammans hufvudsvålen på'n. De tordes knappt se efter hur illa det stod till en gång.

Det blef då inte för bättre än att ånyo fara till läkaren, och så skulle grannen, som kommit till vid skriket, och som var en modiger och hästförståndig bjässe, sätta för Bläsan.

— Om ho' rätt ä' ifrån dä' så kallade helseket, så ska ja' nok betsla opp henne och ta' »gadden ur henne», lät han, och masade ut åt stallet.

Två minuter efteråt fingo de innevarande höra ett förskräckligt tjutande och jämrande.

— Hjälp! Hjälp! skreks det och när de rusat till stallet, fingo de se grannen ligga vidöppen midt på golfvet.

— Du ä' väl inte dö'er? bäfvade folket.

— Nä, men den leviathan vispade te' mej mä' bakskånken och slo' å benpipa på mej! Och den modige och hästförfarne mannen skrek och jämrade sig och lipade som ett litet barn.

Kan man tänka sig ett större elände? Tre timmar därefter hade doktorn två patienter till att handtera.

Funnes det några stycken sådana hästar, som den här omtalade, i hvar kommun, så blefve inte läkarne åtminstone lidande på den saken.

* * *

Jo jo, äfven en oskälig märr kan åstadkomma märkliga ting.

Nå, i sinom tid stämde nu Rinkabybon Sven i Bökhult och begärde ersättning för sin hufvudsvål, drängens näsa och grannens ben. Sven å sin sida bestred och påstod att han inte trugat märren på käranden och hänvisade till sina utsagor vid bytet. Honom hade märren inte bitit eller slagit. Käranden hade nog retat henne.

Processen pågår än, ty en länsman hjälper Rinkabybon och en juridisk byrå inspirerar Sven och lär honom djäklastreck.

Men ni ska' få sanna mina ord, att när målet blir utageradt och har var't hos kungen, så äga länsmannen och den juridiska byrån bå' Rinkabykarlens och Svens hemman.

En skickelsediger julklapp.

De hade ingen rolig julafton nere hos torpar Erik i Vik. Men det är, gualof, så, att efter mörker kommer det ofta ljus, och sant är det äfven, att ingen natt är så svart, att icke någon stjärna blänker.

Stackars Erik i Vik! Han och hans gamla gumma ha nog haft flere sorger att ryckas med i sin dar än många andra människor här på jorden.

Fattiga hade de varit i all sin tid. Men det var då i alla fall inte det värsta. Ty fattiga och eländiga hade deras föräldrar varit, så den saken voro de vana vid. De hade aldrig vetat af något annat än släp och slit och dålig kost.

Men det hade dock funnits en tid i deras gemensamma och sträfsamma lif, då de i alla fall hoppades på samt trodde sig ha skäl att kunna hoppas på en sorgfri ålderdom.

Det var när alla deras många barn voro små.

Visst var det mödosamt mången gång att kunna slita föda i dem alla. Men det gick ju i alla fall, ty det är då säkert, att där Herren ger barn, där ger han också bröd på ett underligt sätt, fast brödet stundom kan vara groft och knaggligt.

Men när Erik och hans Malena hade dem alla små och ostyriga hemma i stugan på Vik, så var där just inte enformigt. De blåögda och trindlagda bytingarne kultade om på golfvet såsom kattungar och fyllde Vik med sitt muntra stoj. Det var bortåt ett halft tjog stycken.

— Jag undrar hvarför Herren har barnlagt oss på det här viset! kunde Erik ibland säga, när maten inte ville räcka till vid måltiderna.

— Tacka du Gu' för välsignelsen. De bli så många flera om att försörja oss, när de runnit opp och vi börja tröttna! genmälde då Malena.

— Jaha, dä' kan du då ha rätt i. Di bli go'a å ha en gång och få di lefva och få ha hälsan, så behöfva vi då allri' falla kommunen te' last, log då Erik och satt där halfmätt och vaggade in sig i drömmar, hur han på gamledar skulle kunna vistas än här och än där hos de vuxna barnen samt bli ärad och krusad och må som en prins.

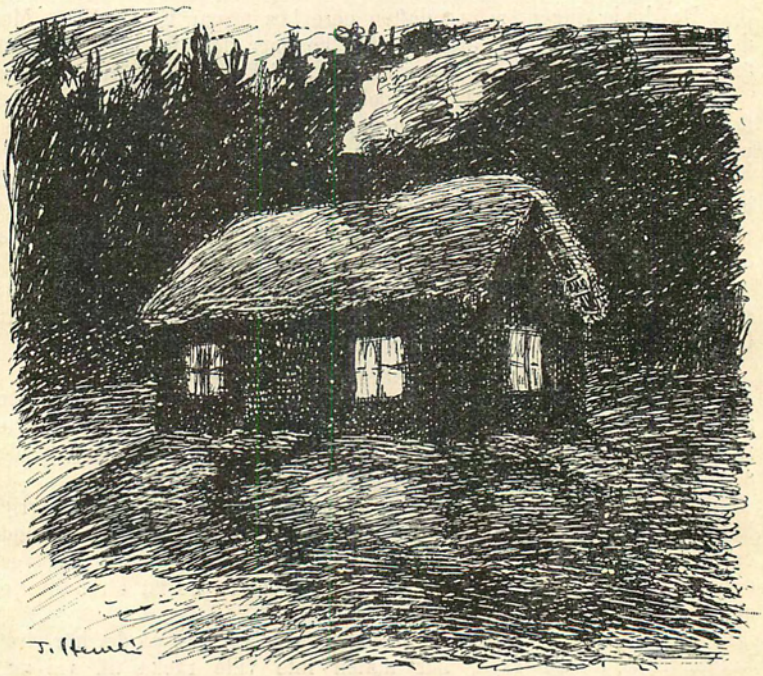

Ja, så är det: små barn och små bekymmer. Barnaskaran i Vik växte upp, och den ene efter den andre kom ut. Men de glömde för det mesta bort de gamle. Ungdomen har så stora behofver nu för tiden, att äfven de allra bästa förtjänster svårligen räcka till att tillfredsställa dem al'a, och att tänka, det något skall bli öfver till fattiga föräldrar, är aldrig värdt.

Eriks och Malenas barn blefvo inte bättre än andra. Snart vardt detta gamla fosterland för trångt och armt för dem och så drogo de »öfver pölen» till det goda landet i väster, om hvilket det heter härute, att ingen människa där äter annat än hvetebröd. Allesammans foro de dit utom den yngsta flickan.

I början fingo de gamla ett och annat bref med en dollar eller så uti från någon af de utflugne. Men det blef småningom allt längre och längre emellan skrifvelserna, och slutligen uteblefvo de helt och hållet.

— Di ä' nok dö'a, efter di inte låta höra af sig! suckade de gamle i Vik och torkade sina tårar.

Allt äldre och tröttare blefvo de, allt mindre och mindre förmådde de uträtta, och fast de nu sutto endast två vid bordet, ville maten i Vik knappast förslå så bra, som när den stora barnskocken en gång hjälpte till att äta.

En hugnad ägde dock de gamle kvar. Yngsta dottern hade ingen håg för Amerika utan tjänade hemma i socknen. Hon var den solstråle, som ibland om söndagsaftnarne gläntade in i den gamla stugan i Vik.

— Gu' välsigne henne, som vill bli hemma för att lägga ihop våra gamla ögon en gång, när Herren behagar ringa till kvälls för oss och låta vårt dagsverke sluta! Ho' har gualof inte fått Amerikafebern och Gu' låte henne inte få honom! brukade Malena säga.

Men folket i grannhället sa', att Anna i stället för Amerikafebern hade fått kärleksfebern, hvilket inte vore stort bättre det.

Anna tjänade i Hult hos Carl Johan, en rik knase, och det påstods allmänt, att sonen i huset, unge Sven Petter, och Anna höllo vådligt ihop.

Det gjorde de också, och så gick det, som det gick.

På våren måste Anna flytta hem till Vik och sätta sig där med ett litet barn i fattigdomen hos de gamle.

Folk påstod, att Sven Petter kanske hade fått gifta sig med henne, för Anna var både vacker och hurtig och så duglig, att hon liksom hade en liten hemgift i sina bara händer. Men det var barnet, som låg emellan.

Och det hade kanske slutligen fått gå för den saken också. Men se barnet var inte riktigt. Det var inte välskapadt, och därtill »aktade det inte», som man säger. Det såg inte, ingen visste heller om

det hörde, och det syntes tydligt, att den lille stackarn skulle bli andesvag och en idiot.

— Det ska' bli lögn, att du ska' lägga dej till med en sådan tunga. Man har nog att slitas med ändå, utan att en ska' ha ett barn, som det aldrig blir något annat än elände med, till sorg och skam och besvärlighet i huset. Då är det bättre te' å betala lite' om året för att slippa't, predikade Carl Johan, när sonen slog fram, att det vore synd om Anna och att han ville taga henne till sig och gifta sig med henne.

Men fadern var envis och Sven Petter kunde inte drifva igenom sin vilja.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så kom nu julaftonen.

Anna satt där nere i Vik framför spisen med sitt eländiga stackars barn i knäet. Hon satt och tänkte än på forna dar, och än på, huru hon nu blifvit fjättrad vid ett lifslångt elände. För henne fanns ju ingen framtid. Barnet skulle hålla henne fängslad inom de bofälliga väggarne i Vik för hennes synds skull. Inte kunde hon lämna den lille åt de gamle och gifva sig ut i tjänst. De kunde icke sköta det sjuka kräket. Utan där hon satt, där finge hon sitta. För henne fanns ingen jul och ingen glädje. Hon tyckte rent, att Gud var grym, som delade ut så hårda slag . . .

Så satt hon och grunnade och snyftade och tittade in i spisen, hopplös och förtviflad.

Gubben Erik låg på soffan och hostade, och gumman hölls med att läsa i bibeln framme vid bordet.

Under tiden hade Sven Petter uppe i Hult inte heller roligt. I julkvällen hängde Anna och barnet honom hårdt på. Han tänkte tidt och tätt på den stackars flickan och hvad hon nu utstode för hans skull.

Så fick han för sig, att han skulle känna sig bättre till mods, om han gåfve henne en julklapp. Blotta tanken lifvade honom ett grand, och så plockade han till sig en kaka, ett stycke socker, lite kaffe och fläsk och korf och hvad han i hast kunde rafsa till sig i visthuset, band in det i ett knyte, hoppade upp på unghästen och susade i löndom af neråt Vik.

När han kom dit, fick han emellertid inte hästen att stå still vid gärdesgården, utan denne hoppade och regerade, så att Sven Petter icke fick tid till annat än att springa fram till stugan, glänta på dörren och dänga in sitt knyte. Det gjorde han och se'n bar det af med honom igen.

Nå, en timme eller så vid pass efter det Sven Petter kommit hem, satt allt husfolket i Hult till bords, och öfverst tronade Carl Johan. Det var ett rikt och godt bord, och man skulle just i färd med att rimma till gröten, när Anna i Vik kom inrusande i stugan, blekare än eljest och skälfvande i hela kroppen.

Alla Hultaborna lade ifrån sig sina skedar och Carl Johan mulnade.

— Tack för julklappen, Sven Petter!

— Åh, det var så lite! Ja' hann inte gå in, för hästen konstrade och ville inte stå still. Inte behöfde du gå hit och tacka för den smulan.

— Nej, inte gick jag just hit för den skull. Utan jag har sprungit hit för att tala om, att knytet, som du slängde in, träffade barnet i hufv'et och det stackars hufv'et var för mjukt, kantänka, det tålte inte vid det, utan barnet dog tvärt i knäet på mej. Du har slagit ihjäl ditt barn.

Det blef tyst omkring bordet i Hult. Anna föll tillsammans på soffan och snyftade och skalf, ty en mor är en mor. Mången gång hade hon nog tyckt, att det varit väl, om barnet fått dö. Men att det skulle komma ur vägen på ett sådant sätt, det var dock förfärligt.

Sven Petter blef förfärad.

— Du gycklar väl bara, Anna, stammade han.

Men när Carl Johan suttit och grunnat en stund och tittat på Anna i hennes förtviflan, ställde han sig upp vid bordsändan och sa':

— Ge er till tåls, barn. Dä' här är Herrens skickelse. Inte ville Sven Petter slå ihjäl barnet. Dä' var en olyckshändelse, men en Guds nåd på samma gång. Barnet har Herren förlossat, ty Han tyckte väl i kväll, att ni bägge hade lidit nog för eder missgärning. Han har pröfvat er. Du har var't tålig, Anna, du blir en bra hustru, för en sådan behöfver tålamod, och du har öfvat dej däri. Sätt dej nu här bre'vid Sven Petter! Och ni, drängar, kan köra ner efter di gamla i Vik och ta' hit dem. Men kvicka på, så att gröten inte blir för kall tills de komma. Siså, Sven Petter, köss henne nu och sätt henne intill dig. Nästa jul är det hon, som är mor här i huset. Verkligen gör inte Gud underliga gärningar i julatid. Dä' känner jag på mej själf. Han har nu i en hast skickat på mej sådana konstiga tankar. Jag vet mej aldrig förr ha känt det så märkligt och godt i bröstet som just nu, se'n jag beslutade, att ni ska' ha hvarandra. Det är som om jag ville sjonga psalmer. Håll du henne gärna om lifvet, pojke, och lägg du hufv'et mot axla på'n, Anna. Du kan behöfva hvila dej. Jaha, sitten så, när de gamle komma in. Gu' välsigne er, barn!

Och Carl Johan var rörd och glad såsom ingen förr sett honom vara det.

När nyårsnyet tändes, lystes det för Anna i Vik och Sven Petter Hult.

Uti vårsolens glans.

När häggen blommar och vildapeln står skär och hvit som en brud, när konvaljen knoppas, när syrenen håller på att slå ut, när ljumma fläktar gå som lätta suckar, fulla af trånad genom kvällen, som dock aldrig blir mörk, gripes allt lefvande af kärlekslängtan, då leker braxen och firar sitt biläger i vattrade vågor en bit från stranden, på hvilken unga människobarn sitta med armarna virade kring hvarandras lif och glömma och drömma.

När den gamla fläckiga solen börjar bli varm och het i våren af en sådan brinnande kärlek till vår nord, att hon knappt synes ha hjärta att gå ner för att under några få timmar söka ro under sitt purpurtäcke i öster, då blir här så brådt öfver allt ute på landet. Då kommer det en sådan jäsande lust öfver både människor och djur och natur. Då vill potatisen, den gamle hederlige knölen, partout skjuta upp och blomma, då vill hafren och rågen och kornet skynda sig att vaja som ax för vinden, då blåser pionen upp sig till en skön ballong, lavendeln, som inte kan göra sig vidare vacker, uträttar det han kan; han knäcker till att dofta från den svarta rabatten, så att våra täppor blifva de härligaste parfymbutiker.

Då gifva små dråpligen klädda fåglar härliga konserter från hvitgröna björkars estrader, då kysses och smekes ungdomen i lundernas snår, och ålderdomen får då också sitt hastverk. Den får brådt med att — domna och dö.

Ja, det blir ett sådant göra öfver allt, i hvarendaste vrå, i luften, i jorden, i våg, i blod och i hjärtan vid den tiden. — — — — — — —

Men Erik i Långåsen tycktes inte ha så särdeles brådtom, där han vandrade fram i vårkvällens doft på den gulbruna, barrbeströdda skogsstigen, som ormar sig genom furumon mellan hans gård och Hägnen. Tvärtom han stannade ofta och grunnade och slog i buskarna med påken, som han hade i näfven.

Erik är förresten en dunderkarl, en klok och arbetsam pojk, stor och stark och allvarlig, en, som tidigt fått vänja sig vid lyckoskiftningarna i lifvets strid.

När han var cirka 25 år gammal, dödde far hans, och när det kom till bouppteckning efter denne, såg det icke mycket ut för Erik och mor hans att kunna få sitta fast vid gården. Den tyngdes af gäld, som ökats och ökats under faderns långa sjukdom.

Men på dödsbädden hade gubben bedt Erik att sätta till med all sin kraft och söka behålla hemmanet, som i hundratals år tillhört släkten.

— Kniper det för hårdt, så gack till Andreas i Hägnen! hade gubben sagt.

Det rådet hade Erik nödgats följa. Fyra år hade gått sedan dödsfallet. Långåsen var i Eriks ägo, var välskött och i god växtkraft, där fanns full uppsättning med kreatur och redskap. Men Erik häftade nu likväl i en ganska stor skuld till fader Andreas. Och det tyngde på hans sinne och hade gjort honom till en mogen och allvarsam man, innan han nu var trettio år gammal.

Han hade under åren haft så strängt arbete och varit så upptagen af omtanke för att kedja fast gården vid släkten, att han inte haft tid för nöjen och förströelser eller kärlekstankar.

Nu hade han sått ut den fjärde skörden efter faderns frånfälle, det jäste i jorden och såg grant och färgrikt ut öfver hans ägor. Men han kände sig likväl icke stolt eller glad, när han såg ut öfver hagar och fält. Så länge han hade den stora skulden till Andreas, kände han sig icke riktigt hemma på Långåsen. Han blef tvärtom vemodig, när han iakttog, huru vackra ägorna voro.

— Jag äger dem ju ändå inte riktigt. Jag står ju bara skrifven för dem i jordeboken och i mantalslängden, plägade han säga.

Det där hade han grunnat på jämt och samt. Skulden pressade honom och tryckte hans sinne. Han kände sig fängslad och bunden af henne såsom af en slafkedja, och han förstod, att han inte skulle vara män'ska att betala den. Men skuld växer, det begrep han. Ju längre det gick, dess tyngre och omöjligare skulle hans skuldbörda blifva att bära för honom.

Därför hade han nu i frihetslängtan och misströstan gått upp till Hägnen och bedt Andreas köpa hemmanet och göra sig betald för gälden. Med det lilla Erik finge öfver skulle han nog klara sig och slå sig fram, frisk och stark och arbetsvan, som han ju var. Fadern hade visst bedt honom att göra allt för att behålla stället. Han hade nu i fyra år gjort, hvad han kunnat. Men det omöjliga kunde han inte utföra.

Andreas hade suttit tyst och hört på.

— Jag har väl inte kräft dej!

— Nej, men skulden skall betalas, och jag ser ej, huru det skall gå till!

— Jo, det är den lättaste sak i världen! hade Andreas sagt. Och när Erik frågat, hvad i all världen han menat med det, hade Andreas afslutat hela deras resonemang med dessa ord:

— Har du aldrig tänkt på att den, som gifter sig med min dotter Kajsa, får en bra dask pengar tillgodo hos mej? Därpå hade Andreas tagit sig ett annat prat.

Sen gick Erik, som sagdt, öfver gångstigen genom mon neråt Långåsen och grunnade och slog med sin påk i buskarna och var arg.

— Jaså, han vill köpa mig till måg också! Nu förstår jag, hvarför han varit så lättvillig att hjälpa mej. Han har velat plocka ut Kajsas möderne i småposter. Men det ska' bli stopp. Människohandel är förbjuden! pratade han för sig själf på vägen. Erik var vred och ursinnig och förödmjukad, där han gick i vårkvällen.

När han kom ut ur skogen och neråt aldungen vid ån, som rullar fram i dalsänkan, fick han höra töser prata och kvittra bakom den lilla kullen, där hasselbuskarna växa.

Den ena var Kajsa i Hägnen, och han tänkte gå förbi utan att hälsa på dem, ty han kände sig stött på Kajsa också.

Töserna kunde inte se honom, emedan han kom fram från motsatta sidan af kullen.

Erik hörde inte till dem, som vilja lura på och lyssna till flickor, som anförtro hvarandra saker och ting. Men han kunde nu inte hjälpa, att han hukade sig ner och lyddes till hvad Kajsa skulle svara, när den andra plötsligt frågade henne, hvarför hon inte tänkte på gifte och hade bestämd fästman:

— Jag gifter mej nog aldrig! suckade Kajsa.

— Kors i all sin dag! Du, som är så rik!

— Det finns bara *en* på jorden, som jag vill ha, och han tittar aldrig åt mej!

— Försök då att tycka om en annan!

— Så du talar! Kärleken söker man inte upp. Han kommer, förstår du, kommer utan att man vet, hvarifrån eller hur han kommer. Som en tjuf kommer han och kniper allt, hvad man har, själ och kropp och förnuft och alla sinnen. — — —

Erik begrep inte, hvad som kom öfver honom, när han hörde tösens tal. Det var, som om tankarna börjat bli lättare inom honom. Han böjde sig fram och såg på Kajsa, där hon satt burrig, smidig och kraftfull och lät blicken ur sina vackra ögon drömmande

följa vattnet i ån. Det tog till att bulta så underligt i bröstet på'n. Det Andreas nyss sagt, föreföll honom med ens så välment och faderligt, och när han erinrade sig tonen, med hvilken gubben talat om Kajsa och hemgiften, mindes han nu tvärt, att den låtit så god och mild, inte såsom något kallt råd eller en befallning utan fastmer som en bön.

— Jag trodde aldrig, att du haft något tycke, yttrade den andra flickan till Kajsa.

— Tycke! Åh, det är mycke, mycke mer. Det är, som om jag vore helt och hållet uppslukad, som om jag hade sjunkit ner i kärleken liksom i ett djupt haf.

— Hvem är han?

— Jag skäms inte att säja, hvem han är. De tlättar på att få skrika hans namn, när någon hör det. Han har brukat komma upp till vårt då och då under de fyra sista åren. För hvarje gång, jag sett honom, och för hvarje dag, som gått, har han blifvit mig kärare. Han har vuxit fast vid mitt hjärta. Men han vet det inte. Han bryr sig inte om mej. Han är dock, gualof, inte någon annans heller, så jag hoppas ju än. Men den dag, då jag får veta, att jag aldrig kan få bli hans och dela hans sorger och arbete, den dagen, då någon annan än jag får flytta till Långåsen, då ska' mitt hjärta brista och jag dö.

— Nej, si då ska' du få lefva i evighet!

Töserna foro tillsammans af öfverraskning. Det var Erik, som plötsligen störtat fram och ryckte till sig Kajsa, som han höll på att kväfva i sin famn.

Den andra flickan sprang sin väg.

— — — —

Bums fingo de brådt, förskräckligt brådt att rusta till bröllop i Hägnen, och Erik hvisslade och trallade nere i Långåsen i kapp med lärka och bofink. Aldrig hade han sett sina ägor så granna som nu, sen Kajsa i hast förvandlat hans syn, så att han kunde skåda allt i vårens och hoppets och kärlekens glans och fagra belysning.

Vernamo marknad.

Den af herrskapet, som sett och läst uti en fransysk geografi, en sådan, som läses i Frankrikes elementarläroverk och vid dess universitet, har inhämtat, att denna lärda och lysande geografi lärer den franska ungdomen, att Sverige egentligen inte har mer än tre stora städer, nämligen Stockholm, Vernamo marknad och Kristiania.

En sådan uppgift i en lärobok bevisar mycket, men den ådagalägger framför allt, att Vernamo marknad är någonting stort, beundransvärdt och världsberyktadt. Ja, den är verkligen ett stort under. Men nu säger ju filosofien, att ett under är detsamma som ett mörker, hvilket den framskridande kunskapen och kulturen komma att skingra.

Det skulle då verkligen vara en evinnerlig skada och en stor synd, om Vernamo marknad skulle blifva begripen och utrannsakad och förty mista sin nimbus.

Ty än så länge är han i alla fall det vidsträckta västra Smålands frihets- och underbara klangdag, så jag förvånar mig inte ett dugg öfver, att Snoilsky skrifvit en af sina mest kända och härliga sånger just om »Vernamo marknad».

Jag själf har skrifvit tre dikter om den marknaden, så det vete sjutton, om inte jag kan ha godt hopp om att bli en af de attan i Svenska akademien. Så stolligt har ju händt förr.

En söndag kom jag in uti en småländsk kyrka för att öfva andakt. Där var fullt af folk, ty småländingarne äro fina, laglydiga och framför allt kyrkosamma människor, särdeles inom Jönköpings län, där statskyrkan har sitt bästa stöd, och där inga villomeningar eller vinkelpredikanter tålas. Kyrkan var alltså proppfull, och när det led emot att evangeliet skulle läsas, frågade jag min sidokamrat i bänkenom, en gammal odalman:

— Hvilken söndag är dä' efter sexagesima? Jag har glömt'et, min syndare.

— Efter sexagesima, dä' vete hundingen! Men i da' ä' dä' femte söndan efter Värnamo marken! genmälte gubben och försjönk därpå ånyo i sina betraktelser.

Äfven häraf skönjes tydligen hvilken märkvärdighet denna marknad är.

»Kors hva' mänsker å kriatur!
Hvar ska' en börja å bli'a?
Ja' rent föröras i min natur
Öfver alla, som åka å köra och ri'a.»

Tiden, som ju förändrar nästan allting, har visserligen gjort Vernamo marknad lite mera fin och nobel än han var i vår ungdom samt bibringat honom en del modernare later, än han lade i dagen under svunna dagar.

Men i mångt och mycket är han sig lik.

Ännu i dag kan man, gualof, få iakttaga, hur pojkarna midt på blanka gatan kyssa töserna så att det skräller liksom när clowner örfilas på en cirkus. Och flickorna spotta inte och fräsa, om pojken är svart om munnen af snus såsom en morian.

Ibland kommer svartsjuka med i spelet och då händer det att man äfven kan få se hur en rättfärdig »nörfil» rätteligen ska' utdelas.

Men i allmänhet inskränker man sig till att höta åt hvarandra samt utlofva stryken framdeles.

Detta sker dock i så rysansvärda ordalag, att man kan hissna därvid.

— Kösser du henne en gång te' mä' din syndie trut, så sparker ja' te' dej, så du flyger på an'ra sidan norpolen! heter det. Och sådant låter vådligt.

En del småländingar äro vid marknaden i Vernamo ganska begifna på öl.

Dessa ölfestare äro ödesdigra för skjutbanornas fagra mamseller.

En gång hände det, att en dylik ölfestare skulle skjuta en serie. Men han dinglade hit och dit och följden blef, att han slängde in pilen just i ögat på mamsellen, till stort men både för hennes syn och utseende.

— Dä' to' precken! sa' pojken och sprang sin väg, när tösen började tjuta.

Så händer det också, att gamla ärevördiga gubbar lura hvarandra i stutahandel ute på marknadsträdan och varda fiender för lifvet.

Råkas de se'n ölbeskänkta på hemvägen, kan mycket ledt inträffa, hvilket sedermera får uppgöras inför domaren i processer, som kunna räcka många, många år.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sven i Gaxås hade blifvit lurad af Nesse i Jonsbo och vardt däröfver så gripen i sitt innersta, att han på hemvägen från marknaden klådde upp Nesse och i öfrigt for fram som en stolle. Länsman lade sin segervana hand däruti, och två vittnen betygade inför den vällofliga rätten, att Sven varit ösfull, slagit af piskskaftet på Nesse, så att denne »ble bå' röder och blodiger», att han skällt ner alla, som han for förbi, och att han misshandlat märren.

T. Heine

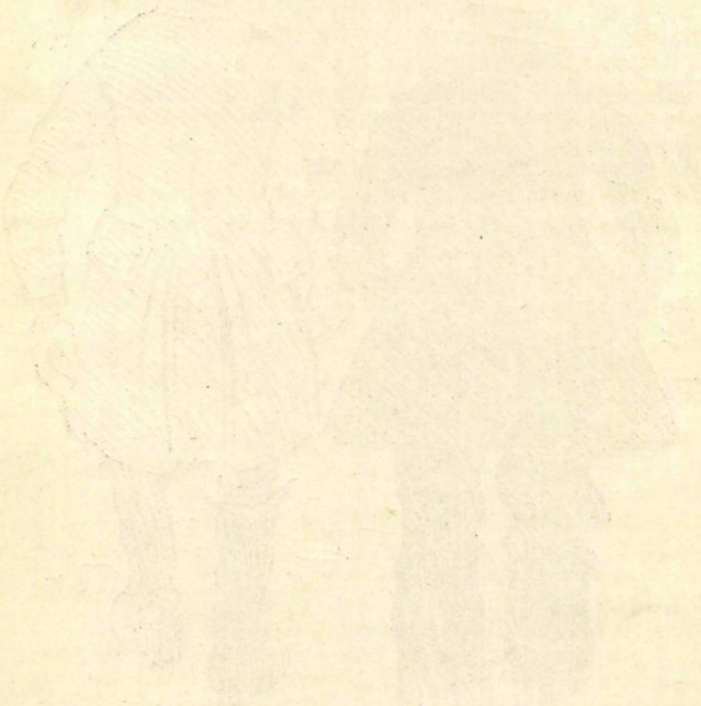

Så går det till, när storgubbar ä' arga på hemväg från Vernamo marknad.

Det är inte marknadens utan ölets skuld.

Men Sven gaf inte med sig. Han hade vittne han också, och det var hans gode vän Lasse i Fällan, som han under den stora dagen mött på vägen.

— Han kan bestrida, att ja' hvarken gjorde det ena eller det andra, stoltserade Sven.

— Hur dags var det, då vittnet mötte svaranden? sporde domaren.

— Hur dags på da'en dä' va', kan ja inte säja, för dä' va' en söckneda', så ja' hade inte klocka mä' mej, utan ho hängde ofvan sänga där hemma; å för resten ä' boätten bucklader, så att en kan knappt ha' henne i söndagsvästen heller, utan att ho' blir fuller utå snus å annan don, som en karl har i feckerna.

— Det där hör inte hit! Hur dags på dagen var det? röt domaren.

— Ja', si dä' vet ja' inte!

— Vittnet vet väl om det var kl. 6 f. m. eller 6 e. m.?

— Ja, dä' vet ja' att det inte var någondera delen!

— Vittnet måstå uppgifva tiden!

— Dä' ä' omöjligt. Men så mycke kan ja' bestrida, att ja' liksom vill erinra mej, att ja' alldeles som kände på mej, att dä' va' framåt aftonvardsdags.

— Hade svaranden någon piska vid mötet?

— Ja, vesst i Guss namn hade han pisk, för han var ju körannes, å märra hans ä' inte just lättfärdig, så nok hade han pisk!

— Såg ni piskan? Ett annat vittne säger att hon var afbruten och låg ett stycke från den plats, där ni möttes!

— Kors så unnerligt! Aldri' kunne ja' tro, att han var piskalös.

— Såg ni piskan?

— Ja, si dä' minns ja' inte.

— Nå, minns ni om svaranden var full?

— Ja, dä' minns ja' att han inte va'!

— Men andra vittnen ha intygat, att han så var!

— Så besönnerligt! Ja' talte ve' honom å inte va' han full, kanske lite supen.

— Hva' är det för skillnad på full och supen?

— Jo, fuller ä' bara den, som legger vi'öppen i bakhäcken och inte känner igen folk. Men Sven satt raker i sätet och bara dinglade ett grand hit och dit!

— Föreföll hästen misshandlad eller öfveransträngd?

— Nä' gubevars! Dä' va' ju hans egen märr. Han hade inte lånat henne, så inte messhandlade han henne, å för resten åkte han i lätto å hade inget lass, så på märra geck ingen nöd. Ho' ä' mä' här i da', en redit liten bra märr. Vell domaren gå mä' ut, ska' han få si att ja' inte lögnar!

— Förde svaranden oljud?
— Nä' inte hva' ja kunne si!
— Jag frågar: hörde ni honom föra oljud?
— Nä', dä' lade ja inte märke tell, så dä' kan ja' inte påbörda honom. Men dä' reder länsman nog attan opp! slöt Lasse och tittade försmädligt på åklagarn.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ja, sådana där små trefliga farser spelas efter marknaderna alltid upp på vägarne och i domstolarne och bilda lustiga afbrott i landtlifvets enslighet.

Det vore allt stor synd, om den här välsignade kulturen, som folk nu för tiden skräpper så mycket med, skulle komma att fördärfva Vernamo marknad och kanske till och med åstadkomma, att han strökes bort ur fransosens geografi.

Fransosen har, tycks det, inte för mycket begrepp om stora och höga ting.

Måtte han då åtminstone få behålla sin kunskap och sin tro på — Vernamo marknad.

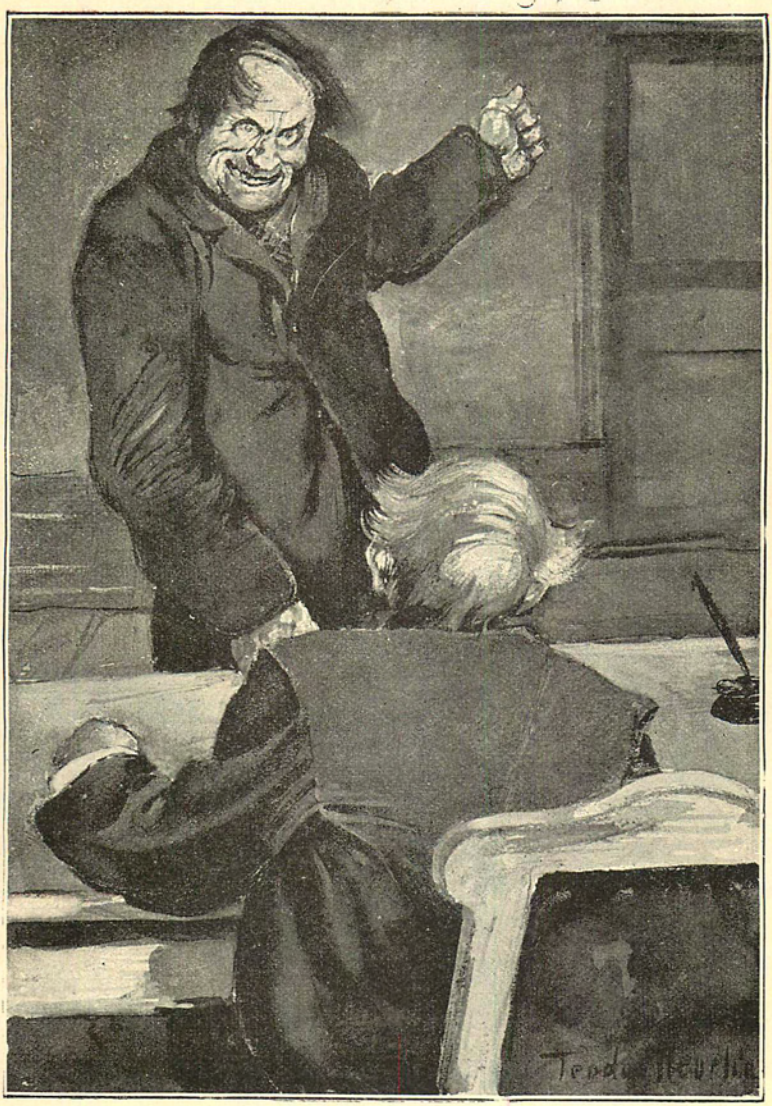

Trætte mænd.

»Midsommarafton kommer ej hvar da', sjong trallalej och sjong trallala.»

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det ser verkligen ut som om världen och mänskligheten började på att åldras.

Jorden tyck's vara trött på att gifva ifrån sig riktiga skördar. Hon börjar rent af att gubbna till samt har så grufligt stor disposition för att förkyla sig. Det se vi ju tydligen alla år. Hon är minsann så torr och skrumpen som en gammal undantagsgubbe, och här och där har hon förkylt sig samt ser rödgul och otreflig och saftlös ut.

Stackars gamla svenska jord! Hon kan väl egentligen inte längre stå emot de isiga pustarne från Ishafvet och Nordpolen. Man kan inte begära att hon ska' kunna hålla ut, när skogspatronerna i Norrland och öfverallt för resten ha' flängt af henne tröjan och dag ut och dag in fortfarande kläda af henne det ena plagget efter det andra och barbera bort från hennes ansikte skogspark på skogspark.

Snart skall hon väl inte ha ett endaste löf att skyla sig med.

Nere i Småland, som fordomtima var ett ganska bra skogsland, har det nu gått så långt, att de använda rotting till tandpetare. Så stor är bristen på trä därnere.

En turist, som strax före midsommar kom och såg vrakmarkerna, frågade en gubbe, hvilken gick och spanade efter lite kaffebränsle mellan stubbarne:

— Hva' ska' den afbärgade skogsmarken användas till?

— Till att inteckna så högt som möjligt ä'! lät gubben.

— Hvar ä' miljonerna för skogen?

— I helsefyr! För en del ha träpatronerna byggt stenhus i sjöstäderna. Det andra ä' oppsupet å har inte lämnat andra spår efter sej än magkaraktär, högfärd, virkeshandlare och kaffesjuka hos våra fruntimmer! Men vi ha' ju slätt och vackert. Ingen skog skömmer utsekten. Vi ha flöttat horisonten ett vådligt stöcke å gjort vägen öppen för nordanvinden och frosten. Vi ha', som dä' står i bla'et, vi ha' bedrefvet den öppna dörrens poletik! slöt gubben.

Det var en filosof och ett sanningsvittne, den mannen. Och en sådan var turisten också, ty det var jag. Alltså trifdes vi tillsammans och språkade mångfaldiga karlaord den dagen.

Vi kommo öfverens om att äfvenledes folket, som i dessa dagar vankade på den afklädda och förfrusna jorden, inte är så trefligt och lefnadslustigt som fordomtima. Nu gå de här och sucka och pusta och tänka inte på annat än att vara fina och bekväma och reputerliga.

Nej, annat var det fordom dagarne före midsommar. Då barkade ungdomen, full af sprittande lif och kraft och reel kärlek, ut bland blommor och löf i björkdungarne och band kransar för majstången.

Då sjöng man med hättan på nacken och armen om flickan, som intet snörlif hade:

»Midsommaraftonen kommer ej hvar da',
Sjongtirallalej och sjongtirallada!
Då ska' dansen gånga uppå fager äng.
Hej, bland ängabullar bädda vi vår säng —
Medan göken flaxar kring och tutar.»

— Jaha, dä' va' på den tiden dä' — suckade gubben. Ja' minns en midsommarafton i början på attanhundrafemtitalet — fortsatte han och klarnade upp och plirade med ögonen och såg illmarig ut. — Ja' minns den messommarafton, när ja' dansade mej te' käringen min.

Då gick dansen här borte på herregår'n, på planen ofvanför spannmålsboden, där stickhyflen nu går, å där de nu kola svallar och annat afskräde från sågen. Nu sir där ut som Rejusalems förstöring, svart och ledt och eländigt. Men på den ti'en var där äng och blommor å grannlåt.

Där dansade vi allti' kring majstång om messommarafton i början på femtitalet och baronen bestod fägningamat och fägningadrecka på hela godset. Jödde i Lillängen spelte fiol och Josef i Svensbygget blåste klarinett, så han kunde spräcka sej.

Vi va' måntro inte slaka i hasorna på den ti'en, vi kunne dansa i ett masadrag från kväll till morgon, utan te' å flämta, och sen kunne vi setta i körkan på messommarda'n utan te' å somna ett endaste tecken. Vi va' pojka hela da'n, vi.

— Dansade ni er till eran hustru en så'n dag? sporde jag.

— Visst gjorde ja' dä'. Och det gjorde ja' på folkavis.

Si', dä' hade var't bra emellan Inga Malena och mej en långlig ti'. Men så kom di och sa', att spektoren på herregår'n liksom ville vid henne, för ho' va' grann som en sol. Ja' trodde pratet och drog mej, för en rejel karl vell inte gå och slicka efter nåra herreslankar. Men det gjorde ondt i mej och dä' kändes som om ja' hade fått en hård och kall klump i bröstet.

Så en messommarafton var där efter vanligheten dans i ängen. Baronen hade låtit bära ut en hiskligt stor och vid bykbalja, som var full med drecka och knäckebrö'. Dä' var bå' mat och dröck på en

gång. Dä' jäste och smakade redit bra och vi söjde upp brö'et, som var blottnadt och lättätet och drack drecka, så att dä' sto' härliga till.

Men den kvällen såg jag tydligt, att spektoren inte kunne låta bli Inga Malena. Han dansade med henne jämt och ho' tordes inte neka. Ju längre det led på kvällen, ju värre ble' den förhärdade spektoren.

Så en gång, när han dansade förbi mä' Inga Malena, tittade hon så besattandes och konstigt på mej. Hon tittade precis som folk göra när de hålla på att drunkna och sträcka händerna efter räddningsplankan. Då begrep ja' schäsen och dä' klack till i bröstet på mej, för nu visste ja' hvar ja' hade mi' lilla Inga Malena. Vips tog jag Lotta i Bolet och dansade efter spektoren och hann på honom borta vid dreckabaljan. Gu' vet hvar ja' feck kraft ifrån, men ja' tog ett skutt och sålade Lotta flatsides emot spektoren mä' en sådan hundans kraft, att han släppte Inga Malena och dråsade baklänges i dreckat så stor han var. Drecka och blött brö' for högt i sky, och spektoren feck sig en rejäl skräll i bakhufvet uti baljkanten. Baronen tog till att grina och slå sej på knäna och hoppa som en annan kresten. En kunde knappt tro, att han var baron, så skrålade han, när stalldrängen drog upp spektoren ur dreckat.

Innan han trellade i baljan var han hvitklädd. Men dä' var han inte längre, när han drogs därutur. Men han skrefvade därifrån så fort han kunne, allt under dä' baronen och allt herrskapet höllo på att grina sej fördärfvade.

Har inte herrn hört, att dä' säjs om en person, som dä' gått galet för: »dä geck åt dreckat för honom»? Dä' ordstäfvet kom upp utå' dä', att ja' dansade den fleckegalne spektoren i dreckabaljan.

Men midt under villervallan smeto jag och Inga Malena bort och satte oss under den stora eken i hästhagen, och när sola rann opp på morgonen, hade vi allt klart mä' hvarandra te' evig ti'. Nu ha vi hållit ihop i snart femti år och ämna göra däsamma te' döada'r.

Jo jo, på den ti'en var dä' lust och lif i ungdomen och lek och ras i björkdungarne vid messommarti'.

Nu ä' ungdomen för finer och för bildad. En kan inte binda kransar med handskar på händerna eller dansa i daggen med gula skor. Och björkdungarne äro borta. Man har gjort pinnstolar utå' dom, slöt gubben och släppte ut en suck öfver den tröstlösa stubbafällan.

Hvad var meningen?

När Karl Svensson i Hinneryd var en liten pojk och sprang omkring på gårds- och vedbacken, klädd i en landtligt illa sydd kolt och föga ren under näsan, hände det honom en gång ett ganska bra spratt.

Rätt som pojkavasken kultade omkring därute och försökte slå ut ett fönster i far sins bod, kom han i olycka. Ty synden straffar sig själf, och jag omtalar nu denna händelse icke minst till varning för pojkar, hvilka hålla på att slå ut fönster, hvilket är deras största nöje. De kunna öfverhufvud aldrig se ett helfärdigt glas, de bytingarna och vilddjuren.

När de bli stora, förstå de sig, gu' nåde oss, också på att synda och fördärfva sig med glaset.

Nå, lelle smutsige Karl, fideikommissarien till Hinneryd, höll alltså på att dräpa sönder en ruta för far sin. Gärningen blef dock aldrig fullbordad, ty i detsamma kom Hinneryds stora sugga och uppenbarade sin feta lekamen på skådeplatsen. Son hade fruktansvärda later, ty hon var af ädel ras, hvilket väl är detsamma, som att suggan var adlig.

Det var alltså icke underligt, att Kalle blef förfärad och grep till flykten med sådan fart, att han inte visste ordet af, förrän han dråsade ner i brunnen.

Brunnar äro farliga för barn, och man hör ofta talas om, att småttingar stupa uti dylika. Tidningarna kalla sådana händelser för olycksfall.

— Hvar i Herrans namn ä' pajken, den lelle rare välsignade pajken? bölade en stund efteråt mor i Hinneryd.

Och när husfolket letat och snokat en lång vändning, funno de honom till sist stående i brunnen.

Vattnet räckte honom inte längre än till halsen, ty det var en usel brunn.

För öfrigt var gossen oskadd.

Händelsen väckte på sin tid stor uppmärksamhet i orten och omtalades i tidningarne landet rundt.

— Där ha vi ett nytt bevis på änglavakten! sa' tidningen.

Andra åter, mera världsliga människor, yttrade: — Den som ska' hänga, drunknar, min själ, inte.

Underlig och beaktansvärd var i alla fall denna händelse, ty det inträffar väl dock icke ofta, att en människa eller en pojke ramlar ner i en brunn och går skadeslös därutur.

J. Heuclin

Med hundar och kattor kan det stundom hända.

Dock, när en mänsklig varelse oskadd räddas från en, såsom det kan tyckas, alldeles säker död, så har man skäl förmoda, det försynen har någon särskild mening med och bestämmelse för den varelsen framdeles.

Så tycks åtminstone hafva varit fallet med hjälten i denna väl grundade och sannfärdiga illiad.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Lille Kalle i Hinneryd växte och frodades. Hans underbara äfventyr i den tidiga barndomen beredde honom en viss nimbus, och ortens käringar hade alldeles bestämdt för sig, att han i framtiden skulle blifva till ett ljus och en lykta för andras fötter.

— Han blir nok en predikant! snörflade de och spådde honom vid kaffejuntorna en härlig och ärorik framtid.

Under tiden växte Kalle ut till en yngling, och så satt äfven han en sommarnatt under Sunnerby ek.

Herrskapet känner väl sägnen om Sunnerby ek?

Inte det!

Jo, om henne sägs det, att tre personer, däraf en präst, hängt sig uti densamma samt att hon däraf fått en underbar kraft.

Friar man under henne en sommarkväll, blir äktenskapet lyckligt och hjonelaget rikt.

Så sägs det, och därför är det en sed bland ungdomen i trakten att fria och gifva hvarann sin tro under trädet med den hemska förhistorien. Men det fordras en smula mod att gå dit en natt.

Därför fria de rädda och svaga på andra ställen. För folk af den sistnämnda arten kan det nu ofta slå fel här i världen, oftare än för den modige och tilltagsne, och däraf har väl eken fått sitt rykte.

Men Kalle i Hinneryd var inte feg och fördenskull friade han under Sunnerby ek.

Jag sa' att Kalle inte var feg och det var för ovanlighetens skull sant, men han hade en annan egenskap. Kalle var snål och ville bli rik.

Käringarna profeterade en gång om honom, att han skulle bli en guds man och en föresyn för andra. De talade, de såsom andra profeter, i vädret.

Kalle blef en girigbuk.

Det fanns i socknen just ingen snålare karl än han, hvilket ville säga mycket, ty folket här ute är skam till sägandes icke liberalt eller gifrundt.

Men Kalle i Hinneryd var värre än alla andra, ty om det blifvit fråga om'et, så skulle han kunnat försvära sig till hin håken för två och femtio.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Frieriet under Sunnerby ek hade emellertid haft till följd, att han öfvertagit fädernehemmet, att han gift sig och att det födts honom en son.

J Heurlin

En sommarafton gick denne lille vindböjtel och ostyring, liksom fadren en gång i tiden, och lekte och gjorde ohägn på Hinneryds fäbacke.

Den lilla nya upplagan hade fått i sin skalle att skrämma fölungen, som betade det saftiga gräset kring brunnen.

— Låt bli fölingen eller får du smörj! skrek fadern tidt och tätt åt pojken. Men det halp inte, utan rätt hvad det var, lyckades bytingen verkligen med sin piska träffa den lille araben, så att denne blef rädd, gjorde ett språng och — stöp rakt ner i brunnen med framdelen förut.

Ni kan tro att denna händelse grep den girige gamle-Kallen.

När man ändtligen fått upp det döda djuret, stirrade han och darrade samt bar sig åt som en galning. Men han sa' ingenting. Det var som om förlusten gjort honom mållös. Han tog grimman af fölungen och synade och slet i grimskaftet, som om han velat utröna om det tagit skada. Blek var han som döden.

Hustrun trodde, att han hade ondt i sinnet mot pojken, som orsakat förlusten, och fick därför brådt att gömma undan denne.

Men under tiden passade Kalle på att löpa till skogs med grimman i näfven, och da'n därpå hittades han — hängande död i Sunnerby ek.

Hade nu försynen räddat honom som barn ur brunnen endast för detta rysliga öde?

Eller skulle han gått något skönt och härligt och lyckosamt till mötes, om han bedt om kraft att kufva girighetens ande inom sig?

Ja, godt folk, på sådana frågor kan inte jag svara, ty det vet »inte jag och inte ängelen heller». Jag relaterar blott fakta och gör inga utläggningar.

Men angående Sunnerby ek sägs det nu, att hon förlorat den kraft hon besatt för det tre personer hängt sig uti henne.

Nu har ekens krona burit fyra mogna frukter, och nu duger hon inte längre, ty endast tretalet är heligt.

Goliat i Billa.

Han hette egentligen i kyrkoboken Lars Lorentsson i Billa. Men det namnet begagnades just inte, utan vi kallade honom för det mesta »Goliat i Billa». Det öknamnet hade han fått, emedan han var en grömsing och ett stort, långt, illavulet åbäke bå' till kropp och själ. Ful var han i synen, och grym var han till hjärtelaget. Svartmuskig och solkig af snus i ansiktet, skum i ögonen och mörk i själen. Sådan var Lars i Billa, där han gick och såg ner på folk. Tretton kvarter lång var han, när han mönstrades in till beväring, men han var lite kutryggig, så att han kunde aldrig stå rak utan gick och lutade och lurade som en hök och som om han i hvart ögonblick tänkt slå ner på någon. Hade han kunnat räta ut sig riktigt, skulle han nog mätt tretton och ett halft kvarter i längd och kunnat visas för pengar. Därför kallade vi honom Goliat. Och en filisté var han. Skräflade och pratade gjorde han och berömde sej själf och allt sitt, så att det kvalde en annan, som tvingades höra på honom.

— Hur han blef rik, frågar ni?

Jaha, därom hviskades det mycket, och en mörk och svart historia gick det om saken. Men högt talades det sällan om Goliats affärer. Vi voro liksom buskablyga för honom, för han vejde just inte för någon eller något, ty om han viftade till någon med sin högra näfve, så tog det tätt och ledt. Men nu, se'n han är borta och ligger på sjöbotten, kan en ju våga repa upp, hvad som hviskades om honom. — — —

— — — —

När Goliat köpte Billa af lille Johannes Svensson, skrämde han sig till goda privilegier med betalningen. Goliat hade inte ett öre, förstås, utan blef skyldig Johannes åtta tusen riksdaler, som han gaf revers på. Och så skulle han betala femhundra om året jämte ränta på den oguldna hufvudstolen, tills gälden blef betald, som det heter på lag- och bankspråket.

Nåja, Goliat flyttade till Billa och började bruka och regera som en matador. Men nå'n afbetalning hörde Johannes aldrig af, och ingen ränta fick han heller.

Hvarje gång den stackars Johannes kom till Goliat och i ödmjuk ton kräfde sin fordran, svarade Goliat aldrig ett ord utan gick emot den arme fordringsägaren och skar tänder och knöt näfvarne och tedde sig, som om han velat strypa honom eller bryta af honom på midten.

Då sprang, förstås, Johannes sin väg, så fort benen kunde bära honom. Och Goliat vrålade som en åska efter honom:

— Försöker du med stämning eller lagsökning, så läs dina böner, och bered dej te' dö'en, innan du söker reslasion!

Så förrunno flera år, och Goliats skuld till Johannes Svensson växte, förstås, med hvarje dag, som gick. Johannes höll på att bli tokig, ty ingenting vågade han på laglig väg göra åt saken, och till sist tordes han inte ens kräfva Goliat, som rent af vettskrämt honom och som blef allt mera ilsk och barbarisk, ju mer han blef skyldig.

Johannes blef därför inte litet glad, när Goliat en dag kom och hviskade till honom, när de träffades vid kvarnen:

— Vill du gå te länsman i mor'n kväll och ta revers och inteckning mä dej, så ska du få hela subbet. Jag har lånt på ett annat håll, och så kan länsman skrifva kvittens oss emellan. Men håll tyst mä din gång, annars kunna andra fordringsägare dyka på mej!

Dagen efteråt strax före skymt drog Johannes gladeligen åstad med alla sina fordringsbevis, och det var endast hustru hans, som visste, i hvad slags ärende han gick bort.

Men det blef natt, och han kom ej tillbaka, morgonen randades, men ingen Johannes syntes till. Dag gick efter dag, men karlen vände ej åter.

Hos länsmannen hade han ej synts. Så frågade man Goliat.

— Jo, vi träffades på vägen. Han fick sina pengar och jag mina papper. Vi brydde oss inte om länsmannen. Vi töckte dä' va onödigt att gå dit, utan Johannes gick åt sitt håll och jag åt mitt. Han har römt mä pengarna, förstås, lät Goliat.

Några da'r efteråt träffade man på Johannes död i skogen med inslagen hufvudskål.

— Når'a strykare hade var't i närheten och sett på när ja' flydde Johannes de många pengarna. Och så hade de mördat honom och rånat honom, dä' ä' tvärsäkert, förklarade Goliat.

Man fick emellertid aldrig någon spaning på några strykare. Men folket anade nog, hvem som kommit Johannes om lifvet.

— En kan nog tänka sej, hur det gått till, fast dä' inte duger att säga't högt, eftersom ingen har sitt nå't! Och hvarifrån skulle väl Goliat fått pengar att lösa inteckningarna och skuldsedeln, som han nu har i sitt våld? hviskade folket.

Och Goliat hade blifvit rik i ett endaste tempo. — — —

Men för Johannes Svenssons efterlefverska blef det skralt. Innan de sålde Billa till Goliat, hade de varit ett välbärgadt folk. Men nu var det med nätt och nöd änkan kunde försörja sig och en pojke, som hon hade. Vår Herre låter dock ingen gärna svälta ihjäl. Goda män'skor ömmade för det stackars folket och hjälpte dem till rätta, när det blef för svårt. Pojken blef kvick och skötsam, stor och stark och frisk. Patronen på Linås, som fattat tycke för honom, höll honom i en landtbruksskola, och när pojken gått igenom densamma, gjorde patronen Axel Svensson till sin inspektor.

Men Goliat blef inte bättre till sinnes, sedan han fått medel och blifvit rik. Egendomen förkofrade sig visserligen för honom, ty »skam hjälper alltid de sina».

I sinnet på honom inträdde dock ingen förbättring. Han blef tvärtom mera vresig och hemsk, och så slog han sig på superiet samt började hushålla illa med hustrun och sin dotter. Många gånger körde han dem i vall, när han var full. Men ingen vågade taga deras försvar emot honom mer än Axel Svensson, som också många gånger kallades till Billa för att styra på den rasande mannen.

Och det var rent märkeligt. Så fort Goliat fick se Axel, blef han liksom rädd och bara stirrade på honom och skrek:

— Gack din väg, så jag slipper se dej, så ska jag styra mej!

Axel liknade far sin, och om honom ville Goliat inte ha nå'n påminnelse, kantänka.

Men Goliats flicka blef kär i Axel och han i henne, ty underligt länkar vår Herre människornas öden. De unga drogos till hvarandra allt mer och mer.

Patronen i Linås talade allvarliga ord med sin inspektor i ämnet, framhöll det mörka talet om hur Goliat kommit åt Billa och rådde honom att undfly den familjen. Men det hjälpte inte.

— Flickan rår inte för hvad far hennes måhända har brutit, genmälde han.

Men när Goliat begrep, hvar flickan hans gjort af sitt hjärta, blef han alldeles galen och svor på, att han skulle skjuta både honom och henne och sig själf, om hon vidare såg åt den fattiglappen i Linås.

— Du har hans lif i din hand. Vill du rädda honom, så gifter du dig tvärt med Kalle i Vreten.

Kalle var son till Goliats ende vän och supkamrat.

Och så stor var flickans räddhåga för sin far, att hon gick in på förslaget. Hon måste ju rädda den, hon älskade.

— — — —

En afton satt Axel sorgsen och förtviflad i en liten eka och metade ute på sjön, som sträcker sig mellan Linås och Billa. Sedan han fått veta, att Elsa i Billa icke kunde bli hans, höll han sig mycket för sig själf och grubblade och liksom skydde för folk, så att hans vänner voro nästan bedröfvade för hans skull. De hade aldrig anat, att han tagit det så djupt med Elsa, och de befarade nästan, att han tänkte tillfoga sig något ondt.

Rätt som Axel så satt där på sjön och hängaf sig åt sorgsna drömmar, fick han höra gorm och högljudt prat såsom af fulla människor. Och så fick han se en annan båt ro åt Billa-hållet. Där sutto fyra personer i den ekstocken. Det var Goliat och Elsa, Kalle i Vreten och dennes far. Karlarna voro öfverlastade, och i aktern satt Elsa blek som ett lik bredvid sin drinkarefästman.

De kommo från stationen. De ha varit i sta'n och handlat bröllopsgåfvor, tänkte Axel, såsom sanningen också var.

I detsamma fick Goliat syn på Axel och flög upp från årorna, knöt händerna åt honom och skrek:

— Ro åt helsike . . . din . . . din . . .

Mera hann han ej få fram. Den väldiga kolossen raglade till, ekan vickade och kantrade. Män'skor och bröllopsgåfvor i sjön.

När Axel kom till olycksstället, hade Kalle i Vreten och hans far redan gått till botten. De hade fått slag af rus och förskräckelse och sjunkit tvärt. Elsa flöt på sina kläder och arbetade sig mot Axel. Goliats hufvud var ännu öfver vattnet, vanställdt af dödsfasan och hemskt att skåda. Han försökte gång på gång tala, men det stockade sig för honom. Först när Axel dragit Elsa till sig i båten, tycktes hans förskräckelse ge med sig något, och när Axel därför redde sig att gripa tag i Goliat, tittade denne på sin dotter och tycktes mumla:

— Ta' honom och försona far din —

Men han sjönk, innan meningen blef fullbordad, och trots öfvermänskliga ansträngningar lyckades Axel icke vidare få fatt i honom.

— — — —

Jaha, så gick det till. Det var en faslig händelse, och ni

läste förstås i tidningarna på sin tid om de tre männens drunkning i sjön Billa.

Ett halft år därefter tog Axel i besittning både Elsa och sitt fädernehem. Där kvittrar nu Goliats dotter och söker att med sin kärlek sona, hvad far hennes en gång säkerligen bröt mot hennes älskade makes föräldrar.

En förskräcklig situation.

En dag inträffade här i socknen ett så kalladt drama, ett hemskt och upprörande sådant, ett sällsynt och konstigt drama, som man eljest endast får läsa om i de mest hiskliga romaner.

Det var två människolif, dyrbara och framstående, som stodo på spel samt under cirka tio minuter liksom hängde på ett hår.

Man tycker, att de där herrarne, som roa och föda sig med att sätta ihop detektivhistorier, hafva en förvånansvärd och osedvanlig fantasi. Men de förmå dock knappast fundera ut så spännande och hårresande situationer, som dem verkligheten stundom arrangerar midt ibland oss.

Detta är ett faktum, som jag själf kan bestyrka, ty jag var den ene af dem, som sväfvade i dödsfara.

Länsmannen var gualof den andre.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hvar och en vet, att det är som så, att när läns- och fjärdingsmännen komma ut i bygden och hafva något viktigt värf för sig, vid hvilket de tarfva handräckning eller ojäfviga vittnen, ha de vanligen svårt att få folk till hjälp.

Vi hålla det för en chikan att följa dem åt, ty om man förekommer i deras sällskap, kan folk, som man möter, lätt taga en för en häktad person, dels går man ofta och byter sig till stryk af dem, gent emot hvilka man är kronobetjäningen behjälplig.

När därför läns- och fjärdingsmännen komma och anhålla om något slags biträde, gör man alltid en hel hop undanflykter. Antingen säger man, att man har sjukt i huset eller att man har vrickat sig i benet eller dylikt, så att man omöjligen kan följa med. Själf har jag vid sådana tillfällen ofta räddat mig undan med förebärandet, att jag huxflux måste köra efter barnmorskan, hvilket länsmannen städse respekterat i det han sagt:

— Kör åt häcklefjäll med bå' dej och barnmorskan!

Men här om dagen lurade han mej likväl och lockade mig med till Jonkarefållan.

Innan jag hann säga ett endaste ord om barnmorskeskjuts eller dylikt, tog han till att berömma mig och säga, att förevarande affär tarfvade biträde af en synnerligen förståndig och förfaren karl, och som han inte kände någon likare eller klokare eller präktigare man i

C. S.

orten än mej, så finge jag lof göra konungens höga befallningshafvande och samhällsordningen den tjänsten att följa med ner till Jonkarefållan.

Sådana ord bita sig djupt in i en människa, och i min beskedlighet följde jag med honom, min dumbom.

Saken var den att Göran Jönsson i Jonkarefållan är den mest framstående rackare vi ha i socknen.

Han är så mycket farligare, som han går omkring och ser ut såsom en predikant samt är så lener i målet och så säflig i vändningarna som om han vore ute och tiggde begrafningshjälp eller utsäde. Härigenom har han duperat en hel hop dumt folk och fått flera anhängare.

Här finns ingen, som kan sucka så fromt, så vackert eller så högt som han på samlingar och bönemöten, och därför fanns det åtskilliga, som höllo honom för ett skinande ljus och blefvo arga på dem, hvilka påstodo, att Göran var en smiler och en skrymtare, invärtes full af all världens djädrigheter.

Nu ligger Jonkarefållan afsides i en skogskant med mossar och mader och gungfly omkring åt alla håll. Ingen vankade just dit ner, och för min del har jag nästan aldrig varit där, eller vet huru där är beskaffadt hvarken inom- eller utomhus eller hurudan terrängen är.

Men det hviskades ofta, att om man undersökte vrårna därnere, skulle man hitta både ett och annat, både kalfskinn och fläskskinkor, som kommit bort om nätterna i gårdarna och som luffare och gesäller fått skuld för att ha tagit.

Men så fort man sa' ett ord åt det hållet, blefvo alltid de fromma i socknen besatta och förklarade, att »världen alltid haft sin lust i att trampa på himlens ögonstenar».

Så fingo en sommar åtskilliga gubbar värre otur än vanligt med sina kreatur, och det underligaste var, att fast inga sjukdomar förspordes eller några vargar hörts af sedan femtitalet, försvann dock det ena djuret efter det andra ute i betena.

Kalle i Målen blef af med en ettårskalf, Johan i Hägnen förlorade en liten grann kviga och för Samuel i Skriperyd försvunno två baggar och en rätt bra griskulting, som han släppt ut på trädan en bit från gården.

Alla människor tyckte att det var underligt, och en stor rädd håga blef rådande ibland oss för våra smådjurs skull.

Länsmannen förvånade sig också storligen och kunde inte begripa, hvart kreaturen tagit vägen. Ty så klok var han, förstås, att han insåg, att de inte gärna kunnat blifva upptagna från jorden i brinnande vagnar.

Åh, nänämen, länsmannen har klara begrepp om saker och ting.

När han därför en dag förnam de ogudaktigas prat om Göran Jönsson och de misstankar, som riktades emot honom, beslöt han att

i löndom gå ner till Jonkarefållan och titta efter, om han där kunde finna några spår efter de försvunna kreaturen. Och många människor styrkte honom i den föresatsen, ty när man tänkte riktigt efter, kunde man lägga märke till, att Göran liksom blifvit fetare i kinderna och mera hullig, sedan stuten och kvigan och fåren och grisen kommo bort. Man kunde nästan se på honom, att han bestod sig bra kosthåll och att han icke saknade sofvel om dagarna.

Det var nu när läns- och fjärdingsmannen skulle gå ner till Jonkarefållan, som de lurade mej att följa med genom att skräppa med mig på sätt härofvan omtalats.

Vi smögo oss alltså dit ner genom skogen och det var, minsann, inte närmaste väg. Regnade gjorde det också den dagen, så det hade varit en otreflig färd redan ifrån början, om inte länsmannen hade haft en stor och fyrkantig flaska med sig, som vi fingo hålla oss till tidt som oftast. Det var i alla fall en välsignad flaska. Fjärdingsmannen och jag blefvo så muntra af hennes innehåll, att vi nog trallat i skogen, om inte länsman varit med eller vi haft ett så viktigt uppdrag för oss.

Ungefär vid tretiden på aftonen närmade vi oss Jonkarefållan.

— Gå nu tyst, så ingen märker oss! Får han se oss, gömmer han nog undan det misstänkta han kan ha, sa' länsmannen.

— Dä' förstås! skrek fjärdingsmannen, som var bra lifvad.

— Åh, håll ditt bräkande åsnegap! röt befallningsmannen och hötte med käppen.

Rätt som vi gingo, fingo vi med ens syn på Göran, som gick med en svinbytta inåt hålskogen. Vi begrepo tvärt, att han nog hade en hytta gömd någonstädes och djur i den, som han skulle fodra.

Men den sabla karlen fick i samma vefva korn på oss och gjorde svängning bortåt en bergknatt, som befann sig midt emot en liten mossöppning i skogen.

Fjärdingsmannen barkade efter Göran mellan träden.

— Låt oss springa öfver mossen, så genskjuta vi karlen och träffa honom före den fårskallige fjärdingsmannen! komderade länsmannen.

Och så började denne och jag att skutta ut på mossen. Vi togo rätt bra språng, och jag kunde inte begripa, att länsmannen, som är bå' stor och tung och tjock, kunde vara så ledig.

Men rätt i rappet stannade han och började svärja på ett sätt, som jag hvarken kan eller vill återge.

Och så tyckte jag, att han blef mindre och mindre. Jag trodde i början att det var innehållet i flaskan, som förvände synen på mej.

Men när jag kom närmare, såg jag, att han hade sjunkit ner i mossen jämns efter knäna.

Han ryckte, spottade och svor och snurrade i hålet som en bålgeting.

Men han bara sjönk och sjönk allt djupare och djupare. Vi hade råkat ut för gungfly, och den eländige Göran hade nog sprungit med flit åt det håll han gjorde för att locka oss ut i eländet.

— Hjälp mej, din drummel! stönade länsman. Och jag skulle just till att räcka honom ena näfven, då äfven jag slank ner genom den tunna jordhinnan.

I mycken smörja har jag visserligen varit i mina dar, men aldrig i värre. Det kändes som om jag haft en tiopunding vid hvart benet och som det hade funnits en sugmaskin där nere. Därtill blef hjärtat så beklämdt. När jag tog i med alla krafter och sökte rycka till mig den ena skanken, sjönk den andra allt djupare och så följde hela kroppen med neråt, tum efter tum.

— Det här bär rakt neråt häckleſjäll! frustade länsmannen, som nu var kommen ner så långt som till magen.

Jag höll med honom och sa', att hvad honom beträffade, så tycktes han ha' kommit in på den stråten, hvilket retade honom så, att han tog en näfve dy och slängde i planeten på mej.

Men jag var inte sen att ge honom lika godt igen, ty här i mossen funnos ju inga vittnen, och därtill var det han som började.

Ni skulle ha sett honom, go' vänner, i den situationen. Han vardt svart i synen som en morian och rasade som ett vildt djur samt hotade mej med stryk och halshuggning. Men han kom, gualof, inte ur fläcken, utan sjönk och sjönk i stället. På det viset bombarderade vi nu hvarandra en stund med blöt dyjord, och jag blef värst, hvilket var mig till mycken tröst i denna svåra stund.

Jag tänker, att hvar och en som läser eller hör talas om det här, skulle velat ge till rätt mycket för att få åse skådespelet.

Svart som själfva den så kallade satan och ursinnig och vild och fäktande med armarne sjönk länsmannen, immer och immer, allt djupare. O, hvilken syn det var. Och jag själf sjönk också förstås. Men jag är ju litet lättare, så jag hade inte kommit ner längre än till nafveln, då länsman var uppsvulgen jäms efter armhålen.

Då föll han ändtligen till föga.

— Låt bli att kasta dy, din niding! Det är visst på tiden att vi bättra oss och tänka på våra synder! sa' han omsider och fick tårar i ögonen. Detta rörde mej djupt, ty jag hade aldrig förr sett en länsman gråta, och jag får väl aldrig se det mera här i tiden.

Se'n tog han till att bekänna, att han syndat grufligt och mycket, så att det vore inte underligt om han finge ett så sorgligt och eländigt slut. Därpå bad han om förlåtelse för en hel hop olaga häktningar och för hårdhet vid utmätningar och rackarstreck uti sju eller åtta stora konkurser, som han satt i scen, fast de inte varit nödiga. För hvart tum han sjönk bekände han en ny rödglödgad synd, och när han hade hakan jäms med marken, vidgick han, att han otaliga gånger varit otrogen emot och bedragit hustru sin.

Håren reste sig på mitt hufvud. Jag greps af en förfärlig skräck, samt skulle just till att söka leta rätt på och uppenbara och bekänna mina egna små synder, snedsprång och brister, då fjärdingsmannen kom med rep och slanor och drog upp oss ur djupets nöd. Det var också i yttersta stunden, ty det hade icke behöfts mer än en half timme till, förrän vi skulle varit försvunna ur ljuset.

Men våra stöflar blefvo kvar i gungflyn.

När vi sen kommo gående i strumplästerna på vägen, dyiga, svarta och skvabbiga, erbjödo vi en mera afskräckande än egentligen skön syn. Folket vek för oss.

Men när vi hunno midt för mitt vägskäl, hade länsman förgätit sin bättring och sin syndaånger. Ty då vi skulle skiljas åt, gaf han mig en öring, så att jag drog emot grindstolpen. Och så sa' han:

— Om du nämner ett ord om det jag sa', när jag satt fast i hålet, så häktar ja' dej för våld emot tjänsteman!

Så'n karl är han. Men han får reda opp sina räkenskaper själf. Den, som dock aldrig vidare följer med honom eller hjälper honom, det är jag det.

Kall vår.

Det gifs, som vi veta, ett gammalt ordspråk, hämtadt ur bondepraktikan, som säger:

»April våt och maj kall,
fyller bondens lador all.»

Om det nu inte finnes så mycket sanning i den här åldriga sentensen, så gömmes det i alla fall en hel hop tröst och förhoppning uti honom.

När kölden kommer på vårsidan och bränner af topparne på rågfälten och stäcker klöfvern i hans lofvande frodighet och krymper svällande knoppar samt kommer hela växtligheten att stanna och tyna, är det ju så tröstefullt att kunna påminna sig den gamla bondepraktikans ord, som ändå ställa i utsikt rika och vajande skördar.

— Här ä', förstås, en hop rusk och snö, som ska' ner. Se'n kommer dä' att växa, så att dä' brakar i backarna! säger man, när frost och kyla knäppa till fram i maj.

Jojo, man har icke långt till tröstgrunderna, och väl är det för den stackars mänskligheten.

Så gingo de ock nere i Backelund och menade godt om den bitande och smällkalla våren. Inte fanns där just mycket foder kvar i ladan och inte visade betet någon håg att växa i kölden. Men det unga hjonelaget var inte ledset för det.

— Dä' här tar knäcken på jordlopporna och all annan uselhet! logo de, när de kommo ut om morgnarne och sågo rimfrosten på marken och isen i vattenhon.

Det var, som sagdt, ett ungt folk, som nu bodde i Backelund, och de sådde just sin första gröda därnere.

Svens far hade varit en storgubbe i socknen och ägare till Boaryd, så att man nog inte för ett par tre år sedan skulle kunnat tro, att hans son en gång skulle behöfva hamna som brukare af det lilla Backelund.

Men det går så underligt till här i världen.

Göran i Boaryd var på sin tid en storkaxe, pösig af rikedom och morsk af välde.

Boaryd skötte han som en herregård, odlade och konstrade och experimenterade, som om han gått igenom bå' Alnarp och Ultuna.

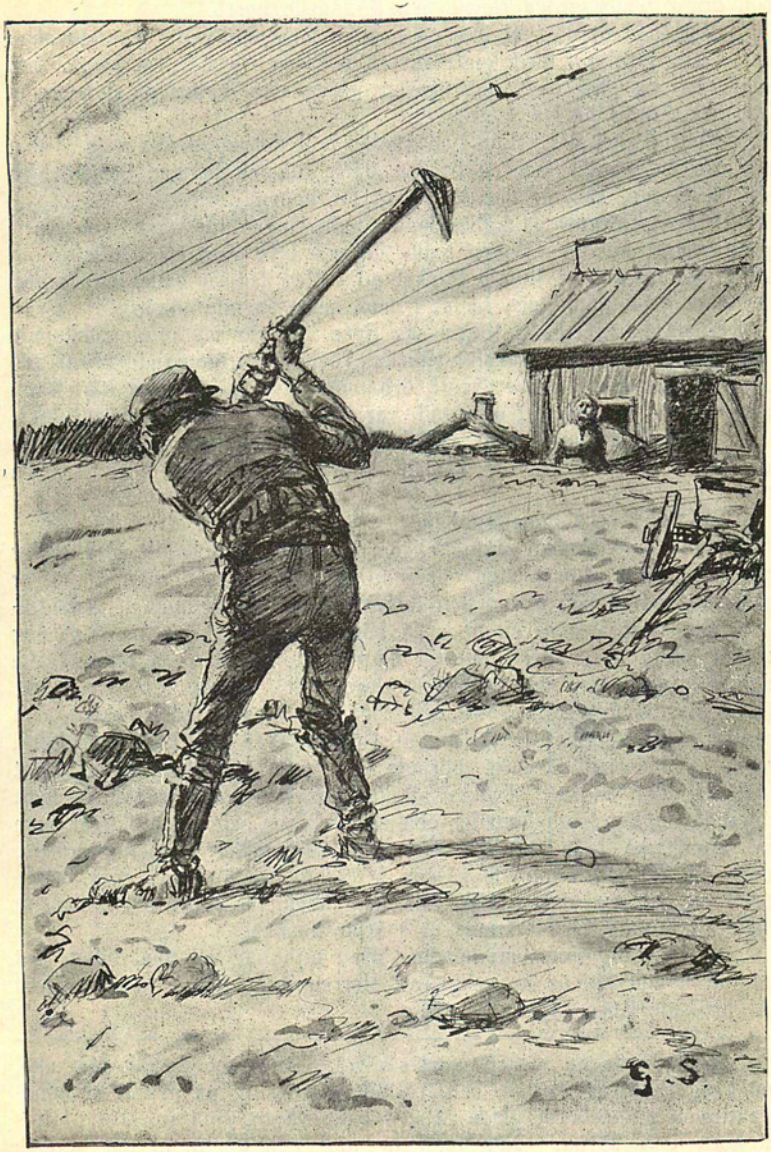

Han uppsatte mejeri och köpte ångtröskverk, åkte efter två hästar och drack whiskygrogg såsom den förnämste herre.

Men sådant där tål inte en mindre bondgård vid. Pröfvar man en sådan jordlapp med ångtröskverk och vagnshästar, så kastar han snart af sig det oket och ägaren också, som lägger på detsamma. Det fick Göran pröfva.

En tid gick det. Lån och växlar höll det uppe, kan veta. Men när så en hop förluster å borgen stötte till och banken började dra sig för Göran, så ramlade det bakut för honom.

Under Görans väldighetsdagar hade ingenting egentligen varit godt nog åt honom. Sonen hade tidt och ofta gjort framställning om att få gifta sig med Lina i Backelund. Men fadern hade bara grinat åt honom och hånat och hädat honom samt skymfat flickan.

Nästan hvar gång Göran såg Sven och var i stämning, skojade han med sonen om Backelundsflickan, och när främmande hörde på, brydde han Sven på ett rått och oförsynt sätt för hans kärlek till »sextondedelstösen». Backelund var endast $^1/_{16}$ hemman, kantänka.

— Hon är mer helgårdsflicka än de flesta, och ni kan låta bli att häda henne. Ni får kanske ångra det en dag! plägade Sven svara.

— Bah! — hånlog gubben.

Men när kraschen slutligen kom och Boaryd och allt gick under klubban, så att Göran stod där utan spik i vägg och utan tak öfver hufvudet, hatad och skydd och förbannad af alla de många, som tillika fått förlora stora summor på honom, var det minsann godt nog att få flytta med Sven ner till Backelund, när han på hösten gifte sig med Lina, efter det hennes föräldrar fallit undan.

Det var i alla fall nätt och noga, att »sextondedelsflickan» och hennes lilla hemman gick an åt Göran. När han bara hunnit bli varm i kläderna därnere, började han rynka på nosen åt både det ena och det andra. Tyckte att det var smått och frånvändt samt voterade en hop ombyggnader och reparationer och tillställningar, som de unga icke hade råd till. De rättade sig heller inte efter honom, utan gjorde och handlade såsom de tyckte förståndigast vara. Men för Lina kändes det i alla fall många gånger tungt och svårt att ingenting kunde vara till lags åt svärfar hennes.

— Bry dig inte om honom. Han mjuknar väl med tiden, fast det då i alla fall är underligt, att Herren inte kunnat tämja honom än! brukade Sven säga.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så hade de nu nästan gjort sin vår därnere och sörjde just icke, som sagdt, öfver torkan och frosten, utan voro, på grund af bondpraktikans vittnesbörd, glada åt den kalla våren, som ju skulle följas af korn och kärna. När man är ung och nygift, är det ju icke mycket, som kan skymma utsikten för en.

Sven höll just på att i skymningen hacka sönder torf på kornträdan, hvilket är ett ganska styft arbete.

Svetten rann af honom, men torfven yrde omkring den raske karlen, och det syntes, att han satt sig för att inte gå hem, förrän han smulat sönder den sista torfven.

— För Guds skull ta på dej tröjan, när du lyktat, Sven! Dä' blåser så kallt nu i solagången och vårluften är farlig! skrek Lina åt honom, när hon gick ifrån sina sysslor i la'gårn och såg karlen tröjelös och i skjortärmarne ute på åkern.

Men så kom Göran ut till Sven, just då denne höll på att sluta, och började en disputation med sonen om ett täckdike, hvilket han ansåg böra läggas genom åkern före såningen. Och så kommo de att gå omkring därute och kasta ord med hvarandra, så att Sven glömde tröjan.

Framåt natten tog han till att frysa och hacka tänder, och följande morgon hade han en sådan hufvudvärk, att han knappt kunde se.

Lina vardt ledsen och bedröfvad. Men Sven mente på, att det snart skulle gå öfver.

— Vårlufta' ä' alltid sökande och starker, helst när det håller sig så kallt som nu! sa' han.

Men hufvudvärken gaf inte med sig, utan blef liksom värr och värr.

— Rätt hvad det är bryter det ut i snufva och sen är ja' bra karl igen! lät han.

Snufvan kom dock icke. I stället fick Sven ett grufligt håll i bröstet, midt emellan skulderbladen.

— Dä' känns som om de körde en tretti, förti knifvar igenom mej! sa' han och bad Lina lägga på gröt.

Så började Sven yra och regera, så att de nästan fingo binda honom i sängen, och där vardt dystert och bedröfligt i Backelund. Det såg ut, som döden stått på lur vid dörren och redan lagt handen på klinkan.

Göran föll ihop som en trasa. Hvad skulle det bli af honom, om döden slete bort sonen och lämnade honom åt sextondeflickans nåd och barmhärtighet? tänkte han.

Men den, som inte föll ihop, det var Lina. Natt och dag hängde hon öfver sängen och slogs med döden om sin Sven. Hon vek inte en tum. Ju längre det led och ju farligare det blef, dess blekare blef hon visst, men desto allvarligare och segare kämpade hon.

Det var som om döden slutligen böjt sig inför denna kämpande kvinna, hvilken, så att säga, kastade sin kärlek i vägen för hans skördande lie.

Och döden vek bort efter att i nio dygn hafva smugit omkring därnere i Backelund.

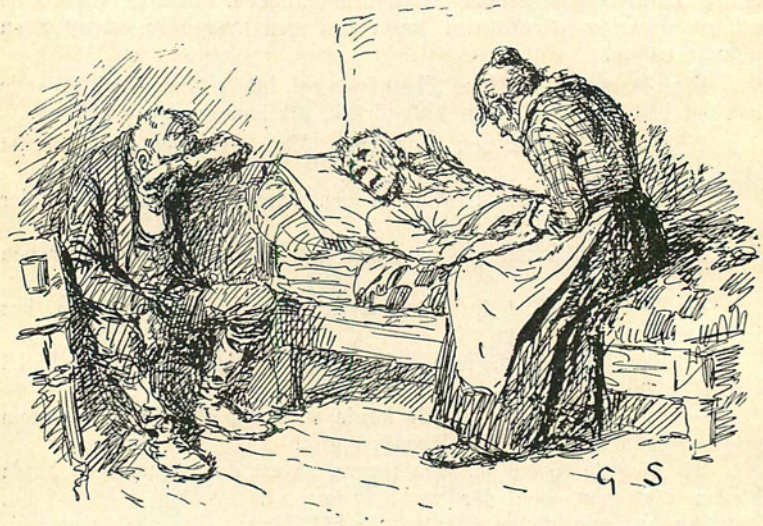
G S

En morgon, när Sven vaknade till, var han lätt i bröstet och redig i ögonen.

— Hur är det med dej nu, Sven lelle?

— Gualof, men dä' har var't fasligt varmt i denna vår! — hviskade han matt.

Lina log. Och hade hon inte var't så utsjasad som hon var, hade hon bestämdt börjat tralla, ty nu såg hon, att faran var öfver.

Men Göran började gråta. Under dagars och nätters ängslan och bäfvan hade han sett hvad Lina gick för och nu rann samvetet på honom. Göran grät länge.

— Hvad går åt er, farfar? sporde hon.

— Du är en helgårdstös, Lina! Gu' välsigne dej i evighet. Vi bry oss inte om lagårdsbygge eller täckdike eller andra fundamenter. Den, som har en så'n käring som du är, han har den högsta egendomen i häradet. Gu' välsigne dej! Sven är rikare med dej än om han fått Boaryd ointecknadt och gått utan dej i lifvet. Herren välsigne dej, Lina, för du är helgårdsflicka, snyftade Göran.

Sven hade nog hört gubbens stammande tal, ty fastän han var svag som en barnunge, vände han hufvet utåt stugan och tittade på de två och log och såg lycklig ut.

I samma vefva flyktade också nattfrosterna och kölden därute, och den riktiga vårens värme och sol bröto in i allehanda måtto öfver Backelund.

Det ser alltså ut som om det verkligen blir riktigt bra efter en kall vår.

En sillfrukost.

De här järnvägarne, hvilka likt spindelväf breda ut sig och gå kors och tvärs och i kryss öfver vårt land, som suckar och klämmes och stönar under dessa järnband, äro nog så trefliga och bekväma att hafva. Men ute i socknarna slita vi prack och vånda under de tider, då man håller på anlägga dem.

Innan en järnväg börjar byggas, komma storgubbar och bolagsherrar ut i socknarna och tala stora och vidlyftiga ord till oss. De visa med siffror, hur vår ort skall gå framåt och blomstra och hur våra fastigheter och skogspinnar, vårt stråfoder, vår ved och våra kreatur skola stiga i pris, när järnvägar kommit till stånd. De förkunna huru vi på grund af järnvägen komma att få gödningsämnen och kalk till billigt pris, så att vi dädanefter skola kunna skörda tio tunnor, där vi förut endast erhöllo en. De svära på, att mjölk och honung skola flyta i socknen, när järnvägen en gång kommer att stryka fram genom densamma. Och sist visa de siffror på, hurusom vi kunna tjäna in grofva pengar medelst körslor och försäljning af proviant åt rallarne under den tid banbyggnaden pågår inom vår ort.

Sådana tal kittla oss måntro i öronen. Vi gapa och lyssna och tro, och slutligen teckna vi aktier både enskildt och kommunalt i järnvägen samt upplåta fri jord för honom och släppa till stängselvirke och Gu' vet icke allt.

Vi hoppas ju återfå alltsammans hundradefaldt, när järnvägen en gång blifvit färdig.

Men vi äro, gunås, lurade igen. Alltid, alltid putsar man oss bönder!

När vi så tecknat aktier öfver förmågan, kan järnvägen byggas.

Rätt i rappet komma rallarne, på hvilka vi till att börja med blifvit förespeglade så grofva förtjänster medelst försäljning till dem af allehanda födoämnen. Jo, i hundan ock. Först förleda de alla våra pigor, därpå få vi smörj af dem, och till sist rymma de skam i våld utan att betala hvarken mat eller logis. Men kommunen får en stor tunga förmedelst utackordering af en hop små oskyldiga barn, hvilka låtit sig födas strax efter rälsläggningen.

Detta är den första välsignelsen af järnvägen.

Jaha, och slutligen blir då banan sent omsider färdig, och så börjar man hoppas på utdelning af aktierna.

Har ni sett sill blinka, gubbar?

Tåg komma och tåg gå och kreaturen köras ihjäl och banvaktarkäringar stympas och skogarna fraktas skam i våld och stubbafällorna vidgas och traktens lathundar flytta till stationerna och bli handlare och bagare och lönkrögare. Men nå'n utdelning å aktierna höres aldrig af, så länge vi och kommunerna äga några dylika.

Till sist bli vi ledsna och rasande och då tycka herrarna i järnvägsstyrelsen att det är synd om oss. Någon valuta anse de att vi skola hafva, och så gifva de oss trettiosex skilling eller något i den vägen för hvarje aktie. Vi sälja för att komma ifrån klabbet.

Men sen bär sig järnvägen och bolagsherrarne bli så rika, att de kunna spricka.

Vi bönder bli alltid lurade.

Ja, go' vänner, sådan är för det mesta järnvägarnes gång här i landet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det var emellertid inte detta vi skulle tala om på denna stunden, utan om ett par djädrigheter, som järnvägsarbetarne spelade oss, när de drogo fram banan genom denna socknen.

Vi ska' dock akta oss för att säga något ondt om någon människa.

Järnvägsarbetarne kunna nog vara bra karlar de också, särdeles ifråga om bergsprängning och grustippning, men därutöfver göra de just icke mycket, som är ägnadt att föra dem närmare himla.

Nu hade, som sagdt, bolagsherrarne, hvilka lockade oss till aktieteckningen, förespeglat oss väldiga inkomster genom försäljning af födoämnen till järnvägsarbetarne. Därför knäckte vi till med 60 öre kappen för potaterna och 12 öre litern för skummjölken och vi klådde dem, gualof, äfven ganska duktigt, när de ville köpa fläsk och bröd.

Det artade sig således i början ganska bra för oss och allt skulle nog redat sig bra, om järnvägsarbetarne — låtom oss för korthetens skull i fortsättningen kalla dem rallare, fast jag vet, att de äro rasande på den titulaturen och helst vilja skällas för ingeniörer, när de äro fulla — det skulle redat sig bra, därest rallarne varit såsom annat folk, säger jag.

I början sa' de ingenting. Men en lördagskväll fingo vi höra ett fasligt lif ifrån Skumpabohållet. Det vrålades och hojtades förskräckligt däruppe.

När vi samlat oss en tio à tolf byamän, sprungo vi dit upp. Skriken fortforo hela tiden och läto allt ynkligare och ynkligare.

Hvad tror ni vi fingo se, när vi kommo fram?

Jo, inte mer och inte mindre än själfva Anders Peter i Skumpabo korsfäst vid sin bodvägg.

Rallarne hade anammat Anders Peter, när han i sin långrock kom från bönemötet, och så hade de i sin syndfullhet ställt honom

mot väggen, sträckt ut armar och ben på'n och drifvit sextumsspikar igenom kläderna på'n och på det viset spikat fast och liksom korsfäst honom vid väggen.

Karlstackarn stod där såsom en uppfläckt groda och kunde icke röra en lem. Han var precis maktlös och förmådde intet annat än att skrika. Hustrun var inbommad i stugan och kunde inte göra något för hans räddning.

Aldrig har någon af oss sett en sådan syn. Tänk er då, att se en tre alnar lång bonde utspärrad och fastnaglad vid en bodvägg!

— Förlossa mej, go' vänner. Armar och ben ä' domnade på mej! grät Anders Peter.

— Hvem har gjort'et? sporde vi.

— Rallarne! Men di ha nitat spikarna på innerväggen. För all del skaffa er verktyg, så att ni slipper skära sönder kläderna på mej, tiggde den korsfäste.

I detsamma fingo vi se en papperslapp, som var fästad å bröstet på Anders Peter. Och när vi gingo fram och läste, så stod där skrifvet:

»Så ska' dä' gå med hvareviga bondknöl, som tar 60 öre kappen för potater.»

Det var måntro ingen rolig läsning för någon af oss. Vi suckade och bäfvade och hade arbete i fem kvart, innan vi kunde lossa Anders Peter från bodväggen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sen gick det en liten tid och allt var lugnt. Men potatispriset sjönk bums ner till tolf skilling kappen. Hvilket smärtade oss.

Rallarne tyckte ändå i sina vrånga sinnen, att äfven det priset var väl högt, fast de grinade och sa', att korsfästelsen hade gjort godt på Anders Peter i Skumpabo och hela hans släkt.

Lugna höllo de sig emellertid ända tills den fjärde böndagen.

Men då ställde de till ett så vidtomfattande och skamligt spektakel i socknen, att det är med knapp nöd jag bara vill tala om det.

Det var, som sagdt, fjärde böndagen och vi voro allesamman i kyrkan bå' manfolk och kvinnfolk såsom brukligt och kristligt är.

När tjänsten var slut, gingo vi åt hemhållet och anade intet ondt.

Men då vi kommo ut på prästgårds gärde, fingo vi se en fyratio stycken rallare stå uppställda, hälften på högra och hälften på vänstra vägkanten. De, som stodo på ena sidan, hade tjocka käppar i händerna och de, som höllo till på den andra, voro beväpnade med metspön.

Vi undrade och undrade hvad hundingen som kunde vara å färde, ty inte ville de väl slåss på själfva kyrkvägen under en bönedag. Sådant är ju farligt och kan knappt sonas med böter, det visste vi.

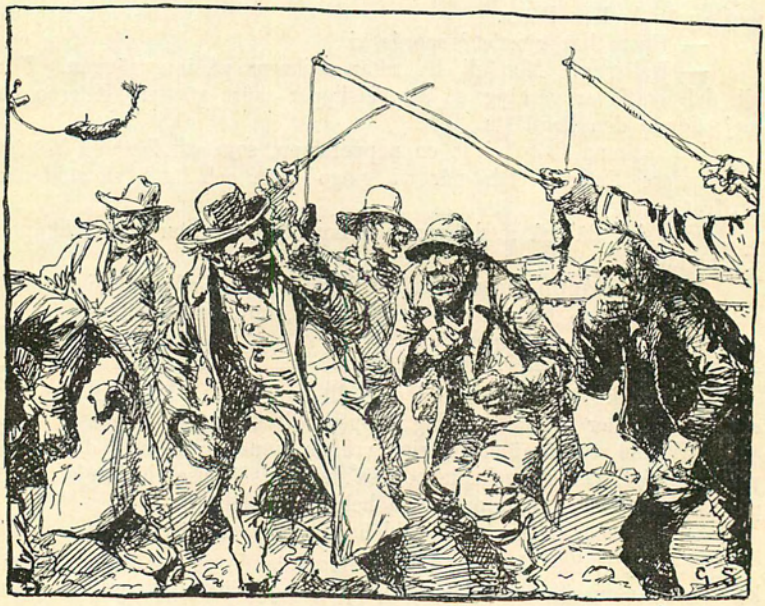

Då vi kommo närmare, fingo vi se, att den ena parten i ändan af sina metrefvar hade fastbundit stora och otvättade sillar.

— Guss fre'! hälsade vi.

— God da' igen! läto rallarne.

— Hva' står på här? sporde Bengt i Linnebråten, som gick i têten.

— Joho, nu ska' hvar och en af er bönder och käringar böja sej ner och bita ett litet stycke af hvarenda sill. Den, som inte vill, får i stället smörj utå di, som står där med käpparna. Nu får ni välja! Sill eller stryk? När vi ska' köpa potater eller mjölk, så ä' dä' ni, som komdera. I dag ä' dä' vi, som befalla! sa' förmannen, som stod närmast och höll fram sitt mete med sillen i ändan.

Hva' skulle vi göra? Bengt i Linnebråten bet i sillen, därpå fick han marschera till närmaste man samt bita i hans sill och sen hela vägen utefter. Och så nödgades man efter man och kvinna efter kvinna att bita den ena efter den andra i sillarna utefter vägen. De, som åkte, måste göra på samma sätt. Det var visst bortåt tjugufem rallare, som hade sillmeten och lika många silltuggor fingo vi i oss hvar och en. När en sill blef uppäten, bundo de genast fast en ny. Där var ingen brist på sill. Ben och inkrom måste vi ock äta upp. Var där någon, som buktade aldrig så litet, så hade han genast ett käpprapp i ryggen, så att det skungade i honom.

Men en kan allt tänka sig hur det skulle se ut, när cirka femti, sexti stycken finklädda människor gingo på det viset och ödmjukade sig på vägen och åto sill från meten. Värst var det i alla fall att bita efter en hop otäcka gummor. Jag mår illa än i dag, bara jag tänker på'et. Och sådant drickande det blef sedan i vår socken den bönedagsaftonen. Och så rallarne grinade sen. Till och med länsmannen och de riktiga järnvägsingeniörerna skrattade åt händelsen, så att de kunde sig fördärfva. Det var för oss ingenting att göra åt'et. Vi kunde inte stämma dem, ty då hade det blifvit spektakel och gny inför häradsrätten och en paschasa om'et i tidningen.

Det allra värsta var dock i alla fall, att vi fingo sätta ner priset på bå' potatis och mjölk, på det att vi skulle få gå i fred på kyrkovägen.

Tror ni nu att sådana där rallare bli saliga, gubbar? Och är ni säkra på, att järnvägarna äro till sådan stor välsignelse, som det skränas?

Jag har min tro för mej.

Vid stättan.

Måns Månsson i Månsagård gick på kyrkovägen och berättade händelser för oss andre. Måns tar alltid ordet, när han kommer i en folkskock, och det har han rätt till, ty det gifs ingen, som har en så ledig tunga, och ingen finns heller, som kan lägga sitt tal så fint och vackert som han. Det skulle man i alla fall knappast kunna tro honom om. Ty Måns ser icke mycket ut för denna världen. För det mesta tycks han liksom gå och sofva och dusa. Så mena åtminstone de, som inte känna honom. Men vi, som veta bättre, ha reda på, att Måns går och grubblar och grunnar och drömmer om saker och ting, som vi andra aldrig tänka på. Och fast han ser slö ut i ögonen, skönjer han likväl mer än någon annan. Och kommer han i en folkskock och börjar prata, så glimmar det till och glänser i dessa hans ögon på ett förunderligt sätt, och då trilla orden ur honom, så att det är en stor lust och glädje att höra på't, fast det för det mesta är rätt dystra händelser, han brukar tala om.

Världen är inte nå'n lekstuga utan fast mer en griftegård, plägar han säga.

Nå, nu gick han, som sagdt, på kyrkovägen och hade börjat tala om händelser för oss.

— Häromsistens blef jag rädd, berättade han ibland annat. Jag skulle gå ned till Mosjön och tog genvägen genom skogen förbi Jungfrugården, där den stackars Sven Magnis bodde. Det är en grann liten genväg, som ni vet. Och när jag kom till stättan, där skogen slutar och Jungfrugårds hage tar vid, satt jag en lång stund på stättan och tittade tillbaka åt skogen. Man ser den lilla gulbruna gångstigen så långt bort, ser hur den ringlar sig fram mellan de stora men glesa tallarna. Ibland försvinner han i nå'n djup skugga, men rätt i rappet skönjer man honom litet längre bort i en sluttning. Ja, jag har aldrig träffat på en väg, som man kan följa så långt med ögonen som denna — särdeles om man sitter

på stättan. Jag satt där också bå' länge och väl och tänkte på Gu' vet hvad. Det är så mycket, som strömmar på en i tystnaden ute i en skog. Tankarna komma och ringla sig liksom den där gångstigen, tills de förtona i fjärran, och ingen vet, hvart de ta vägen — de försvinna liksom stigen i en skugga. Så komma de åter, och man försöker knyta dem tillsammans ånyo till en lång reel kedja med början och slut — men slutet når man aldrig. Det löser sig upp i ett virrvarr, ett obegripligt och oskönjbart sammelsurium långt borta, dit man inte når hvarken med det andliga eller det lekamliga ögat. Åtminstone är det så med mej.

Nå, rätt jag satt på stättan, prasslade det till på höger sida om mej, och när jag tittade åt det hållet för att se, om det var en tjäder eller en ekorre, fick jag till en början bara syn på ett par sorgsna människoögon i ett hufvud, som stack upp bakom den stora stenen, som ligger där, ni vet. Det såg ut, som om all världens sorg och ve legat i det ögonparet, och jag blef så förskrämd, att jag ramlade af stättan och föll vidöppen ner i hagen. När jag skulle resa mig, stod plötsligt Sven Magnis i Jungfrugården vid min sida.

— Du slog dej väl inte, Måns? sporde han.

— Å nej! Var det du, som låg bakom stenen? frågade jag.

— Ja, dä' var dä'.

Se'n sa' vi ingenting på en stund. Men när jag såg på Sven Magnis, kände jag igen de bedröfvade ögonen, som tidt och tätt sköto af en förtviflad blick bortåt gångstigen genom skogen.

— Väntade du nå'n, Sven Magnis?

— Ja, jag gör. Här har var't mitt vänteställe se'n ungdomstiden. Fast jag nu väntar nå't annat än jag gjorde då. Det är med oss som med marken. Hon bär blommor om våren och tistel om hösten, suckade Sven Magnis.

— Men hon bär frukt och kärna också, sa' jag.

— Inte för mej. Törne, tistel och etternässlor.

— Då har du inte brukat din mark väl.

— Jo, men det hjälper inte! Jag har inte haft tur mä' mej! Och så tittade han långt och förskrämdt bortåt stigen.

— Vet du Måns, — utbrast han om en stund, vet du eller har du tänkt på hur underligt och vildt lifvet dansar polka med oss fram och tillbaka, härs och tvärs, tills vi nästan mista andan, och bröstet vill sprängas. Här vid denna stätta satt jag hundratals gånger förr i världen. Då log lifvet så vänt och gladt mot mig, och hoppet öppnade oöfverskådliga, fagra och solbeglänsta vidder för mitt unga öga. Jag satt här och kikade och såg bortåt gångstigen. Och vet du, Måns, hvad jag spanade efter? Ah, inte

efter hare eller fågel. Tjädrar flögo upp och smällde med vingarna, så att det lät som en applådsalfva på en kunglig opera. Men jag såg inte efter fågeln och hajade inte till vid smällarna. Orrar koxade och koketterade i granarna, men jag brydde mej inte om dem. Tidt och tätt slank en hare öfver stigen inom lagom skotthåll, men han fick löpa i ro för mig. Vackert var det, när solen silade ner sina sista strålar mellan furorna. Men jag hade inte öga hvarken för solglitter eller aftonglöd. Det sang en hel jublande kör af vakor och trastar i den ångande skogen, och gökar tutade tränfullt efter hvarandra. Men jag hade inte öra för klangen. Vinden rörde ibland vid trädens kronor. Det lät som en suck genom luften, det kom en svalkande il, mättad af linnéadoft kring mina tinningar. Men jag aktade inte på doften och förnam ingen svalka. Det brann i blodet, och jag, jag såg ingenting annat än stigen därborta, just därborta längst i öster, där han kommer fram bakom kullen. Vet du, hvad jag tittade efter så skarpt, så längtansfullt, så att jag hvarken hörde eller såg? Jo, jag såg efter en liten hvitaktig schalett, som skulle glänsa fram där, en liten simpel schalett på ett blondt, burrigt hår. Jaha, och när den glänste fram, då var det mig, som om all världens rikdom, härlighet och lycka löpte mig till mötes här vid stättan. Så sutto vi bak' stenen där, sida vid sida och glömde hela jorden, medan solen sjönk bort och stjärnorna tindrade fram. När jag sedan en dag fört henne ner till Jungfrugården som min hustru, hade jag under några år ingen vakttjänst här vid stättan.

Det var min lugnaste tid. Men snart kommo de dagar, då jag kilade hit i aftonstunden för att titta efter en liten pojkvasker, som vände från skolan med sin lilla matkorg i näfven. Det var en rolig tid, och jag kan aldrig glömma, huru glad jag blef hvarje gång jag såg honom komma trippande som en ärlunge där borta i svängen.

Jaha, du Måns, på den tiden var det roligt att sitta här på stättan och spana bortåt den gulbruna, barrbeströdda stigen.

Men så kom en tid, då jag måste gå och lägga mig på lur bak stenen, som varit vittne till min kärlekslycka, lägga mig på lur med en påk i näfven och helvetet i barmen för att möta och märka den, som sköflade min äktenskapslycka och bar tvedräkt, synd och förbannelse ner till Jungfrugården. Jag råkade honom aldrig, fast jag låg här i långa timmar och skalf af blodtörst, hämndkänsla och svartsjuka. Hon hade varnat honom, kan jag tro. Han tog en annan väg, och medan jag låg här, var han i Jungfrugård och hånade mig tillsammans med henne. En dag försvunno de, som du och hvar man vet. Efter en tid började jag gå hit hvarenda afton

för att se efter, om hon ändå inte skulle ångra sig och vända åter till mig öfver den gamla kända leden. Jag har suttit här i ur och i skur, i köld och i värme, i solsken och i storm och tittat efter henne och hoppats. Men hon kom inte, och nu är hoppet slut, och slut är det med mej också. Vet du, Måns, hvad jag nu tittar efter?

— Nej!

— Inte efter en hvit hufvudduk på burriga lockar, inte efter en trippande parfvel med änglaögon — han sofver, gudskelof, i mullen nu — inte efter en niding, som jag skulle vilja mörda, inte efter en ångerfull hustru, nähäj! Kan du inte gissa, hvad jag nu i några da'r kikat efter i svängen därborta?

— Nej!

— Jo, jag tittar efter en glänsande länsmansmössa. De ska' vräka mej ifrån Jungfrugården, efter jag nu ej anses kunna göra något utan låter torpet förfaras. Och det ha de rätt i. Men hvad ska' jag kunna göra? Hvarför ska' jag arbeta? Hvem ska' ja' slita för? Jag har ingen mer. Och så satte han sig på marken och höll händerna för ansiktet.

— Du har allt gått igenom mycket här vid stättan i din dag, Sven Magnis!

— Jaha, här har jag haft mina stoltaste och sällaste ögonblick, och här har jag också tillbragt mina kvalfullaste och mörkaste stunder!

I detsamma syntes länsman och ett par karlar borta i svängen vid kullen.

— Di ska' inte träffa mig. Di kan inte vräka mig utan att jag är hemma, sa' Sven Magnis och sprang till skogs.

— Och nu veta vi alla, hur det sen har gått med stackarn, fortfor Måns Månsson, där vi gingo på kyrkovägen.

— Ja, ja — inföll Per i Bråten, som är fjärdingsman — vi blefvo inte lite snopna bå' länsman och jag, när vi för andra gången skulle gå ner att fullborda vräkningsdomen i Jungfrugården och funno Sven Magnis liggande på knä och strypt i en töm, som han gjort fast i den öfversta kaflingen i stättan.

Ett oriktigt exempel.

Karl Svensson i Käringabacken och hans son Johan åto meraſton i stugan och sågo hvar för sig rätt grundrika ut. I sina vänstra näfvar hade de hvar sin rejäla ostskifva och dråpliga brödskifvor i de högra. Vid spisen stod Inga Lisa, gammal, mager, djädrig och led och klarade kaffet. Gång på gång svepte hon in näfven i nederdelen af kjolen för att inte bränna sig, när hon lyfte af kokarelocket och tittade efter om kaffet inte ville sjunka.

Karl Svensson yttrade aldrig ett ord, men glodde gång efter annan på Johan, som åt med stor brådska under det han allt emellanåt skelade åt klockan.

— Dä' var då helgotte hva' kaffet ä' styfkokt i kväll, mor! brummade slutligen Johan.

— Hva' har du för brådt? Har du inte tid te' å vänta tills tåren blir färdig, så hvilket du vill, fräste gumman och hällde en skvätt ur kokarepipen.

— Ska' du ut i nåra angelägna affärder, Jo'an, efter du ä' så bråder på'et? lät gubben.

— Åh, jag skulle bara göra en liten schwäng i skymningen!

— Kan tro dä'! Lockebopigan drar. Men det blir inga böxer utå det skinnet, förstår du. Och i kväll stannar du inne, för ja' vell tala reson med dej.

— Vi kan tala i mor'n. Dä' kommer en go' dag då. Och hvad det anbelangar med Manda i Lockebo, så ä' vi öfverens och emellan oss är allt bergsäkert, genmälde Johan, och tog fram långstöflarne, som stodo vid soffändan.

Men gubben kommenderade honom att sätta tillbaka stöflarna och började en lång och visdomsdrypande predikan om äktenskapet samt svor och slog näfven i bordet och fördubblade sig på, att om Johan icke gjorde tvärt slut med Amanda och friade till Frida i Slambo, så skulle dä' bli annat af.

— Jaha — afbröt Inga Lisa — du är så god och tar Frida, för det har jag lofvat mor hennes. Frida har medel och doningar och . . .

— Och trut och sur andedräkt och löständer och illvett och en mor, som skam skulle vara gla' att kalla mamma! inföll sonen.

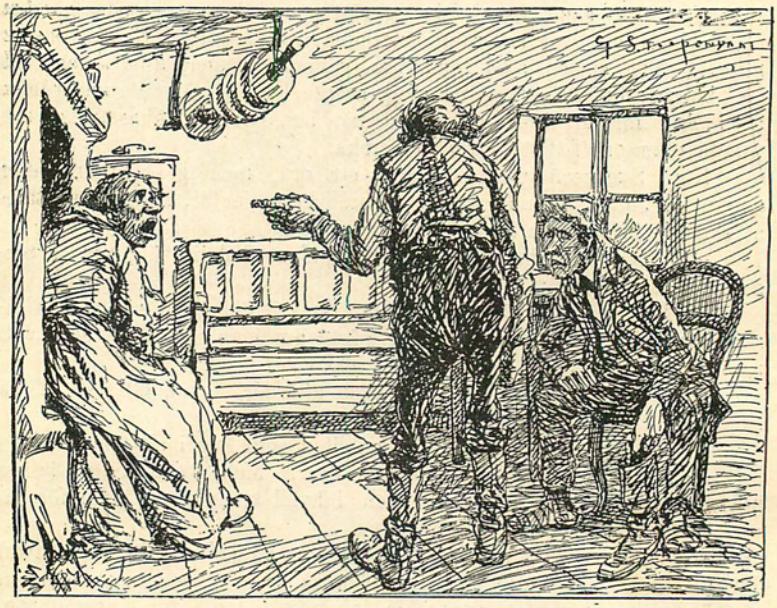

— Tösst, pojk, och tala mä' aktning om din tillkommande och hennes släkt! röt fadern.

— Tillkommande! Inte i denna kungens tid. Förr skulle ja' väl springa tills ja' doge, än ja' gifte mej mä' det hissnesamma åbäket i Slambo! Tacka vell ja' Amanda. Har hon inga pengar, så sir hon ut som en mänska. Ho' ä' grannare än en lelja och mildare än en sommarkväll! lät Johan och tog ånyo tag i långstöflarna.

— Granner som en lelja! mumlade gubben och tittade på Inga Lisa. Det syntes på'n, att han fick en ny idé till sin bevisföring mot Johan. Han nickade gång på gång med hufvudet och log ett ödsligt, satiriskt löje. Så steg han upp och ställde sig på golfvet och bröstade sig precis som en karl gör i sockenstugan, när han tror sig kunna stuka en hel kommunalstämma.

— Sätt bort stöflarna ett grand, så ska' vi tala om vackra flickor, Johan! log gubben.

Pojken lät stöflarna stå och tittade undrande på far sin. Äfven gumman satte sig på spishällen och undrade hvad som komma skulle.

Då knäckte Karl Svensson till att tala om sina ungdomsdårskaper. Inga Lisa slök hvart enda ord.

Kalle Svensson i Käringabacken nämnde till en början om, att hans föräldrar en gång hade bestämt, att han skulle gifta sig med Lina i Genafä, som hade en half tunna guld och två skeffanjerer och täcken och bolstrar utan all ände.

— Inte var det nå'n vidare vackerhet på henne — fortfor han — för hon var skriner och bleker och fräknig på den tiden, men om ja' hållit fast ve' henne och lydt far och mor, så hade ja' inte behöft slita så möcke i min dag! suckade han.

— Du borde evinnerlitt skämmas! afbröt gumman.

— Tösst du, Inga Lisa, vi ä' inte vid slutet än! — Men ja' tog henne inte. Liksom du nu, Jo'an, i din dumhet och ungdomsyra, tyckte också ja' bättre om grannlåt än om pengar och andra praktiska doningar. Men det säjer och det står jag till, att ingenting finns, som ä' så ovaraktigt som granna flickor. Om ett par år ha de förändrat sej och en vet inte ordet af, förrän de ä' gamla och grömma käringar. Fula flickor däremot kunna växa till sig. Dä' gjorde Lina i Genafä. Nu ä' hon nämndemansmor och ja' vell se den, som ve' hennes år ser likare ut än hon?»

— Stå inte och babbla så'nt där elände! Hva' har dä' för resten med pojkens gifte att göra? röt Inga Lisa, som liksom ilsknade till.

— Vänta, vi komma väl dit. — Nå, ja' tog inte Lina, för ja' träffade, kan veta, mor din en dag på en lekstuga. Då var hon vacker som en dag och milder som morgonmjölken ä' strax efter det man släppt kreaturen i vall.

— Stolle där! log käringen.

— Jo, så'n var hon, Johan, och hon förvillade mej på eviga fläcken, så dä' var stört omöjligt för mej att kunna låta bli henne. Men den illmänskade bytingen var stursk till att börja med — dä' ä' deras krigslist, förstås. Hon svängde sej och knyckte på nacken och bad mej »styra mej mä' näfven.» Och om ja' velle kössa henne, så flinade hon och örfilades och sa': »köss du den du kösste sist.» Allt tosetare och galnare blef ja', förstås.

Inga Lisa såg belåten ut vid dessa ord.

Men när det gått ett par timmar eller så, var jag karl att få kössa henne bakom förstugudörren. Sen blef hon spakare och kapitulerade, och det dröjde inte så länge förrän hon själfmant kom och satte sej i knä'et på mej.

— Hut, Kalle! Inte ska' du skymfa mej inför pojken! afbröt Inga Lisa.

— Tåla dej du, mor; när ja' kommer te' slutet, ska' du få se, att vi få pojken dit vi önska.

— Jo, hon satte sej i knäet på mej, virade den ene armen om halsen på mej och stoppade sockerbitar i min mun och nöp mej i kinderna, så att ja' te' sist inte visste antingen ja' var på jorden eller i himla. Hon knäckte mej precis och det hjälpte hvarken böner eller gråt eller förmaningar där hemma, utan ja' tog henne med te' prästen och gifte mej med henne. Hon var så grann och så smilifiner i den tiden, att ja' kunnat gå i häktelse för henne.

Inga Lisa snöt sej, fast hon ingen näsduk hade.

— Men nu kommer tillämpningen — fortsatte gubben. Titta på henne nu, där ho' sitter. Ja' menar inte nå't ondt med mina ord, men hurdan ser hon ut? Kan en tro, att hon var't nå'n grannlåt? Ja' vell inte säja nå't elakt, men ho' ser ut, så att en kan stämma blo' mä' henne. Nu sätter hon sej, minsann, inte i knäet på mej och fodrar mej mä' sockerbitar. Nu liknar ho' tusen gånger mer pinsur vassle än söt moronmjölk. Mildheta for ur henne, när fägringa föll af henne. Så går dä' mä' alla vackra flickor. De hålla sej bara en kort liten tid, se'n ä' dä' borta. Nu har du exemplet för dej, Johan! Lyd därför mitt råd. Tya dej till Frida. Ä' ho inte så rasande granner nu, så står ho' sej, min själ, tjogtals år längre, och dä' som nu fattas henne i ansiktet, det väges hundrafaldt opp af det, som hon har på kistebotten. En lefver inte utå kärlek utan utå medel, och en blir ingen tjänsteman i kommunen för dä', att en har en vacker hustru. Men har en pengar till utlånings, så kan en krypa hur högt en vell. Amanda falnar snart af och blir rynkig och gråer och grömmer. Dä' gör den vackra flickan, dä' har mor din gjort, som du väl ser och . . .

— Åh, tig och håll din eviga flabb. Ä' ja' inte så granner, att ja' går an åt ett så'nt blindstyre och åt en så'n snushane, som du är? Nu har du skällt nok. Om ja' har blett gammal och skrynk-

lig, så ä' dä' för att ja' fått släpa och slita år ut och år in, natt och dag. Och förresten ä' dä' hädelse att smäda folk för deras utseende. Att du inte vet skäms att prata på dä' viset. Men du har inte gjort'et för inte. Dra' du på dej stöflarna, Joan, och gack te' di' Amanda och bry dej inte om hva' far din säger i sin fåvitsko. Han förstår sej inte mer på fruntimmer än vår enbetsstut begriper hebreiska. Gack du te' Amanda — och ta' henne gärna för mej! Här har du ett par nya vantar och käppen står bakom skåpet. Gack du te' Amanda! Kvällsmaten står i spisen, när du kommer hem!

Johan sprang ut som en ekorre, kantänka.

Hvad de gamle se'n pratade om, det vet ingen. Men när Kalle om en stund gick utåt la'gårn, mumlade han för sig själf:

— Fruntimmer ä' ena konstiga maskiner. Ja' trodde, att dä' skulle bita så bra på Johan att visa hur förskräckligt en flicka förvandlas. Inte tänkte ja', att Inga Lisa skulle ta' så illa ve' sej, att jag drog fram henne som ett exempel! Anaggat! Hade ja' tatt en utå hennes bekanta och ovänner i stället och målat ut dem, så hade hon hållet mä' mej. Min dumbom, nu ä' allt fördärfvadt. Ja' borde ha smörj! Ja' tog ett oriktigt exempel.

När Jonas i Jonsbo kom bort.

Jag vet inte hur det kom sig, men folket hade i allmänhet haft mera synd och svalg och dryckenskap för sig i den vintern än under många år förut.

Så jag gick här och var ledsen för människornas skull.

Det är sant och det är väl, att körförtjänsterna och de höga trä- och fläskprisen göra att folk får goda inkomster och tjänar grofva dagspenningar, men inte ska' de väl för den skull kasta sig i utsväfning och ge sig till att lefva slös- och lösaktigt, utan ringaste tanke på sitt människovärde eller på framtiden, eller evigheten. Nänä men!

Ja, det är sorgligt med dem. Så fort de komma ur synhåll från sina käringar och ha en hop skogspengar i plånboken, anse de sig kunna lefva hur sjutsingen som helst, liksom trodde de, att pengarna aldrig kunna ta slut och att de äro så rika och dråpliga, att de böra husera som de värsta herrar.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En lördagskväll kom Lotta i Jonsbo ner till mitt en lång stund efter läggedags och bölade och tjöt och illgrömmade sig, så att det var hemskt åt'et, och slog sej på knäna och för bröstet, så att det sjöng i henne.

— Dä' blir aldrig väl, aldrig i evighet, och ja' får lof gå i sjön! skrek hon.

— Glöm då inte att ta en reel yxa mä' dej, för isen är tjocker! rådde jag.

— Stollas inte, för här ä' allvar på färde! lät Lotta.

— Hva' i Guds namn ä' dä' då? Tala om ditt elände, så en kan få veta, om du har nå't skäl att hugga dej ner i sjön midt i vintern, sa' jag, för ja' ä' själf gifter och vet utaf erfarenhet, att käringarna, gunås, aldrig nå'nsin dränka sej, fast de dagligen glädja och trösta oss med att de ska' gå åstad och göra't. På det viset har min dränkt sej cirka fyrahundranittitre gånger på sista halfåret, sa' jag.

— Jo — skrek Lotta och snöt sej i schalsnippen — Jonas drog af i ottan kl. 4 gåendes te' stationen efter penga' för skogsparken, och han ä' inte hemma än!

— Han kommer väl! tröstade jag.

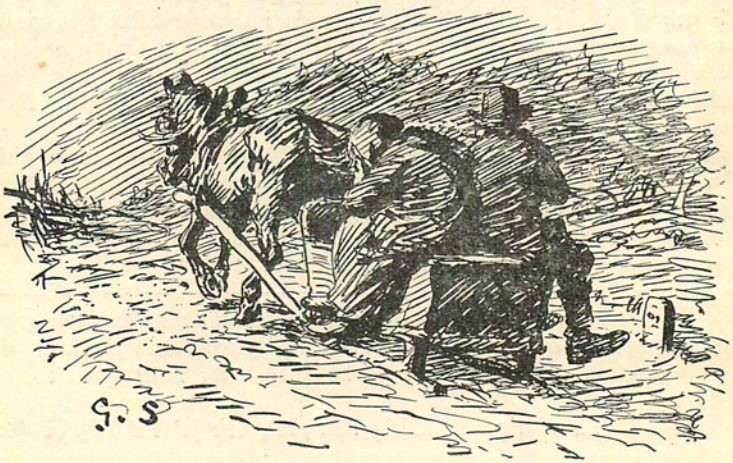

— Kommer te'baks! Dä' är nok inte så väl heller. Ihjälslagen och rånader ä' han. Ja' har träffat Bengt i Bro och han såg Jonas gå ifrån stationen ve' fyrati'en fuller å oredig mä' en potell i hvar fickan! Han har råkat ut för banditer, annars vore han hemma längesen!

— Då legger han å kryar te' sej nånstans utmed vägen! lät jag och tröstade Lotta så godt i människomakt stod.

Men hon tog ingen tröst till sig. Hon hade nog ett och annat på sitt samvete, för någon ängel har hon aldrig var't emot Jonas, och nu oroade det och stack henne kantänka, när hon trodde att han kommit undan.

Jag slapp henne inte med mindre än att jag satte för min märr och följde henne utåt vägarne för att söka den borttappade Jonas.

Vi dråsade omkring öfverallt och sökte och sökte i alla vinklar och vrår efter honom hela natten. Vi väckte folket på hvartenda ställe ifrån Jonsbo ända ner till stationen, men vi hörde inte så mycket som ett nysande efter Jonas. Lotta bölade och grät, så att hela slädfällen till sist skvabbade af vatten. Aldrig i hela mitt långa lif har jag haft en sådan natt.

På ottan kommo vi hem till Jonsbo och Lotta kokade i bedröfvelsen kaffe, som vi bägge två väl behöfde. Så sutto vi där och drucko och doppade och undrade och undrade hvar i all världen Jonas blifvit af. Och Lottas sorg var så stor, att hon bedyrade, att om Jonas komme helbrägda hem, skulle hon aldrig mer i hela lifvet säga ett enda ondt ord till honom. Till den grad hade bedröfvelsen och pröfningen förbättrat henne under denna fasans natt.

När vi druckit så mycket kaffe vi orkade, sa' Lotta:

— Fast sorgen ä' stor, få kreaturen ändå lof att ha sin ans. Låt oss i Guds namn gå åt la'gårn.

Och jag följde henne för att se till, att hon inte gick och hängde sej, förstås.

Så fort vi öppnat ladugårdsdörren fingo vi då se en bra konstig syn. Skällekon, som stod alldeles bredvid ingången, hängde ner hufvudet och såg förskräckligt snopen ut.

När vi så höllo fram lyktan bättre och tittade mera noga på kon, fingo vi se någonting, som det säkerligen icke är mången beskärdt att få skåda här i världen.

På kons horn hängde en hatt, en tröja och ett par pantalonger, som Lotta tvärt kände igen.

— Herre min skapare, dä ä' ju Jonas' bå' hatt å böxer! hojtade hon.

Där stodo vi nu och undrade och undrade igen, men till sist gick Lotta in till kon och anammade kläderna och kysste dem gång på

gång. Till den grad altererad var hon, stackarn. Ty hon tyckte väl ändå, att det var som en bit af Jonas själf.

Just i samma momang sprutto vi till vid ljudet af ett grymt snarkande. Vi tittade och tittade vidöppet bägge två, men kunde ingenting se.

— Dä' låter som om dä' komme från fårakätten, sa' Lotta slutligen.

Sakta och förskrämda gingo vi dit och lyste öfver kätten med lyktan. Där mötte oss en ännu förunderligare syn.

I ena hörnet stodo alla fåren i en hög, skälfvande och förskräckta, men midt i kätten låg — Jonas och sof, med armen om halsen på en bagge, som han krystat ihjäl.

Lotta blef blek som ett lik och hoppade in i kätten och började ruska sin man på ett sätt, som inte just kunde kallas kärleksfullt.

— Statt upp, statt upp, dett evinnerliga svin! fräste hon.

— Tåla dej, tåla dej, Lotta lella, ett grand te'! Sola ä' väl inte uppgången än! murrade Jonas.

Men hon tålade sej inte, och rätt hvad det var fick hon lif i honom.

Ni skulle ha sett hur han glodde omkring sig, när han kom till sans.

— Hvad i all världens ti' har kommit åt dej, ditt leda kreatur? skällde Lotta.

— Kommit åt! Ja' trodde att jag låg inne i sängen. Ja' har gått rasande, förstås.

— Hvarför har du hängt paltorna på kohorna?

— Kors, ja trodde väl, att dä' va' kroken innanför stugudörren!

— Hvarför har du kramat ihjäl baggen?

— Jo, ja' trodde nog att det va' du, Lotta, suckade Jonas.

— Har du var't så illa fuller!

— Ja, dä' ä' väl säkert!

Lotta glömde tvärt, att hon för en timme sedan sagt sig aldrig skola säga ett ondt ord åt Jonas, bara hon finge honom åter. I stället flög hon nu på'n och vältrade honom ut ur kätten och handterade honom illa på alla sätt och vis.

Och Jonas var till att börja med foglig som ett lamm.

Men när Lotta slutligen måste draga andan åt sig, sprang Jonas till sina kläder och snodde rätt på en butelj och höll den bra länge för munnen.

Sen var det han, som tog herraväldet i ladugården. Först slängde han ut Lotta i foderladan och krokade dörren efter henne och sen gaf han sej till att bösta mej bå' gul och blå.

— Hvarför i alla tider slöss du! skrek jag.

— För att du ska' hålla tösst mä' mitt liggande på fårakätten och så ska' du väl ha nå't för att du hållit Lotta sällskap hela nat ten! flinade han och böstade mej i sidorna med en såstång.

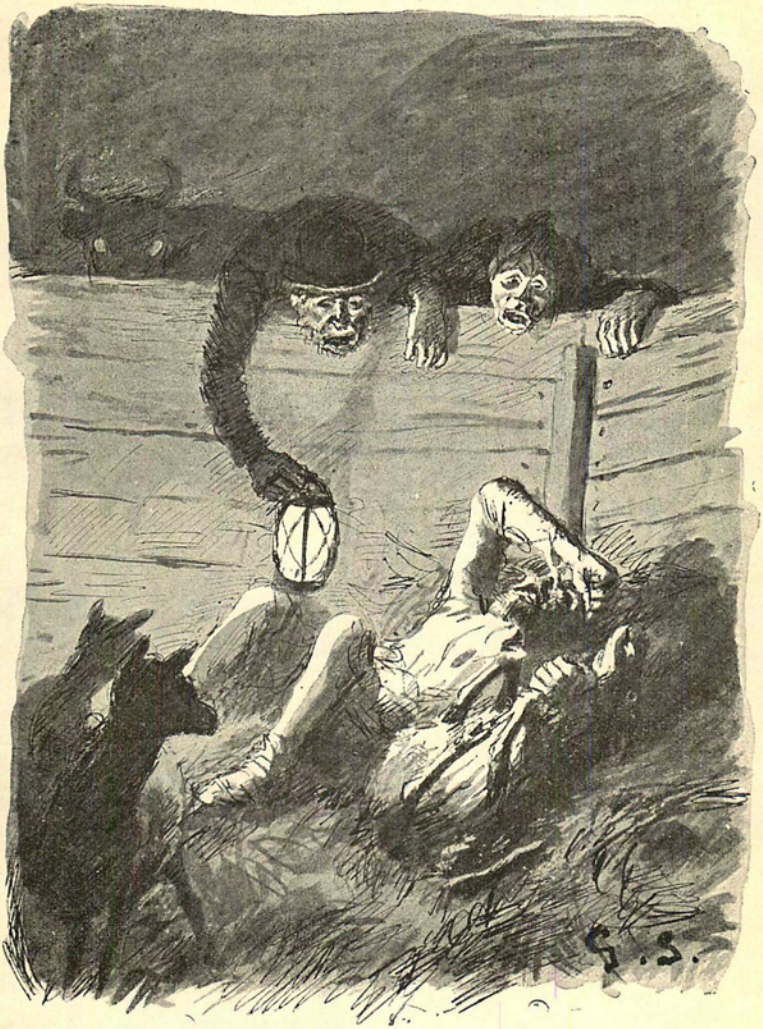

Jo-jo, där fick jag tacken för att jag var't kristlig och sökt efter honom kring vägar och stigar.

Men han båtar intet af'et, för hvart han kommer och hvart han går, så fråga folk honom, antingen Lotta eller baggen hade den varmaste och lenaste munnen att kössa. Så kalla de honom vidare »Ulfven i Jonsbo» efter den betan, och det har han, gualof, mej att tacka för alltsammans.

Men så mycket är det då, att aldrig mer i världen kommer jag att bistå eller trösta några käringar, som tappat sina män. Det är inte lönt att de försöka.

Ett anarkistdåd i Snufvebo backe.

Det hade rådt en bedröfvelsens och farornas tid på grund af den grufliga halkan på vägar och stigar, och hvilken halka de skarpa nattfrosterna ganska bra hållit vid makt.

I städerna riskera människorna inte så mycket, ty där ha de ju en lag, som bjuder de gathållningsskyldige att sanda de fläckar, öfver hvilka manfolket ska' ragla och kvinnorna trippa fram.

Men hur i all världen skulle det vara möjligt att strö sand eller aska på våra landsvägar och stigar? Nähä, sådant går inte för sig, och därför ramla vi också och fördärfva oss i stor skala och ganska bastant i tider af halka.

Värst utsatta i det hänseendet äro naturligtvis vi gamle, som äro stumma och stabbiga i benen utaf strängt arbete, gikt, giftermål och andra långvariga och svåra lidanden.

Endast inom denna Herrans församling lågo i de dagarna många på krankheternas läger och illgrömmade sig på grund af brutna armar och ben samt axlar ur led.

Här hände verkligen många och ganska svåra spektakel.

Låt mig nu si, så att jag inte ljuger igen! Jo, det var en onsdagskväll, som Maja i Pinutten skulle gå till småskolelärarinnan med en kalfpannkaka.

Är det inte vackert, när folk begåfva sina barnalärare med pannkaka? Maja hade nu gjort en reel sådan och gaf sig i väg till lärarinnan med kakan, medan densamma ännu var varm. Hon gick och myste och var glad och tänkte på allt det beröm, hon skulle undfå för sin rara pannkaka. Midt i vägen, i själfva trafven gick hon fram, ty på kanterna var det halt och svårt och det vill till att gå säkert, när man bär på en ömtålig och vördnadsbjudande pannkaka.

Men till sin eviga olycka mötte Maja, skam till sägandes, ingen mer och ingen mindre än själfva länsmannen i den branta brinken, som ligger nedanför Snufvebo. Maja skulle ned för brinken och länsmannen skulle upp för honom. Hal var den, och länsmannens häst sprattlade och slant emellanåt, så att den väldige hade fullt upp att göra med att hålla honom på benen. Att se på några mötande hade han ingen tid till för sitt körbestyr. Men Maja måste hålla ur trafven och kom så ut på det hala. Då hon nu därtill naturligtvis måste

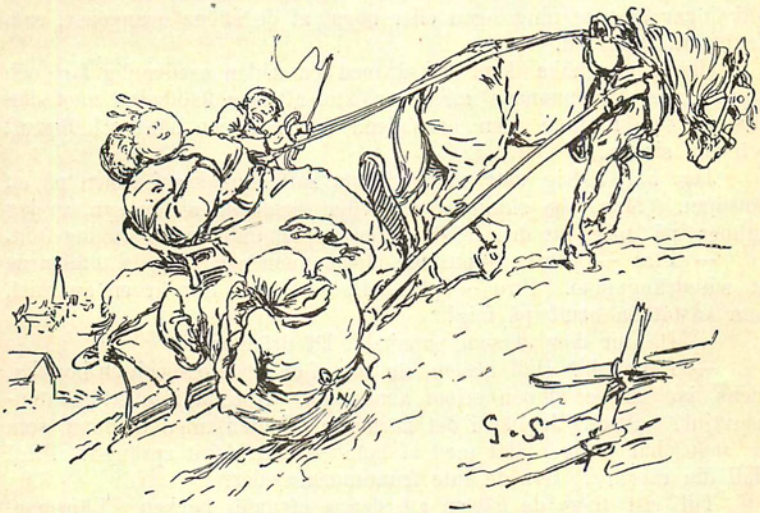

titta på och niga ett knyck för befallningsmannen, så bar det så illa till för stackarn, att hon halkade och föll.

Och när ett något till åren kommet fruntimmer faller, så faller hon tungt och illa, det vet en, gunås, allt.

Maja föll alltså med en sådan helsefyrs kläm och fart, att pannkakan for ut ur hennes händer. Knuten på knytet gick upp, och kvinnan fick bara klädet kvar i sin viftande näfve.

Men pannkakan själf susade med en hisklig och vidunderlig fart midt i ansiktet på befallningsmannen.

Nu veta vi nog lite till mans, att länsmän icke tycka illa om våra bästa håfvor. Men hur det är, gilla de nog inte ändå, att man dänger varma kalfpannkakor i synen på dem, när de färdas i sin oskuld ute på vägarne, försänkta i fromma betraktelser och milda tolkningar af utsökningslagen eller något af de sköna evangelier, som de ha att förkunna.

Majas pannkaka kom också med en sådan osedvanlig fart och styrka mot länsmannens milda ansikte, att hon fladdades emot detsamma och murade igen hans ögon och mun och näsa och förnuft och alla sinnen.

Jag har aldrig sett någon kasta kalfpannkakor i synen på en länsman. Men jag skulle gärna vilja skåda en sådan syn, ty jag känner på mig, att den måste verka upplyftande och stämningsfullt.

— Ptro — ptro! — pustade länsmannen och slängde tömmarne åt sin drängpojke. Ptro — ptro! Håll hästen! Här är en anarkist, som kastat en bomb på mig!

— Dä' sir mer ut som pannkak'! lät drängen.

— Pannkak'! Håll hästen, du son af en grymtoxe och en boricka, mens jag stiger af och griper anarkisten. Hör du inte ett fruntimmerstjut? Ptro! Jag är i det närmaste oskadad, men kvinnan, som vi sågo, har troligen fått med af bomben och blifvit sprängd! Ptro! Håll din rackare! Hör du inte fruntimmersvrålet?

Till sist fingo de hästen att stanna ofvanför backen. Länsmannen petade pannkakan ur sina ögon, knäppte upp fotsacken och steg varliga och bäfvande ned på landsvägen samt spejade inåt buskarna.

— Stanna och kom hit frivilligt. Kom hit, du bombkastare eller satan eller hvem du än är, som stört vägafriden och öfvat våld på tjänsteman i k. befallningshafvandes ärende stadd! Kom hit själfmant! Dä' ä' det enda, som kan rädda dig och lindra ditt straff! skrek länsmannen, så att det ekade i Snufvebo skog och hela den ängden där omkring.

— Ja' kan inte, ja' kan inte! Herre jess, ja' har brutet å mitt stackars ben! Ih ih-ih-ih! Ja' kan inte röra mej ur fläcken! tjöt det nere i backen.

— Si där ha vi fruntimret! fortfor länsmannen och kisade neråt backen. Jaha, där ligger hon i diket, troligen lemlästad och massa-

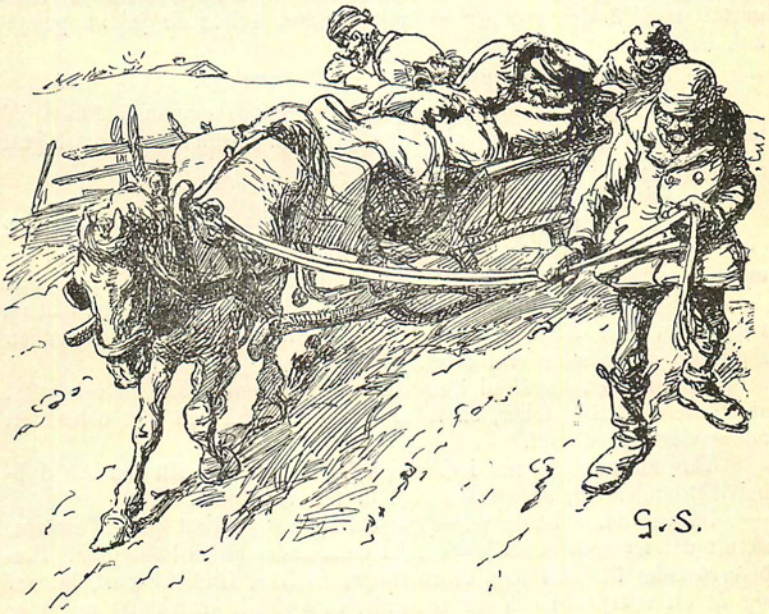
G. S.

krerad. Så har jag då sannerligen vid Gud och konungens Tillfallningshafvande och missgärningsbalken och promulgationslagen aldrig varit med om slikt illdåd förr. Håll hästen säkert och titta efter, om du kan skymta den brottslige, medan jag verkställer okulär besiktning å kvinnan! förklarade länsmannen och gaf sig i väg neråt backen, spejande åt alla håll.

— Är du illa sårad? skrek han åt Maja, när han närmade sig henne.

— Ja, käre Gu', ja' ä' vesst fördärfvader ännа uppifrå' och ännа ner. Ja' ha' slagit mej i hufv'et, och dä' vänstra benet ä' visst ågånget, för ja' kan inte lerka mä stortån, å i höfta har ja' vesst grytat mej, å den ene armen är domnader, å inte sir ja' mi pannekak heller!

— Såg du illgärningsmannen? sa' länsmannen.

— Nä, ja' såg ingen annan än befallningsmannen, å första ja' kastade ögat på honom, så damp ja' å så inträffade olöckan! grät Maja, där hon låg blek och tillintetgjord.

— Kan du inte stiga opp?

— Nä, nä, nä! Hur ska' dä' va' möjelitt, så handterad som ja' ä'?

— Räck hit näfven, så ska' jag försöka hjälpa opp er! Och länsmannen sträckte ut sin segervana hand mot Maja, som fattade den.

Men det var, såsom vi förut varit i tillfälle att konstatera, halt på vägkanten, och Maja är, Gu' tröste oss, ingen sylfid. Länsmannen slant och dråsade neder i diket.

Och när en bepälsad länsman med rem om lifvet, fet och gödd af ett helt distrikt, faller, så faller han med brak och dån och så att marken rungar därvid.

Vår länsman föll ner i diket på Maja samt fick sitt ena ben dubbelviket under sig, så att det gick ur led vid knäet.

Då var det väl inte underligt, om Maja tog till att tjuta af smärta, så att det lät som om alla skogens onda andar blifvit lössläppta. Hon öfverröstade till och med länsmannen, hvilken, Gudi klagadt, hängaf sig åt ett svärjande och ett vrålande, som skulle framkallat applåder i själfva afgrunden. Länsmannens häst blef skrämd och skenade in på ladugårdsbacken i Snufvebo, där karlarne grepo honom. De hade just fått bukt med honom, när drängen kom springande.

— Hva' står på? frågade karlarna.

— Jo, länsmannen påstår att där är en anarkist nere i backen. Han skulle titta efter, och nu hålla de vesst på och mörda'n. Ja' kunde ingenting se, för hästen ble' skrämd utå skrålet. Kom och hjälp honom!

— Tror du, att di hålla på att slå ihjäl befallningsmannen? sporde karlarna.

— Ja, så lät dä'!

— Då ska' vi vänta ett litet grand. Sen ska vi titta dit ner, mumlade Snufvebokarlarna och snusade och styrde med ett och annat.

När det så gått en lagom stund, grepo de slutligen till stakar och stänger och yxor samt gingo neråt backen.

— Om det är nå'n, som slår en länsman, så ska' en inte springa fram i otid, för då kan en få vettna och dä' ä' inte vackert att bli ovän med så manhaftiga karlar, som ryka på länsmän! mente de, när de gingo vägen fram.

Till slut nådde de olycksplatsen och sågo Maja och befallningsmannen sida vid sida i diket, den ena gråtande och den andre åkallande satanas, hvars härskaror han frambesvor legionsvis. Ty han rörde sig inte med småsiffror, där han låg, utan knäckte till med milliarder och andra otänkbara tal. Han hade under tiden af Maja fått reda på, att det bara var en simpel kalfvapannkaka, som orsakat hela denna förfärliga katastrof.

Därför var han arg och svor.

Maja hade verkligen brutit sitt ben och länsman hade fått knät så illa skadadt, att han icke kunde stödja på det ett enda tecken.

Så fingo nu Snufvebokarlarne hämta hans vagn, taga bort sätet, bädda i häcken och lägga länsman och Maja bredvid hvarandra i densamma, hvilket oundvikliga arrangemang än ytterligare retade befallningsmannen till det yttersta ursinne. Och den stackars Maja skämdes, förstås.

— Hva' ska' Johannes säja och tänka, när ja' kommer hem, liggandes på det här viset, grät hon.

Snufvebokarlarne, som följde med och prestaverade både före och efter detta osedvanliga åkdon, sa' ingenting, men de sågo knepiga ut.

När de voro komna midt för Pinutten, kom Johannes ut, och då han fick syn på tillställningen, förvandlade han sin hy.

— Tvi den dålige! spottade han.

— Bär in din fördömda käring, så ja' slipper si henne! röt länsman.

Och Johannes hade ingen annan råd. Men han murrade och svor och mente på, att ingen lag kunde döma honom att ha eller bära på sina armar en käring, som legat bredvid en länsman.

Så snart han emellertid bara fick reda på, hur det hängde ihop, satt han dag ut och dag in på sängkanten och pusslade om sin benbrutna gumma.

Ett kvinnorof.

Förr i världen, då människorna inte hade så hiskligt brådtom som nu utan togo sakerna med mera lugn och ro, rustade man sig till julen med större allvar och grundlighet och med mera pietet än vi, gunås, göra det.

Långt i förväg lagade man alltså till särskildt dråplig julaved och härliga ljus, blandade med stort allvar och efter vissa gifna regler, särskildt starkt doftande »julasmörja», med hvilken stöflarna skulle ingnidas, på det att de måtte skina klart och lukta karlaktigt och väldeligen uti julottan. Den hvitaste och renaste halmen letades ut vid tröskningen under adventet till julasängahalm, ty man var inte så förfinad på den tiden, att man låg på »flock». Julgrisen göddes på annat och märkligare sätt än andra svin, och i de gamla dagarna var det en stor och ovansklig heder för en gris att blifva afskild till julagris. Redan i vårdagarna skedde detta afskiljande, och det var ett stort och betydelsefullt ögonblick, när gubbarna synade sin svinafvel för att utkora den lycklige, som skulle bli julakulting. Fanns det bland pålägget en liflig nasse, som såg synnerligen pigg ut och hade en vacker knorr på svansen, så kliade husfadern honom i nacken och tilltalade honom med dessa gedigna och betydelsefulla ord:

— Håll dej frisker och folka dej väl, din bytinge, så ska' du få bli vår julagris och slippa bli uppäten utaf oskylda!

Och i allmänhet var det, som om grisen senterat den ära och lycka, som vederfors honom. Han gjorde vanligen allt hvad han kunde för att göra sina närmastes julefröjd fullkomlig och flott.

Men om alltså de gamle gingo till sitt julfirande med större allvar och vidlyftigare tillredelser än vi, kan man i alla fall inte förneka, att de voro bra nog syndiga de också och hade en hel hop stollaforer och skrock och signeri för sig vid juletiden, som vi, gualof, ha vuxit ifrån.

Det skulle inte gå för sig att så här i en hast räkna upp alla

de upptåg och besynnerliga förehafvanden, som på den tiden kommo till stånd under julen. Därom ha folk förresten skrifvit böcker så stora och tjocka som Arndts postilla.

Men ett stollastycke, som de i Jönköpings frejdade län hade för sig, var, att gubbarna ovillkorligen skulle kappas hem från julottan. Annars dugde det inte, ej heller var det jul.

De hade i det länet fått alldeles bestämdt för sig, att den, som kom först hem från gudstjänsten juldagen, han var den likaste karlen i socknen, han skulle först af alla få aftröskadt, först utsådt, först inbärgadt, och hade utsikt att bli kyrkovärd under följande år. Med sådana förmåner i sikte var det inte underligt, om folket alltså barkade hem från julottan, så att de kunde spränga både sig själfva och sina ök. Det var ju alldeles som att kämpa om Derbypriset.

Också hann prästen knappt säga amen, förrän alla karlarna rusade upp ur bänkarna och kastade sig mot kyrkodörren. Där satte de sig vanligen fast, ty alla ville ut på en gång, och så körde de hvarandra i band uti gluggen, så att det blef ett stönande och ett bökande, ett fräsande, fnysande och påträngande, som var förskräckligt. Många gubbar kommo hufvudstupa och vidöppna utdråsandes på vapenhusgolfvet, andra sprungo öfver dem, och där svors och turnerades, äflades och röts, precis som om elden kommit lös inne i templet. Prästen stod maktlös inne i predikstolen, ty hans muns tal och förmaning förnams inte utan drunknade i detta oväsen.

— — — —

År 1852 var det ett sådant där lefverne nere i Nydala efter julottegudstjänstens slut, och då inträffade där det stora kvinnorofvet, som gaf anledning till många slagsmål på Vrigstads marknad, pengaödande processer och slutligen till denna lärda afhandling.

På den tiden lefde och regerade i Nydala en gammal major vid grenadjärerna, hvilken till sist hade gifvit sig sablarne uppå, att han skulle söka hålla församlingen i styr uti kyrkan, tills dess tjänsten var slut under julottan. Till den ändan styrde han ofvansagda år om, att kyrkdörren blef låst utanför, samt ställde till yttermera visso två stora och stöddiga grenadjärer på vakt innanför dörren, hvilka med bart huggande faschinknifvar skulle mota dem, som till äfventyrs ändå ville söka störta ut i förtid.

Men se nu var folket på den tiden inte så värst absolutistiskt, särdeles vid jultiden. Man höll obegripligt styft på kyrksuparna, och till julottan drog man med flera lommaflaskor än psalmböcker. Det är ledsamt att behöfva tala om detta, men sant är det, och vi gamle veta det vi.

På grund af dessa flaskor var humöret styft och storaktigt hos folket i Nydala denna julotta. Man krusade inte ett dugg och bäfvade minsann inte tillbaka för någonting.

I densamma stunden därför, som prästen med tillförsikt sa' sitt amen, brakade alla karlarne i ett tempo på dörren, precis som det gällt att storma en fästningsport. Den gamle majorens mustascher reste sig rakt i vädret af ursinne och förbittring, han sprang upp i en bänk och kommenderade och röt åt sina grenadörer, så att kyrkan skalf och prästen blef som ett lärft i synen. Men det halp inte. Ett tu tre brakade det till, den gamla dörren gaf vika och for med dån ut i vapenhuset tillsammans med grenadjärerna, som fåfängt viftade i luften med sina slöa sidogevär, medan lutfiskoset i kyrkan blandades med moln af kalkdamm, så att det hela tedde sig såsom Jerusalems tempelförstöring.

Aldrig har det varit ett värre lif i kyrkan än den ottan, då man likväl hoppats, att det skulle bli ordning och skick.

Nänämen, det går inte att utrota gamla vanor och skrock med maktspråk och faschinknifvar. Men medelst sådana här goda och billiga böcker går det dråpligare. Såsom uppläst och vidkändt är och hvar man sett och vet.

Nå, när folket på det viset kommit ut, blef det sedermera ett hiskligt rabaskande vid sockenstallet, när hästarna skulle spännas för. Planen utanför dessa stallar tedde sig snart som ett slagfält. Där vardt ett spring och ett larm, ett ryckande i hästarna, ett letande efter skacklor och ett oväsen, som gjorde kamparna vilda och förskrämda, så att de hoppade och slogo bakut och betos. Skrik och skrän och örfilssmällar. Karlar och slädar stöttes omkull. Ja, det var, som sagdt, liksom en bra batalj.

Karl Johan i Svensbygd var den förste, som fick sina don i ordning och den förste, som fick starta den svindlande hemfärden. Ingen hustru hade han, ty han var änkeman, men grannkvinnan hade åkt med honom, och när han nu skulle i väg, nappade han åt sig ett fruntimmer ur skocken och hyfvade henne i släden. Det var den rätta, tyckte han, och mörkt var det i ottan förresten.

Så bar det af förbi den gamla klosterkyrkan öfver gatubacken och maderna, ut på sjön Rusken, som höll och låg blank. Huj, hvad det gick. Märren låg som en rem utefter isen. Karl Johan slog och smackade. Men fruntimret, som ville af, skrek och vojade sig erbarmligen. Hon begrep, att hon kommit till fel karl. Men Karl Johan, som trodde, att han hade rätt käring med sig, ansåg, att rädslan för farten kom kvinnan att böla på det viset. Därför yttrade han ofta:

— Tåla dej du, här ä' ingen fara!

Och allt vildare gick färden. Snart kommo andra efter. Det small i isen och piskor hveno i luften, hästarna frustade, fruntimmer hojtade, och karlar svuro i mörkret och morgondimman ute på sjön. Skridskogångare kommo susande, man körde på hvarandra, en häst kom i karriär och rusade upp med frambenen i bakhäcken hos en annan och vältrade omkull häck och folk, så att de rullade utåt sjön. Det var som Odins vilda jakt.

Karl Johan i Svensbygd hvarken hörde eller såg, utan bara låg uti och körde, medan fruntimret, som åkte hos honom, tjöt och skrek och ref honom. Det var öfver en mil till Svensbygd, och precis som solen rann upp, körde han upp på sin strand, den förste från den byn.

Men då fick han i morgongryningen se det grufliga. Han hade fått galet fruntimmer med sig. Han hade i hastigheten nappat till sig Peter Gudmunssons hustru i Hättebo, som låg midt emot öfver sjön på en mils afstånd. Och Peter Gudmunsson var ju Karl Johans gamle trätobroder och arge fiende.

Det var ett svårt och farligt kap, han hade gjort, den raske Karl Johan.

— Hur ska' vi nu göra? undrade han bedröfvad.

— Du får köra hem mej! genmälde gumman.

— Dä' sträfvar märra inte vid, utan du får gå! förklarade Karl Johan.

Men det fruntimmer, som törs gå öfver Rusken en juldag, är inte född än. Och så blef det ingen annan råd, än att gumman gråtande och kvidande och öfver sig gifven måste stanna kvar i Svensbygd.

— — — —

Men hur det var, hade Peter Gudmunsson, under det han juldagsaftonen gick omkring på sin gård och tjöt och grät och trodde, att hustru hans var borttagen, plötsligt fått besök af en skridskogångare, som omtalade, att han sett Karl Johan i Svensbygd susa fram med mor Gudmunsson öfver sjön. Och så juldag det var, tog då Peter vittnen med sig och ilade öfver sjön och fann verkligen den försvunna hos sin vederdeloman Karl Johan.

Jag ska' säga, att det talades karlaord i Svensbygd den kvällen, talades, så att det hördes vida. Men där talades inga fridfulla ord, som passade till högtiden.

Se'n stämde Peter den arme Karl Johan för kvinnorof och våldsamt bortförande af hans hustru under sabbat, och den processen blef lång och dyr samt satte ut ovänskapen emellan flera släkter i Nydala och åstadkom under många år sammanstötningar på Vrigstad marknad.

På det viset fira inte vi vår jul. Vi ha blifvit mera verserade och fina, nyktrare och utvärtes äfven frommare. Vi tro inte längre på skrock och ha inga gamla barocka sedvänjor för oss.

Men om vi på det hela taget blifvit likare och bättre invärtes, det blir, förstås, en annan sak.

Skam tro't emellertid.

Vårflod.

Nere i dalsänkan, där ån ringlar sig fram, är jorden bra mycket bördigare och mera lättbrukad än på sandåsarne ofvanför. Det duger därför, måntro, att ha sitt hemman därnere, där gräset växer alnshögt och saftigt och där rågaxen bli kvarterslånga och där klöfvern och timotejen stå spanska och tätt som vass i den välsignade myllan på lerbotten.

Hur vi slita och plita och äflas och streta natt och dag häruppe i skogskanten på åsen, få vi inte hälften så mycket på samma vidd som karlarne därnere.

Men hvarför i hundingen skulle jag också barka i väg och gifta mig till hemmanet häruppe på grusbacken, min evinnerlige dumbom, när det i alla fall varit lika lätt att komma åt en tös med tillbehör därnere?

Hvarför skulle jag rusa hit upp till det här stormhålet, när det var't mycket bekvämare att stanna därnere och fria i skuggan af björkdungen, som står och speglar sig i ån?

Men det finnes intet vett i ungdomen, när den s. k. kärleken far in i kroppastollen på den. Och sant är det som pastorn säger, att långa år få gälda hvad stunden brutit. Gualof, jag har hvad jag behöfver. Men så har ryggen också kroknat på mej under stenbrytningen häroppe, medan Johannes, som bor där nere vid ån, är rak som en humlestång och fet som en gödkalf.

Det pressar själen att se sådant, och därför lider jag hvar gång jag kommer att kasta ögonen ut öfver hans gård och ägor.

Och när jag då inte på något sätt kan låta bli betänka, att jag likaväl som han kunnat gå där nere och lata mej och röka och spotta med händerna i byxfickorna och agera herre samt se på, hur det jäser och växer i den feta myllan, så är det ibland så, att jag kan kväfvas. Ty lika lätt som *han* kunde *jag* gift mej till Åbo. Inga Lisa var, minsann, fullt ut lika glad åt mej på den tiden som åt Johannes, den oxen. Och kanske lite till.

Men det var väl mitt öde kan jag tro. Lena häruppe hade väl förgjort mig, förstås. Ty när jag hörde henne jodla härifrån skogskanten:

— »*Kalle lelle, Kalle lelle, kom, kom, kom! Kom, ska' du få dä' du ba' mej om!*» —

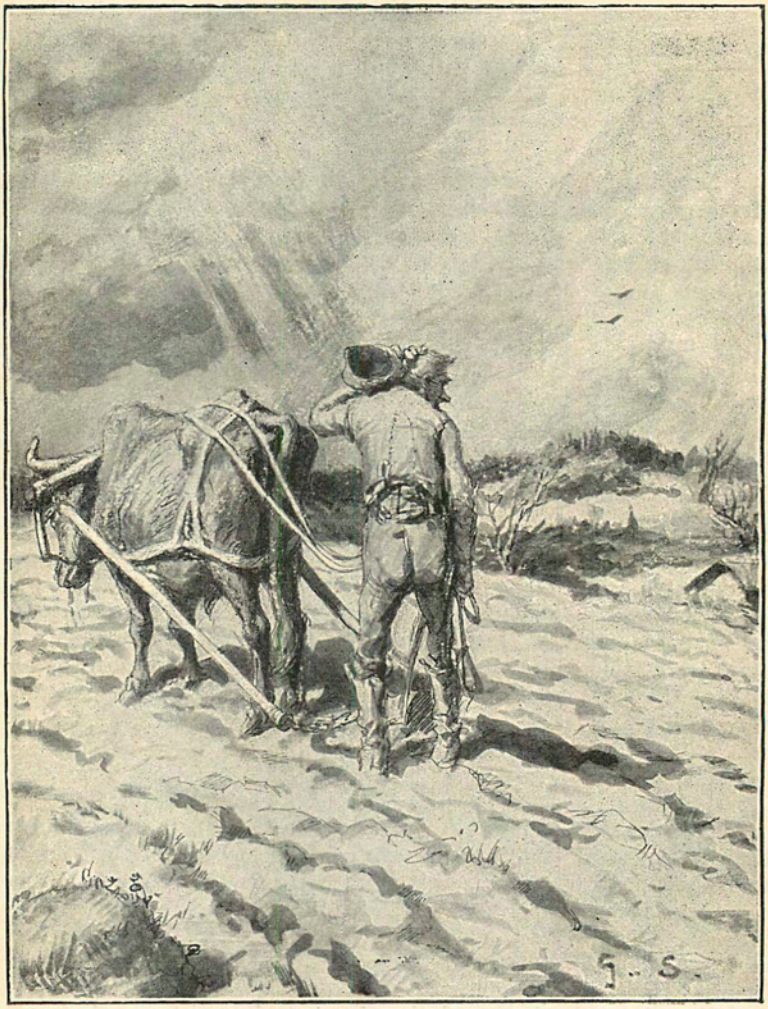

så var det stopp för mej att stå emot. Jag precis drogs hit liksom med våld. Och så kom jag hit och så blef jag här. Och här får jag nu stanna och se mina magra skördar gro mellan klapperstenen, tills pojkarne mina en dag spika in mej i en svart kista och köra ner mej i kvarnahäcken till kyrkogården i dälden.

Sådana tankar äro inte roliga Men de komma alltid öfver mej, särdeles om söndagsaftnarna, när jag inte har något för mig, utan sitter vid stugoknuten och tittar neråt Åbo samt ser huru läckert och rart och fett det är därnere.

Skolläraren har mer än en gång sagt mej, att jag ska' slå det där grubblet ur hågen, emedan det bara gör ondt och bidrager till den hårdhet emot Lena, som folk skyllar mej för.

Ja-ja, hvarför skulle hon lura hit mej. För hade inte hon var't här uppe och haft sitt fördömda jodlande för sej, hade jag kanske var't annan karl än jag är.

— Det är inte annat än den förhärdade svenska afundsjukan och den otäcka bondgirigheten, som regera dej! säger skolmästaren, och han har kanske rätt i det. Men hvad det än är, så kan jag inte hjälpa't.

Det enda roliga jag hitintills haft, allt ifrån den stund jag började ångra på, att jag inte gifte mej till Åbo i stället för den här vrakmarken, det träffar mej ibland om vårarna, när det var't en sträng vinter med mycken snö inyrd i skogarne och på höjderna.

Si, godt folk, då kommer det, gualof, alltid en sabla vårflod och då frestar det Johannes därnere. Om efter en sådan vinter tövädret kommer brådt på med ljumma västanvindar och reela regnskurar, så blir ån vådlig, och då har jag, syndare, roligt häruppe.

Då kan jag stå en hel afton i ovädret, utan att känna hur genomblöt jag blir, och se, hur floden kastar sig öfver sina bräddar, rinner vidt öfver åkrarne hos Johannes och lakar ut musten ur hans fält och rusar i väg med hans bråte, så att Johannes får leta rätt på sina gödselhäckar, bräder och plankor och redskap och annan don rundt kring stränderna af sjön där nedanför.

Det är, måntro, inte otrefligt att se, hur vattnet stundom stiger upp på hans halmdösar, som han är så högfärdig åt. Och inte är det ledsamt heller att skåda, när Inga Lisa och pigan nödgas ro åt ladugården eller att höra hur de skrika och hvina och sjåpa sej, då ekan ibland ränner mot en öfversköljd arbetsvagn på fäbacken och håller på att välta, medan de förfärade hönsen sitta uppflugna på la'gårdstaket och kackla i kapp med Inga Lisa.

Johannes springer omkring i vattnet och rifver sej i skallen och ryter som en gris, medan de andra svinen ruffa och vråla i sin stia och bara vilja ut och fly. Hästarna gnägga och stampa, ån fräser och sjungar, fä'et rycker i sina bindslen och bölar, fåren bräka och bandhunden tjuter därnere. Det är ett hemskt lif nere i Åbo, när vår-

floden kommer. Men för mej, som står här uppe på den stora stenen vid la'gårdsknuten, är det som den vackraste konsert.

Skolmästaren får kalla det för afundsjuka och synd eller hvad han vill. Trefligt är det i alla fall och upplyftande för mej. Det kännes liksom en lättnad i bröstet på mej, och det har, skam te sägandes, händt att jag till och med kysst Lena, när ån regerat riktigt och ramlat ordentligt i bråten nere hos Johannes.

Sådan är, eller rättare sagdt, sådan var jag i många Herrans år, min store syndare. Och sådana äro vi, gunås, lite till mans härute.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Annandag påsk i solagången kom min ena pojke inspringande i stugan och skrek:

— Nu kommer ån värre än förr, far! Hör hur det ryter opp åt Norrskogen! Ni ska' få se, att flänsarne slitit ofvan Skvaltaby, så att timmer och bro och kvarnhjul och hela kosidangsen komma nerdansande. Äss vi skulle gå ner och hjälpa farbro Johannes ett tag, far?

— En ska' inte lägga sej i andras affärer! lät jag.

— Dä' ska' en inte! Men en ska' hjälpa sin nästa, när hon är i trångmål! Dä' ä' Guss mening och en ångrar aldrig dä' goda en gör! sa' pojken och satte på mej hättan, slängde till mej långstöflarne och sprang efter hvardagströjan samt släppte mej inte förrän jag blef i ordning. När vi så kommo ut, nappade han till sig en båtshake och så barkade vi i väg neråt Åbo. Jag kunde inte låta bli att följa pojken.

Ni skulle ha hört hur ån dånade och huru det tjöt uppåt skogen! Gu' vet hur det kom sig, men när jag såg pojken, blef jag lika ifrig som han, och det dröjde inte länge förrän vi voro nere i Åbo.

Vi togo ut öken och körde bort allt löst, som fanns på gatubacken, buro bort säden, som fanns i boden, hvilken Johannes ställt allt för nära ån för att inte spoliera nå'n bättre mark, släppte ut svinen, lossade det ena landfästet på bron och bundo fast det andra med så många järnkättingar, som fanns, vid den stora eken samt röjde bort så mycket löst, som stod till. Pojken kommenderade och ledde alltsammans, och jag och de andra karlarna följde honom. Jag vet inte hvad som kom åt mej, ty jag tyckte det gick sablarna så lätt att arbeta, och jag tänkte bara på att rädda så mycket som möjligt åt Johannes. Ju mera dånet tilltog och forsen närmade sig, ju ifrigare blef jag och ju större synd tyckte jag det var åt Johannes. Jag kände mig precis förändrad, sen min egen pojke sagt det där om Guds vilja.

Så kom det, först sakta och bara stora vattenmassor med skum och grenar. Men rätt hvad det var mörknade det borta i kröken. Det var som ett troll ridit på vattnet.

— Dä' är Skvaltaby bro och kvarnhjulet också! Pass på med båtshakarne, så dä' inte slår sönder vår bro! skrek min pojk. Och vi

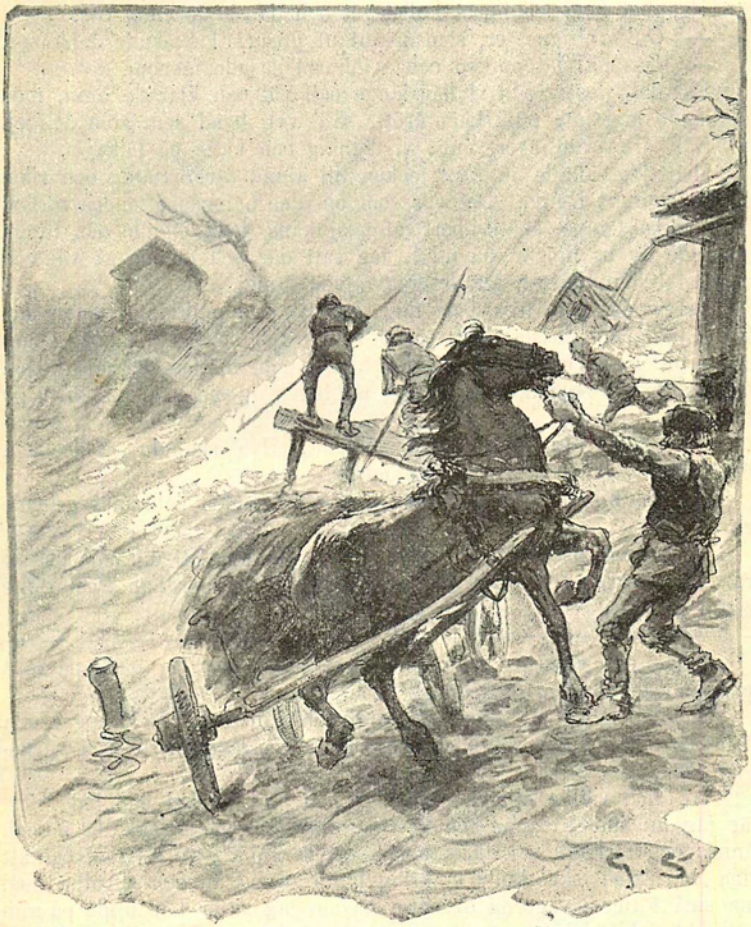

ställde oss i ordning. Men innan bron och hjulet nådde oss, refvo de ner halfva magasinet.

— Gu' välsigne er, som to' ut säden! sa' Johannes.

— Pass på! skrek pojken.

Och vi voro verkligen karlar att få allt lyckligt igenom Åbo bro. Rätt i rappet kom svinhuset kullslaget och dansande emot oss.

— Gu' välsigne er, som släppt ut grisarne! suckade Johannes.

— Pass på! lät pojken och svinhuset susade igenom.

På det viset stodo vi där länge och väl och klarade bron, men jag kände mej inte ett tecken trött. Gu' vet, hvad som kom åt mej.

När faran var öfver, fingo vi fägning och kaffe på folkavis.

Men jag kände inte ett tecken till afund öfver ståten och rikedomen inomhus i Åbo. Det var som om den här påskaftonens vårflod i ett enda tempo sköljt bort afundsjukans hela elände och tunga stinkande dy ur hjärtat på mig. Jag satt där och mådde så väl och var så lätt om hjärtat, att det rent sjöng i mej.

Det enda, som förargade mig, var att min pojk inte kunde låta bli att tissla och tassla med tösen deras. Och en gång, när hon kom och satte fram en pannkaka till bordet och, förstås, hifvade henne öfver axeln på pojken, fick jag se, att han slog sin arm om lifvet på henne.

— Skäms du inte, din drummelin! Hva' ska' du på flecka å göra! röt jag, ty jag tål inga dumheter.

Pojken blef snopen och flickan pionröd. Men Johannes grinade och sa':

— Låt du dom hållas! Eller töcker du inte, att din pojk passar bra till att styra och ställa här nere i Åbo. Dä' har han åtminstone visat i kväll.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jaha, go' vänner, ifrån den där betan ser jag både på mitt hemman och på Åbo med andra ögon.

Gu' välsigne bå' skog och sand och däld och björkdungar och käringar och pojkar och flickor och hela kosidangsen — och vårfloden också.

Är hon vådlig ibland, så spolar hon bort en hel hop bakterier. När jag nu står häruppe och betänker, att min pojke ska' få bo och vånnas och förkofra sej därnere och fröjda mina gamla ögon, och att mina barnbarn ska' kulta omkring i gräset vid ån och skvalpa med sina små fötter i vågorna därnere, medan jag sitter här uppe på min sten vid la'gårdsknuten och tittar på, så känner jag mej så lifvad, att jag bara vill ropa:

Gu' välsigne hela världen!

Lärdomens frukter.

De här folkhögskolorna, hvilka finnas lite hvarstans inom länen i vårt land, äro inte så värst oäfna inrättningar, och den, som har pojkar, hvilka inte äro allt för korkade, gör orätt i att icke skicka dem till någon sådan anstalt.

Visserligen finns här en hel mängd karlar, som hålla före, att pojkarne gå i folkhögskolorna och inte lära sig annat än högfärd och djädrigheter, så att de efter hemkomsten endast drifva fåfänga på herramanér samt anse sig så utstuderade och kloka, att de vilja slå under sig en hel del tjänster i kommunen, hålla bouppteckningar och arfskiften och skrifva köpekontrakt och stämningar åt folk samt tolka lag, som vore de riktiga juridiska byråer eller såsom det på vårt finare språk heter »djuriska skeffanjerer», ty en skiffonjer är väl för mer än en simpel byrå.

Men inte är det väl något ondt uti att kunna litet af hvarje, och att för den skull kalla folkhögskolorna för »folkhögfärdsskolor», emedan pojkarne få lära sig skrifva handlingar och reda ut affärer, anser jag vara en grof synd och orättfärdighet.

Särdeles välsignadt är det dessutom att de i folkhögskolan också få en sådan förträfflig insikt i kubikräkningen.

En gång skulle jag t. ex. täcka min la'gård med stickor och måste för den skull köpa några famnar stickved af Sven i Bråten.

Jag fick då Pelles pojk i Sjögärdet, som gått igenom folkhögskolan, att skrifva kontraktet oss emellan. Pojken var, förstås, lärd och kunnig och skref inte på vanlig bondska »famnar», utan »kubikfamnar» i kontraktet, hvilket jag efteråt och vid process fann vara till stor välsignelse och nytta för mig. Jag blef tilldömd tre gånger så mycket stickved, som jag anat eller som jag skulle fått, om jag i min olärda enfald klabbat ihop kontraktet själf.

Men Sven i Bråten blef alldeles förbanskad. Halfva hans småskog strök nästan med på den affären, och jag har stickved liggandes till lagårdslängan i bå' min och mina efterkommandes tid till tredje led.

Tänk ändå, hvad den lärdomen är nyttig och hvad endast ett litet ord kan verka, när man förstår att ställa det, där det skall stå!

Ifrån den stunden köper jag allting i kubik. Men om det är någon, som ska' köpa utaf mej och vill skrifva kontrakt, så tecknar

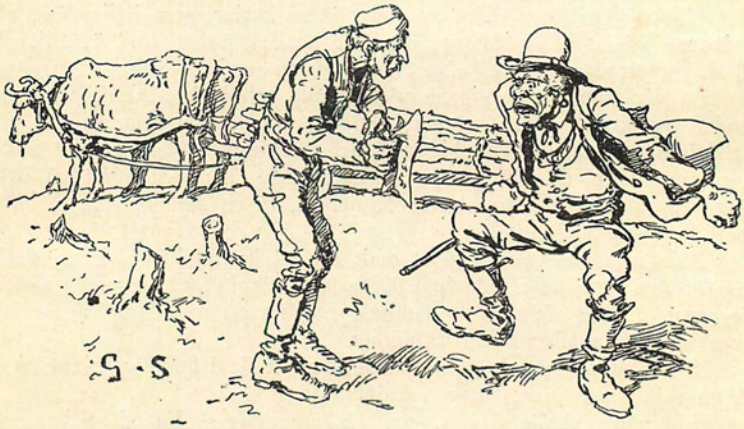

jag aldrig under, om en folkhögskolepojk skrifvit åt den andre, ty man måste vara på sin vakt emot dem, som är slugare än man själf är.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det gifs dock ingenting godt som ej drar något ondt i släptåg med sig.

När de sabla pojkarne komma hem från folkhögskolorna, preta och skrifva de gärna i tidningarna samt sätta in än den ene och än den andre af oss hårdvallsgubbar i bladen, så att man blir utryktad och utskämd i hela landet. I vår socken var det lugnt och tyst, och hvar och en fick handla och göra och låta bäst han gitte utan inblandning af tidningarna, ända tills Axel i Spinkabo hade gått igenom folkhögskolan.

Vi kunde supa och slåss och regera som de förnämste herrar och vända kommunalen hur vi ville, utan att tidningarna sa' så mycke' som smack en gång.

Men så fort Axel kommit hem från skolan, var det som om skam farit i alltsamman. Man kunde inte ens fira ett silfverbröllop utan att komma in och skylta i bladet, precis som om man hade gjort något annat ondt. Och så snart man blifvit vald till något, vips var den elemenskade pojken till reds att påta in en i avisan.

Vi hotade honom med både stryk och annat, men det bet inte på honom.

Nu har han då, gualof, skrifvit ifrån sig och blifvit en reel och aktningsvärd karl. Men så skref han sig också till vår rikaste flicka, innan han slutade. Och det tempot göra honom inte många litteratörer efter.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Saken var den, att här blef fråga om lönetillskott åt barnmorskan, hvilket vi bönder ansågo vådligt och orätt. Men en hop torpare och arbetare vid bruket, som hade större behof af henne och just ingen vidare känning af några skatter, tyckte däremot, att hon skulle ha ett tillägg af 50 kronor per år.

Nu hände det sig så, att nästan alla de förnämligaste bönderna voro på begrafning i Svensbygget den dag stämman hölls, så att motparten blef öfverväldigande.

Anders i Hagen, vår ordförande, gjorde emellertid allt hvad göras kunde på stämman, nekade folk att yttra sig och drämde klubban i skallen på skomakaren i Fridhäll samt sökte ställa till sådant oväsen, att han kunde få skäl upplösa stämman innan beslut fattades. Anders kämpade en ärlig och en het strid för sin och vår räkning, på det att vi skulle slippa ifrån löneförhöjningen åt barnmorskan. Men han hade, kantänka, för många emot sig, så det var inte så godt för honom att reda sig.

Till sist tvingade de honom att framställa denna proposition:

— »De, som önska lönetillskottet åt barnmorskan, ropa 'ja' och de andra 'nej'».

— Ja! dundrade det i sockenstugan.

Nu såg det minsann mörkt nog ut. Men Anders i Hagen var ingen vanlig dufunge.

Han lyfte klubban så högt han förmådde och förkunnade, så att det rungade i salen:

— Jag finner »ja» vara mä' öfvervägande »nej» besvaradt! Och så klippte han klubban i bordet, så att hon for af skaftet och susade bort och slog barnmorskans lagvigde man midt i planeten.

Var inte detta en karlamanöver kanske och mer än man rättvisligen och kristligen kan fordra af en ordförande?

Men folket började illfänas.

— Dä' ä' orektigt, skrålade de.

— Oriktigt! Ni få lof veta hva' ni säjer, när dä' går lagligt till väga! Jag har funnit »ja» med »nej» besvaradt och klubban har fallit, innan nå'n enda käft begärde botering! resolverade Anders med stor indignation.

Jojomen, Anders har nog reda på sig, och det blef vid hvad han sagt. Folket blef visserligen förbluffadt och gick sin väg uti stor ilska. Men barnmorskan slapp, gualof, löneförhöjningen.

Inte långt därefter kom emellertid hela stämman in i tidningen så utlagd och tillvrängd, att Anders kunde bli ansedd för en stor och öfverdådig idiot utaf dem, som inte kände honom. Hvarhelst man fick fatt uti ett blad, stod den där paschasan. Och Anders blef så ledsen och bedröfvad, att han var på vippen att dränka sig. Han sörjde och blef mager och blek samt sjuk där nere i Hagen och såg ut som profeten Hesekiel.

Inte underligt var det.

Så kom Axel i Spinkabo till honom en dag. När Anders fick syn på honom, blef han så altererad, att han ville nappa till sig bössan och skjuta på'n. Ty han trodde som sanningen var, att det var honom han hade att tacka för hela eländet.

Men Axel låtsade ingenting om, utan sa', att han förvärfvat sig en sådan kunskap, att han förmådde tvätta bort chikanen helt och hållet från Anders och vända hela eländet till godo för honom.

Efter en stund lyddes Anders, kantänka, på det örat och gaf sig i tal med Axel. Hvad de pratade om vet Herren allena, men tröstat Anders måtte pojken gjort; ty följande söndag voro vi allesammans storgubbar i trakten bjudna till gille i Hagen.

Rätt hvad det var kom också Axel dit. I början liksom flyttade vi oss undan för honom och ingen dristade gärna tala till honom, ty man var ju icke säker på, att han inte kunde göra en tidningspaschasa och ett stollastycke af ens tal.

Men rätt hvad det var, drog han upp en tidning ur innerfickan och sa':

— Här ska' ni få höra ett stycke rättfärdighet. Dä' ä' inte alltid tidningar låta lura sig af dåliga människor!

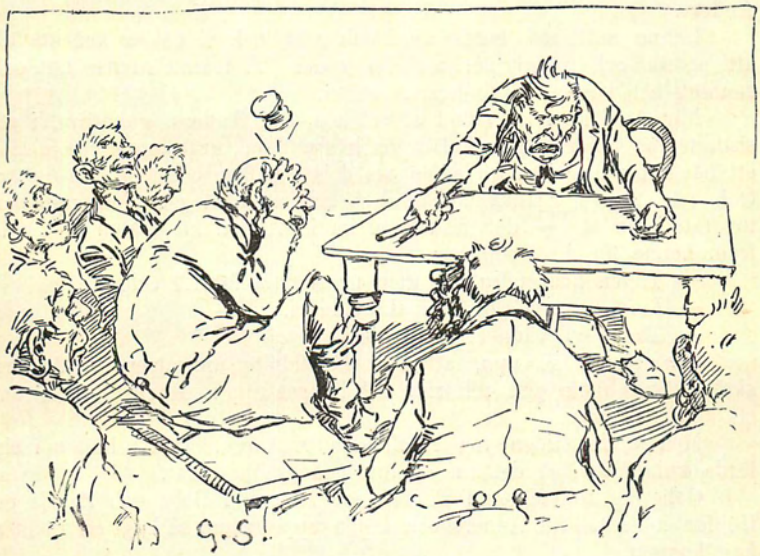
G.S.

Och så las han en bit, som hade till öfverskrift:

»*En ärans odalman*», i hvilken Anders i Hagen var berömd och upphöjd till de öfversta skyarne. Icke allenast för hvad han odlat på hemmanet och för den rikedom Herren gifvit honom, utan nästan mest för det oegennyttiga och utmärkta sätt, på hvilket han under en lång följd af år skött sin kommuns angelägenheter.

Det stod tryckt rent ut i tidningen, att medaljen för medborgerliga förtjänster hängde och glindrade på månget bröst, som vore mindre förtjänt af den glansen än Anders'. Och där stod äfven, att denne varit en så'n karl, att afund, elakhet och småsinne helt nyss icke för summat att stinga honom, såsom det alltid händer store män.

Ju längre Axel läste i artikeln, dess större och dråpligare blef Anders.

Denne satt vid bordsändan och grät, och vi gäster knäckte till att spotta och svära på, att det i alla fall ibland funnes hut och sanning och reelhet i tidningarna också.

När Axel kom till slutet af artikeln, där Anders, gubevars, i ett sista tempo höjdes upp på fadrens högra hand, grät denne precis som ett barn, medan vi andra snöto oss dels i näfvar och dels i näsdukar. Och när Axel i Spinkabo vikit ihop tidningen, steg Anders upp och tog fatt i sin tös — den rikaste vi ha i socknen för resten — ledde fram henne till Axel och sa':

— Tagen hvarandra och äten ur samma fat till evig ti'!

— Lefve de nyförlofvade! skrålade vi.

— Tack, go' vänner! sa' Anders.

Sen gjorde vi upp, att den där tidningsuppsatsen om Anders skulle sättas inom glas och ram och hängas upp i sockenstugan såsom ett vedertecken.

Men under tiden tog Axel, den rackaren, Mina i Hagen i sin lärda kubikfamn, så det var en lust och glädje däråt.

Och jag och Masse i Trädan och Manuel i Bolet och Zakris på Höjden höllo tal till Anders och höjde upp honom så högt en mänska kan komma.

Men det hade han i alla fall folkhögskolan att tacka för, ty om denna icke funnits, hade han aldrig nått en sådan berömmelse eller blifvit en sådan maffe som han nu blef.

Låtom oss därför aldrig försumma att skicka våra pojkar åt folkhögskolan. Om de därigenom rätt inte skulle komma åt rika flickor såsom Axel i Spinkabo, så bli de i alla fall så pass karlar, att de göra oss oberoende af landsens »djuriska skeffanjerer».

Och det vill mycke' säga bara det.

Tryckerier på landsbygden.

— Ha ni hört, gubbar, att här kommit ut en ny lag, som just inte är så värst dummer? sa' Sven i Bassebo, när vi en söndag som bäst voro i färd med jordölsmiddagen i Vraket.

Jösse i Vraket hade nämligen mistat sin hustru och förty ställt till ett gille, som stod i mantal och som vi inte haft maken till i socknen i mannaminne.

Och det hade Jösse stora skäl till, ty gumman hade legat sjuk i många år och inte varit till den ringaste nytta, utan fast mer till stor tunga och besvär för Jössaskråen. Så det var inte underligt, att han slog sig ut och visade sin tacksamhet mot försynen medelst ett hedersamt och rundligt gille, när den kranka omsider blifvit förlossad ur denna jämmerdalen.

Vi voro därför rätt maffiga och storaktiga, där vi sutto kring bordet, när Sven i Bassebo stack in de där orden om en ny lag.

— Hva' är dä' för en lag, som inte är dummer? Här har väl inte kommit ut en enda paragraf på tretti års tid, som inte varit smörja och elände och dålighet? röt Magnis i Fällan.

— Di måtte väl aldrig i riksda'n kommit te' sådan visdom eller undfått en sådan förståndets gåfva ofvanifrån, att de fört in prygelstraffet eller dragit in länsmanstjänsterna eller förbjudit hibbeteksbanken att ta' ränta och amortering? inföll jag. Ty jag väntade länsman påföljande tisdag just för den sakramentskade hypoteksräntans skull, som en aldrig kan betala i tid.

— Åh nej, så långt komma vi väl inte i framåtskridande och sund utveckling, så länge vi ha sådana krubbebitare i riksda'n som vi nu ha. Men här har kommit ut en lag om att vi få sätta upp tröckeri på landsbygden! förklarade Sven i Bassebo.

— Är du då ryss rasande, Basse? ropade Magnis. — Vi kalla nämligen Sven för »Bassen» efter hemmanet, och det får han lof att hålla till godo med, liksom ni vet, att jag måste tåla, att folk kalla mej »läktorn» för det jag dråsade ner för läktartrappan i kyrkan en julottemorgon, när jag druckit för mycke glögg.

— Jo, så står det till! förklarade Bassen.

Sen blef det tyst omkring en half stund kring kalasbordet, mens vi tuggade ur munnarne. Där hördes blott ett och annat smackande samt det ihåliga ljud, som uppstod, när Jösse klappade Fia i Hägnen

i ryggen. Han tänker förstås att gifta om sig med henne, när tid blir och han fått sina papper klara.

Men efter några minuter upphof Manuel i Soåsen sin röst och sade:

— Tröckerier på landsbygden! Hva' i helgotte kan dä' vara till för slags nötta för landet, som är nog hundringen tröckt och betröckt och förtröckt förut!

— Ja, svara på dä' du, Basse! ropade vi alla med en mun.

Men Sven i Bassebo log, anammade pannkakssupen, torkade sig om munnen och sa':

— Begriper ni inte, att vi kunna kränga ihop en tidning här i Snufvebo socken, en egen tidning, som göres efter våra egna hufvuden och som klämmer fram våra åsikter och fordringar och behof, så att det rungar öfver hela landet och långt in i riksda'n och så att det ger eko ända in i Nineves portar! predikade Sven.

Ty såväl han som allesamman vi andra voro inte buskablyga, utan stortaliga och vidlyftiga på jordölet. Det var, som sagdt, ett dundrande kalas, och sådana göra oss alltid till ena vådliga bjässar och storkaxar.

— Ja, anagga dä'! Vi kunna te' exempel slå oss ihop bolagsvis och knäcka till med ett blad för oss själfva. Dä' blir hyfvens! Och då måtte vi väl få vräka in hvad vi vilja och skälla ut Skumpabo socken och skrifva lite smått om prästen och länsmannen och fogden också, om dä' kniper. För de där redaktörerna i städerna ä' rädda och våga sig aldrig på en herreman. Jag går tvärt med i bolaget, sa' Magnis.

— Jag har hört, att många storgubbar sätta upp tidningar, i hvilka de låta sig beskräppas och upphöjas och lofvas och prisas, så att de till sist bli riksdagsmän eller kunna rafsa åt sig andra hedersposter med thy åföljande inkomster. Hvem hundingen vet, om inte vi kunna göra oss te' riksdagsmän och bankofullmäktige och domänintendenter och bankdirektörer allesammans, om vi klämma till med en tidning här i socknen, dundrade Sven i Bassebo, »Bassen» kallad.

— För Gu' ä' ingenting omöjligt! sa' Jösse och plirade åt Fia.

Sen blef där tyst igen. Det syntes, att högfärds- och storgubbatankar hade fått makt med oss lite till mans och att det där talet om eget organ i Snufvebo hade gripit ett våldsamt tag i våra hjärtan och fängslat alla våra sinnen.

— Men hvem i all världens tid ska' vi ta' te' redaktör? sporde slutligen Manuel.

— Tror du inte »läktorn» duger till det. Här finns, anagga mig, knappt en karl i hela lutherdomen, som ljuger likare än han och med frommare min, sa' Bassen. Och det höllo de med honom om, så det var så när som på ett hår, att jag blifvit korad till redaktör, min syndare.

Men där fanns, gunås, fruntimmer med på kalaset, och när de förnummo det talet, blef det ett fasligt lif i dem. De spottade och fräste och sa', att där komme ingen Snufvebotidning till stånd, om »läktorn» skulle få vara med och skrifva i henne.

— Han gör ju inte annat än skäller på gifta fruntimmer och begabbar äktenskapet och ställer till spektakel och för skoj med oss och allt annat heligt! skreko de, så att gubbarne fingo inte syl i vädret, förrän de kommit öfverens om, att jag var precis oduglig till redaktör.

Men i löndom hviskade de till mig, att jag hellre än gärna tidt som oftast skulle få lätta mitt hjärta med att klatscha på käringarna.

— De tåla, minsann, allt hvad de få! grinade gubbarna.

När vi sen läst ifrån maten och sjungit psalmen: »Min gärning nådigt skåda», såsom brukligt och vederbörligt är, blef fråga om hvad tidningen skulle heta.

Det kom, måntro, många förslag å bane, och ett ganska skarpt meningsbyte uppstod rörande själfva dopfrågan.

En del röstade för »Snufvebo Oliveblad», andra med Bassen i spetsen svuro på, att tidningen skulle heta »Landtmannatrumpeten», medan andra åter önskade, att hon måtte kallas rätt och slätt »Snufvebobasunen» samt äfven innehålla en hel del gudeligt på sista sidan.

Det höll på att aldrig bli slut på den disputationen, och mången gång föllo skarpa och fruktansvärda ord. Men omsider upphof sig Måns i Lerhagen, en allvarlig och reel karl, den där efter sitt hemman kallas »Lergöken», och sade:

— Jag har sett att det finns en tidning i riket, som heter »Jordemodern». När detta blad, som ni nu skapa här i socknen, ska' bli en jordbrukarnes räddningsplanka, så tycker jag, att vi gärna kunna kalla det för »Jordefadern i Snufvebo, tidning för ref-ormar inom landtbruket»!

Det slog an och så beslutades det, att tidningen skulle erhålla det namnet.

Vi drucko på det. Och när vi druckit en tre eller fyra omgånger, blef det tal om huru vi skulle ställa till med vägdelningen och andra svåra frågor, som tidningen skulle lösa och afgöra.

I början gick det rätt bra. Vi blefvo öfverens om att kasta allt vägbesväret på industrien och alla skatter på herre- och tjänstemännen samt alla skollärare och oäkta barn och blinda och döfva och idioter på staten, så att vi finge ro. Vidare blefvo nästan alla eniga om att genom tidningen styra så till, att ingen svensk man, som inte ägde minst ett 8:dels mantal, finge utöfva den ringaste rösträtt, vare sig politisk eller kommunal. Därigenom löstes rösträttsfrågan kvickt och rättvist, ty eftersom jorden lämnar föda åt alla, så ska' ingen annan än hon rösta, mente vi och skålade.

G.S.

Men så till allra sist blef det naturligtvis tal om hvar tryckeriet skulle förläggas.

Då ville hvarenda en ha det i sina hus och på sina ägor, och där blef ett gurgel, som icke riktigt harmonierade med det i öfrigt högtidliga och ansvarsfulla begrafningskalaset.

Hvar och en skrek på sitt vis och röt och svor och dängde med näfvarne i kaffebordet, som stod ute under lönnen.

Om ni så rätt ville ge mig aldrig det, skulle jag inte kunna omtala, hvad som sades under detta plenum plenorum i Vraket. Men slutet blef det, att vi kommo i slagsmål och trummade på hvarandra det bästa vi kunde, ty ingen ville ge vika, utan hvar och en ville ha' inkomsten af hyran för tryckeriet.

Så länge det är fråga om ideella begrepp, kan man nog komma öfverens något så när, men så snart det rör pengar, finns det ingen bror i spel. Då är ju hvar och en sig själf närmast.

Därför kom jag hem framåt kvällen med näsan på sned. Men så hade jag också befriat Sven i Bassebo från alla hans framtänder, så att han efter detta icke duger till att tära ens potatis, utan i form af brännvin.

Det sista jag såg af skådespelet i Vraket var en skock gubbar, som lågo i en väldig hög på gårdsplanen och tröskade på hvarandras kroppar med knytnäfvar och kaffekoppar.

Jag vill inte säga, att det såg uppbyggligt ut, ty då ljöge jag.

Men riksdagen är i alla fall skuld till det, som timade; ty hade han inte kommit med den där lagen om tryckerier på landsbygden, hade detta elände aldrig uppstått. Jojo, riksdagen får allt lof bestå sig med ett särskildt slags samvete, som är rymligt och sömndrucket.

Gu' gifve nu bara, att inte den berörda lagen ställer till än värre spektakel i fortsättningen.

Men så mycket kan jag då säga till tröst och sinnesstyrka åt landsens redaktörer och rikets ministrar, att någon tidning i Snufvebo kommer efter detta näppeligen till stånd ännu på länge.

Nesse Jönssons stora tal.

— Hi och hej och tjo gubbar! Han nös sej ändå den där Meyer eller Bejer eller hva' han i alla fall heter finansministern!

— Nös han sej?

— Vesst i hundan gjorde han dä? Hur han har letat och snokat och luktat och gräft och påtat efter så kallandes skatteobjekt, så har han inte ändå dugt till att hitta på ett endaste tecken, där han kunnat träffa oss.

Det var Johan i Bo och Kalle i Mo, som växlade dessa repliker en kväll, när vi voro nere hos Nesse Jönsson i Skrikebo och skulle bevittna ett inbördes testamente, som Nesse och hans käring gjort upp sins emellan.

— Vesst har han lurat ut nå't, som träffar äfven oss? lät Johan.

— Ja, svarade Kalle — det skulle förstås va' brännvinet och ölet. Men när vi ju allihop ä' nökterhetsvänner hela året om, utom vid ett par marknadstillfällen och möjligtvis också vid julatiden, så kan ingen säga, att brännvinsskatten tynger oss.

— Nä, dä får en lof medge!

— Och punsch drecka vi ju aldri' i vårt lif, äss inte nå'n herrastolle kommer åkannes och har en butäll i vagnslådan. Den skatten kommer att pressa stodenterna till marken. Men vi ha, gualof, inga barn ve' akademien, sen di ökade på prästexamen. Och den där stämpelskatten, som han kom och lirkade med, den hade inte heller gjort oss nå'n skada, för vi ha ju, gualof, hvarken växlar eller depropositioner! Nä, Meyer är en bondevän. Dä ä' tydligen herrarnas pung han vell åt. Bonnens gamla slitna plånbok lämnar han i fred! Hvilket ä' rejält utå Meyer, och dä ska' ja lofprisa honom för på den förste predikstol ja' kommer! log Kalle i Mo.

— Jaha, om man tänker sig djupt in i politiken, så har du allt rätt, Kalle, lät Johan i Bo, när han grunnat och undrat och snusat en vändning.

Vi hade kantänka glidit in på politiken. Och för min del var jag så hjärtinneligt glad att vi kastade oss öfver skattefrågan. Ty en stund förut hade vi hållit på att rifva ner hela stugan. Vi sparkade mot bänkar och bord, dängde omkull stolar, hoppade jämfota och syndade förmedelst gräsligt svärjande, ryckte i spishvalfvet, som om vi velat rifva ner detsamma, och alla fruntimren rusade ut och trodde, att vi blifvit galna.

Vi talade nämligen då om norrbaggen.

Men så fort vi gledo in på skattevägen, blefvo vi, såsom här ofvan synes, lugna och lätta och beskedliga igen.

Nesse Jönsson sa' ingenting på länge. Han satt framme vid bordet och glodde stint framför sig.

Men rätt som han satt, dängde han näfven i det inbördes testamentet och hojtade:

— Tösst karlar härinne, så ska' ja' göra ett politiskt tal och lägga fram en motion, som verkligen räddar landet i ett tempo bå' med afseende på skatter och moral.

Vi tystnade och satte oss till rätta på sofflocken.

Och så höll Nesse Jönsson ett tal, som, öfversatt till rejäl svenska, hade följande beundransvärda lydelse:

»Om en mänska har några särskilda förmåner att njuta af framför andra, så är det inte mer än rätt och billigt, att hon skattar för dem. Men nu frågar jag er här i min kammare, hvad skatt lägga alla dessa ungkarlar, som sprattla omkring i fåvitsko öfver hela landet, hvad skatt lägga de för sina fri- och rättigheter? Tänk på den saken, herr Meyer! Ty de ogifta karlarna äro till förfång för den laglydiga, stadgade och gifta mänskligheten.

Faktum är, att om man genom dryga skatter kunde tvinga de unga männen att gifta sig ordentligt och i tid, så skulle här vara trefligare i landet än här nu är. Ty ungkarlar äro ett otyg inom socknarna. Ju flere ungkarlar, ju större blir kommunalsedeln förmedels dyra utackorderingar af tallösa småbarn, de där hvarken ha fader eller moder, som försörja sig, utan hvilkas underhåll uttaxeras efter fyrk.

Hvarje kommunalnämndsordförande skall med rörelse och grämelse erkänna sanningen af dessa mina ord. Och på så sätt får ju den gifta och rejäla befolkningen icke blott försörja sina egna utan äfven andra oskyldiga personers afkomma.

Är icke detta en lika sekelgammal orättvisa som grundskatten?

Detta är nu en sida af saken. Vidare är det ungkarlarne, som sprida all uselhet kring sig här i landet. Så länge en mänska aldrig blifvit stukad här i världen, tror hon sig opåtaldt kunna tillåta sig hvad handlingar som helst, äfven sådant, som rispar i

anständigheten. Det kan väl aldrig falla en något så när ordentligt gift man in att dråsa in i sin grannes kök vid tolftiden på natten, åtminstone vet jag, att det vore löx för mej, och ingen man af äkta stånd tillåter sej att masa upp på frälsningsarméns plattform i berusadt tillstånd och kyssa löjtnantskan »långsamt» på munnen midt under hennes brinnande bön.

Men sådana gräsligheter äro hvardagsmat och nattfoder för ungkarlarna. Det riktigt ryser genom hela min lekamen, bara jag nödgas tänka på't.

Visst göres här mycket för att mildra ungkarlarnes raseri. Här finns federation, själfva söka de förbättra sig och blifva »kristlige unge män», kungen söker kväsa dem på exercishedarna. Ingenting hjälper.

Men jag säger eder: gift pojkarna, lägg skatt på dom, tills de tvingas under äktenskapets ok, så får landet pengar och gossarna bli som vi, spaka som små lamm.

Det vore att sätta yxan till syndens rot. Hvad är det för folk, som gormar på gator och vägar nattetid? Hvad är det för människor, som styra till utsväfningar och slagsmål? Ack, det är bångstyrigt ogift och fånigt folk.

Laga att de bli gifta tvärt, o riksdag. Och vidare i vår text.

Så länge det finns ungkarlar till, så länge varder denna arma jord betungad af gamla ogifta fruntimmer, de där intet hopp hafva och hvilka förty besjälas af ett rysligt och ett brinnande hat mot allt manligt kött. Jag behöfver ej spilla många ord på dem, ty vi känna dem fullt väl, dessa drakar, som till och med icke sky att spy ut sitt etter öfver oss gifta jordevandrare, beskyllande oss för pigkyssning och andra brott och missgärningar, som mot naturen äro. Tänk bara om alla dessa, som nu dagligen sönderstycka vår heder, samtliga blifvit gifta och välsignade med ett halft tjog barn hvardera, så hade de, min själ, haft annat att tänka på än skälla på allt och alla. Att så icke är, därtill äro de förbaskade ungkarlarna skulden. Ve dem! För min del tror jag inte heller, att en ungkarl kan bli salig, ty han kommer allt för mycken förargelse åstad och är skulden till alla ogifta flickors olyckliga och onaturliga belägenhet.

Därför är jag lycklig, emedan jag icke är såsom en af dem eller har deras sinne. Tvärtom, jag skulle gärna ha' gift mig med en hel trave fruntimmer här i socknen och räddat dem, om det varit tillåtet och lagenligt.

Ur dessa och många andra synpunkter anser jag, att en skatt på ungkarlar icke blott är rättfärdig, utan till och med alldeles nödvändig.

Vi ha ju hundskatt. Hvarför i Herrans namn kan man då icke ha skatt på vålddriftande och okynnes ungkarlar?

Si, gubbar, detta ä' min politiska trosbekännelse. Hva' säjes om den?» slöt Nesse Jönsson andfådd.

— Dä ä' öfververk! Den borde riksdagen ha nys om! skrek vi alla med en mun.

— Han ska' nog få't! nickade Nesse med viktig min.

I detsamma kom Danjels pojk' i Hagaberg in och ställde sig vid dörren.

När Nesse fick syn på pojken, for han upp som en tupp:

— Ut mä' dej, din fäbom. Ja' vet nog, hva' du springer här och nosar efter. Men mi' Klara får du allri. Du har för små medel och borde veta hut!

Pojkastackarn slank ut genom dörren, och vi gingo fram och bevittnade det inbördes testamentet.

Långnästa församlingsbor.

För egen del har jag just ingenting att anmärka mot landets lagar och författningar. De äro i allmänhet ganska bra och tillfredsställande, de lämna kanske snarare för mycket än för litet frihet åt folk och de reglera lifvet något så när bra åt oss.

Om väglagen strökes bort och ett prygelstraff infördes och kyrkolagen omarbetades ett grand samt äktenskapsbalken gjordes något bekvämare, ledigare och vigare att följa, skulle vi bo i ett mönsterland hvad lag och författning beträffar.

Denna gång har jag för afsikt att gifva mig i håll med lagen om prästval, hvilken jag tycker icke är riktigt sådan som den borde vara. Ty, mina vänner, ett prästval skulle väl egentligen vara en helig handling, hvilken borde begås i anda och sanning, utan knep och spektakel, utan kif och nit eller slagsmål. Men det finnes, gunås, någonting här i världen, som heter synd. Jag och Waldenström ha under många, många Herrans år sökt utrota henne. Men vi ha hittills blifvit bet i det stycket. Och så länge synden finns, blir alltid ett prästval roten och upphofvet till strider och oroligheter, till ovänskap och mycken bedröfvelse i församlingarna.

Därför borde kungen, så länge synden finnes i Sverige, själf få sätta till präster, alldeles såsom han sätter till kronofogdar och häradsskrifvare efter sin nåd samt efter tur och anciennitet och meriter, så sluppe folk komma i lufven på hvarandra för de fromma prästernas skull, hvilka äro oss gifna till frids- och icke till stridsäpplen på vandringen.

Mitt hjärta vill gråta, när jag tänker på det närvarande tillståndet i Fläskebo socken och det elände, som där råder på grund af ett prästval i denna feta församling.

Den gamle kyrkoherden hade samlats till sina fäder. Han gifte sig för tredje gången i sin ålders efterhöst, och icke långt efter det han firat detta sitt tredje biläger brast hans lifstråd naturligtvis.

Ty synden straffar sig själf.

Men hans efterlefverska var jämförelsevis ung.

Så uppsatte det högvördiga domkapitlet i sinom tid förslag till beställningens återbesättande. Bland de tre af domkapitlet föreslagne fanns en, den där icke var gift utan ungkarl.

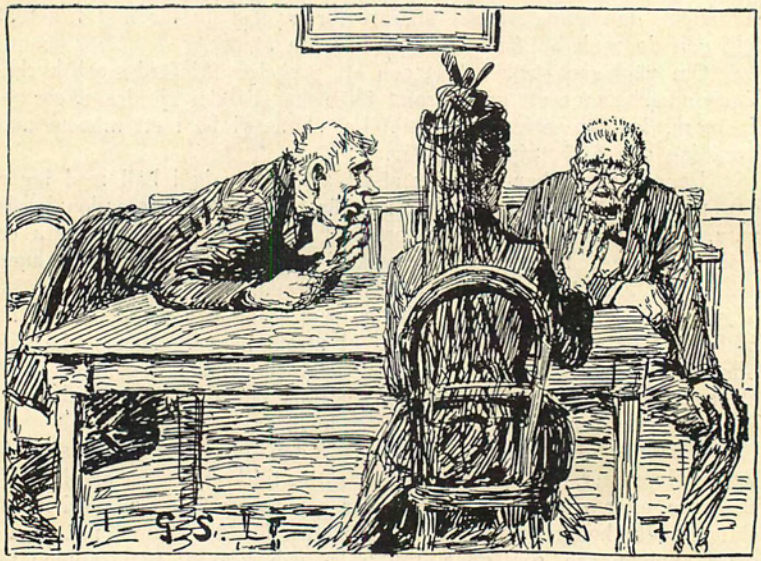

Då var det väl icke mer än mänskligt och i högsta måtto naturligt och tillbörligt, att änkan efter den aflidne kyrkoherden fylldes af en kristlig åstundan, att denne ogifte och till äktenskap ledige och bekväme prästman måtte undfå Fläskebo pastorat.

Hon hade ju erfarenhet af, huru äfven en andans mans kött kan vara svagt och låta sig fångas, och hon tänkte uppå, huru vigt det skulle blifva för honom att flytta in i en möblerad prästgård och hur bekvämt det skulle varda för henne själf att icke behöfva flytta eller rubba de gamla penaterna.

Allt detta anförtrodde hon en afton åt både klockaren och den gamle pensionerade skolläraren.

— Hm! Detta stämmer väl med en ekonomisk uträkning! sa' klockaren.

— Saken är i allo välbetänkt och förtjänar beaktande! inföll skolläraren.

Och så kommo de tre öfverens om att verka ett godt verk för den ogifte prästen.

Klockaren uppsökte denne i hans ensliga komministertjäll och förklarade hvilken inflytelserik man han själf vore. Han hade satt till riksdags- och landstingsmän och lekmannaombud i kyrkomötet och förmådde, därest han ville, åstadkomma stora ting och väldiga gärningar i församlingen, särdeles om han finge f. d. skolläraren till bistånd och hjälp, förklarade han.

När den ogifte prästen nu förnam detta, blef hans hjärta gladt uti honom, så att han log ett heligt leende och sa':

— Si, jag vill gifva dig en och läraren en sedel i handom på, att jag till hvarjom och enom af eder utbetalar sjuhundrade kronor, om ni låta er makt så väldig vara, att jag får Fläskebo.

— Det skall ske. Sitt genast neder och skrif! lät klockaren.

Och den ogifte prästen tog pennan uti sin hand och utfärdade tu reverser.

Sen agiterade naturligtvis klockaren och den gamle skolläraren och änkan så att det klang i hela socknen.

Änkan låg ingalunda på latsidan i det stycket, ska' jag säga. Hon förkunnade för torparne under prästgården, att den ogifte, som vore en öfver höfvan blid man, den där icke fore efter denna världens håfvor, förklarat, att om han finge stället, skulle torparne slippa lägga några arrenden för sina torp på två år.

Detta grep torparne så, att de och deras käringar och släktingar äfvenledes knäckte till att agitera för den ogifte så skarpt som agiteras kunde.

Det tedde sig alltså i allo väl för denne. Och änkans barm häfde sig af fröjd och hopp och allt det där.

Men nu är det dess värre så, att hvad tre veta, vet hela världen. Snart dunstade det ut om reverserna. De, som icke hade hopp

om honorar, blefvo förbaskade och afundsjuka på klockaren och hans medhjälpare, och så vardt det ett mummel och ett stort gny i det kristliga Fläskebo samt en motagitation.

När så frågodagen kom, upphofvo sig en hop män och förklarade, att de ville kalla »en fjärde» man. Klockarn försökte naturligtvis förkränga den saken och äflades och regerade och hotade och bad. Men det halp icke. Den fjärde blef kallad och där var storm och oväder och kif och gräl i Fläskebo.

Det är, som sagdt, så att jag vill gråta, när jag tänker på, att ett prästval åstadkommer något sådant.

Nå, den fjärde kom och profvade, och klockaren var den dagen så ilsk och besatt, att han höll på att spela orgeln i kras. Han vräkte till, så att det lät som en blandning af Kyrie Eleison och Marseljäsen. Men där hade aldrig i tiden varit så mycket folk i Fläskebo kyrka som den dagen, ty ryktet hade bebådat, att »den fjärde» skulle vara en förskräckligt styf karl i korken. Han hade inte en skrifven rad med sig på predikstolen. Men han knäckte Fläskebo och intog dem synbarligen. Klockaren såg i andanom sina sjuhundra fördunsta i rymden.

När folket kom ur kyrkan, sa' Johannes i Skinnarbo:

— Jag är inte den, som messunnar änker eller hvilka andra stackars fruntimmer som helst i universum att bli gifta och försörjda och jag hade därför tänkt att rösta på den ogifte, synnerligast änkestackarns bo är inte så litet skuldbelastadt. Men nu går jag öfver på denne, gubbar, för en så'n attanalning till att predika, dä' har inte skam hört förut, åtminstone inte här i trakten.

— Men han blir kanske stränger emot oss och fördömer oss, om vi skulle ta oss en liten halfva iblann', lät Sven i Skabersjö.

— Dä' kvettar! Vi behöfva hva' vi få. Och herratyg till predikant var han. Dä' rent rann ur honom och han hade inte så mycke som en papperslapp en gång! fortfor Johannes. Och de flesta höllo med honom.

Fruntimmerna voro rent af bedårade af den fjärde. Men klockarn hade, förstås, sitt parti och så blef det ett skällande och ett grälande på vägarna den dagen, som ingen hört maken till. Det hemvändande kyrkfolket bombarderade hvarandra med skällsord och bibelspråk, så att det skallade öfver hela herrens församling.

Är inte sådant syndigt, godt folk?

En af prästgårdens torparkäringar och Malena i Bolet, hvilken sistnämnda tagit till att orda för »den fjärde», blefvo så ifriga i anden, att de började rifvas och hårslitas och slåss på vägen genom Grälebo hage. Och fast de ville hålla tyst med det, så är det i alla fall sant, att det fanns flere karlar i församlingen, som den sabbaten slogo af kyrkkäpparna på hvarandra.

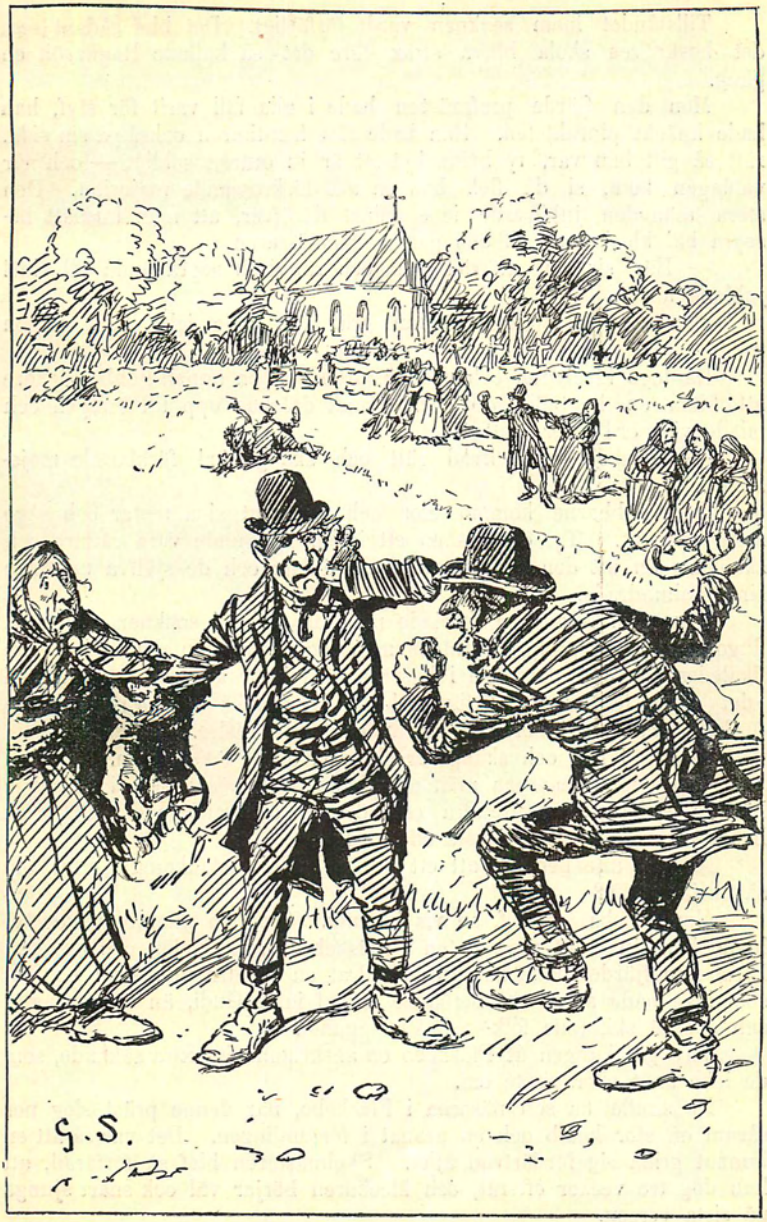
G.S.

Tillståndet inom socknen vardt förfärligt. Det blef sådant som det beskrifves skola blifva strax före det så kallade Ragnarök en gång.

Men den fjärde profprästen hade i alla fall varit för styf, han hade knäckt pluraliteten. Han hade fått fruntimren också på sin sida, rätt så gift han var, ty kvinnohjärtat är ju outrannsakligt — och när valdagen kom, si då fick han en allt förkrossande majoritet. Den stora mängden jubilerade icke minst däröfver, att man förmått besegra bå' klockaren och den gamle skolmästaren.

— Här sir en, att det goda och rättvisan segra ändå till slut! jublade folket.

Men den prästerliga änkan grät och ville icke taga någon tröst.

Då togo klockaren och skolmästaren och en annan gubbe sig före att bilda en högtidlig deputation samt dråsade upp till kungen och talade visa ord inför honom.

— Vi skola göra hvad rätt och skäligt är! förklarade majestätet.

Och gubbarne kommo åter och satte ut sina trutar och sågo segervissa ut. Ty de ansågo att ingenting kunde vara rättare och skäligare än att den ogifte komme till änkan och de själfva undfingo sina sjuhundrade.

När man såg dem, började man bli orolig i socknen. Och så fingo den fjärde profpredikantens män ihop en annan deputation, som likaledes en dag darrande i hasorna stod inför kungen och framhöll »det stora flertalets berättigade kraf» att erhålla den präst, som de önskade och som ju erhållit nästan enhällig kallelse.

— Hvad rätt och skäligt är skola vi göra! lät kungen.

Och deputationernas män och deras tillskyndare nere i Fläskebo hädade sedermera hvarandra och dömde och ruffade och fräste åt hvarandra såsom de ilsknaste ollonsvin.

Är det inte hemskt, att ett prästval skall åstadkomma ett i allo så okristligt lif?

Men vi ha, gualof, en vis konung. Om han nämnt den ogifte, hade han ju stött pluraliteten i Fläskebo för hufvudet, och om han korat den fjärde, hade han ju befordrat en mindre meriterad och en, som icke hade annat att berömma sig af inför Gudi, än en ovaraktig och snabbt skiftande folk- och käringgunst.

Thy gaf kungen åt Fläskebo en anskrämmelig extra sökande, som de icke anat eller visste om.

Ni skulle ha sett näsorna i Fläskebo, när denne präst slog ner såsom en stor bomb och en granat i församlingen. Det var så att en kunnat grina sig fördärfvad åt'et. Skolmästaren blef så förfärad, att han dog tre veckor efteråt, och klockaren börjar väl ock snart sjunga på sista versen.

Men den nye kyrkoherden, som ingenting har att krusa församlingsborna för, drabbar på dem för deras stora synder, så att det svider in i märg och ben. Och Fläskebofolket får lof tiga och taga emot och hålla sig lugna och lägga sin prästskatt. Annars tar skam dem.

Men allt omak, all osämja och alla kostnader och all den synd, som prästvalet drog med sig, hade ju aldrig kommit till stånd, om vi inte hade den där lagen om prästval. Hvad ska' vi med en lag, som bara ställer till oreda? Det begriper åtminstone inte jag.

Olika kärleksförklaringar.

— Tala om en liten bra kärlekshistoria för oss mens tiden går, fader Måns!

Det var lilla Frida i Pinutten, som yttrade de där orden ute på Fielunds potatisåker.

Där var en hel hög folk samlad på åkern, bå' gubbar och gummor, flickor och pojkar, ty de hade så kalladt »potatishjälpe» i Fielund.

De gingo alla i en linje framåt fältet, krokota öfver fårorna, flitiga och nytra, ty potatisen slog bra till. Ibland buktade linjen, ty det hände stundom, att ungdomen blef före. Då skrek alltid gamle Måns, som skulle vara ett slags befälhafvare på åkern och hvilken förty var viktig och snusig:

— Ränn inte så besatt! Gu' skapte ingen hast. Utan plocka väl och lämna inget efter er!

Då töfvade ungdomen en vändning och pojkarne kastade i smyg ett jordpära på någon flicka. Och flickan, som fick potatisen i rygg eller sida, lutade sig då rodnande och lycklig öfver sin hacka. Ty när en pojk under potatisplockning drämmer till en tös med ett jordpära, så är det ett otvetydigt tecken på att pojken är rysligt glad vid den tösen. En sådan manipulation anses precis liktydig med det reelaste frieri. Mången flicka har också i kvällningen återvändt till sina föräldrar från ett potatishjälpe och sagt:

— Nu kommer ja' nok inte så länge att stanna hemma till!

— Hva' ska' då bli å? Har du stadt bort dej?

— Åhnej, bättre opp! Johan har slängt minst tio potater i röggen på mej i da', så ja' ä' nära blåböstader! Och så har flickan rodnat och ömmat ryggen.

— Måtte dä' ha skett i en lycklig stunn! Gualof, så blir du försörjder! ha föräldrarne mumlat.

Men ibland händer det, gunås, vid en potatisplockning, att två pojkar drifvas af sina hjärtan att slänga potatis på samma flicka. I så fall kan där lätt bli rackarlif på åkern och vreda ord kunna växlas. Ja, det går icke sällan så långt att pojkar vid dylika fall lägga sig i försåt för hvarandra på hemvägen och klösas af hjärtans lust med hackorna.

Det var gunås vid ett dylikt tillfälle och af sådan anledning, som Manuels son i Linnebråten fick en sådan skräll i hufvudet af Linus i Böket, att han efteråt miste minnet och blef vurmer och halfljantig, som han än i dag är.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

På Fielunds gick det sin gilla gång.

Inga Stina på stället hade nyss varit ute hos dem med fängningakaffe och alla mådde väl. Frida i Pinutten hade fått sin åttonde potatis i ryggen af Nesse i Sörakull, så hon gick där lycklig och nöjd och vännade inte om hon skulle plocka potatis veckan ut. Det var så lifvadt och roligt. Hvar gång hon rätade på sig och slängde en näfve potatis i sin korg, sneglade hon bortåt Nesse, och en gång vid ett sådant tillfälle var det hon sa':

— Tala om en liten bra kärlekshistoria för oss mens tiden går, fader Måns!

— Ja, dra' te' med dä'! inföllo de andra.

— I prata! lät Måns och stödde sig mot hackskaftet, medan han rätade till på sin gamla rygg.

— I babbla bara om eran fördömda kärlek, liksom det skulle va' nånting å prata om den sjabbigheta.

— Åh, jestanes då! Ä' kärleken icke nå'nting att tala om? Liksom det skulle finnas nå't här på jorderingen, som är likare och förmånligare och bättre än kärleken, ballrade Frida.

— Säjer du nu, ja! Och så länge pojkastackaren där inte har bättre vett än att slänga potater i ryggen på dej — tror du inte, att jag obsalverat'et? — kan du väl tycka så och förorda kärleken. Men vänta du bara...

— Vänta! Det blir väl länger och bätter, vet jag!

— Jojo, vänta du, tills du blir gifter och får ett halft tjog snoriga och hungriga ungar, som skrika omkring dej, när mjölet är slut i bingen, så får du min själ allt andra tankar om kärleken, sa' den vise Måns.

— Dä' är väl inte sagdt att dä' ska' bli ett halft tjog heller, mente Frida och knyckte på nacken.

— Jo, dä' kan en allri' va' säker på, för sån't ä' Herrens göromål! inföll gamla Malena i Fästampen, som fostrat opp elfva.

— Och där Herren ger barn, där ger han bröd, mumlade Fia i Fielund.

— Jag blir i alla fall förbaskad, så fort jag hör talas om kärleken. Tacka vill jag förr i världen, då var här inte så mycket käbbel om den saken. Minns du hur det gick till att fria och gifta sej i vår första ungdom, Malena? log Måns och stödde sig på hackan och såg munter ut vid det gamla minnet.

— Jo, nog minns jag dä'. Och dä' gick bra på dä' viset också, fast dä' nu för tiden icke skulle gå an. Jag fick min gubbe efter den

metoden och ångrade icke på't, fast han kunde va' besvärlig ibland, särdeles när han var ung och ville slåss, så fort han fått litet starkt och träffade en utsocknesbo. Men dä' bättrade sej mä' åren dä' också.

— Hur friade ni då? sporde Frida.

— Åh, dä' har du nok hört. Men ja' kan i alla fall tala om'et. Dä' kan va' lärorikt för er unga och för resten ä' dä' rätt nöjsamt att röra vid de gamla reela sakerna. Jo, en får nog erkänna, att för femti sexti år se'n voro karlarne allt liksom litet barbariska och kriska af sej. Innan den välsignade Wieselgrenen tog bort husbehofsbränningen, va' vi inte så goda att ryckas med, och sanningen att säja, va' vi just här i socknen med de allra värsta. Hvarenda karl bar alltid en slidknif på sig, och det var ingen, som hade särdeles långt till honom, när det bar så till. Vi spelade kort och söpo och knifvades om kvällarne året rundt och befattade oss just inte mycket med att gå och vänslas med flickorna så, som seden nu är.

— Nej, ni va' ena lajingar i den vägen, inföll Malena.

— Men töserna ville, Gu' bättre dem, lika gärna gifta sej på den tiden som nu och kanske väl det, fortsatte Måns.

— Dä' har du dåligt reda på, så dä' ämnet behöfver du inte röra vid, afbröt Fia.

— Men sant är det. Nå, när nu vi pojkar — Gu' förlåte oss för dä' vi inte visste bättre i den tiden — om kvällarne helst rumlade och regerade i de många krogarne i skogstorpen eller lågo och slogos med färdafolk vid gästgifvargårdarne, skulle det inte blifvit många giftermål af, om inte vår gamla friaresed funnits.

— Hva' var dä' för en sed?

— Jo, när en karl hade en dotter, som var så till åren, att han tyckte, att hon borde gifta sej, passade han på att skaffa henne en karl i kyrkan om söndagarne, då vi voro något så när nyktra. Och i det fallet voro vi då likare förr än nu, att vi sällan försummade vår kyrkogång.

— I kyrkan? Hur i all världen kunde ni fria i kyrkan? Skämdes ni inte ett tecken?

— Hvarför skulle vi skämmas? Dä' gick te' så här, och högtidligt var det.

När allt folket hade bänkat sig i templet, trädde den, som hade en dotter att gifta bort, in på kyrkogången och höll sin tomma knifslida i den utsträckta högra näfven och flickan gick tätt bakom honom. Så skred gubben högtidlig fram utmed karlsidan och mumlade vid hvarje bänk:

— Mi' dotter vill mannas!

— Ja, fars ord sannas! hviskade flickan efteråt.

Så drogo de gången framåt och vid hvarje bänk upprepade de:

— Mi' dotter vill mannas!

— Ja, fars ord sannas!

Var det nu en yngling, som blef lifvad för affären, så drog han upp sin egen knif och stack den kvickt som en blixt i den tomma slida, som gubben höll fram. Och var det så, att gubben lät det ske, var saken klappad och klar och oåterkallelig.

Vanligen lystes det sedan för de unga redan följande söndag.

— Kors i alla da'r, ropade Frida.

— Jo du, så gick det till att stifta äktenskap i de dagarne. Det behöfdes inte så mycket bråk och tissel och kyssande som nu för tiden. Men gubbarna togo ingalunda hvem som helst till måg. Kom det någon, som inte föll dem på läppen, och pekade med sin knif, ryckte fadern undan sin slida och fräste till:

— Nej, *du* stecker inte dit!

— Ja, di får säja hvad som helst, men den där seden var inte dum. Och den drog folk åt kyrkorna, så att prästerna tyckte själfva inte illa om'et. Iblann var dä' riktigt spännande att si på, förklarade Malena.

— Hvar tid har sin sedvänja. Men nog var det hundingen så mycket anständigare än att ira med potatiskastning, som de nu göra! hånade Fia och blängde till på Frida i Pinutten, som just i detsamma fick sig en kärlekstolkande potatis mellan refbenen från sin ungdomspojk.

Blidkad.

Lasse i Larsbygget satt blek och förskrämd bredvid en sten långt inne i skogen. Tidt och tätt tog han upp och tittade på remingtongeväret, som låg vid sidan af honom, synade det och tummade det och försökte, om han med högra benet samtidigt kunde nå trycket.

— Nä-hä, dä' går inte och hemskt ä' dä'. Men hva' i Herrans namn ska' ja' ta' mej te'! Och ingen sjö är här heller i närhetas, som ja' kan häfva min eländi'e kropp i. Hva' ska' ja' ta' me' te'? Hva' ska' ja' ta' me' te'.

Så lade han ifrån sig geväret och suckade. Därpå glodde han mot en rätt stor rishög, hvilken låg ett litet stycke rätt framför honom mellan ett par granar, tittade förskrämdt och bäfvande. Då fick han nere vid marken under riset syn på något rödbrunt och ludet, som stack af mot det grå riset.

Lasse for upp, spanade oroligt omkring sig, lyddes en vändning och så snokade han upp ett fång ris mellan stubbarne och vrok det öfver den fläck i den stora rishögen, där han sett det ludna och rödbruna, samt tråkade åt det hela, omsorgsfullt och noggrant, som om det gällt att hölja en potatisstuka.

Sen gick han ånyo och satte sig på sin gamla plats vid stenen och fortsatte att sucka och grunna och lyss.

— Hur i helgotte ska' ja' begå detta?

Lugnt var där och tyst i skogen. En och annan gång stönade det i furutopparne och en enstaka ekorre gjorde ett skutt mellan ett par sviktande grangrenar. Annars syntes icke ett lif.

— Stafva har skulden! mumlade Lasse och stoppade ett par skrynkliga lingon i munnen.

Så gick han i tankarne igenom hela historien. Han påminde sig hur trefligt han dagen förut haft på skyttefesten och prisskjutningen i det nya skyttegillet. Något pris hade han visserligen inte fått, men det hade inte varit hans fel, utan den sabla »sjösantens», som gett honom fyra konjagare på fastande mage.

Därför tog sergeanten priset, fast Lasse nog, om inte konjaken kommit emellan, knöckt det. Ty en bjässe i skjutning var Lasse och det hade han alla dar varit ända se'n han var liten pojke. Förbaskade sjösant!

S.S

Det var just Lasses lust för jakt och skjutning, som låg så svårt emellan honom och Stafva. Något annat hade hon inte att häda och smäda och trakassera och pina honom för än det, att han inte kunde låta bli att löpa på jakt ibland. Och rakt inte kunde hon smälta att han skref in sig i skyttegillet, när det stiftades. Stafva var, kantänka, så vajen (= girig) och så jordevänd, att hon inte för sitt lif kunde fördraga, att Lasse satte bort någon tid med jakt och skjutning.

— Har ja' inte hundratals gånger sagt henne, att ho' inte skulle lägga sig i mina skjutaffärer! Har ja' inte sagt henne, att dä' evinnerliga babblet skulle sluta illa, och nu har ho'et, som ho' har'et', mumlade Lasse, där han satt och stirrade ut mellan trädstammarne och bergskrefvorna och den eviga grå mossan i skogen. — Förhärdade Stafva!

Så kom han vidare att tänka på kalaset efter skjutningarnas slut, på talen och skålarne, sexan, suparne och alla de rika håfvorna. Då drog ett litet matt leende öfver hans ansikte. Men det varade bara en minut. Det var bara som en endaste liten solglimt, som kom och slocknade i blinken. Han mindes ju tvärt därpå hemkomsten och Stafvas rysansvärda regemente, som hållit i tills dagningen. Det var många saftiga, beska och hårdsmälta ord, som störtade fram ur munnen på henne. Till sist hade Lasse förlorat tålamodet, ty han var väl inte mer än en människa han heller, och så hade han stampat i golfvet och lagt näfven i bordet och slagit ner ett par fat och svurit en repris och hojtat ett hojtande och frågat, om det inte var han, som skulle vara husbonde och om inte han »rede för rusthållet», som det heter.

Det hade inte behöfts mer förrän Stafva tog till lipen och sprang och väckte far sin i granngården.

Så hade gubbstuten kommit, uppretad och full-ljugen af Stafva. Han hade grabbat tag i skägget på Lasse med näfven och kallat honom en usling och fyllehunn, som förstörde boet, som sloge och illa handterade sin hustru och sköflade hemmet och gjorde barnen utfattiga med sitt förbaskade springande på skjutmöten med deras utsväfning.

— Gack åt helseke mä' dej och ta skjutety'a mä' dej, för så stor inteckning har ja' i hemmanet, att ja' kan köra bort dej, när du ä' en så'n fähunn! hade gubben sagt och stampat och ryckt Lasse i skägget.

Då hade Lasse sett det rödt framför sina ögon, det hade stockat sig så mycken vrede och förtrytelse i honom, att han var't nära att krevera. Han hade nappat till sig geväret och barkat ut till skogs. Han hade var't så ilsk, att han gång på gång tänkt skjuta sig, bara för att göra Stafva förtret och skaffa henne en ryslig hop samvetsvkal. I sådan desperation hade han gått och gått i skogen utan att veta hvart hundingen det burit i väg.

Så hade han slutligen kommit hit till denna stenen. Här hade han fått höra ett fnysande från grenarne där borta.

Först hade han trott, att det var Stafva, som sprungit efter och att det var hon, som pustade och fnös i sin vrede. Men när han tittat upp, hade han fått se en stor älg stå och gnida hornet mot granen i stor njutning.

Jaha, så hade geväret kommit till ögat och skottet hade gått och älgen hoppat till och fallit på hufvudet, innan Lasse tänkt efter, att älgjakten inte var tillåten. Fördömda älg! Hvem hade skickat bud på honom?

Först när han sett det ståtliga djuret vifta med de långa benen i dödsryckningen, hade han vaknat ur ilskans spänning, dragit sig till minnes jaktförbudet och risat ner kreaturet för att dölja det, i fall någon skulle komma.

Hundra bankos böter, skam och nesa. Hvad skulle han taga sig till? Skulle han skjuta sig själf på köpet och komma bort från hela subbet. Men det var ju otrefligt det också.

Anagga en så'n tillställning!

Men det var ju egentligen Stafvas skull. Hvarför skulle hon skälla så besatt, och hvarför i all världens tid skulle hon löpa efter gubbaskam och drifva Lasse från vettet och ut i hålskogen. Hur i attsingen skulle han nu begå saken?

Så satt Lasse och funderade hit och dit. Tankarne jagade hvarandra i skallen på'n, men det var endast dystra tankar. Och det var icke utan, att där icke dvaldes en hop kopparslagare också i Lasses arma skallemeja.

Dagen led och alltjämt satt Lasse vid stenen och suckade och grunnade och tittade sig omkring och bäfvade för att någon jägare med hundar skulle komma och vädra upp det förbjudna villebrådet. Jess, om en hade det hemma och i saltbaljan. Men hur skulle det väl kunna gå för sig. Och en orättfärdighet vore det. Nej, hellre anmäla sig själf.

Men dagen led och Lasse började förgås af törst. Visst vore han lika nöjd med att lefva, men att törsta ihjäl hörde i alla fall den dålige till. Det finge gå hur som helst, han måste ner till Fällebo bäck och dricka.

Lasse steg upp, kastade en orolig blick på rishögen, tog geväret och smög i väg mot hemhållet och Fällebo bäck, den han omsider nådde.

I närheten af spången lade han sig ner och drack i långa drag, och han höll just på som bäst därmed, då han fick höra:

— Jaså, du ligger där, din självmördare! Töcker du dä' ä' vettigt springa på dä' här viset, när en håller på att rent drunkna i gärning därhemma?

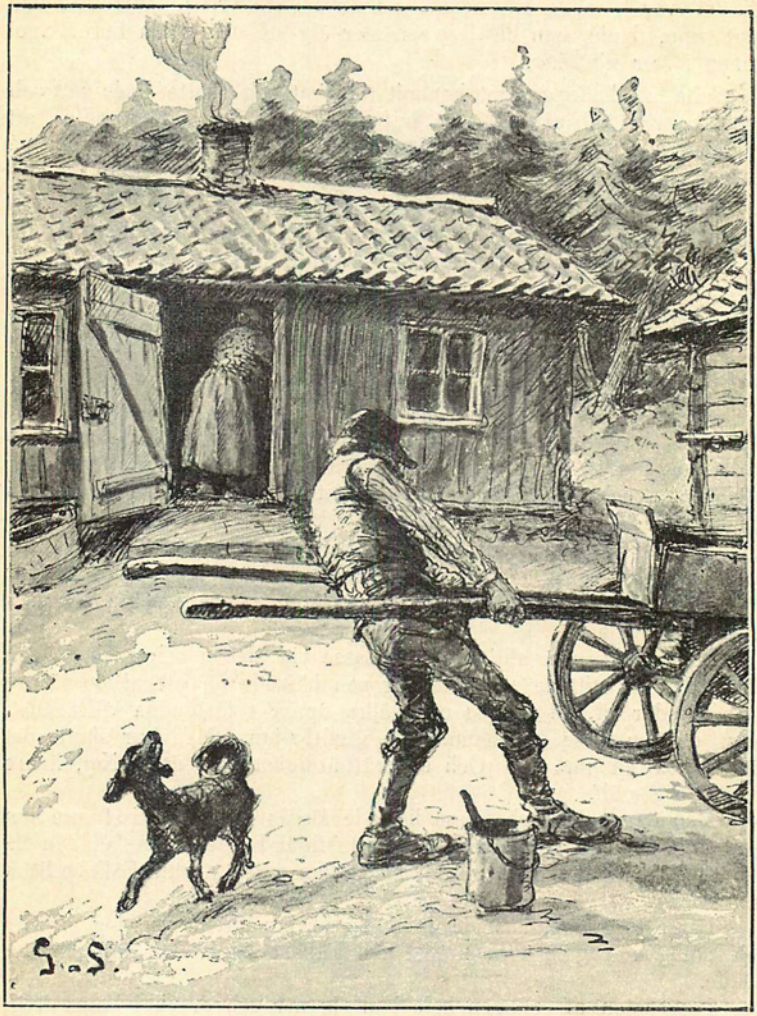

Det var Stafva, som kommit ner till spången i detsamma. Hon hade, kantänka, gett sig ut att leta efter mannen.

Lasse kom snart till henne och var hemskt lugn. Gärdet var nu riktigt uppgifvet, tyckte han.

— Jo, nu står det illa till, Stafva, och du har skulden.

— Jag! Hva' har jag gjort?

— Lefde du inte som ett vilddjur och körde ut mej?

— Hvem bad dej springa till skogs som en stolle?

— Men du retade mej så ja' ble toseter och nu har ja' i dispe-rationen gått och skjutit en älg, och dä' kostar hundra banko — om det blir veterligt — förutom skam och nesa och kostnader! sa' Lasse.

Stafva blef i början alldeles perplex. Men när hon grunnat en stund, drog hon karlen in mellan ett par buskar och knäckte till att hviska med honom.

— Är älgen stor?

— Ja, han väger nog en femti pund.

— Har nå'n sett eller hört dig skjuta?

— Nä', inte som jag kan tänka, och älgen har ja' risat ner.

— Ligger han långt ifrå' allmän väg?

— Visst gör han dä'. Men vår egen timmerväg från bolagsskif-ten går fram ett stenkast därifrån.

Då drog Stafva ner Lasse på en tufva och snodde armen om halsen på'n och klappade och kysste honom, det giriga skrället, och hviskade länge och väl i örat på'n och gjorde upp en illfundig plan och gömde geväret i ett stenrös, så att ingen skulle se Lasse komma gående hemåt med något skjutetyg. Och så fogade de sig åt Lars-bygget. Lasse såg dyster och ledsen ut. Stafva var som ett vinterny.

— Hvar har ni varit bägge? sporde folk, som mötte dem.

— Vi ha varit åt Skrikebohållet och försökt städsla en liten vint-piga, men dä' ble' lögn! upplyste Stafva.

— Nähä, svarade man, folk är minsann inte godt att få nu för tiden!

När Lasse och Stafva kommo hem, sa' hon:

— Smörj nu vagnen, så att han inte gnäller, så ska' jag laga te' kaffe och mat åt dej, stackare. Nu ä' ja' inte onder längre, för löckas detta för oss, så har du tjänt en reeler dagspeng i da'. Och då va' dä' ju en välsignad sak att ja' retade dej att skubba te' skogs. En nådig Gu' ha vi i alla fall. Går dä', kan vi ju sälja slaktekoa och ändå ha fullt opp med sofvel för hela året.

Lasse var i alla fall icke riktigt vid sig. Han kände det som om han nästan tyckt bättre om, att Stafva skällt och gått och anmält honom för länsmannen. Skam vete, om han inte hellre ville offra slaktekon till böter, än ge sig ut på det nattliga äfventyr, som Stafva gjort upp plan till.

Men hvad får en karl inte underkasta sig för husfriden?

När det sen blef midnatt och allt folket sof som stockar i gårdarne, knekade Lasse och Stafva med hästen för den nysmorda vagnen bortåt sin timmerväg. Månen var, gualof, i nedan. Och vid niotiden följande morgon låg älgen styckad uti det stora saltkaret i Larsbygget. Tarmarna voro nedgräfda i gödselstaden och vagnshäcken var tvättad, och Stafva gick omkring trött och andfådd, men blid och lycklig.

Lasse fick dock aldrig någon riktig smak för det där köttet.

— Det smakar fränt och beskt! lät han allt ibland.

— Du är en sjabber och en dumbom! Den som inte är om sig här i världen, får ingenting. Tacka du Gu', som fått en så'n hustru, som jag är. Hade jag inte var't, skulle du kanske fått plikta och gå te' stor förlust och ryslig skada. Nu ha vi ju gjort en stor vinst i stället. Hå, hå, ja, ja! Hur skulle dä' väl gå mä' de usla karlarne, om di' inte hade oss kvinnfolk, som styrde! gormade Stafva.

Lasse hade en annan åsikt. Men han sa' ingenting.

En stukad mormon.

En kväll korsfäste de sabla pojkarna i Hallingenäs by en sådan där mormonapostel. Ja, det vill säga, att de togo inte lifvet af mormonen, men de spikade i alla fall upp honom på en la'gårdsvägg, alldeles som man spikar upp ett kalfskinn till torkning, och förskrämde till den grad den »helige», att vi väl, gu'alof, för en längre tid blir af med bå' honom och hans stallbröder här i trakten.

Och det säger jag, att på samma sätt borde man göra öfverallt med de förhärdade mormonprofeterna från Utah, hvilka söka locka från oss våra rödblommiga och raska töser. Ty här finns, min själ, inte fler flickor i landet än dem vi fasligt väl behöfva själfva.

Järn och fläsk och ägg och smör och Wallenström ha vi råd att exportera. Men töser produceras här inte stort mer än till husbehof.

Därför äro vi stort tack skyldiga Hallingenäspojkarna, för att de skrämde mormonen åt helsefyr. Den bravaden afplånar en stor mängd af pojkarnas många synder, dem de eljes stundom gång efter annan låtit komma sig till last.

— — — —

För cirka tio år sedan rymde Karl A'gust i Hallingenäs Smeagård till Amerika, sedan en fattig torparflicka gått i sjön för hans skull. Det blef en faslig uppståndelse i grannhället, när detta hände, ty Karl A'gust hade varit en ganska from pojk, och där var ingen, som trodde honom om att ha bedragit torpartösen.

Men i det lugnaste vattnet går ju de största fiskarna. När de hittade flickan och brefvet, däri hon skrifvit om sin synd och Karl A'gust skuld, packade denne in och drog sin väg.

Se'n hördes det ingenting af honom på flerfaldiga år, tills han omsider en dag skref ett bref till sin gamla mor och omtalade, att han fått ett nytt sinne och att han nu inte lefde för

annat i Amerika än för att rädda sina landsmän från det stora fördärfvet och vinna dem åt »det rätta evangeliet».

När den gamla gumman i Hallingenäs undfick detta bref, grät hon af glädje och vankade omkring vidt och bredt med sitt bref och lät folket i gårdarna läsa det.

— Det är så godt som en dålig predikan, sade människorna och gratulerade gumman till att ha en sådan religiös son.

Strax efter jul samma år kom Karl A'gust plötsligen öfver till Sverige och dök upp i Hallingenäs.

Vi hade ju läst hans bref, och därför blef han mottagen ståtligt och vördsamt, som om han varit en riktig predikant. Öfverallt blef han väl upptagen, men han trifdes bäst i de gårdar, där de hade unga döttrar eller raska pigor. Det var emellertid ingen, som kom på honom med någon slags världslig kurtis. Nä, gubevars. Han talade endast i andliga ting med töserna.

Hvar det hölls någon samling eller bibelförklaring, träffade man på honom. Han gick med bå' Wallenströmmar, Ekmaniter, baptister och syndfria och lyddes på allt och var uppmärksam. Men han såg städse ledsen ut och suckade. Själf uppträdde han aldrig till att börja med, fast han medgaf, att han var missionär och ingenting annat.

Frågade man honom, hvarför han var så ledsen, svarade han, att han kände det, som om hjärtat ville brista i honom, emedan allesamman här hemma hade det så oriktigt i andligt hänseende.

Han hade själf var't ute och vankat på samma villovägar han också, ända till dess han träffat på »de sista dagarnes helige».

— De öppnade mina ögon för den rätta sanningen och för det stora ljuset! suckade Karl A'gust.

Hvari den rätta sanningen och det stora ljuset bestode det talade han emellertid inte om för oss karlar. Men för fruntimmerna tycktes han så småningom hafva uppenbarat en del, ty med dem höll han enskilda möten tidt och tätt.

Snart föll än den ena och än den andra till hans parti. För Karl A'gust var en stilig karl och grannklädd och kunde titta på ett underligt sätt på töser. Det var liksom magnet i blicken på den sablarnes karlen. Han hade något af ormalist i sig. Men det var, som sagdt, ingen möjlighet att komma på honom med några rena skälmstycken eller med något ledt. Och ute på landet ville en ju inte gärna anfäkta en »missionär».

Pojkarna blefvo i alla fall mer och mer besatta, ty deras ungdomsflickor började dra sig, den ena efter den andra, och tya sig till Karl A'gust och till hans möten i stället för att möta sina ungdomspojkar om kvällarna. Hvadan det naturligtvis blef ett stort

gny ibland de unga männen, särdeles i Hallingenäs, där Karl A'gust ifrån Amerika härjade värst.

— Hvarför den dåli'e försöker inte herr mesjonären vända om pojkarna, frågade ibland det äldre folket.

— Jag omvänder flickorna först. De ä' mindre förhärdade, och sen hjälpa de till att rädda den manliga ungdomen! suckade Karl A'gust.

Men en kväll, när den smilefine »missionären» hade ett stort möte hos änkan i Dopparegården, smögo sig nio stycken Hallingenäspojkar dit för att spionera och utforska, hvad de hade för sig. Pojkarna voro alldeles galna, ty det hade sports, att Karl A'gust fått order att resa tillbaka och att en hel hop töser beslutat sig att följa med honom till den rätta församlingen i Amerika.

Alltså ställde sig pojkarna på lur vid fönsterna i Dopparegården och lyddes till Karl A'gusts predikan.

I början blefvo de perplexa, för Karl A'gust talade om ett härligt land, dit de skulle resa, om Zion, där alla kvinnor blefvo »beseglade» af män, om den stora staden vid Saltsjön, full af tempel och glädje och rolighet, där alla flickor varda »mödrar i Israel».

På det viset talade Karl A'gust, och flickorna, som hörde på, voro röda af längtan och alldeles ifrån sig samt sjöngo och stampade:

»Fyllda af glädje till Zion vi gå.
Till Babylon, till Sverige vi säga farväl.
I Efraims land ska vi fröjda vår själ.»

Men då de sjungit på den sången en stund, sa' unge Sven Anders:

— Nu ha vi, gualof, den helgotten fast. Dä' ä' som ja länge trott. Han ä' en mormonapostel!

— Ä' du ryss rasande? Ä' han mormon? flåsade de andre.

— Vesst! Hörde ni inte, att han talade om Saltsjösta'n, om »beseglingen» och om Efraims land och om Zion?

Jo, nu begrepo de schäsen. Och jag ska' säga, att där blef humör i gossarna, när de fingo klart för sig, att en mormon ville dråsa af med de likaste flickorna.

— Ska' vi inte klå honom tvärt? fräste de ifrigaste.

— Nä', vi ska' inte göra hemgång. Men skaffa ihop lite spik och en hammare, så ska' vi nita fast aposteln, inte ve' ett kors, för dä' vore för hedersamt för honom, utan ve' fähusvägga! sa' Sven Anders.

När mötet var slut och Karl A'gust kom ut på förstubron i sin långa amerikanska rock, som hängde som ett bolstervar omkring honom, foro pojkarna på'n så kvickt, att flickorna inte hunno

hjälpa honom. Och fem minuter efteråt hade de krokat upp honom vid la'gårdsväggen midt emellan marken och takhöhåfren. Skor hade aposteln så långa som kanoter, så att pojkarna gladeligen kunde spika fast fötterna på'n vid väggen, utan att spikarna rörde hans tår. Armarna flängde de ut och slogo fyrtumsspik genom kappan och »beseglade» Karl A'gust, fast och bastant vid väggen, där han snart hängde och såg ut som en hisklig och vidunderlig fladermus.

Men under hela tiden häfde profeten ur sig de rysligaste förbannelser och så många eder som finns på såväl vårt som engelska och i svensk-amerikanska språken.

— Ska' du inte ge dej iväg te' Zion nu, din förbaskade mormon? hånade pojkarna.

Karl A'gust framkallade afgrundsandar, icke bataljonsvis utan i legioner och milliardertal.

— Ä' han mormon? flämtade flickorna.

— Vesst, vesst! Har ni inte begripit det? röto gossarna.

De stackars flickorna höllo på att svimma. De drogo förklädena för sina ansikten en stund. Men snart grepos de på samma gång af raseri och sprungo fram och spottade på missionären, som hängde på väggen och svor.

— Tvi dej, din ledinge! Jo, nu begripa vi ditt hela tal. Tvi, tvi — tvi dej i evighet! spottade de.

Sen togo de hvar sin pojk under armen och gingo dädan.

Hur änkan i Dopparegården sen fick bort aposteln från sin fähusvägg, det vet jag inte riktigt. Men samma kväll for han sin väg.

Och nu vore det väl, om alla gossar i riket förstode att lika kraftigt som Hallingenäspojkarna skydda sina flickor för mormonprofeter.

Jordbäfning i Spinkamålen.

På bröllopet nere i Åsafällan kom pratet ibland annat att falla på den grufliga olyckan, som timade i Galveston. Och Sven i Vraket, som läst vidlyftigt om den förskräckliga händelsen, lade ut'et, så att det ryste i oss karlar och så att flera af fruntimren togo fram de stora gråtenäsdukarne och begynte att snyta sig samt ansträngde sig med att försöka lipa en liten repris.

Gustaf i Sonakull gjorde ett litet tal öfver saken och bad, att vi skulle vara förvissade om, att Galvestonsborna antingen fört ett osedvanligt syndalif eller också hade deras fäder låtit någon mera ovanligt rödglödgad synd komma sig till last. Annars hade stormen och floden icke kommit dem så hastigt uppå, försäkrade han samt förmanade oss gästabudsfolk att hålla oss i skinnet och fara varligen, sedesamt och ärliga fram samt hafva Galvestones ändalykt för våra ögon och sinnen.

Gustaf hade rätt och hans tal gillades af oss allesammans. Det kom också fram i rätter tid, ty vi började just bli liksom ett grand högmälda och rika och högfärdiga, när talet om Galveston kom i stånd. Mot slutet af ett dundrande kalas, där det går hederligt till med afseende på mat och dryck, bli nämligen vi bönder alltid högmälda, starka, rika, arga, snarstuckna och högmodiga. Det är, gunås, en sanning, som vi inte kunna disputera bort, rätt hur stora »abekater» vi äro.

Talet om Galvestons-olyckan och den tillämpning, som Gustaf i Sonakull med ledning däraf gjorde, åstadkom därför, att vi stämde ned tonen ganska betydligt och iakttogo ett saktmod, som var mycket ovanligt att finna på ett gille i Åsafällan, där annars inga ledsamheter pläga hvila.

Pratet föll stilla och anständigt en lång vändning samt rörde sig om jordbäfningar och syndafloder och cykloner och åskslag.

Hvar och en hade alltid någon hemsk händelse att draga fram, så att det började bli riktigt kusligt i stugan. Fruntimren suckade och krängde med ögonen och fläktade med de stora gråtnäsdukarna, som om de varit på ett jordöl i stället för på ett regelrätt bröllop, som kommit till utan tvångsmål eller påtryckning och emellan två personer, som förde lika mycket i boet bägge två, så att ett mera välvuret hjonelag knappt kunde tänkas.

G. S.

Det var därför riktigt väl för stämningen i bröllopsgården, att Jonas på Fällan till sist kom att tala om jordbäfningen och dundret och ljungeldarne i Spinkamålens skog. Annars hade vi ju inte fått något trefligt på kalaset, undantagandes maten och drycken, förstås. Men till och med de håfvorna smaka bättre, när man får skråla och skratta ett grand. Dock med värdighet, begrips.

Jo, den gode Jonas, som är en gammal hederspistol från den tiden, som gubbarne kalla den »reela och goda», talade om en inte så oäfven jordbäfning, hvilken härjade en afton i Spinkamålens skog i början af femtitalet.

Numera skulle något sådant inte kunna inträffa, ty här finns inte längre någon skog, under hvilken jorden kan bäfva.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En sommarafton — förkunnade Jonas — satt gästgifvaren i Spinkamålen ute i sin förstugukvist och var väldig bland sina kunder. Ty bönderna i trakten plägade på den tiden, gunås, tillbringa sina aftnar på krogen. Och många af dem voro så ihärdiga med sina Spinkamålabesök, att gästgifvaren till sist tog gårdarne ifrån dem på grund af reverser, som de utfärdat, och för hvilka de tagit brännvin i valuta.

Så hade det t. ex. gått för Jösse Norregård. Hans vackra skog, som låg ett stycke öster om gästgifvargården, tillhörde nu krögaren. Jösse hade under dagarnes längd vändt hela det ståtliga skogsbeståndet i trallarevatten.

Nå, gästgifvaren satt, som sagdt, i sommaraftonen och skroderade bland kunderna om huru hans ägor ökades, medan hans grannars förminskades.

— Rör på glasen, gubbar! komderade han tidt som oftast.

Rätt som man satt där och pokulerade, brakade det till på ett förskräckligt sätt borta i skogen.

— Hva' in i hundingen va' dä'? stammade gästgifvaren och skulle bleknat om nosen, därest det varit möjligt.

— Ja, hva' va' dä'? sa' de andra gubbarne och glodde och gapade bort åt skogen, hvars toppar syntes i fjärran.

I detsamma förnams en ännu värre skräll därifrån, och gubbarne sågo i detsamma, hur en trädkrona liksom höjde sig midt i en rökpelare.

— Herre Jess, elden måtte väl inte va' löser i skogen? skreko männen.

Men när de tittat en stund och ingen vidare rök syntes, begrepo de, att det inte var någon skogsbrand å färde.

De bara gapade och förstodo intet. Men efter en stund brakade det till ånyo, och se'n skrall det gång på gång med kortare eller längre mellantider. Vid hvarje skräll höjde sig något af de högsta träden och en lätt rök steg mot skyn.

— Dä' är bestämdt själfvaste skam och ingen annan, som kom-

mit lös i skogen. Röken ser ut som svafvelånga! hviskade Bengt i Fåfängan och darrade som ett asplöf. Gästgifvaren sjönk förkrossad ner på en bänk i förstugukvisten och bara stirrade och skakade som om han fått frossan.

Några minuter var det lugnt, men så brakade det till på nytt. Och allt hårdare blefvo smällarne.

— Skicka efter den gamle kyrkoherden! flämtade gästgifvaren.

Så kom hustru hans och pigorna ut bland karlarne och ökade förskräckelsen med sitt vrål och sin gråt. Isak i Målen tog i alterationen flaskan och glasen, som stodo på bordet och slängde hela härligheten i backen, så att brännvin och glasbitar yrde vida.

— Dä' var rätt gjordt! skrek gästgifvarmoran. Jag har länge trott och anat, att skam te' sist skulle ta oss för dä' här brännvinsväsendets skull. Eller har ja' inte sagt dej tusen gånger, att dä' inte kan gå löckligt så som du fyller gubbarna och lurar dem, när de bli ösfulla och har dom te' att ge dej reverser och — — —

— Tösst hustru! Dä' ä' kanske stensprängare! lät gästgifvaren och vred sig som en orm på bänken.

— Stensprängare! Nähä, du Johannes, dä' här ä' nok värre än så! Dä' ä' säkert förödelsens stöggelse och syndastraffet, som kommer. Och inte tiger ja' heller, för dä' behöfver ja' inte. Herre min skapare, hör du inte, hur dä' skräller och brakar, och sir du inte, hur trädtopparne yra i luften. Tror du inte, ja' vet, att du lurade Jösse på den skogen. Hva' har du nu för nötta utå dä' knepet? Bättra dej, din brännvinstratt, innan skam hinner hit fram, så vänder han kanske om, innan byggningen springer i lufta. Rif sönder en hop dåliga och orättfärdiga reverser och tappa ut brännvinet och ta te psalmboka, din välsignade rackare, innan dä' blir för sent! Och bekänn dina synder och slå ut den svenska rommen! Huj, hör du inte, hur dä' skräller och skräller. Skynda dig med bättringa, innan det blir för sent! skrek käringen och ruskade gästgifvaren i axlarna och skuttade som en tätting omkring honom.

— Ja, dä' ä' kanske det säkraste! Kom och hjälp mig ett tag, karlar, suckade slutligen mannen.

Så hjälptes de med skälfvande lemmar åt att rulla ett stort brännvinsfat ur boden. De läto sedan innehållet rinna ut i ett dike, och medan tunnan låg där på backen och kluckade och spydde ut brännvinet, stodo gubbarne med knäppta händer omkring henne och bättrade sitt lefverne. Främst bland dem gästgifvaren. Sedan hällde de ut de »svenska rommen», ty gästgifvaren ville, att bättringen skulle bli fullständig.

När detta var gjordt liksom upphörde jordbäfningen, hvilken hållit på ungefär en timmes tid.

Nu gick det emellertid kvart efter kvart, utan att en enda smäll hördes af.

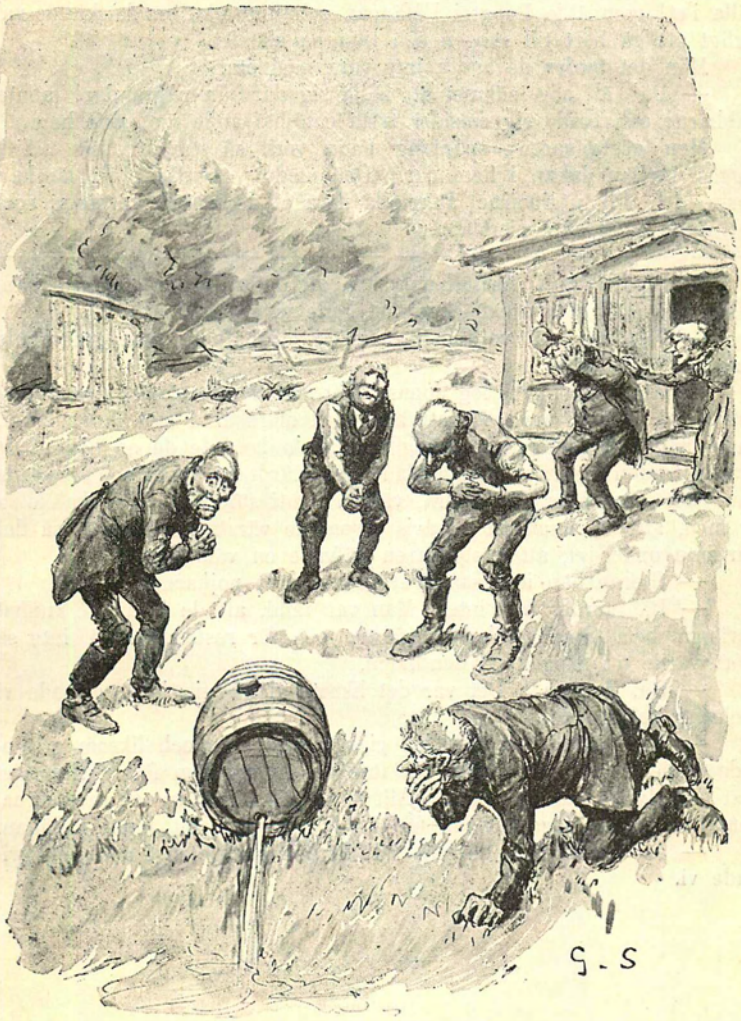

— Där sir en, hva' bättring duger till! sa' gästgifvarmor och frågade, om inte karlarne ville ha en kopp kaffe att styrka sig med.

— Nä' tack, dä' smakar så kvalmigt, när en inte har nå't att hälla i'et! genmälde Bengt i Fåfängan och undrade, om det kunde va' farligt att gå bort till skogen och titta på eländet.

Men det tordes de andra inte vara med om.

— Dä' ä' nog säkrast att hålla sig därifrån några dar! mente gubbarne och tyade sig omsider tysta och bäfvande mot sina hem.

Men gästgifvarens spänning hade varit så stor, att han måste läggas mellan lakan i flera dar. Och medan han låg sjuk, lät han korsa och till utgifvarne återställa flera af de många reverser, som han hade i sin chiffonierslåda.

Bröllopsfolket i Åsafällan tyckte, att detta var en underlig händelse, och med stor uppmärksamhet hade vi afhört Jonas.

— Nå, var dä' verkligen en riktig jordbäfning, som grasserade i skogen? sporde vi.

— Åh, hundingen, log Jonas. Ett par hemmasöner, som blifvit ilskna på gästgifvaren för att han varit oförskämd mot deras fäder, hade köpt sig ett pund sprängkrut. Se'n borrade de en hop af de likaste träden i skogen och laddade dem hårdt och rejält och sprängde dem det ena efter det andra, väl en femti stöcken. Jag ska' lofva er med, att dä' small på folkavis såsom de värsta kanonskott, så det var inte underligt, att gästgifvaren bäfvade en vändning.

— Gjorde han inte sak af'et och stämde pojkarna?

— Dä' tordes han inte. Man var rädd, att de i så fall kunnat spränga hela Spinkamålen i vädret, och för resten var dä' inte så stort värde uti skogen på den tiden.

— Ha, ha, ha! Det var det likaste vi nå'nsin hört, grinade vi omkring kalasbordet.

— Men ifrån den stunden gick gästgifvaren och liksom grubblade ända till sin död. Han var inte densamme som förr. Han blef tyst och dyster och inåtvänd. Allt hvad han tappat ut och reverserna, som han korsat, lågo honom, förstås, hårdt uppå, lät Jonas i Fällan.

— Ja vesst! Men dä' var rätt åt den smörjelen i alla fall, grinade vi.

En ödesdiger potatislår.

Tjo! Det var marknad nere i Vrålebo, och om man befann sig på en af de kullar, hvilka kransa marknadsslätten, såg man därifrån ingenting annat än kreatursliorn och människohufvuden, hvilka rörde sig af och an. Och ett stort skrålande uti allehanda tonarter utgick från platsen därnere.

Moderna landthushållare, efter alla konstens regler utbildade i Alnarp och Ultuna, härligt klädda i gråa kostymer och ridstöflar, trängde sig fram mellan kreaturs- och människohoparne och bekikade med kännareminer boskap och töser.

Länsmannen skred bredbent omkring och talade ljufliga till dem, som hade något inkasseringsuppdrag att anförtro honom. Men han röt och svor och dök emot sådana, som i trängseln och hastigheten icke mäktade komma nog fort ur vägen, där den väldige drog fram.

I bortre kanten af marknadsträdan stod Johannes i Påbo vid en stor potatislår, och kring honom var mycket folk samladt. Johannes hade brynstenar och sännor till salu i den låren, sa' han.

Denna lår var emellertid en besynnerlig tillställning med två bottnar. Öfverst lågo, som sagdt, en hel del brynstenar, men rummet därunder var fylldt med halfstopsbuteljer, innehållande det raraste och starkaste brännvin.

När nu gubbar och drängar kommo dit bort, ställde de sig bredvid Johannes och tittade på sännorna.

— Hva' kostar stöcket?

— En å femti!

— Här är jämna pengar!

Johannes synade mynten, stoppade dem i fickan och tittade sig omkring. Såg han då inga sexmän eller nå'n annan misstänkt person i närheten, rände han in näfven igenom en liten lucka, som fanns i låren och hvilken han städse skylde med sin kropp, samt nappade fram en butelj, hvilken som en blixt rann ner i köparens ficka.

— Där feck du dej en reel sänna för godt pris! log Johannes.

— Gualof för dä'! genmälde den lycklige och smet undan.

Johannes gjorde storartade affärer.

När länsman kom dit bort, vek folket pliktskyldigast undan.

— Hva' har du att sälja, din gamle lurifax? röt befallningsman.

— Gu' bevare komsarien, ja' har lite brynstenar å sännor, som

ja' tänkte vänna å, så jag finge ett grand te' hjelpes te' å köpa mej ett litet höstaslakt! Och Johannes tog hättan i näfven och ställde sig ödmjuk och beskedlig med ryggen emot hålet i låren.

— Men det är väl ingen, som köper sådant på hösten? Sännor ska' väl säljas på vårsidan och emot slåttern, mente länsman.

— Å, mina varor ä' så särdeles bra, så di gå vid hvilken ti' som helst, log gubben.

— Jag trodde, att en sådan gammal rackare som du icke vändes med annat än smörja och skräp.

— Smörja och skräp! Komsarien kan fråga hvem som helst utå' folket, som köpt mina varor, om här nå'nsin kommer en endaste käft, som har sännor mä' ett så'nt skarpt bett i som i mina. Nä', må'tro, ja' har dä', som biter!

— Ja, dä' håller streck! lät folket.

— Nå, så lycka till god marknad! sa' länsmannen och drog sina färde.

Men Johannes sålde med kläm. Nere vid åsvängen, dit aldrig något folk vankade, hade han ett stort ankare fördoldt och hans tre pojkar tappade och buro »sännor» i sina långa kappors många fickor samt smusslade in dem i låren i mån som lagret där utrymdes. Det gick som en dans och ett urverk.

När det led framåt middagstiden, stod länsmannen och ref sig i håret och kunde inte begripa, hur det kom sig, att marknadsfolket fyllnade så besatt.

— Hvar skam i våld får människorna fyllet ifrån? Si, hur di ragla lite' till mans! Snart ska' väl di kreaturen börja slåss! sa' han till en sexman.

— Di ha nok haft trallarevattnet mä' sej hit. Nästan hvarenda en har en botell i fickan, genmälde vakten.

Länsmannen ref sig fortfarande i hufvudet och svor en flänga och undrade, hur det skulle aflöpa.

I detsamma kom Isak i Lerhagen raglande förbi med en säck äpplen på ryggen, och befallningsman högg honom i kragen.

— Du ä' ju full, din drummel!

— Tommer kan ja' väl inte va'! tillade Isak.

— Stå inte och gör dej kvick, din dumbom, för då får du smörj! Du är ju öfverlastad!

— Ja, vesst ä' ja' öfverlastad. Och dä' ä' inte unnerligt, när ja' ska' bära på en halftunna sötäpple. Dä' sa' ja' käringa också, att ja' skulle bli öfverlastad och att ja' hellre skulle kört säcken mä' stutarna bort te' honom, som köpt frukta å' mej. Men ho' lät, att ja' inte va' för go' å bära påsen. Och nu ä' ja', ta' mej attan, öfverlastader, befallningsman lelle. Men dä' ä' min egen kropp, som ä' ansträngder och dä' ha' väl ingen lag med att göra.

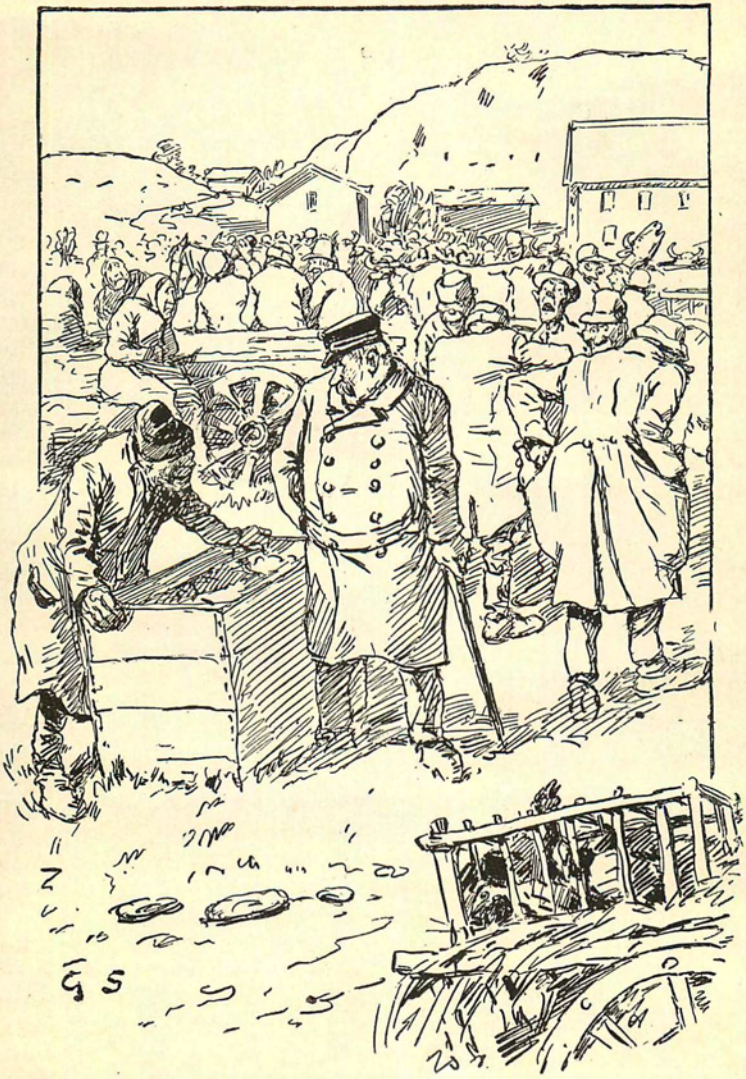

— Tiger du inte, din oxe! Jag frågar hvar du har fått brännvin ifrån!

— Hva' brännvin fås? Där di har'et te' salu, förstås! Men aprepå brännvin, töcker inte befallningsman, att dä' ä' hundan så dyrt nu för ti'en, rent odrägligt dyrt ä' dä'. Men en får i alla fall tacka Gu', att dä' står te' å få'et för pengar. Tänk, befallningsman lelle, hurdant det skulle bli, om brännvinet blefve bannlyst. Då vore dä' slut mä' marknadsglädjen på jo'ra. Eller hva' säjer nådi' komsarien i dä' ämnet?

— Jag vill inte resonera med dej. Gå din väg och det kvickt och pallra dej hem så fort du kan.

— Så ajöss då, nådi' befallningsman! Herren vare mä' er! sa' Isak och ramlade i väg med sin äpplepåse.

— Tvi tusingen sådana rackare dom ä'! spottade länsman och dök på än den ene och än den andre med befallning att de skulle redogöra hvar de fått brännvin ifrån.

Men de svarade alla i ungefär samma stil som Isak i Lerhagen, så befallningsmannen blef inte klokare i den saken, hur han härjade och svor och röt bland allmänheten.

Men Johannes sålde immer badd och allt gladare och roligare blef folket. Länsmannen gnodde och ordnade och körde undan fulla människor, så att svetten rann af honom. Det var »tjo» och »hej», stamp och dansande och karlatag på Vrålebo den dagen.

Johannes i Påbo, den illgärningsmannen, log, ty han hade sålt ut sitt lager. Nöjd och belåten knekade han hem med sina stutar och sin potatislår.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

På slätten i norra änden af marknadsträdan, där hästhandeln hölls, stodo Manuel i Sobo och Masse i Snufvebo och skulle byta märrar.

Bägge gubbarne hade naturligtvis köpt sådana där »sännor med skarpt bett uti» af Johannes i Påbo och därför voro de, förstås, i den stämning, då odalmän tala karlaord.

— Ska' du ge' mej femti imella, så hit mä' labben! Men ett säjer ja' dej: du får inte va' rädder för att åka, för mi' märr springer som en blixt. Opp för backe och ned för lid går dä' likavuret. Ho' tål inga pisk. Mila springer ho' på femtan menuter, och då går dä' inte fort ändå. Sätter ho' te' riktigt, så ä' dä' löx att en hinner blinka mellan fjärdingspålarna. Hit med näfven! Di' märr ä' min själ inte möcke värd. Ho' ä' stummer i bakdelen som en gammal häradsprostinna! hojtade Masse. Och snuset yrde ur truten på'n och »sännan» tyngde och dinglade i hans bakficka.

— Säj inte mer än du kan stå till, Masse, för ja' vet nock attsingen, att di märr altererades utå kvarka i våras. Och ett öfverben har ho' på vänstra frambenet, och soländt är ho', och så håller

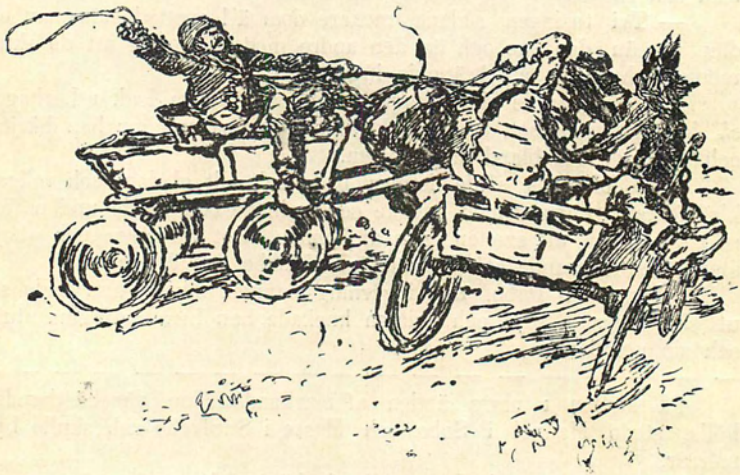

ho' sej allti' tommer och ser skriner ut. Och ovaner ä' ho'. En kan bara åka lite i lätto mä' henne. Tacka vell ja' då min. Åtti pund är leksaker för henne att dra' opp för Stackebo brinkar och dä' i traf ändå. Jämna kast så får dä' gå! Men så långt kan ja' sträcka mej, att ja' består en rejäler köpeskål. Men inte ett öre ger jag i mellangift. För resten ä' ja' inte rädder för att köra i kapp mä' dej. Opp mä' dej, så barka vi åsta' en halfver fjärdingsväg! Du ska', min själ, få si, att min inte ä' så lamer i bakdelen som du tror, braverade Manuel och ryckte i tömmen och kittlade märren i sidorna med piskskaftet för att få henne att se pigg och yster ut.

— Nå, så kör te' då! Vi åka inte jämsides länge, utan ja' får väl säja ajö te' dej, för inte får ja' si dej mer, äss vi ska' köra kapp. Häf opp mej i sätet, pojkar, för skam te' säjandes ä' ja' inte liksom lite' fuller. Men dä' ä' inte marknad hvar da' och fullare ä' ja' inte, än ja' kan köra kapp med hvem hundingen som helst i hela Sveriges rikes lann! lät Masse.

Och så vältrade några drängar opp honom i sätet. Sammalunda fingo de ock göra med Manuel, hvilken under sina ansträngningar att sitta upp, blef liggandes på magen som en skålling tvärs häcken.

Så satte de omsider i väg med piskorna i högsta hugg. Gubbarne körde kapp.

Manuel hade emellertid de rätta tagen i sig. Så snart Masse skulle köra förbi honom, vred han sitt ök på sned och stängde vägen för honom. Härs och tvärs öfver vägen gick kapplöpningen under hojt och skrik. Men Masse var inte mänska att komma förbi Manuel. Då blef han väl till sist ursinnig och barkade på Manuels åkdon så att båda deras hjul trasslade in sig med hvarandra, och hästarne stötte ihop. Man såg dem ett ögonblick i en enda röra, men strax efteråt försvunno hästar och gubbar och åkdon i det stora diket vid vägen.

Där fick man nu ett grufligt besvär med att plocka fram människorna och djuren. Man måste skära sönder selarne och vånnas förfärligt innan härfvan kunde redas ut, så intrassladt var det.

Masse hade knäckt ett refben och Manuel hade fått högra axeln ur led. Bägge jämrade sig ömkligen och gåfvo hvarandra skulden.

— Dä' var du, din förhärdade Massaknöl, som rände på mej och ställde till hela eländet! pustade Manuel.

— Var det kanske inte du, din bandit, som kom opp mä' kappkörningen, och var dä' inte du, som körde oärligt, kanske. Jo, du är rota och upphofvet och du får betala kalaset, dä' ska' ja' visa dej!

Manuel låg tyst en stund på dikesvallen och grinade illa. Men rätt hvad det var upplät han sin mun och yttrade:

— Om inte Johannes i Påbo kommit här mä' sin förbaskade potatislår, hade det varit ogjordt!

— Ja, måntro dä'! lät folket och transporterade bort kapplöpningsmännen och deras spolierade grejor.

Då gräto bå' Masse och Manuel och svuro på, att de aldrig mer i sitt lif skulle komma när mera beskrifne potatislår.

Feststämning.

Det innevarande året hade varit ett ganska förträffligt år.

Hade vi kanske inte haft en dråplig vinter med godt före och grofva körförtjänster? Jojomen! Vi förtjänade så, att käringarna kunde få sitta vid spisarne och koka kaffe och dricka och doppa och babbla ifrån solens uppgång allt intill nedergången.

De voro därför vid ett jämt och bra humör, hvilket tillskyndade oss karlar frid och mycken sabbatshvila.

Så fingo vi en gynnsam vår och ett duktigt växtväder under sommaren med lagom regn och tillräcklig rotablöta, när sådant tarfvades.

Rågen fingo vi in på folkavis, utan att han döptes af en endaste regnskvätt. Sammalunda ock kornet. Hafren blef dråplig och det såg ut som om vi äfven skulle få in honom utan äfventyr. Potaterna svällde i fårorna öfverallt, så att det var en lust och fröjd däråt.

Skulle vi då inte vara glada och visa vår tacksamhet emot en mild försyn medelst hedersamma och anständiga skördefester under ett sådant år.

Visst skulle vi det! Sådant är rätt och tillbörligt. Och om vi vid sådana tillfällen skulle sväfva ut ett litet grand, bör ingen häda eller fördöma oss för den sakens skull.

Det är minsann så sällan den betryckte jordbrukaren nu för tiden har anledning att jubilera, att det vore mer än skam, om man missunnade honom den glädje han kan erfara, när en god äring händelsevis belönar hans myckna möda.

Jag vet nog mycket väl, att här finns folk, som än i dag språka vidt och bredt om den skördefest, som vi det året firade nere hos Salomon i Genafä.

Jesses, vi förde intet syndalif, såsom det säges. Allt gick reelt till, fast vi inte sjöngo eller drucko te, utan åto och drucko på gammaldagsvis och höllo tal och hurrade såsom det skall talas och hurras, när karlar och storgubbar komma tillsammans för att festa och hålla tal.

Ja' protesterar därför i evighet emot, att vi förde något egentligt syndalif i Genafä den aftonen. Tvärtom! Vi åto som karlar, sjöngo som utlärda klockare och höllo tal såsom de värste riksdags-

män, fast en hop smulgråtar och skråar, som inte har så pass egendom, att de kunde få vara med den gången, nu skälla efteråt och kolportera ut, att vi vände oss som tosingar och slogo sönder fat.

Det är då sorgligt, hvad en del människor kunna vara dumma och begripa litet.

Liksom inte hårdvallsgubbar och fjärdingsbönder skulle veta att skicka sig bättre än en hop skrådalingar, hvilka inte äga annat än smålappar af den jord vi bo på och som föder oss alla.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Salomon i Genafä hade gjort en stor mossodling, som kostat många pengar och vi hade gått i borgen för honom i så många banker, som finns i orten.

Nu hade han en djädrans vacker hafre växande på mossen, och då var det ju bå' vackert och klokt af honom att han ställde till ett bastant kalas och visade folk och oss borgensmän, att saken hade gått bra. Ty vi hade nog lite till mans gått och var't liksom rädda för att Salomon slagit på för stort och fördikat sej i mossen, så att vi kanske finge betala en hop pengar för hans experiment.

När vi nu emellertid kommo dit och fingo se, hur hafren vajade utåt plöjorna, lång och välmatad och lagom tjock, blefvo vi glada. Och hvem kan undra på det.

Och ingen kan heller förvånas öfver, att denna glada stämning tilltog i styrka, när vi sedan bänkades omkring hästskobordet i Genafä.

Anagga den Salomon, han vet hur det ska' gå till, ty han har var't med en gång i pröfningsnämnden och var't bjuden hos själfva landshöfdingen.

Medan vi karlar voro ute och tittade på mossen och grödan, hade Salomons hustru hand om våra käringar, som hon bedårade med kaffe och piccardon, kan tänka. Och ni kan nog förstå, hur vi skulle känna det, när vi bänkat oss vid bordet och hvar och en af oss fick se sin egen käring sitta precis midt emot på innersidan, nyter, fin, vin- och kaffedoftande.

Det var en ren lust, ty de sabla gummorna voro uppspelta och tittade öfver på hvar sin gubbe, precis som de brukade göra i fästmötiden.

Så kom där in fat på fat och det åts på folkavis. Men det var långt ifrån att där öfvades dryckenskap. Ty Salomon är inte den, som sätter sig upp mot nuvarande seder och bruk, hvilka bjuda, att inga starkvaror få synas på bord. Utan han hade, såsom sedvänjan nu är, ställt dem i den lilla förstukammaren och hängt en schal för fönstret. Innan vi satte oss till bords, skulle vi förstås dit in och — snusa, och se'n skulle vi dit och snusa för hvarje rätt, ty

vi voro besynnerligt nog snusare allesammans. Och det var djädran hvad det snusades. Det är, kan tänka, oanständigt att snusa vid matbordet.

Men gummorna, hvilka, som sagdt, voro vid godt humör, stöttes inte genom det jämna springandet, utan logo bara så kärligen och sa':

— Tvi, sådana snusmumrikar ni ä'! Men det är i alla fall vackert, att ni inte ta' fram den otäckheten i fruntimmers sällskap eller vid matbor'et.

Och så plirade de sabla käringarna med ögonen och hötte åt oss med sina små knubbnäfvar.

Men ojäst vin får drickas öppet och ärligt, utan att den, som sätter fram'et eller förtär det, behöfver bli dömd till den eviga pinan.

När därför Salomonskan satte fram fyra vattenkaraffer med en mörkbrun vätska uti, sa' hon:

— Dä' här är ingen djäfvulssoppa, mina vänner! Jag har själf kokat det och jag kan gå ed på, att jag inte lagt så möcke som en kvintin jäst i'et.

Och det kunde hon svära på, ty hon hade kokt vinet utaf sirap och brännvin, som inte behöfver jästas.

Det fanns en tid, då jag hade mina tvifvel om rättmätigheten af ett så'nt vin. Men så frågade jag en gång en djädrig pojk härifrån socknen, som nu reser och predikar i Norrland och om hvilken en stor missionsföreståndare sagt, att »han är lärd af Herren», och han förklarade och sa':

— Brännvinet helgas af sirapen!

Ifrån den stunden ansågo vi »landtvinet» ofarligt.

Så hällde vi upp i våra glas. Och när vi hvar och en fått fullt, stod Salomon upp och skulle hålla tal.

— Tösst nu här inne! Och håll käften på er käringar här snedt emot, mens jag säger några ord! Tack för ni kom hit — hva' påtar du mej mellan refbenen för, mor? Tror du inte, att jag kan göra ett tal? Jo, gubevars, här är en pojk, förstår ni, som inte ä' oduglig i munlädret! Och att ja' förstår mig på mossodling — dä' har ni sett. Påtar du mej en gång te', får du vinet i syna, skäms du inte, käring! Skryter jag, säger du! Nä', go' vänner, jag talar bara den reela sanningen och nu säger jag inte mer än: skål i alla fall!

— Skål och tack! Om dä' är så, att du skulle tarfva en och annan borgesman, så vet du, hvar vi bo. Skål och tack! Hurrah! skreko vi såsom skrikas och hojtas skall på storgubbagillen.

Var det nå't oanständigt i det?

När det gått en liten stund, gjorde Manuel i Fästampen ett långt tal för kongen:

— Kongen är en gammal dundergubbe, och om han rätt inte kan va' så öfverdrifven i mossodlingen eller i skötseln af klöfvervallar, så är han i alla fall pojk hela da'n, och han förstår sig på att regera utaf sjutsingen bå' te' lands och vatten, så hans make finns inte här på jordklotet! Skål för kong Oskar den andre, Sveriges och Norges, Vänerns och Vätterns konung i evi'het! predikade Manuel, så att hvar enda fönsterruta i hela Genafä skallrade.

Om kongen varit med, skulle han tyckt om'et, det är jag säker på. Gummorna gräto och snöto sig, hvadan de inte förmådde hippa eller hurra.

Då blef Jöns i Hägnen arg och skrek:

— Är ni ryss rasannes, käringar, som inte hurra för kongen, era lipesillar! Den, som inte hurrar för Oskar i Storgår'n, begår majestätsbrott!

Därpå hölls det tal för Wallenströmmen och för Boströmmen och så många andra storgubbar, som vi kunde påminna oss.

Var det inte såsom det skulle vara, och kan man tänka sig ett skickligare och korrektare kalas?

Det gick till precis som när hushållsgillet genom sitt förvaltningsutskott ställer till middag vid föreskrifna årsmöten för öfverläggning om jordbrukets och mejerihandteringens höjande och upphjälpande.

Här skulle icke blifvit något kasserande af Genafäkalaset, om det hade fått gå på i det hjulspår, som här omtalats.

Men olyckan, som alltid ska' vara tillreds, ville att länsman kom in just som vi hurrade för Boströmmen.

— Tyst lite här inne! befallde han. Och när vi frågade, hvad som i all världen stode på, sa' den sabla karlen:

— Jo, det var bra, att jag träffade er samlade. Jag ska' delgifva er lagsökningar.

Vi gapade och trodde, att en ond ande farit in i den välsignade människan. Men det befanns snart, att det var banken, som lagsökte Salomon och alla hans borgesmän för lånen han tagit upp till sina odlingsföretag.

Har ni nå'nsin hört make till hädelse?

Nu kan det allt hända, att det inträffade en och annan passus, som inte precis var så öfverensstämmande med den goda ton, hvilken förut rådt på skördefesten. Salomon fick ett pannkaksfat i skallen och flera af käringarna, hvars gubbar undfingo lagsökning för hans skull, spottade på'n och skällde, så att det hördes en half fjärdingsväg.

Men inte voro vi fulla och galna för det, såsom pratet går bland vettvillingarne i socknen.

Man måste väl kunna begripa, att en länsman inte är passlig på ett fint gille, och att lagsökningar inte kunna opåtaldt blandas i hop med kungatal och skålar.

Må hvar och en ta till sig själf. Och jag för min del undrar storligen, om det inte till och med skulle gå åt det s. k. häcklefjället, om ett helt bönemöte midt under den värsta andakten plötsligt blefve lagsökt.

Kräftmete.

Evangelium kan man förstå sig på. Det är godt och det är ljufligt, trösterikt och bra. Men lagen är en rackare. Han slår oss på skuldrorna, nyper oss i ljumskarna och vänder upp och ner på vårt allra bästa görande och låtande.

Nu menar jag icke den gudomliga lagen, för den har just inte många paragrafer, han är enkel som allt gudomligt, och det tarfvas inga »abekater» för att tolka honom. Det behöfs hvarken »djuriska utrisuska» eller »djuriska kandidater» för att reda upp den lagen.

Det har sagts och säges ofta af människor, att jag är en af nutidens största dumbommar, att jag låter lura mig på växlar och borgen och pengalån och dylikt samt af fruntimmer.

Och det är kanske sant. Växellagen förstår jag inte. Men gäller det den lag, som den gamle gode och ende Guden har lagt fram såsom ett rättesnöre för oss alla, så är jag inte dummare än att jag begriper honom och söker följa honom, fast det, gunås, barkar åt diket ibland, när kraften sviker.

Jag vet i alla fall, hvart jag hade bort, och hvart jag bör gå. Jag ser det så klart framför mig, men köttet, köttet drar och låter mig kullstupa vid vägkanten tidt och tätt.

Är det emellertid lätt att fatta men svårt att följa vår Herres lag, så är det då bra mycket djädrigare att begripa Sveriges rikes lag. Och underligt är ju inte det. Den förstnämnda lagen är inte tryckt på papper, och det finns inte hvarken här eller i Tyskland någon karl, som kan annonsera och skräfla om att den lagboken har kommit ut på hans förlag i så och så många upplagor mot 2 kr. pr exemplar. Den lagen tryckes inte hvarken hos Beijer eller på »Iduns kongl. hofboktryckeri» och säljes inte i bokhandeln. Utan den präntas i våra hjärtan och står där sedan lifvet igenom, för så vidt våra hjärtan äro så mjuka och reela, att det går för sig att trycka dit en liten himlaskrift.

Nå den gudomliga lagen förstå vi kanske, och om vi inte alltid begripa den, så känna vi den.

Eller har ni inte förnummit det en och annan gång just som ett knifstyng i hjärtat eller som ett slag för bröstet, när ni gjort något, som inte varit riktigt rätt?

— — — —

Det här skulle kunna skrifvas obegripligt mycket om. Men det kvittar, ty förläggaren vill aldrig låta mig sjunga den visan. Han har gett mig tonen och stämt lutan, och Gu' nåde mej, om jag skulle dråsa ur tonarten. Jag kom emellertid att helt oförhappandes tänka på lagen, på både gudomlig och mänsklig, just den förste uti augusti månad ett år.

Si jag bor i gränsen mellan två län, och där rullar fram en å just i länsgränsen. Hon är just inte större än att jag kan stå på min strand och spotta öfver till Danjel i Hiarum, som bor på den andra. Så det är just icke något vidlyftigt vattendrag.

Men det gäller en annan lag på Danjels sida än på min, och den omständigheten åstadkom en gång ett fasligt regemente.

Danjel — den bofven — får börja att fånga kräftor den 1 augusti, men på min sida, som bara ligger på ett spotthåls afstånd, får man inte sträcka sin näfve efter ett sådant där skaldjur förrän den åttonde. Vi har en särskild lag i vårt län, och Danjel får följa en annan i sitt förbanskade län.

Nu hampade det sig så, att min lilla svartprickiga kviga hade i sin yra hoppat och djädrats vid den 1 augusti. När käringen och pigan skulle mjölka på morgonen, voro de inte mänskor att upptäcka kvigstollen, utan de kommo hem och bölade och skreko:

— Ho' har bestämt dränkt sig, husbonne! Jag trodde dem just inte, ty en rapp kviga drunknar inte gärna. Men jag tog på mej tröjan och gick ner mot ån, där gärdesgårdarna äro dåliga och där fäet tycker om att dricka. Där stod min kviga, och Danjel plumsade midt emot med ett bloss och plockade kräftor från dybotten.

— Go' kväll! skrek Danjel.

— Go' kväll igen! svarade jag.

— Ska' du inte hanka lite kräftor i natt? sporde Danjel.

— Inte förrän den åttonde, för vi har lag och författning i vårt län, dundrade jag.

Och han grinade.

— Men jag gick på min strand och var afundsjuk, tittade på Danjel, som masade med sitt bloss och plockade kräftor. Och jag blef arg och vilsen i min själ.

— Däng till mej ett halftjog, Danjel! skrek jag.

— Dänga! Ta' dom själf, får du si, hur lätt det är! genmälte Danjel och plumsade i ån.

— Ta' själf! Vet du inte, att dom inte ä' lofliga i vårt län, förrän den åttonde?

— Köp dej en bit på den här sidan; dä' kan du ha råd till, din krubbebitare! gormade Danjel och svängde med sitt bloss och vadade i ån och satte ut truten och regerade som en kung.

Nå, när jag stått och tittat på honom en långlig stund och förargat mig öfver alla de kräftor han tog, så observerade jag, att han i sin snålhet snubblade öfver kungsådran och kom in på mitt område.

— Nu går du öfver din befogenhet, Danjel! Håll dej på din sida! gormade jag.

— Min sida! Håll du gapet, för du har ingenting att säga förrän den åttonde! genmälde Danjel.

— Men det ska' jag visa dej! Har du inte plockat sju kräftor i detta länet, då det är förbjudet i åtta da'r ännu, din rackare. Nu ska' du stämmas och ställas till ansvar, gormade jag.

Danjel insåg nog, att jag hade rätt, men han sa' ingenting. Han bara spottade i ån, gick till sitt skepp och rodde öfver till min sida med kräftor, håfvar och hela sin kosidangs. Han band sin båt vid vår gamla lind, som står där och lutar sig ut öfver vattnet.

— Hva' vell du egentligen? frågade han, när han kom i land. Har jag inte rätt att plocka krabbor på min sida, när författningen är tydelig? sporde han.

— Plocka i hälseket, men gack inte öfver kungsådran, som du gjorde nyss, din snåljöppe, sa' jag.

Så gaf det ena ordet det andra, och så dröjde det just inte länge, förrän Danjel och jag började slåss och regera med hvarandra. Danjel trodde, förstås, att han kunde slå ihjäl mej, efter vi inte bodde i samma län, och jag fick för mig, att jag kunde häfva ner honom i ån, emedan vi ha olika länsmän; ty hans kommer aldrig hit till oss, och vår bryr sig aldrig om dem på andra sidan.

Vi brakade alltså ihop. Och jag drämde till Danjel med min trätoffel, så att han föll ihop som en trasa. Men det töfvade inte länge, förrän han sprang upp och nappade af sig träskon, med hvilken han dref till mej i skallen, så att jag såg sju eller åtta solar. Då blef jag naturligtvis stollig på nytt, och så slogos vi och illfänades, så att vi slutligen tumlade om i ån bägge två.

Det var så när som på ett hår att jag blifvit där, för jag är stinn och tjock och oformlig. Men just som jag skulle till att drunkna, fick jag se Danjels kräftpåse på stranden. Och då blef

det ett fasligt lif i mej. Jag sprang som en liten utter genom vattnet och nappade till mej påsen och hvälfde ut alla hans kräftor i bäcken. Så det blef ingenting af hans fiskafänge. Och han svor och spottade.

Men hvarför ska' han få åtta dars försprång i sitt län, när vi ha samma kung och samma regering i hela landet?

Att vi inte ha samma landshöfding, rår inte jag för, och inte Danjel heller. Men vi ge attan i landshöfdingarna. De ä' konstiga, men för kongen, för kongen kan en hurra nio gånger, om en rätt ligger och slåss i en å med sin granne.

— — — —

Danjel höll på att drunkna han också, men som Guds lycka var, kom hustru hans och drog upp honom i det allra sista ögonblicket. Det var visst inte så särdeles lyckosamt för Danjel, för han hade fått det lugnare, om han hade kommit bort och fått ro. Men det var bra för mej, att käringen drog upp honom, ty annars hade hon stämt mig för mord eller dråp eller något annat rysligt.

Och skam må processa med kvinnfolk, som kämpa för en karl.

Bocken till trädgårdsmästare.

Vid aftonvardsdags kom unge Linus Svensson i Ingabo hem till Grälebo, där jag bor, och bad, att han skulle få tala vid mej i doldom och så, att ingen hörde det.

— Hvad hundringen står då på? sporde jag.

— Jo, här ä' fråga om allvar och om så pass viktiga affärder, att det gäller nära på lif och död! flämtade pojken.

När jag tittade opp i synen på'n, såg jag också grant, att det nog inte var småsaker, som hängde honom på.

Karlen hade tydligen gråtit, ty han var grimlig i hela ansiktet, och ögonen voro röda på'n såsom ett par köttstycken, och hans läppar darrade och hans armar skälfde och han bet ihop tänderna, så att det knakade efter'et.

Han såg med ett ord bå' arg och ledsen ut, precis som en karl gör, när han gifvit sig in i ett bra slagsmål och hemburit en förskräcklig smörj.

— Hvem har du nu fått stryk utaf? Är dä' så, att du vill ha hjälpe till att slåss, får du gå bort till min närmaste granne, som är en bra slagskämpe. Det har jag mer än en gång fått pröfva på! lät jag.

— Här ä' inte fråga om stryk, utan om dä' som ä' möcke värre än så! genmälde Linus.

— Värre än stryk! Då är dä' väl kärlek med i spelet! utbrast jag.

— Så hänger dä' ihop! Och Linus bet ihop tänderna och snöt sig.

När jag förnam, att det var fråga om så pass ömtåliga ting som kärlek och dylikt, tog jag Linus in åt förstugukammarn och stängde till dörren om oss.

— Tala nu om alltsammans opp och ner, kors och tvärs och ännalångs, så få vi se hvad som kan göras och om det finns bot för ditt elände! sa' jag.

Då knäckte Linus till att berätta, huru han fått för sig att gifta sig med Inga Fia i Bagghemmet, som passade honom alldeles förträffligt, ty om hon inte vore just så ung, så hade hon bå' ett och annat och godt förstånd och så vidare! lät Linus.

Så hade han en dag gått till Per Johan i Bråten och bedt honom följa med till Bagghemmet och bli böneman och klarera affären.

— Hvad begärde han för dä'? sporde jag.

— Femton riksdaler och en stutkalf, om frieriet gick igenom. Annars skulle han bara ha ersättning för en dags tidspillan, svarade Linus.

— Nå, fortsätt berättelsen! komderade jag.

— Jo, vi gingo dit, Per Johan och jag, och träffade på bå' Inga Fia och far hennes och friade såsom frias skall och talade om våra omständigheter och hur jag tänkt bedrifva't med gårdsbruk och ett som annat, när vi kommit ihop. Och gubben gjorde just inga invändningar och inte Inga Fia heller, utan jag följde med henne opp på vinden för att se på hennes täcken och lakan och alla grejor, som hon hade. Och när jag tog henne om lifvet, sto' hon still som en vägg, och när jag tog mig dristigheten att profkyssa henne, sa' hon allri ett ord, utan lät mej hållas. Dä' var, som det skulle så var't. Och det var det ju också. Jag blef belåten med bå' dä' ena och dä' andra, och jag kunde inte förstå, att hon hade nå't emot mej heller, utan tvärt om.

När vi drack kaffe, häfde hon en extra sockerbit i min kopp och letade opp den största bullen åt mej.

— Då var du färdig med henne!

— Ja, så visade det sig, fortfor Linus. Gubben sa', att Per Johan och jag kunde gå ner en dag lite längre fram och vidare göra upp om affärerna och bestämma om bröllopet och ta ut de kreatur, som skulle följa med Inga Fia samt frågade, om jag ville borga för ett amorteringslån, som han skulle ta ut och ge mej i stället för Inga Lisas möderne, som han lagt ner i gården, så sluppe han sälja nå't. Jag skref på tvärt och blindt. Per Johan bevettnade, och jag fick en kyss och en pion och en hel grabbnäfve lavendel utaf Inga Fia, när vi gingo därifrån.

— Nå, då är ju den saken klar! inföll jag.

— Så trodde jag också. Jag var så säker på't, att jag på hemvägen tog fram plånboken och gaf Per Johan de femton kronorna och da'n därpå skickade jag honom stutkalfven.

— Ja, saken är ju klappad och klar! Hvarför illgrömmar du dej nu? frågade jag.

— Klappad och klar! Nä' vänta, så ska' ni få höra på attan. Jag gick till Inga Fia lörda'n efteråt och hon var som den sötaste moronmjölk, så att jag var då så löcklig som en mänska kan bli. Och så'n var hon flera lördagar å rad. I samma vefva dog emellertid Per Johans hustru och strax efteråt blef Inga liksom förgjord. Det var nära på osanning att få tag uti henne. Hon hade alltid hufvudvärk eller nå't annat ondt, så att hon inte kunde sällskapa med mej.

— Åh, sådana ä' di ibland. Dä' ä' bara för att ägga opp en och göra en kärligare! inföll jag.

— Så trodde jag med, och jag blef också allt tosetare efter henne. Men vänta, ska' ni få höra. I torsdags fick jag en breflapp ifrån henne, att jag inte skulle komma på lörda'n. Men den, som inte kunde styra sej, var jag. Jag gick dit i solakvällen och spejonerade kring knutarne efter henne. Och kan ni gissa hva' jag fick se? skrek Linus och spottade och stampade.

— Nä', hur ska' ja' dä' kunna! lät jag.

— Jo, i syrengrottan i kålgår'n satt Inga Fia i knäet på ingen mer och ingen mindre än Per Johan och höll honom om halsen och kysste honom gång på gång, precis som hon gjort mä' mej tre veckor förut!

Och pojken grät bå' i sorg och ilska.

— Aha! Ja, Per Johan hade mist sin hustru, kantänka! Och så hade han fått reda på hvad Inga Fia vägde, när han friade åt dej. Och nu vell han ha' henne själf. Anagga den Per Johan, sa' jag.

— Men jag gick in till dem i grottan och frågade hva' dä' va' för fasoner? skrek Linus.

— Nå, hva' sa' de?

— Di bara grinade och sa' med en mun, att jag hade för lite vett till att bli gift. Och Inga Fia slängde saft och vatten i synen på mej och Per Johan tog till käppen, så jag fick lof att gå hem. Men nu ska' ni hjälpa mej, för antingen ska' ja' ha flecka eller bönemansarfvodet igen, eller ska' här flyta blo' i socknen! skrek Linus, som visserligen inte är så litet dum och enfaldig, men tjurskallig och ilsk, när han blir retad till vredesmod.

Och ingen kan just undra på, att han nu var liksom en smula förbaskad. Ty hvem som helst kan bli besatt, om bönemannen går och tar fästmön ifrån en och sitter och håller henne i famnen, när man själf kommer älskogskrank i lördagskvällens glöd, som det heter.

Jag försökte lugna Linus så godt jag kunde.

— Du är för go' åt en sådan där hamsa, som sätter sej i knäet på en änkeman, innan hustru hans hunnit kallna! sa' jag till sist.

— Kanske dä'! Men hvar ska' ja' nu få mej en annan i hast? Och så de femton riksdalerna och stutkalfven och borgen, som jag slängde mej i, pustade Linus.

— Ja, ja, måntro dä'! svarade jag och grunnade och grunnade, hur man skulle vända saken, så att det blefve rättvist åt alla hållen.

Så fingo vi in hvar sin kaffegök åt förstukammaren, hvilket verkade välgörande på Linus. Ty emot kärlekssmärta finns knappt någon likare medicin än en sådan dryck.

En stund efter det Linus fått i sig »göken» sa' han till min stora glädje:

— Nå, dä' kvettar! Äss Per Johan ger mej åter dä' han fått, pengarne och kalfven, och tio reksdaler i skadestånd, så ger jag attan i Inga Fia!

Jag tyckte, att den framställningen var både kristlig och rättmätig och lofvade Linus, att jag skulle följa med honom ner till Per Johan och klarera saken.

Innan vi gingo, styrkte vi oss med än en gök till mans.

Jag vet inte hvad klockan var, när vi kommo fram till Bråten. Men det lyste i fönstret, så det var nog vid niotiden på kvällen.

Då vi tittade in genom rutan för att se, om Per Johan var inne, fingo vi skåda en älsklig syn.

Karlen satt på en stol framför spisen och Inga Fia från Baggehemmet satt uti hans knä och hölls med att baka våfflor öfver elden. Så fort hon bakade åt Per Johan.

Det såg riktigt trefligt ut.

— Hva' säjs om dä' där, Linus? sporde jag.

— Tvi den dålige, spottade pojken.

— Ska' vi inte gå in och ta dem på bar gärning? fortsatte jag.

Men pojken gjorde sig inte brådtom, fast han bet på tänderna och murrade som en bålgeting.

— Nu gå vi in! förklarade jag efter en stund, så få vi våfflor.

— Nä', vi vänta te' en annan gång. Dä' ä' bäst att töfva. Om vi komma och börja härja härinne nu, så vet ingen om inte Per Johan fladdrar oss i skallarne med våffeljärnet, som han ju har te' hands, och dä' ä' varmt och djädrigt nu! suckade pojken.

Han hade rätt. Det hade jag, mitt nöt, inte tänkt på förut. Jojo, det duger minsann inte att ryka på en karl, när fästmön stoppar våfflor i munnen på'n. Då vill han ha fred.

Därför smögo vi oss bort det fortaste vi kunde och lämnade Per Johan i okvald besittning af både tös och våfflor.

Men när vi gått en bit hväste Linus:

— Antingen ska' jag slå armar och ben af honom eller ska' jag stämma honom för bedrägeri. Hvilket är bäst?

— Det ena först och det andra se'n, svarade jag.

— Nå, då får han stryk först och stämning se'n! röt Linus och gick sin väg, i det han svor som en knekt och slog med käppen i gärdesgårdar och i träd utmed vägen och rasade som ett vilddjur.

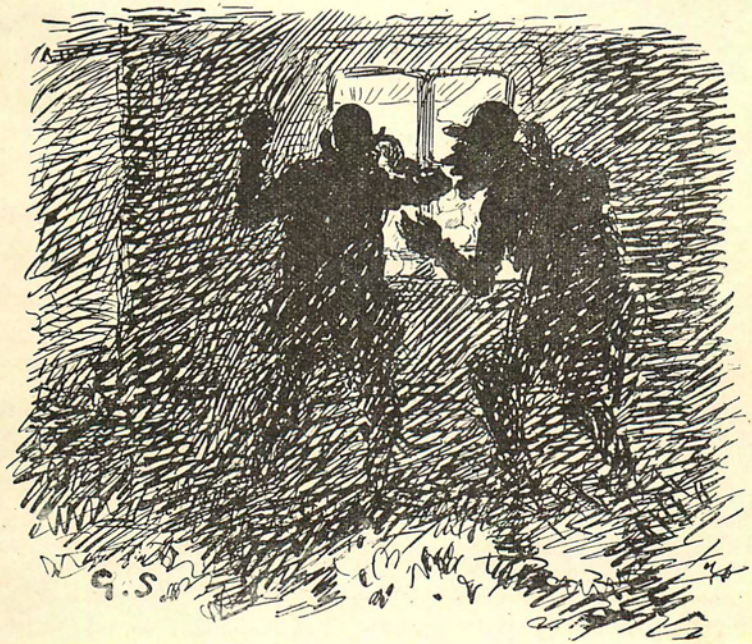

Efraims stora offer.

De, som äro inne i ämnet, kunna nog tala om, att här finns många slags synder i världen, gröfre och finare, större och mindre. Och det är nog så sant.

Angående dessa saker har jag emellertid haft många och storartade disputationer med Efraim i Paradiset, hvilken med afseende på syndernas storlek och farlighet har andra åsikter än jag, min store missgärningsman.

Efraim i Paradiset och många med honom veta just inte om några andra synder än dem som begås öppet och så att säga ärligt.

Därför känna de heller inga andra och inga värre syndare än sådana personer, som ibland gå in på värdshus eller som en och annan gång oförhappandes draga till med en liten kötted samt låta invigda kyrkopräster döpa sina barn och som vid sina kalas ställa flaskan rakt i ljuset på bordet i stället för uti garderoben eller i hackelsebingen ute i stallet.

Jag för min del tycker däremot, att dylika syndare inte äro så värst farliga eller fördömliga, utan har tusen gånger sagt Efraim, att de grymmaste och mest synddrypande och förkastliga människor, som trampa marken, äro sådana, som han och hans gelikar, hvilka döma öfver lefvande och döda, men hålla sig själfva för ljus och profeter, som hänga med hufvudena, när det är solljus och dagsljus, men smyga ut på syndastigen, när mörker faller på, precis som tigrar och schakaler göra.

Måntro, Efraim tyckte just inte om sådana ord.

Men hvad skulle han göra? Han fick lof tåla vid dem, och han var kanske inte dummare än han begrep, att jag hade rätt, fastän han var så insnärjd i opinionen på grund af lån och andra omständigheter, att han inte tordes annat än runka på hufvudet och förklara mig saker till det s. k. helsicket för mina tänkesätt.

Gualof det hvarken är Efraim i Paradiset eller hans trosfränder och långifvare och borgesmän, som sitta i den domstol, där dylika mål afgöras.

Det kan nog hända, att jag gjorde orätt i'et, men jag var inte mänska att låta bli gyckla och stollas med den arme Efraim, hvar jag kunde komma åt det. Han var en sådan maffe och en sådan gudsnådlig och skrymtande Jösse, att det fordrades mer än mänsklig

självbehärskningsförmåga att låta honom vara i fred. Och jag tror inte, att han har mera medhåll af vår Herre än någon annan, hvarför jag hoppas få absolution en gång för att jag pröfvade hans tålamod allt ibland.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Efraim är, som hvar och en vet, enarmad. Ungdomen minnes honom icke annorledes, men jag kommer grant ihåg den tid, då Efraim vankade omkring och hoverade sig med tvenne armar.

Han har alla dar varit en smula inbunden och alltid har han velat vanka ginvägar och i skumrasket. Till och med när han var ung och tvåarmad, höll han sig oftast på afstånd från den andra ungdomen, men ville gärna gå och gälla för ett dygdemönster, den filuren.

Och han spelade sina kort så väl, att gummorna i socknen alltid framhöllo honom såsom ett efterföljansvärdt föredöme för oss, som gingo mera öppet tillväga.

— Tacka vill vi Efraim i Paradiset! Tänk en så'n stadig och sedesam yngling han är! Gunås, dä' finns inte många sådana pojkar nu för tiden i världen, pepo de.

Men under tiden var det jag och Lasse i Sölje, som kommo under fund med, hvilket syndalöst kärlekskolifej den skrymtaren förde i skymundan och i doldom.

Lasse kom en dag och sa', att han skymtat Efraim flera gånger sent om kvällarne i Förarps kohage.

— Han har bestämdt nå'n dålighet för sej med frieri eller tocket neråt kyrkovärdens i Kullebo. Äss vi skulle spionera på'n? grinade Lasse.

Och jag var, förstås, genast med om saken, ty det var i ungdomsåren.

Vi behöfde inte många kvällar ligga förgäfves på lur i Förarps hage, förrän vi fingo se Efraim komma smygandes mellan björkarne och sätta rakt på ett risbål, hvilket låg i kanten mot Kullebo ägor. Där stod han länge och lyssnade och spejade, tills han slutligen böjde sig ner och drog fram en smal och smäcker stege, hvilken han hade gömt under bålet, slängde stegen på axeln och satte i väg mot Kullebo.

Vi gingo efter.

När Efraim kom fram mot kyrkovärdens, lade han sej bakom en stor sten, som fanns ett stycke från den norra husgafveln.

— Undras hva' han väntar på? lät Lasse.

— Ja, sej dä', den som kan, genmälte jag.

Rätt som vi stodo bak' en stor ek, Lasse och jag, fingo vi höra ett lätt gnisslande och sågo luckan öppnas till kyrkovärdens spannmålsmagasin, som han just hade på norra öfre gafveln af byggningen.

Den tjocka, järnbeslagna luckan liksom motsvarade ett gafvelfönster.

Vi sågo i öppningen en skymt af kyrkovärdens Hilda och blefvo alldeles förstenade.

Ty Hilda gick och gällde för ett helgon bland flickor. När andra töser dansade, sjöng hon sånger, och om en karl bara tittade åt henne, sprang hon och rodnade. Så illa blyg var hon. Hon ville inte vid denna syndiga värld, och därför hade kyrkovärden måst inreda ett eget rum åt henne å loftet på gafveln midt emot spannmålsboden. Där öfvade hon sin andakt.

Så fort nu luckan, som sagdt, blifvit öppnad, smög sig Efraim fram som en katt med stegen, och det dröjde inte många sekunder, förrän han kröp in genom hålet till Hilda. Luckan stängde de.

— Anagga dom! De ha' lurat ut det bra åt sej. De borde rent af ha medalj för berömliga gärningar! sa' jag och var afundsjuk i mitt hjärta. Ty Hilda såg inte så rasande illa ut på den tiden.

— Jojomen, här sir en, att i det lugnaste vattnet gå de största fiskarne! hviskade Lasse.

— Ja, han sa' så Rogberga präst, när han välte en gång och föll i Akarps gödselpöl! inföll jag.

Nu stormade det och blåste alldeles besatt den natten, så att Lasse och jag kunde komma åt att göra lite lurilej utan att höras.

En stund efter det Efraim slunkit in i sitt nya paradis och stängt luckan efter sig, gingo vi därför sakteliga fram och togo dädan hans stege.

— Nu ska' vi ha' en lifvad stund! log Lasse. Och så gick han hän och knackade lite smått på kyrkovärdens fönster.

Rätt i rappet kom denne fram och frågade hvad som stode på eller hvad vi voro för drumlar, som inte läte folk sofva.

— Tst! Här är tjufvar och skälmar i spannmålsboden. Öppna sakta, så ska' vi hjälpa till och knäcka dem! hviskade Lasse.

Ni kan tro, att vi mådde lite väl, när vi sedan med kyrkovärden gåfvo oss upp för trappan för att fånga in — tjufven.

Men vi hade nog inte gått riktigt tyst, ty innan vi hunno upp, fingo vi höra Efraim rusa ut ur Hildas kammare öfver vinden in i spannmålsboden. Därpå förnummo vi en skräll och ett vrål.

När Efraim fann stegen borta, hade han, kantänka, hängt sig med armen i fönstret för att släppa sig ner. Men i detsamma hade blåsten slängt igen den stora luckan med en hisklig fart och därvid fick nu Efraims arm sin knäck för evig tid. Karlen dråsade ner och vrålade. Men han sprang likväl, så att vi inte fingo fatt i honom.

En tid efteråt måste han låta såga af armen, som blifvit krossad.

Det hade nog gått att bota honom ändå, men Efraim vanskötte saken i början, ty han ville inte låta veta, hur det gått till, förstås.

På det viset hampade det sig att Efraim den helige blef af med sin arm.

Men själf påstår han, att han måste släppa till honom på grund af blodförgiftning i handen. Och det tror folk.

Dock jag, som var med i natten, när det skedde, vet det bättre. Min förklaring tror dock ingen numera, utan jag blir bara fördömd, när jag vill utreda, hur Efraim egentligen vardt enarmad.

Men Efraim i Paradiset mår just inte bättre än en orm i en myrstack, då han råkar tillsammans med Lasse eller mej i en folksamling. Så det är inte underligt, att han är rasande på oss och fördömer oss.

Ingen ska' därför tro, att Lasse och jag inte ha' den allra största respekt och vördnad för gudfruktiga människor. Tvärtom, vi hålla sådana för att vara vårt likaste folk.

Men Efraim är en skrymtare och en farisé, och sådana kunde inte själfva Frälsaren en gång tåla.

Därför gör jag mig just inte samvete öfver den förargelse jag tillfogar honom, ty han förtjänar inte stort bättre, och inte har jag heller känt några kval öfver det spratt, jag spelade honom i kyrkan en söndag, fastän det inte var särdeles vackert.

Efraim var med i en likstat den sabbaten, annars hade han nog inte förekommit i templet.

Jag satt i samma bänk som han. När vi hunno till gradualpsalmen, kom stöten naturligtvis ut med håfven och då han hann bort emot vår bänk, tog Efraim med ilsken min upp sin stora pung med den vänstra näfven samt lade honom på armstumpen för att öppna honom såsom han alltid gör och måste göra.

Ni ha väl sett, hur enarmade bära sig åt för att reglera sig, när armen är aftagen strax nedom armbågen?

Just som Efraim började gräfva efter en ettöring, kom stöten och körde in håfven i bänken. Men jag såg tvärt, att han inte skulle räcka ända bort till Efraim. Då tog jag fatt i håfstången och rände till armstumpen på Efraim med en så väl lyckad och afpassad knyck, att hela den stora pungen ramlade ned i håfvens djup och innandöme. Och innan Efraim kom sig för ett grand, hifvade jag håfven tillbaka till stöten, som leende och belåten satte i och sjöng som om ingenting händt.

Var dä' inte bra gjordt, gubbar?

Kollekten skulle tillfalla Husaby kyrkobygge den gången.

Efraim förvandlade emellertid sin hy och troligt är, att han just inte hade så stor nytta af predikan den dagen.

En lång tid efteråt förde han ett grufligt regemente med kyrkovärdarne, hvilka menade sig inte enligt kyrkolagen äga rättighet att återlämna något af det, som fallit i håfven. De gingo emellertid så långt, att de lofvade återställa själfva pungen och däri varande skinn-

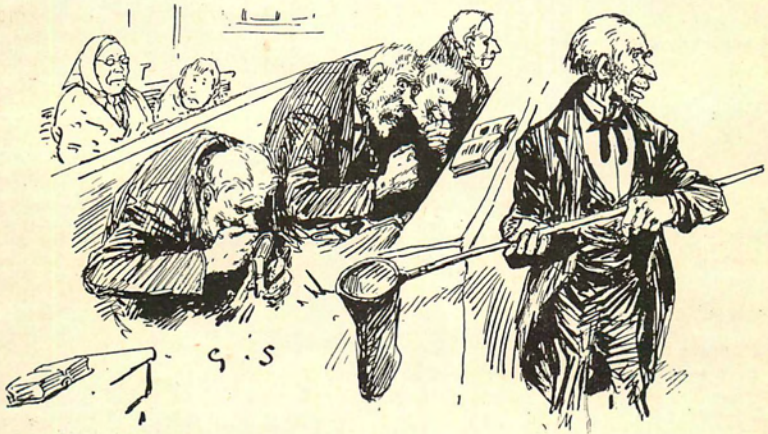

märken och ett par kontralappar från färgarn, ty pungen och lapparna kunde Husaby kyrka väl egentligen inte för sin restauration hafva någon betjäning af. Pengarna fick han dock icke åter. Och därmed måste Efraim låta sig nöja.

Men för min del är jag rädd för att denne icke vidare innesluter mig i sina böner.

Hvilket också kan kvitta.

Jag blef i stället bjuden på kalas hos patron i Högaberg för det där tempot med håfven. Och Husaby kyrka är mig stor tack skyldig.

Bondlugn och Amerikafeber.

Om det är sant, att de människor, som kunna ta saken kallt, föra en lugnare tillvaro än andra, så äro vi landtbor visserligen ett i allmänhet tämligen sällt släkte.

Det är icke tu tal om, att ju äfven vi ha våra våldsamma och vilda passioner, men det ser ut, som om vi hade starkare nerver att tygla dem med, så att våra lidelser få då egentligen ingen varaktig makt med oss.

För några ögonblick kunna vi väl känna oss liksom sönderslitna af sorg och bedröfvelse, af grusad förhoppning och af kärlekssmärta eller dylikt, men rätt hvad det är, skaka vi af oss eländet och äro snart åter i vårt gamla bondlugna »esse».

Och om en ska' tala, hvad som sant är och rätt, så har man ju i alla fall inte ett dugg för, att man går här och hänger läpp ute i naturen.

— Det går i alla fall ändå till sist så, som det har tänkt sig till, pläga vi säga, och det är ju en slags bra filosofi i den tanken.

* * *

Jag såg en dag hur Jonas i Kohagen och hans erfarna och mycket dygderika maka, Inga Lisa, kommo ner till järnvägsstationen för att taga ett sista farväl af sin »mellerste pojk» Kalle, den där skulle »sätta öfver pölen» och draga till Amerika.

En europeisk dam skulle i ett sådant ögonblick känt sig helt och hållet nedbruten och förkrossad.

Förbi hennes själs ögon skulle i afskedets stund dragit allehanda rysansvärda alternativ, hvilka möjligen kunde träffa sonen under den långa färden eller i det nya landet på hinsidan västerhafvet; hon skulle tjutit och gråtit och hojtat, så att det genljudit i väntsalen och hela ängden däromkring; hon skulle i krampaktig smärta hafva kramat pojken intill sig och icke velat släppa honom,

och när tåget gått, skulle hon — om hennes nerver eljest varit af det finaste slaget — förlorat medvetandet under 5 minuter och vändt upp och ner på hela stationspersonalen, innan man fått henne till sans.

Men Inga Lisa i Kohagen, som säkerligen icke älskade sin son mindre högt, tog saken kallt och på ett vida trösterikare sätt. Den oro och det bekymmer, hon för tillfället kände, lade hon i dagen på ett helt annat manér.

Gärna höll hon sig förstås i närheten af Kalle, men hon grät icke och omfamnade honom icke, ty det hålla vi härute för »tafs» och sjåperi och barnslighet, men gång på gång rände hon ner sin skrumpna näfve i sonens byxficka.

— Hva' trefvar I efter, mor lella? frågade Kalle till sist.

— Jo, ja' har ingen ro i min själ utan att ja vet, att du har nöckeln te' matsäcksskrinet, så att du lätt kommer åt honom och så att du för all del inte tappar honom.

Jonas sa' egentligen icke ett ord mer än det, att han bad Kalle vara på sin vakt, när han växlade pengar, och förmanade honom att spotta på fingrarna, när han skulle räkna till mynt åt agenten i Göteborg, så att inte två femmor komme att hänga ihop, »för di där ajenterna ä' allt ena stora filurer och fähunna», mente han.

Men strax innan tåget, som kanhända för alltid drog bort pojken ifrån henne, skulle sätta sig i gång, fattade Inga Lisa tag i tröjkragen på Kalle och höll ett litet tal till honom:

— Dä' säjer ja' dej nu, Kalle, förmanade hon, och dä' ska' du komma ihåg, för dä' ä' kanske dä' sista ord, du hör ifrå' mor din här i ti'en, dä' säjer ja' dej, att hvart du än kommer, och hva' du än tar dej till, och hur dä' än blir för dej, så glöm allri' dina — rejäle mål om da'n, annars sträfvar du inte!

När så Kalle med uppriktigt allvar lofvat henne att lägga detta en moders sista och välmenta råd på hjärtat, skildes de åt med ett trofast handslag men utan tårar och veklagan.

— Ja, glöm inte hva' mor din säjer, sa' Jonas och klämde till sonen i ryggen med näfven.

* * *

Men utom föräldrarna var också Lotta i Snackatorpet nere vid stationen för att säga farväl åt Kalle, ty de hade, skam te' sägandes, älskat hvarandra, ända sedan »di las för prästen», och Kalle hade lofvat Lotta att hämta henne till sig åt Amerika.

Nu skulle man väl kunnat tro, att Lotta i denna afskedets

stund bort försmälta i sorg, att hennes ögon skolat vara såsom ett par sprutor, så att hon vätt ner hela perrongen med sina tårefloder.

Men det gjorde inte Lotta i Snackatorpet, utan hon stod där och mönstrade nyfiket och med gladt spelande ögon alla de främmande personer och allt det nya, som tedde sig för hennes syn vid stationen.

När Kalle mottagit den sista förmaningen af modern och denna för allra sista gången gjort sig förvissad om att nyckeln till hans matsäcksskrin låg på rätter och säker plats i hans ficka, så gick Kalle bort och grabbade ett afskedstag i sin »ongdomsflecka».

— Jesses! Styr dej mä' näfven, Kalle lelle, och vänd dej inte illa här ibland folk, för där står en hel hop herra' och sir på oss!

— Det ger ja hunningen, för du ä' väl mi' flecka lell, och ja' kan väl va' säker på att du inte blir otrogen och glömmer mej, när ja' nu blir ådra'en, sa' Kalle.

— Otrogen! Sällan, Kalle lelle! Och det ä' väl säkert, att du skeckar mej en fribiljätt?

— Äss Gu' vell och ty'a håller, så kan du va' så säker på'n, som om du hade honom i näfven, försäkrade Kalle.

— Ja, då kan du lita på att ja' inte glömmer dej så länge som ja' kan togga mjölgröt, och dä' va' allri' värdt, att nå'n annan kommer och gör sej te' eller försöker stoppa nå'n kärlek på mej, för dä' ja' lofvade dej i lördags kväll, dä' håller ja' i ti' och evi'het!

— Tack för dä' or'et, Lotta! Nu ä' ja' nöjder och nu reser ja' logner! Men en liten köss borde ja' väl ha te' färdaknäpp!

— Dä' ä' rent omöjligt här medt iblann' allt folk, svarade Lotta och tittade sig omkring åt alla håll. Vänta mä' den, och tåla dej, Kalle lelle, tills ja' kommer te' Amerika, så ska' du få kössa dej nöjder.

— Må ske då, efter dä' inte blir för bättre, menade Kalle, och i detsamma kom inspektorn för att se till om tåget var klart.

Kalle stufvades in med sin matsäck, som utgjorde en duktig mansbörda, och så bar det iväg med honom.

När tåget kommit ett litet stycke bortom växlarna, drog Inga Lisa i rocken på gubben, som stod och tittade efter de bortilande vagnarna.

— Nu får vi inte tid te' stå och koksa och glo här längre!

— Nä, nä, vesst dä! mumlade gubben och vände sig om.

— Utan nu ska vi söka att pruta oss te' en slump billig sill i rappet och lite socker och böner, och se'n få vi masa oss hem

dä' fortaste som står te', kommenderade käringen, för kreatura stå väl därhemma och böla efter mat.

Och så fort de gamla bara kommo från stationen, voro de åter inne i sitt gamla hvardagliga esse, så att när de om en stund stodo och gruffade och prutade med patronen ner i handelsboden, så kunde man då aldrig tänka sig att samma folk nyss förut sagt ett kanske evigt farväl åt sin »mellerste pojk».

Så trygga och nervstarka äro vi ute på landet.

Och när tåget, som drog bort Kalle, hade hunnit ungefär till närmaste station, så vardt den trogna och dygdesamma Lotta i Snackatorpet befunnen inne uti en manufakturbod, där hon gick bakom disken och tittade på bomullstygerna med en hänförd och strålande uppsyn, allt under det hon lät bodbetjänten klappa och kyssa sig, så att det »sa' smack efter'et» i hela butiken. Ja, bevars, det var ingen fråga om den saken.

Så att någon onaturlig kärleksvånda får då heller ingen makt med oss eller fördärfvar oss här ute.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, ungefär 4 år efteråt gick Jonas i Kohagen dagarna före jul ånyo framför stationshuset, men han hoverade sig denna gång på ett i ögonen fallande och förvånansvärdt sätt.

Han var dråpligen helgdagsklädd och stoltserade med smällpiska under armen, röd yllehalsduk kring strupen och bar på händerna med en obeskriflig självkänsla ett par de mest grönfärgade mulavantar, som något mänskligt öga ännu skådat.

Sådan gick han där med en kyrkovärds vördnadsbjudande hållning från grupp till grupp och anförtrodde mänskligheten åtskilliga saker om sin »mellerste pojk», som drog af till Amerika för »cirka omkring fira år se'n» och hvilken son nu skulle komma med tåget för att förhärliga Kohagen med ett julbesök.

— Pojken hade, menade Jonas, gu'alof råd att kosta på sig en dylik resa och göra en sådan lusttur, ty efter allt hvad han skrifvit, hade han förtjänat grofva pengar därute, cirka sextan å attan svenska kronor om dagen.

Han hade nämligen, efter hvad hans bref både till föräldrarna och Johanna på Hultet innehöllo, alla åren varit med om att timra på »förtivåningshus» i »Schakabo» (= Chicago), och det betaltes bra, ty det ville förstås till att få folk, som dugde till att klifva så högt i vädret, påstod Jonas.

— Jaha, måntro det! Men var det inte på tal, att Kalle skulle ha Lotta i Snackatorpet te' sej; och nu säjer du, att han skrifver te' Johanna på Hultet? sporde Andreas i Vråen, som ock var nere vid stationen.

— Jo, vesst va' dä' så, men när Kalle väl va' rest, tog Lotta till att dras med hvem hundingen som helst utå pojka i socknen, och då tyckte vi, att han gärna kunde börja skrifva te Johanna i stället, särdeles som hon fick ärfva lite efter morbro' sin i detsamma momanget. Å dä' gjorde Kalle, och dä' tog gu'alof skruf för honom, så han tar nok henne med sej, när han reser tillbaka, svarade Jonas.

— Men kan det i alla fall va' möjligt, att de ha' »förtivåningshus» i Schakabo? undrade Andreas.

— Tvy hundan! Di ha' allt dom, som ä' högre än så, genmälde Jonas, för jag läste nyss i ett bla', att de till och med ha' byggningar därinne, som ä' så befängdt höga, att de skrapa på skyarna.

Det där resonemanget blef till sist mycket vidlyftigt, enär gubbarna, förstås, skulle ge sig i färd med att fundera ut dels hur lång tid det ginge åt för dem, som bodde öfverst i sådana hus, att masa upp för alla trappera, dels hvad dylika byggnader kunna kosta m. m.

Men slutligen afbröts deras intressanta utläggningar af tågets ankomst, och Jonas fick då ett fasligt göra med att koxa efter sin amerikan.

Han synade hvarenda en af de få passagerare, som följde med tåget, synade dem lika noga som om de varit salubjudna stutar på ett kreatursmöte och han nödsakad att köpa.

Särskildt beskådade han omsorgsfullt en lång räkel, den där var klädd i en svåra elegant sobelbrämad respäls.

Denne resenär, som säfligt och lojt klef ur kupéen, bar i ena handen en grann resväska, praktfullare än någon profryttares, och han glodde föraktfullt ut öfver folket på perrongen och öfver hela det lilla stationssamhället också för resten.

Det var, som om Jonas i Kohagen hade känt igen ansiktet, och det blixtrade en gång till liksom af fadersglädje i hans ögon.

Men det var också blott som en blixt, ty när Jonas fick syn på den bepälsade elegantens fötter och ben, bleknade han och ryste i hela sin lekamen.

Resenären hade nämligen på sina fötter ett par vidunder till pjäxor, som, enligt hvad Jonas tyckte, mera liknade ett par kanoter än vanlig mänsklig fotbeklädnad, och de smala benen hade han ränt igenom ett par fodral, som förvisso mera voro ägnade till höpåsar af hiskliga dimensioner än till pantalonger åt människors barn — så vida voro de.

Men Jonas i Kohagen gick ändå suckande fram till den egendomligt klädde resanden, ryckte ett tag i sin mösskärm och sporde bäfvande:

— Dä' ä' väl aldri' du, Kalle?

— Jo —, yes, old boy!

— Hva' hundan säjer du, människa?

— Well, well, english spoken, very well, kraxade Kalle, ty det var verkligen han, som nu sökte imponera på perrongens folk med de få engelska ord, han lyckats få tag i.

Men fadren stod där tröstlös och förstenad. Han kunde ju inte tala ett ord med sin »mellerste pojk».

Slutligen gick Jonas fram till stationsinspektoren och anförtrodde denne med gråten i halsen, att Kalle, som nu var hemkommen frå' Amerika, hade glömt bort att tala »schwänska», och att det var omöjligt att förstå ens en halfdragen anda utaf det språk, som pojkstackarn stod och vred ur sig.

Han anropade därför inspektoren, att denne måtte på amerikanskt tungomål fråga Kalle, hur det stod till med hans ben och läggar, om han var fördärfvad eller om han »dråsat från nå't förtivåningshus i Schakabo och handterat sitt underrede så illa, efter han kom hem med stora båtar på föttera och tunnsäckar kring bena».

Jaha, det gick stationsinspektoren in på, men när han tog till att tala engelska med Kalle, stod denne bara och gapade och såg dum ut samt lommade sedan i väg under en ström af gutturala »well» och »yes» och »not, not» och »all right».

Jonas gaf sig, förstås, efter, och nästan grät. Men hans sorg blef icke långvarig, ty när han kom på tu man hand med Kalle, befanns det, att denne kunde tala hemtraktens bygdemål lika rent och klingande, som när han drog af.

* * *

Det märkvärdiga med Kalle var emellertid det, att så fort han träffade några oskylda personer, så var det nästan omöjligt för honom att uttrycka sig på svenska. Det var endast hemma i Kohagen, när far och mor och syskonen hörde på, som han med lätthet kunde röra sig med språket. Kom en främling till, så slog modersmålet bom för honom.

Värst var det, när han uppträdde i sin päls vid kyrkan eller nere på gästgifvaregården bland mycket folk, ty då kunde han just icke yttra annat än »well» och »yes», så att folket vardt rakt förbluffadt öfver hans öfvermänskliga engelska visdom.

Men traktens ungdom, som såg hans päls och hans halsdukrosett och hans stora silfverklocka och fina restyg och hörde hans vishet, började rent förakta sitt fosterland och sina egna simpla »utanpårockar».

Hade det förut funnits en enda gnista fosterlandskärlek hos dem, så är det säkert, att den sopades bort af Kalles i Kohagen päls.

— Si, så finer och skön han går efter 4 år. Här må attan gå och träla. Nej, »öfver pölen» ska' vi och bli herrar vi också! väsnades pojkarna. Och när Kalle sedan fram på vårsidan vände åter till »Schakabo», fick han en hel skock ynglingar till ressällskap, hvilka skulle draga öfver Atlanten för att eröfra sig pälsar.

Den unge Adel i Månsabo skulle också hafva följt med, men han var klok och stannade hemma.

— En ska' inte låta skenet lura sej, sa' han, för det var bara kragen och armmuddarna, som va' af skinn på Kalles päls. Något mera ludet fanns dä' inte på honom. Det var annars usselt halfylle bå' te' yta och foder, för ja trefvade öfver honom en gång.

Nya gränser.

En kväll voro vi tillsammans några framstående gubbar i socknen och talade i politik.

Allesammans voro vi i allra högsta måtto missnöjda med stormakterna och deras åtgöranden. Jag tror knappast att någon kongress, som historien känner till, kommit öfverens om så storslagna förändringar å jordkartan, som vi gjorde den aftonen i Genafä, och därför anser jag det vara min oeftergifliga plikt att åstadkomma en berättelse öfver våra förslag. Det torde kanske inte skada, om diplomaterna finge nys om våra tankar. Hvad vi påpekade, kommer nog i alla fall en dag att genomföras med uppoffring af hela floder af blod. Gjordes det emellertid nu, ginge det jämförelsevis lättare och med mindre bråk än några år efteråt.

Bland vanligt folk är det en gyllene vishetsregel, att »hvad som bör göras, bör göras snart». Men de sabla diplomaterna, som endast behärskas af räddhågan för att störta från sina positioner, äro ena förbaskade sölkorfvar och backharar, och detta är orsaken till största delen af det myckna eländet och de ständiga småstriderna och oron på jorden.

I Genafä talades däremot ord, som hette duga, och om Bismarck varit med, skulle han hoppat och trallat af förtjusning öfver så stolta idéer och världsförlösande tankar.

Vi tadlade stormakterna och skällde, som sagdt, ut dem.

Det började på det viset, att vi kommo i samtal om Kina och den mongoliska rasens grymheter. Därvid blefvo vi öfverens om, att kineserna samt och synnerligen, alla de fyra hundra millionerna, voro Nordlundar och att de förty samtliga borde halshuggas eller på annat sätt för fridens och lugnets skull bringas om lifvet.

Var det inte logik kanske i det resonemanget?

— De skola utplånas från jorden, lät Måns i Snufvebo. Det hjälper inte, om stormakterna gå dit ibland med några skepp och lite folk och smörja upp dem ett grand och tvinga dem att lofva bot och bättring och ta några hamnar ifrån dem och sedan lånar dem pengar till skadeståndsbetalning.

— Nej, hvad båtar det till! De bli bara så mycket djädrigare och besattare efteråt och lura på hämnd, de hedniska svinpälsarne! förklarade Jösse i Sjöhemmet.

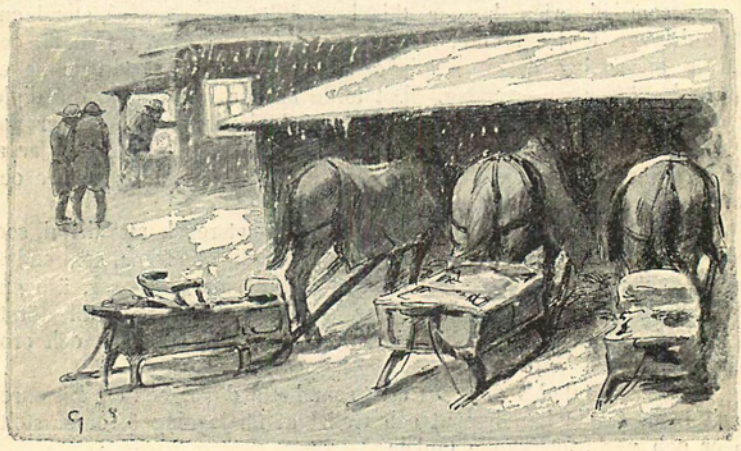

— Ja visst tusingen, inföll Manuel i Grisebo. Och när det se'n lugnat af en smula, knäcka dessa gulaktiga apekattor till att köpa gevär och ammunition i England och kanoner och kulor hos Krupp utaf själfvaste attan, samt införskrifva tyska och fransosiska löjtnanter och kaptener och majorer och sjösanter till att exercera sej, tills de bli rent förbaskade. Och se'n passa de rackarne på en gång, när det bär sig, att dricka brorskål med ryssen, som är ett nästan lika grymt svin som kinesen, hvarefter de bägge två barka på västerlandet för att ta' tungomål och religion och heder och ära och frid och fruntimmer ifrån oss. Ni ska' få sanna mina ord, att det kommer att gå den vägen, om di här stormakterna inte göra rent hus på stund och söka till att klara bå' skifvor och hyskor tvärt på momangen.

— Död åt kinesen! skreko vi.

— Men om vi slå ihjäl hvarenda kines, hva' i hundingen ska' vi göra med landet se'n? spørde jag.

— Dä' drar Herren nog försorg om! lät Jöns.

— Är inte ryssen egentligen utaf samma af Herranom fördömda folkslag som kinesen? frågade slutligen Aron Andersson i Kilen.

— Jo, visst hundingen är han dä'. Och han är inte ett endaste gryn bättre heller, utan snarare en ännu mera opålitlig rackare, genmälde Jösse och spottade och nämnde några ord om Finland, om hvilket land han tyckte, att det var synd, fastän folket där många gånger varit förrädiska och djädriga mot Sverige, till exempel då Jägerhorn och Sprängporten gingo omkring och laborerade i tiden.

— Nå, då vet jag hvad vi ska' göra med jordkartan och riksgränserna. Få hit din pojks kartebok och geografi, sa' Aron Andersson i Kilen till Anders i Genafä.

Anders letade rätt på de begärda böckerna och flydde dem åt Aron, som bredde ut dem på slagbordet och sa':

— Titta nu hit, så ska' ni få höra på riktiga affärer. Jo, gubbar, här finns för tillfället ingenting annat att göra, än att ta' in bå' Ryssland och Kina i ett enda tempo!

— Men kan dä' gå? undrade vi.

— Kan gå! Det måste gå — annars går det åt helsefyr med hela subbet. Kan gå! Vesst kan det gå, om vi hjälpas åt allihop i Europa. Och fast Amerika inte är annat än en simpel och eländig och vanbördig så kallad republik, utan kung och reela fasoner, så få vi inte hålla oss högfärdigare än att låta amerikanen gå med. Slåss han inte så bra, så har han pengar och kan leverera en hop fläsk och kött, hvilket är lika nyttigt i krig som den kungligaste tapperhet.

— Amerikanen kan få gå med! lofvade vi.

— Nå, gualof för dä'. Då skulle det väl va' sjutton så uselt, om inte vi alla i gemen skulle kunna ta knäcken på ryssen och kinesen, om vi falla öfver dem på en gång. Vi svenskar tränga in i Ryssland ifrån Finska viken. Norrbaggen får inte följa med, ty han

ställer bara till split. I viktiga affärer ska' man akta sig för dåligt sällskap.

— Jaha, norrbaggen får bli hemma och prata smörja, mens det reela folket på jorden uträttar karlasaker! förklarade vi.

— Nå, fortfor Aron, om nu tysken och österrikarn och vi från hvar sitt håll falla öfver ryssen, och holländaren och belgarn och fransosen och spanjoren och engelsmannen och italienarn och amerikanarn tränga in i Kina, så ser jag inte annat än att vi på kort tid ska' göra kål på bå' ryssen och kinesen och rota ut dem och kufva dem för eviga tider. Eller hvad tror ni, gubbar?

— Visst få di smörj och bli tillintetgjorda, genmälde vi.

— Lofvadt vare Herren! Och se'n dela vi opp deras länder, förklarade Aron Andersson i Kilen.

— Hurra! Men hur hundingen ska' vi dela?

— Jo, titta här på kartan. Vi svenskar ta' rakt in i Ryssland allt som ligger norr om en linje från Finska viken till Uralberget. Se'n få tysken och österrikarn ta hela kosidongen söder därom och dela bäst attan de gitta. De andra makterna få ta' Kina och öarna i Oceanen, och det blir, min själ, inte så illa lite åt dem hvar. Di bli belåtna. För resten tycker jag rent ut, att när man ska' göra om jordkartan, så är det bäst att göra det reelt. Låt mej se. Jo, Holland och Danmark kunna rätt först som sist sluta sej till Tyskland, Belgien till Frankrike och då kan ju Österrike och Italien till tröst få ställa i ordning Grekland och Turkiet, så få vi det reelt åt alla hållen. Ä' ni belåtna med delningen, gubbar?

— Inte precis, sa' Jösse, som är lite' frireligiös. Ja' töcker att vi ska' låta kinesen och ryssen få lite beredelsetid, innan vi förgöra dem. Där ligga så många missionärer i Kina, och det vore väl tusingen om inte di skulle kunna göra folk utaf dem till sist utan krig.

— Nä', inte en minut ska' di ha. De ha intet hopp. Missionärerna få resa hem och försörja sig ärliga! röt Aron och slog näfven i kartboken, så att hon sprack.

— Nu får du opp med en och femtio för kartboken! skrek Anders i Genafä.

— Här ä' inte tal om så sempelt som en och femtio, när man delar upp ett helt jordklot. Kinesen och ryssen får inte ett tecken beredelsetid! dundrade Aron. Hvad gjorde inte Nordlund under sin beredelsetid?

— Men då stanna vi inte heller vid det Uraliska berget. Hvad tusingen ska' det tjäna till att stoppa där, när vi ä' komna i farten. Låt oss dra' ut vår rågång tvärs öfver Sibirien och svänga litet åt söder och inte stanna förr än vid hafvet, ropade Jösse, hvilken, som sagdt, är frireligiöst sinnad.

— Ja, visst kunna vi dä', och jag har nog tänkt på'et, men dä' blir besvärligt att styra ett så stort rike som vi då få, förklarade Aron.

— Nä', gubevars Vi låta Wallenström bli vice kong i Sibirien. Där äro många arma fångar, som behöfva förlossning och där behöfs, min själ, allt en förändring i bättringen uti Sibirien. Här sir ja' på kartan en stad, som heter Käraskoja. Där kan ju bli hufvesta'n åt Wallenström. Gå mä' på mitt förslag, gubbar, så göra vi på samma gång en kristlig och behaglig gärning och skaffa ljus öfver det mörka Sibirien. Ä' ni mä'? predikade Jösse.

— Nå, så kör till då i Guss namn! sa' vi andra och handslogo.

Jaha, på det viset rättade vi till gränserna på östra halfklotet. Och det låter sig nog icke förnekas, att det skiftet och den ägodelningen äro förnuftiga och att det blir mera lugn och reda i världen, när ett sådant landtmäteri en gång kommit till stånd.

Men det förstås nog, att vi alla, som voro i Genafä, inte för ro skull dels suttit i ägodelningsrätten, dels varit gode män vid landtmäteriförrättningar.

Det ser nästan ut som om krigs- och premier- och utrikesministrarne här i Europa beklagligen inte varit med om sådana saker.

Förföljd af olyckan.

Jag tror inte, att här finns många människor världen, som äro utsatta för så svåra olycksöden, så djädriga äfventyr och så obehagliga vedervärdigheter, som just jag. Det går knappt en endaste vecka, utan att jag törnar emot någon ledsamhet. Det är precis som om allting vore förgjordt för mig. Stryk får jag tidt som oftast och ovett är min dagliga spis. Till och med när jag går på kyrkovägen, får jag inte vara i fred, utan folk går och fäller omkull mej och sedan grina de och skråla, när de se, hur jag dimper och skamfilar mej.

Jo, det är verkligen ett grant släkte, som lefver på jorden just nu. Men jag har dock den trösten, att skam skall ta' dem samtliga, undantagandes mig förstås, och sedermera ge dem för gammal ost. Gör han inte det, så sköter han sin tjänst fasligen dåligt och föga bättre än hans öfriga vederlikar, ämbets- och tjänstemännen här på jorden.

Men jag undrar just hvad i all världens tid jag har gjort eller gör för ondt, eftersom olyckan ständigt skall komma framdråsandes i mina spår. Söker jag inte vandra min väg ärliga kanske? Har kunglig majestät och kommunen inte alltid till sist fått sin rätt af mig, fast det dröjt ibland? Kvittar det inte bå' kungen och kommunen, om jag har mitt namn på restlängderna. Ty hvarken kommunen eller kungen lägga ut stämmoböter för mej.

Eller är här någon, som kan klifva fram och förevita mej något i mitt lefverne? Nej tack, gubbar!

Vesst tar jag mina supar, men jag kör, min själ, också fram mina lass. Och den värsta rännarekäring uti hela Europa kan inte säga, att hon nå'nsin sett mej springa efter andra fruntimmer eller att jag haft sådana hyss och konster för mej, som kunna räknas för någon vidare synd.

Här har visserligen sagts, att jag ger min käring mera däng än kaffepengar. Men jag hoppas ni begriper, att jag dels inte har någon sjö att ösa pengar ur och att jag inte är nå'n riktigt fullfjädrad ängel. Är ni det, kanske? Nej, tvi den dålige för sådana änglar som ni ä'!

Bänglar ä' ni. Men jag är en martyr och det skulle inte förvåna mej, om jag till sist blir ett helgon och kanoniserad. Ty det finns i den katolska läran tusentals helgon, hvilka inte gått igenom hälften så mycket som jag kanske får göra under en endaste vecka.

S.S

Det ena är icke likt det andra och det, som en fredag träffade mig, skulle minsann öfvervåldigat själfve Job och satt honom på kneken.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Den här Johan på Snuten hade varit skyldig mig femton riksdaler i många herrans år. Han blef skyldig mig pengarne en gång, när vi på hemvägen från ett bönemöte bytte klockor och mössor och läggeknifvar. Och hvarje gång jag sedan kräft honom, har han bara blifvit ovettig och låtit påskina, att jag vid tillfället lurade honom så bastant, att han i stället borde ha tjugufem kronor af mig och att jag därtill skulle ha ett kok utaf den reelaste stryk, som kunde utletas och utdelas.

Måntro, roligare göra kan man ta' sig före än att kräfva pengar af människor, hvilka ha så dåliga sinnen och äro så djupt fallna i synd och orättrådighet som den fördömde Johan på Snuten.

Också dök jag helst på honom i kyrkobänken, där han var tvungen att veta åtminstone någon hut, fast han, gunås, inte förfogar öfver mycket af den varan.

Kräfde jag honom däremot i ensamhet och utan att någon var tillstädes, så kunde jag vara säker om att få en två eller tre så bra örfilar, att det sjöng i skallen på mej en halftimme efteråt, och jag fick tacka Gu', om han inte därtill tog och vred om näsan på mej, så att hon visade på tolf.

En sådan usel karl och bandit är Johan på Snuten. Där sitta många på Långholmen, som ha mindre meriter än han.

Nu hade jag emellertid blifvit besatt på Johan och satt mej i sinnet på att bruka allvar med honom.

Jag funderade ut, att om jag toge två karlar med mej till Snuten och finge Johan att åtminstone något så när tillstå skulden, så kunde jag stämma honom efteråt och plocka till mig pengarne med makt och så att det skulle svida i skinnet på honom. Ty det finns, gualof, lag och rätt till samt dessutom någonting som heter rättegångskostnader.

Thy tog jag en fredag med mig Danjel i Fårakull och Salomon i Hörda. Och så larfvade vi i väg bortåt Snutens.

Dagen var fasligt varm, så att vi hade det inte stort bättre än Sadrak, Mesak och Abednego, hvadan vi föllo på den idén att taga af oss bå' stöflar och tröjor, hvilka plagg vi hängde på våra käppar och buro utåt ryggarna. Så utstyrda tågade vi päsande fram, barfota och i skjortärmarne.

Rätt som vi så vankade, började Danjel illvråla och skråla alldeles förfärligt.

— Hva' hundingen är dä' nu då? sporde vi andra.

— Jag är ormbiten och nu far jag hädan! Men mitt blod kommer öfver dej, som lockat mej ut på dä' här viset. Nu får du ta'

hand om hustru min! bölade Danjel. Men jag höll på att få dåndimpen, ty jag har mycke', mycke' mer än nog utaf en hustru.

Och Danjels är icke stort bättre än min.

Så skulle vi till att syna ormbettet. Danjel hoppade omkring på ett ben och illgrömmade sig på vägen och bara vrålade. När vi omsider fått omkull honom på vägkanten samt gripit fatt i skånken på honom, fingo vi se, att det bara var en hästskosöm han ränt in i foten och vi vordo glade. Så fort sömmet blifvit utdraget, blödde det alldeles välsignadt, och Danjel blef nyter igen, sedan vi strött snus i såret för att hindra blodförgiftningen, som är så gängse nu för tiden.

— Gualof, att dä' inte var annat! sa' Danjel.

När vi sedan kommo ett stycke denna sidan Snuten, där vägen svänger ner mot stranden af Snutasjön, sa' Danjel:

— Äss vi rätt för hand skulle löga oss här?

— Ja, säj dä'! Jag har inte haft vatten på min kropp på tjugu års tid.

— Det skadade inte, genmälde Salomon.

— Och jag för min del har inte lögt mej sen jag excerade beväring, så jag har heller ingenting emot'et! lät jag.

På det viset for skam i oss gamla allvarsamma karlar, så att vi klädde af oss precis som vi varit pojkar och gingo ut i sjön.

Det smakade inte illa. Ju längre vi sutto i vattnet, desto lättare kände vi oss. Vi pustade af vällust och vältrade oss som flodhästar i den ljumma vågen.

— Jesses, skrek plötsligen Salomon, vi glömde visst att sätta knif eller annat stål i vattnet te' att binda necken med, innan vi gingo i?

— Ja, vesst glömde vi dä', våra ussla svin! Masa du opp och ränn ner din läggeknif i strandbacken, genmälde vi. Och Salomon vadade i land.

Rätt i rappet fingo vi höra honom svärja och hojta och regera som en stolle vid stranden.

— Hva' står på? sa' jag och Danjel.

— Kors i alla tider! Våra klä'er ä' stulna! Här finns inte mer än min höger- och Danjels vänsterstöfvel kvar! jämrade han.

— Nu göcklar du väl lell! skrek Danjel och haltade till stranden.

Men Salomon hade inte ljugit. Kläderna voro för skam i våld, och där stodo vi nu vackert, paradisiska utmed landsvägen en half mil hemifrån. Jag har mistat hustru och till och med en häst en gång, men aldrig har jag känt mig enklare. Och det värsta var, att bå' Danjel och Salomon svuro på, att jag skulle få betala dem ersättning för kläderna och därtill ett rysansvärdt skadestånd för obehaget och skammen. Hvad skulle vi ta' oss till? Hvart skulle vi vända oss?

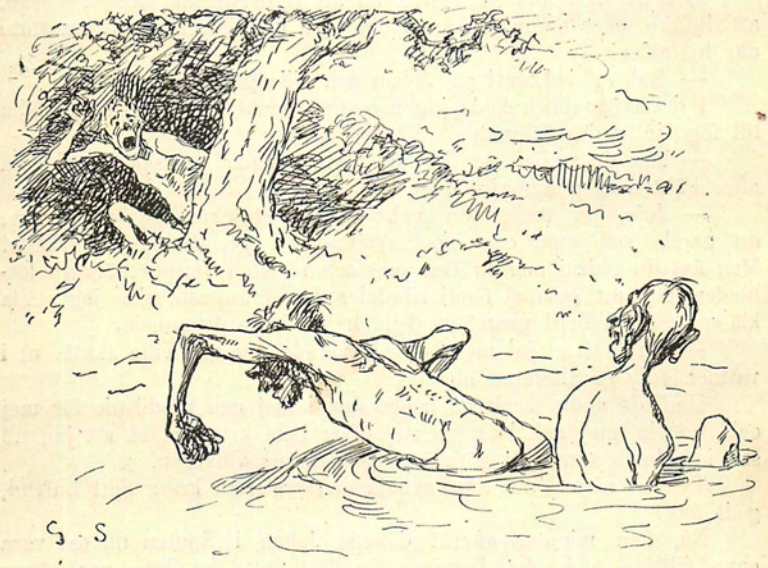

— Ja' dränker mej! sa' Salomon.

— Dä' ä' synd dä' mä'! läto vi.

— Nu skulle allt ett halft tjog fikonalöf göra nötta, pep Danjel. Och så satte vi oss nakota på stranden och gräto just som Israels barn vid de babyloniska älfvar. Vi skymtade inga utsikter till förlossning och begrepo inte, hvar vi skulle söka räddning.

Medan vi så sutto där i oskuld och bedröfvelse, sprutto vi till vid det att någon kom fram bak våra ryggar och sa':

— Guss fre', karlar! Dra' på er böxera och sett inte här som spektakel!

Det var just Johan i Snuten, som kom och såg förarglig ut.

Men det blef inte för bättre, än att vi måste tala om för honom, att luffare eller andra rackare stulit våra kläder och att vi nu sutto där hjälplösa.

— Dä' va' ledsamt! sa' Johan och ville gå.

I detta ögonblick hade jag ingenting annat att göra, än att falla till föga inför den fähunden. Därför sa' jag:

— Äss du ställer oss lite' att skyla oss med, så ska' jag skänka efter hälften af min fordran!

— Jojo, nu tyckte du väl, att du sträckte dej ett stycke, du gamle snåljoppe och klockeskojare och gerigbuk och träskalle! Men äss du aldrig mer kräfver mej och så nu i vettnes närvaro förbinder dej att ge mej femti riksdaler den 1 augusti, ska' jag ställa klä'er åt er allihop! genmälde den förskräcklige drummeln.

— Då häfver ja' mej i sjön! svarade jag och ville skutta ut i vattnet. Ty så altererad blef jag.

Men de andra karlarne höggo fast i mej och predikade för mej och hotade mej och blånöpo mej öfver hela kroppen, så att jag till sist inte hade annat att göra än att gå in på villkoren.

Tycker ni er nu inte skönja martyrglorian kring mitt hufvud, godt folk?

Nå, fem minuter efteråt dängde Johan i Snuten till oss våra egna kläder, och det begripes ju lätt, att det inte var någon annan än han, som gömt dem för oss, den hedningen och kinesen.

Och när vi klädt oss samt snopna och långnästa vände våra näsor mot hemmet, flatgrinade han och skrek efter oss: »Gånge det så hvarjom och enom, som går ut och kräfver pengar midt i söckna veckan.

Jag skred fram med döden i hjärtat. Och måtte nu Gu' bevara mitt lilla förstånd och vett, när den 1 augusti kommer och jag ska' ut med pengarna.

Säg nu, om ni någonsin hört omtalas en så hemsökt man, som jag är.

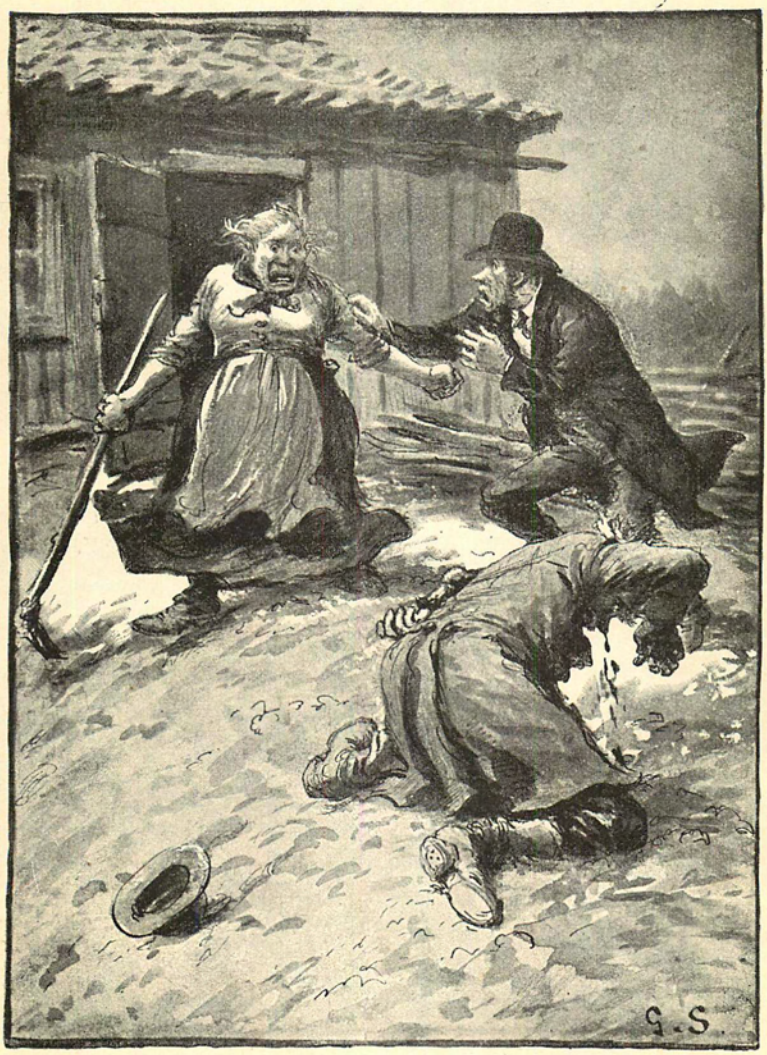
G.S.

Kärleksverk.

Det går, Gu' tröste mig, ingen vecka förbi, utan att jag får en hop bref ifrån fruntimmer, hvilka ansätta mig och anfäkta mig för det att jag, enligt dessa skriftställarinnors påstående, skrifver så ledt om gifta kvinnspersoner och gör dem till grälsjuka, grymma och barbariska käringar, hvilka alltid äro djädriga mot sina stackars offerlamm till män.

— Om ni själf har råkat illa ut, så ska' ni väl inte för den skull vara barbarisk mot hela det äkta kvinnokönet! Skäll på er egen käring, men låt andra vara i fred! skrifva de.

Det hörs, att de inte känna mig. Nähej, jag måste skrifva precis efter naturen, ty jag är ingen blåmålare, som kan förställa densamma eller någon förgyllare, som gör honom grannare än han är. Sanningen är min bransch, godt folk, och det vet man ju, att »den, som talar sanning, han talar grekiska och har svårt att få låna hus».

Men därför ska' ingen tro, att jag icke tycker om fruntimmer, ty det gör jag och det har jag gjort alldeles för mycket i mina da'r, och Gu' vet, om jag inte kunnat komma med på ett ärkebiskopsförslag, om jag inte på kyrkovägen uppehållit mig allt för mycket med galanteri emot fruntimmer. Hvilket jag likväl icke ångrar ett tecken på.

Men det är i alla fall tråkigt att få det namnet om sig, att man saknar blick för den gifta kvinnans vedermödor och förtjänster. Och för att nu visa det jag icke helt och hållet saknar vilja att skildra hennes uppfostrande och förädlande inverkan på den synddrypande mannen, skall jag här i ljuset ställa fram Lisa i Hålan.

— —

Om Sven Peter i Hålan icke underbart nog blifvit gift med Lisa, hade han säkert kommit att få tillbringa en ganska stor del af sitt jordelif inom fängelsets murar.

Jag förmodar, att en sådan sats som ofvanstående bör vara tillräcklig att förskaffa mig alla gifta kvinnors erkänsla och beundran.

Sven Peter var nämligen, som man säger, mindre hederlig och hade af barndomen grufligen svårt att skilja mellan sina tillhörigheter och andras. Hvad han fick syn på, tog han med sig hem. Ingenting var honom heligt eller onyttigt. En gång anammade han till och

med en katt. Och då kan man tänka sig hurudan han var. Men den saken ångrade han emellertid bittert, ty ifrån den stunden fick han öknamnet »Katte-Schvän» och kunde aldrig komma i en folksamling, utan att ungdomen sprang omkring honom och jamade.

Stackare, han hade också dåligt att bräs på och hade icke fått lära sig nå'n ärlighet i föräldrahemmet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En gång, när Sven Peter var cirka 10 år, hade Linus i Bråten och jag gått vilse på en räfjakt och kommo ner till Hålan fram på natten för att låna hus.

Där var ingen hemma mer än Sven Peter.

— Få vi lägga oss här ett par timmar? sporde Linus.

— Dä' kan ja' inte lofva, för far ä' inte hemma! sa' pojken.

— Hvar är mor din då?

— Ho' ä' inte hemma heller!

— Hvar håller hon till då?

— Ho' ä' mä' far!

— Hvar finns di, ä' di långt borta?

— Åh, di ä' skam till sägandes, gångna ut å stjäla fläsk, för vårt tog slut i går, och nu undrar ja' bara hur i helsefyr dä' ska' slumpa te' för dom, för dä' ä' väl ljust stjäleväder i natt! sa' pojken och skakade på hufvudet.

På det viset hade Sven Peter vuxit upp och då var det väl inte underligt, att han inte fått några klara begrepp om äganderätten samt att han fick ett dåligt namn om sig.

Men när hans föräldrar dött, och han själf fått hand om hemmet, hade Lisa nog mod att flytta till honom.

— Dä' går aldrig väl för dej! lät folket.

— Jo, gu'bevars! Jag ska' nog lära honom att hålla sina syndiga klor i styr, mente Lisa.

Några dagar efter bröllopet var Sven Peter ute för att hugga sädeskrakar. Men emedan han väl tyckte, att det var ett besvärligt arbete, satte han i stället för sin häst samt körde in på kyrkovärdens mark och anammade de krakar, som denne lagat i ordning åt sig själf.

Den gången hade Sven Peter inte varit finurlig nog. Kyrkovärden fick nys om saken och följande morgon kom han ner till Hålan samt hade vittnen med sig.

Där blef, förstås, ett rabaskande ute på la'gårdsplanen och ett karlahojtande, som lockade Lisa dit ut.

— Hva' ä' dä' fråga om här? sporde hon.

— Jo, inte mer och inte mindre än att din karl har stulit ett lass krakar ifrå' mej, och nu vell han neka. Men ja' känner mina krakar och nu ä' han fast och åker in rätt så nygifter han är! predikade kyrkovärden.

G.S.

Innan någon visste ordet af, nappade emellertid Lisa en krake och drämde till sin man öfver ryggtaflan det argaste hon förmådde.

— Ja' ska' minsann lära dej å stjäla, din evinnerlige tjufstryker! skrek hon och plaggade på sin man, så att han gång på gång damp omkull.

— Har du tatt krakarna? Bekänn bara! skrek hon. Och Sven Peter måste falla till föga.

— Ja, ja! Släng ifrån dej staken. Dä' kan ju hända att jag misstog mej borta i skogen! jämrade han.

— Men ja' ska' bösta ur dej misstagsandan! flåsade Lisa och gaf honom en sådan bastonad och en sådan förskräcklig stryk, att själfva kyrkovärden ömkade sig och började tigga om nåd för Sven Peter.

— Håll opp, håll opp! Nu har han fått nog för den synden! Håll opp, säger jag! Han har fått för en half skogspark, och ja' ska' inte stämma honom. — Håll opp med stryken, karlen kan ju dö! bönföll kyrkovärden.

— Bara ett enda snärtande till! genmälde Lisa och svepte till med staken öfver hasorna på Sven Peter, så att han segnade ner som en säck.

Sen fick han ligga inne i åtta dar utan att kunna uträtta ett dugg. Så öm i kroppen och fördärfvad hade stryken gjort honom. Men stal gjorde han sedan inte, åtminstone på länge.

Hade han nu inte haft denna dråpliga kvinna, skulle karlen kanske varit förlorad för alltid.

Men hon räddade honom icke allenast undan lagen, utan bibragte honom därtill ett annat sinne.

Hvilken härlig gåfva af Herranom är alltså icke ett förståndigt fruntimmer! Lefve kvinnan!

Men människan kan falla.

Några år efteråt blef rusthållaren i Grisebo af med sin silfversnusdosa på bröllopet i Skunkabo, där både Sven Peter och Lisa voro med. Gubbarne voro lite dragna vid tillfället och det troddes därför, att rusthållaren under fyllan tappat dosan i snön ute på gården, ty på stöld tänkte ingen numera, sedan Sven Peter genom Lisas åtgörande blifvit en dundergubbe.

Men Lisa hade likväl sina misstankar. När de kommit hem på kvällen och Sven gått till hvila, granskade hon Sven Peters kläder och så fann hon, gu'bevars, dosan i hans ena byxficka.

En rättfärdig kan falla.

Men Lisa blef så illa arg och därtill så bedröfvad i sitt hjärta, att hon inte visste till sig, utan tog i hastigheten fotogenlampan, som stod på bordet, och slängde henne med all kraft och af all sin själ i skallen på mannen, som var i färd med att somna in.

Nu hade, som sagdt, gubbarne icke hängifvit sig åt någon absolu-

tism på bröllopet, utan druckit på karlavis och därför tålte väl Sven Peter icke att han fick lampan och fotogenen i hufvudet, utan han flög upp och skrek:

— Nähä, nu har du julat ut här på jorden, ditt skrälle!

Till all lycka hade lampan slocknat, men Sven Peter såg ändå, att Lisa sprang på dörren och så gaf han sig efter för att tillintetgöra henne.

Men Lisa undstack sig i förstugan, och när mannen väl hunnit ut genom dörren, slank hon åter in i rummet som en ål och riglade ute mannen.

Det var tjugufem grader kallt den natten, och då kan man väl tänka sig, huru Sven Peter hade det, där han stod barfota och i bara linnet ute på förstugubron. I begynnelsen rasade han, men efter en stund tog han till bön och tårar. Och en sådan bättring, som han lofvade den natten, har nog ingen hört maken till. När han s'ått där i tjugufem minuter, fick han komma in, förkrossad, skälfvande, stelfrusen och eländig.

Ifrån den betan har han inte haft någon dålighet för sig och aldrig skall han heller i sitt lif kunna göra något ondt emot andra. Ty han blef liggande i värk som aldrig kunnat drifvas ur kroppen på'n. Lederna ha hopdragits och styfnat på stackarn, så att han inte kan röra sig utan krycka och det enda han numera kan uträtta är att binda kvastar och spinga stickor. Men han har i alla fall sin bärgning och skötsel och sin goda föda.

Ty Lisa och hennes dräng sköta ruljangsen, som det heter, samt styra och ställa ganska bra där nere i Hålan.

Här ha vi alltså ett exempel på hur kvinnan med sin tålmodiga och uppoffrande kärlek, hvilken aldrig sviktar, kan göra stora underverk med en karl.

Om strejker och strejkbrytare.

Vi hade kommit in på kapitlet om strejk.

Det är ett långt, svårsmält och tråkigt kapitel och det vill duktiga karlar till att lägga ut och förklara det. Vi gjorde dock i det fallet, hvad vi kunde samt betraktade och nagelforo strejkväsendet från bå' andlig och världslig synpunkt.

— »Streck» ä' ett illtyg, men det måste ju komma enligt profetian om de yttersta tiderna! suckade Linus i Sobo.

— Du pratar som du ä' lärder te'. Bibelen och profetiorna begriper du inte mera än min gamle vänsterstut därhemma begriper sej på hebreiska eller en stadsbo förstår sej på jordbruk. »Strecken» har inte ett tecken med de yttersta tingen att göra. Strecken har inget stöd för sej i skreften, disputerade Zakris i Pinutten och tittade på oss andre med en skriftlärd och djupsinnig min.

Men Linus blef stött öfver att Zakris jämförde honom med sin stut och med en stadsbo.

Nu voro vi den morgonen ute på våra vägar, sysselsatta med deras förbättrande och iståndsättande, hvilket går till på det viset, att vi räfsa igen hjulspåren ett grand och sparka undan en och annan kullersten. Vägsynen skulle komma dagen efter, hvadan vi räfsade och krattade och pyntade vägen, det argaste vi förmådde till länsmannens förvillande.

När nu Zakris på ett upprörande sätt underkände Linus' skriftlärdom och därtill förliknade honom vid en stut samt gick så långt i hånfullhet, att han jämställde honom med en stadsbo, så var det på vippen, att Linus drämt sin räfsa i skallen på Zakris. Men han hejdade sig i det rätta ögonblicket och röt i stället:

— Jag tänker, att min gård och mina fä och min käring ä' lika goda som dina, å jag tror, att jag kör lika styfva lass som du. Å då kvettar dä, hur' dan lärdom ja' har, för dä' finns nå'nting, som ä' för mer än lärdom, å dä' ä' egendom. För resten står ja' ve' hvad jag sagt, att streckväsendet pekar på världens undergång, då ju alla skola häfva sej upp mot hvarandra.

— Jaha, inföll Simon i Simarp, di får säja hva' som helst om streckandet, men godt ä' dä' väl i alla fall. Nog sjutsingen ville jag hellre legga å strecka under alarna därborta med tröjan under skallmejan och hättan öfver synen än gå här i solgasset och påta i landsvägen te' ingen nötta å utan ersättning.

Det talet gaf oss en hel del att grunna på. Vi tittade åt skuggan under alarna, där vi hade våra matpåsar hängande, och suckade. Det var, som om vi fått strejkböjelser lite till mans.

— I talte nyss om att »strecken» skulle tyda på att vi lefde i de yttersta tiderna! utbrast Johannes i Svinanäs. Och så fort han öppnade sin mun, höllo vi upp med vägförbättringen och stödde oss mot räfs- och hackskaften. För Johannes är en grundrik man, och en vill inte gärna tappa bort, hvad han säjer.

— Dä' va' mitt påståanne, bröstade sig Linus i Sobo.

— Jaha, du kan ha rätt på sätt och vis. Men inte betyder dä' i alla fall så särdeles möcke, om skräddare och skomakare, smeder, snickare och svarfvare å hela fabrikskosidangsen streckar. Världen å universummet stå bi ändå. Men om vi bönner rotade ihop oss och ställde te' en streck och rände hötjugor i streckbrytare, så svälte hela den andra befolkningen ihjäl ifrån kongen änna ner till körkestöten. Jordbruksministern klarade sej, förstås, för han har jordbruk å ä' en redig storbonne. Men för allihop dom andre ginge det åt häcklefjäll. Äss vi streckade, komme den store svarte digerdö'en. Har jag inte rätt?

— Jo, dä' stämmer nok. Men då svälte vi väl själfve ihjäl också? inföll Zakris.

— Vi gjorde väl så hundingen heller. Vi skulle väl samla oss så kallandes streckspannemål, som stode bi ett år. Se'n skulle vi ligga och sofva och äta och må godt och bara titta på hur det andra folket magrade och krympte ihop och blefve hålögdt och beskedligt, dundrade Johannes.

— Jaha, det skulle bli en sann njutning, jubilerade Zakris. Se'n knäckte vi till med våra räfsor igen, allt under det vi gingo och gladeligt tänkte oss in i den maffighet, vi med skäl kunde utveckla, om vi strejkade och satte allt det obesuttna folket på det hala.

— Vi ha allt makten ändå, eller hur? utropade Johannes.

— Vi ha henne, gualof, om vi bara kunde begagna henne. Men ja' vell i alla fall inte va' med om nå'n streck å svälta ut dem, som ingen jord ha. För det står, att de magra nöten te' sist blefvo besatta och åto upp de feta!

— Hm! Dä' står så! medgåfvo vi. Och det kom liksom en kalldusch öfver oss.

— Häromsistens, när jag läste tidningen, så trodde jag i alla fall, att världsslutet kunde vara nära, yttrade Måns i Månsegård, som hittills inte sagt ett ord utan bara nickat god mening till allt, som yttrades.

— Hvad las du då?

— Jo, jag läste, att dä' skulle bli ett stort länsmansmöte nere i Värnamo.

— Var dä' så farligt då?

— Ja, hvem kan veta, hva' mänskor besluta, när de hålla möte. Då folk skocka ihop sej, bli de svåra och hissnesamma. Jag känner te' exempel flerfaldiga socialister, som hvar för sej ä' reela och beskedliga och kristna personer, som hålla till och med äktenskapet i helgd och ä' snälla mot sina barn och föräldrar. Men så fort de komma i skock och få skubba sig mot hvarandra, är dä', som om skam fore i dem. Då rifva de ner kongatroner och riksdagsordningar och trasa sönder kommunallagen och fattigvårdsförordningen och fastebref och mässehakar och körkehandböcker lika gladeligt som en annan flänger sönder en inlöst växelrackare. På samma sätt ä' dä' med alla andra föreningsmedlemmar. Du, Linus, te' exempel, ä' en ryslig nökterhetsvän. Men du ä' i alla fall här ibland oss en skicklig karl, som unnar oss andre en gök eller en sup och gärna toge en också, ifall du te' exempel kunde förebära frossbrytning eller magaref. Du ä', som sagdt, i och för dej själf en skicklig karl. Men så fort du bara kommer på ett möte och dä' blir fråga om en sådan där reslasion, så skriker du och ryter och dunderar och är minsann inte alls god att ryckas med. Och som det är med annat folk, så är dä' väl också med länsmännera. På enbeten kan en länsman va' from å mild å behaglig å hjärteren som en präst. Men hvem vet, hurudana de bli i flock? Därför blef jag rädd, när jag läste om att där hölls ett stort länsmansmöte i Värnamo. Tänk er, go' vänner, om de till ett exempel hade kommit öfverens om att strecka! Har ni tänkt på, hur dä' då skulle te sej här på jorden?

— Jo, dä' vore väl den ende streck, som en kunde välsigna te' evig ti'! Då behöfde vi ju inte gå här och slita med väglagning, och då tvingades en inte att lägga ut skatter och onera eller betala utslag eller barnuppfostringshjälp eller lösa in reverser för påsagödsel eller vräka ut plekt för slagsmål eller fylleri! log Zakris.

— Dä' ä' sant, hva' du säjer. Och allt det där rann för mej, när jag läste om länsmansmötet och trodde, att de möjligen kunde besluta sej för att strecka. Men just för den skull blef ja' förskrämd, lät Johannes.

— Förskrämd?

— Ja, begriper ni inte, att om alla länsmännen streckade, så vore det detsamma, som att dä' tusenåriga riket komme öfver oss. Men när det kommer, då bör en veta hurdant brö' en har i sin påse! En har nämligen inte alltid rent brö' i honom, slöt Johannes.

Det kom nu allvarstankar öfver oss, ända till dess Zakris lättade våra sinnen.

— Var inte oroliga ni, gubbar! Känner jag dom rätt, så strecka dom gunås inte i brådbrasket! I detsamma stod solen midt på himmelen. Vi slängde våra verktyg på vägen och tyade oss bort till matsäckarna och skuggan. Vi åto och läto maten tysta munnen. Därpå sträckte vi ut oss i gräset och strejkade.

Vi hade väl emellertid inte strejkat mer än en halftimme, förrän kronofogden kom körandes framåt vägen. Han är lite närsynt, som ni vet, så han såg inte Simons flåhacka, som låg där, utan han körde på henne. Hackan gippade till och skaftet klämde till hästen under magen. Det tålte inte araben vid, utan han hoppade högt, vred åt sidan och slängde kronofogden och vagnen burdus ner i diket. Och rätt så kunglig fullmakt fogden hade, var han inte karl att krångla sig dädan, inknäppt som han var i fotsacken. Hästen sprang hem med skacklorna.

— Vi få lof hjälpa honom! lät Linus.

— Nä', stopp du! Här streckas ju nu. Nå'ngång kan väl vi få strecka, och här lider inte landet eller jordbruket eller näringarna nå't men af vårt streckande, utan detta är en rättfärdig streck! sa' Johannes.

Vi lade oss alltså ner och snarkade och strejkade fortfarande. Men kronofogden svor och turnerade och röt och gastade i diket, så vi hade ganska trefligt den middagsstunden.

Simon blef dock en förrädare till sist och en eländig strejkbrytare. Vi skällde ut honom och sökte hålla honom tillbaka, och vi grepo tag i skinnbyxorna på honom. Men han krånglade sig ifrån oss och masade ner och hjälpte fogden ur diket.

Det gick honom dock så, som det går för alla förrädare.

Det första fogden gjorde, när han kommit på fötter igen, var att han gaf Simon en hejdundrande örfil, hvilket ju var riktigt, eftersom tidens lösen är, att strejkbrytare ska' ha smörj. Men se'n tog fogden reda på hvems alla verktygen voro, som lågo på vägen och hindrade »trafiken». Simon talade om'et, och fogden antecknade samtliga våra namn. Hela vår organisation blef uppskrifven, och vi fingo löfte om att skam skulle taga oss.

Se'n gick fogden. Men han linkade och haltade och grinade välsignadt illa, och flera skafsår hade han gualof fått i synen. Så någon nytta hade strejken ändå haft med sig.

Men när fogden kommit utom syn- och hörhåll, rusade vi på Simon och klådde honom, så att han fick springa till skogs för att rädda sig. Vi voro i vår goda rätt, tyckte vi, ty hade Simon inte svikit utan fortsatt att strejka och låtit fogden ligga, där han låg och bida sin tid, hade det momang snart kommit, då vi kunnat kompromissa med honom och segrat. Nu tör det i stället gå galet för oss.

Ifrån den stunden begripa vi emellertid, hur mänsklig den ilska är, som griper strejkare, när de träffa på strejkbrytare.

Näpst och hjälpt.

Erik Svensson i Högemo var en sådan där stackars karl, som inte var mänska att låta bli brännvinet, när han kom i gång med att supa. Han kunde gå månadtals därhemma på gården och aldrig smaka en droppe eller längta efter eländet, utan tvärtom hysa agg till och vedervilja för allt hvad starka drycker hette.

Under sådana tider arbetade han som en slaf och sparade och var förtänksam och förkofrade sig på alla sätt och vis.

Men om han händelsevis kom ut ibland folk, som begagnade starkvaror, och tog sig några glas i tro, att det väl icke skulle göra honom något annat än »lätta på lifvet ett grand», så blef han tvärt som om själfve hin håkan farit uti honom.

Och det hade han ju också, ty om man ska' säga hvad som rätt och sant är, så får man lof medge, att brännvinet just inte är annat än ett slags oren ande, hvilken far in i folk och grasserar på ett förskräckligt sätt.

Åtminstone verkade det så uti Erik Svensson. Hade han fått tre supar, ville han ha trettio. Ju mer han drack, ju törstigare blef han, och dagen efteråt kunde han inte styra sej förrän han fått mera. Om det skulle kostat honom tio riksdaler halfstopet, skulle han ha' det. Och om det så varit fem mil till gästgifvaregården i stället för fem fjärdingsväg, som han hade dit, så skulle han inte styrt sig förrän han fått hem en kanna.

När han var i tagen, brukade käringen hans snoka rätt på hans buteljer och ösa ut innehållet. Men det hjälpte inte stort, ty ingen människa kan tänka sig hur knepig Erik var att lura ut gömställen och hur illmarigt han bar sig åt med att få bud efter uselheten. Ingen kunde begripa hvar han hade sitt nederlag, och om man lyckades finna rätt på ett gömställe, funderade han strax ut ett annat, om han var än aldrig så drucken.

Men många gånger hände det, förstås, att han i yrseln dolde sina varor så väl, att han inte själf hittade dem. Då gick han omkring som en lifdömd och grunnade och grunnade och tittade och tittade i alla möjliga och omöjliga vrår och förbannade sin dumhet att supa sig så full, att han inte kunde minnas hvar han satt sitt brännvin.

På det viset kunde han hålla på med sitt supande i veckotal

och därunder gjorde han dumma affärer och förstörde egendom och eftersatte arbete, så att det var sorgligt åt'et. När han så omsider blef nykter, ångrade han sig och sörjde och arbetade som ett kreatur för att taga tillbaka hvad som gått åt samt lofvade sig själf att aldrig smaka något starkt mera. Men rätt som det var, ramlade han in i eländet ånyo.

Och så gick det och så var det i Högemo.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En gång hade Erik, som då hållit sig nykter och reel en längre tid, varit inne i sta'n och sålt två par oxar. Han hade fått bra betaldt, fyrahundra kronor paret. Men så hade han måst bestå köpskål och därigenom fått blodad tand. Och så var det förbi med honom igen. Han köpte sig starkvaror och drack i ensamheten på hemvägen alldeles förskräckligt. Gick in och dvaldes i gårdarne vid vägen och spenderade på folk, så att han var nästan redlös, när han kom mot hemmet. En stor butelj hade han dock kvar uti innerfickan till att läka sig med följande dag. Just som han närmade sig Högemo, fick han se, att käringen gick ner i källaren och då passade han på att skyndsamligen sticka in buteljen i ett stenröse vid vägkanten.

Och så drucken han än var, gjorde han detta omsorgsfullt, plockade stenarna tillrätta och dolde väl det hål, genom hvilket han ränt in sin skatt djupt i röset.

Det blef naturligtvis sorg i Högemo, när de fingo se, att Erik börjat dricka igen. Men det var inte värdt att säga något åt honom så länge han var full. Han for omkring och ramlade i stugan och skroderade öfver hur dråpliga affärer han gjort. Och till sist skulle han då visa dem de många pengarne.

— Ta' opp plånboka ur fickan på me'! sa' han till sonen.

Sonen rände ner näfven i fickan.

— Där finns ju ingen plånbok!

— Finns där ingen? Visst finns där plånebok!

Men borta var den. Där fanns ingen plånbok och inga pengar heller på Eriks kropp.

I sitt rus påstod nu denne, att hustrun tagit pengarna ifrån honom, när hon efter vanligheten trefvade efter buteljer, och så jagade han upp sig till ett sådant vredesmod, att han körde ut hela familjen. Se'n reglade han dörren och somnade.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Stackars hustru och barn! Hela natten gingo de på vägen mot sta'n och letade efter plånboken och sporde efter i stugorna vid vägen, där Erik varit inne, om han inte möjligen någonstädes glömt den. Men de funno ingen bok och inga spår efter henne heller.

Dagen därpå var Erik förtviflad! Han fann icke sin butelj. Han for omkring som ett vilddjur i ladugård och stall, på vindar och ute

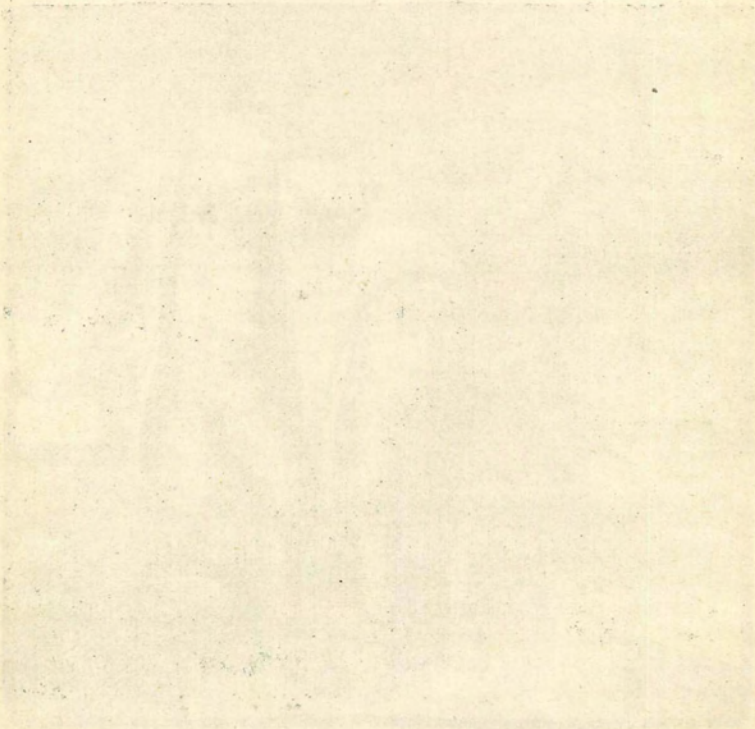

på marken, letande under trummor och i buskar. Men han fann intet. Han hade glömt stället.

Plånboken trodde han fortfarande att hustrun tagit och brydde sig för öfrigt i bakruset mera om förlusten af flaskan än om pengarna.

Dessa voro och blefvo emellertid borta. Sorg och jämmer rådde i Högemo, och alla grannarne beklagade djupt det stackars folket, som just skulle hafva dessa oxpenningar till likviderande af en uppsagd inteckning.

När Erik nyktrat till och fann, att han verkligen under ruset slarfvat bort sina medel, kände hans förtviflan inga gränser. Det var med nöd han kunde hindras från själfmord. Man lyste från predikstolarna och annonserade i tidningarna efter den förlorade plånboken. Men det hördes aldrig ett knyst efter henne.

Så kom det en svår tid för Högemofolket.

Erik fick visserligen något anstånd med betalningen af inteckningen, men det ville i alla fall inte gå för honom att få ihop beloppet. Ingen vågade sig på att borga för honom, när han nu kommit så af sig genom förlusten af de många oxpengarna. Och att få fordringsägaren att vänta tills Erik hunnit lägga på och afyttra nya kreatur för ett så stort belopp, därpå var inte att tänka. Så stötte ett dåligt äringsår till och så dogo två kor i »sommarsjukan» för Erik.

Det såg verkligen mycket mörkt ut för Högemofolket. Den enda, som tog saken med någorlunda lugn och saktmod, var hustrun. Ty allt sedan den där händelsen hade Erik icke en enda gång smakat starkt eller sökt tröst i den dåligheten, fast han flera gånger varit med på ställen, där det vankats brännvin och blifvit bjuden på sådant. Men han hade icke ens tittat åt'et.

— Dä' gör ingenting om de så ta' halfva gården ifrå' oss. Bara Erik låter bli att supa, så blir nok allt väl! lät hon, när det var tal om de ekonomiska svårigheterna.

Så gick det öfver ett år. Men då blef Erik en dag lagsökt.

Han och sonen stodo just och böstade makadam vid ett stenrös strax invid gården, när fjärdingsmannen kom med lagsökningen.

De lade ifrån sig släggorna och följde med in. Det blef en sorgens dag i Högemo. Hela aftonen satt familjen och grät och grunnade öfver hvad de skulle taga sig till och hur det skulle gå, när all deras lösegendom blefve pantad.

Eller kanske det vore så godt att låta hela åttingen gå under klubban!

— Och allt detta ä' ja' skuld te'! Dä' ä' just dä', som hänger mej mest på! stönade Erik.

— Tänk inte på't! Gu' hjälper oss nok! snyftade hustrun.

Och sonen gick där på golfvet och sväljde och grät. Det var som om hjärtat velat gå sönder i Erik, när han såg den stackars pojken, som skulle mista sitt fädernehem för hans superis skull.

Så blef det natt. Sofvo gjorde de gamla icke mycket. Gång på gång märkte gumman hur Erik steg upp, och då skalf hon och fruktade, att han skulle göra sig något ondt. Men han tog sig intet dåligt för. Han kröp bara ner på knä vid en stol och gjorde hvad han eljest aldrig brukat. Han bad till Gud och talade om för Honom hvilken dålig människa han varit.

— Dä' är inte underligt att du straffar och slår mej! hviskade han i natten.

Så höll han på ända till dagningen och grät och bad. Han var envis precis som Jakob och släppte inte efter.

I daggryningen somnade han, och när han vaknade, log han och sa' att han inte känt sig så väl på länge.

— Dä' må gå som det vill. Gu' styrer och Han styr väl, lät han. Och så gingo han och sonen åter ut till sitt stenrös och knäckte till med makadamen.

Ungefär en timme efteråt kommo de inrusandes.

— Mor, ropade Erik, — kom hit ska' du få si! Här ä' plånboka och pengarna. Ho' låg i stenröset bredvid den här flaskan. Jag skulle naturligtvis gömma buteljen, när ja' kom från sta'n. Ja hade honom nok i innerfickan, och så har plåneboka i villan och fyllan följt med. Ja' hade för brådt och var så domnad i fingrarna, att ja' inte kände hvad allt jag fick tag i. Och så glömde jag stället! Ja' kunde inte hitta det då, men nu har Herrens underliga finger ledt mig dit.

Så öppnade han boken och fann alla sedlarne bevarade.

Se'n tog han buteljen och slog den i förstustenen, så att bränvin och glas yrde.

— Jaha, nu är det slut med de världsliga bekymren. Men nu har ja' i alla fall något, som är viktigare att tänka på! sa' Erik.

— Hvad då?

— Jo, att här efteråt och så länge jag andas härnere visa, att ja' är värd den kärlek och nåd, som vederfarits mig!

— Det har du rätt i! snyftade gumman.

I så ringa mån, som en svag och eländig människa kan det, har Erik också gjort detta.

Han är nu en af våra likaste karlar. Hvar han färdas fram, är han ett verkligt föredöme för oss alla, och jag skulle önska vara en lika god kristen och medborgare som han är.

G. S.

Den gamle skolkarlens straffpredikningar och bibelförklaringar.

Vi äro en stor hop, däribland en massa präster här i landet, som vid gubben A:s säkra hand för första gången tågade in på teologiens knaggliga och styfbrutna mark. Alla hafva vi en gång darrat inför den propre och elegante gubben med de vådliga kraftuttrycken på läpparna och den stränga och allvarliga blicken bak de guldbågade glasögonen, men vi hafva ock alla älskat honom för det stora och varma hjärta, som klappade för oss i hans robusta bröst.

Ett original var han.

Så här bortemot ett fjärdedels sekel efteråt kan det ju gå för sig skämta öfver de förfärliga straffpredikningar, hvilka lektor A. tidt som oftast höll för oss, men det var minsann lagom skämtsamt så länge man satt där och darrade och skalf under gubbens blickar, medan han på sitt kraftiga sätt och med sina mest mustiga uttryck framhöll vår uselhet och dålighet, och därunder stammade litet smått.

Arg var han säkerligen icke i så hög grad som vi då föreställde oss, utan det var egentligen en vana och ett oemotståndligt behof hos honom att få, såsom det så skönt heter, »skälla» på allt och alla.

Han menade rakt ingenting ondt därmed, men det begrepo v inte då, utan darrade under lektorns mullrande åska såsom inför domen.

Stora, långa trettioåringar, som på den tiden icke sällan förekommo på skolbänken, hyste samma obeskrifliga respekt för gubben A., och de där »gamlingarna» voro också oftare än de yngre utsatta för hans allra vådligaste straffpredikningar.

Hade någon annan lärare talat till oss i samma ton och med samma uttryck, hade vi nog opponerat oss ibland, men nu sutto vi där samtliga spaka, rädda, förkrossade och ödmjuka, medan han gaf oss på huden.

Och ibland fingo vi hålla till godo med duktiga örfilar också.

Till och med när gubben ohjälpligen kom af sig vid uppläsningen af psalmversen i aftonbönen, hvilket ofta var af en obeskrifligt komisk verkan, vågade vi icke draga en millimeter på smilbanden.

Han såg nämligen betydligt vred ut, när han gaf sig i färd med att memorera ur psalmboken, och kanhända tog han på sig denna skräckinjagande min för att vi skulle hålla oss allvarsamma, ifall han skulle komma af sig, hvilket nästan alltid hände.

Vanligen plägade detta inträffa i början af psalmen, men då klippte han genast till med en annan, och han kunde på det sättet känna sig för på tre à fyra stycken, innan han kom i gång.

En aftonstund gick det dråpligt för honom ända till dess han läst högt sista versraden i psalmen.

Själfva slutet undflydde totalt hans minne, och det blir omöjligt att glömma gubbens ursinniga min, när han gjorde den erfarenheten.

— Och hjälp, mig, Jesu, nådelig... hm... hm...

Där stoppade det för honom, och lektorn glodde till öfver glasögonen, som om han hade velat svälja oss allesamman. Men ett slut måste han ha på versen, och så hostade han ett par gånger samt skrek sedan, under det han såg ut som ett åskmoln:

»Och hjälp mig, Jesu, nådelig
Att djäfvulen ej sviker mig! Amen.»

* * *

Vid ett tillfälle hade vi några stycken burit oss mycket illa åt och varit oförskämda mot en extra lärare, hvilket tyvärr ibland inträffade.

För den sakens skull undfingo vi af gubben det gräsligaste ovett, som säkerligen någonsin vankats i någon skola. Han hyflade först till oss en och en i sänder och sedan alla i gemen.

— Hva' du din lille svinpäls, Thu-Thure S., ska' här i skolan å göra, dä begriper ja' inte. För du ä' lika lat som du ä' dum, å lika dum som du ä' oförskämd, å lika oförskämd som du ä' lat, och lika ussel å dålig som du ä' dum å oförskämd å lat.

— Å du, G—svärd, du ä' ett fullkomligt kriantur; du tycks gå här å trotsa på din ussla kna-knapadel, din stympare, men dä' ska' ja' säja dej, att ja' inte vill ge' så mycke' som mina gamla galoscher en gång för ditt ruttna adelskap.

När gubben hunnit hit uti sina straffdomar, fick han händelsevis syn på den hyggligaste eleven i hela afdelningen, en yngling, som alls icke deltagit i oförskämdheten mot extraläraren. Men gubben, som nu var kommen i sitt esse, ansåg tydligen, att äfven denne borde ha sin lilla släng med af slefven, hvadan han vände sin vrede från oss, de verkliga syndabockarne, och undfägnade honom med följande tirad:

— Nu sitter du tydligtvis och gläder dej åt dina kamraters ofärd, men ja' ska' säja dej, att du kanske ä' vi-vida större kri-kriantur än de andra. Dä' ä' bara tillfälle som hi-hittills har saknats dej att lägga din u-usselhet i dagen; fi-finner du bara läglighet, så komma dina bofstreck att bli förskräckliga, fast du nu sitter här och söker se ut som en kyrkängel, din... hm... din skomakaregesäll. Ful och o-otäck ä' du också te' å si på, så dä' får ja' säja dej, att du passade bättre i ett me-menageri än här!

Det är omöjligt att beskrifva hur förfärad och förbluffad denne oskyldige yngling blef öfver denna väckelsepredikan.

Så gick det lektion efter lektion. Alltid fann gubben anledning att på sitt egendomliga sätt framhålla vår »usselhet och dålighet». Men när det blef fråga om examina och betyg, så höll han oss faderligt om ryggen, och vi kunde också våra saker för honom, så att det hurrade efter'et.

* * *

I studentexamen rättade han sig icke ett dugg efter hvad censorerna föreskrefvo, utan han höll sig med sina frågor, där han visste, att vi voro säkrast hemma och låtsade, som om det hade varit en vanlig lektion, så att han interfolierade på det alldagliga viset sitt examinerande med ett och annat »kri-kriantur», »dru-drummel», »nöt» och »stockfiol». Censorerna sågo mycket tilltalade ut och logo i mjugg åt dessa lärda trefligheter.

Strax före studentexamen sade gubben till oss, att vi uti kyrkohistorien »kunde ta' och se på Luther och lärostriderna efter honom, så att vi inte sutte och fånade och drumlade oss som vanligt».

Det gjorde vi också, så att vi voro urstyfva med afseende på vännen Luther och lärostriderna.

Men när examensdagen kom och kyrkohistorien skulle före, anmodade censorn lektor A., att han måtte hålla sig till Augustinus och hans tidehvarf.

— Jaså. Åh ja! sa' A., och vi bleknade och voro förfärade.

Men gubben gick omkring censorns föreskrift på detta enkla sätt.

— Nå, kan du länge där säja, hvar Augustinus var ifrån?

— Från Afrika!

— Jaha, dä' ä' riktigt! Hvad var han för någonting?

— Biskop!

— Nå, kan du då nämna någon annan lärofader i nyare tid, som syn-synbarligen påverkats af Augustinus?

— Mårten Luther!

— Jaha!

Se'n voro vi ju inne på Luther och det blef aldrig vidare ett dyft fråga om Augustinus.

Censorn såg litet långnäst ut, men han afbröt icke examen, hvilken gick såsom en olja.

På det viset hjälpte han oss härligen i våra trångmål, och därför älskade vi gubben, fastän vi städse voro fulla af bäfvan och räddhåga, när vi stodo inför honom.

* * *

Till den gamle lektorns många framstående egenskaper (han hölls nämligen icke utan rätt för en af landets lärdaste elementarlärare) hörde framför allt hans ovanliga hjälpsamhet och gifmilda sinnelag. Gärna och ofta stack han en sedel till någon fattig yngling, men han fordrade af denne absolut tystnad angående den saken.

— Här har du ett par se-sekiner men du ä' så go' och håller gapet på dej, å inte pratar om'et, din dru-drummel! plägade han säga.

En gång kom en af gubbens medlärare och förebrådde honom detta slöseri med tio-kronorssedlar, hvilket icke stod i fullt klokt förhållande till den gamle lärdes tillgångar. Detta välmenande råd upptogs emellertid med den allra grufligaste onåd.

— Lägg dej inte i mina af-affärer, du snå-snålstock, utan gå du din väg och låt mej sli-slippa se ditt ve-vedervärdiga ansikte! röt gubben.

Och kamraten-lektorn fick lomma i väg, som om han varit en simpel skolpojke.

* * *

Under de sista åren af sin tjänstetid slösade lektor A. mycken kärlek och omvårdnad på en släkting, som bevistade skolan.

Rask och hygglig samt något ostyrig var denne yngling precis i gubbens smak, så att om denne lät honom vederfaras mycket kärleksfullt och eggande ovett, lät han heller aldrig hans börs vara tom.

Stundom föll det dock gubben in att låta släktingen göra reda för, huru han användt erhållna penningar, och då gällde det för unge Karl att hålla tungan rätt i munnen. Från ett sådant förhör har man en mycket lustig historia, som tillika på det otvetydigaste sätt lägger i dagen gubbens kärlek till ett öppet väsen samt hans ända ut i fingerspetsarne gående konservatism och ovilja mot alla nymodiga rörelser, förnämligast nykterhetspedanteri och nyevangelism, hvilken senare han i sin egenskap af mycket pålitlig teolog ingalunda kunde fördraga.

— Nå, Ka-Karl, sporde gubben en dag, hvar gjorde du af de senaste två kro-kronorna som ja' gaf dej?

— Jo, farbror, jag köpte konjak för att ha någonting att bjuda kamrater på! svarade brorsonen med mycken uppriktighet och ärlighet.

— Åh ja! dä' ä' just icke något dumt sätt, å nyttjas dä' mä' må-åtta, så har man ingenting att anmärka däremot. Nå, har du då haft några kamrater hos dej?

— Ja, Andersson, Lindell och Lundgren va' hos mej i går kväll! (Lundgren var känd som ifrig nyevangelist).

— Jaså, fortsatte gubben, vi-visade du dem något?

— Jo, jag bjöd dem ett par tumlare konjak!

— Åhja, dä' gjorde du rätt i Ka-Karl! Nå, dra-drack di?

— Jabevars, Andersson tog sej en bra konjak!

— Jaha, ja, han ä' en mycket duktig och red yngling; flitig och uppmärksam ä' han också. Vi-visserligen ä' han bara en bo-bondson, men han har ett mycke' redigt hufve', så jag har god förhoppning om honom. Nå, Li-Lindell, han tog väl också?

— Ja, för all del, det gjorde han visst!

— Åhja, äfven han ä' en ga-ganska framstående yngling. Inte ä' han precis något un-under af flit, men han har mycken na-naturlig be-begåfning!

— Lindell tog till och med två glas, farbror, afbröt ynglingen.

— Ja-aså, ja, han ä' mä' di bäste i afdelningen, å ja' har särskildt fäst mej vid hans behandling af mo-modersmålet såsom mycket re-redig och bra. Ja' har verkligen ett mycket godt hopp om honom! Nå, den där Lundgren då, drack han något?

— Nej, han påstod, att det stred mot hans principer!

— Hm, hm, den dru-drummelen! Dä' ska' just ett sådant där nöt prata om prin-principer. Ett sådant där kri-kriantur, som sprispringer omkring på ko-konventiklar å annan u-ussel dålighet och gör sina lä-lärare sorg och be-bekymmer. Eländig och i högsta måtto tatarflig är han också i sina ku-kunskaper, å sitt modersmål det behandlar han då pre-precis som den u-uslaste sko-skomakaregesäll, så han kan väl näppeligen bli student. Hm, hm, å så kommer en sådan där ärke-sto-stock-fiol fram å pratar om principer å vill inte ens dridricka ett gla-glas konjak! röt gubben i det yttersta raseri.

Det säges, att Lundgren, som fick reda på den orlofsedel A. vid detta tillfälle gaf honom, af fruktan och bäfvan för gubben sedermera infann sig hos brorsonen och anammade en konjagare samt anhöll, att detta måtte komma inför lektorns öron.

När A. fick kunskap om denna libation, smålog han mildt och uttryckte sin belåtenhet öfver att »dä' fäet vill söka bli folk igen» och Lundgren gick gladeligt igenom uti sin maturitetsskrifning.

* * *

Att döma af den rysansvärda straffpredikan, som den lärde lektorn vid ett tillfälle höll efter en morgonbön inför alla skolans alumner, synes han icke hafva varit någon synnerlig älskare af musik.

Det var nämligen så, att läraren i sång och musik vid ett tillfälle uppmanat dem, hvilka trakterade orgeln under morgonbönerna, att spela preludier till psalmverserna.

Kort därefter kom lektorn en morgon upp i katedern för att hålla bön, och vid orgeln på läktarn satt den gången en äldre lärjunge i skolans högsta klass, en yngling, som var känd och värderad lika

mycket för sin framstående musikaliska begåfning som för sin tadelfria vandel och sina goda kunskaper i öfrigt.

Denne drog nu, enligt föreskrift, till med ett långt och ganska tilltalande preludium.

Gång på gång öppnade gubben sin mun och drämde till att sjunga på psalmen, men det tog icke skruf, och när slutligen preludiet var slut, var A. så förgrymmad, att han icke alls förmådde taga en ton.

Bibelförklaringen i den morgonbönen inskränkte sig i följd af gubbens vrede därtill, att han två gånger å rad läste upp ett och samma kapitel ur nya testamentet, hvarefter han reste sig.

Så kom ett nytt, långt preludium, hvilket ännu ytterligare stegrade gubbens ursinne. När vi sedan efter psalmsången redde oss till att strömma in i klassrummen, befallde han oss stanna kvar på våra platser, enär han hade något att förkunna.

— Hör du druler däruppe, skrek han åt orgelspelaren, du tycks tro att du befinner dej på något sä-sämre värdshus efter du spelar sådant där usselt tingeltang och klingklang! Sådana där fä-fähundsaktigheter undanber ja' mej; eller tycker du att dylika eländiga pigtoner passa vid en andlig handling?

— Direktören har befallt mig spela preludier! stammade den stackars orgelnisten.

— Hä-här styrer ingen direktör, förstår du, utan jag! Och dina eländiga pre-preludier, eller hva' du behagar kalla din us-usla smörja, dä' kan du få spela på något tarachim eller eljes, när du vill ådagalägga den fä-färdighet, du möjligen besitter i dina smu-smutsiga fingrar, me-men här du-duperar du ingen med nå-några pre-preludier, för vi veta ändå blott alltför väl, hvilket rysansvärdt kriantur du däruppe ä'!

Den stackars orgelspelarn stod på läktarn förfärad och såsom fallen från skyarna, och vi andra skyndade bäfvande in i klassrummen.

* * *

På sextiotalet kom där till skolan en ung man, som var nästan ett fenomen. Man ansåg honom för ett verkligt snille och hans läsning gick med en sällspord fart.

Han tog öfver hvarannan klass och satt ändå alltid främst och fick städse de högsta betygen i alla ämnen, så att både lärare och kamrater förespådde honom en lysande framtid i vetenskapens tjänst.

Men när han blef vuxen och kom upp i läroverkets högsta klass, började han öppet och offentligt bekänna, att han storligen betviflade åtskilligt af det, som stod i Norbecks teologi, Augsburgiska bekännelsen och Symbolum Athanasianum.

Särskildt hyste han svåra dubier med afseende på de underverk,

som bibeln omtalar, och hans obstinata matematiska sinne reste sig på ett mycket betänkligt sätt upp mot läran om själfva treenigheten.

Många af kamraterna, hvilka i detta ögonblick äro riktiga och framstående prelater i landet, sökte förgäfves leda honom från de villospår, på hvilka han slagit in. Men det halp intet.

Tvärtom blef den unge mannen i stället så förhärdad i sitt fritänkeri, att han satte upp tolf stycken gudlösa och hädiska teser, samt inbjöd till en offentlig diskussion å en af lärosalarne.

Disputationen gick äfven af stapeln, och hädarynglingen ansåg, att han kunde triumfera; ty han var kunnigare än de fleste och yttrade sig med en hänsynslöshet, som förbluffade motståndarne och kom dem att tiga och draga sig tillbaka.

Lärarne vordo djupt bekymrade, men teologie-lektorn själf, gubben A., tog saken ganska lugnt och förklarade, att han nog inom kort skulle få ynglingen att blifva renlärig och fullt troende.

— Hör du Jo-Johansson, kom hem te' mej kl. 4 i afton, så får jag tala ve' dej! sa' gubben en dag till den irrlärige sjundeklassisten.

På slaget fyra stod denne också morsk och själfmedveten innanför dörren i sin religionslärares studerkammare.

— Du tror en hel hop du, min käre Jo-Johansson, men du lär tro så rasande ko-konstigt, och så säjer di, att du i allmänhet inte tror på bi-biblen?

— Jo, i viss mån gör jag det, men det finns allt åtskilligt i den boken som...

— Si så, pra-prata nu ingen smö-smörja, utan säj om du tror på bibelen eller ej! afbröt gubben.

— Åtskilligt är ju förnuftsvidrigt, och jag får erkänna, att... till exempel underverken...

— Ja så, sa' gubben, och reste sig saktmodigt ur stolen, jaså, han är vidrig för ditt förnuft och du tror inte, du dru-drummel och sto-stockfiol, men ja' ska', min själ, bibringa dej redigt förnuft och lära dej att tro, ja'!

Och så grep han fritänkaren i nacken med ena handen och fattade sitt tjocka spanska rör med den andra.

Ynglingen vågade naturligtvis inte slingra sig undan, och snart började det spanska röret att falla fast och tätt utefter hans rygg.

Efter en stund höll gubben upp, vände på martyren och såg honom i ögonen.

— Tror du på bibeln än, ditt fä? röt han.

— Dä' ä' väl ej nödvändigt att tro allt, som står... till exempel.., att...

— Jo, dä' ä' just dä' som ä' nödvändigt, dä' ska' ja' visa dej! och så började han ånyo dänga på honom utefter ryggtaflan, så att det skrällde och sjöng i lärjungen. Men ju kraftigare och tätare

käppen föll, ju klarare och renare började bibelns sanningar uppgå inför själens ögon på denne.

— Tro-tror du inte än?

— Jo, nu börjar jag tro, så att om lektorn ville resonera med mej en smula i lugn om bibeln, så...

— Jaha, du, dä' ska' ja' göra! Ja' ska' resonera med dej så, som man rätteligen bör resonera om tros-trosartiklar och bibeln med sådana där okunniga kri-kriantur och öfvermagar och stympare som du ä'! sa' lektorn och drabbade ånyo på den halft troendes rygg det värsta han kunde.

— Nu måtte väl tro-tron ha' infunnit sej! pustade gubben till slut, alldeles uttröttad.

— Ja, ja, herr lektor, nu tror, förlåt mej, nu tror ja'! grät den unge mannen.

Då satte sig gubben genast ner och såg mildt och godt på honom.

— Hva'ke dä' just hva' ja' sa' att du skulle tro på bibeln till sist, Johansson! Sir du det du! Bara du fick påtagliga bevis, som du kunde begri-gripa med ditt ussla och in-inskränkta förstånd. Gå nu hem och lä-läs och sköt dej och gå inte och pra-prata en hop dumheter om bi-bibeln. Så förökas din tro. Här har du några kro-kronor, för du ä' ju eländig och fattig, din långa dumme dra-drasut!

Den omvände ynglingen slank ut som en pil och märkligt är, att han ifrån den stunden aldrig kunnat misstänkas för irrlärighet. Han blef tvärtom sedermera en af statskyrkans allra yppersta präster, som i tal och i skrift kraftigt uppträdt till bibelns försvar.

* * *

En gång under sin lektorstid blef gubben A. benådad med ett stort pastorat.

Han flyttade dit, men trifdes platt icke i den nya verksamheten. Han kom ej åt att få gräla såsom han varit van vid, ty det gick icke för sig bland de styfva bönderna på den ort, dit han kom. Han led-des vid och tynade af i tystnaden ute på landet, och när lektoratet efter en tid blef ledigt sökte han och fick det åter, oaktadt det icke gaf stort mer än hälften så mycket i inkomster som pastoratet.

— Men hur kommer det sej, sa' en dag en af hans kyrkovärdar, att prosten vill lämna oss, när han får mycke' mindre lön som lektor?

— Tror du inte, att dä' ä' värdt några tusen kronor om året att slippa se så'na där menagerifi-figurer, som du och dina ge-gelikar! grymtade den gamle skolkarlen.

* * *

En annan gång, då vi i »Novum» läste berättelsen om den barmhärtige samariten, gick gubben på golfvet med tummarna instuckna bak västen i armhålorna och funderade ut en lämplig förklaring, hvarför prästen gick förbi den af röfvaren slagne mannen.

— Dä' kan ju för oförståndigt folk synas underligt, sa' han, att prästen gick framom den sargade stackaren. Men det berodde ty-tydligen därpå, att prästmannen sku-skulle in till staden och pre-predika i högmässan. Nu hade han säkerligen fördröjt sig och hörde samsammanringningen i Jerusalems tempel just när han fick se den sårade, och då kan ni väl begripa, era fä, att han ingalunda fick tid att vå-vårda sig om mannen. Folket i Jerusalem vä-väntade otåligt på honom, och han fick icke försumma sin tjänst. Så är det uppenba-barligen med den saken. Kom ihåg dä', era stofiler!

Ja, så var han och sådana tag hade han i sig, den gamle oförgätlige hedersmannen. Gu' signe hans stoft, där det nu hvilar i den lilla anspråkslösa småländska kyrkogården.

I lust och nöd.

Justin i Fågelsången var en faslig yrhätta till flicka och en vådlig hjärtepina för allt ungt manfolk i hela socknen, ja i hela pastoratet till och med. Hennes skratt hördes långa vägar om lördagskvällarna, när ungdom skockade sig tillsammans och vankade fram och åter på vägarna i takt efter bälgaspel, såsom ju vanligt är. Var Justin med, så var hon ett slags medelpunkt i skocken, ty kring henne samlade sig pojkarne med sin kärlek. Men kring henne hopade sig ock de andra flickornas svartsjuka och afund. Ty det var icke nog, att Justin var sablarnes glad och lustig och skälmaktig och eggande, utan hon var äfven vacker och läcker att se på.

— Justin i Fågelsången är öfvergrann; dä' finnes inte hennes make i hela det skandinaviska planetsystemet, dä ä' tvärsäkert och kan icke vederläggas eller disputeras bort, plägade pojkarna säga. Men flickorna sa:

— Justin ä' en slamrahej, som det kommer att gå stollet för, äss ho inte gefter sej i rappet.

De voro rasande på henne, förstås, ty hon var en flicka, som kunde taga fästman ifrån hvem som helst. Och sådant tåles inte, kanveta, hvarken i stad eller på land. Öfvergranna, gladlynta och lättfotade töser, som fördenskull alltid ha' ett djädrans karltycke, få sällan några uppriktiga vänner bland sitt eget kön. De fagra och de glada äro farliga för sina systrar, ty de hemföra ju alltid segern i den eviga, oföränderliga och blodiga kampen om män. Därför kunde de andra flickorna i socknen naturligtvis inte för sitt lif lida Justin.

Men den halta, surögda, fräkniga och ilskna Malena i Bråten, som ljög och skällde på alla karlar, henne voro samtliga töser vänliga och snälla emot. Hon kunde, kantänka, inte rycka bort någon karl från dem, om hon hade velat aldrig så gärna. Och ville gjorde hon, det leda lifvet, fast det naturligtvis var löx för henne.

Justin i Fågelsången däremot hade kunnat få fem karlar på hvarenda finger så visst som en, om hon hade velat. Vi sprungo efter henne, som om hon hade varit en guldklimp eller en stor diamant. Men det hördes aldrig af att hon fästade sig vid någon särskildt. Hon stollades och gycklade lika bra med oss allesammans och drämde till oss med kryddekvasten i synen och gapgrinade, när vi friade till henne.

— Asch, hundingen och inte jag vill gå härute på landet och mjölka kor och räfsa och plocka potater i alla dar, skrattade hon. Och ingen fick något bestämdt svar af henne.

— Kom igen, när det blir sju torsdagar i en vecka, så har jag kanske hunnit grunna mig vid och kan ge besked! brukade hon också svara sina friare, den lilla satungen i Fågelsången. Men de gamla i socknen, som hade söner, hvilka voro kära i Fågelsångstösen och fördenskull inte kunde hvarken äta eller sofva utan försummade sina sysslor och blefvo slappa och slöa, de sa' tidt som oftast:

— Hon kör nog emot. Så stora skepp ha' gått i sank förr, och dä går aldri' väl för dem, som rata reela pojkar på dä viset bå' te' höger och vänster.

Värst synd var det i alla fall om Kalle på Moen. Han var liksom lite djupare anlagd än någon af oss andra. Han var en tyst och grundrik pojk, den stadigaste och anständigaste af oss alla, och han tog allting så allvarligt. Äfven han blef kär i Justin. Och fastän han var henne så olik i allt, såg det nästan ut som om hon dragits mest till honom. Var Kalle med i laget, regerade aldrig Justin så vildt som annars. Det var, liksom om hans allvarliga och manliga väsen lade kapson på hennes ysterhet. Och folk sa' mer än en gång, att de båda skulle passa bra för hvarandra. Hon skulle muntra upp honom med sin öfversvallande glädje, och han skulle styra och hålla henne i skick med sitt allvar och sin karlaktighet.

Gu' vet också, om hon inte var glad vid honom. Men hon hade nu en gång för alla fått i sitt lilla hufvud, att hon inte ville bli nå'n landbomor. Och hvad fruntimmer få för sig, det kan ibland inte ens kärleken rycka ur dem.

— — — —

Så spreds det en dag som en löpeld genom byarne, att Justin i Fågelsången skulle in till sta'n och lära till symamsell.

När den tidningen kom till Kalle på Moen en afton, hade han blifvit som ett lakan så hvit i synen, sades det. Han hade stått en lång, lång stund alldeles som en saltstod mellan skylarne på sin hafreåker och tittat i backen och andats så tungt som en döende.

Se'n hade han nästan sprungit hem och kastat på sig andra kläder samt rusat ner till Fågelsången.

Där hade han varit sträng mot Justins föräldrar och förhållit dem det orätta uti att låta flickan draga ut i världen till dess många förförelser.

— Hva' angår dä dej! Du är väl inte nå'n förmyndare öfver oss! hade gumman fräst emot honom.

— Hvad dä angår mej, frågar ni? Jo, det gäller mitt lif också — om inte precis mitt lif, så åtminstone min lycka här på jorden, hvilket jag håller för detsamma. Justin vet, att jag hänger fast vid henne med hvarenda sträng i min själ och med hvarenda fiber i min kropp. Det har jag sagt henne hundratals gånger, och jag har sagt henne, att Moen och jag och allt hvad jag har och alla mina tankar och alla mina drömmar äro hennes, om hon vill taga det till godo. Angår det mej inte, om jag ser, att min lycka krossas, att det käraste jag haft och har ska' smulas sönder till stoft och elände i bränningarne därinne. Ty Justin är för obetänksam och för glad och för lättledd för staden. Men jag känner på mig, att hon skall lefva lycklig och trygg och säker inom mina väggar, kringströmmad af min kärlek, älskad, skyddad och buren af mig genom lifvet!

Kalle var allvarlig och riktigt grann i det ögonblicket. Justin stod och lutade pannan mot spishvalfvet och de gamle i Fågelsången sågo förvånade på hvarandra.

— Vell du inte flötta te' Kalle? Du vet, att dä' ä' ett godt och bra ställe han har, och bättre kan du inte få't, Justin! sa' gubben.

— Om jag skulle ge mig åt nå'n härute, så vore dä' åt Kalle. Men ja' vell bort och se, hur världen ser ut på andra sidan socknagränsen. Dä' ä' så smått och evigt enahanda här. Det känns, som om något rent af drefve på mej. Men tycker jag inte om'et där borta utan vänder åter, så har du mitt ord, Kalle! Och så gick hon till soffan, där pojken satt, och räckte honom sin hand.

— Ajöss då, Justin! Men kom ihåg, att hvem du än träffar där ute, aldrig ska' du dock råka någon, som älskar dig såsom jag!

Se'n satt han en stund och skalf på soffan. Därpå gick han bort från Fågelsången utan att säga ett ord.

— — — —

Justin hade varit borta ett år eller mer. Hennes föräldrar omtalade då till höger och vänster under stor kaxighet, att Justin hade kommit sig så pass upp i sta'n, att hon var som den finaste fröken.

— Ho' blir bjuden på teatrar och dans å på hotellera ɔɑ

kvälla utå di finaste herra' som finns, och ho' skrifver, att ho' har så roligt och godt, så ho' vell då allri' hem mer! stoltserade de.

Så gick mor i Fågelsången en dag finklädd och nyter ut i bygden och förkunnade, att Justin skulle gifta sig med en handelspatron i sta'n, och så tillade hon:

— Dä' va' en märkvärdig flicka, Justin. Hon kände alltid på sig, ho' inte var skapad för vår syssla utan att ho' var ämnad te' nåt' fint och stort här i tiden. — — —

Men med Kalle i Moen stod det alltjämt illa till. Det var, som om han blifvit klufven midt itu. Kroppen vankade visserligen omkring och ordnade och styrde på Moen, men hjärta och själ och de förnämsta tankarna hade han långt borta. De dvaldes fortfarande inne i sta'n. Han gick för sig själf och sörjde och grubblade, och det var stört omöjligt att kunna göra honom glad. Men vi andra glömde snart Justin. När vi inte sågo henne längre, skaffade vi oss andra »ungdomsflickor», gifte oss på folkavis den ene efter den andre och mådde väl, under det Kalle gick och led och suckade på Moen.

Det hördes i alla fall ingenting af angående Justins bröllop, inte ett knyst.

— Dä' blir snart. Dä' ska' stå på ett hotell inne i sta'n! lät Fågelsångsfolket. Och så gick tiden ända till hösten andra året efter Justins bortresa.

Då kom det en kväll fram i adventet en blek och mager och förtviflad flicka stapplande på vägen neråt Fågelsången med ett litet barn i famnen. Det var Justin, som kom, öfvergifven och förskjuten, lurad och bedragen. Det var med nöd, att föräldrarna ville taga emot henne för den stora socknaskammens skull, som hon ställt till.

Ni kan tro, att rännarekäringarna fingo ett grand att göra efter Justins hemkomst. Aldrig har väl en mänska blifvit så hånad och beledd och förtalad som den stackars flickan. När alla spotta på en sten, blir han våt till slut.

Så kom det ut, att föräldrarna voro stygga både mot flickan och det lilla barnet, som ju inte hade nå'n skuld, och det sades till och med, att de icke unnade dem maten ens.

Justin hade väl varit hemma vid pass åtta dar, när Kalle på Moen åter satt på sofflocket i Fågelsången. Flickan kom sig inte för att se på'n en gång utan låg på knä vid vaggan och dolde ansiktet i täcket.

— Ja' har gått hit för att tala med dig om vårt giftermål, som vi inte få dröja med, sa' Kalle.

— Giftermål! Hur ska' det gå till? Du ser väl hvad som händt?

— Ja visst! Men det går nog bra. För resten har jag ditt ord. Du gaf mig ju hand på, att om du inte tyckte om'et där inne utan kom tillbaka, så skulle du flytta te' mej! Och nu är du ju här och har ledsnat vid stadslifvet.

— Ja, men hurda'n är jag?

— För mig är du alltid densamma. Och vore det möjligt, borde jag älska dig mer än förr, för nu behöfver du mera kärlek än när du var glad och lycklig. Men du ska' bli' det än en gång! Så gick han bort och föll ner hos henne vid vaggan och där knötos deras hjärtan tillsammans för eviga tider.

När det lyst för dem i kyrkan, sa' folk till Kalle:

— Du va' då inte så värst granntyckter!

— Gack å titta på henne då! Ho' ä' grannare än förr, och nu behöfde hon mej bättre än då! log Kalle.

Två martyrer.

Vår präst sa' en gång i predikstolen:

»Det finns ingen ödmjukhet längre, ingen undergifvenhet, intet tålamod, ingen försakelseanda, ingen ihärdighet annat än i jäktandet efter rikedom och nöjen, ingen uthållighet annat än i lustarnes tillfredsställelse! Man far blott efter njutning och göder sitt kött!» skrek han och slog sig för bröstet samt tittade med det hvita.

Men det är då säkert, att om prosten kommit att tänka på Gusten Pettersson eller Manne Nilsson, innan han yttrade det där, så hade de orden aldrig blifvit sagda eller ock hade prosten åtminstone inte gormat så hårdt.

Påfven och den katolska kyrkan ha bland sina många helgon en hel skock, hvilka före kanoniseringen eller under den tid då de traskade omkring på jorden, icke förfogade öfver hälften af det tålamod som dessa två sistnämnda. Och min tro är, att få katoliker, som efter sin död blifvit kanoniserade, ha i lifstiden späkt sitt kött så grundligt som Gusten och Manne, fastän dessa senare gå här och räknas till syndarehopen samt troligen aldrig bli ansedda för helgon.

Hvilket är orättvist.

Men jag vill åtminstone göra min plikt och sätta ärones krona på deras änne.

Man kan inte se en mera påtaglig bild af självförsakelse än Manne i sensommardagar. Hos honom kan man inte tala om denna moder till allt elände, som kallas köttets begärelse, ty det finnes intet kött på hans kropp, icke en endaste slarfva en gång.

Han har spunnit af sig det på bicykel och jakt, så att om man skulle förebrå honom något, så vore det väl egentligen »benens begärelse»; men sådant har man ju aldrig hört nämnas såsom något i och för sig själf syndigt.

O! den som kunde lefva så helgonlikt som han!

Hela våren och sommaren, ända till jaktandan tager vid, förgäter han hustru och barn, vänner och värld och är en botgörare utan återvändo, späkande sin lekamen mellan ett par hjul, trampande sig fram på vägar och stigar, tänkande i ensamheten djupa och ödmjuka tankar samt vettskrämmande bondkäringar och vägfarandes hästar, hvilket är bicykelsportens främsta resultat.

När andjakten sedan börjar, ser Manne ut som en sprättbåge. Men har ej ännu tillräckligt späkt sig, och så tager han ytterligare till att martera sin lekamen och sin hunds också. Dag efter dag plumsar han då i vassen vid stränderna af alla bygdens sjöar, är uppe med solen och går som en perpendikel dag ut och dag in och glor tålmodigt efter de flyende änderna.

Och detta gör han ej för snöd vinnings skull, ty han får ej en enda and med sig hem.

— De äro för stora, de flyga sin kos, plägar han säga med en undergifven suck, men det hindrar honom ej att dag efter dag viga sin arma uthjulade och försläpade kropp åt samma eviga penitens.

I septemberdagar vandrar detta tålmodiga, undergifna och ihärdiga sportbenrangel i skog och mark efter harar och orrar.

— Får du nå't Manne? fråga vi honom ibland.

— Nej, det är utskjutet, men i morgon ska' jag försöka på annat håll, svarar han med ett änglalikt leende, när han halfdöd af hunger, trötthet och strapatser återvänder från den stärkande jaktens härliga nöjen.

Och så fortsätter han dag efter dag, tåligt utsättande sig för öfvermänskliga mödor och sina vänners begabberier. Han försakar mat och dryck och middagshvila och kaffe och punsch, han öfvergifver fader och moder och hustru och barn och all världen samt följer sin bicykel eller sin hund.

En dag stod denne martyr inför domstol, tilltalad af Jösse Bengtsson för att ha skjutit dennes skällebagge dess högra bakben af. Manne hade tagit baggen för en råbock.

Skulle icke en sådan karl kanoniseras efter sin död, så lär väl jag ingenting begripa af hvad som menas med köttets underkufvande.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

En nästan lika helig och djädrig eremit är Gusten Pettersson.

Han späker dock icke sin kropp på landsväg mellan hjul, eller uti skog och mark med bössa på rygg, utan han samlar sin blifvande gikt och reumatism och sin ålderdoms krämpor sittande i en flatbottnad eka ute på sjön.

Ty Gusten är fiskare. Allt ifrån det isen går sin väg sitter han ensam och allena från solens uppgång allt intill nedergången långt borta vid vasskanten och stirrar på ett flöte, hvilken verksamhet inbringat honom under året 6 mörtar till hushållet samt en indians rödbrända hy.

Kommer han hem någon kväll och således icke föredrager att tillbringa natten och begå sin andakt i någon fårkoja vid stranden eller i en ängslada, så är det ingalunda af längtan för att få omfamna sin hustru eller kyssa sina barn, utan för att leta daggmask i grannarnas örtagårdar.

En människa med vanliga böjelser och allmänt mänskligt förstånd skulle för länge sedan, — om han haft Gustens erfarenheter — hafva bränt sin båt, brutit sönder sina metspön och förtrampat sina refvar. Men han har hvar morgon, som blir ny, och hvar kväll, som blir skum, samma brinnande håg, samma lefvande fiskeanda.

En gång slank han en natt in i sin bäste väns trädgård för att leta mask samt ställde sig i närheten af en berså för att tända sin lykta.

Så fort hans ljus blänkte till, fick han ur bersås innandöme höra ett gällt och förskrämdt kvinnoskri, som han egentligen skulle hafva känt igen såsom sin hustrus, om han för tillfället kunnat tänka på annat än sin daggmask. Och en grof mansröst röt samtidigt:

— Jaså, du går och spionerar på folk!

Ögonblicket därpå slogs hans lykta i tusen bitar, och själf vardt han kindpustad och bankad samt med hugg och slag drifven ut ur lustgården.

Men han tog allt med samma himmelska tålamod, med hvilket han hela månader utan klagan kan vänta en mörts svaga napp, lånade sig en annan lykta och stultade in i en annan trädgård. Ä'ke en sådan karl nästan mer än en människa?

En onaturligt het sommarmiddag, då eljes allt lefvande, så vidt möjligt var, sökte skugga, — det var förresten i fjol somras, satt han som vanligt ute på sjön och glodde på sitt flöte samt inbillade sig, att han var en vådlig sportmänniska, ända till dess han höll på att få solsting.

Då fick han — så underligt det än låter — en förståndig idé.

— Jag ska', minsann, ta mig ett bad, efter jag inte har så långt till vatten, tänkte han.

Och så klädde han af sig i ekan och skuttade i på grundet. Men båten fick en liten törn och lommade af till sjöss.

Där stod Gusten nu och kunde nästan inte annat.

Slutligen beslöt han att gå i land och kom upp till en backstuga där en ensam gammal gumma bodde vid stranden.

På aftonen kom den undergifne fiskaren hemdrifvandes, klädd i en gammal rutig underkjol, ett par träskor på de bara fötterna och ett grönt kläde på det storslagna hufvudet. Det kan kallas att vandra som en botgörare.

En morgon kom han hemskranglandes med en långrefskrok med vidhängande tafs i näsan.

— Hur i all världen har herrn burit sig åt nu? sporde doktorn och kunde naturligtvis inte hålla sig för grin.

— Ja' låg på knä i aktern och skulle vittja refven, och pojken, som rodde, gjorde med båten ett ryck framåt i stället för att backa som en ska' göra. Då dråsade ja' i och rände hufvu't midt i refven, svarade Gusten.

Men tror ni inte ändå, att Gusten kvällen efteråt var ute med sin ref, oaktadt det då var kallt och ruskigt, och fastän hans näsa värkte förskräckligt och såg ut som en medelstor palt som icke är fullt kokt.

Jo, men var han så!

Och under hela tiden och efter alla vedervärdigheter har han ändå inte fått mer än en ål, och den var så beskaffad, att hans lille son tog honom för att vara en pisksnärt.

Men hvar enda dag har han naturligtvis haft rysansvärda gäddor, hiskliga abborrar och vidunderliga ålar på refven, hvilka dock alltid besuttit en sådan djädrighet, att de slingrat sig ifrån honom just som han fått upp dem i vattenbrynet.

Aro icke sådana män som Manne och Gusten på väg mot fullkomligheten.

Och här gå nu vi andra vanliga och förnuftiga människor och grina åt och begabba alla dessa hjulmänniskor, jägare och fiskekarlar.

Men hvilka tålamodsfulla helgon äro de ej mot oss?

En tulldebatt i Skvaltaby kvarn.

En liten tid efter den stora dag, då tullen på spannmål, gualof, höjdes bastant här i riket, hade de ett hundan så roligt kolifej för sig nere i Skvaltaby kvarn.

Efter som väl inte hela världen kan känna till Josop, som är mjölnare därnere, är det bäst, att jag nämner något om honom först, ty därigenom får man lättare att fatta andan i denna beundransvärda paschasa.

Josop är en dråplig mjölnare, det är ingen fråga om den saken, men han är besatt svår att förstå sig på.

En del anse och hålla bestämdt före att han rent ut sagdt är en dumbom och det med fetstil ändå, under det andra förmena, att han icke är ett tecken dum, utan endast illparig och så full af knep och skamstyg som kyrkan är full af bönder vid midsommartiden.

Huru det nu egentligen förhåller sig med Josops vett, är inte så godt att afgöra, men faktum är, att patron, som äger tullkvarnen nere i Skvaltaby och åt hvilken Josop mal för tredjedelen af tullen, själf påstår, det mjölnargubben är ett underverk af dumhet.

— Annars vore han inte så ärlig. Han är så förhärdadt dum, att han inte har vett att lura hvarken mig eller mäldfolket, och en sådan karl är ovärderlig! plägade patron säga.

Ett dylikt tal låter konstigt, men det är kanske inte så oriktigt ändå. Åtminstone ser det ofta ut, som om man rent af sökte ut trindskallar till att sätta på viktiga poster.

Sant var emellertid, att Josop gick därnere och skötte sin kvarn som en dunderkarl. Inte upplyfte han just sin mun till mycket tal med mäldfolket, men så ofta det skedde, kom det alltid något konstigt ur honom.

För min del hörde jag till det parti, som höll före, att Josop inte var så dum som han gaf sig ut för, och den uppfattningen fick jag en gång då några syndaträlar fyllt honom.

Rätt som han gick där i fyllan och kastade korsben samt dråsade utför trappan, kom, min själ, patron dit och fick se hur Josop vände sig.

— Bevars väl, jag tror du är ösfull, ditt kreatur! röt han.

— Fuller? Nänämen, dä' ä' inte så väl heller, patron lelle! Ja ä' bara lite ömfotad! svarade Josop och raglade mot kvarnkammardörr'n, så att det skrällde i hela inrättningen.

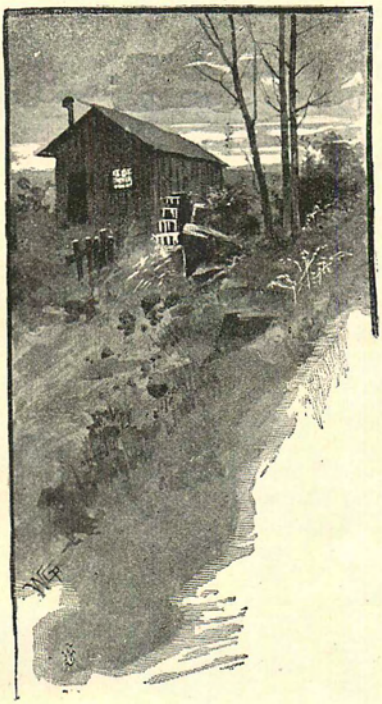

Patron kunde inte annat än grina och gå sin väg.

Nå, en kväll strax efter det spannmålstullen gått igenom, var kvarnen rätt talrikt besökt af folk, och en del af dem skulle stanna hela natten för att få malet med sig hem. Dessa senare sutto vid långvedsbrasan i kvarnkammaren och språkade om bå' nytt och nattagammalt, som man säger. Att talet också vände sig kring det »beträckta jor'bruket» faller af sig själf.

— Kors dä' va' så rätt! Ja' tog mä' mej ett tidningsbla' för å' ha' nå'nting att förli'a tiden mä'! sa' Sven i Hägnen, och tog fram en tidning ur innerfickan.

— Brabo! Läs då opp di dö'e först högt och rejält för oss!

Sven läste upp dödsannonserna och se'n måste han pusta ett tag.

— Dä' var då för ynkligt, — suckade Anders i Bo, rätt som han satt, — dä' va' då förfärligt, att Skam skulle få den gamle grefven te' sist!

— Skam? Hvilken grefve har han fått nu igen?

— Den, som va' dö i annonsen du läste. Där sto' ju inte, att han »afsomnat i tron på sin Frälsare», och då måtte väl Skam ha' huggit honom, om inte alla märken slå fel, ty den som inte dör i tron, han ä' förlorad, dä' har du väl reda på?

— Ja, ja, det har du rätt i, sa' Sven och tittade i tidningen, här står bara, att han afled, men inte att han afled i nå'n tro. Då har den grefven hett om öronen nu, och Gu' hjälpe oss lite te' mans!

— Gå nu in i tidningen och läs opp roligheterna för oss! Dä' andra ge vi attan! påstodo karlarne.

Sven lydde och tittade efter roligheterna, men rätt i rappet ·ek han till:

— Nej, du mildaste påsajödde! Hören, gubbar, hva' här står: »*Spannmålstullen höjd.*»

— Ä' du fly och evigt förbannad, dä' står väl så i helgotte heller:

— Jovisst, sjong-hi, sjong-hopp, sjong hej, fallerej! jubilerade Sven och började dansa på golfvet, ty Sven ville liksom gälla för att vara protektionist. Och ett par af de andra flögo nu också upp och började tralla.

— Åh, hojten I lagom, för dä' här ä' minsann ingen gröt å grina åt! inföllo de andra, som hade mindre och magrare hemman.

Och så spände de båda partierna till att gräla och diskutera och knyta näfvarna åt hvarandra och orera i Skvaltaby kvarnkammare, så att det var en lust och en glädje däråt.

Josop stod där handfallen och hörde på, men visste inte, antingen han skulle hjälpa protektionisterna eller frihandlarne, ifall det skulle bli stryk af'et till sist.

Plötsligt afbröt han hela meningsutbytet med att skrika:

— Ä' tullen höjd, go' vänner?

— Visst hundingen!

— Hur möcke?

— Mer än dubbelt efter hvad jag kan förstå, sa' Sven och började stafva i tidningen.

— Kors för den dåli'e, mer än dubbelt! hojtade Josop och sprang ut i kvarnen som en vilde.

Karlarne trodde, att han blifvit riktigt galen och glömde sin dispyt samt gingo ut för att taga reda på hvad som gick åt honom.

När de så kommo ut i kvarnen, fingo de till sin yttersta förfäran se Josop fara omkring med sin kappe och tulla det svåraste han kunde i deras mäldsäckar.

— Josop, håll, ditt kreatur! Eller har du blett galen, som tullar två gånger? Lägg te'baks spannemålen, annars vankas här smörj!

— Vankas smörj! Sa' ni inte själfva att tullen är fördubblad!

— Javisst, men . . .

— Ja, titta hit, ja tar bara två kappar till i hvar tunna, det är ju ärligt och rätt det? Dubbelt ska' ja' ju ha' enligt tidningen.

— Men du begriper väl . . .

— Tullen ä' fördubblad! skrek Josop.

— Förstår du inte, att det är bara på så'n säd, som . . .

— Tullen ä' fördubblad, tullen ä' fördubblad, och ja' blir evigt olöcklig för patron, om ja' inte tullar rätt! skrek Josop och tullade så att det yrde efter't.

Men då blefvo gubbarna utaf bägge partierna alldeles befängda och rusade på Josop såsom en man. Det bar ihop riktiga tag, det ska' jag säga. Ty när Josop blef retad, så var han inte god att ryckas med. Sven klente han till i skallen med kappen, och tre andra slängde han utför trappan till nedre rummet. Se'n sprang han efter en kvarnstenshacka och dref ut bå' protektionister och frihandlare. Och det tog mindre tid än jag behöft för att tala om'et.

Så det kan man då säga, att maken till het tullstrid får man leta efter.

Ett farligt rustande och skrik och lif och svärjande blef där sedan utanför kvarnen, och rätt hvad det var kom själfva patron nedspringande och frågade, hvad som stod på.

— Har inte tullen fördubblats, patron? skrek Josop.

— Jo, men inte behöfver du lefva som en stolle för det.

— Lefva som en stolle! Det är de här fähunnarne, som skapa sig galna, när jag nu, som rätt är, vill ta' dubbel tull af dem!

— Ack, du himmelske uroxe! grinade patron. Tror du att det tusenåriga riket är kommet så när, att vi få tulla dubbelt i våra kvarnar också?

Se'n redde han ut affären och förklarade tullförhöjningen för Josop, som strax blef lugn och dum igen.

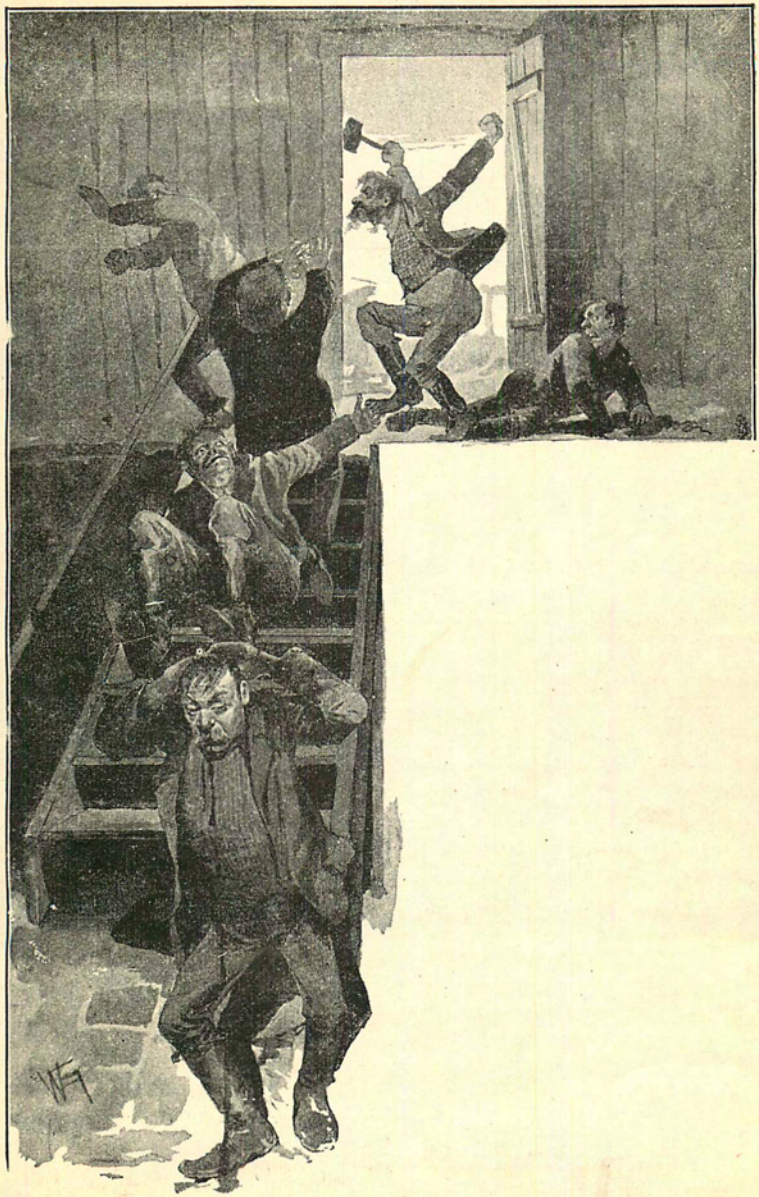

Alla karlarne voro ursinniga och svuro på, att det skulle dröja, innan de läto mala i Skvaltaby.

— Tull och stryk på en gång ä' vi för go'a te' å' underkasta oss här! sa' de. Och ingen vet, om de inte dragit dädan med säden omalen, om inte patron skickat ner kaffe och brännvin till dem.

I sken.

— Att vara en moralpredikant och en sedlighetsifrare är ett tungt och ett otacksamt yrke, som jag skarpt funderar på att öfvergifva. Och jag skulle ha gjort det för länge se'n, om jag vetat, hvad annat jag skulle slagit mig på, sa' Jöns i Hultet.

— Riksdagsman ha de velat ha mej till här i häradet. Men jag har stridt emot manliga och allt härintill blifvit bevarad från det eländet. En reel och god kristen vill icke bli riksdagsman, om han har någon aktning för religionens sanningar. Det står något om att man bör vakta sig för att »sitta där de bespottare sitta». Och hvem vill väl då efter detta årets upprörande och hemska val sitta i kammaren bland socialister, anarkister, metodister, baptister och liberalister, vilddjur och andra fritänkare? Och om en än hade en Waldenströms mod och panna att trots skriftens bestämda varningar bänka sig i denna förbistrade hop af fasaväckande bespottare, så finns det dock en annan omständighet, som bör afhålla en person, hvilken är mån om sin reputation, från att låta välja in sig i den förtappade riksförsamlingen.

En nyvald riksdagsman riskerar nämligen alltid att bli afporträtterad i Aftonbladet och därvid gjord till den hiskligaste bland grömsingar i landet, till ett ohyggligt vedertecken bland folket och till en skräck för kvinnorna och till en utskämd man för tid och evighet.

Nej, lycklig och säll den man, som går fri från riksdagen.

— Men när fruntimren få rösträtt, går du ingen dag säker; då ryker du nog med som en söt bit! hånlog Sven Hansson mot Jöns.

— Sven Hansson, du är en idiot. Du begriper dej inte på kvinnor ett dugg. Men det gör jag, genmälde Jöns. Nänämen, fruntimren passa sig för att skicka upp sina älsklingar till det stora fördärfvet i Stockholm. Dem vilja de nog ha hemma och kela med under den långa och kalla vintern. Men de ko-, vind- och

hjulbenta, de kutryggiga, flintskalliga och snedögda, de blodfattiga och obekväma, komma kvinnorna att afskilja för riksdagsmannakallet, när de få rösträtt. Hvadan det täcka könet icke kommer att så synnerligen mycket förändra den folkvalda kammarens nuvarande utseende.

— — — —

— Men det var ju inte om riksdagen vi skulle språka på denna stunden. Likare saker ha vi gualof att resonera öfver, afbröt Jöns.

— Jo, det är otacksamt att vara moralpredikant i dessa tider. Moralen vill inte bita på det syndiga släktet, hur man än hamrar på det vecka efter vecka, sent och bittida, natt och dag.

Jag har såsom hvar och en vet gråtit och tiggt och bedt, jag har skräppt, och jag har skam till sägandes en och annan gång äfven skällt, men tror ni, att mina socken- och häradsbor blifvit bättre för det. I helgotte ock! Nej, de stå på samma punkt och Gu vet, om de inte till och med bli illvettigare år efter år. Till slut blir väl folket så pass, att de borde vara mörkrädda för sig själfva. De ä' redan så djädriga, att det har sig svårt att bå skrifva och tala dem till lags. Skolor hjälpa inte, ej heller skolmästare, sedan nu flera af dessa gjort sig förfallna till riksdagen och börjat begå politik. Ve det land, där sådant kan tima! Predikan uträttar föga, sedan hvarenda skomakare blifvit en exeget. Biskoparne tro de inte — åtminstone i Jönköpings län — Waldenström följa de förresten — och hvad ändå värre är, de rätta sig snart inte efter det tuktande innehållet i goda böcker på Beijers förlag, hvilka dock vore ett godt och säkert rättesnöre för fäderna.

Hvar skall detta taga vägen, mina kär'sta vänner? Åt helsefyr, förstås! Och min själ gråter, ty ungdomen är alldeles förvillad.

Visserligen ha vi fått den att i ganska hög grad öfvergifva dröckjom, hvilket är en god sak. Men när de unga männen och kvinnorna dängde ifrån sig sina flaskor och glas, kastade de sig i stället med sitt inneboende raseri på bicyklar. Så de ligga i alla fall och vältra sig i dikena härute och fördärfva armar och ben både på sig själfva och hvem de möta. Så fort en pojkstolle borgat sig en velociped och grenslat det kreaturet, väjer han för intet, knappt för prästen en gång, utan han brusar på blindt. Gu' gifve, de en gång blefve lika mordiska och barbariska, när det — kan hända rätt snart med det styre vi nu synas få — blir fråga om att rida omkull och ödelägga ryssen.

De bli kanske lagom nosastyfva då. Men om höstkvällarne hänga de sådana där acetylenlampor på sina förhärdade cyklar, så att en gammal människa aldrig kan våga sig ut. Ty en kan aldrig

veta, antingen det är skam själf eller en annan hjulryttare, som kommer emot en såsom en blixt och en glupande ulf.

I Ragnaröks socken ha de i detta nu elfva gamla käringar, som blifvit galna af skrämsel för de där lyktorna, och ordföraren i Ragnaröks kommunalnämnd skrifver och plitar, så att svetten lackar af honom, till så många dårkistor och dårasyler, här finns i landet, för att få råd med käringarna. Men öfverallt är det, gunås, fullt af stollar. Är det inte grant och hugnesamt kanske?

I söndags afton sutto Kajsa och jag i vår pyntade, enrisbeströdda stuga, läsande »Strix» och andra traktater och anade intet ondt för tillfället.

Då fingo vi plötsligen höra ett förfärligt hallo och pip, skrål och skällande från gatubacken. Kajsa och jag ut, förstås. Hvad fingo vi se, tror ni? Jo, först vår dräng hängandes krokig öfver framhjulet på cykeln i full fart genom kohagen. Men vrålet kom från vår gödselpöl, i hvilken självfaste nämndemansmora låg vidöppen och fördärfvad i anseende till kappa, silkesschal och helgdagsklädning. Drängen hade naturligtvis barkat på henne med cykeln och suttat ner henne i det otäcka hålet.

— För all del hjälp henne! sa jag till min lilla Kajsa, som hade tagit på sig en misskundelig min, fast hon nog, kvinna som hon är, gladdes åt nämndemanskans olycksfall.

— Du ska' va' med och klä å mej hvareveliga trå', för ja' vell unnergå laga syn på stället! fräste gumman till mig och antydde, att en stämning hängde öfver oss.

— Låt honom slippa dä'! Dä' blir nog redigt ändå, bad Kajsa.

— Nähä, han ska' vara mä', och laga syn ska' här bli med redig okulär besektning utå ojäviga personer. Tror du inte, jag vet, hva' lagen säjer, ja' som ä' gift med en nämndeman? resolverade moran.

Och jag fick vara med om den laga synen på nämndemansmoran.

— Tror ni, att det var ett grant göra eller ett skönt skådespel? Åh, inte så allra värst, suckade Jöns.

— Men sådant får man underkasta sig, fortfor han, i ett land, där ingen moralpredikan biter på befolkningen, där man sliter sig från kyrkan och bara lyssnar till samlingspartiet och andra falska profeter.

»O, fosterland, hvem spanar dina öden!»

— Jaha, så var det med den saken och med den laga synen å nämndemansmoran. En skön syn i sanning!

Men nämndemannen blef besatt. Han satte sig ner och skref

en motion till stämman angående skatt på velocipeder och förbud för deras begagnande efter skymningens inbrott.

— Dä' går aldri' igönom! sa' folket.

— Dä ska' ja' bli man för. Här finns hundskatt, och då bör här också va' velocipedskatt. Ha de råd att hålla sig en dyr maskin, så har di, min själ, råd skatta för honom också! lät nämndemannen. Och efter som det var min synddrypande dräng, som puttat hans arga hustru i gödselpölens lugna men fördärfliga och stinkande våg, måste jag hålla med nämndeman. Vi drefvo också igenom en hejdundrande skatt på cyklar inom socknen.

Men konungens befallningshafvande skall ge sitt utlåtande, så en kan inte veta, hur det går med beslutet till sist. Landshöfdingen brukar ju alltid kasta omkull våra beslut och säger för det mesta, att vi gå utöfver vår befogenhet här i socknen och lägga oss uti sådant, som inte hör till kommunens hushållningsangelägenheter.

Men ska' en hop pojkar få fara omkring på trissor och hjul och hushålla, som de tycka med våra ärbara hustrur och vältra omkring dem i hvad smörja som helst? Är detta frukten af proportionalisternas seger, då må hundringen va gift här i landet. Hör så'nt till de bebådade reformerna, så vilja vi inte vara med. Nej tack, gubbar! Vi vilja för resten inte bli reformerta eller reformerade, för vi ä', gualof, de argaste protestanter i luterska läran, protestanter in i märg och ben och till döadar.

— Men hör nu ytterligare. När pojkarne fingo veta, att vi lagt skatt på deras helsikesmaskiner, blefvo de ilskna och vrenska, förnämligast på nämndemannen och mig, som varit de kraftigaste talarne på stämman och svuro att hämnas. Och det ha de gjort.

I onsdags kväll gingo nämndemannen och jag ifrån ett ystekalas i Påbo, sedan det blifvit mörkt. Vi gingo stadigt och säkert, emedan vi voro nära nog nyktra. Ty fastän Isak i Påbo är rik, är det just icke så värst bevändt med hans kalas.

Nå, rätt som vi gingo och talade djupa och gedigna ord, rusade en skock pojkar — de där bildat ett samlingsparti vid ett mörkt hål i skogen, på oss, nappade oss under armarne och spände till att skena med oss utåt vägen, skena, så att elden lyste under klackskollorna på oss. Hättor och käppar tappade vi.

— Hva i all sin dar vell I? flämtade vi och höllo på att tappa andan. Ty inte voro vi vana att springa och skena. Nänämen, här en var't gift några år, skenar en och hoppar så lagom.

— Ni vell inte ve' nå't raskt framåtskridande, som i alla fall ä' tidens lösen. Hvar I ser nå't, som vill framåt, söker I er förhärdade gamla reaktion som broms på det, flinade pojkarna och skenade fortfarande med oss. Mycket har jag varit med om i min

dar, men för något värre har jag aldrig varit ute. När nämndemannen och jag sökte vräka oss på vägen för att undgå springandet, stucko de förstockade cykelägarne oss i ryggarne och annorstädes där bak med hvassa sylar. Vi voro tvungna att skena. På det viset sprungo de med oss ända till Hagenborg, där de häfde in oss till de bägge sömmerskorna, som bo där och inte just ha så vackert rykte om sig.

Där blefvo vi liggandes som slaktfä både nämndemannen och jag i flera timmar utan att kunna tala. Så fördärfvade voro vi. Men under tiden underrättade pojkarna våra hustrur om, hvar vi stodo att hämta.

Mina vänner, i sinom tid kommo hustrurna till oss. Och när de funno oss i ett förstördt tillstånd hos sömmerskorna i Hagenborg, ja — ni kan tänka er, hvad som då följde. Jag vill emellertid draga en slöja öfver det uppträdet. Jag skäms som en hund, när jag tänker på't. Tycker ni emellertid inte, att världen bör stöpas om? slöt Jöns.

— Visst tusingen! medgåfvo vi andre.

En förskräcklig härhöfvidsman.

I hela Östbo härad fanns icke en mera hjältemodig, maffig och dödsföraktande pojk än Johannes Svenssons Svente i Galtebo. Och i hela Småland gafs det nog ingen, som kunde tjoa och skråla och föra ett sån't väsen och regemente vid marknader och på auktioner som denne välsignade Svente. Det var en stor lust att se honom och en sannskyldig fröjd att höra hans stämma ljuda. Men man fick icke hafva dåliga nerver, ty hans muns tal var fruktansvärdt och öfver höfvan skräckinjagande. Svente behärskades af en mani, hvilken, gunås, är karakteristisk för en stor del landtpojkar, en underlig och obegriplig mani för resten. Så fort de nämligen komma till en stor folksamling, såsom till exempel en marknad eller en annan mera högtidlig tillställning, där mycket folk och mycken ungdom samlats, så låtsa de vara druckna, sätta hattarna grufligen på sned, ragla, drägla sig, spotta, hoppa upp och sparka i luften, svärja, hojta, tralla och vända sig, som om de hade en half liter »starkt» uti sig. I själfva verket ha de kanske icke smakat en droppe eller det ska', kantänka, se så förbåldt manhaftigt och karlavuret ut att vara »på lyran», när man är ute på nöje.

Hur de kommit till den uppfattningen, det begriper åtminstone inte jag, men modernt och högsta »chick» är det i alla fall bland oomvända och icke absolutistiska pojkar i socknarna att spela fulla på marknaderna. Och i den konsten var Svente i Galtebo ett lejon. Jesses, så han kunde skapa till sig, och så han kunde hoppa upp och slå eldgnistor ur Värnamo gata med sina klackskållor. Han kunde ragla emot och slå omkull en käring såsom ingen annan, och om då käringen tog sig för att skälla ut honom, så kunde ingen med hemskare tonfall än han ryta:

— Tig käring, för om du tar hit hela din släkt å din släkts söskenabarn ifrå' världens skapelse och hela din socken och länsman och faen och sjutton tusen fjäringskära' och nittan regemente vakter, så ska' ja såla er opp åt sjunde himmel mä' mi lellefinger

på fyra sekunder. För här är en pojk, som inte bäfvar, å här gungar du lätt, käring!

Sådan var Svente, och jag såg honom inte baxna mer än en gång. Men då var han också illa ute. Han hade stött sig med tre elfvaåriga Värnamogaminer och för dem flydde han såsom en hare en half fjärdingsväg. Då upphanns han och fick smörj.

— — — —

En sådan bjässe var Svente, och det var därför icke underligt, att töserna voro galna i honom, ty kraftiga, djärfva och oförfärade pojkar bli alltid föremål för mycken kvinnodyrkan.

Svente hade också fästmör bå' till höger och vänster härnere, men Mina i Vråen var hans reela och bestämda.

Så hände det sig omsider, att det blef liksom tvångsmål för Svente att äkta Mina.

Då ville han emellertid inte vara med längre. Mina grät, Svente hädade och svor och regerade som en stolle, och när intet annat hjälpte, stämde hon minsann Svente inför Östbo vällofliga härads-rätt. Den åtgärden förskrämde dock Svente till den grad, att han for af som en pil till Amerika.

Där hade han, enligt sina bref till Galtebo och till känningar och bekanta, ganska snart hunnit att uträtta stora och dråpliga gär-ningar.

Aldrig kan man träffa Johannes, hans far, utan att gubben har något underligt och äfventyrligt att berätta om »Svente i Fylla-delfien.»

— En så'n tur, som min Svente har därinne, har en väl aldri' hört omtalas! Tänk bara, att han varit löckelig nog å bli änke-man tretton gånger på två och ett halft år! lät gubben en jul.

— Dä' va' märkeligt, hva' dö'en far fram mä hans kvinnor! ropade jag.

— Dö'en! Nä gu'bevars, di har inte dött ens tredjedelen. En del ha' römt, men di fleste ha blett bortröfvade, och en del, som varit öfvervackra, har han sålt och fått tusentals daler för dem. Så'n är seden därinne, skrifver Svente, och en så'n lag borde vi ha här också, så kunde pengar komma i rörelse! utlät sig den gode Johannes i Galtebo.

— Då ä' väl Svente riker?

— Riker! Nok hundsingen tror ja', att han skulle kunna lösa sej te' hela Byrums socken mä' bå' Görahof och Bratteborg och Eckersholm, äss han hade lust! stoltserade Johannes.

Men en dag stod gubben i postkontorsförstun och las ett Ame-rikabref, allt under det han darrade och smågrät.

— Ä' dä' illa mä' Svente nu? sporde jag.

— Inte än! Men nu ä' han utkommen i kri'et, å när ja' nu läser om hur barbarisk han ä, så tänker ja', att dä väl aldri' kan gå löckeligt igönom för honom. Läs själf! jämrade Johannes.

Och jag las:

Elskade Johannes Svensson Esq. i Galtebo, Jönköpings län, Sweden.

Well! Nu fattar jag pennan för att låta er vetta, att jag är befälhafvare ute i sjökriget mot Spanien och Kuba, som jag nyss tatt in. Här i United states finns det fler meljonärer än bönder i en körka vid messommarstien, men här finns förbaskingen inte en enda krigsbefälhafvare, som duger. Och så unnerligt är inte det. Well, här finns ingen Skällingaryds slätt där de få lära exersyss. Ä Mina gefter än? Well, nu lofvade presidenten mej att bli borgmästare i den största stad i United states om ja ville ta' hand om spanjorerna och ta' in Kuba och sätta af deras drottning. »Ålrejt, det ska' snart va gjordt», svarade jag och for hit. Här låg våra pansarskepp i bukten och vaggade och gjorde ingenting, utan Sampson satt och drack champanj i aktersalongen, och karlarna häfde i sig whisky och spelade poker på däcket, och spanjorerna grinade och lagade sig till med kanoner, som va' en fjärdingsväg långa och grofvare än det värsta körketorn. Då ble' jag etter rasande, började komdera på Skällingarydsvis, hvilket satte skräck i krigsfolket. Första kulan, jag suttade af, träffade Maria Teresa uti aktern, så att hon sto' på hufvet i hafsens djup med man och hela kosidangsen.

»Hurra för Svan Johnsson!» skrek Sampson och alla amerikanarne.

Sen gaf jag infantinnan Mercedes ett tjufnyp i bogen, så hon blef liggande som ett slaktefä på ena sidan, och te' sist gjorde jag i ordning ett skott, som fläckte och ref opp hela skrofvet på drottning Krestina och gjorde kål på allihop dom spanska amiralerna. »Lefve Svan Johnsson!» vrålade Sampson och allt det andra underbefälet.

Sen komderade jag landstigning på Kuba, och inom tjugo menuter hade vi tatt in hela landet. Vi slo ih'äl öfver nettitusen personer, men här ä två meljoner till, som vi ska' expiera i mor'n, om dom inte godvilligt lägga sig unner oss. Sampson vill, att jag ska' bli kong här på Kuba och regera öfver alla öar, som finns i hafvet häromkring, men jag töcker inte om klematet i detta kontryt utan blir heller borgmästare i Chicago. Annars är här very granna tobaksland och helsefyrs bjutefulla fruntimmer. Här va' nyss tre prensesser, som sa', att de ville gefta sej mä mej alla tre i ett tempo och ge mej alla sina rikedomar, om jag skonade Kuba.

Men di nös sej den gången. Hva' jag har lofvat prensidenten, det håller jag. Men nu får jag sluta för den här gången, för här är brådtom. Hälsa alla känningar, och säj dem, att äss ja nu komme hem och till Skällingaryd, så blefve dom allt tvungna att göra bå' halt och frunt och sköldra och deskfilera för mej, rätt så styfnosia dom va' emot mej, när ja' exerade. Men dä ä inte lönt, att I skrifver, förrän jag kommer ifrån kriget, så ni får en redig adress, för hit är ingen brefgång nu.

Tecknat af en vän i hast

Svan Johnsson.

— Ä'ke han en öfverdängare! Bara han inte försyndar sej mä' att döda så möcke fruntimmer och folk! sa' Johannes.

— Åh, dom ä hedningar och katoliker, genmälde jag.

— Nå, dä förändrar saken, lät gubben och såg tröstad ut.

Gamle Hägg.

För ett tjog år sedan hade vi den förskräckligaste hjälte man kan tänka sig nere i vår gamla fattigstuga.

Hägg hette gubben, soldat hade han varit, och om någon kunde klarera hur det gick till i krig, så var det då Häggen, ty han hade varit med både i Tyskland och Norge.

Särdeles i detta sistberörda rike hade han, enligt hvad han själf erkände, farit fram som det värsta vilddjur, så det är då inte så underligt, om norrbaggen hade lite svårt för att älska oss svenskar.

Häggen svor och bedyrade, att han ensam förskrämde nästan hela Norge, och att det egentligen var han, som satte dess krona på Karl Johans hufvud och skapade unionen.

En sådan bjässe var Häggen.

Gubben tillbragte sista åren af sin lefnad i fattighuset, fastän det är svårt att fatta, hvarför en så tapper man, en kungamakare ex professo, skulle få en sådan reträttplats på gamla dagar.

Ty om man fick tro allt hvad gamle Hägg berättade om sina bravader och mandomsprof i krigen och förnämligast under norska fälttåget, hvarunder han farit fram som en sannskyldig vandal, så hade han varit en riktig dunderkarl i sin dag.

Det var i allmänhet kort före jularna, då han vandrade omkring i socknen och tiggde helgdagssofvel, som han kungjorde sina hjältedater för det förbluffade folket.

Själf påstod han med tvärsäkerhet att det var ministrars intriger och tjufknep, som bragt honom i elände och fattighus.

— Di va' afondsjoka! upplyste han med sin egendomliga vana, att alltid uttala u såsom o.

Men en annan gratialist inom församlingen, hvilken ock varit med i krigen, påstod, att Häggen inte var annat än en lögnare, att han varit en riktig skråe och backhare i fält, där han för det mesta åkt med trossen och skurit sina lagrar som kock.

Men det är i alla fall inte godt att veta, hur det var med den saken, ty Häggen yttrade alldeles detsamma om den andre, hvilken han jämt och samt nedsatte. Han fulltygade ock sin tapperhet genom att visa ett stort ärr på sitt bröst.

— Det feck ja' utå en länkakola ve' Läppsig! Men hvar har den fördömde Spjot sitt ärr? Har han nå't, så setter dä' väl i röggen på den poltronen! dök Hägg.

Samma ärr lyckades han en gång få visa för kung Karl XV, då han reste genom socknen. Och den förevisningen inbragte en förhöjd gratifikation. Men ärret i bröstet var dock, skam till sägandes, ingenting annat än minnesmärket efter en gammal fistelgång.

Så något egentligt sanningsvittne var gubben svårligen, och det är nu godt och väl detsamma, ty hade han i själfva verket varit så barbarisk i Norge, som han sade, skulle norrmännens ovilja mot oss under dessa 80 år varit liksom en smula rättmätig.

Det må nu för öfrigt ha' varit hur som helst med hans tapperhet och grymhet: martialisk såg han dock ut, och när han berättade om sina öfverlägsna gärningar, syntes det tydligt, att han själf trodde på hvart enda ord såsom på det yppersta evangelium. — — —

Under det tyska fälttåget hade han naturligtvis också varit en hisklig bjässe.

— En gång kommo vi, sa' han, till en otäck stad, som det var nära på lögn för oss att ta' in. Kolorna stodsade mot stadsporten. Då blef Karl Johan så himla förbanskad, att han sparkade sönder sina stigbyglar, där han satt på hästen. Men i detsamma fick han syn på mej.

— Kan do säga mej, hor i hondan vi ska' komma in i den fördömda sta'n, Hägg? skrek prinsen.

— Ja bevars! Får ja' tolf rejäla karlar till hjälp, ska' dä' kveckt vara gjordt, lät jag. Nå, ja feck 12 andra och så geck vi och högg ett timmerträ, stort som en körkstapel. Mä' dä' hejade vi ner stadsporten i tre tempo. När så porten skramlade ner, blef Karl Johan så skrofgla', att han grät och prisade God, sägandes: »do va mej då en helsikes oxe, korpral Hägg!» Och detta ä' dagsens sanning, för ja' ljoger inte som den poltronen och marodören Spjot gör. — —

Frågade man Hägg, hurudant han fann det tyska folket, svarade han alltid med sin allvarligaste och mest trovärdiga min:

— Åh, dom som andra utländare, otom det, att dom sköt opp och idisslade ett par timmar efter det de hade ätit!

* * *

Sina dråpligaste mandater hade Hägg likväl utfört i Norge.

När det var slut i Tyskland, hade han hoppats att få hvila och gifta sig ett grand.

Då han emellertid i stället fick gå mot Norge, blef han för den skull så hiskligt ursinnig, att han beslöt att helt förkrossa det landet i två tempo och göra processen grufligt kort med norrbaggen.

— När vi kommo dit, sa' han, marscherade vi rakt på Kresjania, och där sto' allihop norrbaggarne och va' så styfva i nosen, som om di rådt om hela jordklotet samt fördobblade sig på, att de skulle göra kål på hvarenda svensk krigsman som vågade sig inom skotthåll.

RIKS
KASSA

— Blef' ni inte rädda då, Hägg?

— Åh hot! Rädda för dem — tvi tosan! Vi sågo nog att hasorna darrade på dem, fast di va' styfva i käkbena. Stor i orden och liten på jorden, heter dä' jo. Och Karl Johan bara grinade åt dem, så att han kunde spräcka sig.

— Stora ord och fett fläsk fastna inte i halsen på nå'n och minst på de där herrarne! sa' han.

— Nå, hva' fläsket beträffar, så är det väl sällan dom få smörja sig mä' så'nt, såvida vi inte ta' hand om dem, ty som de nu ha' dä' ställdt för sej, få di hålla te' godo mä' sin blötfesk, Ers nåde! sa' jag te' Karl Johan, för han ville alltid ha mej i sin närhet, lät Häggen.

— Sen frågade Prensen dem på rena och rama allvaret, fast helt beskedligt och högtidligt likaväl, om de ville veta hot och slota sej te' Svärjet och afskeda kongen, som de hade gjort åt sej. Men di va' fortfarande styfva i nacken och homöret och menade på, att de skolle stå som en man lika säkert och fast som »Dåreberget» — dä' ä' ett berg di ha' — ända te' domedagsottan.

— Men då blef Karl Johan stött och drog sabelen, reste sig opp i stigbyglarna och pekade på Kresjania:

— Skjot pojka, skjot en rejäl salfva på skräfvelmånsarna, så få vi si hur länge di stå! ropade han.

— Och vi skot på sta'n. Men då ska' I se, att norrbaggen fick fötter under sej. Jesses, så dom la' i väg uppåt berga, och aldri' har ja' sett och aldri' får ja' se så springas, grinade Häggen.

Se'n talade gubben om, hur han trängde in i Kresjania. Han och en vice korpral Bo voro de första, som rände in i sta'n. Strax innanför stadsporten träffade de på en norrbagge, som satt på gatan med bägge benen afskjotna och muttlade, grinade illa och pekade på sitt öra.

— Ja försto' grant, förklarade Hägg, att karlen ville, att vi skulle skjota ner honom redigt, fast ja' töckte, att dä' inte var lönt att kasta krot på döa hökar. Men Bo klente te' honom mä gevärskolfven, så han skulle slippa att plågas, den skråen.

— Se'n var det Bo och jag, fortsatte Häggen, som satte af i språngmarsch in i konglia slottet. Alla vakter flydde hofvodstopa, när de fingo syn på mej, och i det allra innersta rommet i slottet träffade vi på den norske kongen. Han satt på sin kassakista och hackade tänder och darrade i hela kroppen, så att krona' flaxade hit och dit på'n. Drottninga' sto' i ett hörn och grät och snöt sig i förklä't.

— Låt mej få smita af med drottninga' och kassan, Hägg, så ska' bå do och din kamrat få tosen dokater och en hoffröken hvar! tiggde kongen.

— Nä', du ska' väl så i helgotte heller, din räf, som vill fresta så godt som gefta karlar! röt Bo och sköt på kongen.

— Men det tog bom, förstås, ty Bo darrade på manschetten, och det vill kallt blo' till när en ska' skjota ner kongar. Dä' ä' skam så vekti'a och högtidli'a ögonblick. Men i detsamma la' ja' an på'n och det tog träff, så att kongen stopade utan att säja så möcke' som »aj» en gång.

— Var dä' hemskt och barbariskt, säjer ni? Jojo, sådana där stugegriser, som folket nu ä', kunna väl tycka så, men på dä' viset ska' dä' gå till i krig, om de ska gå rejält!

— Nå, när kongen fallit, tog ja' opp krona', Bo tog kassakistan på röggen och så gingo ví ot på borggår'n, där vi mötte Karl Johan och generalerna.

— Si här, hva' ja' har hämtat hos Ers höghet! sa' ja' och räckte honom den norska kronan.

— Och här ä' rikskassan! pustade Bo och släppte kassakistan i marken, så hela jorden rongade.

Men då blef Karl Johan riktigt bå' rörd och gla'. Han fick stora tårar i ögona, när han hoppade ner af hästen och sa':

— Du' ä' hin håle själf, och Gu' välsigne dej, min käre Hägg! Men har du hämtat kronan, så ska', ta' mej skam, du och ingen annan sätta henne på mitt hofve'!

Och så knäböjde Karl Johan på borggården i Kresjania, och ja' satte kronan på hans konongsliga hofve'. Hon passade som om hon var't gjord åt honom. Och när han se'n reste sig opp, sa' han så att allesammans generalerna hörde dä':

— Kassakistan får do och Bo ta'. Dä' ä' väl inte för möcke för en kongakrona!

Och vi tackade förstås.

— Hva' dä' blef af den stackars drottninga, frågar ni? Jojo, när hon fick se, att ja' sköt ner kongen, så flydde hon genom ett fönster. Men hon hann inte långt. När hon kom ut på fältet blef ho' belägrad otå generalstaben och nerskjoten, ho' mä' te' slotet.

— Var dä' omänskligt? Nä', dä' va' så hondan heller. Hade inte vi drabbat på så bra, hade norrbaggen sväljt vårt rike, så opphetsad och otsvolten va' han, pricis som en varg. Och där va' flera generaler, som sa', att den dag skulle komma, då vi finge ångra, att vi inte va' ändå strängare. Fast drottninga' var då kanske onödigt att belägra. Hon kunde väl inte stort ondt göra, den sjåtan. Men dä' doger inte att döma öfver generalstabens gärningar!

— Om Bo och ja' ble' rika, frågar ni? Ja, vesst tusan var dä' en hel hop i kassakistan. Men när en ä' ote i krig, så aktar en hvarken lif eller pengar. Dä' geck åt som en dans bå' brännvin och fruntemmer! lät Häggen.

På det viset lär det, enligt hvad denne gamle krigsbuss berättade, egentligen ha' gått till med skapandet af unionen.

Det stämmer nog inte riktigt med historien, men denna har härvidlag så många versioner, så man kan inte så noga veta, hur det egentligen bar till. Hemma i socknen trodde vi i det längsta, att Häggens ofvanstående utredning var den enda riktiga.

En häradsfriare.

Det finns folk, som synas liksom förutbestämda till elände, olycka och lidanden, liksom det också å andra sidan finnes personer, hvilka allting går väl i handom, om de se'n rätt vända sig aldrig så illa.

Mången gång är det dock människans egen skuld att hon blir slagen så att säga till en slant och att hon varder till spott och spe inför sina likar.

Sålunda kan man tämligen riktigt påstå, att de, hvilka icke med allvar söka till att tämja sina passioner och syndfulla böjelser, icke äro utan egen skuld till det elände, hvari de råka, och i hvilket de vanligen allt djupare och djupare sjunka.

Sven i Målen hade blifvit en olycksfågel, en fattiglapp, som mistat sitt anseende bland människors barn på grund af sin okufliga passion för hästbyte.

Han har bytt och kränglat och krabbat, så han har nu inte ett söndrigt grimskaft i behåll. — — —

Pelle i Månsagård har fått gå ifrån gård och grund för sin eländiga lust att springa omkring i skogen med bössa och hund, i stället för att masa fram och åter på sitt gärde bakom en plog.

Bonden är skapt att arbeta på åker och i loge, men inte till att springa toseter efter harstackare och tjäderhönor. Det är herrars och latmaskars göromål, fast Gu' må veta, att äfven det kan suga kroppastollen värre än den argaste ottetröskning. Men det slår dåligt i spann och medför nästan lika usel förtjänst, som att bråka och slåss på marknader, torgdagar och auktioner.

Handelsman Vingelblixt i Åbo har blifvit ett reelt vrak för spels skull.

I början af hans bana var det storståtligt att se honom och iaktttaga, hvilken maffe han var, när han kom fram till kyrkan vid midsommartiden i nya gummigaloscher n:r 13 med yllefoder och i stor ytterrock.

Han var så rotad då, att han inte med egen handkraft mäktade taga upp plånboken. Så stinn var hon och så trångt satt hon i innanfickan. Skulle hon fram mens han stod bland det beundrande folket på kyrkbacken, så dängde han alltid tillbaka öfverrocken och sa' till någon af de närstående:

— Ta' i ett tag å hjälp me' opp mä' plåneboka! Ho' sväller lite' för möet. Tråka ner henne kan ja', men ta' opp henne ä' värre!

Och folket var rent förbluffadt, fast det var en och annan, som grinade och sa', att det fanns flera gamla flottiga nummer af »Fädderneslandet» än sedlar i boken.

Men nu ser Vingelblixt inte så väldig ut och det är sällan det finns nå't te' salu i hans »botik»! Han har spelat bort alltihop, till och med »plåneboka», på knack och i Hamburgerlotteriet. — — —

Jösse i Lappebo har dukat under för sitt brännvinsbegär, Sven på Skogen för sin högfärd och Kalle i Björnås har blifvit ett socknaspektakel för sitt myckna friandes skull.

Ingen af allihop de här stackarna har makt eller mod att resa sig ur sitt elände eller att lägga kapson på sina begärelser, utan de fortsätta i sina laster så godt de kunna. Är det möjligt, så byter Sven i Målen hästar än i dag, fast det nu bara kan ske med tattare och rackare. Pelle i Månsagård lägger ut giller för orrar, ty han har inte ens en bössa längre. Vingelblixt har alltid en gammal kortlek i fickan, Jösse vill inte bli »opslutist», Sven på Skogen kom med gröna vantar till sista julottan, af högfärd blott, och Kalle i Björnås slutar nog inte opp med sitt friande förrän han tryter en gång. Fast man kan tycka att han häromsistens borde fått bot för det.

Kalle bor uppe i Norra Vedbo, och Gu' tröste oss, har han inte friat igenom hela häradet, utan att det någonsin velat ta' skruf för honom.

Han är slagen till en slant den stackarn.

I hela det goda häradet finns det inte en man, som varit utsatt för eller trotsat så många faror, som denne unge man. Han har fått smörj på hvarenda auktion och marknad, som hållits där i trakten på de senaste sex åren.

En julotta satte en rival krokben på honom midt på själfvaste kyrkogården, så att Kalle slog framstupa i Herrans hus och fördärfvade näsan, så att hon såg ut som en halfkokt palt på'n under hela helgen.

Sällan har han varit på någon ungdomsbjudning utan att de trattat i honom bittervatten i stället för sockerdricka. Och en gång när han skulle stå fadder i kyrkan fingo de fatt i honom utanför ringmuren och klippte af honom den ena mustaschen. Sådan måste han klifva fram till altaret. Prästen varsnade icke hans jämmerliga och förstörda skönhet förrän just i det ögonblick han grep barnet, men då blef han så förfärad och bestört att han på ett hår när hade tappat ungen i golfvet.

Kalle i Björnås har under sina giljarfärder nattetid dråsat ner i brunnar, hållit på att omkomma i gödselpölar, blifvit instängd i källare, tvingats att krypa upp genom köksskorstenar. Ja, det står icke till att räkna upp alla de fasligheter, han fått utstå under sina fåfänga försök att få begå äktenskapets sakrament.

Men han har aldrig låtit sig förbluffas.

Sistlidne jul trodde han sig vara nära målet. Han hade fått halft löfte af en flicka nere vid sta'n och de kommo öfverens om, att han skulle komma till henne en kväll. Ty så där i närheten af städer äro töserna inte så värst krångliga af sig. Men äfven hon var falsk och full af svek, som ju många fruntimmer äro. Gunås, det ha' vi allt erfarenhet af litet till mans. Hon omtalade för några af sina andra beundrare att »all världens friare», som Kalle ock nämndes, skulle komma till henne den och den kvällen. Och så redde de sig genast till att göra honom ohägn.

Nå, på sagd dag gaf sig Kalle ridandes på sin mors gamla märr ner till flammans bostad och band hästen i skymundan vid en gärdesgård samt smög sig sedan med klappande hjärta fram emot huset. Rätt som han gick, fick han se en kjol skymta och en kvinna sväfva in i förstugukammaren.

— Anagga den Mina! Ho' vet hur dä' ska' va' och ä' inte så motbärliger som de förhärdade slynorna där hemma! jubilerade Kalle och satte efter henne in åt kammaren.

Man kan tänka sig, att hjärtat klappade reelt i honom, när han förnam, att dörren stod öppen för honom, och än värre blef det, när han fick se ett fruntimmer på spjälsoffan därinne.

— Gu' kväll! stammade Kalle.

— Töst, töst! hviskade tösen.

— Ja, gubevars! ja ska inte ställa till något skoj eller dån! mumlade älskaren samt gick på tå fram till flickan och tog henne i famn.

Men när han i samma vefva skulle till att kyssa henne, förnam han det alldeles som om han fått tusentals sylar emot ansiktet, och ett starkt os af brännvin och snus strömmade emot honom öfver den skönas läppar.

Och så underligt var inte det ty det var ingalunda Mina han fått fatt uti, utan en förklädd dräng, den mest stubbskäggige och fule grymsing, de kunnat leta upp i hela socknen.

Och då kan man tänka sig hur dan han såg ut.

Kalle barkade burdus på dörren och tjöt:

— Ja' ä' evinnerligt bedräen igen! Men han hann knappt utanför förstugubron förrän en hop andra drängar fingo fatt i häradsfriarn och handterade honom värre än om han varit ett oskäligt kreatur.

Den ene öste öfver honom ett karbolbad, en annan smetade öfver hans ena kindben med bläck och det andra med rödfärg. Andra åter kastade kalfvablod öfver ryggen på'n och tjärade honom i håret. Hästen hade de släppt lös.

Till fots måste han alltså skumpa i väg hem, och folk, som kom åkandes och mötte detta vidunder i månskenet, bäfvade och nyktrade till, så upprörda blefvo de.

Till sist kom han dock hem. Men när hans stackars gamla mor,

änkan i Björnås fick syn på'n vid det flämtande skenet från långvedsbrasan, blef hon så förskrämd, att hon miste förståndet och skrålade, så att det hördes långa vägar.

Kalle tvättade sig, bytte om kläder och sprang efter folk, som togo till att läsa böner och hälla vatten öfver gumman.

Men hon fortfor ändå att vara toseter, och ingen kunde få ur henne, att inte satan uppenbarat sig lifslefvande på natten.

— Det var bara ja', ingen annan satan än ja'! jämrade Kalle och vred sina händer.

— Nej, den riktige skam var det! Det kändes på oset och syntes på färgen! skrek gumman ideligen.

Det blef ingen annan råd än att Kalle måste resa ner till dårstugan med mor sin, ty hon blef allt värre och värre.

Nu skulle man väl kunnat tro att Kalle blifvit botad för sitt giljande. Men det var allt stopp det. Ty så djupt var han inväfd i sitt elände, att han på hemväg från hospitalet friade fyra särskilda gånger i tre olika socknar, dem han for igenom, fastän han väl borde hafva betänkt, att mor hans låg där nere på hospitalet för hans synds skuld och trodde sig hvarje stund och minut få se skam och höra domsbasuner.

Kullavalet.

Det fanns inte ett dugg till andakt i kyrkan den söndag, då Kullaboarne skulle rösta på riksdagsman, utan det var högst okristliga tankar, som rådde på karlsidan i templet både under altartjänsten och under själfva predikan.

Hundingen vete också, hvarför man skall ställa till med ett sådant syndagöra som riksdagsmannaval på en sabbat. Det är också ett af den nya tidens elemenskade funder. Men allt, som rör riksdagen, är underligt och tillkrångladt, och för min del tror jag säkert, att landet inte kan påräkna ett uns välsignelse af en riksdagsman, som korats på en söndag. »Söndagsspånad håller aldrig», säger ett ordstäf, och själfva Moses har en synnerligen sträng paragraf emot dem, som inte ville helga hvilodagen. Detta vet riksdagen också i sina bättre stunder, ty där har det talats vidt och bredt om det syndiga uti att järnvägståg få gå, att bref få bäras ut, att rakstugor och teatrar få hållas öppna om söndagarne. Ja, det finns en myckenhet oskyldiga småsaker, som man inte kan få komma åt att göra på söndagen. Men gå tillsammans och välja riksdagsman och skälla ut hvarandra och hängifva sig åt den värsta ilska, det får man. Det hålles inte för synd och vanhelgande af hvilodagen, utan räknas tvärtom för en stor, helig och medborgerlig plikt. Tvi den dålige för en sådan kristendom! Jag vännar skam toge hvarenda riksdagsmannakandidat i den lutherska läran — och det gör han nog, hoppas jag. Det vore bättre det än att folket i hela härad ska' drifvas ut en söndag hvart tredje år och bålsynda mot tredje budet och taga evinnerlig skada till sina själar bara för en så simpel sak som att genom omröstning försöka gallra ut den, som inom häradet eller staden är antingen mest troende eller absolutistisk eller socialistisk — andra egenskaper duga icke nu för tiden — samt afskilja denne att gå till Stockholm för att under några snabbt flyende månader sitta där och dröna i kamrar och annan okyskhet.

Jaha, det kan inte disputeras bort, att ett riksdagsmannaval är ett syndagöra, som rör upp våra onda böjelser och begär, eggar vårt högmod, lockar oss att begå rackarstreck, ställer oss i harnesk mot hvarandra och drifver oss att beljuga, baktala och illa berykta många karlar, som kunna vara hederliga, kloka, gudfruktiga och framsynta, fast de kanske inte proklamerat sig såsom troende eller att vara absolutister eller brusande socialister.

Anagga mej! förhåller sig inte en lekstuga till ett riksdagsmannaval som ett bönemöte eller en söndagsskolfest till en lottdragning med brännvin och slagsmål.

Nå, i Kulla kyrka rådde, som sagdt, ingen eller åtminstone mycket dålig kristlig anda under gudstjänsten valdagen. Där langades valsedlar i bänkraderna och frasades med papper. Folk, som tillhörde olika partier, ristade hufvudena mot hvarandra, och det fanns inte en valman i hela Herrans församling, som lånade ett åttondels öra åt ordet, som förkunnades. Socknen var delad i två partier, förstås.

Det ena ville rösta — i likhet med de andra socknarne i fögderiet — på en präst, en riktig dunderprofet på högersidan, det andra partiet ville försöka slå på en annan vigge och rösta på en sockenkandidat, som lofvat stå på småbrukarens bästa och verka »för friheten å andra nödvändi'a reformer i lannet».

— Inte för det att han har nå'n utsekt te' å gå igönem, men han förtjänar att bli högtidad å framdragen te' en annan gång, manade det sistnämnda partiet.

Pastorn i Kulla var inte dummare, än att han förnam den världsliga och syndiga anda, som rådde bland hans åhörare, särdeles på karlsidan, hvadan han gjorde pinan så kort som möjligt var. Han tyckte, kantänka, som så, att han inte behöfde stå där och trötta ut sig med att kasta pärlor för svin i Kulla socken, utan han slöt rätt snart sin predikan och sa' »amen», så att församlingen hoppade till i bänkarne.

Och så backade gubbarne ut på kyrkobacken för att gräla om valet och värfva röster.

De skockade sig nere vid ringmuren.

— Ja' hoppas — sa' Mårten Magnis i Löfhultet, som är den rikaste i Kulla - att vi ä' öfverens om att votera på körkeherren i Applaryd, som står på jordbrukets bästa å lofvat inskränka städerna, ta' bort brännvinet, bannlysa ölet å exkommunicera sotalister å andra vederdöpare, som vella göra husbonnen te' dräng och drängen te' husbonne. Ja' hoppas, att vi votera på honom, sa' Mårten Magnis.

— Dä göra vi inte. Vi vella inte ha' nå't prästavälde. Vi ska' ha' frihet å reformer å utveckling å rösträtt i riket å frifräsare i riksda'n. Vi rösta på Sven Magnis i Bolet! skrek Pelle i Bokåsen, hvilken gått i folkhögskolan och påstod, att han hade vyer. Hvad som menas med vyer, har hvarken jag eller nå'n annan i socknen reda på. För vi ä' inte så värst studerade. Vid det talet blef emellertid Mårten Magnis alldeles besatt i sin ande.

— Frihet! skrek han. Här finns attan gånger mer frihet än hvad nöttigt är. Tacka du Gu', Pelle, för att du inte har frihet te' å mörda, råna, stjäla eller bedra folk och lefva i månggefte.

Men dä' ä naturligtvis den friheten, du å dina stoderade gelikar vell åt. Men dä ska' bli löx. Rösta du, som ja' vell, annars säjer ja' här i vettnens närvaro upp min inteckning hos dej, å då får du si, hur du står dej. Frihet! Ja' getter inte höra't. Här i Sverige finns inte mer än en boja, som tröcker oss. Dä' ä' äktenskapets. Å den kan inte hvarken du eller Sven Magnis eller hela det liberala samlingspartiet kränga af våra nackar. Nå't straff ska' vi väl för resten ha för våra verksynder, å nå'n nernäsa behöfver mänskan. En ständig framgång och en oblandad glädje ä' henne inte nöttig! slöt Magnis och drämde käppen i ringmuren, så att han rök af och bitarna skuttade i himmelens höjd.

Där skulle, förstås, blifvit en väldig disputation, om inte kyrkovärden i detsamma kommit och delat ut debetsedlarna å prästlönemedlen. Sedlarna måste naturligtvis studeras, och så fick politiken och de stora kreatursspörsmålen hvila en vändning.

— Ä' ni »resalverade» nu, karlar, så gå vi in i sockenstugan och göra valet, sa kyrkovärden, som tillika ä' stämmans ordförande i Kulla.

— Dä' ä' vi! mente gubbarna och drogo sig ned åt salen under gräl och hot, syndigt svärjande och illmarigt tal.

Kan en inte gråta blod öfver ett sådant pålyst och föreskrifvet söndagsfirande?

Omsider satt ordföranden i stolen, drämde klubban i bordet, satte sin stora hatt i position och glasögonen på näsan samt grabbade tag i vallängden.

— Ha' I sedlar?

— Jojomen!

— Ja' anser den frågan med öfvervägande ja besvarad!

Så började han läsa i längden. Och hvar och en, som var närvarande och påropades, gick fram och vrok sin — prästa-debetsedel i hatten.

Nu vell ja' inte afgöra, om de gjorde det i distraktion eller för skojs skull, eller emedan de trodde, att debetsedlar på prästlönen skulle utvisa, att de ville gifva sina röster åt kyrkoherden. Herren vete, huru det förhöll sig. Men sant är det i alla fall. För jag ljuger aldrig i oträngda mål.

— Ha' I röstat alla?

— Ja, gu'bevars!

— Pang!

Så drog kyrkovärden ner glasögonen på nästippen, vecklade ut sedeln och las:

— »Debetsedel. Sven på Vraket för sämja och matskott 1: 50.»

Ordföranden tittade sig omkring.

— Den sedeln kasseras tvärt! dekreterade han. Dä ä' ju en prästasedel!

Då reste sig Sven på Vraket.

— Kasseras sedelen?

— Vesst! Han ä' tvärt odugelig!

— Dä ska' du ha tack för körkevärd! Du har själf skrefvet ut honom, å nu hör I allihop, att han kasserar honom å vidkännes, att han ä' oduglig. Men en oduglig sedel behöfver jag inte betala. Ja' töckte nok ja' också, att han va' för högt te'tagen. Tack ska' du ha', körkevärd! Gu' välsigne dej å hela dett hus te' evig ti', för att du vell va' rättviser en gång under din jordevandring.

— Sätt dig, Sven! Du är dum och begriper inte det här! röt ordföranden och fortsatte.

Men han fann inte i sin hatts innandöme annat än debetsedlar på prästlönemedel. Och han kasserade allesammans, ref sig i hufvudet och var alldeles ifrån sig.

— Hva' i all sin dar ska' en göra, och hurudant protokoll ska' här kunna skrifvas? jämrade han.

— Skrif du, att kyrkeherren i Applaryd fått samtlige röstera såsom meningen var, rådde Mårten Magnis.

— Men dä' värsta är, att sedlarna ska' sys ihop och skeckas in te domar'n.

— Gualof, då bli vi å mä' dom. Hvile dom i frid i häradshöfdingens arkiv. Vi behöfva dom inte, och odugliga och kasserade ä' dom. Tack och lof, att vi ble' å mä ett sådant onus för ett år. Kom, karlar, så gå vi hem! Ordförarn får reda opp sitt val och sitt protokoll, bäst hundingen han vell! talade Pelle. Och folket gick i glädje och syndastämning sin väg.

Men ordföranden satt kvar i sockenstugan och nästade under tårar ihop debetsedlarna, icke vetandes, hur han skulle maniera tillställningen eller diktera protokollet.

Saken blef emellertid den, att Kullaborna förklarades icke hafva deltagit i årets val. Men nu gå de i stället och svärja på, att de inte komma att erlägga ett rundstycke i prästskatt.

— Sedlarna ä', gualof, kasserade och legga hos domarn i förvar te' yttersta domen, jubla de.

Johannes och Danjel i Snufvebo.

I en tid, såsom den vi lefva uti, då lögnens fader vandrar omkring i världen med högburet hufvud och uppträder än såsom notisör och litteratör, än såsom redaktör, men förnämligast i egenskap af telegrambyrå, är det inte underligt, om en ohygglig mängd diaboliska osanningar spridas omkring bland de lefvande släkterna, så att dessa slutligen måste känna sig nervösa, konfysa och villrådiga om hvad de egentligen skola tro.

I en sådan tid, mina vänner, måste det kännas godt och tröstefullt att komma öfver en fullt sann och klar läsning, vid hvilken den tröttade anden kan finna lugn och hvila, och vid njutande af hvilken människan kan känna sig förvissad om att hon icke får någon lögn eller något snedvridet eller något partimässigt eller sekteriskt, eller något dunkelt tänkt eller med ett ord något svinaktigt till lifs.

I en sådan tid menar jag, att läsningen af denna berättelse skall verka välgörande, ty här nedan säges icke ett ord, som icke är den rena sanningen, och här skrifves i dag icke en prick, som inte är en verklighet. Det är jag färdig — icke att hålla vad om, ty det strider emot mina principer. Men svärja på't kan jag göra, om så skulle påfordras.

Dock förbehåller jag mig rättighet att bli trodd, ehuru jag icke är någon socialistisk »förtroendeman», ej heller någon större arbetsgifvare.

Frid vare för resten öfver dessa båda stridande parter! Och nåd af Kata, vårom moder!

Efter dessa allvarliga betraktelser skola vi alltså gifva oss in på de stora tröstefulla sanningarna.

— — — —

Johannes i Snufvebo hade mistat en ko, en liten rasande bra mjölkko för resten, lättfödd och frisk och blank. Fast hon aldrig blifvit premierad. Och det skulle hon heller aldrig blifvit, om hon

rätt lefvat i hundra år, för hon var inte af ädel ras och hade fördenskull inga ädla och förnäma sjukdomar såsom tuberkler och dylikt, som en ko måste ha nu för tiden, om hon skall komma in i stamböckerna och bli premierad och förevigad. Inte heller kunde hon skryta af så mycket som ens den flyktigaste förbindelse med någon premierad niohundrariksdalerstjur.

Hon var inte annat än en stackars bondko, moder till en bondkviga och tvenne små bondstutar, som kastade sina bakpartier och svansar emot skyn i Snufvebo kalfhage. Men hon var i alla fall lika kär och dyrbar för Johannes' hjärta. Hon mjölkade kantänka ibland sina sex kannor mjölk om dagen.

Nu var hon emellertid död. Hon hade fröjdats i kohagen och sprungit omkring i yster glädje. Kanhända hade ock en bröms satt åt hennes fina hud. Hvem vet för öfrigt, huru hon haft det eller hvad hon sprungit efter. Men på morgonen hade hon legat död med en gärdesgårdsstaf igenom hjärtat. Hon hade törnat emot såsom honkönet så ofta gör.

Vi hade alltså på kvällen gått ner till Johannes i Snufvebo, jag och Danjel i Vraket och Masse i Lillängen för att tala tröstens ord till den arme beklagansvärde mannen.

Mycket hade den stackars karlen gått igenom, och detta var ingalunda det minsta.

Johannes satt i solagången på den stora stenen i kålgården vid Snufvebo och var blek.

— Gussfre', Johannes! Hur står dä te'?

— Står te'? Hur kan dä stå te', när kon ä' döer och när dä ä' ett stort hål i huden efter den förbanskade stocken, som rann in i henne! murrade Johannes. Och läpparne skälfde på honom.

Masse räckte fram sin snusdosa. Men Johannes tittade inte ens åt henne, så vi begrepo, att han var alldeles förbi. En lång stund sutto vi tysta och grunnade på huru vi skulle kunna trösta honom.

— Men köttet duger väl i alla fall! sa' slutligen Danjel i Vraket.

— Vell du äta blodsprängdt kött utå ett djur, som lugget en hel sommarvarm dag, ostyckedt och oöppnadt? fräste Johannes.

— Inte just dä! Men dä töcks, som om stadsboarne eller korfvamakarne inte vore för go'a te' att betala't å tära't! mente Danjel.

Vid de orden sjönk Johannes ännu mera tillhopa och blef än blekare. Han satt en stund och stönade och fräste som om hjärtat var't på väg att krevera i honom. Så tog han liksom i vredesmod hättan af sig, dängde henne långt bort och sa':

— Gu' vet, hva' jag har försyndat mej med, eftersom jag ska va' utsatt för den ena olyckan djädrigare än den andra. Först hängde far min sej, när jag exerade beväring, för dä att jag var borta, och arbetet blef efter. Å dä va inte grant. Sen skenade hästen, som ni minns, för mej å mor min, när vi körde från Skrikebo auktion och gumstackarn slog emot grindstolpen ve' Genafä, så att ho' dog innan kvällen. Dä' va' just inte vackert dä' heller. Se'n gifte jag mej rätt skäliga välvuret och rikt och trodde, att jag gått igenom det jag skulle utaf motgångar.

Men som ni minns, gick det stollet mä geftet också. Hon ble' toseter efter drängen och drängen efter henne, och när jag klådde upp och förmanade dem, så passade dom se'n sin ti' å rømde ifrån mej å dråsade å te' Amerika. Inte va dä' heller så godt å gå igenom. En käring kan en, förstås, bå' ha och mista. Men pratet och dä där kvalde mej, kantänka. Nå, allting har en öfvergång, och nu har ja' en lång tid haft lugn och trefnad och bestämdt trott, att mina pröfningar va öfverståndna. Men di va' så skam heller. Nu har koa kreperat, och sådana bekömmer ta tätt, för här gäller dä pengar. Så'nt svider bå i själ å pung. Men dä allra, allra värsta ä', att när du, Danjel, kommer och pekar på en ljusponkt i detta stora eländet och talar om, att ja' kan sälja köttet te stadsboar och korfvamakare, så har ja', stackars förföljde man, alla redan gått och gräft ner hela kofallet!

Och Johannes steg upp och slet sig i håret och bet ihop tänderna och sparkade sönder ena träskon emot den stora jordfasta stenen, som vi sutto uppå.

— Att skam har kunnat förvilla mitt förnuft så, att jag inte kom att tänka på att köttet dugde sälja te' stadsbor! Mitt eviga svin och min fördömde får- och träskalle! Ta' en stake och klå mej gul å blå, för dä förtjänar jag! vrålade Johannes och ville inte ta' någon som helst tröst, förrän Danjel sa':

— Hvar har du gräft ner köttet? Kanske en kunde gräfva opp'et å sköljat väl å hyfsa till'et.

Då ljusnade han ett grand:

— Du är en ängel, Danjel, sänd af höjden! Köttet legger, där Koa låg dö'er! Kom med! sa' han. Och så tågade vi ner åt kohagen, tagandes spadar med oss. Där visade Johannes oss platsen, hvarest köttet var nergräfdt och pålen, som kon ränt emot och fått in i hjärtat. Det var i hagens västra kant, där gärdesgården skilde Danjels och Johannes' ägor från hvarandra. Gärdesgården var dålig, så jag råkade säga:

— Ni får allt ansa hägnaden här ett grand, gubbar, hvilken dä nu ä' utå er, som ska hålla fred på denna platsen.

Johannes vaknade till, och det var, som om han fått en sådan där fix idé, di kallar't.

— Dä ä' din gärdsgår', Danjel! Dä ä' din skull att stafrarna legga så, att kreatura kunna kraka ihjäl sig på dem. Dä ä' du, som ska' betala koa, skrek han.

— Har ja' bedt din ko springa på min gärdesgård och ränna mina störar i sej, kanske? lät Danjel.

Men innan vi visste ordet af, hade Johannes fattat olyckskraken och började hölja på den tröstaren Danjel med slag på slag. Och rätt hvad det var, så damp Danjel, och jag sprang för att slippa bli stämd till vittne, i fall det skulle bli rättegång. Men länge hörde jag smällarna och Danjels jämmer och veklagan.

Dagen efteråt träffade jag Johannes i Snufvebo. Han såg inte ut som om han gått igenom några svåra pröfningar.

— Danjel ä' ingen oäfven karl, utan en rättskaffens kresten ä' han. Ja' feck hundra banko i skadeersättning för koa på grund af hans felaktiga gärdesgård! Koa var egentligen icke värd mer än hundra riksdaler, log Johannes.

En stund efter kom Danjel körandes mot sta'n.

— Gaf du snålvargen ersättning för koa, din dumbom? lät jag.

— Hva' skulle ja' göra, när han sto' öfver mej med kraken? Men huden och köttet blef mett, och nu ska' jag ner å vända å'et i sta'n. Dä sir inte så illa ut, när dä blef rengjordt. Stadsboarna betala bra för kvigekött just nu! genmälde Danjel och smackade åt märren.

Han fick nittifem öre kilot, hörde jag se'n. Så hans förlust blef inte så halsbrytande. Ty — sa' han — medvetandet, att en har kunnat lura illdödt kokött, som legat i jorden ett dygn, i stadsboarna såsom ungt kvigkött, dä medvetandet är värdt ett par tjog riksdaler å lite te'.

Ja, go' vänner, folk ä' illbattiga mot hvarandra här i tiden. Det är hund på hund, sa' pojken och satte hundskinnshättan på far sin.

Kuggade i pröfningen.

Med afseende på husförhör vet jag inte, antingen det är förmånligast att hålla dem före eller efter slåttern eller framåt hösten. Det brukas olika i olika socknar.

Men det har jag lagt märke till, att katekesvetandet är störst i de församlingar, där förhören löpa af stapeln på höstsidan och minst, där de hållas efter slåttern, ty det kan man tänka, att folk inte får tid på sig att läsa öfver i slåttertiden.

I alla fall lönar det sig egentligen inte mycket att språka om »läsemötena» nu för tiden, ty det är i alla fall inte något bevändt med dem, se'n de hållas i skolhusen och inte åtföljas af kalas och svalg och utsväfning i pannekakeväg.

Men det är så med det, att ju längre det lider, desto trubbigare och tråkigare blir mänskligheten. Och håller det på så här litet till, blir hela landet befolkadt af endast guitarrspelande och sångbölande gubbar och käringar, som gå och skrymta och spionera på samt kujonera hvarandra.

Nå'n riktig ungdom finns här snart inte.

Förr i världen voro husförhören muntra och roliga tillställningar, ljufliga både för själ och kropp. Man kan inte tänka sig något mera uppfriskande än att höra när pastorn pröfvade de gamle uti innanläsning eller ställde s. k. grundfrågor på dem.

Jag minns än i dag ett par trefliga paschasor från ett husförhör uppe i Bankeryd, där jag var med och själf pröfvades i min kristendomskunskap, hvilken, gudskelof, i alla tider varit af så framstående och öfverlägsen beskaffenhet, att jag gått segrande ur disputationer både med »träskomakaren» i Hånger, »biskopen i Julosten» och flera andra »vedkastapräster» och profeter i hela landet.

— Var go' och läs den versen! sa' pastorn till gamle Måns i Klenbo.

Måns klef fram till bordet, grep boken och höll henne på armslängd ifrån sig, plirade med ögonen, hostade och grinade värre än en solvarg.

— Dä' är löx! Ja' sir inte ett fnyk, och dä' värsta ä', att ja' glömt glasögonen hemma!

— Ni ska' få låna mina! lät pastorn.

— Tackar mjukast!

När Måns efter mycket stretande fått dem på sig, grinade han än värre samt knäckte till att svära på, att han inte såg bättre för det.

— Di ä' för herra, pastorns briller, di bara suger och drar mina bondögon, så dä' svier som eld. Men hade ja' mina glas, så skulle ja' läsa som rennande vatten! utlät sig Måns. Och därvid fick det lof att bli, fast vi allesammans visste, att han inte kunde stafva sig fram en endaste rad.

Då tänkte pastorn emellertid att han skulle sätta på'n en fråga för att något så när få veta, hvad gubben gick för.

— Hur många personer ha' vi i gudomen, Måns? sporde han.

— Hm! lät gubben och spände till att räkna på fingrarna och nicka med hufvudet. När han hållit på med det en stund, öppnade han munnen och svarade:

— Vi ha' la sex, vet ja'!

— Sex? inföll pastorn i yttersta förbluffelse — sex? Hvilka ä' de då?

— Abrahams Gu', Isaks Gu' och Jakobs Gu' och Fadren, Sonen och den Helige Ande! skrek Måns och tittade sig omkring som om han velat säga: »här hör ni, hvilken maffe ja' ä'»!

Men pastorn bara runkade på hufvudet, suckade och kallade fram gamle Sven i Skrikebo.

— Ja' kan inte läsa en enda ra', dä' säger ja' burdus ifrå' och det får ta' hus hva' i helgotte det vill, ty ingen kan häkta mej för dä'! tillkännagaf Sven.

— Men det bör du lära dig! Det är ingen konst. Se här, detta är ett a! sa' pastorn och pekade i boken.

Sven tittade länge och väl på bokstafven och såg riktigt glad ut.

— Åh tusan ä' dä' ett a! utropade han.

— Jaha, och här ha' vi ett b! fortfor pastorn.

Sven glodde som förut.

— Nä', för f-n, ä' dä' ett b?

— Och här ha vi ett c!

— Kors för sjuttan, sir dä' så ut?

— Jojomen, och här är stora D!

— Nä' men dä' var ett helsike te' å si bra ut, nästan som en hvetekringla! Minsann var inte detta bå' roligt och löjeligt! lät Sven.

Pastorn, som inte tyckte att det var skäl uti att hålla på längre med honom, gaf sig därefter i färd med oss ungdom, och då gick det som en oljad blixt utefter hela raden, ända tills han pekade på Tilda i Labbarp, och frågade:

— Hvad är det?

Han ville, förstås, att Tilda skulle läsa upp förklaringen till ett stycke, men det begrep hon inte, utan hon slog ned ögonen och rodnade som en törnros.

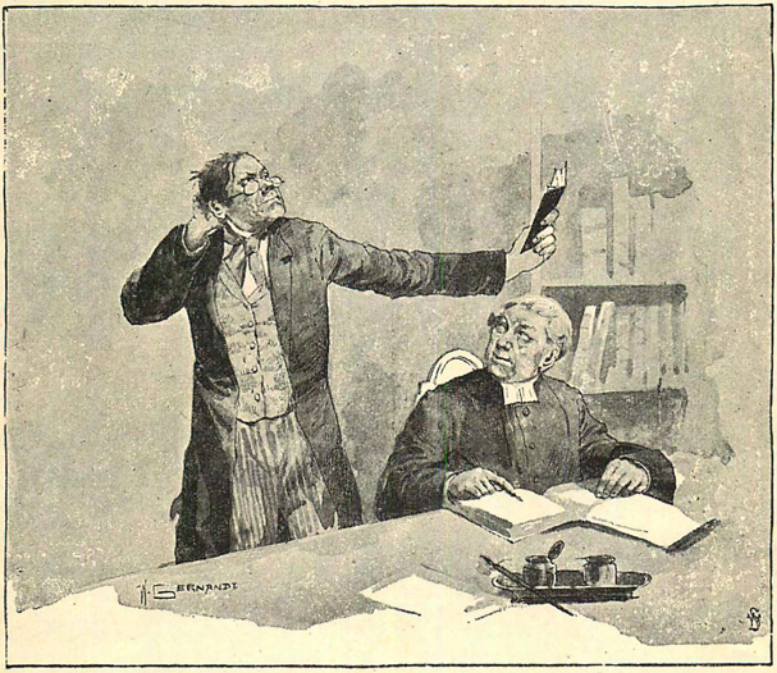
H. BERNARDI

— Hvad är det? skrek pastorn än en gång och såg rätt så när ett grand ilsk ut.

Då blef Thilda rädd, steg upp, neg och bekände:

— Dä' ä' bara en sölkeschal, som jag fick på sommarmärken utå Thure på Målskog för att han skulle få följa mej te Björnebergs äng.

För att åt eftervärlden bevara en beskrifning öfver prästens min, då han undfick detta svar på sin renläriga fråga, behöfves samtliga Uppsalaprofessorernas pennor. Jag vill inte ens göra ett försök att åstadkomma en sådan skildring.

Förhöret slöts och vi förfogade oss ut till drickatunnan, brännvinsankaret och de hiskliga smörgåsar med ost på, hvilka alla håfvor voro uppställda på bord och bänkar utanför stugan.

När vi dvalts där en stund, kunde vi gå hem, uppbyggda till själen och så stärkta till kroppen, att vi förmådde tralla och hojta och skråla, så att det hördes utöfver hela pastoratet.

— Si så, nu ä' förhöret slut i den roten! sa' folket i den öfriga församlingen, när de fingo höra vårt välsignade vrål.

— Jaja, det var lif och lust och fröjd och gamman på den tiden!

Men nu finns här inte annat än tevatten och suckan, pust och sura miner, skrymtan och magkatarr.

— .. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dock i vår grannsocken, där de hålla sina husförhör efter slåttern, hade de i fjol en smula lifvadt.

En rik knase och gammal man ifrån en annan församling hade köpt en gård där och flyttat in samt skulle, förstås, till husförhöret, där han i följd af sin mäktighet ju borde blifva en stor bjässe.

Men han var i alla fall led åt'et, ty läsning hörde just inte till hans talanger, och inte ville han gärna skämmas inför sina nya socknemän.

Nåväl, ett par dagar före »läsemötet» gick han bort till själasörjaren och bad att få tala ett par ord i »doldom» med honom.

— Nu ska' pastorn inte bli för sträng ve mej! Ja' har nog attan kunnat läsa, men ja' börjar bli gammal och skrabbig nu, så det vill inte gå så bra och dä' ä' förargligt för en egenråannes karl att behöfva stå och skämmas inför ungdomen, hviskade gubben och lät undfalla sig några ord om, att han skulle komma och sätta in en slaktestut i pastorns ladugård, äss han vore barmhärtig mot honom.

— Ja, ja, Johannes är en gammal hederlig och ärlig man! Kan ni bara göra reda för personerna i gudomen, så ska' ja' inte spörja er om mer! genmälde pastorn.

— Javisst, dä' ska' ja' nok klarera! Käringa ska' få instrujera mej i'et! log Johannes och var glad.

Så kom den stora dagen och till sist fick Johannes sin fråga.

— Hvad heter förste personen? frågade pastorn.

— Hva' han heter — hm — —
— Fadren! hviskade pastorn.
— Fadren, ja det förstås, fadren! skrek Johannes.
— Nå den andre då?
— Den andre, jo — hm — —
— Sonen! sufflerade pastorn!
— Sonen! röt gubben. Ja, mötte inte pastorn honom på vägen, så har pojkrackarn min själ ledt ginvägen till prästagårn mä' stuten.

Där blef efter den betan ett svårt och ganska syndfullt fnissande i hörnen, och ifrån den stunden anses Johannes som en stor spektakelmakare och en ganska framstående syndare i Lungamosa socken.

Men det är en orätt uppfattning, ty i själfva verket är Johannes mera enfaldig än hädisk.

När pastorn kom hem, stod emellertid stuten i hans ladugård. Och det var ju inte något ondt i det.

Sven Stutasprängare

Det var inte så förunderligt just, om Sven Sågare blef litet konstig i hufvudet. Inte hade han af begynnelsen varit något ljushufvud, det förstås, men innan han blef gift och några år efteråt också hade han varit som andra människor samt arbetat och försökt dra' sig fram och försörja sig på ärligt vis.

Dock käxade Greta allt för rasande på'n, så fort hon kom i hans närhet, och för hvart år som gick blef hon allt ettrigare och värre.

Det tålde Svens skalle inte vid, utan han blef, som man säger, lite mellankalkonisk till humöret och konfyser på alla sätt och vis, så att de tordes inte ha' honom nere i sågen längre.

Men dummare blef han ändå inte, gualof, eller slöare heller, än att han ville äta, och då fann han på att vanka omkring och predika i socknarna. På det viset fick han födan en långlig tid och kunde på samma gång hålla sig afsides från Gretas förfärliga trut. Ty han var allt illmarig också, den sjåtern.

Men när han inte skickade hem nå'nting till henne af det goda, som han predikade sig till och tiggde ihop i gårdarna, blef Greta rasande och beslöt sig för att fördärfva predikoämbetet för honom.

Ty så pass inpiskad och grym var hon till humöret.

Till den ändan satte hon efter honom samt träffade till sist på den arme korsdragaren borta i Björkhult, långt hundingen i våld i andra häradet. Och hon kom olyckligtvis dit en kväll, just som Sven stigit upp på ett bord i en stuga och nyss börjat tyda ut skriften för en skock folk.

— Jaså, du står där och himlar dej och ljuger för folk, du skojare! skrek hon till, så fort hon trädde näsan inom dörren.

Sven blef naturligtvis mållös, när han fick syn på sin hustru, och inte blott det, utan han blef äfven så besattandes perplex, att han dråsade neder af bordet och höll på att rakt fördärfva en gammal döf käring, som satt där bredvid och vaggade med hufvudet.

Folket kom sig heller ingenting för, utan trodde såsom sanningen var, att det var satanas själf, som kom att förgöra deras lilla andaktsstund.

— Ska' du gå omkring och skrömta och må väl och låta hustru din sitta hemma och svälta, så att ögonen kunna trilla ur hösen på henne, din usling, för dä' ä' du, vet du dä' du! Har du gjort ett enda rejält dagsverke på tre månars ti', din latoxe? Eller brytt dej

om hemmet? Har du dä', du bedragare, för dä' ä' du, så möcke du vet dä'! Du predika! Du snushane, som inte ä' mer väckt än min gamle underkjortel! Eller kanske du ä' dä', du klubbeduns, som knappt kan läsa i bok och inte sjonga en strof! Eller kanske du inte svärjer och regerar och slåss, när du ä' hemma i ditt hus, du vålddriftande kreatur, för dä' ä' du, så du är! Och inte ä' I stort likare heller, som ge er te' att höra på en sådan där ulf i fårakläder! fräste Greta och trängde sig fram liksom för att gripa sin gubbe i peruken.

Men just i detta högtidliga ögonblick försiggick något fruktansvärdt i själen på Sven.

Måntro, att bli så chikanerad inför sitt auditorium och att se hoppet om ett sorgfritt och på sitt sätt äfven ärorikt lif, fylldt af andakt, fläskpannkaka och kaffe, med ens grusadt, det var minsann kitsligt nog. Också blef Sven i ett enda tempo så ilsk, att han inte visste hvarken hvad han sa' eller hvad han gjorde.

Just som käringen därför sträckte fram näfven för att grabba tag i honom for han upp och röt mera som ett vilddjur än som en from botpredikant:

— Låna mig en käpp, go' vänner, så ska' jag bota den helsekes markattan! Och en syndaträl gaf honom sin staf, hvarefter det blef det konstigaste bönemöte, som väl någonsin hållits i trakten.

Sven drämde på sin hälft så att det sang i henne, och han svor och tjöt och regerade precis som en ond ande. Greta tjöt, och kvinnorna bland åhörarne höllo med henne, det förstås.

Gubbarne togo däremot Svens parti. Man kan nog tänka sig oväsendet, men att beskrifva det går ingen i land med.

Smörj fick Greta, och så långt var då allt godt och väl. Men Svens predikarbana vardt ändå ohjälpligen fördärfvad genom denna tillställning.

Visserligen är folket i det häradet inte just så nogräknadt eller bortskämdt med afseende på predikanter, men säkert är, att när Sven ansåg sig ha' tillräckligt användt påken och slängt honom ifrån sig, så höll också folket före, att han i alla afseenden fyllt sin mission.

— Låt oss nu ta' opp en sång ofvanpå detta! lät emellertid Sven och sökte ånyo krafla upp på bordet.

Men åhörarna voro inte med på't, utan letade fram sina hättor och sa':

— Tag du din käring och gack åt helsefyr med henne. Man ska' inte röra ihop gröt och pannkaka eller slagsmål och Guss' or'!

— Vänta lite go' vänner, så ska' jag förklara hela schäsen, för jag vill stå ren inför er! bad Sven.

Men det var förgäfves.

De kvinnliga åhörarne började på att ballra och skrika och skälla ut honom med de värsta ord, som finnas i mänskligt tungomål samt

bevisade honom med skriften, att vilddjuret i Uppenbarelseboken var ett helgon emot honom.

Och med det beskedet fick det äkta paret lägga i väg mot hemhållet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

När nu predikandet på detta sätt tagit en ända med förskräckelse för Sven, slog han sig på spådomskonst och kreatursbotande, hvilket inte är något oäfvet göra ute på landet.

Det skadar inte heller en kreatursbotare om han är lite vriden i knoppen, ty det håller folket för ett bevis på öfvermått af visdom.

Det dröjde också inte så värst länge, förrän Sven förskaffat sig ett rätt bra rykte som förståsigpåare i läkareväg, och praktik fick han.

Han luffade dag ut och dag in omkring i bygderna med ett par påsar på ryggen. I den ena hade han krut och i den andra dyfvelsträck, så han luktade och stank såsom ett kreatur långa vägar omkring.

Krut och dyfvelsträck voro den enda medicin han kände till, och det vrok han i djuren, så det stod härliga till.

Så kom han en kväll ner till Jösse i Sjöhemmet och bad att få låna hus öfver natten.

— Du kommer som du vore efterskickad. Min stora stut är så rasanes sjuk! lät Jösse.

— Dä' ska' vi väl snart bota! mente Sven och så begåfvo sig gubbarna utåt fähuset och smorde i oxen ungefär ett halft skålpund, hvarjämte Sven gjorde litet signeri öfver ryggen på'n.

Efter några timmar gingo de åter ut för att se till hvad verkan medicinen haft.

Men stuten hade, gunås, blifvit sämre i stället för bättre.

— Han får lof ha' en större dosis! förklarade Sven och tog ånyo fram sin krutpåse. Jösses käring skulle sköta lyset medan gubbarna hjälptes åt att tratta krutet i stutakräket.

Hur nu käringen ställt sig med taljdanken, det vete Herren i höjden, men stuten, som ville rädda sig, stötte till gumman, så att ljuset for i krutet och en explosion uppstod.

Hela stutens hufvud sprängdes, och det ena hornet flabbades för en stund fast vid Jösses hufvud, hvaraf den arme gubben sedan fått namnet »Horndal».

Sven slängdes hufvudstupa in i svinhuset och käringen fick företaga en liten himlafärd upp på hörännet. Ett sådant elände har nästan aldrig förut sports i grannhället.

Men en stor välsignad sak var det, att inte hela fähuset sprängdes i luften eller tog eld.

Där lågo de nu på hvar sitt håll och hojtade.

— Lefver du Jösse? ropade Sven utur svinhuset.

— Ja, med lite lif! Men ja' vet inte hvad det är, som hänger fast vid hufvudet på mej! sa' Jösse.

— Jag hör inte Lisa! Ho' måtte väl aldrig va' sprängd ihjäl? fortsatte Sven.

— Gu' vet, men det ger ja' attan, bara stuten ä' bevarad! svarade Jösse, ty så mörkt och rökigt som det var, kunde han inte se, huru illa det stod till.

Men till sist kom Lisa ner och visade mer sinnesnärvaro än de båda männen, ty hon sprang efter ett annat ljus.

Då fingo de se hornet, som förmedelst en bit af huden hängde fast vid hufvudet på Jösse, och de bäfvade, både Lisa och Sven, ty de trodde i början, att det var själfva hin onde, som de hade framför sig i krut- och svafveloset. Till sist kände de likväl igen Jösse på skinnbyxorna. Men när de fingo syn på stutens söndersprängda och döda tillstånd, blef Jösse alldeles ifrån sig, och han grät, slet sig i håret och tjöt:

— Jag vet inte hva' jag har gjort för ondt, eftersom stuten ligger död i stället för Lisa, som är frisk och färdig. Dä' hade var't mindre förlust och skada, om ho' eller du, Sven, hade farit åt helsefyr och stuten fått lefva! Han va' värd hundratjugu, väsnades Jösse.

— Dä' ä' din skull alltihop, Sven! Du har hatt hit krutet, din rackare, och du ä' så go' och betalar stuten på eviga fläcken! skrek Lisa.

— Men det var du, som släppte värmen i krutet! protesterade Sven.

På det viset blef där ett vådligt gräl, som slutade med slagsmål. Sven blef bet i den bataljen, ty han hade ju två emot sig, och dagen efter kom han hem i söndersargadt och fördärfvadt skick.

Det var klart att historien om stutasprängningen snart började göra sin rond i pastoratet, och Sven, som nu inte kunde tro annat, än att hans praktik var slut, begärde fattigunderstöd.

Men kommunalnämnden, som alltid är rasande på sådana ansökningar, gaf honom i stället för understöd ett betyg om stor skicklighet i häfvandet af alla djursjukdomar och sa' till honom:

— Gack du opp åt grannhäradet, Sven, där dom inte har reda på Jösses olöcklie stut, och bota bå' folk och fä, så få de fö' dej och så slippa vi nå'n tunga af dig. Här har du ett bety' som talar lattin och som ger dej bättre kost än vår kommun kan komma ut med!

Kan man tänka sig sicket djup det kan vara i en kommunalnämnd, och hur knifvigt och djädrigt de kunna lura ut sakerna!

Sven tog betyget samt masade åstad åt det föreskrifna hållet och där går han väl än och praktiserar.

En ätaretrio.

Understundom då tidningsredaktörerna blifva riktigt lifvade och goda, släppa de så vådliga saker genom pressen, att det är en riktig lust och äkta glädje däråt. Men det händer också ibland, att de knäcka till med notiser, som de tro skola slå oss med den mest genomgripande förbluffelse, utan att vi likväl af desamma blifva det ringaste häpna.

Sådant var förhållandet med den artikel, hvilken en gång för icke så värst länge sedan gick igenom tidningarne, handlande om storätarebedrifter, hvilka utförts i England och Amerika.

Ja, artikeln var så grundlig, att den till och med omnämnde ätarebragder, utförda i både det gamla Grekland och det påfviska Rom.

När vi läste det där härute, hissnade vi inte, utan mente som så, att man icke behöfde gå så långt hvarken i rummet eller tiden för att få tag i riktiga dunderkarlar i storätning, och att vi, landtbor, inte stå tillbaka hvarken för engelsmän eller amerikanare, greker eller araber i ätareförmåga.

I supning ha vi däremot försämrats, och väl är det, ty supningen gör oss hvarken bättre eller starkare såsom maten gör.

För en fyratio år sedan eller så hade vi nog stått oss i supning också emot hvem som helst, men nu ä' vi afvanda, gualof, rätt så de gamla begabba och håna oss för'et.

Anders i Flugeby körde häromsistens en lefvande gris uti bur till staden för att sälja honom, grisen förstås.

På kvällen kom han hemkörandes, och husfolket hörde hur vagnen stannade ute på ladugårdsbacken. Men det dröjde och dröjde och ingen Anders kom in. Då tände de en lykta och gingo ut. Minsann, låg icke självfaste Anders, kommunalnämndsledamoten, vidöppen i grisaburen, så slankig och svag och eländig, att där icke blef annan råd för folket än att bära in hela buren in i stugan och hvälfva ut kommunalnämndsledamoten i sängen.

Dagen därpå frågade honom far hans, som är 85 år gammal:

— Hur mycket hade du i alla fall fått i dej i går, innan du ble' så matter? Dä' va' i alla fall väl, att du hade förstånd te' å krypa in i buren, så du kunde hänga mä' hem!

— Åh, svarade Anders och såg »döalik» ut, bara sex supar och två flaskor öl!

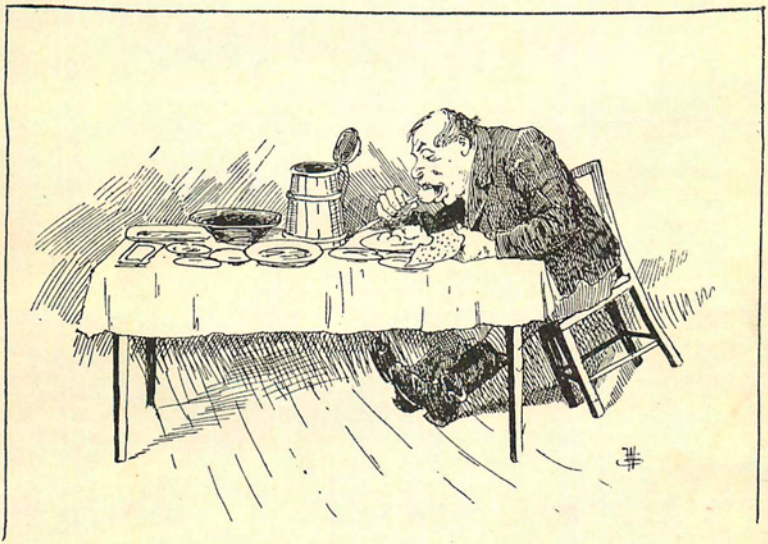

— Tvy hundan! I mina glansdar hade vi minst tie supar i oss före körkedags hvareviga söndagsmor'n! svarade 85-åringen och hånlog åt sin svagare son.

Så det syns af det här, att i supning ä' vi degenererade.

Men i storätning stå vi oss.

Först vill jag nämna några ord om Peter i Appelt. Här finns nog icke många, till och med i utlandet, där de annars skola vara värre än vi i allting, som kunna äta i kapp med honom.

En vår hade klockarn körhjälpe, och då vet man, att det kan vankas en bastant kvällsmat för körkarlarna. Klockaremor hade också dukat fram bruna bönor och fläsk och hvitgröt för de tio karlarna, så att det rent knakade i bordsbenen.

Peter i Appelt, som hade längst hem, slutade en kvart före de andra och skulle förstås in och äta, innan han körde hem.

Nå, han satte sig ner vid bordsändan, läste sin bön samt knäckte till i faten. Och antingen ni tror mig eller inte, så är det likväl sant, att där efter en stund, när klockaren och de andra karlarna kommo in, inte fanns mer än en bit ost och vid pass en half kaka bröd igen af hela kalaset.

— Ta' nu in maten te' oss, mor lella! skrek klockarn i köksdörren, när han såg att bordet var tomt. Han trodde, förstås, att hon inte satt in mera än Peters anpart.

Denne reste sig emellertid från bordet och sade i det han gick:

— Tack då för mej och för godt kalas! Så mätt har ja' inte känt mej på länge!

Men klockaremoran kom in alldeles perplex.

— Ska' ja' ta' in maten? Ä' du galen? Ja' har dukat in alltsammans! skrek hon och började att stortjuta, när hon fick se alla grötfaten och bönkarotterna och fläsk- och korfbergen totalt uppsvulgna.

Ni kan tro, att där blef ett lif och lite sorg och bedröfvelse hos klockarns. Nio främmande och hungriga karlar, och inte ett dyft att mätta dem med i hast.

Hur de redde sig ur knipan, det hör nu inte hit, men Sven i Mjölkanabben, som var med på detta körhjälpe, satte sej i sinnet på, att han för sin del en dag skulle pröfva, huru långt Peter i Appelt kunde sträcka sig i ätareväg.

— Äss du tror dej för att äta opp en skäppa full med stinnkakor (tunna pannkakor), så kan du komma te' mej om sönda', Peter, sa' Sven en gång.

— Jaja, dä' ä' ingen synd att bju' te' och göra så godt en kan; men då ska' I klena lite' smör på innansidorna i skäppan, så slinka pannkakorna ner lite bättre! log Peter, som blef förtjust öfver att ha' ett sådant räfvamål i sikte.

Den söndagen hade fruntimren i Mjölkanabben ett fasligt bestyr, ska' ja' säga. De bakade stinnkakor, så att de kunde fördärfva sig o'h stodo kring spisen så heta och illröda i syn, att man kunde tro dem färdiga att fatta eld, när som helst. Det går minsann inte åt lite tunna pannkakor till att fylla en skäppa med.

Men när Peter i Appelt kom, var skäppan emellertid nästan jämnbräddad.

— Ge' honom nå't att bita i, mens han väntar tills skäppan blir full! sa' Sven.

— Tackar som bjuder! sa Peter och mottog en vådlig smörgås, som han dock expedierade i en handvändning.

När se'n stunden var inne att hugga in på pannkakorna, tog Peter af sig rocken och satte sig bredvid skäppan.

Där fanns ingen bland alla de närvarande, som trodde att karlen skulle gå i land med det betinget, och flera fruntimmer tyckte att hela tillställningen var detsamma som att fresta vår Herre.

— Han spränger sej, suckade de och knäppte ihop händerna och vaggade med sina hufvuden.

— Åh, dä' ä' inte farligt, ja' vet hva' han uträttade hos klockarns. Och för resten ä' dä' ju bara mage hela karlen, si på'n bara! Han har ju inget bröst egentligen! log Sven.

Men Peter åt sig lugnt och säkert ner mot skäppans botten. Det gick lite långsammare mot slutet, det förstås, och tidt som oftast lossade han på spännet i västen och släppte upp ett par tum. Men gick gjorde det, och snart fångade han upp sista pannkakan. När han fått denna i näfven och noga sett efter, att där ingen mer fanns, tog han upp skäppan i sitt knä och gned med pannkakan af alla smörlämningarne på dess kanter. Se'n snodde han i sig pannkakan och satte suckande ifrån sig skäppan.

— Gu' välsigne er för den go'e maten! Men ett stop mjölk skulle allt va' godt ofvanpå, sa' han.

Kära mor i Mjölkenabben flydde honom mjölken och han expedierade henne också. Jag tror inte att det finns många, som skulle göra det bravatet efter! Eller hur?

Men från den stunden blir aldrig Peter bjuden på kalas i socknen. Det finnes ingen, som ser sig god att mätta honom.

* * *

Ja, det finns här ute i bygderna många karlar, som ha alldeles vådliga svalg.

Ni ha' kanske hört talas om Vrigstabon, som höll på att sätta ihjäl sig af gröt en gång?

Jo, han satt och slefvade gröt i lugn och frid om kvällen och anade intet ondt, förstås. Rätt som han var bäst i tagen, kände han

det alldeles som om någonting fastnat i grötagången på'n. Han sväljde och tråkade och tog i och istades och vardt alldeles blå i synen en lång stund och trodde till och med en vändning att hans yttersta stund var kommen. Men rätt i rappet sjönk det ner, så att han fick lisa. Han hade emellertid också ilsknat till, när han satt och sväljde, och han lofvade därför, så fort han fick sin talförmåga åter, hustru sin stryk, »äss hon inte framdeles böstade sönder mjölklonkarne, så att han sluppe sätta ihjäl sej».

Om en stund därefter, då hustrun hade diskat och skulle sätta sig till och stoppa strumpor, vår det henne omöjligt att hitta sitt ullgarnsnystan. Hon sökte likt och olikt samt petade med ett piskskaft under hvarenda möbel i stugan.

— Ja' menar skam ha' tatt mitt lilla nösta'! skrek hon slutligen och tittade på mannen. Men i detsamma fick hon se något underligt i mungipan på honom.

— Torka dej om truten, du! sa' hon.

Och gubben tog ett stråk med tröjärmen öfver munnen, men det hjälpte ej. Då fattade hon själf tag i det underliga och ryckte till.

— Jesses, ja' tror minsann, att du har ullgarnsnöstat i munnen och sitter här och för skoj mä' mej! skrek hon.

— I munnen! skrek mannen och bleknade. Nej inte i munnen utan i magen! Förbanningen börjar ja inte tro, att det var ditt nösta, som råkat komma i grötafatet, och som jag sväljde. Dra' sakta i trån, så kan vi kanske harfva upp'et.

Och så satte gubben sej gapande på sängkanten och hustrun ställde sig framför och började nysta till sig tråden ur mannens innandöme. Det tog sig minsann ut liksom ett duktigt trolleri.

— Härfva sakta, mor, för dä' hvälfver sej i mej! pustade gubben.

Men gumman räddade till sist sitt ullgarnsnystan.

* *
*

Ett mera ovanligt ätande utförde också Peter i Masås en aftonstund.

Trött och hungrig kom han hem från skogen på kvällen och det var därför med glädje han satte sig ner bredvid sitt grötfat, hvilket mor Lena dukat fram midt under »väggstudsaren» i stugan. Peter åt länge, andäktigt och väl samt vardt omsider mätt. När han lagt ifrån sig skeden och mumlat sin bordsbön, tittade han upp på klockan ofvanför bordet för att se om det var läggedags. Men hur han glodde och glodde, blef han icke slug på klockan.

— Hva' i hundan ä' klockevisarn, Lena? sporde han till sist.

— Han sitter väl där han ska' sitta! svarade hustrun.

— I hälseke heller! Ja' ä' då åtminstone inte människa te' å upptäcka'n!

Det var sant som han sade. Visaren fanns inte på taflan och bägge började leta på golfvet och öfverallt, men klockvisaren var ingenstädes till finnandes.

Sent omsider sa' gumman:

— Ja' undra' om han möjligtvis kan ha' dråsat ner i grötabunken, så att du har fått honom i dej?

— Åh, dä' kan väl allri' stå tell!

— Kände du ingenting, när du åt?

— Jo, Gu' vet hur dä' va'? Ja' töckte bestämdt att dä' krasmade te' en gång i halsen på mej, och att dä' va' nå'et långt och styft, som slank ner, men ja' trodde att dä' bara va' en bit utå' grötaklynnan!

— Där ha' vi'et, du har fått visarn i dej, sa' käringen och ville taga till lipen.

Men Peter i Masåsen tröstade henne sägandes, att han var säker om, att visaren som »hållit parull» i 45 års tid, skulle gå sin gilla gång härefter också, och han spådde sant.

Visaren gick samt kom till bys igen, och än i dag luffar han omkring urtaflan på studsaren där borta i Masås. Men Peter har numera girat fast honom med en bit af ett gäddsnar.

Jordöl i Skrymtebo.

Nu för tiden vill det till, att man håller tungan rätt i munnen, om man vill eröfra ärones krona åt sig ute på landsbygden. Kan man inte på ett finurligt sätt dölja sina små snedsprång, så barkar det åt häcklefjäll, och den som inte har något absolut fördoldt och bra gömställe för sin whiskyflaska eller sitt sädesbrännvin, han varder bums utspretad ur landsting, kommunalnämnd, vägstyrelse, snöploglag och skolråd.

Men förstår han däremot bara att gömma varorna väl och smyga sig till dem, så att ingen ser honom, kan han emellertid hysa ett godt hopp om framtida storhet.

Och det är i alla fall en välsignad sak, att synden motas bort ur dagsljuset och kastas ut i mörkret, dit den rätteligen hörer. Förr i världen gingo vi omkring som glupande ulfvar ute på landsvägarna med lommaflaskor i bakfickorna, med bäljaspel under den ena och flickor under den andra armen. Vi förstodo inte bättre på den tiden, vi skråar, utan vi tjoade och hojtade och tryckte ömsom flaska, ömsom tösaläpparne mot våra munnar midt i solskenet och dagsljuset, precis som om ingen skam varit till i världen. Och ändå kunde man på den tiden bli både kyrkovärd och ledamot i taxeringsnämnden.

Försök med något så'nt nu, så får en se, hur det går!

Åh, nänämen, nu är det strängt och kyskt, så det förslår. Så länge dagern varar åtminstone.

Nere i Skrymtebo socken ha de en sparbank, där skolmästaren är en slags kamrer.

En dag, när han satt där och plitade med sina räntor, kom Nils i Slambo in till honom.

— Mi' stora so har fått rödsjukan, så jag har var't ute och skaffat mej en konjaksslank till henne. Får jag ställa in botällen i kassahvalfvet en vändning, mens jag tittar in och talar ve' kommunalordförar'n? bad Nisse.

— Gärna det! fick han till svar.

Men just som Nisse gått, kommo ett par direktörer i sparbanken dit och började rannsaka efter papper i hvalfvet. Där funno de »botällen» och blefvo så gripna af helig vrede, att de sade upp den stackars skolmästaren från platsen i banken.

Det hjälpte honom inte, att han talade om sjukdomen hos Nisses so i Slambo.

— Dä ä' för groft påhittadt! mente de. Och när Nisse i Slambo själf kom och sökte utreda saken och fria skolläraren blef det bara etter värre.

— Ni ä' i komplott, era drinkare! Vi låta inte lura oss. Vi känna till de där gamla historierna om sjuka djur, som behöfva sprit. Men det knepet är för urmodigt nu! hånade direktörerna. Och skolmästarens reputation och framtid blefvo ödelagda. Så strängt är det nu.

Nehej, nu gå vi inte omkring med lommaflaskor och flickor, innan sol gått ner. Nu ha vi växelblanketter i innanfickorna vid våra hjärtan och fromma ord på våra läppar här nere i Skrymtebo socken.

Men reela äro vi. Aldrig skall man kunna komma på oss med några uppenbara grofva synder och laster. En kan gå hvart som helst och när som helst, utan att man behöfver frukta för smörj. Här kan hållas den största auktion, utan att så mycket som ett endaste refben blir knäckt eller en murken tand utslagen. Och när våra pojkar komma hem från beväringsmönstring, äro de lika helfärdiga i anseende till sina lemmar, som när de drogo af. Det är bara när det blir fråga om kontraktskrifning eller affärer, som den gamle Adam kryper fram i oss och visar sig ett grand.

Dock, go' vänner, händer det oss allt en och annan gång, att vi snafva och hålla på att falla. Skam smyger sig på oss, när vi gå som säkrast, och han är inte god att ryckas med, den ledingen.

Men det är nog som så, att det, som blifvit oss förelagdt att genomgå, det måste vi igenom, om det är aldrig så svårt och besatt.

Och här ska ni få höra, hur den lede lurade bå' oss och vår gamle kyrkherre häromsistens. — — —

— — — —

Likare präst än den vi ha, ska' inte kunna hittas. Han är bara nu så gammal, att han närapå är såsom barn på nytt. Men församlingen vördar och håller honom kär, ty så vidt som möjligt är, rättar han sig efter församlingens önskan ständigt och i allt.

Nu hände det, att han blef änkman. Det är ett rikt hus och storligen aktadt i hela trakten, så det var klart, att där ställdes till

ett synnerligen hedersamt jordöl i prästgården. Allt reelt folk i pastoratet bjöds, och det var inte många, som försummade hörsamma inbjudningen, vi kommo och fyllde så småningom den stora salen, och till sist skulle vi då, efter återkomsten från kyrkan, bänka oss kring det rika bordet, som var dukadt efter socknens sed. Inga flaskor eller glas syntes på'et. Ah, den gamle, snälle vördade prästen rättade sig efter oss.

Innan vi gingo till bords, samlade han oss karlar, talade och sade:

— Mina kära församlingsbor, ärade gäster och värderade ämbetsbröder! Sorg och bedröfvelse har trätt öfver min tröskel, och därför i enlighet med tidsandan i öfrigt har jag inte aktat nödigt eller ansett det passande att ta hem några starka varor.

— Rätt så! rätt så! sa' vi.

— Men — fortsatte han — om någon af mina kära församlingsbor, ärade gäster och värderade ämbetsbröder skulle känna behof af ett glas öl, så står där 200 halfvor under pianot! Vi bugade oss och skeno till, fröjdande oss öfver att det inte stod på bordet.

— Och vidare: om någon af mina kärälsklige församlingsbor, ärade gäster och högt värderade ämbetsbröder tilläfventyrs skulle åstunda ett glas vin, så vill jag ödmjukligen meddela, att det står 32 flaskor i lavoaren.

Vi skrapade med fötterna, skeno ytterligare, smackade med läpparne och beundrade den gamle, som trots sin ålderdom och stora bedröfvelse kunnat förstå att taga oss på pricken och räkna ut det så finurligt.

— Och än vidare: — fortsatte han — skulle det nu äfvenledes så vara, att någon eller några af mina högt älskade församlingsbor, ärade gäster och ämbetsbröder, efter måltiden skulle för sitt kroppsliga välbefinnande tarfva någon konjak till kaffet, så vill jag uppenbara, att det finns ungefär 14 buteljer stående bakom ministerialböckerna i skåpet uti mitt ämbetsrum.

Vi skrapade än värre med fötterna, bugade oss än djupare och sken till än värre.

— Och ändtligen vill jag till sist säga eder alla, mina kära sockenbor, ärade gäster och lysande ämbetsbröder, som i dag hedra mitt ringa tjäll, att därest till äfventyrs någon eller några skulle till kaffet föredraga den milda, söta punschen framför den tvifvelsutan i smaken fränare och skarpare konjaken, så finns det ungefär 16 liter sådan liggandes under soffan i gästrummet, dit måhända flera af eder, mina käraste, önska draga eder tillbaka efteråt för njutandet af de cigarrer, hvilka där äro tillfinnandes och tillgängliga

för mina kära församlingsbor, ärade gäster och högt värderade ämbetsbröder. Och efter dessa upplysningar, dem jag i min egenskap af värd funnit mig pliktig meddela, så låtom oss nu alla hvar i sin stad förfoga oss till mitt enkla bord!

Vi förfogade oss glada.

— Tänk sådan seger, att vi till och med fått vår präst, som eljest länge lefvat i gamla fördomar, så långt, att han bannlyst starkvarorna från bordet, hviskade vi oss emellan.

Under dagens lopp höllo vi oss sedan gärna och länge kring pianot och lavoaren, uti ämbetsrummet och på gästkammaren. Allt gick emellertid regelrätt, undantagandes att nämndemannen på hemvägen gaf sig till att köra i kapp med kyrkovärden. Och äfven det skulle inte ha gifvit anledning till prat, därest icke kyrkovärden kört i vält och brutit benet af hustru sin och nämndemannen kört omkull och krossat refbenen på en fattigstugugubbe.

Undantagandes dessa småsaker, som inte voro mycket värda att tala om eller göra några skvallernummer af, aflopp alltsammans hederligt och bra. Ett likare och bättre jordöl har här inte hållits i min tid. Och ändå funnos inga rusdrycker på bordet.

Skolprästen i Högakull.

Di tala om att här agiteras och mutas och kränglas i stad och på land hvar gång ett nytt riksdagsmannaval skall gå af stapeln, och att många fula lidelser då släppas lösa emot hvarandra. Och det är nog sant det.

Men ett så vådligt rabaskande åstadkommer dock aldrig ett riksdagsmannaval som rätt ett prästval gör det, hvilket i alla fall är ett sorgligt faktum. Ty när man ska' välja sig en själasörjare, så borde väl en så allvarlig och kristlig förrättning egentligen uträttas i frid och mycken kärlek.

Men det är, gunås, långt ifrån att så sker, utan det har händt och det händer inte alls sällan, att byamännen råka i lufven på hvarandra och klämma till att slåss på själfvaste kyrkovägen, när de gå hem från ett prästval. Det hjälper inte, att de nyss förut fått uppbygga sig af kontraktsprostens förekomst i deras kyrkokor.

I tuårsen valde de sig en ny »körkeherre» borta i Högakull, och såsom de då lefde och härjade i den församlingen medan valet stod på, det har man då inte hört talas om hvarken förr eller senare.

Men så ha' de också blifvit straffade på folkavis.

Det var naturligtvis ingenting, som var godt nog åt Högakullsborna. De nöjde sig inte med förslaget, utan de bråkade till det åt sig och kallade en fjärde, som det heter.

Men då blefvo bå' kungen och biskopen alldeles besatta och rasande bägge två, samt skickade i förargelsen på dem en gammal »skolepräst», som församlingen inte kände till.

Men denne blef då gua'lof till ett gissel och till en tuktomästare åt dem. I början tyckte de rätt bra om honom och gingo till och med omkring och voro liksom litet smått högfärdiga öfver sin präst.

— Han har just inga stora gåfvor, men han är sekterlig och gemener! yttrade de och menade därmed att han var ärevördig och nedlåtande på samma gång.

Men det blef minsann annat ljud i skällan, när det gått en tid, ty det begaf sig snart, att »körkeherrn» var snål ända till girighet, och han gnodde och gnor syndaträlarne i Högakull, så att det är en lust och glädje däråt.

En söndagsmorgon sa' han till den ene kyrkovärden:

— Det var en ovanligt fet och härlig bagge Sven Nilsson har. Den ska' väl slaktas snart?

122
194

— Ja, det har jag tänkt!

— Jaså, kan tro det! Kom då bort till prästgården med köttet.

— Ja gubevars! lät kyrkovärden och gladdes, ty han fann det ljufligt att få sälja slaktet hemma och slippa köra ner till sta'n med det och sätta bort tid. Det töfvade heller inte länge, förrän han drap baggen och kom bort till prästgården.

— Nu är jag här med baggaköttet, som vi talades vid om! sa' kyrkovärden.

— Tackar allra mjukast! Det var något till rar present det! Bara inte kyrkovärden tar sig för nära! smilade kyrkoherden och bugade sig och klappade den arme Sven Nilsson och bjöd honom på rågkaffe och tackade och tackade för det rara fårköttet, så att kyrkovärden inte kom sig för att yttra ett ord. Utan han for hem och var så ledsen öfver sitt förlorade får, att han höll på att hänga sig.

En annan dag strax efteråt kom »körkeherren» under en spatsertur bort till nämndemannens.

Hustrun ville fägna honom, det var ju gifvet, och för att visa husets förmåga hof hon fram en rysansvärdt stor smörtrilling på bordet.

— Tackar mjukast, tackar aller ödmjukast! Jag är inte hungrig nu, men om jag får en gammal tidning att svepa in smörklumpen i, så ska' jag bära hem den själf och stanna i stor förbindelse! Tackar allra mjukast! Dä' var ett rart och präktigt smör. Tackar mjukast! smilade prästen.

Hvad skulle gumman göra, stackars människa, annat än låta kyrkoherden lägga i väg med det rara smöret.

Det var då i alla fall stor synd åt henne, ty hon hade lagat smöret i ordning såsom förning till ett bröllop i grannskapet och tog bara fram det för att det skulle se ståtligt och rart ut, när det kom ett sådant storfrämmande som själfva »körkeherren». När nämndemannen kom hem, fann han alltså sin gumma i förtviflan och upplöst i tårar.

— Hva' går nu åt dig igen, eller hva' in i den dålige lipar och tjuter du för? sporde han.

— Ih ih ih, körkeherren har tatt mitt smör, hela min rara och välsignade smörtrilling, så vi kan inte få komma till bröllopet, jämrade hon och ville inte taga någon tröst.

— Ä' prästen förbaskad, tar han nu smör till! lät nämndemannen och svor på att han skulle låta honom betala't.

Fanns där någon i socknen, som plägade fiska i vattendragen, bad han dem gå till prästgården, när de gjort någon fångst.

De trodde, förstås, att han täcktes köpa af dem. Men när de kommo, så anammade han hela subbet och bara bugade och tackade så aller ödmjukast.

Jojo, han gnodde dem för deras myckna synds skull.

Till råga på eländet dref han igenom, att de skulle måla om kyrkan invändigt. Men för att få det billigt anställde han den skröpligaste målare, som fanns i hela häradet.

Nå, denne målade och plitade och omsider vardt det färdigt. Då skulle där hållas en mer än vanligt högtidlig gudstjänst i det nyrestaurerade templet för att inviga nymålningen. Och hela församlingen var nästan mangrant i kyrkan den söndagen.

Men hur det var, hade målaren inte lagt reelt med torksaker i färgen, utan när församlingen skulle resa sig, så hängde de fast i fernissan allesammans. Med vedermöda sleto de sig visserligen upp ur bänkarne, men då hade de fernissa och spackelfärg i sitsarne hvar eviga kutte, såväl karlar som fruntimmer. Och hurudant det skulle te' sig i Guds hus, det kan enhvar föreställa sig.

Men det var just inte ledsamt att skåda denna Herrans församling bakifrån, när de tågade hem från kyrkan i arghet och raseri samt med nerklenta och fördärfvade kläder.

Nej, ledsamt var det inte, men ynkligt var det.

Den enda gång Högakullsfolket egentligen har haft någon ro och fröjd af denna sin präst var en påskadag.

Men det var då i alla fall ett sorgligt nöje äfven det.

Kyrkoherden hade tagit hem mässkjortan för att låta frun tvätta och laga upp henne till högtiden. Och det gjorde hon väl, kan jag tänka.

Nå, på påskdagen kom han inskridandes i kyrkan med ett paket under armen, hvilket han lade på bordet i sakristian.

— Det är mässkjortan! sa' han till stöten.

Sen ringdes där samman, och stöten plockade fram skruden samt tog ihop med att kläda prästen. Till den ändan vecklade han ock upp paketet och började kränga skjortan på sin herde.

— Men hva' i alla dar är detta för slags skjorta? skrek plötsligt stöten och sprang baklänges.

— Dä' är väl en mässkjorta, vet jag, snörflade herden.

— Men ho' ä' så konstig, ja' känner inte igen henne! svarade stöten och såg så vilsekommen ut som en gästgifvare i ett missionshus.

Då tittade äfven prästen på plagget, som han fått på sig, tittade stort och vidöppet och bleknade.

— Åh, herre du min skapare. Sannerligen, sannerligen har jag inte fått ett af fruns lintyg! Det är ett misstag! Men hvad ska' jag nu ta' mej till! jämrade han och pustade och suckade.

Ja, där var ingenting annat att göra än att behålla lintyget på under altartjänsten, hvilket väckte stor gamman samt gladde och fröjdade hela församlingen.

— Den synen var värd mer än en smörtrilling! säga de än i dag och kunna grina sig nästan fördärfvade, när de tänka på't.

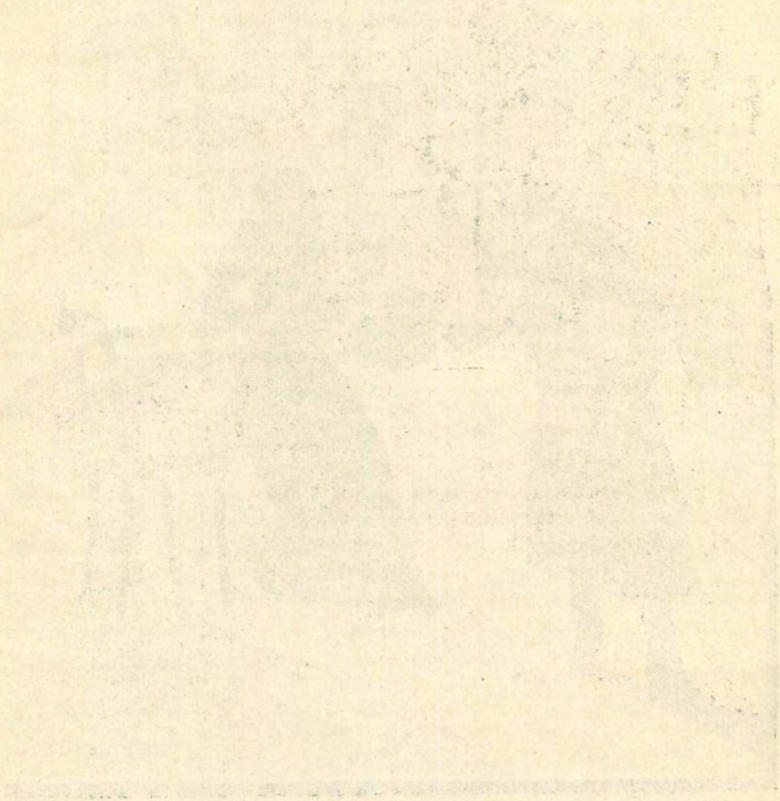

Kyrkvärdens syn i nyårsottan.

»Prata strunt och önska nyår, dä' går väl för sig, men äta ost, när en ingen har, dä' ä' värre», är ett ordstäf, som vi rätt ofta begagna härute.

Och det är sant.

Nu för tiden ställer det där nyårsönskandet inga vidare kraf på oss, sedan vi lätt och lustigt komma ifrån hela affären med några tryckta kort, några 4-öres frimärken eller en enkel tidningsannons, hvilket senare naturligtvis är det allra förnämsta.

Men det fanns dock en tid, då nyårsönskandet, åtminstone inom småstäderna, satte vännerna på sådana prof, att väl ingen af oss i denna tid skulle stå ut med dylika ansträngningar och vedermödor.

Man brukade inga nyårs- eller visitkort på den tiden, utan man frambar personligen, uppsträckt i hvit halsduk och svarta kläder och »stukis», sina fromma välönskningar till samtliga sina grannar, vänner och bekanta.

Och på den tiden fanns det, gunås, icke heller något goodtempleri eller blåbandisteri eller någonting absolut på jorden, såsom det nu lär göra, utan det var glögg och mumma, konjak och starköl, rom och brännvin och vänskap och svinahös i husen.

När så de uppsträckta och ärevördiga gubbarna gingo ut på sina nyårsvisiter, var det alldeles detsamma som att börja sitt år med ett drickande utan like och ett ätande på hvilket ingen ända fanns.

Det var, sägs det, icke heller just med så glada känslor som fruarna i dylika småsamhällen räckte fram de höga hattarne och söndagsstafvarne åt sina herrar och mästare, när dessa skulle draga ut på nyårsvisiter.

De voro aldrig riktigt säkra på, när de skulle få gubbarna åter, men i hurudant skick de skulle komma igen, det visste de af gammal pröfvad erfarenhet. Och det berättas vidare i de gamla småstadskrönikorna, att nyårsdagens middagssol alltid sken öfver en skock högtidsklädda män, som leende och nöjda, rödmosiga och trallande gingo och ledde sig vid staket och husknutar eller kraflade sig fram »på alla fyra» öfver de öppna platserna, där intet stöd fanns att tillgå. Och var så tillika halt väglag, skickades pigorna ut vid middagstiden att samla upp de goda husbönderna och nyårsgratulanterna hvar de kunde finna dem och deras hattar än här och än där vid dikeskanterna.

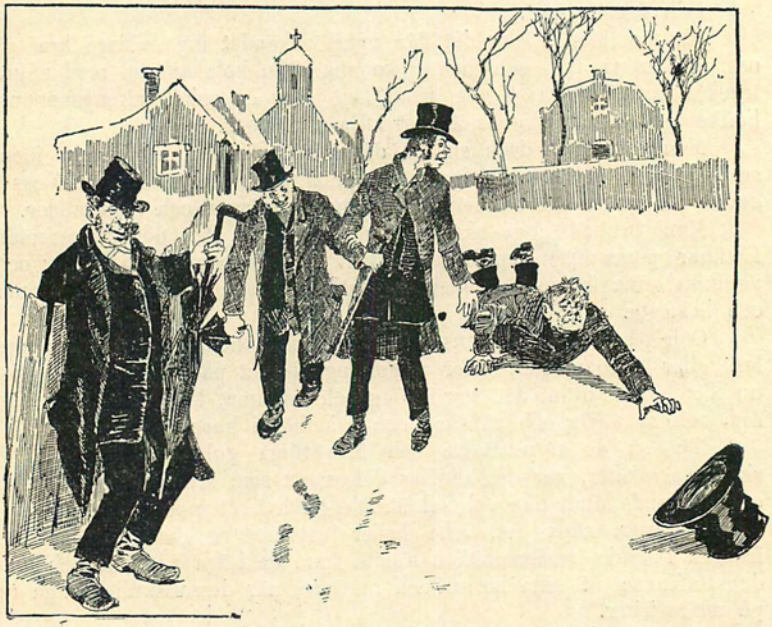

På den tiden var det alltså ingen struntsak att önska sin nästa ett godt nytt år.

Såväl i detta som uti många andra fall ha' vi därför fått det bättre med tiden. Nu sitta vi inne uti stor nykterhet och mycken kyskhet hos våra gummor och flammor, medan de arma, svettande postmänniskorna få sköta om nyårsönskningarna åt oss.

Här komma icke vidare några svartklädda, trallande, lustiga bröder in till oss på nyårsmorgonen och vräka i sig vår julamat och ragla omkull våra bord. I stället komma blott en skock fyrkantiga bref, dem vi sorglöst slänga i det för dem bestämda fatet på kabinettsbordet, utan att kanske se på dem.

Det är billigare och finare det här nya sättet, men Gu' vet, om det egentligen är så rasande roligt ändå. Men det får jag erkänna, rätt hvad jag än må tänka om den nya tiden och dess bekvämligheter, att om Jonas i Bagghemmet hade skaffat sig ett nyårskort och skickat det till kyrkoherdens i stället för att gå dit själf i julas, så hade det varit bättre för honom. Han hade då sluppit ligga med kalla omslag om hufvudet hela nyårsdagen samt hänga allra ytterst på den brant som stupar neråt vansinnets natt.

Ingen vet hvad det kostade eller kommer att framdeles kosta Jonas, men säkert är, att han vid decemberstämman strax förut blifvit korad till kyrkovärd.

Förut under hösten hade vi gång på gång varit på gille uppe i Bagghemmet, och Jonas hade en långlig tid betett sig såsom en framstående kristen, ty han har skrifvit på våra kreditivkontrakt och växlar och 10-års lån med en min, som om det icke varit annat än hans förbaskade skyldighet, så det var stört omöjligt att inte rösta på honom till kyrkovärd.

Och skrifver han på åt oss lika beredvilligt i fortsättningen, varder han riksdagsman med tiden, det slår aldrig bom.

När nu Jonas emellertid lyckligt och väl blifvit kyrkovärd, ansåg han sig böra så tidigt på nyårsdagen som möjligt lägga i väg till prästgården och önska kyrkoherden ett godt nytt år och själf mottaga dennes välsignelse, innan han trädde in i sin nya, dyrt förvärfvade värdighet.

I den tidiga, dimmiga morgonväkten nalkakes alltså Jonas i högtidligt och kyrkovärdsmässigt framskridande sin själasörjares och förmans tjäll.

Där var man redan uppe, det såg Jonas på afstånd. Ljus sken i alla fönster och förstuguportarne stodo öppna.

Jonas stannade en vändning, slätade ut håret och funderade på huru han skulle börja sin nyårshälsning vist och lärdt, så att »körkeherren» skulle förstå hvilken djädrans kyrkovärd han fått.

Just i samma stunden fick Jonas emellertid se, huru tre hvitklädda

varelser med ljus i händerna sväfvade öfver förstugan i prästgården, tydligen kommande från det prästerliga ämbetsrummet.

— Jesses, dä' ä' himlatecken! mumlade Jonas och började darra i alla leder.

Strax efteråt såg Jonas, hvars bäfvan och förskräckelse allt mer och mer tilltog, hur prästgårdens stora hund, som eljes plägade skälla och ge hals, undergifvet tyst och ödmjukt kröp utefter marken emot en lång svart figur, som slank fram från andra sidan af byggnaden och snabbt men ljudlöst närmade sig förstugutrappan.

När Jonas fick syn på den uppenbarelsen, vände han tvärt och gaf sig till att springa hem mot Bagghemmet, dit han snart återkom och förskrämde hela huset.

— Jag har inte långt igen, ja' lefver inte öfver året för ja' har sitt himlatecken på nyårsmorn! pustade han.

— Hva' har du sitt?

— Änglar i prästegårds förstu' och djäfvulen på gårdsplanen! Ä' dä' inte nok? skrek Jonas och skakade som om han hade fått frossan. Se'n tog han till att ömsom gråta och ömsom grina, så folket kunde inte annat än frukta för vettet på honom.

Till sist skickade de ett åkande bud efter barnmorskan, som ju är vårt allt i allom i läkareväg härute, och hon ordinerade kalla omslag om hufvudet på Jonas. Och där låg han hela nyårsdagen och fantiserade stollastycken, medan allt i Bagghemmet var försänkt i sorg och bedröfvelse.

På kvällen, just i solagången, kom hjälpeprästen dit ner och skulle höra efter hur det stod till.

Folket berättade hvad de hört Jonas prata om änglarna i förstugan och satan på gårdsplanen. När den unge pastorn hörde det, tog han till att skratta så hjärtligt, som en ung framåtsträfvande präst vågar skratta nu för tiden.

— Lugna sig, Jonas, sa' han och for med handen öfver den nye kyrkovärdens kinder, lugna sig, det har inte varit några öfvernaturliga saker, som Jonas sett!

— Änglar och djäfvulen! pustade Jonas.

— Hör nu på, kyrkovärd, hvad jag säger, fortfor pastorn. Änglarne, som ni trott er se, voro kyrkoherdens döttrar, hvilka gått in att önska sin gamle far godt nytt år, halfklädda och med ljus i händerna!

Vid detta tal fingo ögonen på Jonas ett förnuftigare och vettigare uttryck, och han såg för ett ögonblick till och med litet flat ut. Det varade dock blott en sekund.

— Men satan på gården då? stönade han och darrade som ett asplöf.

— Ack, Jonas, log pastorn, det var inte annat än länsmannen, som ju friar till fröken Julia! Han kom mycket tidigt i dag med sina nyårsönskningar!

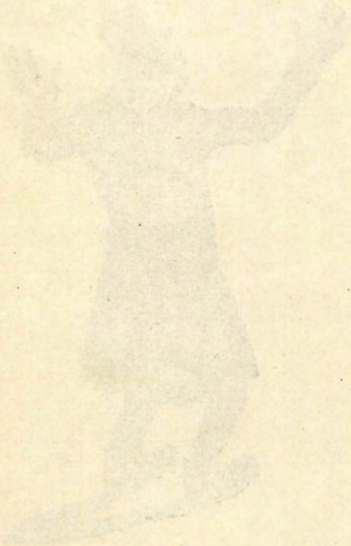

Efter den upplysningen låg Jonas och funderade en stund.

Rätt hvad det var slet han omslagen från hufvudet, strök sig öfver pannan och var precis som en annan människa samt bad om en sup.

När han tagit den och smackat, la' han sig ner igen och tittade i taket en stund.

Se'n sa' han:

— Ja' förstår nu grant, att det är som pastorn sagt. Men det var i alla fall vådligt hva' *di* liknade änglar och *han* skam.

— Ack ja! svarade pastorn. Han tänkte förstås på mamsellerna.

Jonas blef snart karl igen, men det var inte utan, att han gick litet dyster några dagar, »ty», sade han, »det kan aldrig båda godt att få se en länsman det första en sticker ut näsan i nyårsottan»!

Mossros.

Landthandlanden Johannes Isaksson i Spången är under vanliga förhållanden just inte så särdeles vacker att se uppå, men en gång härom året var han då rent af anskrämmelig att skåda.

Då gick han nämligen omkring under fjorton dagars tid med hufvudet inviradt i en stor, icke allt för öfverdådigt ren handduk.

Han lät inte se mer än det ena ögat, och äfven det var stort och ansvälldt, hvarjämte näsan, krokig och grym af naturen, som hon var, tedde sig mera såsom en här och där söndertrasad regnbåge än som en ansiktsprydnad och ett luktorgan.

Johannes Isaksson hade nämligen fått smörj en kväll, och det var riktigt prima smörj ändå, som vankats, samt ingalunda någon sekunda vara.

De, som dängde upp honom, sa' också midt under exekutionen, när handlarn skriade om nåd och antydde, att han fått nog:

— Nähäj du, vi likna inte dig! Vi knussla inte på mått och vikt, utan rejält ska' du ha' och god dryg vara ska' du bekomma!

Hur det kom sig, att patron Isaksson fick denna välsignade stryk, det skall blifva ämnet för den här djupsinniga betraktelsen.

Den underafdelning af det Kungliga Hushållningssällskapet, som kallas hushållsgille, hade sitt vanliga årsmöte.

Dessa möten äro lärorika, högtidliga och jämväl fina, ty till de samma komma icke annat än väldiga agrarer samt en och annan handlande, som gör sig till och smickrar agrarerna och bjuder dem på middag för att få sälja gödningsämnen och klöfverfrö till dem fram mot vårsidan.

På kredit och mot revers förstås.

I bland händer det nog, att dessa agrarer äro morska, öfverdådiga och arga, och då är det inte värdt att komma dem för nära, men när tiderna äro så dåliga, som de gunås nu äro, låta de tala med sig och äro såsom annat folk.

Särdeles vid det tillfälle, jag nu åsyftar, voro de rätt undfallande, och aldrig sågo vi dem mera skickliga, än på den sammankomsten.

Det var bara när fläsket kom på tal, som de började ryta och grymta ett grand. Men det gick gualof snart öfver, ty det vet man ju, att stora ord och fett fläsk fastna icke längre i halsen på folk.

De satte hastigt och lustigt en rysansvärd tull på fläsket, och sen slickade de sig om munnarne, myste och voro glada igen.

Nå, när detta var gjordt, steg där fram en, som det sades öfver höfvan stor landtbruksingeniör, och höll ett väldigt föredrag om de slumrande milliarderna i våra mossar och om torfströets märkliga art och beskaffenhet.

Under detta stora föredrag var det lätt att se, hvilka af våra agrarer som voro benådade med torfmossar.

Dessa skilde sig nämligen från de öfriga genom en allt högre grad af stormodighet och maffighet, som aftecknades i deras anletsdrag allt efter som den väldige föredragaren plockade fram million efter million ur de hittills tröstlösa mossarnes smutsiga djup.

Till sist sågo de alla ut som om hvar och en af dem hade vunnit högsta vinsten å danska klasslotteriet, medan de, som inga mossar ägde, snusade och suckade.

När vi sedan gingo bort från hushållsgillet, kom jag i sällskap med patron Isaksson.

— Jag får allt lof att köpa mig en mosse! lät handelsmannen och gick mycket tankediger på vägkanten.

— Ja, måntro, du har allt kunnat hämta mycken lärdom och nytta af föredraget! inföll jag.

— Hur så?

— Hörde du hvad han nämnde om torfströets obegripliga förmåga att uppsupa vätskor?

— Jo, det minns jag väl, för ja' ä' inte så rasande dummer som du tror! utlät sig patronen.

— Nå, om du t. ex. har 3 à 4 kilo snus och kokar det i 100 kannor vatten, så får du ju en bra vätska!

— Men den duger ju inte te' nåt! Hvem vill äta en så'n välling eller hvad menar du? undrade Johannes.

— Jo, om du t. ex. göte de hundra kannorna snussås öfver en bal torfströ, så kanske det inte vore så dumt för en person i din ställning och med ditt yrke och sinnelag! lät jag.

När handelsman Johannes Isaksson gått en stund och funderat, stannade han plötsligt och skrek:

— Nu begriper jag schäsen! Herren välsigne dig, som hjälpte mig på trafven! Slår jag den kokta snusluten öfver torfströbalen, så kommer den att få en stark tobakslukt, och som tobak ser den ju ut, alldeles som »Ystadsblandning». Halleluja! Sedan kan jag sälja ut torfströbalen såsom rökkardus till bönderna! — Gu' välsigne dej, som öppnat mina ögon för en stor affär! Jesses ja' ska' sälja tobak billigt och i gross och lassviss te' andra handlande, och ja' ska' minsann sätta upp en liten cigarrfabrik också; för till inlägg i cigarrer blir torfströet ändå bäst. Gu' välsigna dig än en gång! jublade Johannes och hoppade och dansade på vägen som en tosing. Jag fick lof följa med honom hem och jag hade ett förskräckligt kalas på kvällen i hans hus. Vi hängåfvo oss åt ett grufligt svalg bägge två. Men

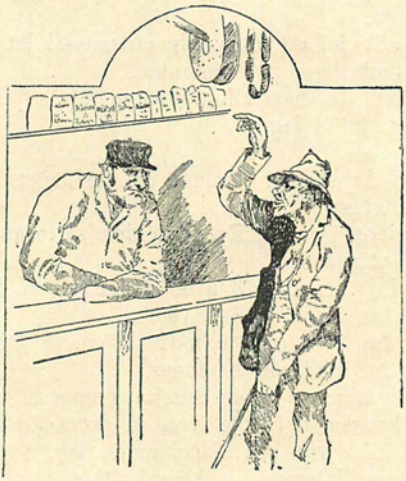

innan jag gick från honom, måste jag svärja och betyga att inte för någon nämna ett ord om de blifvande tobaksaffärerna.

Följande vecka höll sig patronen för det mesta instängd i sitt brygghus, så folk fick knappt tala med honom, utan hustru hans skötte butiken. Om någon frågade efter mannen, svarade hon förnämt:

— Han håll's med ett expriment och vill inte bli störd!

Men nere i bryggstugan gick Isaksson och kokte snuslag, med hvilken han dränkte in och mättade en bal torfströ om 160 kilogram. En kväll midt under experimentstiden råkade jag honom. Han var litet blek och såg inte fullt kry ut.

— Dä' är inte så lätt som man kan tro! Tobaksoset ger en svår hufvudvärk! Men bra blir dä', och aldri' kunde ja' tänka, att torfströ söp i sig så helgottes möcke, som dä' gör! lät patronen.

Efter cirka fjorton dagars tid stodo de två öfversta hyllorna uti butiken fulla af större och mindre påsar, på hvilka Isaksson med sin dråpliga stil präntat denna text:

»1:a Måsross,
å 75 öre pär tjilogram.»

— Di kan inte säga att dä' ä' lögn, som står på påsarne, ty om nå't ä' måsross, så ä' dä' min tobak! flinade den gode handelsmannen.

Priset konvenerade folket, och där såldes en vådlig hop mossros under de första dagarna.

Isaksson var så glad som den värste speleman, och visste knappt på hvilket ben han skulle stå.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Men öfver allt i socknen började det med ens lukta såsom det gör i trakter, där de elda med bränntorf, och mycket värre för resten.

Så fort Isakssons »måsross» kom in i ett hus, och gubbarna börjat röka, togo käringarna alltid till att blekna, draga väder och tala om trängrök.

— Här har bestämdt tagit eld nån'stans i huset, för så luktar det! Och så började de snoka i panelningen, kring murarne och öfverallt, hvarest de ansågo sig böra misstänka, att eld kunde ligga fördold.

Och gubbarne tyckte också, att det luktade konstigt, men de kunde aldrig tänka, att det var tobaken, fastän han hade en fadd och besynnerlig smak. —

Slutligen fingo gubbarne förfärliga kväljningar, och gummorna vordo samt och synnerligen beslagna med en oerhörd hufvudvärk.

I början höll man det för en influensaepidemi och skickade efter konjak, som ju är den enda medicinen mot den sjukdomen och spände till att supa.

Men under tiden kom man underfund med, att det onda endast grasserade i de hem där man försett sig med Johannes Isakssons nya tobak.

Denna blef då föremål för undersökning, och när det så blef uppenbart, hvar den egentligen vuxit, ja, då blef ilskan väldig hos folket, och den arme Johannes Isaksson undfick det rysliga stryk, som här ofvan omtalas.

— Nu kan vi komma åt att ge' honom så möcke han tål; han törs inte stämma oss, för då anmäla vi honom för tobaksförfalskning! mente de karlar, som dömde Johannes till bastonaden, samt voro rätt glada åt att få betala honom för gammal ost. Ty han hade, oss emellan sagdt, i alla dar varit en filur i sin handel.

Och stryk fick Johannes, det må Gu' veta.

Men roligt var det att se, hur han gick och illgrömmade sig om dagarne och ömmade kroppen. När han stundom beklagade sig öfver sitt lidande, bara grinade folk och sade:

— Jaha, känn på den tobaken, Johannes lille!

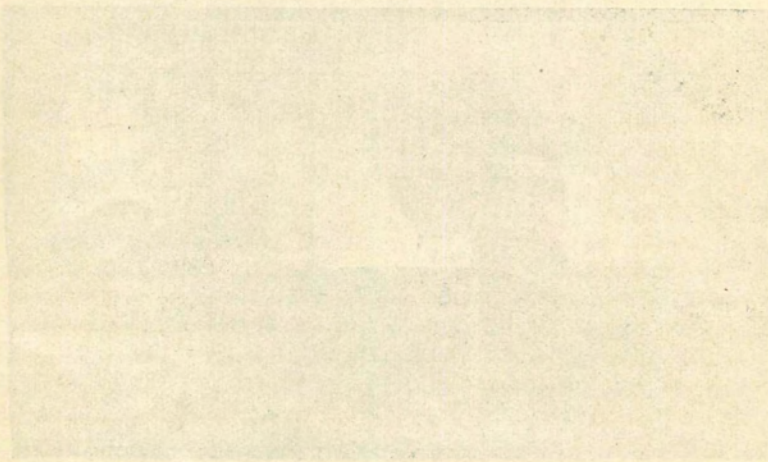

Amerikabref.

Inte är det roligt för oss jordbrukare och inte är det nyttigt för landet heller eller för försvaret eller för Norrlands utveckling, att en sådan hiskelig mängd folk drager af till Amerika. Om det vore gamla gubbar och käringar eller socialister och ligapojkar, som dråsade dit, så kunde afsaknaden vara hjälpelig.

Men de gamla, som inte duga till att göra ett dagsverke, och den vettvilliga och okynniga ungdomen, som bara illfänas och störa oss andre i vår sträfvan för uppehället, dem få vi behålla. Det är de raska och friska krafterna, som segla i väg, hvilket icke är så fägnesamt.

Det stod en dag i en amerikansk tidning, att under de sist förflutna nio månaderna hade inte mindre än 25,080 svenskar invandrat till de s. k. Förenta staterna. Det låter hemskt. Men man får trösta sig med att de svensk-amerikanska bladen inte äro så värst noga med sanningen. Ty de ha tydligtvis ingen förordning rörande det tryckta ordet i Amerika. Utan de få klippa till med hvad som helst, liksom de också gladeligen klippa våra krönikor utan att ha vett att i ersättning skicka en guld- eller silfverdosa till den snushane, som sitter här hemma i det gamla reela landet och knåpar ihop spaltfyllnad åt deras stora pappersdrakar och sedligt ren själaspis åt deras läsare.

Nå, nå, det finns intet ondt, som icke har något godt med sig. Reser det mycket folk till Amerika, så kommer det också hundingen så många roliga bref därifrån.

En biskops herdabref går i mitt tycke inte upp mot ett reelt amerikabref, i hvilket den utvandrade pojken skildrar sin väldighet i det nya landet.

Ett sådant bref sprider glädje i föräldrahjärtan och stolthet därjämte. Måntro det duger för en fattig smålandstorpare att få stå på kyrkbacken och tala om för rika nämndemän och kyrkovärdar, att hans son, som dråsade öfver pölen för tre år se'n, skrif-

vit, att han nu äger en farm, där han har cirka attanhundra hästar så stora som kungens ridhästar i Sweden.

Då kyrkofolket hör sådant, blir det förbluffadt.

— Men då måtte han väl ha ryslig skuld på't, menas ibland.

— Nähä, svarar städse den sälle fadern till den amerikanske jorddrotten från Småland, inte ett dugg har han till skuld, för han skrifver, att han geft sej mä en generalsdotter.

Kyrkofolket blir allt mera förvånadt och de unga pojkar, som höra på, besluta genast barka af till Amerika för att hånka åt sig en attanhundra hästar och en generals- eller en presidentdotter.

Åh, man kan inte tänka sig så trefliga och tröstefulla bref det kommer till oss från Amerika. Och ibland ligger det dollarsedlar uti dem tillika.

— — — —

Så hade ock Pelle i Jonkarefållen och Magnis i Skunkabo en vacker dag fått hvar sitt amerikabref med inneliggande sedlar, för hvilka de å bankkontoret tillväxlat sig riksbankstior, hvadan de ingalunda voro goda att »ryka på», där de sedermera stodo utanför disken i en af vår köpstads diversehandelsbodar och prutade på kaffe och klöfverfrö.

Magnis i Skunkabo var härlig och vördnadsbjudande att skåda. Han hade en literbutelj i byxfickan och han spottade långt och bredt och snusigt och menade på, att han inte ämnade stiga till sides för hvem attan som helst, inte ens för en häradsprost, om han vore aldrig så tjocker.

— För här hvilar inga ledsamheter, sa han.

— Jag har hört, att du fått bref från din son i Amerika i dag, Magnis, utlät sig Pelle i Jonkarefållen.

— Jaha, så står dä' te', Pelle!

— Han har'et väl rysligt bra därinne, för han var en krisker och vidflängder pojk, när han var hemma, så det kunde en allt förstå, att han skulle ta sej ut, hvart i hundan han tog vägen, lät Pelle.

Vid detta tal, som högeligen behagade Magnis, drog denne upp literbuteljen ur byxfickan och drack samt gaf desslikes åt Pelle i Jonkarefållen. Och han söp, hvarefter de gingo bort till en silltunna och beto ryggen af hvar sin sill till brännvinsbröd.

När detta var uträttadt, begynte Magnis anförtro Pelle att hans son redde sig såsom en herre i Amerika och att han rest långt söderut.

— Ja, han är så långt, att det knappt finns brefgång te honom! stoltserade Magnis.

— Åh hundan, ä' han så långt skam ivåld?

— Jösses, han är ända i Florida och efter hva' han säjer, ligger den staten precis midt på jordklotet, så att axelen, som jorden schwänger ikring, är stucken tvärt i genom Florida.

— Hva' gör din pojk därnere?

— Jo, han skrifver, att han arbetar hos ett struts- eller strut- eller trutbolag — jag kan inte tyda't rektigt — som fått på entreprenad att smörja värdens axel. Han har firahundra dollar i veckan. Men han tänker snart sluta med axelsmörjandet, för det är ett så hett och styft arbete, att folk stå inte ut mä'et i längden.

— Dä' håller jag inte otroligt! gapade Pelle.

— Nej, för si klotet schwänger kanveta mä' en hiskelig fart, och tungt är det, så dä' behöfs en ryslig hop smörja.

— Är det inte ett lifsfarligt göra att smörja världens axel?

— Nej, han bara säjer, att dä' ä' påkostande och illbattigt.

— Nå, sporde Pelle, talar han inte om, hurudant landet annars är?

— Jovesst! Han skrifver en hel hop om hur höga berg, där finns. I höstas talade han om, att månen får lof att vara rysligt försiktiger å ha ögena väl mä' sej, när han ska' simma fram öfver de höga bergsspetsarna i Florida, om han inte ska' köra emot å fördärfva sej. En gång — skrifver han — hände det månen, när han var som allra fullast, att han drumlade emot ett amerikanskt berg med hela sin framsida, så dä' höll rent på att göra ut med månen. Å att detta inte är nå'n lögn, dä' kan en ju si hvem som helst, för månen ä' inte läkter än i dag, utan han har en hel hop skråmor och fläckar på framsidan. Dom fick han för han inte såg upp utan asade emot ett berg därborta i Amerika, där min pojk är.

— Ja, dä' låter inte likt lögn, och länge har ja' undrat, hvarifrån månen fått sina fläckar. Jaså, di har kommit därutå. Dä' var nöjsamt att få veta! lät Pelle och var förtjust.

— Men hurdant är folket därnere på midten utå jorden? fortfor Pelle i Jonkarefällen.

— Jaha, det måtte allt va' si och så med dom. Utå pojkens bref kan ja' förstå, att dom just inte har möcke kläder på sej utan att dom för det mesta vandra spritt språngandes nakna, undantagandes när dom ska' gå te körkes. Då hänga dom på sej ett litet kvarterslångt förskinn och hålla en solparasoll öfver hufvu't. Dom infödda Floridaboarne ä' möcke beskedliga och kärleksfulla, särdeles fruntimmerna. Men en får vara kvick med dom och ta' dom i tid, för de stå inte bi rätt länge. När dom blir kringsvid en tju'fem år, ä' dom lika leda och grömma som våra käringar ä', när de komma in på nittitalet.

— Ett unnerligt land och ett unnerligt folk! Men ha dom nå'n slags relanjon? sporde Pelle.

— Ja, pojken skref om den saken en gång. Dom ha ungefär samme Gu' som vi, men lutherska läran veta di knappt om, så där behöfdes nok en förändring i bättringen i Florida och i hela Amerika förrästen, lät Magnis.

— Tål dej du, Magnis! Dä' kommer, dä' kommer! Wallenström reser dit hvart annat år och uppbygger dem dessemellan i deras tidningar.

— Jaha, dä' har du rätt i, murrade Magnis och drog på nytt fram literbuteljen.

Sen togo de ånyo till att språka om det underliga Amerika, och ju längre de kommo ner mot botten af litern, dess underligare och mera sagolikt vardt det landet hinsidan Atlanten enligt deras söners beskrifning. Det lät som »tusen och en natt». Nej, det lät bättre.

De amerikanska, af den djärfvaste fantasi burna brefven ersätta oss alltså rikligen i andligt afseende för den materiella förlust, vi lida genom emigrationen.

Ett litet misstag.

Dagarna före jul i fjol hände det vår kyrkovärd ett litet spektakel, som kom en hel hop väsen åstad härute i socknen.

Själfva saken var i och för sig själf inte så värst farlig och inte ärerörig heller, utan rätt naturlig, och själfva spektaklet hade kunnat hända hvem som helst, ty sådant inträffar gualof rätt ofta här världen.

Men när det händer någonting, gör folk det så vidlyftigt och lägger ut det mycket omsorgsfullare än de skulle göra, om de finge i uppdrag att förklara en bönedagstext. Och därför blir det stora romaner och långa skandalhistorier af de simplaste händelser.

Nu är det också mycket värre än det var förr i världen, ty i vår tid ska' allting, gubevars, också påtas in i tidningarna. Man kan snart inte nysa härute, utan att avisorna ska tala om det, ty här finns i socknarna en vådlig massa skribenter, som sitta kvällarna igenom vid sina chiffoniersklaffar och dikta och ljuga redaktörerna fulla för 2 öre raden samt jaga efter skandaler, och de veta platt intet hvad som menas hvarken med sanning eller pietet. Men det har jag, gudskelof, reda på.

Därför vill jag nu omtala kyrkovärdens malheur precis sådan den var och inte såsom den blef utstofferad af käringapratet, till stor chikan för inte blott kyrkovärden utan för hela kyrkan och renlärigheten. Ty prästen och hans vackra fru blefvo ju indragna i det också.

Sanningen är, att kyrkovärden måste ursäktas.

Bevars, till och med en människa, som har mindre att tänka på än en kyrkovärd, kan bli förvillad i hufvudet under dagarne före jul. Man blir inte riktigt klar i knoppen förr än helgen pågått en tid och man fått hvila sig och sofva ut i hemmen och i kyrkorna.

Säkert är nämligen, att det icke gifves någon tid under hela året, då vi landtgubbar äro utsatta för så många frestelser och farligheter och då vår andliga välfärd kommer så nära fördärfvet, som just i december månad, då alla landsens tidningar slåss om våra själar. Måntro, det vill till att kunna vandra sin stig obesmittad, när de stora löftena och de billiga prenumerationsprisen hagla öfver oss, och våra stugor fyllas från golf till tak utaf gratisnummer och startande tidningar, så att vi bokstafligen vada i makulatur med våra träskostöflar.

Vi bli rent från oss, det är gifvet, och veta stundtals icke hvad vi skola taga oss till. Ty den ene lofvar att bevara fosterlandet och hjälpa upp jordbruket, den andre svär på, att han ska' hålla länsmän och andra vådliga bondplågare stången, en tredje slår sig i backen på, att han skall sätta af kungen och försätta oss i ett tusenårigt rike uti ett enda tempo för 2 öre om dagen. Allt det där frestar hufvudet på oss, så att vi blifva nära nog otillräkneliga i de dagarna. Samtidigt härja också käringarna och regera med sitt bryggande, bakande och slaktande, att man icke vet, hvar man skall sätta sin fot eller lägga sin lekamen.

Nej, riksdagen borde gå i författning om, att sådana böcker, som denna, delades ut i julveckorna bland landets innebyggare, så att de i virrvarret icke råkade på villovägar, utan finge något ljus för sina fötter och någon tröst för sina jäktade själar.

Det här har jag måst förutskicka för att än tydligare ådagalägga, att vår kyrkovärd måste ursäktas och förlåtas, i stället för att skymfas och begrinas och utskällas.

Han hade fått en så vådlig massa profnummer, att det var utan all reson, och som han, gu'nås, är snål och vill ta' vara på sina stumpar, så läste han, så att han höll på att bli grönögd, den stackars kyrkovärden. Men något riktigt läshufvud hade han inte, så han tålte inte vid det, utan blef liksom litet vurmer och yr i skallen till sist, och han kunde inte sofva om nätterna eller äta reelt heller. Utan han blef blek, glåmig och slapp, så att Kajsa, hustru hans, blef orolig för honom.

Midt under denna hans eländes tid skulle han in till sta'n för att handla till julen, och efter som han tillika skulle uträtta en hel hop åt pastorn, fick han ta dennes gamla märr att åka efter.

När han gaf sig i väg på morgonen, var Kajsa ganska nedstämd och sa':

— Hva' du gör, så gå inte och ta' nåra störkedroppar därinne, utan kom ihåg ditt nökterhetslöfte och att du ä' körkevärd, Johannes lelle!

— Ah, du pratar jämt din evinnerliga smörja! Ja' måtte väl va' karl för min hatt! genmälde kyrkovärden i det han med piskskaftet sökte gångsätta prästens mycket ärevördiga sto.

Jag sa' här ofvan på ett ställe, att vi äro utsatte för många vådor under december månad.

Och komma in till sta'n för att göra sina juluppköp är ingalunda den minsta farligheten. Handlandena äro då så hiskeligt beskedliga och fina och sockersöta samt ha så rysansvärdt många knep och illfundigheter till hands för att locka oss att köpa mycket och för att kunna med falska varor och svek draga till sig vår välfångna egendom.

Kyrkovärden stod på sig i det längsta och det såg mörkt ut för

BERNARDT

handlarn att kunna purra på honom en grann schal, som han nödvändigt ville ha honom att köpa hem till Kajsa.

När ingenting annat hjälpte, blef kyrkovärden uppmanad att stiga in på kontoret.

— Var så go', kyrkovärd, och stig in i firman på tretti dar! lät handelsmannen, ty han var så kvick och lustig, som de, gu'bevars, alla äro.

— Får dä' inte va' en liten konjak i kölden? smilade den förledaren.

— Nä' tack! Ja' ä' vice or'förare i nökterhetsföreninga och smakar inget starkt!

— Asch, lite fin konjak ä' inte skadligt; dä' ä' bara medicin, när man är ute och reser och ä' ruskig.

— Ja, kanske dä', och här i ensamheta' skadar en ju ingen mä' exemplet; sjuk och illavuren ä' ja ju också, förstås! lät kyrkovärden och slängde i sig ett halft dricksglas.

— Men tala inte om'et, för då blir dä' ett förhärdadt lif där hemma! bad han efteråt.

— Var lugn, kyrkovärd! svarade handlarn och hällde upp ett glas till.

— Ja, dä' va hundingen hvad dä' lenar godt i bröstet och lättar på hufve't. Han ä' sannerligen ingen dålig medoksin, den konjaken! log kyrkovärden och svängde i sig äfven det glaset. Se'n blef han fast för schalen.

Gu' vet, om det var konjaken eller det vådliga profnummerläsandet, som gjorde det, men framåt aftonen vardt kyrkovärden befunnen i källarsalen på stadshuset drickandes tutingar, och efter som han inte ätit riktigt en tid förut eller sofvit ordentligt, så knäckte de där toddarna honom, det var naturligt. Men det får han lof att ursäktas för, ty det kan hända den bäste. I alla fall gick det bra för honom, ty beskedliga människor hjälpte honom upp i åkdonet och vände näsan på prästens märr mot hans hemhåll samt hängde tömmen om nacken på kyrkovärden.

Väl var det, att han hade prästens häst, som är sedig och ärevördig. Det dröjde heller inte så värst länge förrän öket stannade utanför prästgårdens trappa. Ty dit gick märren naturligtvis af sig själf. Så fort åkdonet emellertid stannat, kom prästfrun ut i mörkret.

— Välkommen, välkommen! hälsade hon och gick fram till kyrkovärden.

— Go' kväll igen, Kajsa lilla! Dä' va' hundan hva' du ä' mör å' go' i mun. Dä' ska' du då, ta' mej attan, ha' dej en rejäl köss för! lallade kyrkovärden, som trodde att han var hemma. Och i det samma grabbade han tag i den arma prästfrun, som stod där i sin förbluffelse och oskuld och intet ondt anade. Innan hon visste ordet

af, knäckte han, skam till säjandes, till att kyssa henne precis rakt på munnen.

— Förbaska mej, om ja' nånsin känt munnen så lener och go'er på dej se'n du va' flecka i världen, lella välsignade Kajsa, och så väl du osar se'n! jublade Johannes och klappade och böstade prästafrun så att det sjöng efter't.

Men frun kunde naturligtvis inte annat än ge hals och skrika på hjälp. Vid detta skrän kom pastorn ut på bron med en lampa och fick skåda hela eländet.

Rätt så »dragen» kyrkovärden var, blef han dock snopen, när han fick se hvar han befann sig och att det var själfvaste prästfrun han vänslades med.

Pastorn bleknade vid åsynen af detta fasaväckande helgerån och stirrade bestört än på den ene och än på den andre.

— Kyrkovärden har blifvit galen, ty rusig kan jag väl inte tro att han är! yttrade han till sist.

— Näj, gualof, fuller ä' ja' inte, bara lite matter och svager. Men pastorn får lof ursäkta mig, för den här kössninga har, så sant ja' lefver, skett i messtak! lallade kyrkovärden och höll sig i vagnshäcken.

Uj, uj, uj, sicken predikan pastorn höll, när han af talet och åtbörderna fick begrepp om af hvad slags galenskap hans kyrkovärd anfäktades. Det var måntro ord och inga visor det, och Johannes vardt till sist så förkrossad att han grät.

— Käre pastor, dä' har då väl egentligen ingen skada skett, och dä' lofvar ja' inför bå' Gud och människor, att pastorn ska' få kössa mi' Kajsa så möcke och så ofta han vell, så ble' vi ju kvett om kvett!

— Gack kyrkovärd, gack hem och sof af dig ruset! ropade pastorn i det han återförde sin förfärade hustru. Men Johannes lommade i väg och mumlade för sig själf:

— Han trodde, att ja' ä' fuller, dumbommen! Ja' ä' bara matter utå medoksinen! Men tusen daler och ett par stutar skulle ja' gladeligt ge till, om Kajsa hade bara hälften så bra kösseverk som prästafrun!

Detta är nu hela sanningen om kyrkovärdens lilla malheur, och inte var väl det någonting så farligt eller så värst mycket att gapa om. Ty det är väl då i all världens namn ingen tjufvagärning heller att kyssa ett grannt fruntimmer.

Jag undrar, hvem som inte har gjort det i sin dag!

En lärd disputation.

Det var midsommargille hos Erik på Tången och dit är det alltid roligt att bli bjuden, ty många finnas inte i trakten, som göra bättre och likare kalas än fader Erik.

Själfva pastorn brukar alltid att vara med där, men den här gången hade han ett barnsöl för sig i andra ändan af socknen och kunde inte vara med, hvilket hela socknen beklagade, både för gillets skull och för komministerns skull också. Ty hur det är, så är prästen i alla fall rasande rolig att ha.

Visst finns här, gunås, i landet en hel hop människor, som inte göra stort annat än förfördela och skälla ut det stackars prästadömet, folk stå nedanför Zions murar och gläfsa på dem, hvilka sitta på svår vakt däruppe. Men sådant är syndigt och orättfärdigt. Ty prästen är, som sagdt, bå' bra och rolig att ha' och nyttig också.

Man behöfver bara se på, hur det går till på våra gästabud och gillen härute i gårdarna, när prästen inte är med och lägger band på vår syndanatur.

Usch, så vi härja och regnera framåt kvällarne, så att både tak och väggar kunna ramla ner.

Men är pastorn med, sitta vi lugnt på bänkarne och lyssna på, hur hans visdom flödar.

— —

Nå, vi voro på midsommarsgille nere hos Erik på Tången, och nu har jag ro af att på en liten stund språka om, hur det kan låta och taga sig ut, när vi bönder ge oss till att tala i vetenskapliga ämnen.

Ty efter det vi redt ut kreaturspriserna och landsens vedermöda i allmänhet samt haft de »store ämbetsmännen» på tapeten och vid spöpålen en stund, så kommo vi verkligen vid slutet af kalaset in på vetenskaperna.

Ungdomen höll sig nere på gårdsplanen och dansade efter ett bäljaspel, ty på sådana saker begripa sig de unga bättre än vi, som däremot mera intressera oss för lärdom.

Rätt som vi sålunda sutto där, yttrade nämligen Sven Svensson i Hof, som är hvad vi säga »utstuderad», eftersom han gått igenom folkhögskolan:

— Dä' ä' märkvärdigt hvad vetenskapen ä' högt uppdrifven i vår tid!

— Dä' ä' lögn! brummade gamle Andreas i Furelund, hvilken är en sådan där inpiskad och envis gammal gök, som för sitt lif inte tål något nymodigt, rätt om det är aldrig så bra.

— Ä' dä' lögn? skrek Sven och såg ut som han fått en slef hvitgröt i vrångstrupen.

— Dä' ä' lögn och skräfvel! lät den andre.

— Ja, men tänk på våra krigsmaskiner! Tänk sådana förfärliga kulor om flere, flere skeppund, som di nu kunna slunga milsvis och ändå råka precken!

— Dom va' värre förr!

— Hur kan I säja så'nt; det vet en ju att det är osanning?

— Har du inte sett jättestenarne där borta vid Bråten? Dom ä' stora som små berg. Jätten har kastat dit dem från Rumskulla! Hva' ha' I för maskiner nu för tiden, som kunna kasta sådana en så'n väg? Nähä du, min gosse lilla, där blir allt bå' du och den där »Kuppen i Essen» bet och små!

Vi andra till att hojta och grina, så att fruntimren trodde skam farit i oss. En del höll med Sven och en del med Andreas. Men Sven, som ju gått i folkhögskolan, ville inte, förstås, ge tappt i en diskussion. Och så underligt var inte det.

— Nå, men järnvägen då och telefonen? Hade dom sådana i forntiden? sa' han och såg segerviss ut.

— Nähä, gualof, men dom hade det som bättre var! Dom hade Lonkentus och inte ett dugg till *skatter*.

Jestanes, hvad vi grinade och skrålade:

— Bravo!

— Anagga den Andreas. Han har, minsann, skallemejan på rätta stället.

— Där tro' ja' du blef bet, Sven!

Denne senare vred och vände sig och krängde med kroppen, som en ål på en ref.

— Dä' omöjligt att diskutera med en så'n, som bara sätter sagor emot verkligheten! lät han till sist.

— Sagor? Åh hut! Jag har sett jättestenarne tusentals gånger. Såg dom på hitvägen. Och det andra har jag läst i böcker, i tröckta böcker, du spoling! röt Andreas.

— Ja, det håller streck! inföllo vi, som inte riktigt visste hvem af dem vi skulle hålla med.

När vi så inbördes en stund öfverlagt om det här och just som bäst voro i färd med aftonvarden, ljusnade Sven, gick bort till Andreas och sa':

— Det kan väl vara, att di inte voro så dumma i forntiden heller, men en ting vet jag, som dom inte dugde till!

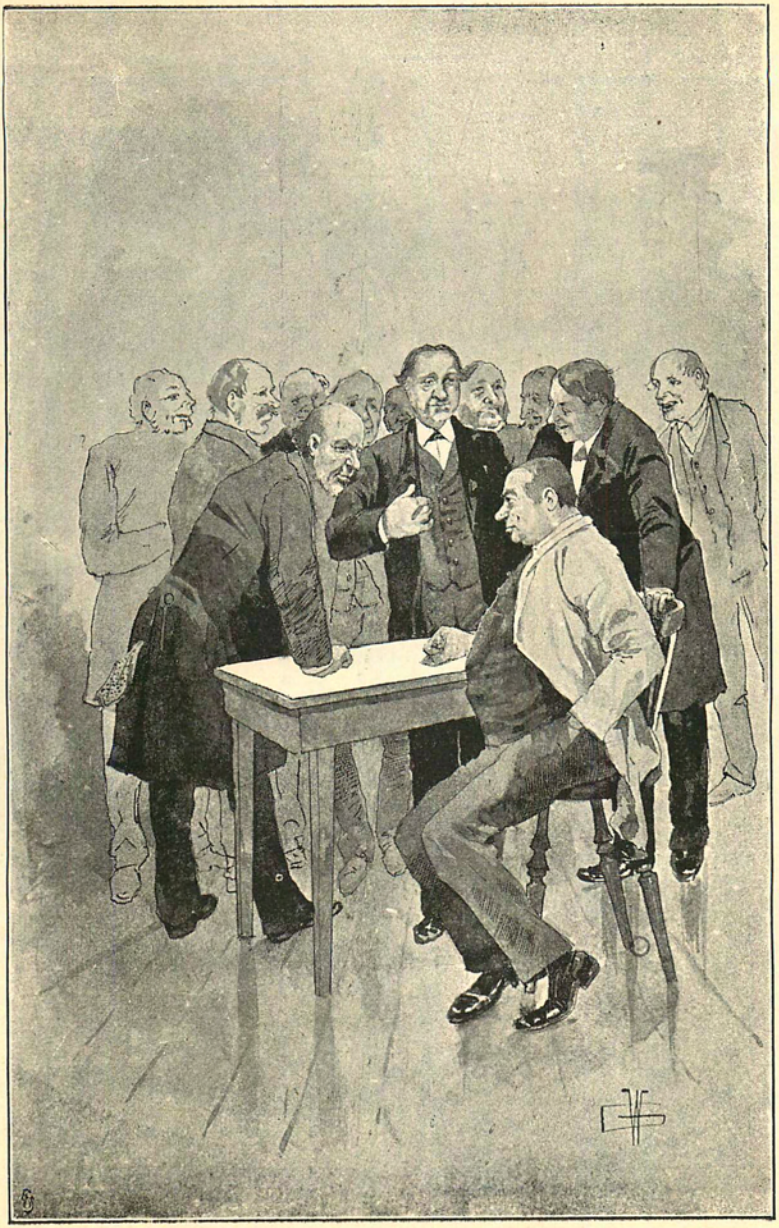

— Hvad skulle det då kunna vara?

— Ja, dom dugde inte till att resa till Nordpolen i luftballong! mente Sven och tittade omkring sig såsom en segerherre.

— Luftballong? Tvy attan! På den tiden kunde dom fara i lufta utan ballonger! Vet inte du dä', du som vill vara så stoderad. Jo du, dom kunde flyga hvart hundan dom ville utan sådana instrument som kallas luftballong. Ja' har läst om stora andar och troll, som i ett ögonblick kunde dråsa från Lappland och till Skåne och tillbaka igen fortare än du sväljer en pannkakebit. Och dom kunde till och med göra sig osynliga! Så möcke har jag läst!

Vi blefvo allt mer och mer förbluffade och visste rakt inte hur vi skulle tänka och tro eller hur det här till sist skulle redas upp.

— Besitta det, att inte pastorn ändå är här, så att vi kunde få de här sakerna klarerade! mente vår värd och ref sig i hufvudet med bekymrad min.

— Jo, det må du allt säga! Hade han varit här, så hade han redt det åt oss på eviga fläcken, inföllo vi.

— Asch, hva' behöfs det! I ä' väl inte dummare än att I förstå, att ja' har rätt! sa' Sven och log.

— Dä' ä' lögn! röt Andreas.

— Nå, men läkarekonsten då? inföll Sven. Det får vi väl erkänna att den är förskräckligt mycke' större nu än under forntiden!

— Hahaha grinade Andreas. Ja, det har du rätt i. Men nu var du dum och högg i sten, så det förslog. I forntiden funnos inga läkare, utan då fanns bara hälsa, berghälsa, godt folk, och inte en enda sjukdom. Det ordet ingick inte ens i språket. Dom blef flera hundra år gamla. Men nu görs här läkare på läkare och för hvar och en, som blir färdig uppstår en ny sjukdom. Tvi för den dålie, så usel och rutten din ti' ä', du Sven! röt gubben och spottade i golfvet.

— Jaha, jaha! Hundan vete ändå, om inte när det kommer till kritan, Andreas har rätt! mumlade vi och beto af ändarne på »rökcegarerna», som Erik bjöd omkring.

Sven Svensson blef så topp toseten, att han tvärt gick ut ur stugan och Gu' vet, om han inte i dörren mumlade några ord, hvilka nästan läto som »bondkaniner», »mörker» och »idiotanstalter».

Farliga saker.

En hel hop unga pojkar och spolingar gå här och inbilla sig, att det inte är så värst hvarken syndigt eller straffvärdt eller farligt att föra skoj med och bedraga lättrogna och giftaslystna flickor i kärleksväg.

Men jag vill dock bevisa, att sådant inte blott är skamligt och omoraliskt, utan att det också nästan alltid har ett svårt straff med sig.

När jag själf rann upp i världen, var jag just inte något så värst stort helgon, utan jag trodde, jag som andra pojkslynglar, att töserna bara voro ett slags granna leksaker, som man kunde gyckla och härja och regera med hur som helst, och att man ändå kunde få vandra ogild, som det står i lagen.

Men det dröjde inte länge, förrän jag fick veta af annat. Ty rätt som jag gick här ute i socknen och slog mina lofvar i öfverdåd och synd samt fladdrade såsom en fjäril från blomma hvit till blomma röd, så vardt jag, minsann, gift och fångad och fastskrufvad samt fick black om foten.

Straffet kom, Gu'nåde mig. Jesses, jag skulle kunna göra upp en lista, så lång som en gammal riksdagsmans syndaregister i valtider, med exempel på personer, för hvilka det gått på sned och åt häcklefjäll, emedan de inte kunnat hålla sig i skinnet och inom marginal i kärleksväg.

Men sällan har väl någon människa varit värre däran för sin fjärilsnaturs och sitt myckna friandes skull än vår skollärare var det en Kristi Himmelsfärdsdag. Om han rätt lefver i tusen år, ska' han säkerligen aldrig glömma den sabbatsmorgonen. Och vi socknemän skola nog också sent förglömma densamma.

* * *

Det kan väl nu vara så där omkring tre år se'n eller så, som vi behöfde en vikarie öfver sommaren, emedan vår gamle skolmästare var virrig i skallen af influensa, som han fått och som inte på vis eller villkor ville släppa honom.

Nå, då skaffade oss skolinspektören en ung man, nyexaminerad och mäkta lärd, så att han var då riktig dunderdon emot den gamle.

Skolan skötte han som en karl, spelade gjorde han, så att vi trodde kyrkan skulle spricka, och med sitt frieri höll han sig inom församlingen, såsom tillbörligt var, och flaxade inte omkring det ringaste utom socknen, åtminstone efter hvad man kunde spörja och förstå. Utan allesammans de förnämsta karlarna, såsom nämndemannen, kyrkovärden och landstingsmannen, trodde hvar i sin stad att de skulle få honom till måg i sinom tid, när han blifvit placerad.

Så serradö, dog den gamle skolmästaren på vintern och vardt begrafven, som det heter.

Hvad var då naturligare än att den unge vikarien, som nu sökte platsen, fick hvar eviga röst. Ty alla de gubbarne, som hoppades anamma honom till måg, arbetade för honom med både händer och fötter.

Men sedan han bara fått sysslan och till och med krånglat sig till ett grand ökning i organistlönen, blef det gudnås ett annat ljud i skällan. Sällan vankade han sedan till vare sig nämndemannens eller kyrkovärdens och ej heller bort till landstingsmannens.

Och frågade man honom, om han inte ändå skulle måga sej hos någon af nämnda ämbetsmän, så bara fnyste han med nosen och kasserade tvärt samtlige deras flickor.

Men hva' ä' det för fel med dem? mente vi ibland.

— Asch, den ena ä' ju rödhårad, den andra ä' som ett par hopslagna bräder, och landstingsmannens ä' ju som ett bykekar!

— Men di ha' schaber och dä' ä' knuten! invände vi.

— Dä' ger ja' hundan! lät han.

Alla tre flickorna gingo och sörjde och grämde sig, bleknade och tynade, så orgelnisten och skolläraren samlade därigenom en hel hop synd på sig.

Och straffet uteblef ej heller.

Nå, när det kom allt omkring, vardt det omsider uppenbart, att den filuren gick och slog sina slag för en ung och grann svägerska till garfvaren, som bor borta vid kyrkan och har sin fabrik alldeles vid uppkörsvägen till templet så där vid pass 300 meter från ringmuren.

Annars påstods det utaf sådana, som hade reda på saker och ting inom kommunen, att länsmannen skulle ha lagt nå'n slags kvarstad på den tösen, och nog kan det vara möjligt, ty hur det var, kom orgelnisten och skolläraren ingen väg med henne, efter hvad det sades.

Men han blef emellertid allt mer toseter efter henne, samt visste till sist inte, hur han skulle vända sej för att knäcka henne. Han köpte blustyg och parfymflaskor och broscher och Gu' vet inte allt för halfva lönen, men ändå ville hon inte vid honom.

— Ho' bara drifver med'en, och det är, min själ, inte mer än rätt åt'en! mente folket.

Till sist hittade han dock på ett medel, genom hvilket han förmodade, att han otvifvelaktigt skulle kunna leda hennes hjärta såsom en vattubäck och slå länsmannen med ens ur brädet.

Han köpte sig nämligen på vårsidan en pincenez, den han satte på näsan.

Ni kan aldrig tro hur lärd och bra han såg ut efter den anordningen, och det fanns många, som yttrade, att det skulle bli omöjligt för henne att stå emot, när han kom koxandes med näsklämma framför ögonen uppåt kyrkogårdsallén.

Blott nämndemannen, som var rasande på'n för sin bedragna flickas skull, grinade illa och sa':

— Han ser ut som ena so med ett gyllene spann på näsona, såsom Syrak säger!

Men i alla fall var det en stor uppoffring af honom att anlägga pincenezen, ty dels behöfde han honom inte, dels hade han fått rasande glas, så att ögonen runno på'n, och det var med knapp nöd han var människa att se med honom.

En gång tittade jag som hastigast igenom denna hans näsklämma, och minsann tyckte jag inte, att vår kyrka, som jag stod invid och skulle glo på, kom ända långt bort åt grannsocknen. Så det var då inte underligt, att den stackars karlen gick och slog emot stenar och träd och stubbar och väggar, hvar han vankade fram, sedan han fått det där instrumentet på näsbenet.

* * *

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kristi himmelsfärdsdag kom mycket folk till kyrkan, så att hela kyrkobacken var svart vid sammanringningstiden.

När klockorna tystnat, gick en del in åt kyrkan, men en stor mängd af oss stannade utanför, ty vi tyckte, som sanningen var, att vi gärna kunde stå där i solskenet tills orgelverket började låta.

Men det började inte, och till sist togo vi till att undra hva' i hundringen orgelnisten tänkte på.

Rätt hvad det var, kom prosten ut på sakristitrappan och skrek:

— Hafven I sett orgelnisten, mine käraste?

— Ja, gu'bevars, många gånger, men inte i da'! svarade Per i Klynnan, som är en gycklejösse och en framstående syndare i pastoratet.

Pastorn blef liksom stött och sporde ånyo:

— Jag menar om ni sett honom nyligen här?

— Nä' för all del! svarade vi alla.

Då vardt prosten än argare och tittade illa samt runkade på hufvudet.

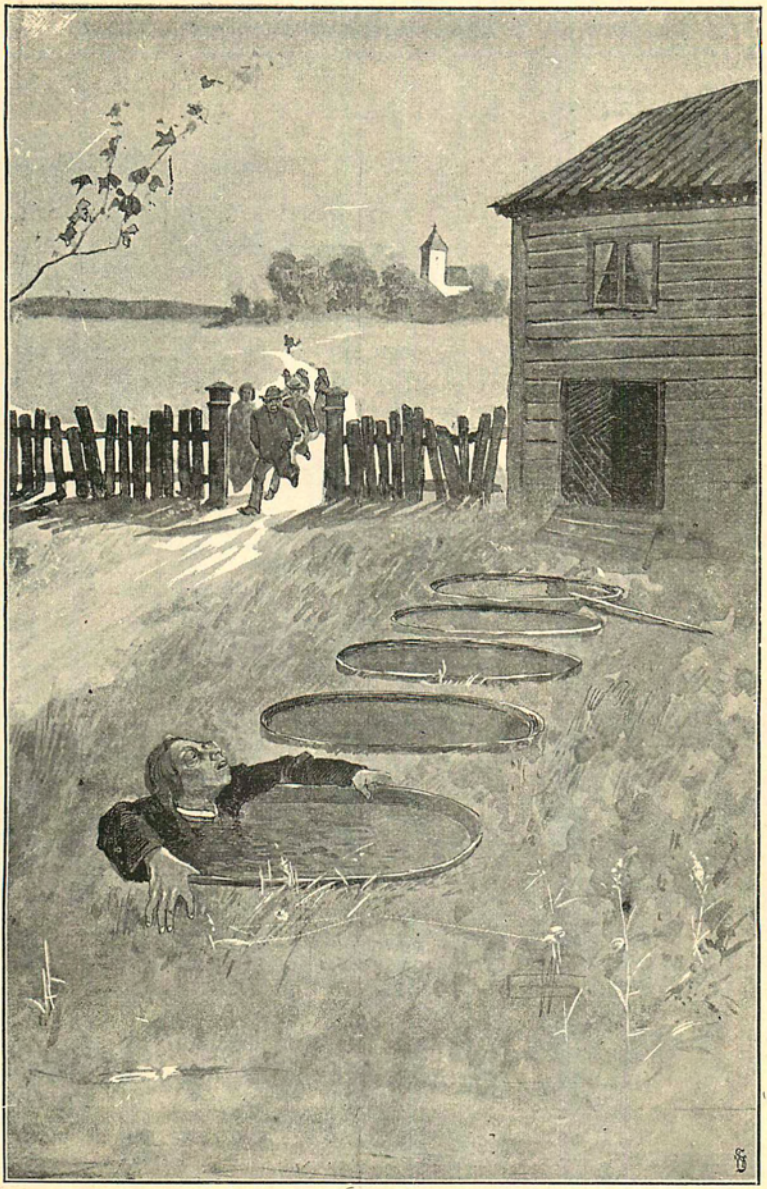

Så kom han bort till vår skock och frågade, om någon af oss trodde sig till att ta' upp ingångspsalmen, efter orgelnisten inte hördes af.

Men det vågade sig ingen på.

Prosten suckade samt gjorde sig redo att ånyo gå in åt kyrkan, då vi i detsamma fingo höra rysansvärda skrik och nödrop nerifrån garfveriet.

— Elden ä' kanske lös! hojtade vi och rusade dit allesamman och prosten med.

Nå, det dröjde, gualof, inte länge, förrän vi voro på ort och ställe, men nå'n rök förnummo vi inte, utan bara jämmerrop från bakgården och därför sprungo vi, förstås, dit.

Hvad tron I väl att vi fingo se? Jo, midt i den otäcka garfveripyren låg orgelnisten och skrek och plumsade i en sörja och i en stank, som det skall vilja en riktigt genomgarfvad garfvarnäsa till att tåla vid.

Han hade inte kunnat motstå frestelsen att visa sig för garfvarns svägerska i den nya vårdräkt, hvilken han hade fått strax före kyrkedags, och så hade han gått och loverat i den nya kostymen framför byggnaden, men inte fått se en skymt af henne. Då hade han till sin olycka gifvit sig till att göra en sväng öfver bakgården för att kunna glo upp åt de fönstren också, och därvid hade den sabla pincenezen narrat stackarn att gå miste, så att han råkade ner i garfvarepyren.

Där hade han nu legat en lång stund, under hela samringningen, innan han kom sig för att ge hals och skaffa undsättning.

Ni kan tro, att vi blefvo inte lite flata, när vi kommo till och sågo honom ligga där och pusta i det jämmerliga eländet, och det dröjde en god stund, innan vi kommo oss för att nappa en båtshake och draga upp honom.

Just som det verkställts hann prosten dit.

— Hvad står på? Är det mord eller olyckshändelse? flämtade han.

— Åh, det är, gualof, hvarken det ena eller det andra, utan bara orgelnisten, som har svalkat sig ett grand i pyren! svarade kyrkovärden och såg liksom litet skadeglad ut.

Men när prosten fick syn på'n och fick känna lukten, blef han ledsen och sa':

— Det dröjer allt en half timme innan han kan bli så pass att vi kunna ta' in honom åt kyrkan utan att han förpestar Herrens hus. Vi ta ett litet katekesförhör, mens kyrkvaktarn tvättar honom och lämnar honom torra kläder. Låtom oss gå in i helgedomen, godt folk!

Nå, vi blefvo ilskna för kyrkoförhörets skull, ty vi visste, att vi skulle stå oss slätt, och flere stycken stannade därför kvar och erbjödo sig, midt i förtreten, att hjälpa till med orgelnistens rengöring.

Gu' vet hur de djädrans karlarna handskades med honom, men det dröjde inte så värst länge förrän han kom framdinglande till orgeln i kyrkoväktarens målskinnsbyxor samt garfvarns vinteröfverrock; och det kan man tänka sig, att det ena med det andra fördärfvade all andakt för oss på den dagen.

Man behöfde också bara se på orgelnistens jämmerfulla min, där han satt och glodde i sina noter för att bli alldeles proppfull af syndiga och ogudaktiga tankar. Och när han se'n i den där kostymen skulle ramla igenom kyrkan och upp på predikstolen med kungörelserna, såg han så förkrossad och kostelig ut, att till och med de mest »väckta» inom socknen inte kunde hålla sig för grin.

Efter detta spektakel var han emellertid glad att få hålla till godo med nämndemannens argsinta Sofi.

Och därigenom fick han så godt som lifstidsstraff för sin obeständighet och sitt krångel i kärleksväg.

Jojomen, det finns inte stort farligare saker att handskas med än de välsignade flickorna.

De ä' värre än dynamit.

En bjässe.

Karl Magnusson i Bo har i dagarna fått sitt rykte fördärfvadt och kommit in uti en ganska svår så kallad klabbation. Det blir nog tingssak af det fram på nyåret.

Karl Magnusson har alltid velat gå och gälla som en matador och en bjässe i socknen.

Han talar jämt och samt om sin grufliga styrka och sitt förfärliga mod. Men han visade oss aldrig något prof på vare sig det ena eller det andra.

Vi trodde honom i alla fall, ty han svor och turnerade och slog med näfvarna i bord och bänkar, då han bedyrade någonting.

— Nu slåss jag inte längre. Jag törs inte lägga till, för jag slår för hårdt. Men ni skulle ha sitt mej, när jag var på järnvägsarbete i Norrland. Jag var het på den tiden. En gång höll jag rent på att slå ner hela Sundsvalls stad.

— Var du så barbarisk?

— Vesst! Det var en hel hop busar, som satte åt mej. Men de' gick illa för dem. Jag hade en järnbit i fickan och dref hela busskocken i älfven.

— Där var väl ingen, som blef döder.

— Det minns jag inte. Men det var väl säkert. Däruppe kommer det bort folk allt emellanåt. Och det är ingen, som saknar dem.

På det viset redogjorde Kalle för sina mandater. Och vi trodde honom, som sagdt, efter han dunkade och stampade och spottade så trovärdigt.

Stor och grof är han, så han ser också stark ut.

Nu hände emellertid för en fjorton da'r sen, att Kalle var nere i Fårakulla och köpte sig en titen tjur, som han skulle leda hem.

— Passa upp honom väl, för tjuren är lite opålitlig och vill kanske rycka sej ifrån dej, rätt som han går som stadigast, förmanade Fårakullskarlen.

Kalle hångrinade.

— Han skulle bara försöka. En sådan där liten tjurkalf går det väl an att sålla omkull, ifall han skulle försöka att göra sig till, skräflade han.

— Jaja, det förstås. Men gör dej inte för säker, fast jag har hört, att du ska' va' omätligt stark, lät Isak i Fårakulla.

— Värre djur har jag stukat. En gång, när jag var i Norrland, kom jag in te' en stad, där dom hade ett menageri, och där råkade en björn komma lös och gå omkring i sta'n. Alla människor sprungo hem och bommade in sig i husen. Björnen gick omkring och vrålade och ville öfverfalla alla kreatur och allt, han kunde komma åt.

Men jag gick bort och tog den helsefyren i maten och ledde in honom i menageriet. Och björnen blef så snopen öfver min styrka, att han gick så beskedligt och saktmodigt, som en kyrkotagningskvinna.

— Anagga dej! Då reder du nog upp tjuren.

— Var logn för det, Isak!

Och framåt skymningen knekade Kalle i väg från Fårakulla med sin lille tjurtapp.

— Lycka till! Gu' låte dej få glädje och framgång med kreaturet! sa' Isak, när Kalle drog bort karlaktig och maffig.

En halftimme efteråt fingo fårakullskarlarna höra ett förskräckligt skrik och vrål från deras hage.

Det lät, som om en människa satt sig i klämma eller råkat i stor fara. Det var skri af fasa, som skuro genom luften.

— Hjälp, hjälp! Ä' ni krestna människor, så kom hit och fräls mej! lät det. Och en grof och stark karlröst var det.

— Vi få lof att tya oss dit ner och se efter, hvad som är å färde! sa' fårakullskarlarna och sprungo neråt hagen.

När de kommo dit, kunde de till en början inte se någon människa. Och skränet kom liksom från höjden.

Snart upptäckte de emellertid den lille tjuren stående ensam under en stor björk. Och uppe i denna satt den bålde och modige och starke Karl Magnusson i Bo och gaf hals, så det ekade i marken.

— Hvad är det för himlafärder du tar dig till! flinade karlarna, när de sågo hur det stod till.

— Kör bort tjuren, så att jag kan komma ner ur trä'et. Han är galen. Du får ta igen honom, Isak, och lämna mej pengarna tillbaka. Ett galet kreatur kan ingen lag tvinga mej att behålla, dundrade Kalle, där han satt blek och förfärad i björken.

— Var du inte större bjässe, Kalle! Du har ju ledt björnar och andra vilddjur. Hur kunde den lille tjuren förskrämma dej.

— Han ryckte sej loss, och hade jag inte kommit upp, så kvickt som jag gjorde, så hade han nog ödt mej.

På det viset parlamenterade Kalle med fårakullskarlarna. Dessa gjorde sig inte brådt med att taga fatt tjuren, ty de hade ro af att se den store kaxen sitta där uppe i trädet.

Till sist frälste de honom likväl.

Men historien om, hur den lille tjuren förskrämde den stortalige karlen i Bo, kom ut i socknen och har totalt nedgjort dennes stora rykte och reputation som en stark och orädd dunderkarl. Så det är måntro inte roligt att vara i hans kläder.

Det värsta för honom är i alla fall, att fårakullskarlarna lagt på honom ett öknamn; för det att han flög upp i björken och skränade och illhojtade, ha de kristnat honom till »Ugglan». Och det namnet får han dragas med till döadar. Ty det hörs aldrig af att en person, som fått ett sådant där vedernamn här ute i socknen, någonsin i sin tid blifvit kvitt detsamma.

Nänämen vi få dragas med dem. Johan i Karlbygget kalla de för »Påfven», Linus i Norragård för »Kungen» och mej kalla de för »Ljugare-Pelle». Och stämmer man dom för ärekränkning, så blir det bara etter värre och grin och lustighet vid häradsrätten.

Men värre än öknamnet är för Kalle Magnusson i Bo, är att Isak i Fårakulla diktat en visa om honom, och den sjunges om aftnarna, så att det dånar öfver vägarna:

»Den djärfve Kall' uti Bo,
han är en hjälte, må ni tro.
När tjuren tog ett litet hopp,
sprang Kalle upp i trädets topp.»

Att komma in i visor eller tidningar är värre än all annan olycka och chikan. En ska' därför få se, att Kalle kommer att på vårtinget yrka halshuggning på Isak för skaldeverket.

Glädjekransar och sorgedok.

Det är alldeles obegripligt hvad människan blir lifvad i sinnet och konstig i kroppen, så fort luften börjar osa af vår.

Man kommer ut på sin förstugubro en morgon för att dra luft, och så finner man, att solen gassar ett grand varmare än vanligt emot väggen, att där trådes en liten myggdans rakt öfver den kulle, där man brukar ha bladgruppen, att luften tränger ner i lungorna med någon slags pånyttfödande kraft, som man med ens förnimmer, men som man inte kan beskrifva eller göra sig reda för.

Det dröjer i sådana stunder inte länge förr än man liksom känner att ögonen börja bli klarare på en, att man ser en bit längre bort än vanligt, att horisonten liksom drar sig tillbaka och att allting får en ljusare och gladare färg.

Trippar så en liten tös förbi utanför portarne, tycker man bums, att hon är vackrare än vanligt och man får ögonblickligen en nästan oemotståndlig böjelse att kila ut och ta henne i famn.

Ja, det kan en och annan gång i sådana stunder gå så långt med en gift karl, att han med strålande ögon och vidgade näsborrar kan krama till och med hustru sin mot sitt hjärta, om hon händelsevis skulle komma ut i detsamma.

Och om hon då med skäl bestört och förvånad spörjer:

— Hva' i Herrans namn tar åt kloka människan före frukosten? Så svänger man kring henne som vore hon en nystvinda och icke en matrona samt grinar och trallar:

— Anagga det, du mor, det har blifvit vår!

Så rusar man bort till ett kändt ställe i lunden för att se, om inte blåsippan har börjat titta fram mellan de gamla löfkåporna på marken. Benen kännas så förunderligt spänstiga och man slänger och dänger med dem precis såsom en af barnens sprattlegubbar. Ja, man till och med försöker att skutta öfver gärdesgårdarne.

Så konstig blir man i kroppen, när det börjar osa vår i naturen.

Några veckor förut drog man sig för en promenad på en half kilometer. Men när våren kommit, får det vara bra långt ner till sjöstranden, äss man inte skuttar dit för att titta efter om gäddorna slå och leka utmed vassbänkarne.

Ja, egendomligt är det, som sagdt, med våren!

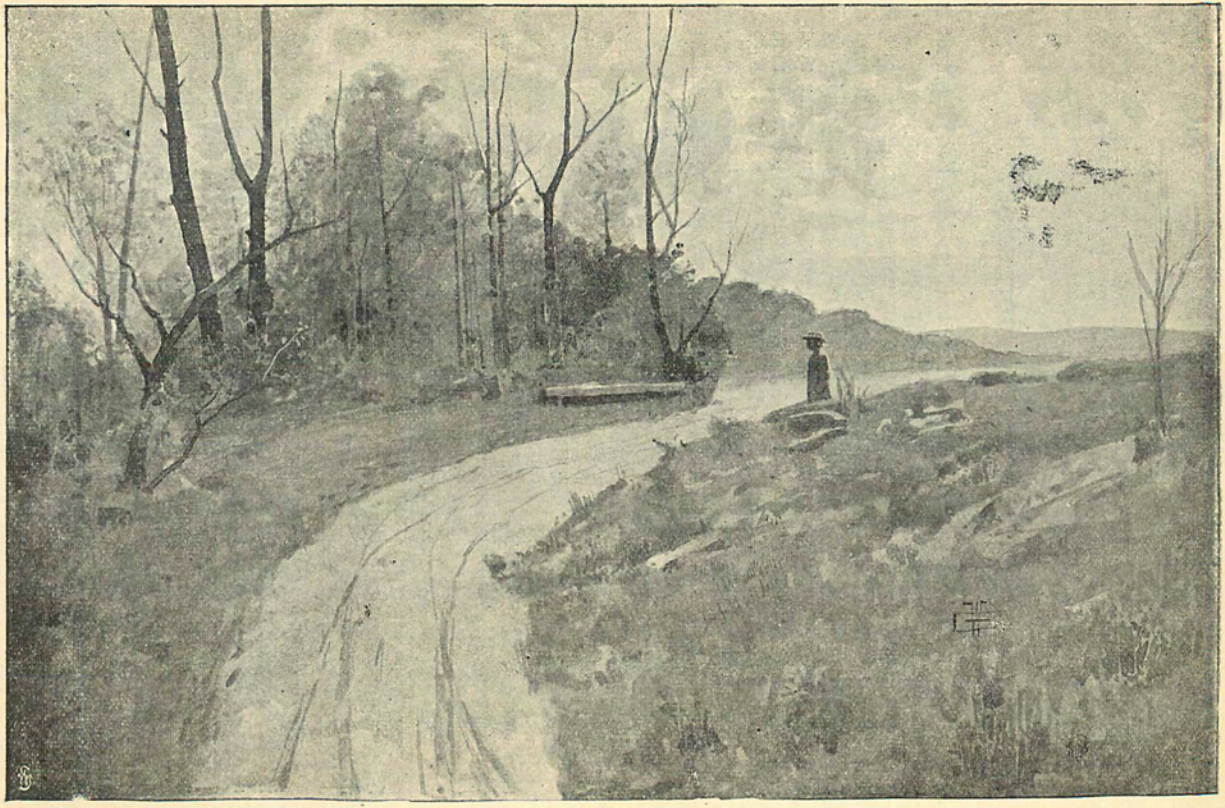

Jag hörde en vinterdag hustrun till en af mina vänner tigga sin man om, att han täcktes ställa sig upp på en stol och bösta in en spik i väggen att hänga en tafla på.

Karlen blef nästan arg och röt som ett lejon åt hustru sin:

— Nähej du, jag ä' ingen akrobat eller tapetserare eller timmerkarl och inte ä' ja heller skapad att flyga åt luften eller krångla uppför väggar och tak.

Men ett par månader efteråt, när löfven började spritta i våren, såg jag samme man trallande och nyter kila högt upp i en lönn, munter och vig som en ekorre, fast karlen vägde nittio kilo. Med fara för sitt lif äflades han nu hänga ut en holk åt ett par starar, som kommit öfverens om att sätta bo.

* * *

Och barnungarne se'n!

Så länge vinter och källossning pågå, är det inte stort annat än mässling och feber och kikhosta och apoteksflaskor, bleka kinder och sjukluft i barnkammarn. Men titta bara på dem, när det våras, så får man se, hvilka läkare vårsolstrålarna äro. Med oemotståndlig makt, samma makt, med hvilken de tvinga sipporna ur mullen, draga de ut de små kulsingarne och lägga dem att rota i grushögen vid södra gafveln, färga kinder och läppar röda på dem samt fylla deras små strupar med jubelskri i stället för med jämmerlåt. Ja, titta på dem ett grand, där de tumla omkring, smutsiga om sina trynen som små grisar!

Det har råkat komma grus och sand här och hvar på smörgåsarne, som de mumsa i sig, men det generar dem inte. En med vårluften kommen aptit, som nästan är omöjlig att tillfredsställa, skyler öfver allt. Och litet sand i magen skadar aldrig grand.

* * *

Men, gunås, de stycken af lifvets väf, hvarest inslaget är endast solljus och vår och lefnadslust och hälsa, äro inte så värst långa. Rätt hvad det är råkar man på en bit, där ränningen inte öppnar sig för några glada färger, och där slå sorgen och sjukdomen in sina mörka trådar, rätt hur solen än må lysa bakom och framför.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vårfjärilar fladdrade under bokarne neråt stranden, bofinkar och andra glada fåglar sjöngo, kvittrade och älskade samt höllo på att rent af sprängas utaf lust, där de flaxade i solljuset mellan gröna grenar, bäcken pustade och hoppade som en stolle mellan stränderna och retades och gnabbades med de gamla saktmodiga stenarne, som stodo i vattnet och sågo trygga och dumma ut som en skock kyrko-

rådsledamöter på en majstämma; alltsammans vid åstranden var så fängslande liffullt och gladt, var en riktig mönstertafla af ett leende och hoppfullt lif.

Men endast några stenkast därifrån, just där stranden började slutta ner mot älfven, låg en liten rödfärgad stuga med hvitmenade knutar.

Äfven hon såg leende och inbjudande ut, när man betraktade henne utifrån. Men därinne rådde sorgesam skymning. Ängsligt hviskade de innevarande till hvarandra, och den dystra tystnaden afbröts då och då blott af en skafvande hosta från sängen vid främre väggen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det var just inte så många år sedan en kraftig yngling timrade upp den stugan under vänliga vårdagar. Han timrade och högg med kraftig arm och trallade och sjöng därtill. Det gick såsom en dans. Väggarne växte med en vådlig fart. I ett huj kom taket på, och en ljum och tråfull sommarafton flyttade det unga, modiga och kärnfriska hjonelaget därin.

Se'n kunde man se hur den lilla åkertäppan år efter år kröp allt längre och längre fram åt alla väderstreck. Rätt hvad det var började äppelträd blomma vid knutarne om vårarne; en liten ladugård kom till, och allt hvad det led började det se allt mer och mer burget ut på den platsen.

Men för hvart år, som gick, blef där dock allt flera munnar, som skulle ha sitt bröd af den idoge mannens odlarflit.

— Snart kunna vi ej föda oss längre här. Berget tar emot, så du kommer inte vidare med åkern! sa' hon en kväll om hösten. Och det ville liksom stiga upp några misströstans tårar i ögonen på henne, när blicken gled öfver alla de små hvitlockiga hufvuden, som sofvo och drömde i träsofforna kring väggarna.

— Prat! Jag slår ett stort dike genom maden här nedanför och torrlägger henne. När den lilla lönnen därute, som nu rätt snart skall fälla löf, börjar knoppas till våren, så ska' du få se, att jag kan så en hel hop där nere! svarade han.

Och han satte sin plan i verket.

Hela hösten gräfde han fram sitt dike genom den vattensjuka maden. Det syntes inte mera än hufvudet af honom öfver marken, när han gick i det fuktiga djupet och kastade upp den tunga och sura jorden till en hög vall på båda sidor om sin kanal. Det var ett hårdt och ett tungt arbete, det var styfvare och tog längre tid än han trott ifrån början.

— Du fördärfvar dej med att gå och vada och plumsa i den våta sörjan! klagade hustrun, när han kom hem lungvåt en kväll, såsom han för resten alltid gjorde, se'n han tog ihop med det arbetet.

— Ah skräp, jag hinner minsann inte att frysa, och nu är diket för resten färdigt om åtta dar! svarade han.

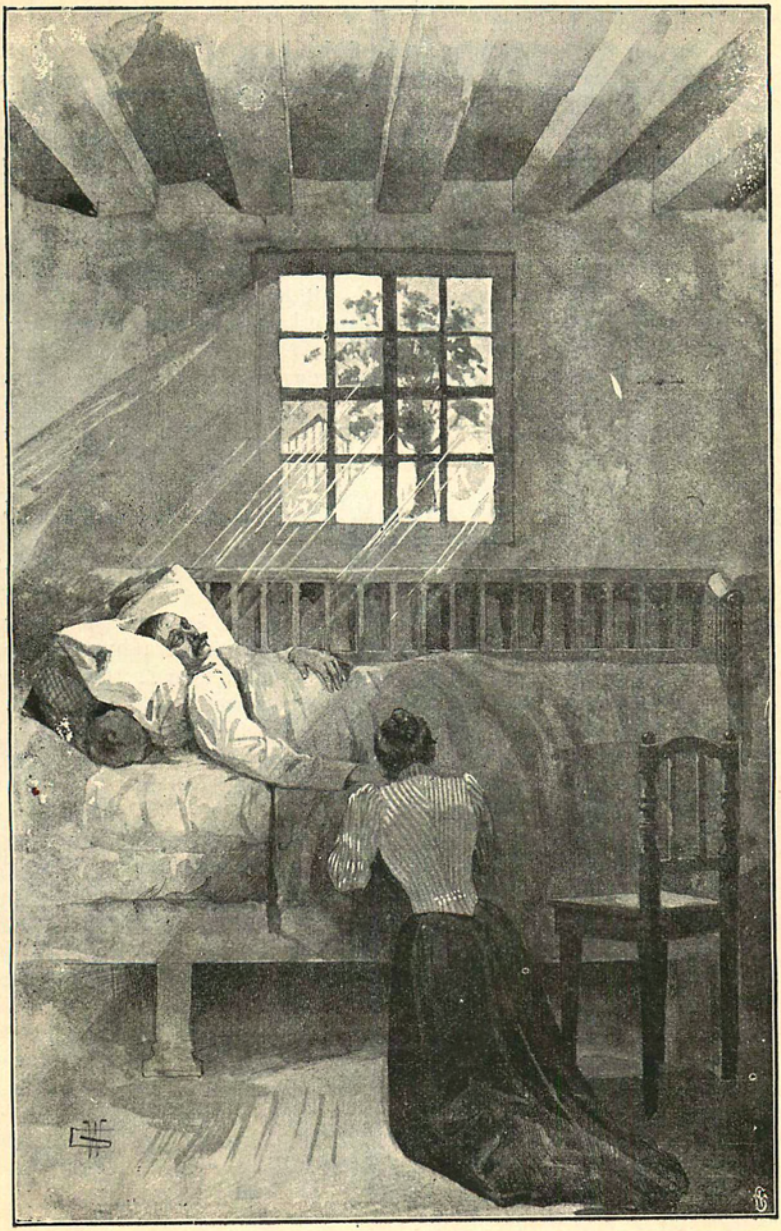

Och färdigt blef det.

Men det där ideliga plumsandet i det kalla vattnet var likväl ett våld på hans hälsa. Det sög honom för hårdt, och efter julen lades han ner i lunginflammation. Lefde öfver det kritiska nionde dygnet det gjorde han, men där stannade likväl kvar en del var i lungorna på honom och det frätte omkring sig och ökades och blef allt värre och värre. Det rent af galopperade bort med krafterna och med lifvet för honom.

Den sjuke låg där nu i vårdagen och arbetade tyngre med att få fram andedräkten än en gång med att slå upp det stora floddiket. Men ständigt ville han vara lagd så, att han kunde titta ut till sin lönn utanför fönstret, och så länge han orkade, såg han ock oaflåtligt dit ut till de ännu spröda grenarne.

— Gack ut, — hviskade han en dag till hustrun — och bryt af en liten kvist åt mig.

Det gjorde hon, och när hon kom in, smekte han med sina kyliga och fuktiga fingrar grenspetsarnes små knoppar, hvilka just nu höllo på att sprängas.

— Minns du jag sa', att jag skulle få så, när knopparna slogo ut i vår? hviskade han efter en stund.

— Ja! Och så föll hon på knä vid sängen och skakades af förtviflans gråt.

— Gråt inte, Hanna! Inte får jag *så*, det är sant! Men när knoppen spricker och kanske innan dess, får jag göra hvad bättre är — jag får *skörda* i stället, skörda för eviga tider... Gråt inte! Medan lifvet rinner bort ur mig, sipprar vattnet undan ur maden, som ska' bära skördar åt er! När dagsverket är lyktadt, låter Herren i sin nåd den trötte arbetaren få ro. Han vet hvad *jag* behöfver och då ställer han nog om hvad som är nödigt och nyttigt för *er*. Så trösta dej nu!

Men under det lifvet sakta och säkert drog sig bort utur den trötte dagakarlen därinne, och medan maka och barn skälfde af sorg kring den älskades läger, sprängdes knoppar och föddes lif strax därutanför. Medan döden sömmade sitt svarta dok därinne, band våren, sprudlande af lif, sina brokiga kransar därute.

Pojkaenfald och kvinnolist.

Folk må tala och skrifva aldrig så fagert eller aldrig så ilsket om den tjänande och arbetande klassens förtryck och vedermöda, så skulle det ändå vara underbart att få se den karl i synen, som kan klifva fram och visa oss en människa, hvilken lefver mera lugnt och bekymmerslöst, mera godt och gladt, än just den tjänande bonddrängen.

Himlen ska' veta att han icke försläpar sig i sitt arbete, och när det bestämda klockslaget kommer, går han och sätter sig till ett godt bord.

Han kan ge attan uti — och han gör det samvetsgrant — hur'dan väderleken är och skörden blir. Sina reela och kraftiga mål ska' han ändå alltid ha' i rätter tid, och sin stora lön också. Inga skatter, inga inteckningar eller andra onera trycka och fördystra honom. Det är husbonden, den stackarn, som får ligga och grubbla på tocket om nätterna, medan drängen sitter och håller gladt kärleksglam med pigan.

Jesses, en hjälpepräst, som kommit ut i socknen, har knappt större lön eller dyrbarare och finare helgdagskläder än nutidens bonddrängar, och han får knappt så kraftig kost som dessa. Och ändå har den arme prästen vakat och slitit ondt med gamla greker och romare och kyrkofäder hela sin ungdom igenom, samt åsamkat sig skulder, som skola följa honom till grafvens brädd, för att likväl, när han omsider är fullbordad och vigd vid sitt ämbete, till en början få det knappt så bra som en vanlig dräng. Och så komma de likväl här och skrika och illfänas och röra upp himmel och jord talandes om den kroppsarbetande klassens betryck och om den omänsklige husbonden, som drifver den stackars tjänaren att träla lifvet ur sig. Jo, jo minsann! Men himlen vare den hemmansägaren nådig, som skulle försöka sig på att få sin dräng att göra ett så reelt dagsverke som vi gjorde förr i tiden, när jag och mina jämnåriga runno upp i världen. Jag skulle då åtminstone inte vilja vara i den karlens kläder.

En tröst är det då, gualof, i allt det här skriket och eländet, att man aldrig hör den arbetande gossen själf jämra sig och klaga, utan han går där på åkern och hvisslar och tänker på sin lilla Lotta samt grinar »i mogg» åt sin självgjorde målsman.

Dock, kläder och föda och litet lagom arbete till motion äro inte ensamma i stånd att bringa fullständig sällhet.

Det behöfves litet kärlekslycka därtill, och äfven i det fallet är det förunderligen väl beställdt för bonddrängen. —

Ack, han må vara hur djädrig som helst att se uppå, han må va' linhårig och skefbent och snusig och fräknig som en människa kan vara, så har han ändå flera älskarinnor än den vådligaste kavallerioffícer. Vanligen har han en »riktigt bestämd» fästemö, och se'n 3 à 4 i reserv. Ja, gu' har han så, det är dagsens sanning.

Så han har inte ens kärlekskval att dra's med här i tiden.

Eljest hör man jämt ute i sällskapslifvet talas om den ödeläggelse, som landsens krigsmän åstadkomma i kvinnolägren. Men deras framgångar äro dock blott att räkna såsom ett intet mot bonddrängens fullständiga och jämna segrar på det fältet.

Jag tror därför stadigt och säkert, att våra unga samhällsförbättrare icke känna till huru våra tjänande bröder ha' det, och hvad mig själf vidkommer, skall jag bums gå hän och städsla mig till nämndemannen i Fästampen eller kyrkovärden i Granåsen, så fort jag bara har tjänat ut hos den här förläggaren.

Hej, det skall bli en annan känsla att få sitta och hålla en liten trinder och rödlätt Stina om lifvet under kvällarna, än att hänga här och fåna öfver bordet med ett gammalt och magert pennskaft i näfven! — — —

Nu kan någon komma och säga, att sorger och vedervärdigheter kunna träffa äfven en bonddräng och att framtiden för honom stundom blifver törneströdd och mager och jämmerlig.

Visst det ja! Det har händt och det händer också ofta nog. Men då är det, ta' mig sjutton, drängens eget syndiga kött eller hans dumhet och rakt inte hvarken husbönder eller ställningar och förhållanden, som bringa honom uti eländet.

* * *

Stina på Klampen ville aldrig gå åt. Hon hade vänslats med hvarenda dräng i socknen under de 4 sista åren, men aldrig lyckats blifva »bestämd fästemö» åt en enda, utan hon hade ständigt gått och hört till reserven. Det var ingen som »extimerade» henne, se'n de lärt känna henne. Inte var hon just nå'n grannlåt att se på, och så snarsticken och ilsk och svartsjuk och djädrig på alla vis var hon, att pojkarne kallade henne »kattan» och liksom flydde henne.

Men så, serradö, fick hon i fjol somras för sig, att hon skulle bli riktig fästmö åt Karl Anders hos rusthållarens, hvilken egentligen inte hade någon annan synd än den, att han är så illmänskadt snål.

Nå, hon försökte på alla vis med pojken och hängde efter honom hvar enda helgdagskväll, men han stod emot rätt bra en långlig tid.

Då föresatte hon sig en gång, att hon skulle sätta alltihop på ett kort, och så tog hon till alla sina lönebesparingar och köpte 5 alnar af det allra raraste kamgarnstyg och gaf det åt Karl Anders till en kostym.

Se'n var det minsann inte godt för honom att stå emot längre.

— Ja' ska' betala sömningalöna också! myste hon.

— Nä', nu ä' du då rent vådlig, Stina! sa' Karl Anders.

— Och här har du ett fint söndagsbla' på köpet, log Stina.

— Kors! men är du vettig, lilla vän?

— Ack, ja' ä' så rysligt gla' ve' dej, så ja' skulle ge' dej hela världen, om jag kunne, suckade hon.

— Nu ä' ja' då tvungen te' å' kössa dej rejelt för alla dessa saker, mente pojkstackarn och kysste henne det värsta han kunde.

— Och här har du en fin körkehatt!

— Nä, nu ä' du då fly förbanskad! Nu ska' då ingen annan än du bli mi bestämda fästemö, jubilerade Kalle. Ty snålheten bedrog honom, förstås.

Se'n gick det en tid. Men ju längre det led, dess mera funderade Karl Anders på, hur han skulle komma ifrån Stina och ändå få behålla kläderna, ty hon kommenderade och kujonerade honom hiskligt och ville aldrig låta honom vara i lag med den andra ungdomen.

Till sist grunnade han ut, att han skulle ge sig på arbete långt åt ett annat håll, mens han slet upp kläderna, och så tog han ingen tjänst för följande året.

Så ställde ungdomen till ett dansgille en lördagskväll strax före flyttningstiden, som vanligt är, så att alla, som skulle flytta, fingo ta' afsked af dem, som blefvo kvar.

Karl Anders smög sig också till gillet, Stina ovetande, och han var, förstås, uppsträckt i de nya kläderna och hatten.

Och ungdomen dansade och hojtade, trallade och hade roligt borta hos torparen i Bommen.

Fram på natten, när det var som allra trefligast, och Karl Anders rent af hade glömt Stina för en annan liten tös, kom torparen fram och hviskade till honom, att det var någon där utanför, som ville tala vid honom.

Karl Anders sprang ut på gården och där stod Stina, min själ, lifslefvande och arg som ett bi.

— Jaså, är det på dä' viset du hushållar med en fästemö, att du ränner ifrå' henne om nättera! Ge hit hatten! skrek hon.

Nu hade Karl Anders fått sig ett par supar i pälsen, så han var just inte ledsen, utan han dängde hatten i skallen på henne och sa' henne samtidigt några sanningsord.

— Ja vars, ta' du igen hatten, du ditt långa förbaskade etterbo och ryk och ränn se'n så långt vägen räcker! sa' Karl Anders.

Men se'n kom han just riktigt illa ut.

FENANDT
96

— Jaså, ä' dä' så'n kärlek du talar, så ta' å' dej tröjan på eviga fläcken, din snålhane! hväste Stina.

Det regnade och blåste alldeles fasligt den natten och kallt var det också, men hon hade intet förbarmande med gossen, utan hon slet af honom kavajen och lät honom stå där i skjortärmarne och hacka tänder.

Ingen kan undra på, att han började finna det kusligt.

— Hit mä' sönda'sbla'et och rosetten! Ja' har själf köpt'et för mina egna pengar! röt hon, och nappade äfven den härligheten ifrån honom.

— Kan du inte nu gå ditt håll, ditt otäcka troll! invände Karl Anders.

— Sa' du troll? Hit mä' västen, å dä' lite' fortare än vanligt. Ja' ska' ge' dej för troll, ja'!

Om en stund stod Karl Anders barhufvad, utan väst och tröja och söndagsblad och frös och skalf ute i den kalla höstnatten.

— Se så, kräng nu å' dej böxera mä', så ska' du slippa trollet. — Böxera ä' mina, dä' vet du. Sen kan du gå in och svänga dej hos din nya fästemö. Då ä' du just passelig åt henne! flinade Stina och såg riktigt genomdjädrig ut.

Det halp inte Karl Anders, att han tiggde och grät och bad att åtminstone få låna pantalongerna till da'n därpå.

— Kräng bara af dig dem! skrek hon och ryckte och slet i den arma stackarn, tills han omsider stod där mer än halfnaken i natten.

Då knallade hon omsider i väg med sitt klädesbylte, medan regnet strömmade ner öfver den nakota ynglingen.

Han uthärdade inte längre.

Att gå in i lekstugan sådan han nu var, det stod inte till för honom. Det fanns bara en utväg till räddning, tyckte han, och så sprang han i fatt Stina.

— Låt mig få ta på mig kostymen igen, så ska' jag följa dej hem! ropade han efter henne.

Hon gaf med sig förstås, ty det var dit hon ville ha det, och klädde på'n och tog honom med sig hem och vaktade honom granneliga till dagen därpå.

Så fort det var dager tog hon honom med sig till prästen.

Han försökte väl bjäbba emot, men då hotade hon med att släppa ut honom naken på vägen midt ibland kyrkfolket, och då var han dum nog att ge vika och gå med.

* * *

Nu sitta de bägge i en hyrd kammare borta i Ågården.

Det är knappt med mjölken till gröten om kvällarna för dem. De ha inte så godt nu som när de tjänade, och den stackars Karl Anders får mera ovett än fläsk till sina potäter.

Men inte rår arbetsgifvarne för det; utan det är väl snarare, tänker jag, kvinnans begärelse och mannens dumhet, som bragt dem i denna otrefliga situation. — — —

Patron Snuselin och jag på äfventyr.

I.

På den stolta plats, där jag bor, ha' vi en ganska reputerlig och dråplig handelspatron, som heter Snuselin. Han och jag äro stundtals de bästa bussar i världen, men rätt hvad det är blifva vi dödsfiender, hvadan vår vänskap kan sägas vara så där tämligen obeständig, alldeles som flickornas kärlek.

När jag skrifver det här äro vi osams igen.

Nu är det så, att patron Snuselins hustru är tämligen sträng af sig, så att karlastackarn har just inte alltid så roligt i hemmet. Det är en sak som jag måste erkänna, rätt så stora ovänner vi äro.

Han behöfver alltså en smula muntration ibland, och det må ingen förtänka honom. Men det är inte alltid en ren och oskyldig glädje han jäktar efter, och det är på grund däraf, som vi stundom råka i ovänskap. Och eftersom synden ju alltid straffar sig själf, går det ock Snuselin ibland rasande illa, när han försöker sig på sina syndiga nöjen och tager sig för att lura hustru sin och föra henne bakom ljuset.

En dag kom han emot mig på gatan, log och sa':

— Vill du följa med på en liten tripp neråt Lungemosa socken i moron? Det är grant väder och lätt väglag och så ta' vi en treflig matsäck med oss!

Om jag minns rätt flickade den kanaljern också in några ord om, att vi, i djupaste hemlighet förstås, skulle kröka af ner till flickorna i Blankebo gästgifvargård och dricka en kopp kaffe där, men att vi skulle hålla tyst med den saken, så att inte våra käringar fingo nys därom, emedan det då, som han sa', skulle bli ett evinnerligt spektakel.

Jag var inte med på't till att börja med, det var som en inre röst hade varnat mig, och jag hade ordet uppe i munnen för att säga:

— Vik hädan, Snuselin, och fresta mig icke med matsäck och Blankebo flickor.

Men just i detsamma knäckte den djädrans skalken till att under en half timme utbreda sig till den grad öfver arten och beskaffenheten af matsäcken samt smackade med läpparne och utvecklade en sådan vältalighet vid beskrifningen af den ena Blankeboflickans ögon och

DIVERSEHANDEL

växt, att jag till sist accepterade hans förslag och räckte honom näfven till ett vedertecken uppå, att jag följande morgon skulle följa med honom på en liten sväng.

Och så skildes vi åt.

Men jag hade inte gått så särdeles långt, förrän jag hörde honom komma springande och flåsande efter mig.

— Hör du! Kom ihåg, att vi ljuga för våra käringar och säga att vi bara rest ut till en missionsfest i Lungemosa! Glöm inte det, ty vi får lof bägge ljuga lika, så att det bär ihop för oss!

— Men ljuga är syndigt och det vill jag inte va' med om! lät jag.

— Nä', gubevars, det är ingen synd att skarfva lite för sina egna hustrur. Det är ens rättighet, och det må de för resten bara väl utaf! log Snuselin.

— Jaja, det kan du då egentligen ha rätt uti! sa' jag och gick hem och anförtrodde hustru min, att jag kände ett stort behof af att följande dag i sällskap med Snuselin öfvervara en missionsfest ute i Lungemosa socken.

— Det gör du rätt i, det är vackert och tillbörligt! sa' hon.

Da'n därpå, vid niotiden, satte vi oss upp i vagnen och voro glada.

Snuselin, som hade en rysansvärd massa gräjor och päls och Gu' vete allt på sig, nödgades vi trilla upp i sätet, och det var minsann ett styft göra. Men omsider fingo vi dock upp honom och så grep han tömmarne samt skulle gubevars sätta åstad på ett högst imponerande sätt.

Till den ändan drämde han först till hästen med piskskaftet utefter refbenen. Och se'n ryckte han till i den ena tömstjälken.

Så bar det i väg. Men på sned gick det. Vi hade inte kommit mer än ungefär 20 fot från utgångspunkten, förrän vi fingo en af köpingens lyktstolpar mellan vagnshäcken och bakhjulet, hvilket förorsakade, att hästen dråsade på knä med en vårdslöshet, som en stabskapten i frälsningsarmén skulle i högsta måtto afundats honom.

Lyktstolpen kom gifvetvis i en mycket våldsam skakning, ja ända därhän, att dess glasrutor gingo sönder och föllo ner öfver mitt oskyldiga hufvud, medan åter den aftonen förut med två liter fotogen påfyllda lampan lyckligtvis råkade ramla ner och krossas mot Snuselins mera hårda skalle. Fotogenen rann och skvalade öfver hans ansikte och öfver pälskragen.

— Pu-u-uh, hva' in i helgotte ä' dä' för blött, som kommer öfver mej? Dä' väl konkurrenten, som slänger ner nå't på mej ifrån sitt fönster, det svinet, för dä' har en äcklig smak. Tvy! lät Snuselin, ty han var så påpälsad, att han knappast kände eller såg och kunde inte vrida hufvudet en gång.

Där stodo vi nu och stretade. Snuselin frustade och spottade och

svor, och folket utefter hela gatan grinade och hade grufligt roligt åt oss.

— Ajö, ajö, go' herrar! hånade de och viftade med hattarne och bockade sig. Men vi kommo inte ur fläcken, förrän ett par beskedliga landtmän kommo och tyckte det vara synd om hästen, som ryckte och knyckte och istades det värsta han kunde.

— Hjälp mej, I gossar! Backa vagnen baklänges, så att jag kan gå klar den förbaskade löktpålen! skrek Snuselin.

Och landtgubbarne, som voro skyldiga honom pengar för rågmjöl, »backade baklänges» åt oss och hjälpte oss på trafven igen.

— Jag råkade visst rycka i den galna tömstjälken! lät Snuselin, när vi kommit en bit ut på vägen.

— Det ser nästan så ut! sa' jag.

— Men ja' ska' visa dej, att ja' kan köra på folkavis, bara ja' kommer i gång! fortsatte min vän och knäckte till att rycka och slå och sätta i väg, så att jag inte såg annat än himmel och hästskor på en lång stund.

— Nu ser du hva' jag duger till! hojtade han.

Jag hann aldrig svara honom på den saken, ty ungefär samtidigt fick han ånyo fatt i den galna tömstjälken och ögonblicket därpå rullade vi ned mot ett dike. Sedan vet jag egentligen inte om hvad som hände under de närmaste sekunderna, men när jag kunde taga situationen i betraktande, låg jag intrasslad i en gärdesgård utan förmåga till eller begrepp om, hur jag skulle komma dädan.

Och ett stycke öster om mig kunde jag iakttaga Snuselin liggande på ryggen utan makt att vältra sig till rätta. Han låg där som en upp och nedvänd sköldpadda och fäktade med armarna samt stönade och svor.

— Lefver du? skrek jag.

— Nej, dä' gör ja' troligtvis inte, för ja' ä' inte människa att rulla mej så, att jag kommer på magen och det ena benet är knäckt! sa' Snuselin.

I detsamma kom Sven i Svensbygget dit och försökte välta upp honom. Men det gick inte. Snuselin kunde inte reglera det ena benet.

— Dä' blir nock bäst, att jag går hem efter mina stutar och ett remmalag att köra hem patronerna på, och se'n får min pojke följa med och leda hästen, för vagnen är burdus i kras! mente Sven.

Han gjorde som han sagt, och något annat fanns heller inte att uträtta. Han kom efter en stund med stutar, remmalag och två plankor, öfver hvilka Snuselin och jag rullades upp på åket.

Där lågo vi bägge två som ett par skållingar. Sven gick bredvid och körde. Efteråt kom pojken ledande den halte araben.

Det var ett dystert tåg och gudeligt tog det sig ut.

Snuselin jämrade sig ideligen, grät och gjorde till sist sin syndabekännelse:

— Det har jag för mina synders skull! sa' han. Ty jag har allt blandat mycken krita i hvetemjöl, mycken småsten i kaffe och stöpt mycket bly på undersidan af vågen i min dag, för att inte tala om allt vatten, som ja' öst på bresilja och snus.

— Ja, det är allt säkrast att du bättrar dig! förmanade jag.

— Det ska' jag också ta' mej attan göra! grät Snuselin.

Under sådana uppbyggliga och om sinnesändring vittnande samtal körde oss Sven på sitt remmalag in uti köpingen. Vi hade inte varit borta stort mer än en timme, men ni kan aldrig tro ett sådant mottagande vi rönte. Om självaste kungen kommit, hade det inte blifvit ett värre hurrande på gatorna. Det var nära på att stutarna skenat för Sven, och jag hörde till och med gamla kristna påstå, att de inte sett någonting så ynkligt och löjligt i all sin tid. Och så grinade äfven de åt oss.

Fruarna Thure S. och Snuselin voro egentligen de enda, som inte deltogo i det allmänna jublet, utan de trängde sig med mycket olycksbådande miner fram till remmalaget och befallde hvar och en sin korsbärare:

— Andas på mej, så ja' får känna om du supit nå't!

Vi andades på dem, ty vi tordes inte annat.

— Jo, det är just grant det här, pep fru Snuselin, när hon drog sin näsa från sin herres och mästares anlete — det är just fint. Min ussling har hällt fotogen öfver hufvud och hals på sig för att dölja brännvinsoset. Har din gjort så med?

— Nej, tack du! sa' min käring och knyckte på nacken. Men det såg jag på henne, att inte skulle jag i brådbrasket få resa ut på någon missionsfest i Lungemosa.

II.

— *Aka!* Hvem i all världen tror du lämnar oss häst och åkdon i ett sådant välsignadt väglag? Nej, vi gå bäst och krångla oss nog fram på kanterna! Och för resten ha' vi nog i hundingen varit ute och åkt vi bägge, när vi gjorde den där sista olycksaliga resan! sa' vännen Snuselin en dag i källossningen.

Saken var den, att patron Snuselin fått för sig, att vi ovillkorligen skulle till en auktion, som hölls i grannhället.

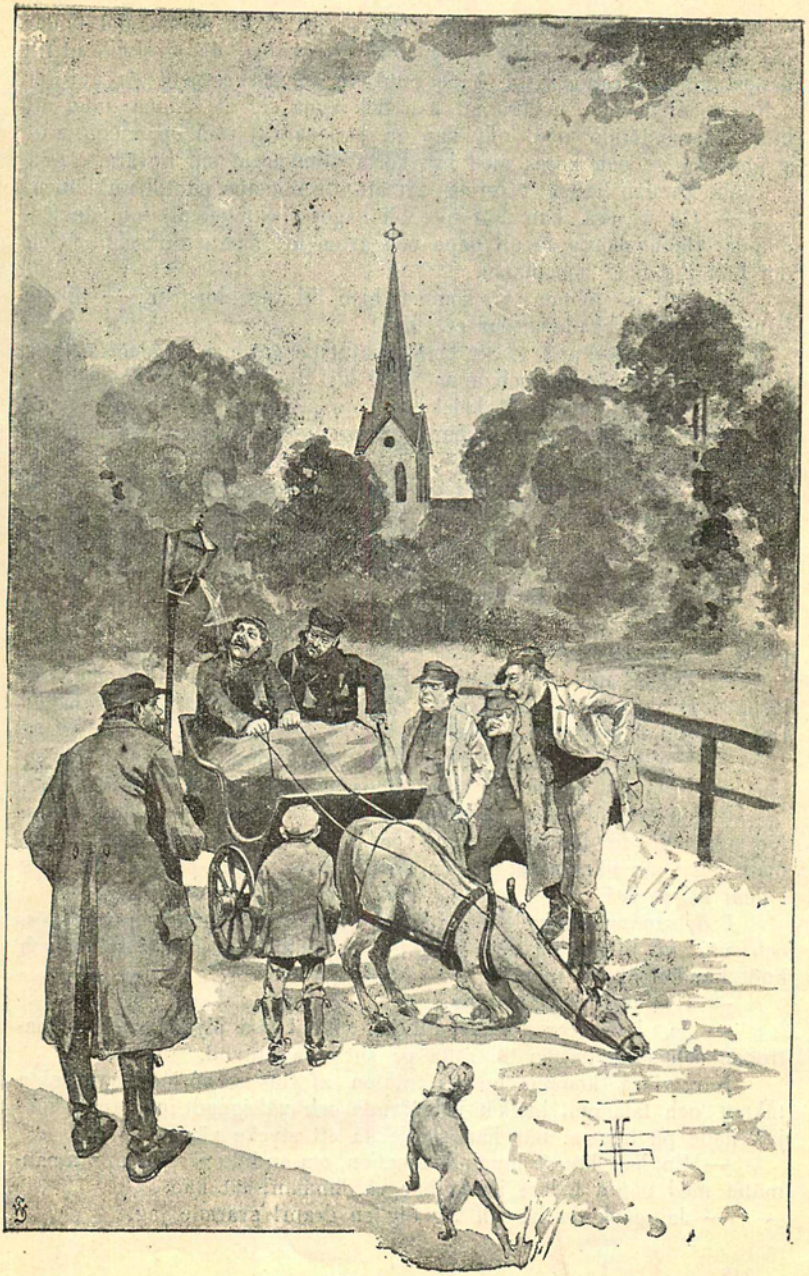

Det hade nog kunnat lyckas för oss att få en skjuts, det tviflar jag inte på, men alltsedan det gick så olycksaligt, då vi skulle ut till bönestunden i Lungemosa, hade Snuselin en viss respekt för åkturer och jag tror icke heller, att han fick ägna sig åt sådana, utan att hustru hans följde med. Ty han är, han så väl som en annan, rätt strängt hållen och köres med bra korta tömmar af sin husära.

Vi kommo alltså öfverens om att tillsammans gå till auktionen.

— Gå vi, så kan här inte bli något spektakel af, som de fördömda köpingsborna få att gapa och grina åt! mente Snuselin. Och det höll jag med honom om.

— Och så slippa vi komma hem till våra hustrur, — tillade han — med vrickade armar och ben!

— Och så slippa vi att betala skjutspengar och skadeersättning för sönderkörda åkdon och annat tyg! log Snuselin och var glad.

Nå, på ett bestämdt klockslag kom jag bort till min dyre vän. Jag säger med flit *dyre,* ty han gör sig inte samvete att ta' sju för tu, om han kommer åt.

Han stod verkligen fullt i ordning, och hustru hans höll som bäst på att förmana honom.

— Kom nu hem som en människa och inte som ett kreatur! sa' hon.

— Ja gubevars! lät Snuselin.

— Och så går du hit hem direkt i kväll, och vräker dej inte på Gästis, begriper du!

— Vräka mej på Gästis! Brukar ja' häfva mej där om kvällarna? Hva' ä' dä' för prat? Eller när var jag där sist kanske? Det är en hel evighet se'n dess!

— Var du inte där i går natt till kl. 4, din — —

— Kom nu, så gå vi! skrek Snuselin, och så knallade vi i väg.

Dagen var dimmig, så man såg då inte så särdeles långt framför sig, och det första Snuselin kom ut på gatan, rände han i dimman och i sin närsynthet på sin konkurrents vackra piga, så det sang i dem bägge två.

I detsamma dunkade det i hans fönster som om elden varit lös, och när vi tittade dit upp, stod fru Snuselin där, grön i synen och knöt handen åt sin man.

— Hva' vell hon? sa jag.

— Jo, hon tror förstås, att jag ville kössa pigan! suckade patronen och satte hatten till rätta på sitt visa hufvud.

När vi så kommo bort i trakten af Gästis, började han sakta takten och tala om, hvilket välgörande och välsignadt inflytande konjak hade på honom, när han skulle gå ett stycke väg.

— En kan lätt få lunginflammation, om en inte värmer upp innanmätet med några halare i den här vårdimman! lät han.

— Ja, gack du in och tag dig en dram! svarade jag.

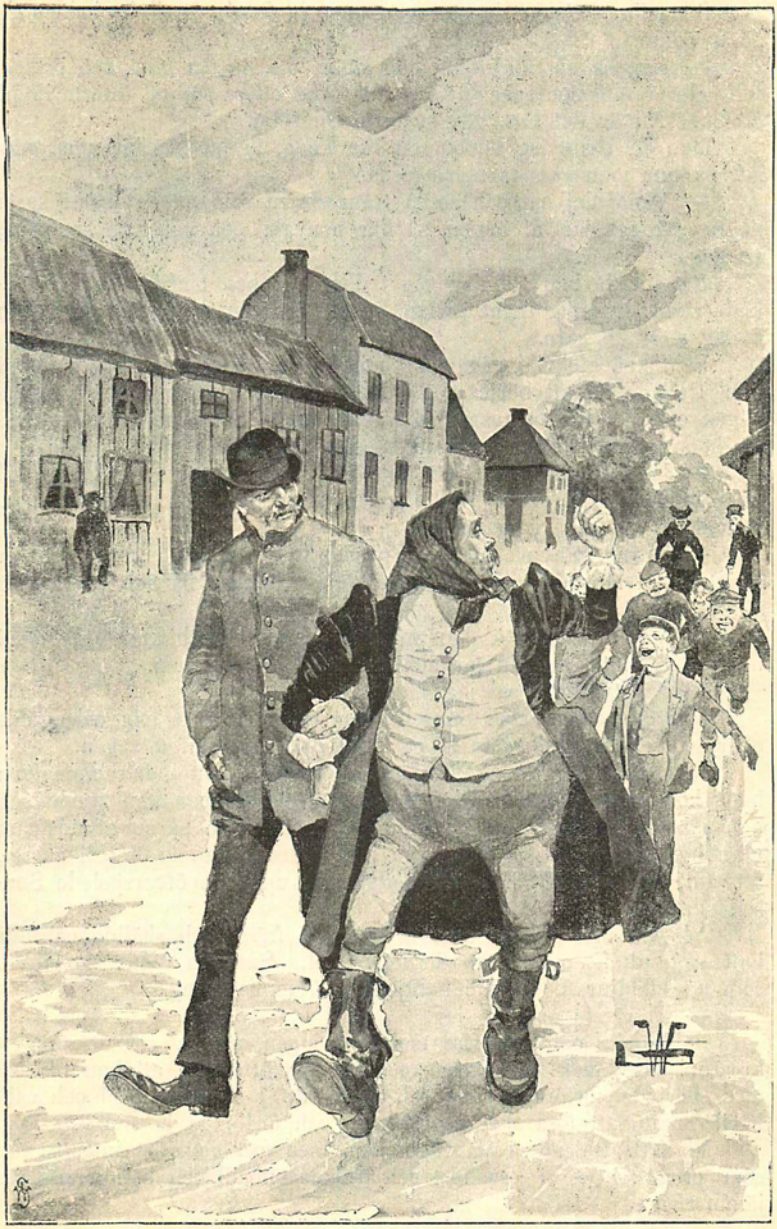

Snuselin slickade sig om munnen och tittade försiktigt bakom sig neråt gatan.

— Nej, se så, fördubbla mig sitter inte hustru min, den ormen, och glor i reflexionsspegeln för att titta efter, om ja' dråsar in på Gästis! Nu är det förkyldt! suckade Snuselin.

Men då lärde jag honom ett bra knep, ty jag begriper mej, gualof, på hur man ska' ta' käringarna.

— Vänd dej om och se så tånande ut som möjligt samt kasta några slängkyssar åt henne, så blir hon gla' och går från sin post', sa' jag.

Det gjorde han och jag såg tydligt hur hon blef blidkad och nickade samt drog sig lugnt undan, så att Snuselin kunde slinka in och få sig några bägare.

Se'n knäckte vi i väg, och Snuselin var så upprymd och glad, att han trallade till att börja med. Men så fort vi kommo ut på landsvägen och började balansera på vägkanten byttes hans sång i rysansvärda svordomar öfver länsmannen, som inte höll vägen i ordning.

— Dä' ä' underligt, att inte Skam tagit honom för längese'n! pustade han och sökte med käppen bryta upp sina galoscher, som fastnat en aln nere i lersörjan.

— Svärj inte på honom, Snuselin! Vi ha källossning, och för öfrigt är ju länsman din vän, som hjälper dej att flå och krossa dina gäldenärer.

— Visst tusingen ä' han min vän och bror och kund. Men det hindrar väl inte, att hin tar honom ändå! röt patronen.

— Nä' tvärtom! sa' jag.

I detta moment stod Snuselin, som var något efter mig, och gräfde efter galoscherna vid sidan af ett stort gult innanhaf å vägen.

Han stod där krokig, ilsk och stönande. Just i detsamma kom hans konkurrent körande med två hästar det fortaste han kunde, och han saktade minsann inte farten, när han fick syn på sin afundsman, utan han körde igenom den stora pölen med sådan kraft och energi, att allt dess innehåll helt och hållet yrde upp och öfverspolade Snuselins person.

Jag vill inte försöka skildra, hur han fräste och skällde, och hur han såg ut ifrån hjässan till fotabjället. Snuselin tedde sig efteråt som ett vilddjur, doppadt i halftjock hafremjölsvälling.

— Vi vända om! sa' jag.

— Vända om och visa mej i köpingen, när ja' ser ut som ett kreatur! Nej tack! sa' patron, och var så förtörnad, att han till och med började förfördela mig och påstå, att jag funne fröjd och sabbatshvila uti att föra skoj med honom och förlöjliga honom.

Vi fortsatte alltså på vägkanten, men fort gick det inte, ty tidt som oftast satte vi oss fast och trillade omkull och handterade oss jämmerligen.

Om en kort stund kommo vi att kryssa oss fram på en smal och slipprig stig utmed ett bredt och vattenfylldt floddike.

— Passa dej där, Snuselin, så att du inte slinter! förmanade jag.

— Sköt dej du själf; ja' ä' hvarken full eller galen! svarade han.

Men det dröjde inte just många sekunder efteråt, förrän jag fick höra ett vådligt plumsande och ett hiskligt grymtande. Och när jag vände mig om, si då låg Snuselin på rygg i diket. Jag såg i början blott nästippen och tåspetsarne på'n. Allt det öfriga dvaldes under vattnet. Men han flöt opp och började anropa mig och Herranom om hjälp och frälsning utur floddiket. Aldrig har jag slitit värre i min tid än jag nu fick göra, innan jag lyckats draga min vän utur djupet och få honom på fast mark igen.

— Nu får jag nog lunginflammation och dör på kuppen; ja' ä' alldeles genomvåt! sa' han och grät och bättrade sig riktigt allvarsamt.

Lyckligtvis voro vi inte långt från ett litet torp, som heter Vraket, och dit ledde jag den stackars Snuselin och sökte trösta honom så godt jag kunde.

När vi kommo fram till torpet, träffade vi endast hustrun hemma och bådo henne att få låna mannens helgdagskläder åt Snuselin.

— Du ska' få en fjärndel kaffe och ett paket cikoria för'et! lofvade Snuselin.

Mannen hade dock olyckligtvis gått till auktionen, och där fanns endast hans skinnbyxor att tillgå. Men det blef intet annat råd. Snuselin måste anlägga skinnbyxorna, fast de, krokiga som de voro, icke nådde stort längre än till knäna på'n.

— Ja' nöjes med hvad som helst, bara det är torrt, så att jag kan komma hem och tala med doktorn! sa' han med darrande röst.

Och vi plockade ihop litet af hvarje: ett par träskostöflar, en kalfskinnsväst och skinnfodrad vadmalströja, så att Snuselin till sist såg rätt hygglig ut.

Men när vi skulle gå, blef det fråga om ytterplagg och hufvudbonad. Gubben Svens mössa var alldeles för liten och ytterrock fanns inte i huset.

Det blef till sist nödvändigt att krångla på Snuselin käringens gamla vinterkappa och knyta en ylleduk om hufvudet på'n. Den senare ville han till en början icke på några villkor anlägga. Men jag sa' honom, som sanningen var, att han måste hålla sig varm om hufvudet, annars kunde han lätteligen få hjärninflammation.

— Men ja' kommer att se ut som en stolle, suckade han.

— Vill du hellre dö då? sa' jag.

— Nej, för hundingen! svarade han och lät Sara knyta på sig ylleduken.

Sådana gingo vi från torpet och sådana återvände vi hem vid middagstiden.

Klädd i Svens på Vraket träskostöflar, skinnbyxor och Saras vinterkappa, kilastrumpor och gröna ylleduk tågade Snuselin fram öfver vår storgata och jag skred vid hans sida mera liknande en murerihandtlangare än en apostel. Alla skolpojkarne följde efter oss och hurrade, ty de trodde, att patron Snuselin var full och att han klädt ut sig »för skojs skull».

Hvad fru Snuselin sa' mig, när jag öfverlämnade mannen åt henne, det kan inte upprepas i tryck, men andemeningen i hennes anförande var, att hon ansåg, att jag af elakhet och för att skämma ut hennes man lockat och tubbat honom att anlägga den dräkt, hvari han återvände.

Och det fick hon visst Snuselin att tro också, ty dagen därefter stod han på sin trappa och titulerade mig »rackare» och »oxe», när jag gick förbi.

Det skulle, förstås, utgöra tacken för det jag räddade hans lif utur floddiket och från förkylning.

»Te' våren!»

Ute hos oss på landet skall allting stort ske antingen på våren eller om hösten.

Har man fått i sinnet att draga till med någon riktigt märklig gärning, heter det alltid, att »det och det ska' göras till hösten, och blir det då inte förr, så ska' det då förbanningen ske te' våren!»

Om hösten gifter man sig bra gärna, och om våren »tages man med jordbruk».

Har man någon fordringsägare — och hvem har inte det — så tröstar man alltid den betryckte och djupt bedröfvade mannen, när han kommer och kräfver, med detta lyckliga budskap:

— Ja, nu är det då stört omöjligt, men till hösten så ska' det då bestämdt vankas pengar!

Har man gått och bytt bort sitt hjärta — och det göra vi ju alla — samt lofvat den lilla tro och äktenskap, så heter det ju ständigt i sommardagar: »Te' hösten, du, så ä' dä' allt vi, som sätta bo, när potater och krösen bli mogna!»

Den lilla blir, förstås, så innerligt glad för hvar gång hon hör dessa ljufliga ord hviskas i örat under skymmande lördagskvällar, och se'n går hon och tycker, att sommardagarna äro så långa och skrida så sakteliga.

Men så kommer omsider hösten, fårorna rämna öfver de svällande potatisknölarna och marken i skogsmyarna står illröd af lingon. Då bleknar däremot lilla tösens kind, när det — såsom ofta är händelsen — heter:

»Dä' va omöjligt att få ihop'et; dä' ä' så godt att vi töfva te' våren, så få vi lite' bättre i ordning mä' bå' dä' ena och dä' andra!»

Slutligen bryter så våren in, men då heter dä' kanske: »Te' hösten» igen.

För många, måhända för de allra flesta, kommer på det viset aldrig den vår eller den höst, som hägrade så vackert på hoppets himmel, som skapade så många fagra sommardrömmar och väckte så många värmande tankar i vinterdag.

Men detta hopp hjälpte oss dock att lefva, det satte nerv i våra armar och mod i våra bröst under dagarnas långsamma och tröttande släp. Ty det välsignade hoppet är dock elden under lifvets stora ångmaskin. När det flammar och brinner, så går det undan, men slocknar

"TINA."

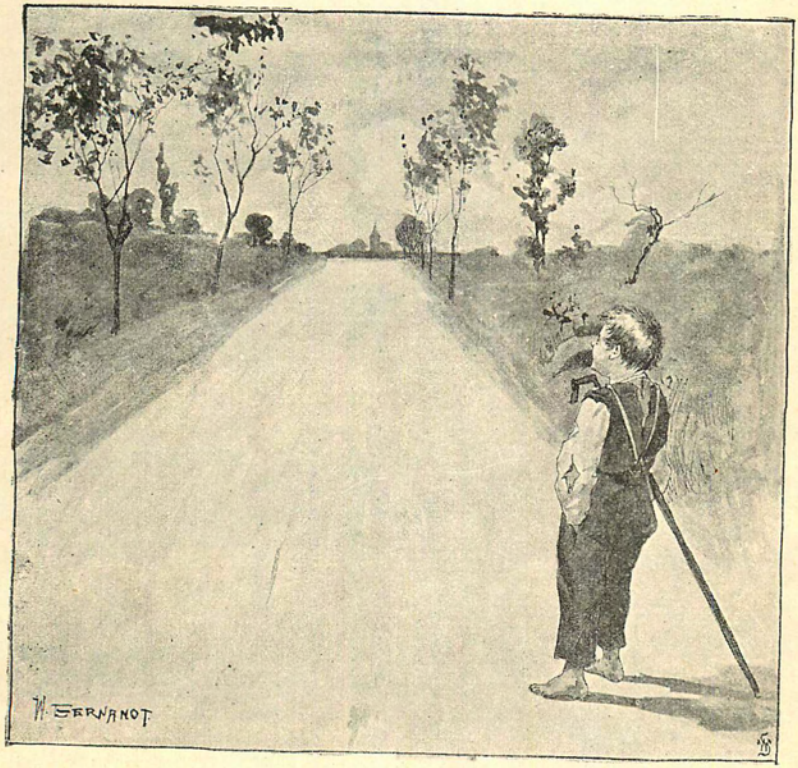
W. FERNANOT

det, så är det minsann inte mycket bevändt med hela maskineriet. Det stannar helt plötsligt med ett jämmerligt gnisslande och stönande.

* * *

De bördigaste åkrarna och de fetaste betena på sluttningen af Grimdalsåsen, hvilken skär af större delen af vår socken, ägdes af Per Nilsson, »draken» och »enstöringen», som de kallade honom.

Per var född snål och illfundig, stackarn, och han hade fördenskull just ingen fröjd eller något gästabud under sitt lif.

Till och med hans barnafröjder voro en smula problematiska.

Innan han dugde till att arbeta och i den ålder, då andra småttingar pläga hängifva sig åt lekar och ras, hade Pers unga sinne redan hunnit växa fast vid ärgiga slantar. Rikemans barn, som han var, sökte han likväl sin barnafröjd uti att under sommartiden drifva bort till landsvägen och spana efter åkande, åt hvilka han för en slant kunde få öppna grindarne.

Tidigt om morgonen drog han dit med en brödkant i fickan och lade sig på lur i närheten af den stora grinden midt på mon.

Han låg där med ängslan och oro i sin själ tills han fick höra dånet af någon liggfjädersvagn. Men så fort det ljudet träffade hans öra, blef det lif i honom, och se'n kunde han för löftet om en batting springa med halfmiltals för att öppna en annan grind åt grinande resenärer.

När vintern se'n kom, och grindarna lyftes af sina krokar, hade Per sin stora glädje uti att gång efter annan räkna igenom de slantar, han sprungit ihop under sommaren.

— Han ligger som en drake och rufvar på sina grindpengar! sa' hans jämnåriga.

När Per just hade kommit till myndiga år, dog hans far en afton, och lämnade honom såsom arfvinge till de präktiga åkrarna och de feta betena på hällningen af åsen.

Det första han gjorde efter det han futtigt och eländigt firat sin fars likbegängelse var att säga upp och göra sig af med drängen.

— Han är lika dyr att fö' som ett par oxar, och så ska' han ha' lika möcke i lön, som jag får för ett par elfvakvarteringar! sa' han.

— Men hvem ska' uträtta arbetet! inföllo grannarne.

— Jag får vännas själf så fort ja' hinner, mente Per.

Men när hösten kom, fick han icke in sitt hö i tid, fast han slet dag och natt till och med om sabbaterna. Hafren grodde i skylarne, och frosten hann på honom innan han fick upp sin potatis.

Då insåg Per, att han måste skaffa sig hjälp och hela socknen blef perplex, när det spordes, att han stadt Tina i Lund, den vackraste och bästa och fördenskull den dyraste pigan i hela pastoratet.

Husbönderna rent af slogos om henne och öfverbjödo hvarandra bara för att få henne.

Nu dör Per snart, när han kostar på sig så dyr piga! mente folket i grannhället.

Men Per hade minsann allt gått och grundat ut, hur han skulle ställa till med saken.

När han skulle betala ut den första halfårslönen, kastade han fram till Tina några ord om, att det kanske skulle bli nyttigt för gården och bruket, därest han och hon gifte sig med hvarandra »te' hösten». Ty det voro de öfverens om att hemmanet kräfde rejält både ut- och inarbete.

Tina gillade förslaget och tog inte ut mer än tredjedelen af sin halfårslön.

Men när hösten kom, menade Per, att det vore förståndigt, om de väntade till våren med giftet, så att de under vintern hunne skaffa sig en smula flera möbler. Och så gick vintern. Men när våren kom, resonerade Per som så med Tina, att det egentligen passade bäst att »dra te' med saken framåt hösten, när man hade bättre om tid».

På det viset rann år efter år bort, och alltjämt gick Tina och släpade och slet såsom för sitt eget hos Per samt inbillade sig i sin enfald och beskedlighet att hon vid halfårets slut skulle vara mor på gården och bli »skrifven i köpet», som det ju heter.

Men det gick dock och var på det gamla viset under många Herrens år.

Till sist blef Tina, förstås, gammal, men hon hoppades likväl och trälade ut sig, så att hon blef både fullmogen och ful. Men sina löner lät hon stå inne hos Per.

En höst packade hon dock tillsamman sina fattiga grejor och låtsade göra allvar af att flytta sin kos. Men då svor och bedyrade Per, att giftermålet skulle ovillkorligen komma till stånd följande vår, och på den grund stannade Tina kvar hos honom äfven öfver vintern.

I källossningen hade Per förbundit sig, att bröllopet skulle stånda och gamla Tina hade ända sedan julen farit omkring såsom ett yrväder och ett torrt skinn samt sökt ställa huset på vederbörlig fot och rustat för den stora bröllopsdagen.

Men just som snön började smälta bort och det tycktes arta sig att bli slut med vintern, fick Per lunginflammation.

Man kan tänka sig, hur Tina skötte honom med grötar och värmda tallrikar. Hon gaf sig ingen ro, utan vakade nätterna igenom vid hans säng. Men det hjälpte inte ändå.

Per tröt och jordades.

Strax därpå kommo hans släktingar och gjorde rent hus samt drefvo bort Tina.

— Ja' ska' väl ändå ha' ut mina innestående löner! menade hon.

— Visst dä', för sista året! Men har du nå't te' godo för gammalt, så hör det inte hit! svarade släktingarna, och Tina måste gå i gryende vår icke till brudstol såsom hon så länge hoppats och trott, utan till fattigstugan.

Och där sitter hon stackarn nu vid spismuren och hoppas att Herren ska' förlossa henne »te' hösten».

Hvart vägskatten tar' vägen.

Allt folk i hela riket har i ett par års tid gått och undrat hvad de här vägskattemedlen användas till.

Omsider ha vi emellertid kommit underfund med den saken, och väl var det, ty vi höllo på att rent af grubbla oss fördärfvade på't.

När det först blef kunnigt ute i bygderna, att den nya väglagen blifvit antagen af riksdagen, blef här måntro ett hurrande och jubilerande utan all ände.

Ty vi tänkte, förstås, att vi efteråt skulle få skrifva räkningar och bära upp pengar för hvart eviga lass grus, vi körde på våra vägstumpar, och att det skulle vankas en god och rund ersättning för hvart tag vi togo till igenräfsandet af hjulspåren på vår gamla kyrkoväg.

Och hvem kunde väl tänka annat, när ju köpingsinvånare och fabriker och handelspatroner och allt reelt folk i hela riket skulle dela vägbesväret.

I den första förtjusningen gingo vi också in till landshöfdingen och begärde att dels få en hop nya vägar härs och tvärs i socknarne, och dels att få våra kvarn- och byvägar indelade till allmänt underhåll.

— Nu ska' hundan knussla, när herrarna ska' betala! grinade vi och förhäfde oss öfver den lysande seger vi vunnit.

Men den psalmen togo vi, gunås, upp för tidigt. Ty det dröjde inte så länge, förrän vi sjäfva fingo punga ut med vägskatt och därtill hålla de gamla vägstyckena liksom förr.

Hvad vi fingo tillbak's, var blott några usla ören, och länsmannen for och härjade, svor, skällde och kasserade vägarne alldeles som i den gamla, goda tiden.

Då blefvo vi först snopna, sedan arga samt togo oss till att hata väglagen, fast ingen af oss begrep sig på honom.

— Hvad begagnar dom vägskatten till? frågade vi hvarandra på stämmor och kalas. Men det fanns ingen, som kunde svara på den frågan.

Så, serradö, satte vi till en deputation, bestående af två snöplogfogdar, två nämndemän och en kyrkovärd och skickade dem till själfve häradshöfdingen för att bedja honom uttyda och förklara väglagen för oss.

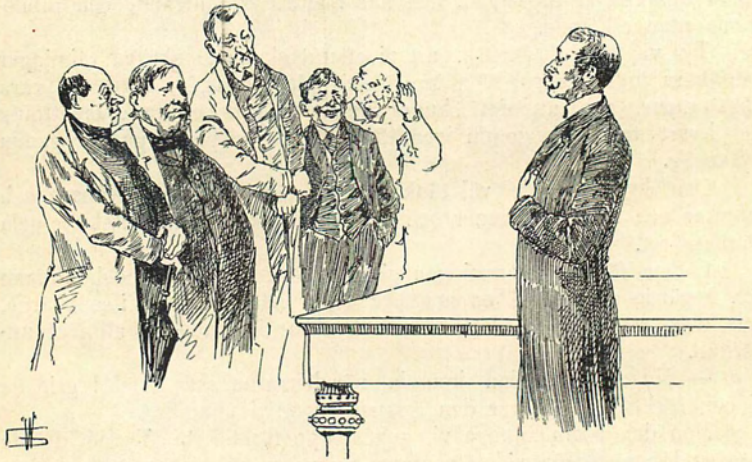

Nå, häradshöfdingen var i början beskedlig och las i lagen, men ju mer han las, dess ilsknare blef han, och sist dängde han boken i golfvet, spottade och sa':

— Jag begriper mej lika lite på väglagen, som nämndemannens oxe därhemma förstår sig på hebreiska!

— Då är det väl bäst att vi resa upp till den, som har skrifvit honom, och be' att han tolkar lite grand för oss? inföll deputationen.

— Lönar sej inte! Han begriper honom, min själ, inte själf! lät domarn.

— Hva' ska' vi då göra?

— Skrif till riksdagsmannen, att han bums motionerar om anslag till en kommitté af sjuttio uttolkare, som ge sig ihop med att skrifva en förklaring öfver väglagen! mente häradshöfdingen och var så förgrymmad att han körde ut hela vår deputation.

Och gubbarna gingo snopna och långnästa sin väg.

— Det var väl hundingen ändå, om en inte ska' få nå'n förklaring på hvad vägskatten nyttjas te'! mumlade nämndemannen, medan de vandrade.

Då fick kyrkovärden en, som han tyckte, lysande idé.

— Pastorn, som begriper Uppenbarelseboka, måtte väl kunna tolka väglagen! Låt oss gå till honom, mens vi ä' ute! lät han.

Men det blef inte något med det, ty nämndemännen och snöplogfogdarne, hvilka i följd af sina ämbeten äro föga gudaktiga, ville inte vara med om'et.

— Då kränger han det bara till vår nackdel och bevisar, att våra egna gärningar och synder ha' skapat väglagen! mente de.

Och på det viset fingo vi inte något förstånd på väglagen, eller veta hvart skatten ta'r vägen, förrän det sedan helt plötsligt vardt uppenbart för oss.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

De hade lagt in en dålig planka i bron vid Flathälla norr upp i häradet.

Det var ett par stora kvistar i plankan, och hvar och en kunde begripa, att hon inte kunde hålla länge. Men rusthållarn, som åtagit sig brons byggande, bjöd den gamla brostyrelsen på toddy, så de sågo inte eller ville inte se felet, när de synade in arbetet och lämnade rusthållaren betalning.

Nå, på hösten kom Peter i Sobo i olycka där.

När han kom och körde ett litet bjälklass med sina stutar, rände den ene ner benet i kvisthålet och bröt af det, så att Peter, den stackarn, måste slakta stuten.

Men det var ingen, som brydde sig om'et. Peter vände sig visserligen till den gamle brofogden, men han svarade:

— Dä' angår mej inte! Nu ä' det en högre makt, som regerar och vägstyrelsen heter han. Vänd dej dit, äss du vill!

Men det tordes icke Peter.

Se'n gick Justus i Målen ner sej i samma hål och fördärfvade sej vid jultiden, så han låg sjuk i sex veckor.

Få dagar efteråt kom en knalle och körde där. Och som han inte kände till brons förhållande, fick han frambenet förstördt på sin häst i hålet.

Ett fasligt kolorum förde den knallen. Men när han fick veta att han hade vägstyrelsen, att vända sig till teg han. Ty han var rädd, att herrarne kunde förgöra't för honom hos landshöfdingen, så att han icke finge tillstånd att fara omkring i länet och lura folk längre, ifall han gjorde affär af hålet i Flathälla bro.

Men en tid efteråt kom patron i Bäckaryd körandes vägen framåt med två hästar sent en natt. Fort gick det, ty patron hade varit på julkalas hos häradsprosten och var rätt lifvad, så han satt och tralla-de för sig själf och manade på kamparne.

Allt gick välsignadt och bra, ända tills han kom ut på Flat-hälla bro.

Där stöp emellertid högerhästen, som om han hade fått ett skott i bringan, schäsen stannade som genom en ögonblicksbroms, och patronen höll på att kastas öfver broräcket af knycken.

Nå, när de fått låna lyktor i gården bredvid, befanns det, att hästen brutit af sig bägge bakbenen. Plankan hade gått midt af vid kvisthålet, och patron höll på att få gallfeber.

Nu blef det, förstås, anmälan till ordföranden i vägstyrelsen om brons skick, och folk väntade dag efter dag, att skadan skulle bli afhjälpt.

Men det tog tid.

— Jag kan ingenting göra förrän jag fått höra den öfriga sty-relsens mening! lät ordföranden.

Och så utlyste han sammanträde med styrelsemedlemmarne vid tingsstället, som ligger någorlunda midt i häradet.

De reste dit hela högen, och dumma hade de eljets varit, ty de fingo ju tillgodoräkna sig reseersättning och traktamente.

Så blef saken föredragen och diskuterad.

— Det är ju lätt hjälpt! Låt mans blott lägga dit en ny planka! sa' en af ledamöterna.

— Det är inte i enlighet med väglagen. Vi få lof resa dit, syna skadan, tillkalla sakkunnig och hålla entreprenadauktion på det blif-vande reparationsarbetet! förklarade de andra.

Och i enlighet med deras förslag blef det äfven beslutadt.

Efter två timmars ytterligare öfverläggning hade de bestämt dag för synens hållande och kommit öfverens att som sakkunnig tillkalla en ingeniör från staden.

Under tiden bröto ytterligare två oxar benen af sig i det olyck-liga hålet i bron.

Men på utsatt dag infunno sig alla de sex styrelseledamöterna

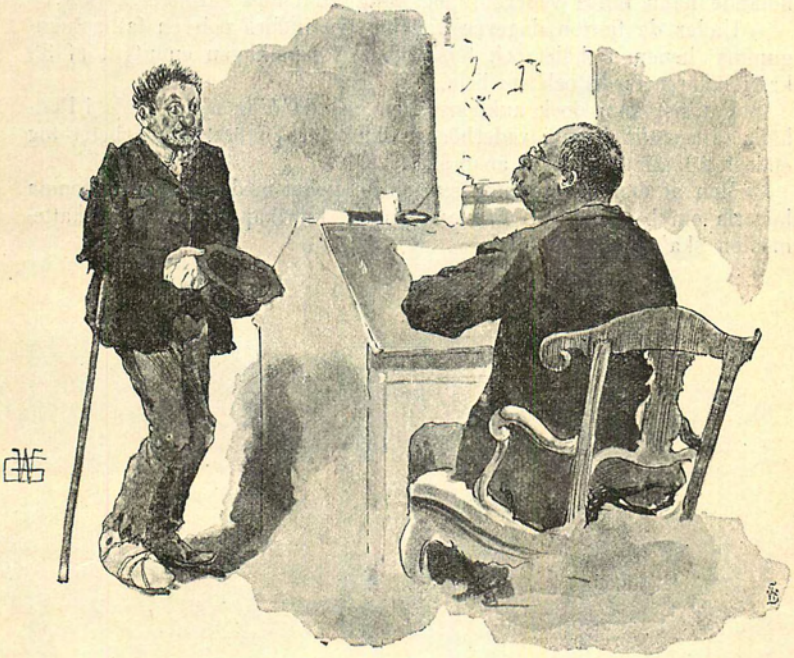

vid Flathälla, dit tre af dem hade fyra, två tre och en två mil, så att reseersättningen gick ju till rätt bra pengar.

Ingeniören från staden kom ock tillstädes och bron underkastades vederbörlig syn.

Undantagandes plankan var hon gudskelof i godt skick, hvilket togs till protokollet jämte uppgift om reseersättningarnas och dagtraktamentenas sammanlagda belopp 92 kr. 30 öre, hvarjämte den sakkunnige tillerkändes godtgörelse för resa och besvär med af styrelsen skäligen ansedda 125 kr.

Se'n drog det fjorton dagar innan entreprenadauktion för skadans botande hann blifva vederbörligen kungjord i alla häradets kyrkor.

Under de fjorton dagarne knäckte två luffare och en fattigstugugumma benen i hålet och tillskyndade församlingen en utgift af 33 kr. i läkarearfvode och medicin.

Till sist kom dock auktionsdagen och då åtog sig Magnis i Flathälla att ställa bron i vederbörligt skick för 75 öre, och arbetet tog endast 20 minuters tid i anspråk.

Men af den här sannfärdiga och i enlighet med väglagen tillkomna historia om brolagningen fingo vi, gualof, kunskap om hvad vägskattemedlen ska' användas till.

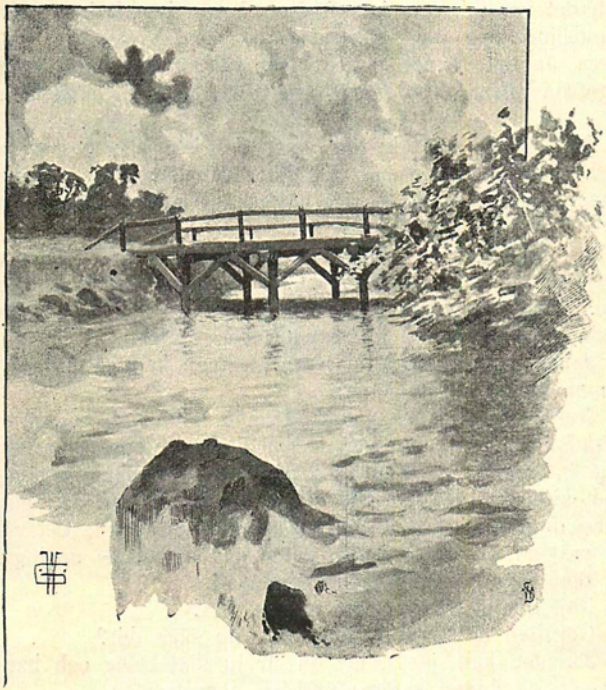

Ett sorgebarn.

— Den sakramentskade pojken gör mig med grå hår! röt bruks-patron Strömvall en dag.

Och det var minsann inte första gången han låtit ett sådant uttryck undslippa sig med afseende å sin son Axel. Han hade ändå inte mera än det barnet, och det var väl för den skull gubben var så bedröfvad öfver, att denne inte ville arta sig efter hans önskningar.

— Men hvad har du då emot den stackars gossen, efter du jämt och ständigt käxar på'n och hundfilar honom och aldrig bemöter honom som det höfves en kärleksfull fader? plägade patronessan säga.

— Åh f-n, han har så rasande simpla böjelser! Ser du inte, att han jämt och samt helst håller sig ute bland tjänstfolket och dagsverkarne. Och aldrig kan jag heller glömma, att han icke dugde till att ta' sin studentexamen! fräste patronen.

— Jaha, gubbe lilla, du vet, att man kan gå ifrån gård och grund, men inte från sitt sinne.

— Nå, ifrån gård och grund får han, min själ, nog gå en gång, ty en sådan där yrskalle, som inte håller sig uppe, så att han kan gifta sig efter sitt stånd och så att han får pengar, kan inte efter min död sitta vid det här stället, så intecknadt som det, gunås, är. Hade han dugt till att läsa och bli ämbetsman, kunde det redat sig. Men nu vräker han mej — som det står i bibeln — med grå hår i grafven, den nötstöfveln! suckade Strömvall.

— Nej, det gör han aldrig, gubbe lilla!

— Gör han inte? Hur tusan kan du säga det?

— Jo, det kan jag! Ty du är ju flintskallig och har peruk! Hur ska' du då kunna komma gråhårig i grafven?

— Dra åt . . .! fnös patronen, som i själfva verket var en smula råvalkad af sig, och gick sin väg.

Sådana där meningsutbyten voro inte alldeles sällsynta hos bruks-patronens. De förekommo tvärtom allt mera ofta, sedan herr Axel slutat skolan och gifvit sig till att gå hemma och titta på jordbruket.

Sant var det också, att ung Axel just inte ätit visdom med sked. Men om främmande språk och logik och tocke där inte gick uti honom, så var han dock benådad med ett praktiskt förstånd, och det såg nästan ut som om han haft en medfödd instinkt för landt-

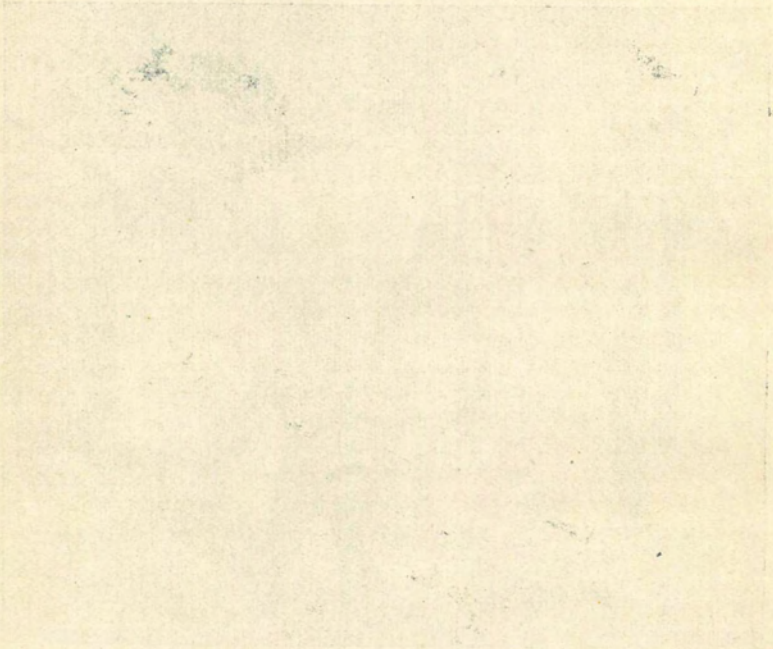

hushållning, såsom ju många människor ha. Och när han gått där hemma och spovelerat bland arbetsfolket ett år, var han hundan så mycket styfvare i både solrosfrökakor och kainit och pudrett än kontraktsprostens son, som gått fyra år vid Ultuna samt svor på, att han »legat i» de artificiella gödningsämnena alldeles förskräckligt.

Men brukspatron Strömvall hade en gång för alla fått i sin tjurskalle, att en människa inte duger till ett dugg här i världen, utan att hon så och så många år hängt öfver en hop tråkiga böcker, och han var fullt och fast öfvertygad om, att ingen kunde bruka jord, utan att han hade fosforsyra och guano på sina fem fingrar och kunde tala som en präst i flera timmars tid om Ayrshire och Yorkshire och kali och magnesia och alla de där krokiga tillställningar och ord, som bo på en modärn landthushållares visdomsdrypande läppar.

Men Axel gick munter omkring på åker och äng och lärde sig praktiskt alla jordbrukets göromål, och hvart han kom och hvar han högg i satte han ett vådligt lif i spelet, ty folket tyckte om honom.

— Han ä' så beskedlig och gemen som en gelike; dä' ä' annat än den förhärdade gubbastuten! lät folket.

Kom det främmande till brukspatronens och man ville hafva reda på herr Axel till sällskap åt de unga damerna, hände det oftast, att man fann honom med grep i näfven ute i gödselstaden eller med tömmarne i hand bakom en harf långt borta på ett gärde.

Vid sådana tillfällen svor alltid patronen på, att bedröfvelsen skulle »göra honom gråhårig bums».

Var det så, att herrskapet Strömvalls skulle ut på fest i grannskapet eller in till bal i staden, bedyrade ung Axel alltid, att han hade skoskaf eller håll i bröstet, så att han måste stanna hemma.

Men de gamle hade inte väl gifvit sig i väg, förrän han spände till att tralla som en speleman samt for i väg bort till häradsdomarns, så att rockskörten flaxade såsom ett par örnvingar efter honom. Och när brukspatronen satt vid virabordet i det festliga laget och drack grogg och blef bet, så satt Axel, den muntergöken, och virade sin arm om häradsdomarens dotter samt tog hem spel på spel från den skälmungens läppar. Det var »gask», som han tyckte om.

På det viset gick det ett par år och knappast en dag förflöt, utan att brukspatronen förklarade, hur rasande gråhårig han snart skulle bli på grund af sonens simpla böjelser och eländiga bondkurtis.

Men Axel lät honom gorma och gnata.

— Hvilken är den torparpiga, som du är kär i, efter du jämt och samt hänger ute hos folket, du sorgebarn? kunde han fråga ibland.

— Kors, jag tycker om dem allesammans! skämtade Axel.

— Ja, jag kunde väl tro, att det skulle bli en turk af dej! Men hvem tusan bräs du på?

— Åh, det vet du allt! Äpplet faller inte långt ifrån trädet, heter det ju!

— Hut! Nu gör du mej med grått hår igen! Aldrig gör du annat, din dagdrifvare! — — — — — — — — — — — — —

Det gick emellertid sin gilla gång hos patronens, ända tills han i följd af ett par borgesmäns obestånd fick sitt betydliga kreditiv och ett par andra lån uppsagda.

Hur patron Strömvall for och konkade i bygden och i sta'n och krusade sina bekanta, blef det honom stört omöjligt att få andra borgesmän och ännu omöjligare var det för honom att betala in beloppen.

— Mor, sa' han en eftermiddag, då han kom hem efter ett nytt och fåfängt försök att få affärerna ordnade, mor, nu få vi gå ifrån vårt hem! Det går åt hälsefyr och blir konkurs innan veckans slut. Jag skjuter mig väl med revolvern eller med Axels fågelstudsare. Hade han skött sig, så kunde ett rikt gifte räddat oss, för han ser i alla fall ut som en karl, den odågan. — Ja, jag tar hans fågelstudsare, så samlar jag glödande kol på hans hufvud!

Patron hade knappt talat ut, och frun hade inte ens hunnit få tappen ur tåretunnan, förrän Axel och häradsdomaren kommo in.

— Jag hör, att brukspatron fått en hop pengar uppsagda, och nu ville jag ödmjukast fråga, om jag inte kunde få sätta in min dotters möderne hos patron, eftersom jag just nu har di pengarna oplacerade! sa' häradsdomaren.

Man kan tro, att där blef en nyter brukspatron. Han hoppade till som en kalf på golfvet och skrek:

— Låt bära in toddyvirke på eviga momangen! Sitt ner häradsdomare! Jo jo, visst går det an! Hur stor ränta?

— Ja, si det får brukspatron egentligen göra upp med sin son om!

— Jag ska' väl så i pocker heller och inte göra upp med den pigadonisen!

— Jo, efter som han ska' ha' flickan och gifta sig med henne, blir det väl egentligen hans pengar! lät häradsdomaren, och släppte ner några sockerbitar i toddyglaset.

Patronen bara glodde och glodde än på sorgebarnet, som stod där och log, och än på häradsdomarn, hvilken ägnade allt sitt allvar åt toddyberedningen.

Å ena sidan betänkte Strömvall sitt ruinerade läge och häradsdomarns stora rikedom, och å den andra sin finare släkt och sin förnämligare extraktion.

Och det slets med honom, som man säger. Men så kom han att se ut genom fönstret öfver sina vackra ägor och gårdens trefliga byggnader. Att få gå bort från allt detta och sätta fot under fattigmans bord — det vore dock ett rackaretyg, det kände han.

Och så gick han bort och slog Axel på skuldran:

— Lycka till du! Är det inte som jag alltid sagt, att jag skulle få glädje af dig, fast du inte passade till bokmal och pennfäktare.

— Men hur går det med dina grå hår, far! log sonen.

— Dra åt . . .! Skål häradsdomare!

— Tack patron! Dä' tycks arta sig bra mellan herrarna angående räntesatserna, ser jag! Skål!

Axel masade ut och hämtade flickan på kvällen, och patronen var så nöjd och uppspelt, att han tog henne i sitt knä och medan hon satt där, fattade han sitt glas och sa':

— Låt oss lägga bort titlarne, häradsdomare!

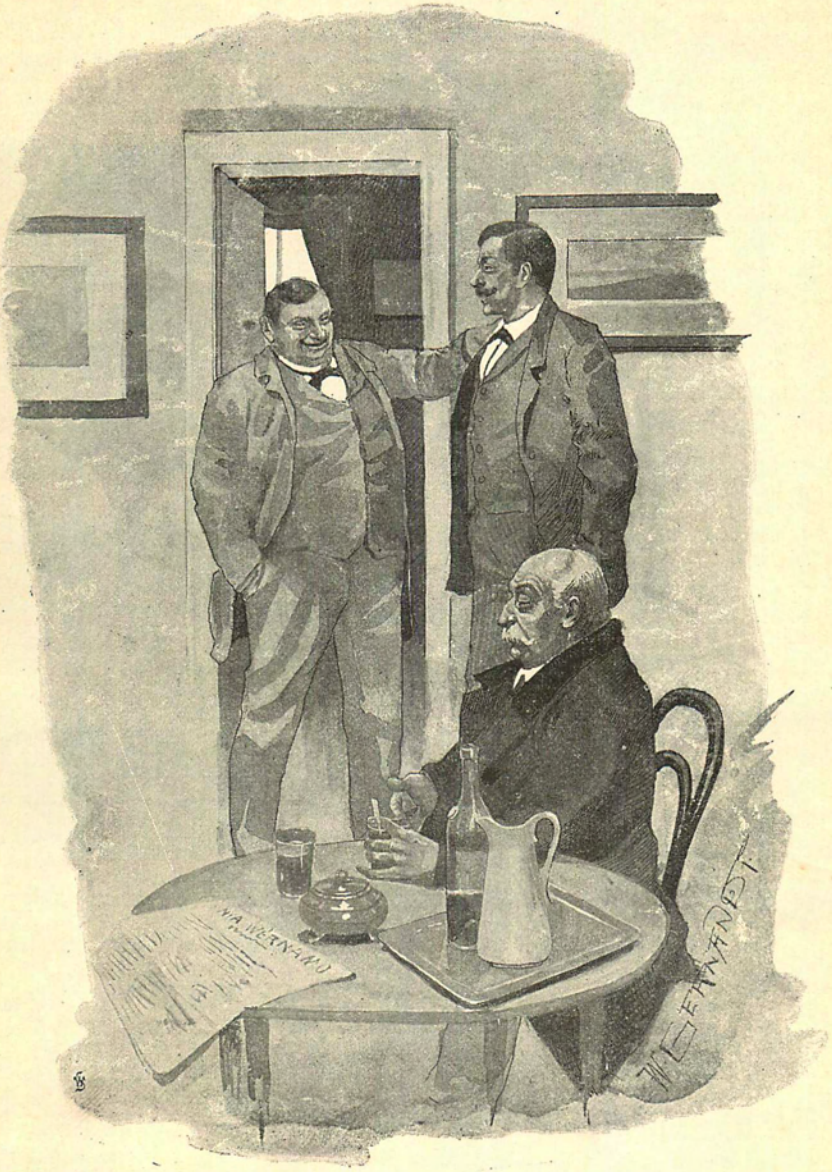

När Bom var på »treater».

Gamle afskedade korpral Nöjd och sonen hans, granadör Bom, hade kommit ner till sta'n för att köpa hem sina julagrejor, och det vet man, att ett sådant affärsföretag är nästan det viktigaste en människa ger sig ihop med under hela året.

Ett vådligt helgon skall väl ock den landtman vara, som icke vid ett så högtidligt tillfälle tar sig en knaber eller två, och månget blått band har äfven, gunås, blifvit förorenadt, när bäraren skolat köpa sin julafisk.

Jesses, det blir ju inte jul mer än en gång om året!

Nöjd och Bom voro emellertid inte hvarken helgon eller blåbandister, utan vanliga syndare, och därför begaf det sig, att de fram på eftermiddagstiden befunnos sittande vid ett bord på stadshuset.

Nöjd började redan att bli lifvad, och när han det blef, hade han för vana att skrika, härja och regera som om han haft att kommendera en halftropp rekryter. Och samma takt hade sonen också i sig.

— Skrik inte så förbålt, när du pratar, gubbe. Här äro vi inte lomhörda! snäste kyparn.

Men den uppsträckningen retade Nöjd, så han rynkade ögonbrynen och började att i sitt sinne fara efter kyparns argesta.

Rätt hvad det var, hviskade han till sonen:

— Är du kveck i bena, Bom?

— Som en lärka i vingarna, far lelle', svarade pojken.

— Nå, ränn då fram den ena skånken och fäll omkull den där krankelhanen, när han går förbi med kaffebrickan, som han nu dukar opp! log gubben.

Bom var minsann inte sen till det, utan då kyparen med den väldiga brickan öfver hufvudet kom i närheten, visste han inte ordet om förrän han låg där pladask och framstupa på källargolfvet. Och det gick så kvickt och med sådan fart, att kaffekannan singlade bort och utgöt sig öfver hufvudet på själfva stadsfiskalen, som händelsevis kommit in, och gräddsnipan for i synen på ingen mindre än nämndemannen i Tranhult, hvilken satt vid ett annat bord och kråmade sig.

Man kan tänka sig hvilket elände det blef. Stadsfiskalen vrålade och hotade kyparen med lifstidsstraff, och nämndeman steg upp, gulhvit i ansiktet och skriade:

— Vet I kanske inte hvem ja' ä'!

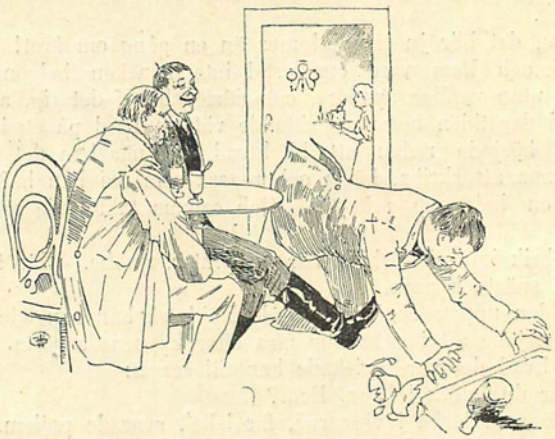

W. GERNANDT 07.

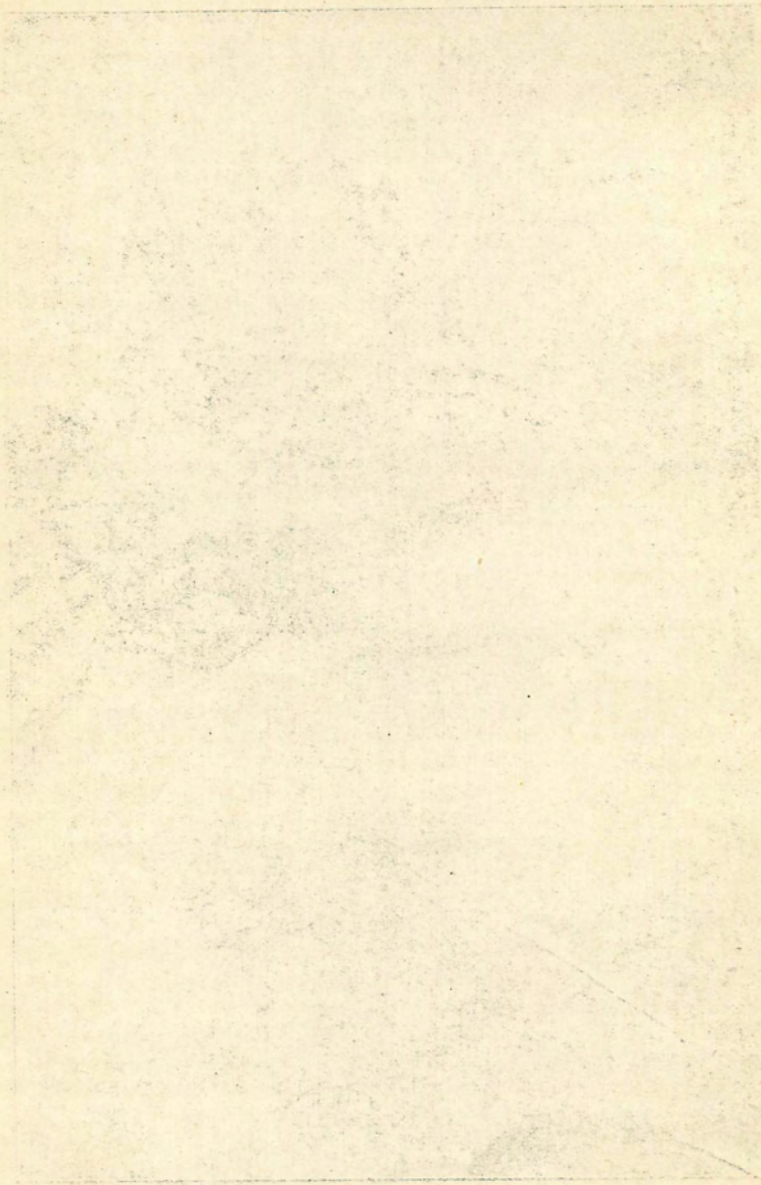

Där blef ett hissnesamt lif inne i stadshuskällaren.

De landtbor, som voro där och de voro inte få, påstodo med nämndemannen i spetsen, att alltsammans var en anläggning mot dem och ett uttryck af stadsboarnes vanliga oförskämdhet emot »modernäringens» idkare och det var som på ett hår när, att det hela hade afslutats med ett allmänt slagsmål.

Men stadsfiskalen uttryckte som sin mening, att det var en olyckshändelse. Ty ingen hade sett den unge Boms mandat.

Till slut satte sig också de stolta böljorna, men då hade stadsfiskalen nästan skrikit sig fördärfvad och hes för de närmaste fjorton dagarna.

— Här var hundingen så omväxlande och trefligt! Skål pojk! log Nöjd.

— Nu får du säga »du» te mej, för om ja' är ett grand äldre, så har du gått i korpralskola och ä' kveckare i bena! fortfor Nöjd till sin son. Och så drucko de brorskål och vordo än mer lifvade.

När de sedan gingo dädan, fick Bom minsann i förstugan se en stor affisch, som omförmälte, att där om en stund skulle bli en gruflig muntration i stadshussalen, att en herre skulle sjunga visor och berätta historier. Bom kunde inte stå emot det där.

— Kan I låna mig lite pengar, far, så får jag gå upp på treatern en vändning.

— Ja vars, men dröj inte för länge. Här har du en krona!

— En krona! Hur långt in i hälsefyr tror du att ja' kommer mä' den!

— Hur långt vell du då?

— Jo, ska' dä' va', så ska' dä' va' rejält! mente Bom.

— Nå här har du fem! Då vet jag att du måtte väl komma åtminstone till främre gafveln! röt gubben.

Sen kommo de öfverens, att gubben så fort han blef i ordning skulle traska af i förväg. Bommen trodde att han skulle hinna honom efter han var så kvick i benen. — — —

KREATURSKATION
STOR
HUMORISTISK
SOARÉ
WERNAMO TEATER
PROGRAM

Och allt efter som konstnären sedan sjöng eller berättade, skriade Bom:

— Kors en så'n attanalning! Jesses, ja' menar att karlen ä' rent förbaskad — hi, hi, hi! Jag grinar ihjäl mig. Han är ledigare i truten än en präst, och har värre galepenne än klockarn, ha, ha, ha! Dä' här va' värdt minst tre reksdaler!

På det viset gick han på och klappade i händerna och ref sig i hufvudet. Publiken applåderade och jublade, så att svetten lackade af hvarenda själ, och konstnären sjöng och regerade och gjorde krumsprång, så att han rent kunde spränga sig, så glad var han. Ty han trodde, att det var åt honom folket gladdes så svårligen.

— Förbaska mej, om jag haft så roligt eller varit med om värre spektakel pa mången god dag! pustade borgmästarn, när han sen gick ner för trappan.

Bom blef bjuden på punsch och annat godt af flera stycken, när soarén var slut, så han var alldeles föryrad, när han till sist knäckte i väg på hemhållet.

Då han gått vid pass en half mil och kom in i Kullarps mörka hage, fick han höra något plumsa och ryta i ett kärr, som ligger där vid sidan af vägen.

— Är du skam eller spöke eller en oxe eller hvem är du? skrek Bom, ty han var inte buskablyg den kvällen, ska' jag säga.

— N-ö-j-d ä' ja'! svarade en andfådd röst från kärret.

— Jaså, jaha! Ä' du nöjd, så ä' ja' nöjd och belåten också! skrek Bom och gick vidare och trallade:

»När du ska' ut å fria
Så ta dig ej en gammal mö!»

Han tänkte inte på, att det var far hans, som gick i fyllan och vadade i kärret, så pass var han förvriden utaf punschen och »treatern», utan han gick hem och satte sig vid spisen och somnade bums.

Om en timme kom Nöjd efter, våt som en tupp och ilsken som ett vilddjur, och han hade inte väl fått se Bom sitta där och snarka förrän han gaf honom en örfil, så att granadören slog i golf som en torsk!

— Ä' du nöjd och belåten med den du? röt gubben.

— Jaså, var det I, som var i kärret? Ja, då ä' ja' nöjd! snörflade Bom och kastade sig på sängen.

Gubben ville ge sig på honom igen, men käringen afstyrde det.

— Jag kan spricka, när jag tänker på att den lömmeln lurade ifrån mej fem kronor för te' å' gå på »treatern»!

— Har I vatt på »treatern», far, eller hva' säjer I? lallade Bom i halfslummern.

— Ja, Kullarps kärr! skrek Nöjd och stampade i golfvet, så att vatten och dyjord yrde omkring stugan.

En runsten.

En vårdag för cirka 25 år se'n gick Johannes Karlsson i Norregård och bröt sten och stretade i backsluttningen västanför sin uthuslänga. Där låg förut en liten åker, som han tänkte utvidga genom att odla upp en gräsplan nedanför, hvilken gräsplan hans föregångare inte brytt sig om att rödja. Och de hade väl inte haft tid och stunder till den saken heller, emedan man i deras dar hade sitt mesta göra med att köra lass på landsvägarne och skjutsa folk. Sedan nu emellertid järnvägarne fördärfvat körförtjänsterna, kan en åkerman, som inte föredrager att flytta in till sta'n och bli åkare eller hökare, få tid att ägna sig en smula åt modernäringen. Och en sådan karl var Johannes. Han ref och bråkade i jorden med järnspett, flåhacka och ärjekrok, så att hans barn, som nu skörda fälten, må såsom pärlor i guld. Ty jorden är i alla fall den huldaste moder som finns för dem, som vårda sig om henne.

Nå, en dag för 25 år se'n eller så vid pass gick Johannes och bröt upp jordstenar och redde en ny åker västanför sin la'gård. Och rätt som han gnodde där i svett och flit, hittade han i jorden en stor flat stenhäll.

— Dä' blir en djädranas bra trappsten af den, lät Johannes.

Se'n skaffade han sig hjälp, reste hällen och stöttade henne, så att hon stod som en bautasten, ty i den ställningen ville han ha henne, medan han jämnade af hennes kanter och »yxade» till henne så att hon blefve jämn och vacker. Ett sådant arbete skulle nämligen gå lättare för sig, när stenen stod rätt upp och ner.

Men hur det var, fick Johannes aldrig tid att putsa till den blifvande förstugustenen.

En riktigt ifrig jordbrukare får sällan stunder att offra åt sådant, som inte är precis nödvändigt, och därför blef hällen stående i hans åker såsom ett ärevördigt och talande vedertecken på hans flit och odlarnit.

Men så hände det, att Johannes hade en son, Kalle hette han för resten, som blef glad vid gårdbons Mina. Och Mina blef glad vid Kalle. Men de voro blyga och oskuldsfulla bägge två, så att de kommo sig inte för att stoltsera med sin kärlek i byn, utan de dolde den och skylde honom för hela grannhället samt sökte gömma honom, så att ingen ens skulle kunna andas på'n.

MINÄ

Sådana idéer ha landets oskuldsfulla barn ibland. Och det är i mitt tycke underliga idéer, hvilka jag inte kan fatta. Ty jag erfar för det mesta som om det skulle utgöra min största sällhet att få gå midt igenom bygatorna med armen om lifvet på min älskling och under det hon lutade sitt svarta hufvud mot min skuldra skrika högt och vildt inför allt det afundsamma släktet:

— Hurra, detta ä' min flicka; håll ur vägen för henne!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så en dag funno Kalle och hans tös på, att det var så vigt för dem att hålla sina små möten bakom den här ofvanberörda stenhällen. Den var bred, låg i en sluttning och det var stopp att ifrån gårdarne på backen skönja hvilka och hvad som rörde sig bakom stenen. Och det var inte kinkigt att osedd och i doldom smyga sig dit heller, ty det växte skyddande hassel- och albuskar i sluttningen.

Thy gick Kalle dit ner i solakvällarne, lade sig bak' stenen och härmade kajors läten.

Och han behöfde aldrig släppa ifrån sig mer än ett par eller tre kraxande, förrän han fick se Minas schalett skymta fram i backen.

Jesses, jag är ingen realist, ty jag gick latinlinjen under min studietid. Och därför kan jag inte på modärnt sätt beskrifva Kalles och Minas ljufveliga fröjder bak' stenen. Och det får herrskapet förlåta mig, ty jag börjar bli gammal och mina själsförmögenheter ha anlag för att ge tappt, när det gäller sådana omständigheter. Men roligt hade de, och det kan hvar och en tänka sig.

Så hände det en dag, att Kalle och Mina fingo för sig att gravera in sina respektive namn i stenen, och det gjorde de också medelst en mejsel, som Kalle tagit med sig i tröjfickan. Men bokstäfverna blefvo allt ett grand sneda och konstiga, ty vederbörande skulle naturligtvis krama hvarandra om lifvet och pussas emellanåt medan de böstade in namnen i stenen. Men namnen kommo dit i alla fall.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så begaf det sig, nu efter 25 års tid och sedan Kalle och Mina som gifta bott länge i Norregård och lagt på en hel skock barn, att en Lundastudent kom gångandes och botaniserandes öfver Norregårds ägor. Han fick se stenen samt låg vid pass sex timmar och sökte tyda inskriptionen. Men det blef löx för honom. Hur han djädrades med det i all sin grufliga lärdom, kunde han inte ändå finna tydningen, ty han var för lärder, kantänka.

Men han ville inte låta saken gå ifrån sig, utan skref till Vitterhetsakademien och beskref och ritade upp stenen. Akademisterna snusade och undersökte historien samt kommo till sist öfverens om, att en ny runsten blifvit funnen samt skickade ner en så kallad docent för att läsa af honom.

Ni skulle ha sett den där docenten vid stenen, så hade ni fått er ett grin. Han kom ner och slog sig ihop med prästen och talade

stolta och arkeologiska ord med honom. Prästafrun bakade fläskpannkaka och var högtidlig samt snodde ihop den gudligaste matsäck i världen till tröst och sinnesstyrka åt docenten och pastorn innan de dråsade af för att syna och beskrifva den nyfunna runstenen.

Lundastudenten hade gifvit en teckning af terrängen, så det var ingen konstighet för pastorn och docenten att hitta rätt på stenhällen.

En afton fick Kalle i Norregården alltså se ett par herremän demonstrera och regera vid stenen i hans hafreåker. Och när han tittat på dem en stund ifrån sin gårdsplan, masade han dit ner.

— Dä' ä' nok attan ett par stollar, som rymt ifrån dårkistan! lät han åt hustru sin.

Men han blef inte så litet snopen, ska' jag säga, när han fick se sin egen själasörjare stå där och peta med en pennknif i den förglömda stenhällen.

— Här har fader Karl en rar runsten, som ingen vetat om förut; vi ska' snart tyda inskriptionen, sa' pastorn, när Kalle hälsat på vetenskapskarlarne.

— Tyda! Dä' fordras väl ingen lärdom te' å tyda dä' där. Dä' öfversta ska' va' »Mina» och di nedersta strecken ska' föreställa »Kalle». Ja' hoggde in'et för cerkla 25 år se'n, när hustru min och jag va' fästefolk och vänslades! log Kalle.

Ni skulle ha sett bå' pastorn och docenten efter den upplysningen.

Många konstiga karlar har jag sett här i socknen på sista tiden, men så ta' mig dalern, om jag sett några löjligare.

Docenten for tillbaka till Vetenskapsakademien som en pil, och han kommer här nog inte i brådbrasket.

Nordiska spel i Grälebo.

Patronen på Ängaholm, som ligger en half fjärdingsväg från mitt, har då den grannaste och tosigaste flicka, som finnes i världen, så det är då inte underligt, att patronen kallar henne »solstrålen» och att alla karlar, som träffa henne, bli vridna.

Ingen enda pastorsadjunkt har kommit oslickad härifrån, och löjtnanter och kaptener och moss- och torf- och landtbruks- och utdikningsingeniörer samt mejerikonsulenter och hela kreaturspremieringsnämnder, som vankat fram här och blifvit inbjudna på frukostar eller middagar hos patronens, ha lämnat kvar sina förnuft — äss de haft sådana — på Ängaholm.

Men fröken Karin bara grinar åt allesammans, och dess tokigare bli ju herrarna.

En så'n skälmunge finns inte i hela landet. Det trifs bara sprittande glädje, gyckel och tosingaforer inom hennes lilla barnungahufvud. Men annars är hon snäll och god som en liten Herrans ängel. Det är bara friare och tocket där, som hon just inte har nå't förbarmande med. Men det kommer nog hennes tid en gång, när den rätte möter henne, det har jag sagt henne flerfaldiga gånger. Och då får hon nog, stackars liten, erfara hur det kännes och hur det bränns, när kärleken oförhappandes rusar in i hjärtat och börjar regera öfver tankar och sinne och känslor och allt det där, som ni nog vet om och som gör, att vi bli gifta och få block om fötterna. Häromsistens kom hon och förde spektakel med mej, gamle skråe, samt lurade mej att begå nordiska spel. Hon vankar för resten förbi Grälebo, där jag bor, tidt som oftast. Sommartiden susar hon förbi på en sådan där cykel, di kallart, och i vinterdagar sprätter hon sig fram på en illmänskadt lång och odräglig kälke, som jag aldrig sett maken till.

Jag stod ute på vedbacken och skulle klyfva sönder lite kaffebråte åt käringen min, som gualof fått sin »induflensa», så att hon ingenting kunde uträtta, utan satt där inne i stugan och sa', att hon väntade på döden i hvilken minut som helst. Hon får för öfrigt alltid den dödssjukan hvarje gång jag kastar fram ett ord om att gå till någon auktion i grannhället. Det hade jag nu gjort på morgonen samma dag. Och så blef resultatet det vanliga. Käringen fick sin sjukdom och skulle dö — det svor hon på — ungefär vid den tiden auktionen skulle börja.

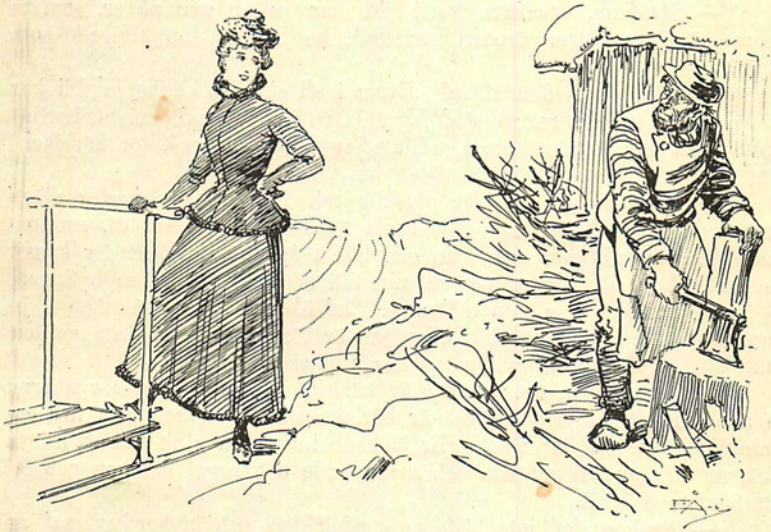

— Vill du sta' och ha roligt på auktionen samt kanske dricka kaffegök och dra' fingerkrok, när jag ligger i själatåget, så gack! grät hon. Och då fick jag förstås lof att bli hemma och sköta henne och sysslorna. Men arg var jag där jag stod på vedbacken och knölade sönder kaffeveden. Jag grunnade och grunnade, om jag inte skulle kunna hitta på något djädrigt meklament, som förmådde bota hennes sjukdom, så att jag kunde få gå på auktioner och andra roligheter, jag såväl som andra reela karlar i socknen.

I detsamma kom fröken Karin framsprättandes med sin långa drög och började grina det första hon fick se mig.

— Hva' är det nu, som är så roligt? Har fröken fått en ny slags ingeniör till friare? lät jag. För jag var ju vid misshumör och satiriskt anlagd i det momanget.

— Stackars, stackars karl! Ni har ju en min på er, som ni vore kär upp öfver öronen, skrattade hon, så att det klingade som bjällror.

— Kär! Tvi den dålie! Hvem i all sin dar skulle ja' bli kär i härute? Och för resten ska' jag säja fröken, att ja', gualof, har ett godt vett och starka nerver, så att jag reder mej nok för kärleken! lät jag.

— Men ni ser så där olycklig och dum ut, som karlar pläga göra, när de ä' kära eller vilja spela förälskade. Ni ser ut, som om ni friat nu på morgonkvisten och blifvit åthutad i stället för kysst! svarade hon och tog på sig en min full af medkänsla, den bytingen.

— Jesses, skoja inte mä' mej! Ja' ä' ju gift, så kärleken ä' ju en öfvervunnen ståndpunkt. Men jag är förbaskad, för käringen har fått sin induflensa och vi ha auktion i Bockebo, sa' jag.

— Ja, ser ni det, att det är kärlek, som lagt de där rynkorna i ansiktet på er och att det är kärlek och ömhet, som dra ner era mungipor på det där viset! Er älskade hustru är sjuk och ert hjärta bäfvar af ängslan och oro och medlidande och sorg! sa' hon och la' hufvudet på sned.

— Fröken ska' inte häda en medelålders och kloker karl, sa' jag — för jag har gunås varit gift i flera år, och när man dä' varit, så ä' dä' inte nå'n kärlek med i spelet längre, som drar ner våra mungipor, och då ä' dä' inte frågan om nå'n ängslan eller oro eller nå'n bäfvan i hjärtat, utan då vill man va' i fred och gå på auktioner och få lite lugn för kärleken, sa' jag med en stor så kallad indignation. —

— Har ni då aldrig varit kär och älskat? sporde fröken.

— Kär och älskat! Visst tusingen har ja' dä'! När jag var ung och ogift älskade jag igenom hela pastoratet ända ifrå' Skuggebo och ända te' Målen, precis som frökens pastorsadjunkter och ingeniörer, och hade inte ro hvarken natt eller da'.

— Men ingeniörerna svära på, att kärleken aldrig går öfver, utan växer till sig i kraft och styrka år efter år!

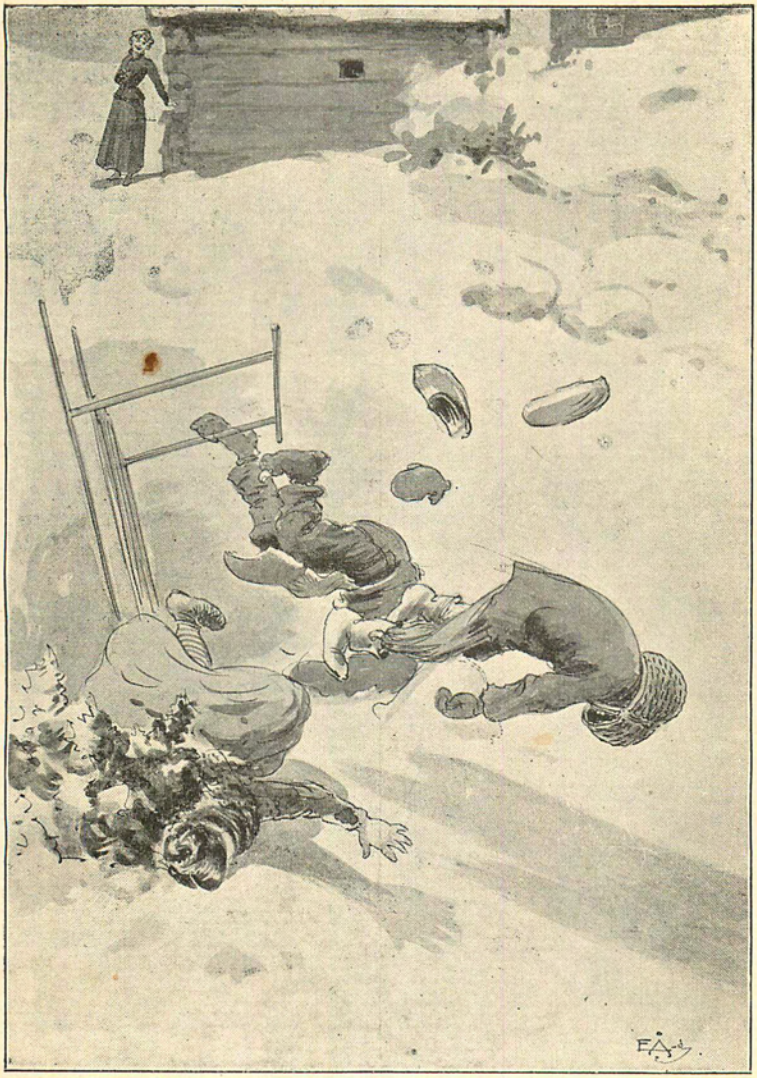

— Han gör så hundingen heller, den lurifaxen. När han bara styrt till ett äktenskap, blir dä' induflensa och andra krämpor och lip och pip af hemma hos fruntimret samt kaffegöksträngtan och auktionsgriller hos karlarne. Tro hvarken ingeniörer eller präster eller proselyter i den vägen, fröken lilla, för djädran i min lilla låda, om kärleken är nå'nting att lita på. Gack och titta på min Kajsa där inne! Ho' grät en gång och sa', att ho' heller ville dö än göra mej nå'n sorg eller sätta sig emot hvad jag ville. Och nu får hon induflensa och tretti, förti andra obotliga och dödliga sjukdomar, om ja' bara vill slinka af en vändning till nå'n auktion eller annan rolighet, sa' jag. Ty den så kallade indignationen satt fortfarande kvar i mej för Bockebo auktions skull.

— Men ni talar inte om hurudan ni själf är, skrattade hon.

— Hurudan jag är! — Jo, ja' ä' anagga mej reeler i alla affärer. — Men hva' i alla tider ä' dä' för ett åbäke till drög, som fröken lagt sig till med, sa' jag och dängde yxan samt gick fram och tittade på hennes åkdon.

— Ack, det är en sparkstötting. Försök honom! Ni med de benen skulle få en bra fart på honom! log hon och visade mej, hur det skulle gå till att köra med'en.

Nu ha vi en ganska bra sluttning från vedbacken och uthusen ner mot stugan och ett stort stup på vänstersidan, ty Grälebo ligger, gu' nåde mej, på en ås och på vrakmark, för att inte husen ska' ta bort något af åkrarne och slätten nedanför.

— Åk utför backen, får ni se hur fort det går, sa' fröken. Nå, jag ställde den långa helsefyrn i position och sparkade till med min broddade träsko. Och så barkade det åstad. När jag sprätte till andra gången, kom minsann Kajsa utspringande ur stugan med den tomme potatiskorgen i näfven. Hon hade tydligen bättrat sig, när hon såg, att jag inte gick till auktionen. Och nu skulle hon väl ut åt grafven efter jordpäron till middagen. Hon hade förstås en stor schal om hufvudet, så att hon hvarken hörde eller såg, den sjåtan, utan kom rakt emot mej. Men så, serra dö, vände hon sej om och hötte med näfven åt den minste pojken, som kommit ut på förstubron och bölade och ville följa med henne. Då hade jag just sprätt till med träskon för tredje resan, och nu kom åkdonet som ett jehu och drabbade på Kajsa bakifrån, så att hon for vidöppen emellan skalmarna, och jag var inte mänska att hvarken styra eller hejda det förskräckliga kreaturet till drög. Kajsa skrek i himlens höjd, där hon låg med potatiskorgen på bröstet. Pojken skrålade där nere och fröken grinade där uppe så att det ringde i öronen på mej.

Men undan gick det, så att det hven. När vi så körde förbi min lilla bod, kom Johannes i Fageräng fram från gångstigen till vänster. Skam hade inte märkt Johannes, men han tar alltid den ginvägen öfver vår gård, när han skall åt Bockebohållet eller österut åt

socknen. Karlen hade inte väl kommit upp från vår gatuväg, förrän kälkastollen rände till honom med nosen i smalbenet, så att Johannes for framstupa öfver benen på Kajsa och fick in skallen i potatiskorgen.

Då försökte jag hejda uslingen och skrapade med den högra träskon i vägen. Ty nu såg det mörkt ut.

Tror ni, att han stannade? Nä' gubevars, hvad han det inte gjorde! Men dråsade af vägen gjorde han och snurrade omkull vid stupet, så att jag och Kajsa och Johannes med hufvud och hätta inkilade i korgen rullade utför den långa hällningen med en hisklig fart. Snö och träskor och bälgvantar och Gu' vet icke allt yrde och smattrade utför branten. Jag blef liggande vid en sten, Kajsa hamnade, gualof, i en enebuske. Men Johannes tumlade längst. När jag tittade mig omkring, satt han i en drifva där nere och försökte kränga korgen af hufvudet. Han trodde tydligen, att han råkat ut för skamstyg, ty jag hörde honom med skälfvande röst läsa: »Bort, o värld! med ditt försåt!» o. s. v. Fröken Karin stod och höll sig i bodknuten och hela den lilla varelsen skakade från topp till tå.

— Jess, fröken ä' väl inte fördärfvad också? sporde jag och försökte få rätt på mina träskor.

— Åh — — åh — — åh! Herre Gud så härligt! Vänta tills jag kan tala! Och så skrattade och skrattade hon, så att hon kunnat mista andan, det förskräckliga barnet.

— Oh — oh — oh! Nordiska spelen i Stockholm voro ett intet mot detta. Ha ha ha! Det här var tusen, tusen gånger härligare! skrattade hon.

— Var detta nordiskt spel då, fröken? pustade jag.

— Visst, visst! Detta var nordiskt spel af prima sort! Och så skrattade hon, tills hon var i färd med att förgås.

— Men då ska' jag väl ha ett silfverstop i pris! lät jag.

— Ja, ja! Vänta bara, tills er hustru kraflat sig upp ur enbusken, så delar hon ut priset! genmälde den bytingen.

Och det höll streck. Ty maken till det tal, som Kajsa drog till med, när hon väl kommit på benen och fått träskorna på sej och ryckt korgen af skallen på Johannes, det har aldrig hittills hållits vid några nordiska spel eller marathon- eller kapplöpningar. Hon upphöjde mina egenskaper i allra högsta måtto, hon gjorde mig märkligare än själfve Nordlund, för om han hade haft en hustru, skulle han nog inte med berådt mod mördat henne ute i snön midt i smällkalla vintern, sa' hon. Jo, hon upphöjde mej så pass, att hon jämförde mej med själfve Belsebub. Fröken Karin grinade, så att hon kunde sig fördärfva åt Kajsas tal och klappade i händerna och ropade »bravo»! Till sist ilsknade jag till, och när Kajsa inte orkade längre, sa' jag:

— Nu har visst dina svåra sjukdomar gett mä' sej! Är du alldeles induflensafri nu, Kajsa lella?

— Jag ska' nog ge dej för induflensa, när vi bara komma på enbeten, din hustrumördare! skrek hon.

— Gu'alof att du blef bra igen. Då tar jag rätt och går med Johannes ned till Bockebo auktion en sväng! genmälde jag. Och därvid blef det. På två röda minuter fick jag på mej stöflar och helgdagsrock och masade i väg med Johannes, medan fröken stod kvar och pratade med Kajsa och tröstade henne. En liten stund efteråt sparkade hon förbi oss ute på gärdet.

— Nordiska spel ä' ju inte så dumma ibland! skrattade hon.

— Di ä' te' stor välsignelse. Dem förutan hade jag ju inte fått käringen botad och inte kommit till Bockebo i dag! Gu' välsigne bå' fröken och hennes drög och nordiska spelen! svarade jag.

På aftonen hade vi grufveligen lifvadt i Bockebo, och jag vred mig till en bra ko där nere för ett sablarnas rampris, så att Kajsa sa' inte ett knyst, när jag kom hemskranglandes framåt kvällen.

Nordiska spel ska' jag hädanefter flitigt öfva.

Hulpen.

I slutet af april månad hade Kalle i Ödetofta redan kommit till botten i sin rågbinge, och när han sopade dess botten för att få med hvart eviga korn i mäldpåsen, som han skulle draga hän till kvarnen med, grubblade han dystert öfver hvarifrån han skulle få bröd till hustru och sju små barn under hela den långa tid, som skulle förflyta, tills han finge tröska af den råg, som då började grönska lite smått på hans nyodling.

Det var också mycket annat, som trängde på Kalle i Ödetofta, där han gick i dammet ute i sin lilla bod och lirkade fram de fattiga korn, som smugit sig in uti springorna och hörnen i sädesbingen. Det var fattigt för honom, stackarn. Han hade inte mera än en trettiotvåendedels mantal, och skuld hade han på den och skuld på lösboet också. Inte heller gaf den lilla bergiga biten mer än nätt och jämt hvad som gick åt att äta upp och knappt det. Sju barn hade han, som sagdt var, och en sjuklig hustru, så han hade nog att tänka på och knoga med. Ty att slita ihop till kläder och föda åt så många det är ett styft beting för en ensam karl i sådan ställning som Kalles.

De tala nog och skrifva mycket om arbetsklassens dåliga ställning här i landet och jämföra den med slafveri och Gu' vet icke allt. Det predikas om utsugning och utestängning och svältlöner, när det gäller arbetarna. Och om kapitalets knutpiska på deras ryggar, som träla inom industripalatsens ventilerade väggar. Men det är ingen, som tycks ha hjärta för den, som har det sämre än alla dessa, som slita värre än någon och bor trängre än mången tror. Nej, ingen häfver sig upp till apostel för småbrukaren, som pulsar omkring med hacka och spade å myr och moras, bland kullersten och mjällsand för att aftvinga sin jord föda åt ett par små korynkor, hvilkas mesta afkastning han dock får sälja på torget åt arbetaren för att kunna klarera jordränta, skatter och onera. Arbetarna ha råd att äta, men småbrukarna ha det knappast. Kalle i Öde-

tofta var en sådan. Nu var det slut i bingen, och om fjorton dagar skulle han vara brödlös. Hur i all världen skulle han kunna draga sig fram med hushållet, tills rågen blefve mogen? Det var hvad han tänkte på i sin ensamhet i boden.

Borga mjöl hos landthandlar'n ginge inte heller. Äldste sonen skulle ju konfirmeras och behöfde »läsekläder», som han måste taga på kredit hos handlar'n. Och att få både tyg och mjöl på kredit, det vore stört omöjligt. Det vore han inte god för. Och ingenting hade han att sälja. Korna började sina. Det fanns bara lite' dålig långhalm kvar åt dem, så det vore en Guds lycka, om han förmådde hålla dem vid lif, tills de kunde släppas i bet.

Kalle ref sig i hufvudet och grunnade och suckade. Men någon utväg såg han inte.

Och han gick i kvällen ner till kvarnen och lät mala säden i den lilla påsen. Han var trött efter en lång dags slit, då han gick åstad, och tröttare ändå vände han åter i ottan. Nå, hustrun bakade mjölet och om morgnarna tittade Kalle och allt hans hus ut genom fönstrets små rutor för att utröna, om våren kom med värme och drifvande kraft åt rågen. Men våren var sen. Det låg rimfrost på marken, när solen rann upp. Ingenting ville växa eller gro.

När det kom till den tid, då mor eljest plägade kunna släppa kreaturen ut i bet, fanns knappt ett grönt strå på marken, och halmen började tryta i ladan hos Kalle, och hans kor magrade allt mer och mer. Det fanns nog i trakten en och annan, som hade både hö och halm att sälja, men Kalle hade ingenting att köpa för, och därför fingo hans kreatur svälta och han själf och hans barn också.

Det blef till sist intet annat råd för honom, än att han fick gripa till halmtaket på ladugården till kreatursfoder. Men våren var fortfarande sen, och när taket var uppätet, fanns det ännu ingenting för dem att äta på markerna. Det var ingen möjlighet att släppa ut dem. Och så tog brödet slut i stugan.

Kalle grunnade och grunnade, hur han skulle vända sig, men han såg sig inga utvägar. Det blef allt mörkare och mörkare för honom. Till sist blef det ingen annan utväg än att bära bort tyget, som han köpt till läsekläder åt pojken och byta sig till mjöl för detsamma. Lite bröd och gröt måste man ju ha.

Men det var i alla fall den tråkigaste affär, Kalle i Ödetofta varit med om. Det gjorde honom så gränslöst ondt att nödgas beröfva pojken, hvad denne så länge gått och gladt sig åt, de nya kläderna, som han tänkt på med sådan längtan och glädje. Men det fanns ju ingen annan utväg.

Och så gick han bort med tygbiten sorgsen och dyster. Gång på gång var han färdig att vända tillbaka. Det föreföll honom, som om han gjorde något ondt och dåligt, som om han vore på väg att begå ett brott. Pojkens sorgsna och dystra ögon förföljde honom, där han gick fram på stigen genom sin hage med tyget under armen. Det susade i hans öron, och fastän tyget var lätt, syntes det honom i alla fall såsom den allra tyngsta börda. Och tungt måste det väl kännas för en far att behöfva bära bort sitt barns glädje och förhoppning.

När Kalle kom ungefär midt i hagen, stötte han plötsligt på ett par främmande karlar, som höllos med att böka undan torfven på sidan af ett berg, som låg där.

— God dag, hvem rår om den här marken? sporde främlingarna.

— Jo, jag är åtminstone skrifven för biten, genmälte Kalle.

Så talade karlarna om, att berget bestod af svart granit, som de gärna ville tillhandla sig af honom.

Ja, det var Kalle strax med om. Han sken riktigt till och kände det som ett berg blifvit lyftadt från hans eget bröst.

Så följdes de åt ner till handlar'n, där affären gjordes upp, och Kalle fick hundra kronor i handpengar.

Några timmar därefter vände han åter till Ödetofta med en stor säck mjöl på ryggen, men han bar den så lätt, som om det varit en fjäder, och tyget hade han äfven med hem.

Så blef det en treflig kväll i småbrukarens hem. Hustru och barn hörde med vidöppna och förbluffade ögon på Kalles berättelse. Men när han slutat, tog han fram bibeln från hörnhyllan och sa' till de sina:

— Nu ska' vi tänka på och tacka honom, som alltid kommer med ljus till sina barn, när det är som mörkast omkring dem.

Maja.

— Jag är så nöjd och så tacksam emot himlen för allt hvad han gifvit mig, för hälsa och krafter och humör och matlust, för duktiga armar och styf rygg, för hus och hem och allt annat, som så många andra människor sakna. Men jag vet inte hvarför vår Herre stoppade in ett så oroligt och ett så fasligt brinnande och skälfvande hjärta i barmen på mig och hvarför han drifver mitt blod att köra så hett rundt omkring i mina ådror. Om jag hade fått ett lugnare hjärta och ett kallare blod, skulle här inte vankat många lyckligare karlar än jag omkring på jorden! Sa' Bengt i Bygget i soluppgången en dag.

Det var så, att Bengt och jag hade kommit öfverens om att vi skulle fiska tillsammans, och så hade vi köpt ett par nät ihop och lagt ut dem utanför vassbänkarne vid tegelbruksstranden. Nu voro vi i morgonstunden på väg att vittja dem, när Bengt lät undfalla sig de där orden. Han brukar i allmänhet inte säga mycket i sänder, den gode Bengt, och därför tyckte jag, att det var konstigt att höra honom tala om hett blod och brinnande hjärta. Hvem i hundingen har inte ett hjärta, som man har svårt att tämja? Men det brukar man ju aldrig tala om. Jag visste nog, att Bengt i alla tider gått och grubblat, som om han haft nå'n sorg eller ett stort bekymmer, men det trodde bå' jag och andra bero på, att han hade sitt stora hypotek att dras och plita med.

— Hm, har hjärtat spelat dej nå't svårt spratt, Bengt? undrade jag.

— Inte precis något spratt, men . . . men . . . Ja, det där begriper du inte. För du har förstås intet förstånd på hvad det vill säga att hänga fast med hela sin själ och hvarje fiber i sin kropp vid en kvinna! sa' Bengt och drog ner hättan och tog långa steg.

— Jo, det har jag bå' minne och erfarenhet af. Tror du kanske att jag är en gammal träbock? Nej tack, du. Innan jag blef gift fanns det inte en tös i hela vår rote, och inte i grannroten heller, utan att jag rände som en stolle efter henne och tyckte om henne mer än hvad nyttigt var, lät jag.

Bengt hånlog, så att jag höll på att bli rasande på'n.

I detsamma klefvo vi öfver gärdsgården och kommo in i Linne-

ryds äng, där den gamla vildappeln stod och blommade så grant utmed stigen ner åt sjön.

När vi nådde fram till det hvita trädet, stannade Bengt och satte sig på den stora stenen, som ligger invid stammen, och han tittade långt och vidöppet och betedde sig nästan som en stolle.

— Har du ondt nå'nstans, Bengt? frågade jag.

— Åh, inte så värst! Men det kommer åt mig ibland om våren, särdeles när jag vankar fram här, då appeln blommar. Det kommer öfver mej att jag tänker på Maja, och då känner jag det som om jag hade gått vilse i lifvet och kommit in på rasande led.

— Bevara mej Gu', jag tror du börjar fela på vettet, Bengt! Går du och tänker på Maja än i dag, du gamle syndapalt. Hon for ju sin väg för många Herrans år sen och kom undan, så att ingen vet hvar hon finns nu, gapade jag.

— Tänker . . . ja, gunås . . . och det är då i alla fall en go' sak, att tankarna och barndomsminnet inte kunna tas ifrån mej, hvarken utaf hypoteksbanken eller länsmannen. Om det skulle gå illa, så kan dom skilja mej ifrå' allt hvad jag har, men inte ifrån mej själf och inte ifrån Maja. Jag vet inte hvar hon är eller hur hon har det, men jag är hos henne i alla fall med min själ.

— Vi låta näten ligga. Kom med, Bengt, så sätter jag för min märr och skjutsar dej till doktorn, för du är ju sjuk, det hörs ju, afbröt jag. Och jag kunde väl inte tänka annat, när han pratade så konstigt.

— Sjuk! Ja, du skulle var't mycke' sjukare, om du haft mitt hjärta och mitt sinne och suttit med Maja under vårkvällar i ungdomstid vid det här trädet och på den här gamla stenen, när bina surrade i blommande grenar och sola gick ner där borta bakom Applakulla skog.

— Inte blir en sjuk af så'nt! lät jag.

— Nä', inte så länge det varar. Men när hon så en dag drifves åt ett annat håll, och man själf i sin feghet låter köra sig åt motsatta leden, då springer det efter några dar sönder något, där bröstkorgen börjar, och det såret vill aldrig läkas se'n. Har du aldrig blödt på det viset? sporde Bengt och tittade ut öfver ängen, som doftade och blommade.

— Jo, gubevars, nok har mitt hjärta blödt, men det kom, gualof, alltid snart en annan tös och stämde blo'en, svarade jag.

Bengt knep i hop ögonbrynen och tittade på mig med en min, som om han tyckte att jag var en dumbom eller ett kreatur. Och så torkade han sig med tröjfliken öfver pannan och började tala med en tunga, som klingade nästan vackrare än en präst's. Aldrig trodde jag, att det kunde finnas sådana ord, sådan ton, i en simpel karl. Men det är väl så, att när det börjar frusta ur hjärtedjupet

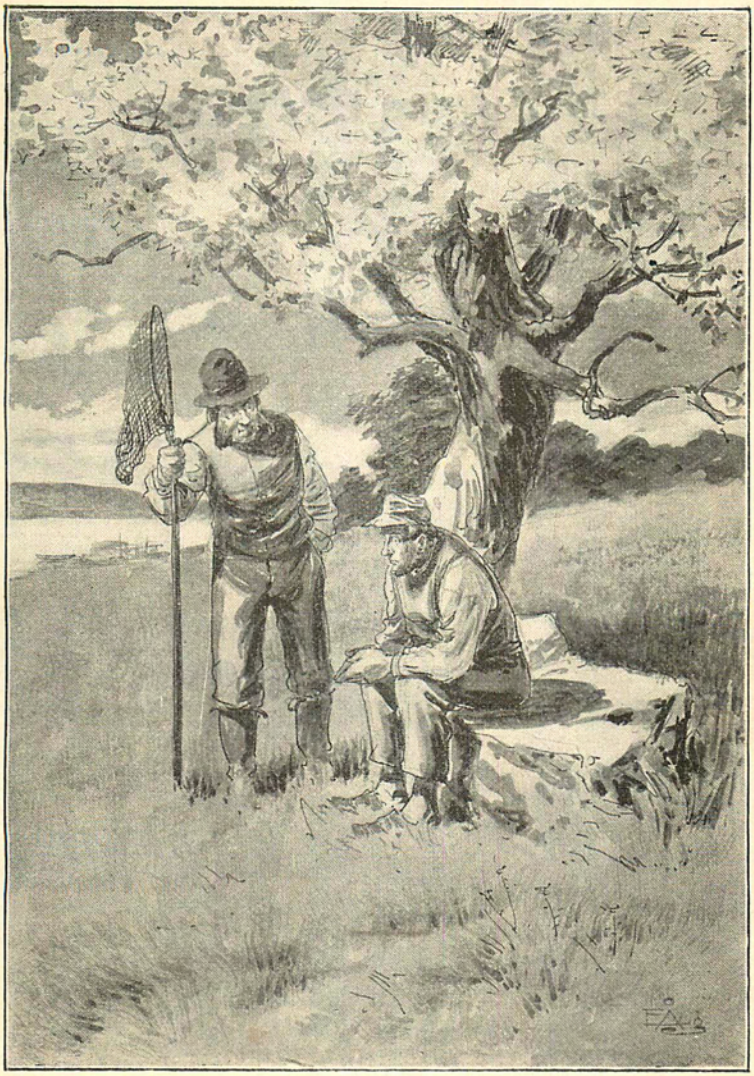

på folk, så blir det rödt och vackert, äfven om barmen skyles af en blångarnsskjorta och en hemväfd tröja.

Jag hade var't orolig för näten, men jag glömde bort båd' fisk och skepp och vårt morgongöra, när Bengt knäckte till att öppna sitt hjärta och drifva tankarna tillbaka till den flämtande kärlekens och ungdomens dar.

— Det är för resten en underlig Gu' vi' ha' — sa' han, som aldrig eller åtminstone sällan låter en få den, man vill ha' hos sig här i lifvet.

— Nänä, det har du rätt i, Bengt, sa' jag. Ty hur det var, kom jag att tänka på, att det nog skulle varit hvitare, renare, grannare och saligare där hemma så väl i stugan som inombords, om Kajsa i Åsa fått flytta till mig och fått bestyret öfver mej och hus och hem och kreatur och mataffärder. Kors, hvad gröten skulle smakat godt och »doppat» till fläsket, om mjölet fått glida ner i grytan eller pannan mellan hennes små knubbiga fingrar.

Men skam och Manne i Bråten togo Kajsa, och Josefina i Fästampen anammade mej.

Tvi den dålige!

Men såsom man bäddar åt sej, så får man ligga.

— Nu kila vi ner, Bengt, och titta på våra nät, sa' jag.

Jag ville komma bort från Kajse-tankarna. De gräma och kvälja mej alltid och rifva mej och liksom förebrå mej och säga mej, att jag förspillt lifvet och varit en skrabbelin.

Men Bengt ville, att vi skulle stanna en stund i Linneryds äng.

— Låt mej sitta här ett grand och grunna, sa' han. Det är som jag låge i en vagga. Hypoteket och ledsamheterna och alltihop det där glider undan som en sky, den där gripes af en östanvind. Här satt jag med Maja, det lilla mjuka och fagra vårblomstret. Jag känner just nu hur hon kröp intill mig med sina späda lemmar. Jag var inte klen på den tiden. Du minns väl, att det var jag, som stod på kyrkotornskulan och girade fast åskledaren vid korset, och jag darrade inte på hand eller fot och kände mej inte yr heller. Men när Maja satt här på stenen och log och lindade sin mjuka arm om halsen på mej och hviskade sina små drömmar och sa': »Styr om att jag får vara hos dig, Bengt, så länge lifvet räcker», så skalf och frös och darrade jag i hvar lem. Och allt mitt blod strömmade ned och skvalpade i trakten kring hjärtat. Jag kunde inte tänka, jag tyckte att det var en liten blomma, som spirade upp och klängde sig fast vid min sida. Jag vardt rädd att jag — en grobian som jag varit och är än — skulle skada eller bryta stjälken. Jag vågade knappast andas åt det hållet, där hon satt och gnodde med sitt lilla hufvud mot min väst. Nå ja, man är väl ändå inte mer än mänska. En gång i slutet af maj kunde jag inte styra mej längre. Jag tog henne om lifvet varsamt och vackert, som om hon varit af glas, och lutade

mina läppar mot hennes högra ögonbryn och kysste henne där. När jag gjorde det, hvilket jag för resten aldrig ångrar, så är det ju möjligt, att hon räckte upp sitt hufvud, ty det var väl därför som mina läppar viljelöst mötte hennes, i hvilka det heller inte var just mycke' större vilja än i mina. Och det kvittar. Jag minns bara och skall ända till det ögonblick, då min själ flyr, minnas att det där ögonblicket var det enda, under hvilket jag varit säll och lycklig och stolt här i lifvet.

Det var ingen synd och ingen skam och intet brott i den kyssen. Det var två varma barn, hvars läppar möttes därför att det måste så ske, när vår och himmel tillåtit kärlek växa och gro i deras hjärtan, alldeles som de låta blommor slå ut i solljus under ljumma västanvindar.

När knopparna vuxit sig fulla och starka, så måste de spricka och slå ut. — — —

Men så hade man sett oss vira armarna om hvarandra, man hade sett våra oskyldiga läppar mötas, och det var dumt och elakt och styggt folk, som sett det, folk, inom hvilket ingenting godt kan gro. Ty det är med människorna som med åkrarne: där skulorna och gödselhögen vräkas, där växer ingenting annat än tistlar och nässlor, och där bränner man sin fot och sin hand.

Nåja, det var jag, som drog Maja intill mig, det var jag, som kysste henne. Och om Seraſim eller den så kallade Cherubim ställt sig emellan oss med sitt bart huggande svärd, så hade jag gjort det ändå. Och ängelen — det är jag säker på — skulle gått åt sidan och lett och varit nöjd, ty änglarna, de rena, le ju och glädjas, när människobarn älska hvarandra.

Men hvarför kastade ej hädarne sina stenar på mej, som hade tålt det och grinande stått emot det? Hvarför kastade de dem i stället mot den veka och svaga? Jo, för det att de skulle göra än mera ondt.

Så blef hon till ett flarn. Hon var för stolt för att höra det, och så drog hon bort med sitt brinnande hjärta, som väl nu har förtärts i det kalla och ödsliga lifvet, och lämnade mig här utan glädje och utan hopp, utan lycka och utan framtid. Hvad mänskligheten ändå är feg! Det var ju mot min barm, de skulle kastat sin smuts, det var med mig, de skulle tagit ryggtaget. Men de föredrogo att bryta den veka och doftande liljans spröda stjälk. Det var lättare, förstås, sa' Bengt och hans läppar voro bleka.

— Ah, sitt nu inte här och grubbla på Maja. Det finnes ju flera än hon och lika vackra töser som hon. Inte ska' man gå och ha tråkigt för ett fruntimmers skull. Statt upp Bengt, så kila vi ner och vittja våra nät, lät jag.

Nå, den sabla karlen steg upp och skakade på sig och glodde på mej föraktfullt, som om jag varit skyldig honom pengar och mum-

lade något om mej, hvilket lät som »nötstöfvel». Så tillade han på blommorna, som glänste hvita i vildappeln och mumlade:

»Har himmelen icke stjärnor,
Ge drufvorna icke vin?
Och finns det i hela världen
En Maja så skön som min?»

Se'n gingo vi ner och hifvade upp trettiotvå skålpund abborrar ur våra nät.

Stufvade abborrar ä' inte stort sämre än kärlek, tycker jag.

Vådaskott.

Jag ska' tala om, att vi ha en poststationsföreståndare här ute i socknen, som inte ställer sitt ljus under någon vare sig skäppa eller halfspann. Jag törs nästan svära på, att själfve den kunglige generalpostdirektören inte är så djädrig att tala vid eller så hög i sinnet som vår poststationsföreståndare är. Ja, till och med kungen i sitt majestät är skam så mycket mera nedlåtande och gemener än vår »postmästare», såsom han älskar att kallas, den rytande ulfven. Och kungen är mycket mildare också. Det minns jag sedan jag var med i den s. k. deputationen till slottet, när vi skulle tigga oss till en präst en gång för många herrans år se'n. Vi fingo prästen, fast vi just inte båtade af honom. Men så mycket lärde jag af den resan, att en kung inte är så hög i sinnet som en gammal pösig och snusig och flottig och ilsken poststationsföreståndare, hvilken säljer för tjugofem riksdaler frimärken i kvartalet.

Kungen hälsar på folk som en vanlig människa, och kungen kan skratta som en annan karl. Men det gör inte poststationsföreståndarn, utan han bara ryter och skäller och glor som en tjur på en köttbandlare.

Jag minns än i dag hur det bar till, när vår deputation kom in i slottet och skulle träda fram för majestätet och underdånigast anhålla om prästen. Häradsdomarn i Lockebo skulle föra vår talan, och vi hade spelat öfver och lärt att bocka oss. Själf hade jag i fjorton dars tid förut gått i lagårn och öfvat mig i ödmjukhet och att göra fina komplimanger. Jag förutsatte nämligen att min store och granne högerstut var kungen och allt det öfriga fäet, stutar och kor och får, hofherrar och hofdamer af olika valör. Så gick jag fram och bockade mig för stuten och mjukade upp ryggen på mig, tills jag kunde böja mig så, att jag blef såsom den yppersta sprättbåge.

— Buh! lät stuten och ristade på hufvudet och såg bå' förvånad och belåten ut, när jag slutligen blef god för att bocka mig, så att skallen nästan snuddade vid golfvet i fodergången.

På det viset blef jag säker, och hjälpeprästen sa' också, att jag var öfver höfvan »hoffähig», när vi drogo åstad.

Nå, när vi omsider kommo inför kungen och skulle till att bocka oss, så var där så ställdt, att golfvet var såsom den hårdaste glanskis, hvadan häradsdomaren, som var rätt bra tjock och oviger och hade

nya stöflar med hala och föga tillslitna sulor, dråsade pladask baklänges midt för näsan på kungen, så att det sa' *klock i härads*-domaren.

Kungen försökte hålla sig allvarsam, men det blef stopp för honom, och det får ingen säga något om, ty det såg förbålt roligt ut.

Kungen kunde alltså inte hålla sig, utan dräpte till att skratta i den kungliga salen.

— Ha ha ha! Du har fallit neder reellt för din kung. Hjälp honom på benen, karlar, och faren i frid. Prästen ska' ni få, log han och gick ut.

Så'n var kungen, god och gladlätt och hjälpsam.

Men när man kommer till poststationsföreståndaren här hemma, så låter han på ett annat sätt.

— Hva' vill du nu igen? Aldrig får en va' i fred! Hvad vill du, din snushane? ryter han.

Och när man då, rädd och förfärad, dristar sig fråga, äss en kan få hämta bref och tidningsbla', så blir han än argare och vrålar:

— Hvem tror du skrifver bref te' sådana nöt och svin, som du och dina gelikar? Ni kan ju inte läsa, och om ni får några tidningar eller inte, så kvittar det. Hva' ska' du med tidningen, din skrabber? Springa och besvära folk, det kan du. Ut med dej! Här finns inga tidningar; dem har hustru min lagt i köksspisen; där göra de mer nytta än hos en hop idioter till bönder. Ut mä' dej!

På det viset har han hållit på och härjat med oss och skällt ut oss i många herrans år, så att det inte varit stort bättre att gå efter post än att gå till stupstocken. Självvaste länsman, hvars mun gunås inte alltid är bestruken med honung, såsom Syrak säger, är då såsom en liten himmelens ängel med palmer i händerna emot den förskräcklige poststationsföreståndaren.

En och annan gång ha vi skrifvit till generaldirektören om'en, men de brefven ha aldrig gått fort, utan gubben har nappat dem och läst dem och brännt upp dem och skällt och slagits än värre efteråt.

Tror ni det är roligt att ha en sådan poststationsföreståndare att dras med?

Nej, det är så hundingen heller!

Men nu har himmelen själf straffat honom, såsom han alltid gör, när måttet är rågadt.

— — —

Så underligt det än kan låta, har poststationsföreståndaren en fasligt vacker tös. Hon är, gualof, inte ett dugg lik far sin, hvadan man ser, att äpplet mången gång kan trilla rätt bra långt bort från päronträdet.

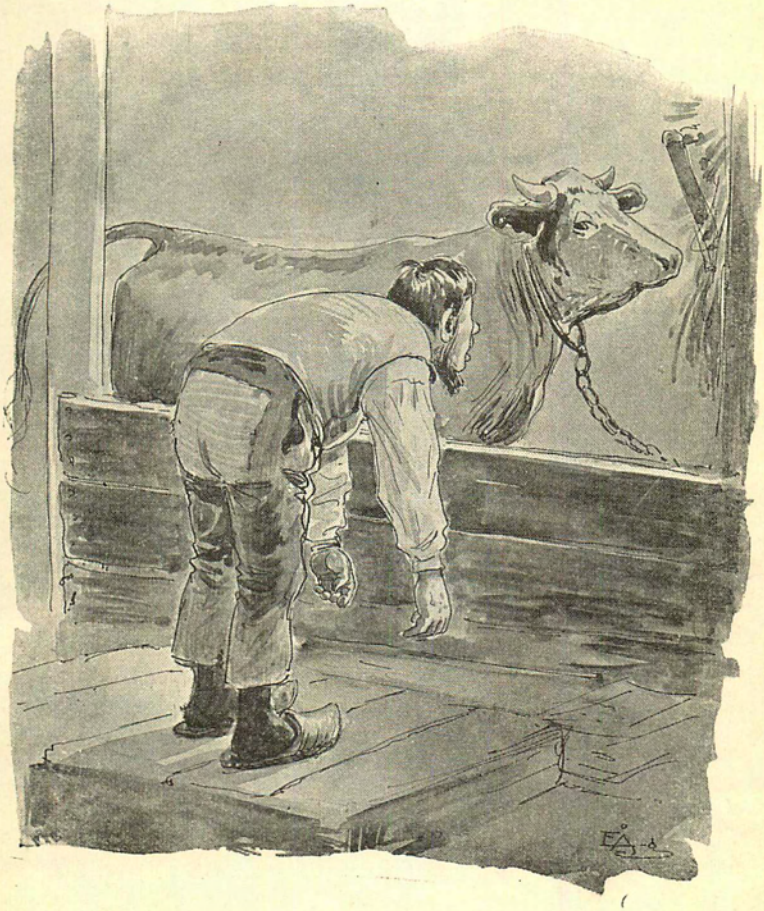

Lika ilsk som gubben är, lika mild är tösen, och lika butter som han är, lika glad och pigg och käck är hans flicka.

Men hon har fått gå där och stampa i ensamhet utan fästman, ty hvem i all världen skulle väl våga på att fria hos poststationsföreståndaren? Måntro, när en knappt vågar spörja efter ett bref, så kan väl ingen drista sig till att fråga honom efter dottern.

Stackars tös, jag tyckte alltid det var synd, att hon skulle vanka friarelös på markena och lida för sin fars missgärningars och grufliga ilskas skull.

Men kärleken låter inte stuka sig, när den slagit rot och börjar växa i en människobarm. Han är knepig och påhittig och låter inte binda sig som man binder in en stut eller en kviga i ett bås. Nänä men! Kärleken låter inte styra sig på det viset. Han sofver inte bort sin tid, utan vakar ständigt och jämt och passar på tillfället och slingrar sig undan väktarena, när de sofva och minst ana någon argan list.

I våras blef poststationsföreståndarens tös bekant med Axel i Marås och det kom till en ganska bra kärlek dem emellan. Pojken förvillade tösen, och tösen förvred hufvudet på pojken, så att han till sist blef så oförvägen, att han tog till att stryka omkring poststationen om kvällarne, och detta till och med så vårdslöst, att »postmästaren» började ana oråd.

— Hva' går du här och drar hasorna efter dig för, du solbrända åbäke? fräste han mot Axel en afton.

— Jag går bara och tittar efter daggmask, för jag tänker lägga ut ref, stammade pojken.

— Daggmask! Nej, tror du inte jag begriper hvad du koxar efter. Du vill röfva posten naturligtvis, för det syns på dej, att du är en bof; och så går du här i förväg och söker lista ut hvar du ska' bryta dej in. Men du kan försöka! Tror du inte, att jag har bå' revolver och gevär och bössor? Försök bara, säger jag, så ska' jag, min själ, stoppa på dej så mycket bly, så du inte duger till att springa hem till ditt sanka och otäcka Marås!

Men ju svårare det blef för de älskande att träffas, dess värre blef kärleken i dem, såsom det ju alltid händer i dylika fall.

Pojken stålsattes af faran, och poststationsföreståndarens flicka, som fått smaka på en liten puss i skymningsstunden, ville inte för allt smör i Småland försaka den sällheten. Tycker någon det.

Nej, det vet man nog, att har man vant sig vid något godt, så är det nästan ogörligt att vänja sig af därmed. Jag har försökt några gånger med snuset t. ex. Men då har jag blifvit som en stolle och känt mej betryckt och olycklig.

Poststationsföreståndarens tös, som så länge gått och hungrat efter ett grand vänlighet och kärlek, kunde alltså inte afstå från kyssandet, när hon omsider fått smak på't. Och hvem vill kasta första

stenen på henne för det? Åtminstone inte jag. Ty de få säga hvad de vilja, så smakar en kyss djädringen så godt, om en får honom af den man tycker om.

Men postmästaren var säker på att han drifvit undan Axel till evig tid och därför vaggade han sig lyckligtvis in i säkerhetssömnen, hvilket var rätt åt det etterboet. Dock, när han och hans tjocka och nästan argare käring lågo i sin djupa syndasömn om nätterna, kom Axel dit och slängde sand på tösens gafvelfönster. Och då öppnade hon fönstret och han hade en liten stege, som han vadderat i öfverändan. Den satte han varligt mot väggen och så gick han upp och klappade flickan och kysste henne igenom fönstret timtals. Men in i rummet fick och tordes han inte klifva, den mesen, och hon vågade inte heller klifva ut till honom.

Hade det var't jag, hade där nog blifvit en annan och vådligare vals.

Så ha de hållit på hela sommaren i all oskuld.

Men så hände det en natt, att poststationsföreståndarens gikt var värre än vanligt, så att han låg vaken. Samma natt hände också, att Axels stege slant ett grand emot väggen, hvaraf ett ringa dån uppstod. Och man måste medge, att det är nästan ogörligt att hålla en stege riktigt stilla, när man står på'n och kysser en flicka en sommarnatt. »Postmästarn» spratt till, påtade hustru sin i sidan och hviskade:

— Hustru, statt upp, här är posttjufvar.

— Jess, hur ska vi då vända oss?

— Jo, — sa' postmästarn och kraflade sig upp — kasta nå'nting på dej och gå ner till grinden och mota dom där, mens jag laddar bössan.

Gumman, som är manhaftig och arg, slängde på sig några kläder. Men som hon är tjock och tung, så knakade det i golfvet, när hon stultade omkring, så att Axel blef varskodd och kilade af med sin stege just när gumman kom ut på förstubron. Det var mulet och mörkt som beck den natten, men hon hörde någon löpa sin väg och gaf sig efter så godt hon kunde. Ty hon är, som sagdt, inte rädd af sig.

Strax efteråt kom postmästaren ut med bössan, och då han såg någon skubba bort utmed hagtornshäcken nere vid ingångsporten, slängde han bössan till kinden och släppte af ett skott i den riktningen.

Men när han fick höra vrålet, som följde efter skottet, stelnade han af fasa.

Det var hans hustru som skrek:

— Herre varkunna dig! Jag dör! Ska' du skjuta din egen lagvigda hustru, din fördömde usling, din bandit och kvinnomördare!

Jo, go' vänner, så gick det till. Det var ett stort aber och en svår hemsökelse för »postmästaren».

Han hade satt in hela skottet i — ja, hur i all världen ska' jag nu uttrycka mig, så att jag inte skämmer ut bå' mej och boken — hm — jo, han hade slängt in hela hagelsvärmen i — hm — i — tournyren för gumman.

Gualof att det nu är sagdt.

Men är inte vår poststationsföreståndare en bra målskjutare kanske?

I dagningen kom han ner till mig och lejde skjuts till lasarettet, och jag följde själf med.

Vi fingo ha gumman liggandes raklång på magen i vagnshäcken — och postmästaren och jag gingo vid sidan af åkdonet.

Men ett sådant ovett, som han fick under hela färden, skulle jag inte velat ta' emot för tusentals riksdaler. Och inte kunde han försvara sig heller. Han gick med sänkt hufvud som en våt hund. Hade han alla dar varit svår emot oss korrespondenter, så fick han nu sota för detta på folkavis. Nu var han inte så vid i gapet, som när man sporde honom efter bref. Han bara stönade och vred sig som en orm, där han skred fram och höll i häcken för att den inte skulle rista, ty jag körde upp på stenar och all den bråte jag kunde skönja på vägen.

Jojo, hvar och en får sin lön här i världen. Nu hade postmästaren fått betaldt för gammal ost, och detta fröjdade mig och gjorde mig så godt, där jag gick och ryckte i tömmarne, att jag beslöt att inte ta' ett öre för skjutsen.

Jag har nästan aldrig haft så roligt som den morgonstunden.

Tösen och Axel hade heller inte så värst olifvadt under den tid de gamle voro på sjukhuset, ty gumman ville inte släppa sin make och mästerskytt ifrån sig, förrän haglen blifvit utplockade, hvilket tog tid, och doktorn började kunna ansvara för den skadskjutnas vederfående.

Kärleken segrar.

Vi hade varit nere vid tinget i Ölmestad och lyssnat till mycket både bra och dåligt. Vi hade iakttagit många djädriga karlar vid dombordet men också många enfaldiga och dumma.

Allt, hvad vi hört, sett och förnummit, utredde vi grundligt, där vi gingo på hemvägen och knekade fram mellan vajande hafre- och rågåkrar.

Det var Zakris i Gallnås, Pelle i Aspholmen, Palmen i Skaftarp och jag. Så ni kan förstå, att det inte var några småpojkar, som den dagen drabbat tillsammans på vägen från tingsstället. Utan idel visdomsdrypande hårdvallsgubbar af de likaste, man kan leta upp nu för tiden.

Vi gingo igenom samtliga mål, som förekommit, fällde utslag och dömde i dem alla. Vi kasserade lagen här och där och dikterade paragrafer, som borde skjutas in på vissa ställen bå' i jordaärfda- och missgärningsbalkarna, men framför allt i skiftesstadgan och utskänkningslagen.

Vi kritiserade »abekaterna», som förnämligast utgjordes af läns- och nämndemän, och voro öfverens om att flerfaldiga vittnen under dagens lopp stått och försvurit sig åt det s. k. helsiket. Detta gällde naturligtvis hufvudsakligast de vittnen, som i våra mål yttrat sig till vår nackdel.

Pelle i Aspholmen var härvidlag allra strängast. Han hade, kantänka, på grund af vittnesmål blifvit förvunnen att ha tjufbetat hos sin granne i tre veckors tid, och nu svor han själf på, att vittnena svurit falskt! Det var ju gifvet. Till sist jagade han upp sig ända därhän, att han skyllade prästerskapet för att han troligen förlorade denna process.

— Äss de predikade lite mer stränger lag i stället för evangelium, tordes nok inte en hop torpare vettna på dä' viset imot egenråannes bönner! gormade han i den rysligaste förtrytelse.

— Det likaste vore, om folk förskaffade sig den rätta kärleken. Då blefve det inte så många processer af, och då sluppe en ifrån att försvärja sej! lät Palmen, rätt som han gick och grunnade.

— Eftersom du nämnde kärleken, min kära Palm, så ska' jag tala om någonting i kärleksväg för er, som inte är så dumt, inföll Zakris.

— Jag ska', — fortfor han — dra' fram en paschasa, som visar, att här inte finnes någonting, som ä' styfvare än kärleken till att slå sig fram mot målet, och att det inte lönar sig att stå honom emot.

— Gör du dä', Zakris! Men då ta vi oss rätt en pustestund och sätta oss en vändning, menade Palmen.

Vi plockade oss alltså ner på en dikesren, och Zakris tog till att berätta:

— Lasse i Kambo är visserligen riker och välbärgad, men han har i alla fall ett kinkigt sinne, och hundingen så jordevänd är han. Galen efter pengar kan ju hvem som helst va', det är bå ärligt och tillbörligt. Men en gräns ska' det i alla fall vara för allt. Eller hur gubbar?

— Jo vesst dä!

— Men jag har nära på aldrig sitt en karl så pengagalen som Lasse i Kambo. Och det är inte nog med det, utan han är så besattandes afundsjuker, att det är ingen hejd med det. Om en annan kan krångla sej till en femtioöring mer än han för en tunna hafre eller en spann smör, så kan han inte sofva på flera nätter. Så'n är Lasse.

En dag köpte jag en hop proppsvirke utå honom och betalte bra, för själf hade jag försålt mej och kunde inte ur egen skog leverera på sagder tid, hvad kontraktet föreskref. Nå, serradö, så hade väl nå'n skälm inbillat Lasse, att han gifvit mig för godt köp på proppsen. Han blef stollig förstås och ville rifva upp handeln med mej. Men det gick inte. Lasse kunde naturligtvis inte sofva om nätterna utan låg och inbillade sej, att jag skulle förtjäna oskäligt på proppsaffären. Det unnade han mej inte, förstås, och det finge inte ske.

En morron låg min propps spräckt och fördärfvad.

— Åh tvy hundingen! utbrusto vi.

— Ja, så afundsjuker var han. Jag visste, att det var Lasse, som fördärfvat virket och bragt mej förlust. Men jag hade ju inga vittnen, utan det gick och var, som det var, en långlig tid bortåt.

— Efter mitt lilla begrepp har det här ett dåligt sammanhang,

med kärleken, som ju skulle bli betraktelseämnet på denna stunden, Zakris! inföll Palmen i Skaftarp.

— Tåla dej ett grand. Det är just nu, kärleken kommer insteckandes såsom en mellankommande part, utbrast Zakris.

— Ser ni gubbar, fortfor han, Lasse hade en dotter, välfuntad och duktig. Hon tyckte om Axel i Sölje, och pojken sprang som en stolle efter henne, när sol gått ner och Lasse lagt sig att grunna på sina affärer.

Till sist fick gubben håll uti kärleksförhållandet samt blef förbaskad. För det första unnade han inte flickan åt Axel i Sölje, och för det andra betänkte han, att han finge punga ut med pengar, ifall det komme ett gifte till stånd. Han blef fördenskull besatt på kärleken. Men han visste inte, hur han skulle kväfva honom, den dumbommen. Hvem kan kväfva eller kufva kärleken, när han fått rötter och börjat växa. Inte ville eller tordes Lasse stöta sej öppet med Söljefolket och inte vågade han spionera ut Axel och falla öfver denne med hugg och slag.

Till sist trodde han sig dock ha hittat på ett reelt knep. Han låtsades hålla med Axel om frieriet och talade ljufliga ord med honom och inledde honom i en liten skogsaffär. Jaha, gubevars, Axel köpte en hop nedfällda timmerträ utaf Lasse och bägge två voro goda bussar.

Men när pojken sedan kom åt skogen och skulle afhämta sitt virke, hade gubbarackarn var't framme och tagit hälften. Han hade sågat af hvarteviga trä' på midten och anammat den ena delen.

Det blef gräl om saken förstås.

— Du har fått så många trä, som du köpte! Eller har du inte dä? menade Lasse.

— Men ni har sågat af dom på midten och knyckt den likaste delen!

— Dä var aldrig tal om längden på träna, din ungtupp där! Och eftersom jag ser, att du är stridig och bara vill rifva till dej egendomen, så får du dra skam i våld, för åt en sådan krångelmakare ger jag ej min Hedda! röt Lasse. Han hade fått det dit han ville. Han hade på affärsvägen kommit i delo med pojken, och då kunde väl ingen begära, att han skulle ge bort flickan åt honom.

— Ä' dä ert sista ord i den saken, sporde Axel.

— Har du inte öron heller, så du hör, hvad jag säger.

De stodo som ett par tuppar emot hvarandra.

— Dä tör hända, att den dag kommer rätt snart, när ni kommer bort till Sölje och ber mig bli er måg, sa' Axel.

— Jaha vesst, när dä blir sju torsdagar i en vecka, hånade Lasse.

— Dä va hårdt imot hårdt! sa vi.

— Vesst! Men det gick i alla fall, som Axel hade sagt.

— En liten tid efter det Lasse kommit i »klabbation» med sin tilltänkte måg och fått tillfälle att afdanka honom, kom Axel ner till mitt — fortfor Zakris — och talade om, att när han en natt skulle gå till Hedda i Kambo, hade han med egna ögon sett Lasse, då denne var i färd med att spräcka sönder och fördärfva proppsen, som jag köpt utaf honom. Men han hade ingenting velat yppa, så länge han hade några utsikter ifråga om sitt frieri och sin kärleksaffär. Nu tyckte han emellertid, att Lasse var en sådan orättviser skrabber, att han gärna kunde få sota för sina illmarigheter. Nå, ni kan tänka er, att det inte töfvade länge, förrän jag stämde Lasse för åverkan och nidingsdåd och åberopade Axel som vittne.

Detta bet på Lasse. Vi trodde alla, att han skulle bli häktad vid det kommande tinget och få åka in till fängelset en tid. Och detsamma spådde länsmannen också.

— Men tror ni inte, att den helsefyren krånglade sig ur klämman, när målet kom före? Jojomen!

Han gick en dag kort förut bort till Sölje och sa' till Axel:

— Äss du ändtligen vill ha tösen, så ta' henne i Guss namn och slit henne mä' hälsan, men lysesedeln ska' tas ut i dag.

Pojken blef naturligtvis glader och följde bums med till prästen.

Ifrån den stunden blef han naturligtvis jäfvig att vittna emot Lasse, och jag fick stå där med lång näsa utan att få ett rundstycke för min fördärfvade propps. För äss jag rätt kunnat drifva Lasse så långt som till edgång, så hade han i alla fall svurit sig ifrån'et, slöt Zakris.

— Dummer hade han väl annars varit, utbrusto vi.

— Ja, och här syns det, huru krokiga och djädriga vägar kärleken än tar, så masar han i alla fall till målet.

— Och allt, som kommer i hans väg, söker han begagna och vända till sin fördel och te sitt värn, om det rätt är så simpelt som en pitproppshög! undervisade Palmen i Skaftarp, hvaruti vi instämde och förklarade:

— Jaja, kärleken ä' inte oduglig!

Utan skydd.

Jag har kommit under fund med, att staten icke är en så god fader för sina barn, som mången inbillar sig.

En reel far med kristligt sinne, en god och kärleksfull far ska' vårda sig lika ömt om alla sina barn och inte bara hylla det ena och framhålla och smeka och akta det för tvärdrag och farligheter och osund luft på de andra barnens bekostnad. Den, som sådant gör, är en sablarnes onaturlig fader, och det är just hvad jag fått för mig, att staten är. Gu' gifve jag nu bara inte går och jagar upp mitt sinne, så att jag blir en rabulist och en rackare, som går och ställer till myteri och uppror här ute i bygderna.

Men man kan bli besatt ibland, när man ser, hur staten hyllar somliga och försummar andra af sina barn.

Här lönas nu t. ex. en skock s. k. yrkesinspektörer, som skola vakta däruppå, att en massa bångstyriga fabrikspojkar icke förtaga sig i arbetet, att det icke dammar på dem i salarne, att arbetsgifvaren betraktar dem som små känsliga prinsar och noga öfvervakar, att deras dyrbara kroppar icke bli skrubbade af några maskinremmar eller att de i sin lekfullhet icke ränna in sina skuldlösa fingrar i kugghjul eller dylikt. Nåja, sådant kan vara på sin plats; en fader bör kärleksfullt sörja för sina barn, särdeles när dessa ha att öfva lifsfarliga yrken.

Men hvad i hundingen gör staten t. ex. för mej, stackars pojke, som måste förslita min kropp och trasa sönder min själ i en så farlig uppgift som det här skrifveriet? Inte ett dugg! Han bara kräfver ut ohyggliga onera och afgrundsfödda vägskatter af mig, kör mig med korta tyglar, drifver mig fram som vore jag en oxe, böjd under äktenskapets slåok, som ingen kan kasta af sig — och tillåter hvem hundingen som helst att ge mig smörj. Men fabrikspojken, det gryende socialistfröet, får ingen röra vid. Ve den, som låter sådant komma sig till last.

Är det rim och reson i sådant? Nej! Jag har alltså många ting att förebrå staten och stor orsak att vara arg på honom. Men det bryr jag mig icke om. I stället inrättar jag mitt lif så, att jag dagligen samlar glödande kol på statens hufvud. Gack du också, förbigångne och försummade medvandrare, och gör sammaledes.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

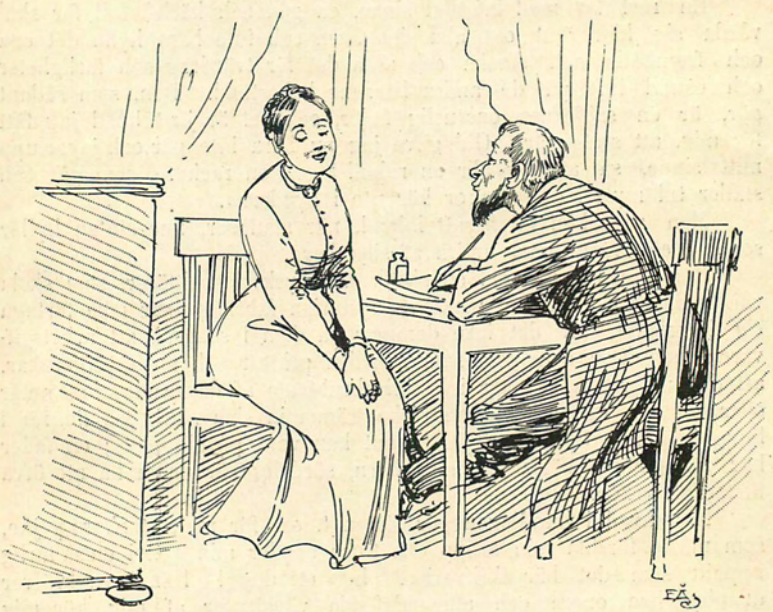

Men nu ska' ni få höra hur jag beter mig att samla glödande kol på statens gamla ärevördiga flintskalle.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vi ha, som man säger, en ung och färsk änka här borta i Skumphult, en riktigt älsklig och rar människa för resten, omkring 24 år gammal.

Hon är ensam och öfvergifven, stackarn, där hon sitter afsides i Skumphult.

Hon behöfver bå' tröst och råd och det ena med det andra i ensamheten, ty svärföräldrarne hennes vilja lura henne och komma åt hemmanet, om de förmå.

Nå, jag har bistått henne i så ett som ett annat, ty änkor och faderlösa, det är just min force det.

Men det tåls inte kan tänka. Mången gång, när jag vankat till eller från Skumphult om kvällarne, där den arma änkan varit i behof af min hjälp och mina själsgåfvor, har jag varit utsatt för stryk och mordiska anslag på vägen.

Nu frågar jag hvad det är för en stat, som inte skyddar sina barn, när de gå omkring och göra godt och bringar hugsvalelse åt de betryckta.

Ska' inte jag få gå i fred för Kalle i Sobo och hans fem bröder, fast han friar till änkan? För jag friar inte till henne. Och det borde Kalle begripa, att jag inte, såsom det nu vetter, kan tänka på gifta mig med henne, om bå' hon och jag ville aldrig så gärna. Nä, gubevars, jag bara hjälper henne i vissa saker, eftersom jag, skam till sägandes och utan skryt, har bättre gåfvor än Kallenötet.

Här behöfdes i sanning yrkesinspektörer, hvilka vårdade sig om hedersprissar, som taga sig an unga änkors sak, hvilket tycks vara ett vådligt och lifsfarligt yrke.

Jag bryr mig inte om att nämna, det Kalle i Sobo och hans bröder och gelikar legat på lur i Skumphulta hage och kastat sten och till och med skjutit med salt efter benen på mig. Det bryr jag mig icke om, ty de ha aldrig råkat och ständigt skjutit bom, de blindstyrena. Och inte heller befattar jag mig stort med att Kalle och änkans svärmor ha eggat upp käringen min och ställt till ett förskräckligt s. k. helsike i mitt hus, för det jag bisprungit änkan i hennes trångmål och i hennes svåra ställning, ty jag har mitt samvete, mitt goda samvete, som tröstar mig i det stycket.

Men att jag skall behöfva slåss för mitt lif och gå i dödsfara och därtill tvingas betala pengar, det kväljer mig.

Det är inte så värst länge se'n Kalle i Sobo och tre andra, som han legt till hjälp, ville snara in mig med en töm i Trollebo grind, när jag kanske väl sent en kväll kom ifrån Skumphult, där jag hjälpt änkan med att skrifva ett reversal till ett lån, som skulle omsättas.

Inte behöfde jag låta snärja mig i en grind och taga emot stryk

af gärdsgårdsstafvar för det. Jag såg gualof snaran i tid och låtsade, att jag fastnat uti henne. När så Kalle och hans hjälptrupp kom fram och skrek:

— Nu ska' du få för att stryka omkring i Skumphult och förvilla och sätta stollastycken i änkan! så var jag till reds och gaf den ene af karlarne ett litet nyp i synen, så att han tog jorden an. Hvilket gjorde, att de andra inställde sina fientligheter.

Jag ville inte karlen nå't ondt, jag ville bara värja mitt lif. Därtill hade jag ju rätt, när jag var på ärliga vägar stadd.

Men försynen, som är outgrundlig, hade velat att näsbenet sprang af på karlen. Han hade väl ett fasligt skört och uselt näsben, kan jag tro, som egentligen inte kunde vara värdt någonting. Men tror ni inte, att jag ändå blef på att lägga ut femti riksdaler för det förhärdade gamla murkna näsbenet. Annars hade de dragit mig inför domstol, sa' de, och då hade de kanhända stått där och babblat om mina Skumphultafärder. Hvilket jag var lika nöjd om, ty en hop dåliga människor misstolka alltid de bästa bevekelsegrunder och vända allting åt hälsefyret, när en stackars 24-årig änka är med uti spelet.

Femti riksdaler! Det är så jag kan krevera, när jag tänker på't. Eller är verkligen priset på näseben så högt nu för tiden, godt folk? Men karlen blef gualof sned i synen för all sin tid.

Se'n hörde jag inte af Kalle i Sobo på en långlig tid, utan jag fick gå något så när i fred bå' till Skumphult och annorstädes. Änkan tog tröst och redde sig samt visade mig stor tacksamhet, såsom ju inte underligt kunde vara. Kalle i Sobo hade ingen framgång hos henne och inte fick hon af mig att hjälpa upp hans aktier, utan jag sa' henne tvärtom hvilken förskräcklig dråse han var och stigman och röfvaranförare. Det vardt alltså litet lugn en tid. Men mina femti riksdaler voro borta. Käringen min kallade mig »Skumphultelin» och förde ett fasligt gny med mig samt förklenade änkan.

Ni kan inte tro, så söt denna är.

Under allt detta och trots allt detta gick jag dock stilla och laglydigt, tyst och from min väg och samlade glödande kol på samhällets hufvud.

Hvarför ska' inte staten ha lika mycket hjärta för unga änkor som för fabrikspojkar? Ä' inte änkor lika dyrbara som en hop pojkar och värda beskydd? Grufligt mycket sötare äro de i alla fall. Men staten har ingen kärlek till änkor, staten ger dem attsingen, den gamle krubbitarn, och skyddar inte ens dem för våld, som af sina hjärtan drifvas att bistå änkorna i deras bedröfvelse.

Nå, en kväll gick jag andäktigt från Skumphult. Jag hade var't och hjälpt henne att skicka af hennes lilla hypteksränta, kantänka. Hvem angick det? Ty om jag har gåfvor att skrifva till hypteksföreningen, så ska' jag väl nyttja dessa gåfvor. Behöfver jag kanske sätta mitt ljus under ena skäppo? Jag var alltså i Skumphult och

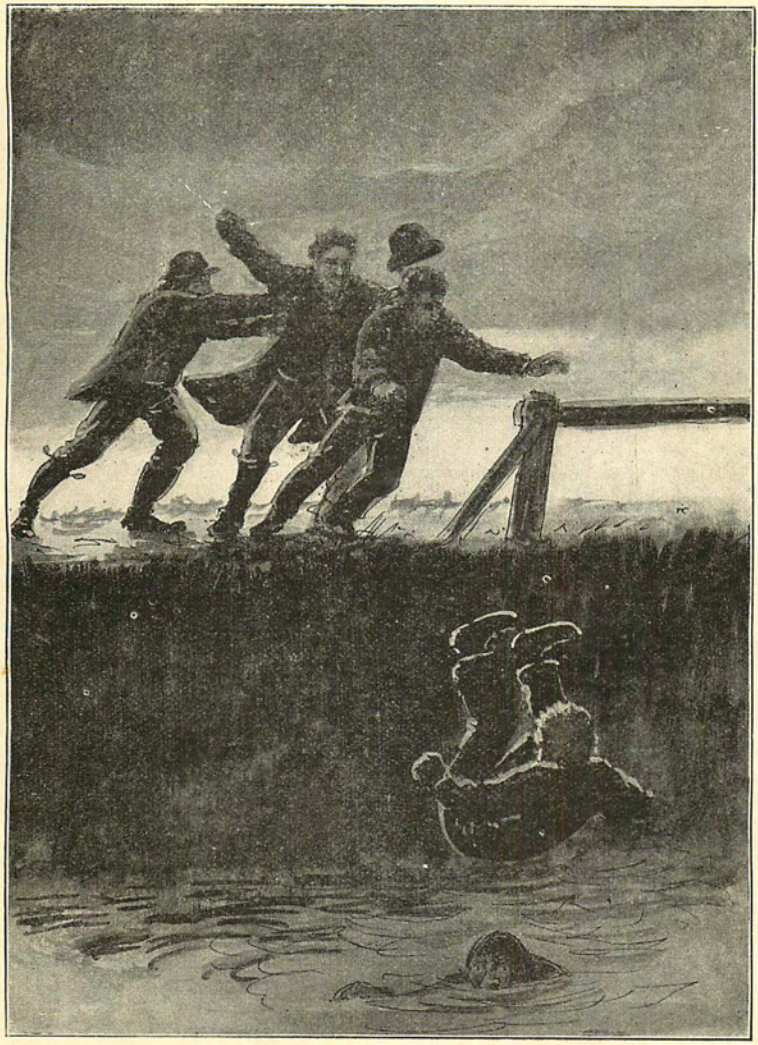

bisprang änkan, hvilket var kristligt, och hustru min trodde, att jag var på ett bönemöte i Svängen. Så till vida var ju allt godt och väl.

Men när jag gick i mina tankar på hemvägen och var kommen några få bösshåll från Skumphult, kom minsann Kalle i Sobo och fyra karlar till och hunno upp mig.

— Gu' kväll! skreko marodörerna.

— Gu' signe! genmälde jag, som tvärt begrep, att det var fråga om smörj.

Men de togo sig ingenting för till att börja med, utan gingo bara tätt inpå mig. Då slog det mig, att de kanske hade i sinnet att störta mig ner i Grisebo göl, ofvan hvilken vägen strax skulle löpa fram och dit ett högt stalp ledde.

Nå, vi gingo och pratade om allehanda, tills vi nådde det farliga stället. Och jag var på min vakt.

Det var så som jag räknat ut. Just på den högsta punkten raglade Kalle till och skulle förstås drämma till mig, som gick på branten, med sin kropp, så att jag skulle tumla ner i afgrunden och undfå svalka i den djupa och kalla gölen.

Men i samma momang, som han trodde sig törna emot mig, hoppade jag fram cirka en aln, och Kalle som inte träffade något motstånd, for i ett huj utför stalpet och ner i gölen.

Plums, lät det, och karlen till att pusta och böla af alla krafter.

De andra fingo nu lof att ge sig i väg till hans frälsande, och jag med för resten. Gu' vet hur det gick till, ty jag var så alterad, att jag inte minns ett dugg. Om jag råkade fälla de andra eller om jag snafvade och föll emot dem, det vet jag inte. Men allesammans ramlade i en hög ner till Kalle.

Där uppstod ett sådant skrikande och skrålande och ett så fasligt allo i hålet, att jag blef förfärad och sprang min väg det fortaste jag kunde. En stor lycka var i alla fall, att de samtliga kommo upp med lifvet, ty skriket hade förnummits till Skumphult och änkans dräng och piga räddade dem.

Allt gick sålunda väl och bra den kvällen. Men det dröjde inte många dar, förrän länsmannen kom och stämde mig för vägafridsbrott.

De rysansvärda karlarne hade anmält, att jag störtat dem samt och synnerligen i gölen i afsikt att döda dem, sa' länsman och förespeglade mig bå' häktelse och annat.

Hvad sägs om en stat, som tillåter att sådant opåtalt kan drabba en ärlig medborgare, som hjälpt en frånfallen änka att skrifva till hypoteksföreningen i Växjö.

En fabrikspojkes lif och lemmar skyddar staten, men en änkotröstare och beskärmare har intet skydd, utan hotas med häktelse, om han vågar freda sitt lif.

Jag nödgades muta ner saken med två hundra riksdaler till karlarne och hundra banko till länsmannen. Finns det lag och rätt till i ett land, där sådant kan hända?

Håller detta på litet till, så får jag gå ifrån bå' gård och grund, så vida inte jag dessförinnan blir lönnmördad på Skumphultavägen.

Men jag har föresatt mig att icke klaga, icke vrenskas, utan tåligt bära mina lidanden samt allt framgent samla glödande kol på statens hufvud och vara änkors beskärm.

En hästläkare.

Jag tackar försynen på denna stunden riktigt innerligt för det att jag får slita min tid i ärlighet ute på landet och icke blifvit en stadsbo. Ty säga hvad man vill: stadsboarnas moral är betänklig och kan icke annat vara.

De äro så många tillsammans därinne och den ene lär den andre sina hundstycken och rackarestreck, så att hela samlingen till sist blir förfärlig.

Härute är det inte så godt om läromästare i det onda. Äro vi för den skull icke så klyftiga som de synddrypande och i allehanda knep och skojeri utstuderade stadsbarnen och fäbommarne, så stå vi i alla fall himla bra mycket närmare än de. Det kan väl hända, att vi synda lite smått vi också härute i tystnaden och lugnet på vidderna. Men det blir inte så särdeles mycket af'et. Vi ha knapp tid öfver för syndagärningar, ty sysslor och bestyr och kreatur och pengavigilans ta'r gualof upp all vår tid. Och för resten ha' vi våra reele präster härute, som valla oss och köra oss med korta tömmar på dygdens väg.

Men stadsborna tyckas hvarken bry sig om präster eller någon slags religion. Om jag ska' säga min mening rätt ut och det är jag minsann inte rädd för — så tycks det mej att de luta mer åt muhammedanism och mormonism än åt den lutherska läran.

I denna stunden är jag arg på stadsboar, ty en sådan har spelat mej ett spratt, som inte just var så grant, och som hållit på att vångla mig in i bå' slagsmål och process. Så jag kan inte vara annat än förbanskad i mitt inre.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jösse i Fågelsången och jag handlade hästar med hvarandra och jag var lycklig och glad efter affären, ty jag var säker på, att jag lurat honom inte så illa litet, hvilket jag ansåg rättfärdigt. Ty Jösse gick med räfvastycken och pratade lögner om min moral för prosten den gången jag trådde efter att bli kyrkovärd, hvilket jag ock blifvit, om inte Jössanötet varit. Därför sa' jag också till mig själf, när jag lurat Jösse på hästabytet och var på hemväg:

— Sir du där du, Jösse, att den så kallade herr Nemesius vakar! Och så trallade jag på vägen och var så skrofglad, att jag till och med kysste Kajsa, när jag kom hem. Hon trodde att jag var full,

förstås. Men då hon inte kunde känna att jag luktade starkt, då hon nosade på mig, blef hon lite lugnare.

Hästen visade heller inga fel och de tre pröfvodagar, som man har vid hästaffärer, gingo utan att Jösse kom och ville rifva upp, hvilket jag nästan bäfvat för, ty jag hade, som sagdt, med Guds hjälp purrat honom galant och trissat upp honom på minst 50 riksdaler.

Men Jösse höll sig lugn och jag var glad.

Så körde jag en dag ett lass ved till sta'n. Det gick bra och min nye häst aktade inte lasset ett tecken, så det var en lust att köra och jag behöfde inte nyttja pisk en endaste gång.

När jag kom in på stadsgatan mötte jag gamle Alström, hofslagaren därinne, som påstår, att han är den likaste hästbotaren i universum. Han hade inte väl fått syn på mej och min häst, förrän han kom framskranglandes och tittade på hästen och synade honom fram och bak och på sidolinjen också.

— Din häst ä' sjuk! sa' han.

— Han är väl så hundingen heller! genmälde jag och började darra i alla leder.

— Jo han ä' riktigt sjuk! Ä' han försäkrad? fortfor Alström och raglade kring hästen, för Alström är en supare han som de andra stadsboarne.

— Nä, gunås, hva' han inte är försäkrad! Men är dä' nå'n fara på färde?

— Fara! Får du inte bot för honom i rappet, så mister du honom, förklarade karlen.

— Kors, hva' ska' jag ta' mej till? lät jag.

— Spring efter ett kvarter brännvin. Men skynda dej, så ska' jag blanda ihop ett meklament! lät Alström, och lofvade se till lasset.

Nå, jag skubbade efter brännvin i en brinnande hast. Och när jag kom tillbaks med buteljen tog karlen upp ett par nypor hvitt pulver, hvilket såg ut som stött socker, och trattade ner det i brännvinet.

— Släpp nu ner den vänstra skakeln och håll opp bakbenet på luringen, så ska' jag hälla i honom dekokten! komderade Alström.

Jag gjorde, förstås, som han befallde och stod där bå' länge och väl och höll opp bakbenet på hästen. Under tiden kunde jag ju inte se hur gubben vände sej med ingifningen. Men faslig tid tog det.

— Vell han inte ta in? sporde jag.

— Åhjo, tåla dej du! Han ä' djädrig och vill inte gå på'et. Men i sig ska' han ha' dä! stönade Alström.

Till sist fick jag då släppa ner benet.

— Nu har han fått'et. Kör nu och var lugn, mente gubben. Och nog hade det varit svårt för honom att tratta brännvinet i kampen, för Alström var röd i synen som en kokt kräfta.

När jag se'n kom hem om kvällen, gick jag ner till Jösse i Få-

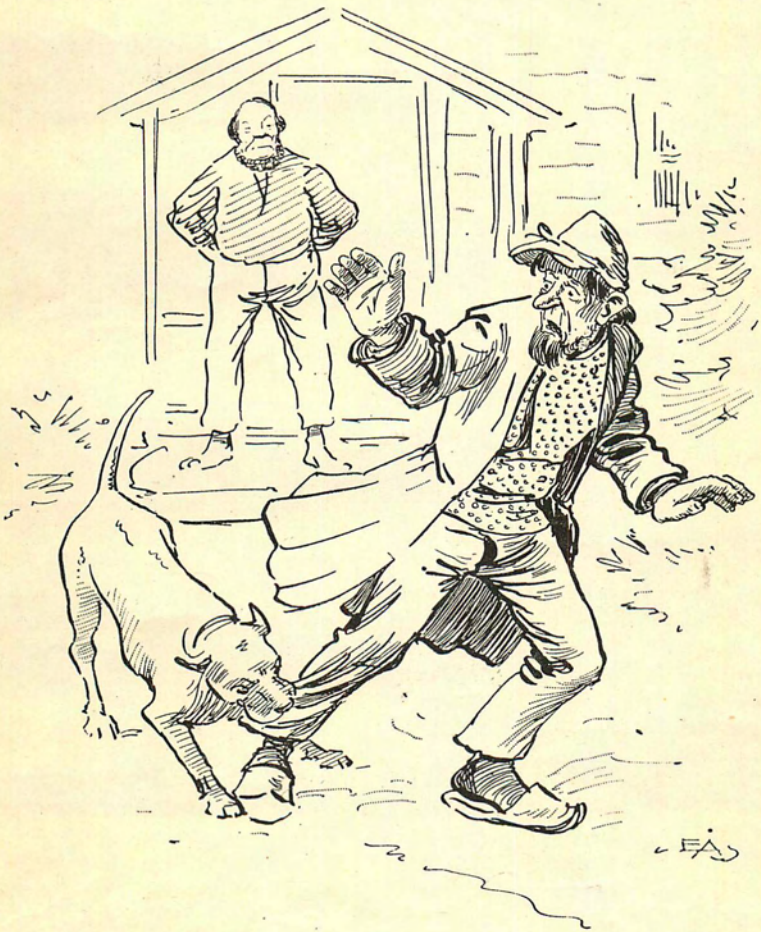

gelsången och knäckte till att skälla på'n, för det han lurat på mej en sjuk häst och begärde tio kronor i skadestånd om han ville undvika process och chikan.

Men Jösse bara grinade och tussade hunden på mej, så jag fick mina byxor ramponerade. Och med det beskedet fick jag lägga af hem igen.

Ett par dar efteråt for jag åter ner till sta'n och mötte Alström ånyo.

— Bevare mej Gu'! Hästen har ju sjukdomen kvar i kroppen. Han tarfvar mer medoksin om han ska' kunna lefva. Dä' var välsignadt väl, att vi kom att råkas igen! hojtade gubben och trefvade på hästen.

Nå, jag fick löpa efter brännvin igen och ställa mig i en gränd och hålla upp bakbenet i femton minuters tid, mens gubben hällde det i hästen. Jag höll rent af på att bli lam i ryggen genom att stå och streta med det sabla hästbenet, för det är minsann intet latmansgöra att hålla opp bakben på hästar. Det vet ju hvar man.

När det var gjordt tycktes Alström färdig att storkna, så han hade nog haft strängt han också med att tvinga brännvinet i det stackars djuret.

— Har hästen haft sjukdomen i kroppen länge? sporde jag.

— Ja — hick — i hi-hick sex hi-ve-hick-ers ti', sa' Alström och fordrade en krona för sitt besvär. Och det gaf jag honom, för det töcktes han ha förtjänt. Herre Jess, karlen såg alldeles utschasad ut af öfveransträngningen.

Den kvällen gick jag ner till Fågelsången i stort vredesmod.

— Nu har ja' bevis på hvilken bedragare du är, Jösse. Hästen har haft en sjukdom i minst sex veckor och var alltså sjuk och fördärfvad, när vi gjorde affären. Du ä' bedräglig och har varit bedräglig i all din tid, din tjufstryker! lät jag och hötte med käppen.

Men då blef det lif i Jösse, ska' jag säga. Han tog till att hoppa och hojta och svära på, att jag var den störste uslingen i hela häradet, att jag var en idiot och en processmakare och en skojare och en äktenskapsbrytare. Ja, det fanns intet brott och ingen synd som jag inte begått, sa' han, och påstod, att om han nappade bössan och sköte ner mej, skulle han göra samhället en stor tjänst.

— Men då finge du allt släppa till nackafläsket lell! genmälde jag.

— Nähä du, om jag knipsade dej, finge jag i stället skottpengar och medalj för berömliga gärningar! skrek han och fick fatt i besmanen och körde mig bort från Fågelsången som om jag varit en vålddriftandes och okynnes hund.

Då blef jag emellertid så besatt, att jag tvärt gick bort till nämndemannen och fick skrifven en stämning på Jösse för ärekränkning och våld och mordförsök och bedrägeri i handel och Gu' vet

icke allt hvad nämndemannen krängde ihop, ty han är en sabla karl och kan verkligen skrifva stämningar, som gå på djupet.

Tre eller fyra dar efteråt for jag till sta'n igen och träffade på hästabotaren.

— Om vi ge' honom en dosis till, så tror jag att vi få sjukdomen ur honom och att dä' än en gång kan bli folk utå hästen! sa' Alström, när han noga bekikat honom.

Och så fick jag än en gång ränna efter brännvin och ställa mig till att hålla upp bakfoten.

Men denna gång var hästen icke riktigt med på'et. Rätt som han stod, ryckte han foten ifrån mig, och när jag då tittade mig omkring, fick jag se Alström stå — med buteljen för sin egen mun och klunka i sig medicinen med en sådan fart, att han kunnat storkna.

Då gick ett gudomeligt ljus upp för mig. Jag begrep nämligen tvärt, att hästen aldrig varit sjuk, utan att den rysansvärda stadsbosmeden lurat mej allt ifrån begynnelsen för att komma åt brännvin.

Å'ke det grufligt att tänka sig! Jag hade fått springa efter det och betala det och därpå som ett spektakel ställa mig med ryggen mot skojaren och streta med hästens bakben mens han i lugn och ro tömde hela buteljen samt dessutom ge honom betalt för besväret.

Tror ni, go vänner, att nå'n annan än en helt och hållet gudlös stadsbo kan utföra ett sådant spektakel?

Och det sa' jag Alström också. Men han bara grinade åt mig.

— Hva' hundan ä' ni bönder skapade till annat än att luras! Skål! gapade han.

Med en sådan människa kunde jag ju för skams skull inte byta ord, utan knallade mig dädan.

Nå brännvinet och besväret behöfde jag ju inte hänga mig för. Det var ju världsliga saker. Men värre var det att jag gått och stämt Jösse i Fågelsången på grund af den brännvinstörstande banditens funder och skoj.

Jag fick lof återtaga stämningen och be Jösse om ursäkt, och sådant skär en karl i själen. Men så ha hans pojkar därtill diktat en visa om mej och Alström och hästen, och gjort mej till ett stort socknaspektakel, och det kväljer mej värst.

Hade jag inte den trösten, att jag likväl lurat Jösse i hästhandeln, så vet ingen hvad jag kunnat göra mig själf i förargelsen och dispratione.

Gubbakärlek.

När en gammal 75-årig gubbe blir kär i en tös, så ska' jag tala om för herrskapet, att det går hett till. Man skulle väl eljes vara böjd att tro, det någon vidare stor och brusande kärlek icke skulle kunna få rum i en åldrings förkrympta barm. Men tror man sådant, misstager man sig storliga. Aj, aj, aj, hvad gubbar kunna bli kära och galna och vilda, till och med när de stappla på grafvens rand. De ä' tusen gånger värre än vi pojkar. De kunna älska så att det brakar i deras gamla giktbrutna kroppar och merendels varda de samtidigt så svartsjuka, att det rent af gnistrar om dem. Därför önskar jag innerligt, att jag, när jag blir gammal en gång, inte måtte gå och förgapa mig i de uppväxande tösernas skönhet, utan att jag måtte blifva en af de människor, hvilkas dårskaper försvinna med åren.

Jag hyser i alla fall en stor vördnad för ålderdomen och jag älskar icke de människor, som utan rörelse kunna se en lifvets solnedgång, då aftonens mörker börjar breda sig öfver det skumma ögat och skymningens skuggor falla allt djupare öfver förståndet och tankeförmågan. Men jag kan inte hjälpa, att jag inte kunde låta bli grina åt gamle Peter Magnis i Hiarum, när han en höst helt plötsligen blef toseter och kär och ville spela pojk samt försökte dansa polska med sina 75-åriga gamla skinntorra och skramlande ben.

Peter Magnis var verkligen 75 år och hade varit änkeman i cirka 25 års tid, så här fanns väl ingen i hela kristenheten, som kunde inbilla sig, att den gamle hvithårige gubbastulten skulle bli anfäktad af den så kallade kärlekens kval. Vi trodde tvärtom, att han satte större värde på en 50-öring än en flicka. Ty pengar var han glad åt och sådana hade han samlat icke så litet på gamledar.

En son hade han i första giftet, och den hade han aldrig gifvit ett runstycke, utan pojken hade fått ge sig ut vind för våg på egen hand i världen och försörja sig bäst han gittat. Men det hade gått bra för denne. Han hade till sist blifvit slaktare i en stad och korfmakare eller en sådan där »charkutisör», di kallar't.

Nå, så kom här på sensommarn ut en fattig skomakaredotter ifrån sta'n. Hon var systerdotter till Salomon i Höhället och skulle bli därnere och njuta några veckors landtluft, sades det.

Nu ligger Höhället bara några bösshåll ifrån Hiarum, så att den sabla tösen råkade Peter Magnis tidt och tätt. Det var en lifvad

flicka, ska' jag säga, och fri var hon bå' i sitt tal och i sina fasoner, så att en annan, som bara var van vid våra egna oskulder här ute, rent kunde bäfva och hissna.

Hvad hon egentligen tog sig till med Peter Magnis, det vete Gu', men hon hade inte flaxat omkring mer än ett par tre veckor därnere i Höhället förrän hon skapat om gubbasjåtern helt och hållet, så att det var med nöd en annan kunde känna igen honom.

Han knäckte till med att stryka blanksmörja i håret, han lät sy sig små kavajer, precis som en pojk, beställde sig resårkängor och rätt i rappet gick det så långt att han kostade på sig lösständer också. Han kom till kyrkan rökandes cigarr och med ny smällpiska i näfven och en liten halmhatt på hufvudet. Hemma i Hiarum tog han upp nya gångar i trädgården, lät sätta in nya fönster med hela rutor i stugan och byggde en utkrusad veranda för åttio kronors kostnad, så att stugan tedde sig som ett blångarnslinne med brysselspetsar på.

Kan man tänka sig en sådan rackaregubbe.

Hvarenda kväll i solagången finklädde han sig, smorde blanksvärta i håret, tog på sig söndagsblad, uppståndarekrage och halsdukrosett, beöste sig med osevatten samt trippade ner till Höhället och var så kär i stadsboflickan, att han knappt såg att gå vägen.

Hela socknen grinade och skåkade åt gubben, men det brydde han sig inte om, och han fäste sig inte ett dugg vid hvad folk sade. När han satt i Höhället och flickbytingen kröp intill honom och dårade honom och petade honom under hakan, hade Peter Magnis gifvit attan om hela världen ramlat sönder och samman. Den förhäxade skråen begrep inte, att tösen bara ville åt Hiarum och hans pengar. Ty hon tänkte naturligtvis, som sanningen var, att han snart skulle kola af.

Men Peter Magnis var inte alltid så säll. Om en annan karl kom i närheten af tösen, blef han som ett vilddjur och rasade som en ond ande. Då hoppade han jämfota och sv.t och var blek som ett lik och tuggade fradga och vände sig precis som en galning. Många svartsjuka karlar har jag sett i min dar, men maken till Peter Magnis i Hiarum har jag aldrig skådat. Vi voro alldeles säkra på, att gubben en dag skulle få slaget, när han råkade i svartsjuka.

Men så, serradö, lystes det en söndag för dem, och Peter Magnis började rusta till bröllop. Tredje lysningsdagen skulle det stå och då skulle blifva ett sådant gille i Hiarum, att dess make aldrig förut blifvit spord.

— — —

Hur det kom sig hade gubbens son, korfvamakaren, fått nys om saken några dar innan bröllopet skulle ståndа. Att han blef rasande på't, kan ingen förtänka honom och så sprang han till en sådan där jurist, som det gualof finns så godt om i städerna, och frågade, om man inte kunde förhindra vigseln.

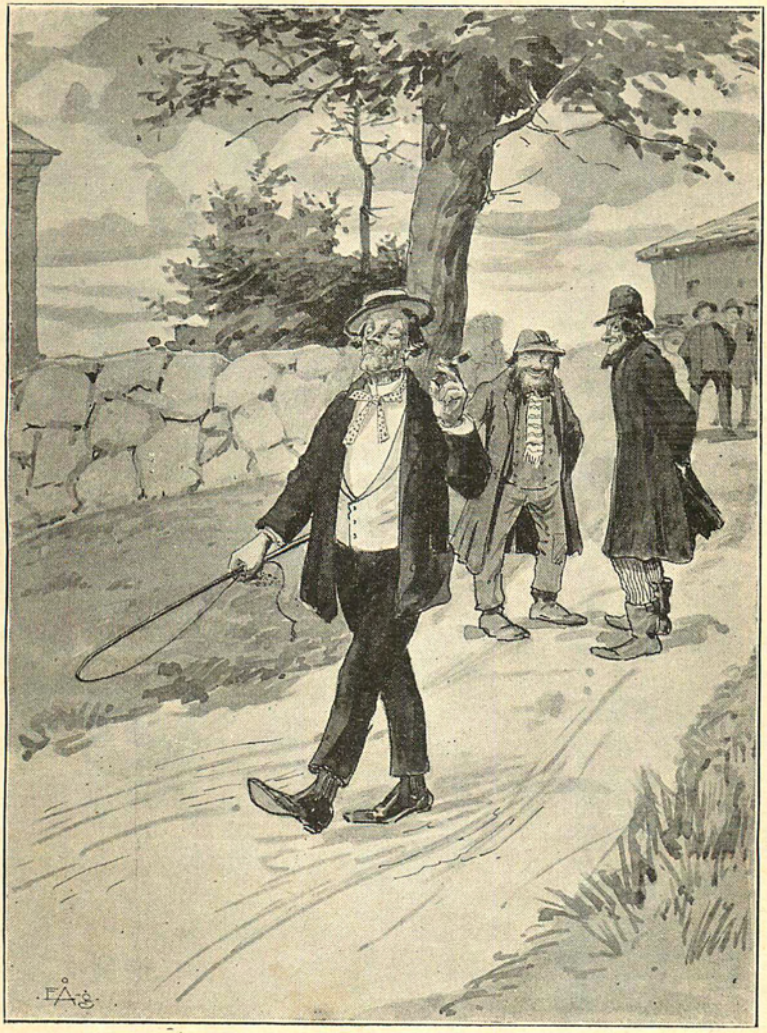

Jurister ä' djädriga, de veta råd för allting, och när han hade grunnat en stund och förhört korfvamakarn, kom han underfund med att Peter Magnis icke hade — som det heter på lagspråket — »afvittrat» efter sin första hustru, och på den grund kunde man ju tillsvidare förgöra giftet för Peter Magnis och stadsbotösen.

Men det var måntro inte mycken tid att vinka på, och lång väg och klen postgång är det till vår socken.

Juristen hade emellertid i sonens namn ihopsatt ett bref till vår präst och skickade en fullmakt till vår fjärdingsman att anföra jäf emot äktenskapet. Men postgången hit är, som sagdt, klen. Vi få vår post om söndagarne efter tjänstens slut och pastorn, som ju skulle ner till Hiarum, hann inte titta igenom sina bref, innan han drog af dit ner, utan skickade hem hela bibban och fick alltså inte läsa juristens skrifvelse om »afvittringen», hvadan han kom till bröllopsgården utan att ana något krångel.

Jess, så ståtligt där var. Äreportar och grönklädt och skinka och stek och halfva socknens befolkning. Peter Magnis hade svärtat håret så att det blänkte, hvita handskar och kryddkvast hade han, och han gick där som en gammal tupp och stoltserade medan han väntade på vigseln samt var så glad och lycklig, att benen darrade under honom.

Frälsningsarméns musik var ditkallad att blåsa och det gjorde den också och trummade så att Hiarum darrade därvid. Ett så ståtligt bröllop hade vi knappt skådat, det kommo vi öfverens om, och själfve pastorn såg förbluffad ut öfver all den myckna och stora härligheten.

Omsider skulle där då bli vigsel af. Peter Magnis skranglade in med flickan. Det var både ynkligt och löjligt att se den gamle stofilen komma stultande fram till kullerstolarne med en nitton års tös. Och där hviskades också måntro bland gästerna en hop mustiga ord, som man inte gärna kan återgifva.

Nå, musiken spelade först en sång eller en psalm, jag minns inte riktigt hvad det var, men nå't gudeligt var det i alla fall, och se'n knäckte pastorn till med vigseln.

Men han hade inte kommit många rader i boken förrän vi fingo höra ett flåsande ute i förstun och en karl, som hojtade och befallde:

— Täcka er, sti' åt sidan, så att jag kommer fram. Dä' va' väl märkeligt, att ni inte kan flötta er, för här ä' brådska på färde!

Vi kände bums igen fjärdingsmannens röst och undrade hvad som nu stode på.

Men pastorn las och låddes inte att han hörde bråket.

Rätt i rappet hade emellertid karlen bökat sig igenom folkskocken på golfvet och kom fram och ställde sig bredvid den stackars Peter

Magnis samt hade på sig en min, som om all världens ve och väl berott på honom.

— Jäf, jäf, skrek fjärdingsmannen.

Men pastorn dråsade på med brudvigseln och bara tittade lite' ilsket öfver glasögonen på fjärdingsmannen, hvilken han tydligen ansåg vara full.

Då blef emellertid denne etter befängd och vrålade till, så att vi hoppade därvid:

— Jäf, jäf! Ja' anmäler jäf emot vigseln! och så flydde han pastorn sin fullmakt och en hop andra handlingar.

Det blef tyst i stugan som i en graf, medan pastorn läste papperen, och när han slutat läsningen var han blek och sa':

— Den här vigseln måste tillsvidare uppskjutas.

Vi blefvo som om vi fallit ner från skyarne. Peter Magnis tog sig till att gråta som ett barn och sprang sin väg, bruden svimmade och måste bäras ut i nattstugan och pastorn for i väg som ett åskmoln från bröllopsgården.

Det var till en början ett elände utan all gräns. Men när vi sansat oss lite' grand, blefvo vi arga på brudens släktingar, som kommit från staden, och skällde ut dem och mente på, att de inte hade ute hos oss att göra och ställa till spektakel med gammalt folk, utan att de kunde hålla sig hemma i sina babyloniska städer med sina lättfärdiga flickor.

Och så körde vi dem utan förbarmande bort ifrån Hiarum. De måste rent springa sig till räddning, annars hade de fått smörj.

Se'n försökte vi snoka rätt på den arme Peter Magnis, men vi funno honom inte. Han hade gömt sig. Men när vi omsider funno honom, höggo vi in på kalasmaten, körde bort frälsningsmusiken och åto sedan upp alltsammans, hvilket ju också egentligen var ändamålet med vår därvaro. Hvadan bröllopet i alla fall fick en ljufvelig afslutning för oss, om inte just för brudgummen. Hvilket ju också kunde kvitta.

— — —

Jaha, så gick det till i Hiarum den dagen och så slutades gubbaskråens kärlekssaga.

Någon tid efteråt kom sonen hem och tog hand om Peter Magnis, som blifvit alldeles tafsig och förvrad af den sena kärleken, som han inte tålde vid.

Sonen sålde gården och tog gubben med sig till sta'n, och nu spörjs det, att Peter Magnis sitter därinne och stoppar korf kilometervis. Om detta inte är så trefligt som att stoppa kyssar på nitton års flickor, så är det i alla fall bra mycket lugnare för gubben.

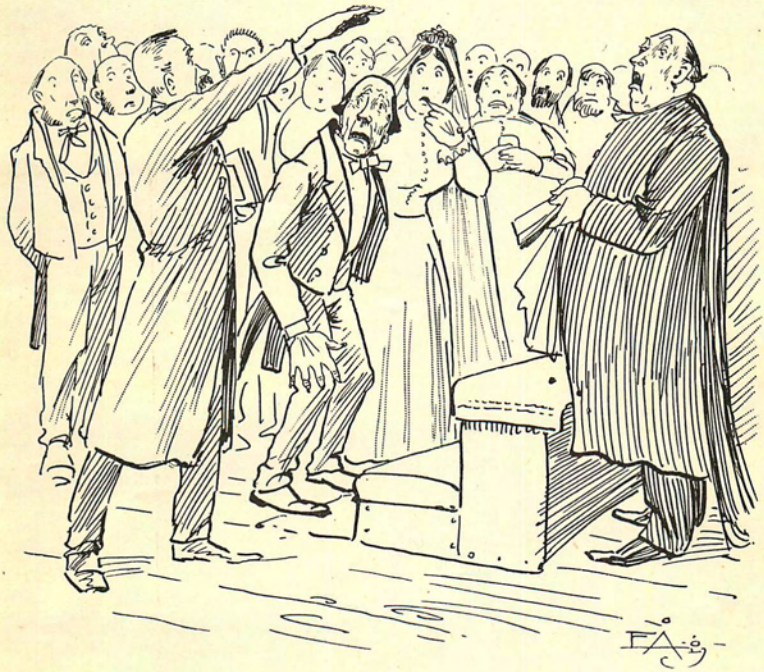

Förlofningskalas.

En vecka voro bå' jag och en hel hop andra hårdvallsgubbar och gummor och flickor och pojkar här i socknen, skam till sägandes, nära döden och utstodo svåra och olidliga plågor. Med mig själf var det så nära på utspel, att jag höll mig mer till psalmboken och pietisten än till andra tidningar och tidskrifter. Och då kan en allt veta, att det var allvar å färde.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Och nu ska' jag »remitera» ut hela eländet. Men det går inte för sig, utan att jag får börja från början.

Den här Andreas i Skägganäs, som gubevars alltid haft en viss flax i alla sina affärer, fast han var en ganska framstående dumbom, hade blifvit änkeman för cirka ett halft år se'n. Och inte sörjde han så värst mycke' öfver den saken, för hon, som dog, var svager och halter och hade därtill lungehosta, så karlen hade just aldrig haft nå'n reel nytta af henne, hvarken inom- eller utomhus, hvarken i det ena eller andra hänseendet. Men han hade tagit henne till äkta ändå för hennes medels skull. Och det får man ju inte häda Andreas i Skägganäs för, ty om ett fruntimmer bara har godt om medel, så kvittar det egentligen, om vackerleken inte är så öfverdrifvet stor. Och har hon mycke' på kistbotten, och ä' hon mycke' grömmer, så är då lite' lungehosta hos henne rakt inte att förkasta.

Alltså sörjde inte Andreas i Skägganäs så särdeles mycke' när han blef änker, utan tog den saken kristligen och på ett undergifvet sätt, fast han visste att jordölet, som han fick hålla midt i »Olsmässe-kroken», då vanligen allt är uppätet, skulle gå till inte så illa lite'. Om han därför såg lite' nedslagen och dyster ut, så var det, förstås, för den kostnadens skull. Åtminstone är det min tro. Ty en karl i hans ställning får ju inte ställa till jordöl på knussel, utan på ett hedersamt sätt, särdeles när själfva matmora gått undan.

Och Andreas knusslade inte.

— Du gör nok snart om samma manöver och kniper dej ett rikt gifte till! lät jag till honom vid begrafningen.

— Åh nä, den räf, som varit i sax en gång, aktar sig efteråt! svarade han och ville ta' sig ett annat prat.

— Den som lefver får si, och osvuret är bäst, Andreas! stollades jag!

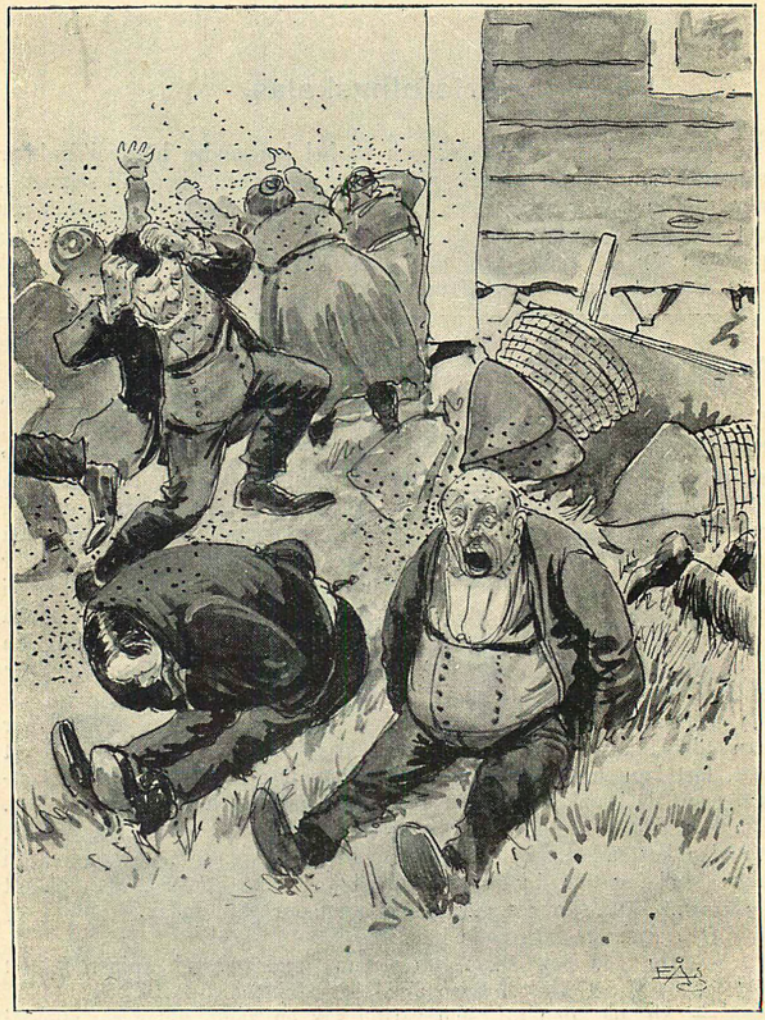

Och rätt fick jag, ty om jag ska' skräppa med mig själf, så är jag inte nå'n oäfven profet till och med i min egen socken. Hvilket annars är ovanligt.

Serradö, det gick inte längre än till julhelgdagarne, förrän Andreas i Skägganäs började fria härs och tvärs och brant och djupt i trakten, bå' te' flickor och änkor. Men det sades, att han just inte hade så värst stor framgång.

Och om man ska' hålla sig till sanningen och vara uppriktig, hvilket ju alltid är min starka sida, så får man medge, att Andreas just inte blifvit skapad till att dåra fruntimmer.

Någon grannlåtskarl är han då rakt inte, skäggig och snusig och tofvig och skacker och vind, som han är.

Men kvinnan är ett underligt ting, som ingen begriper mer än vår Herre, som skapat henne.

Och Han har nog gjort henne så underlig, på det att vi skulle bli så mycket tosigare efter henne, kan jag tro.

Rätt som det var, dunstade det ut, att Andreas fått kärlek till sin piga och att hon inte skulle ha något emot att bli mor i Skägganäs.

Men det troddes inte, ty dels var flickan ung och grann och så visste vi, att hon hade Johan i Byn till sin bestämde fästman.

Och när man frågade tösen om'et, så bara grinade hon. Sporde man åter Andreas själf, om det låg någon sanning i pratet, så svarade han endast: »Dra åt häckleſjäll bå' mä' er och era geftermålsplaneringar!»

Därför tystnade det talet rätt snart. Men en söndag ställde Andreas till gille i Skägganäs, ett stort och bastant gille för att hedra sin aflidna hustrus minne, lät han.

Och vi kommo dit nästan alla hans känningar och bekanta ifrån Kullen och Räfsebo och Sinkamålen och Fästampen och Snufvebo och Genafä och Pinutten samt torparfolket, som lagt på Andreas' piga, hvilken heter Jenny.

Och vi åt och vi söp, så att det dundrade. Där var ingen brist, ty våra käringar hade haft förning med sig, och Jenny redde sig bra som värdinna. Johan i Byn var där också och satt, förstås, nederst vid bordet bland ungdomen.

Hvar gång Jenny kom dit neråt med faten, ville han påta på henne och vänslas med henne, och då lade jag märke till, att Andreas glodde som en tjur, och att Jenny rodnade och vispade till Johan med näfven.

När vi ätit så pass, att vi knappt kunde röra oss, asade vi oss ut och hofvo oss i gräset vid gafveln nedanför bibänken och dusade och gäspade och päste.

Om en stund fingo vi kaffegök där ute, hvilket muntrade upp oss ett grand.

När vi karlar fått gökarne och fruntimren sina släta i ordning, stötte Andreas till Efraim i Genafä uti sidan.

Strax steg Efraim upp och började hosta och harkla, så att vi förstodo, att han skulle ihop med att göra ett gudeligt tal, hvadan vi andaktsfullt sögo ett grand på våra gökar och höllo oss tysta och väntade. Så hof Efraim upp sin röst, talade och sade:

— Slamra inte med kopparne, utan håll tösst ett grand, ty si jag hafver något att säga eder. Det duger inte, att mannen går allena. Det hade inte dugt för er, det hade inte gått an för mej, och hvarför skulle det då kunna bära sig bättre för Andreas? Hvarför skall han längre gå här i Skägganäs såsom en pelikan i öknen eller såsom en nattuggla i de förstördas städer? Har han inte i rappet gått ut änkåret? Jojo men, hva' han det gjort i ensamhet och stor vedermöda. Men vi ha' en nådig Gu'. Eller ha' vi inte dä'? Jojo men, hva' vi dä' ha. Och han ville inte Andreas illa. Han har bara pröfvat honom. Han tog hans hustru, men nu har han en annan i beredskap åt Andreas. Vet ni, hvem dä' är? Jo, dä' ä' Jenny! Och nu ska' vi tömma denna göken för de nyförlofvade och önska dem löcka och framgång och tur och många barn! Kopp!

— Kopp! sa' vi och kunde inte yttra oss vidare af pin förbluffelse.

Men Johan i Byn blef alldeles toseter och började hoppa och svära och knyta näfven åt Andreas och Jenny och skälla på dem och skymfera dem.

— Jo, nu fick du dej en vacker jösse, du falska Jenny! Si hur kaffegök och snus dräglar om truten på'n. Ska' du inte kössa honom inför oss alla på förlofningsda'n? hånade han.

— Gack din väg, äss du inte kan styra dig, Johan! förmanade Efraim.

— Ja, jag ska' gå! sa' pojken.

Och så raglade han i väg. Jag såg, att han bara gjorde sig till med raglandet, ty han var spik nykter. Men hur han vände sig, drumlade han — med flit förstås — emot bibänken och välte omkull densamma, så att alla kuporna dråsade i backen.

Två sekunder därefter hade vi alla bien öfver oss. Det var bi ur sex kupor, ilskna och ursinniga öfver, att de blifvit störda. De täckte våra ansikten och händer, ja, nästan hela våra kroppar. De flögo upp under fruntimrens kjolar. Andreas fick visst en hel svärm i hufvudet och Jenny hade det inte stort bättre. Ju mer vi slogo, dess ilsknare stucko de sabla kanaljerna. Och skrek man, som fruntimren gjorde, smögo de sig in i själfva munnen och stucko där. Vi hade inte en bar fläck på vår kropp någon utaf oss, där vi inte fingo styng intill styng. Och så kvickt som det gick se'n.

Till slut susade vi ner och vroko oss allesammans med kläderna

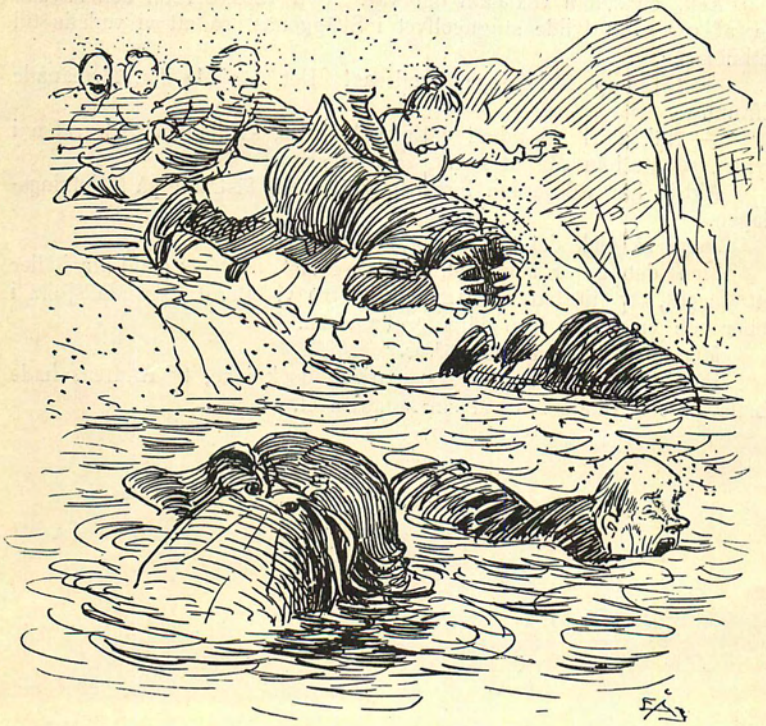

på i bäcken. Hela kalasfolket låg i bäcken — och där blefvo vi slutligen fria ifrån bien.

Men ni kan väl tänka er smärtorna. Flera af fruntimren dånade och trodde, att de skulle dö bums. Hur det var, svabbade vi oss slutligen in i stugan, genomvåta från topp och till tå, och sökte lindra plågorna genom att tvätta ansikte och händer i brännvin och ättika. Men det hjälpte föga. I stället svullnade vi upp och blefvo så otäcka att se på, att vi knappt kunde känna igen hvarandra. Och många kunde heller inte se ett tecken, emedan deras ögon grott igen.

Ack, en sådan veklagan där var. Och vattnet rann och skvalade af oss samt fyllde stugugolfvet i Skägganäs, så att vi vadade till fotknölarne.

— Rif upp förlofninga, Andreas! Det började illa, förmanade Efraim.

— Nä' aldri' på tiden! vrålade Andreas, svullen och förvriden i synen, så att han såg ut som självaste skam.

Aldrig har väl jorden burit en grömmare fästman på förlofningsdagen.

Jaha, så gick det till på det kalaset.

Men det är är nok sant, hvad jag läst, att biets gadd innehåller ett förgift, ty nästan allesammans blefvo vi efteråt liggande sjuka i feber och yrsel och voro nära förgängelsen.

Men nu är det, gualof, öfver.

På bröllopet i Skägganäs kom jag dock icke, ty Andreas hade fortfarande lefvande bin vid sin stugugafvel.

Decemberstämma.

En dag läste jag i en tidning, att vi bönder ha' det så obeskrifligt godt och bra i december månad, emedan vi inte ha något styft arbete att uträtta vid den tiden.

Vi få sitta inne vid spismuren hos kvinnfolken och röka i pipan och kurtisera! skrefs det.

Men vi få så hundingen heller.

Nänämen! Ty ni ska' betänka, godt folk, att vi ha decemberstämmorna, och aldrig under hela året ha vi, om sanning ska' talas, så många, så maktpåliggande och så farliga sockenbestyr för oss som just under den välsignade månaden.

Den där karlen, som satte ihop och dref igenom nu gällande kommunallagen, visste nog hvad han gjorde, när han förlade alla våra viktigaste kommunalval till december månad, då vi inte ha några jordbruksbestyr, som förströ sinnet och betaga oss tid till politiska och allmännyttiga gärningar.

Hade dessa val nämligen skolat försiggå t. ex. midt i vårsådden eller under skördeandan, skulle det sett illa ut i landet vid det här momanget, ty då hade blott herremännen och andra latstockar i socknen haft tillfälle att gå på stämmorna, och då skulle de slagit hela affären under sig och styrt kommunalen åt häckleſjäll. Hvilket ju är tydligt och uppenbart.

Men i det fallet är det då, gualof, så väl och bra beställdt, att vi få välja våra kommunalledamöter och andra förtroendemän just i december månad, då vi inte ha stort annat att tänka på, och därför bli valen också för det mesta kloka och afvägda.

Därtill kommer ju ock, att en kandidat under denna månad har litet bekvämare att värfva sig röster än vid någon annan tid på året.

Nu kan man skäligen gå till några stycken, som ha en välsignad massa fyrk och säga:

— Kommen te' mej annandagen, så ska' vi titta efter, äss ja' har nå't igen på kuttingen och mor nå't på faten!

Måntro, om man hviskar sådana ord i örat på några hårdvallsgubbar med glänsande fyrkförmåga, så har man inte just så små utsikter att få deras röster vid tillsättandet å decemberstämman af något 'edigt ämbete.

Jojo, den där, som satte ihop kommunallagen, var inte någon vanlig dumbom. Han insåg nog, att vi behöfde lite motion äfven under december månad och han förstod äfven att ställa sakerna så, att det skulle blifva rusch och lif i spelet. Ja, han var sannerligen en stor man. Hvile han i frid!

Men de här valen äro dock stundtals, trots det allvar, med hvilket vi begå dem, rena lotterispel.

Omtanke och spänning och många pengar och mat och dryck kosta de, och ändå händer det, att man drar ett blankt nummer, såsom det timade för mej en gång. Då känns lifvet tungt och öde, och då kan man knappt fira jul med tacksamt och undergifvet sinne.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

I många Herrans år hade jag spekulerat på att få komma in i kommunalnämnden för att få lite husbondevälde öfver en hop oppnosiga odågor här i socknen.

Det där högmodssinnet växte och växte uti mig år efter år. Men länge bar jag det inom mig själf utan att knysta därom till andra. Jag gick i mitt arbete och drömde mig in i höghetens härlighet och grunnade öfver, hur jag skulle bete mig, när jag en gång komme in i de makthafvandes krets.

Jag öfvade upp mig i skrifning och i ett ärevördigt och vördnadsbjudande uppträdande, bjöd folk på brännvin och kaffegök och skaffade mig dymedelst ett parti inom socknen.

Till sist blef mig åtrån öfvermäktig och en dag uti medio af en december månad röt jag till mitt husfolk:

— Bereden er nu på allvar, för annanda'n komma här storgubbar hit på kalas och jag vill att dä' ska' gå te' på folkavis!

— Få vi bara nå't å laga utå, så ska' vi visst rusta te' gille! sa' de.

Nå, så var den saken klar.

Se'n gick jag ut härs och tvärs i socknen och betygade, att Per i Gölen, som ock ville in i kommunalen, var en förhärdad dumbom och slösare. Samtidigt bjöd jag folk på kalas till annandagen med det resultat, att halfva socknen sade mig midt i synen, att de aldrig kunde få någon likare i nämnden än mig, hvilket gladde mitt hjärta och gjorde, att jag köpte in mer och mer till kalaset, allt efter som mina tillskyndare ökades. Men det gjorde jag gladeligt och utan pust.

Så hade jag käringar att ränna omkring och tala om, hur jag slaktade får för att få till stånd det värsta julagille, som stått i mannaminne. Och det gjorde också god verkan och ökade mina utsikter. Ni kan inte tro, hvilken maffe jag var i de dagarne.

Och hemma bakade kvinnfolken och bykte och slaktade och fräste och voro ilskna som bin, hvilket fruntimmer alltid äro, när de ha brådt eller något viktigt för sig. Då vispa de med svansen och lägga

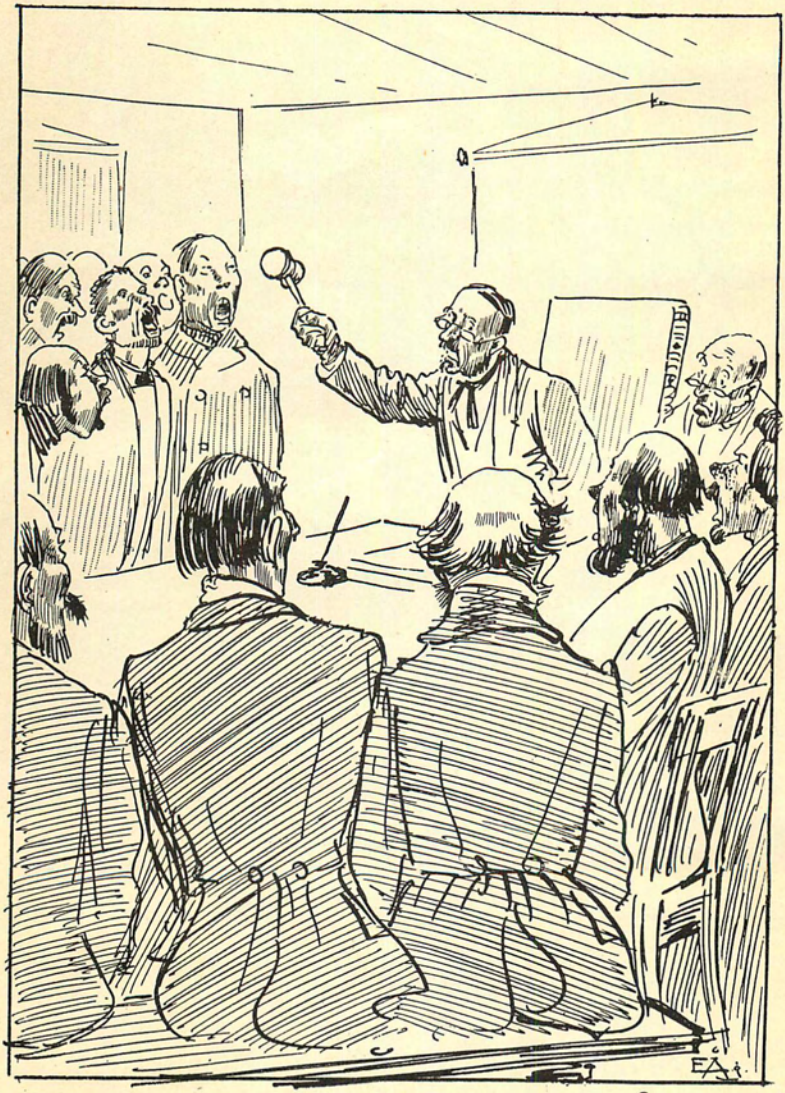

öronen bakut och bita ifrån sig alldeles som gamla hästar göra, när man kör dem med lass i en brantare uppförsbacke.

Jag hade alltså inte just roligt och grufligt mycket att stå i under de dagarne.

Men Per i Gölen var inte overksam han heller, fast han gick i det fördolda med det.

Dagen före stämman kom Sven Magnis i Fästampen upp till mig och såg långnäst och snopen ut.

— Hva' hänger på? lät jag.

— Jo, dä' kommer nog att sitta hårdt åt i mor'n, för Per har fått ihop ett hiskeligt parti för sej och hans folk hänger ihop som ler och långhalm! sa' Sven Magnis.

— Men hur har den dumbomen då vändt sej? inföll jag och kände hur jag började darra och kallsvettas.

— Jo, han har nog lagt sig på en finurlig bog. Han har skänkt nettan par strumpor och tie par mulavantar te' di stackars zulukaffrerna, som gå nakna mellan isbergen i Afrika, och så har han skänkt sjuttan dussin träskedar te' kineserna, som inte ha annat än pinnar att äta mä'. Nu har hans namn kommit in i missionsbla'et och han har hedrats på många andra vis, så han blir inte god att stångas med vid valet, tillade Sven Magnis.

— Och nu är det väl för sent? Annars kunde jag väl svängt till med dubbelt så många strumpor, mulavantar och träskedar, lät jag.

— Dä' ä' för sent, stönade Sven Magnis, som är min verklige vän, ty jag är i borgen för honom.

Följande natt sof jag inte, och jag har aldrig i mitt lif varit så beklämd och orolig eller varit i en sådan spänning som vid stämman följande dag. För jag såg, att Per och jag voro så godt som jämnspelta.

Nå, ordföranden snusade och hoverade sig där framme och tröskade med klubban och justerade fyrktalslängden så godt han förstod. Och efter en lång väntan kom ändtligen valet på tapeten.

— Hvem vell I ha te' ledamot i nämnden för nästkommande fira år efter i herranom afsomnade Jonas i Bolet? predikade ordförar'n.

Thure på Snipen! sa' Sven Magnis.

Per i Gölen! lät en annan.

Så uppstod där en lång tystnad, hvarunder jag bad mina vänner hviska till dem, som sutto omkring Per, att jag slaktat ner min stora stallbagge och köpt hem ett halft pund makaroner, som de bestämdt fingo smaka annanda'n äss de nu vände sig efter.

— Nå, nu ha vi således två kandidater å nu framställer ja' preposition på dom! Hör nu opp, godt folk: di, som vilja ha Thure i Snipen ropa »ja» å di som önska Per i Gölen hojta »nej»! dundrade ordförar'n.

Gu' vet hur karlarne uppfattade det. Mitt folk tog miste och

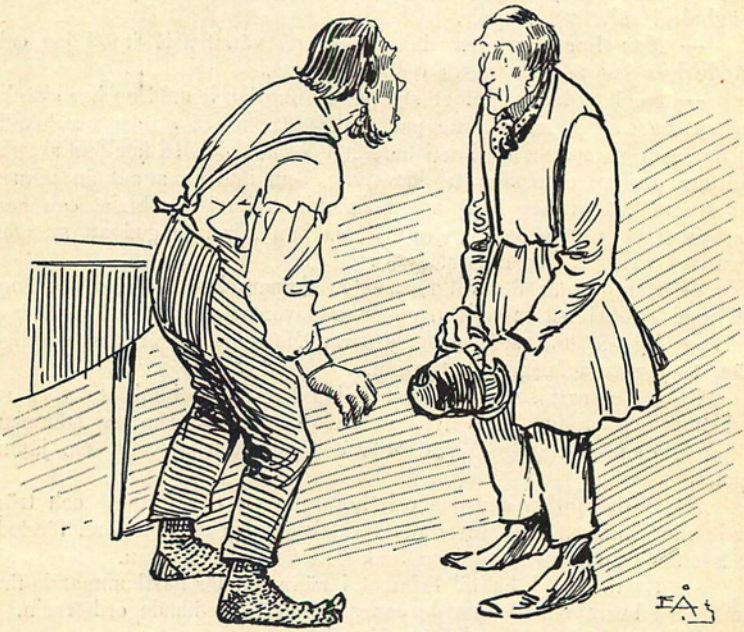

började skrika »nej» de också, så att det rungade i salen, och när gormandet slutat, upphof ordföranden sin röst och sa:

— Jag finner »ja» vara med öfvervägande »nej» besvaradt! Alltså är Per i Gölen vald till ledamot i nämnden för fira år!

Pang!

Och så vräkte han klubban i bordet som om det gällt att dräpa en oxe.

— Dä' va' la lögn lell. För vi skrek »nej» för te' å visa, att vi inte på några villkor vell ha Per i Gölen, sa' Sven Magnis.

— Dä' sekonderas! brummade mina andra karlar.

— Klubba har fallet! lät ordförar'n.

— Då yrkar jag botering och dä' tvärt! skrek Sven Magnis.

— Klubba har fallet! sa' ordförar'n.

— Då ska' här klagas änna te' kungs, för prepositionen va' orekti', gormade Sven Magnis och var så arg, att han stampade åt ordförar'n.

— Jaså, säjer du att prepositionen inte var redig? Fjäringsman, ta' och kör ut Sven Magnis! komderade ordförar'n. Och fjärdingsmannen vågade inte göra annat än efter befallning.

Men det säger jag, att hade inte prästen kommit in just i detsamma, så hade där blifvit smörj af i kommunalsalen, kanske lika bra som i franska eller österrikiska riksda'n.

Och se'n stod jag där med kalaset för dörren och utan tecken till valuta för alla omak och kostnader.

Det är tungt att gå emot julen på sådana villkor. Men jag sökte bära det såsom en man och en kristen.

Stallbaggen fick lefva och kalaset blef inte öfver sig dundrande.

De inbjudne sökte trösta mig medelst förning och medhafda ostpannkakor, och då fann jag på det knepet att stoppa uti dem pannkakorna först. Däraf vordo de allesammans så skrofmätta, att jag fick mitt mesta sofvel i behåll.

Men skulle här en annan gång bli ett ämbete ledigt, så är jag den, som inte ska' glömma hvarken negrer eller kineser eller teologer eller mormoner eller andra hedningar, utan jag skall benåda dem med yllevaror och raggvantar och träskedar och till och med smorläderlångstöflar.

Ty nu vet jag hur opinionerna ska' knipas i dessa dagar.

Gammal kärlek.

Härom kvällen just i solagången vankade jag genom Gisebo skog, som ligger omkring en half mil hemifrån.

Ingen mötte jag och ingen körde förbi mig, utan det var lugnt och ensligt och högtidligt i skogen.

Solen sjönk allt djupare och djupare bakom Traskebo kullar, såsom hon alltid gör om kvällarna, och hon kysste i förbifarten skyarne, så att de rodnade och glödde som flickor göra, när man kysser dem så där helt oförhappandes, då man kilar förbi dem.

Rätt som jag så stretade fram genom skogen i tukt och ära, nykter och anständig, såsom det höfves en karl, fick jag plötsligt höra ett vådligt gormande och rytande framför mig på vägen. Det svors och det turnerades, det röts och hojtades och skvadronerades, så att det ekade i skogen, och jag hajade till och blef liksom ett grand rädd, ifall för resten en karl kan bli förskräckt.

När jag stannade och lyddes, hörde jag emellertid att det var två karlar, som skällde ut hvarandra och brottades litet längre fram.

— Gualof att det är folk och inte troll! tänkte jag och fortade på för att få se på kolifejet.

Jag hade inte gått långt, förrän jag fick se Manne på Näset, gamle beskedlige karlen, ilsk och ursinnig hålla en annan man i kragen. Och främlingen å sin sida hade grabbat tag i Mannes krage och slet och drog så godt han kunde. Jag kände inte igen karlen, men på hans rock såg jag att det var en Flattingebo, ty sådana rockar ha de just ingenstädes här i trakten mer än nere i Flattinge socken.

Manne ville vräka omkull Flattingebon och denne å sin sida vånnades af alla krafter att häfva ner Manne i diket.

De skrefvade och grinade illa och pustade och svettades och illfänades samt voro röda som tuppkammar i synen.

— Nu ä' du min gris lell, och nu kommer du inte att höra gök mer i all din ti'. I tjugu år har ja' väntat på detta ögnableck. Läs dina böner, för nu s'a dä' snart va' slut mä' dej! stönade Manne och sökte sätta krokben för sin fiende.

Men Flattingebon skrefvade och tyade sig undan och stod på benen.

— Nähä, du har för lite talg i tummarne och du ä' för blöter i skjortärmarne, Manne. Släpp me', annars lägger ja' dej i vägen, så

att det inte ska' bli mer igen utå din lekamen än stöflarne. Du känner mej. Ja' har stukat dej förr! genmälde Flattingebon.

Då blef Manne emellertid rent ifrån sig och jag skulle aldrig trott honom om den snabbhet, som han nu utvecklade. Men ilskan kan ju göra underverk ibland. Som en blixt släppte han taget med högra handen i Flattingebons rockkrage och grabbade med densamma fatt i skägget på'n och ryckte och slet och gaf sig till att springa åt vägkanten. Det gjorde måntro ondt i Flattingebon, så att han måste följa med och han vrålade som om man stuckit en knif i honom. När de kommo till dikeskanten, gjorde Manne en sväng och snurrade omkring med karlen ett par hvarf. Se'n slängde han ner honom i diket. Men det var inte nog med det, utan när Flattingebon låg maktlös därnere och innan han kom sig för att resa sig upp, sprang Manne på'n och sparkade honom och trampade på honom och handterade honom riktigt illa.

Jag lät honom hållas en stund, eftersom Manne och jag äro sockenbor och den andre en utsocknes karl. Men så anropade mig Flattingebon om hjälp.

— Hva' är du för ett vilddjur, som kan stå och si på, hur han fördärfvar mej? Ä' du en kresten eller hva' ä' du för en? sa' han till mig.

Då kunde jag väl inte annat än varkunna mig öfver honom. Ty en kresten vill jag vara, om jag just inte är någon värst framstående sådan, som de flesta af mina sockenbor vilja vara.

Jag drog därför upp Manne ur diket och tog honom med mig samt lät Flattingebon ligga ogild. Men han kraflade sig snart upp, ty när jag om en stund tittade mig tillbaka, såg jag honom stå på vägen och höta åt oss. Hans ena polisong var då borta.

När vi vandrat en stund sa' Manne:

— Gud ske tack och lof, att jag fick klå den usslingen! Jag känner mej nu så lätt om hjärtat, att jag har lust att dansa på vägen.

— Hva' är du då så arg på honom för? sporde jag.

Manne gick tyst en stund.

— Jo, sa' han, om någon gjort dej hälften så mycket ondt, som den där gjort mej, hade du längesedan mördat honom.

— Åj, aj — hva' har han då uträttat mot dej? lät jag.

— Åh, dä' kan kvetta! genmälde Manne och bet ihop tänderna och gnisslade.

Men jag släppte honom inte.

— Tala om det, för du vet väl, att hos mej hvilar det som i grafven! tiggde jag.

— Nå så får gå då! Jo, i min ungdom friade jag till Hilda i Hafrabo. Hon hade tietusen riksdaler kalla pengar och en hel hop lösegendom. Däraf kan du veta, att hon var eftersökt och öfversväm-

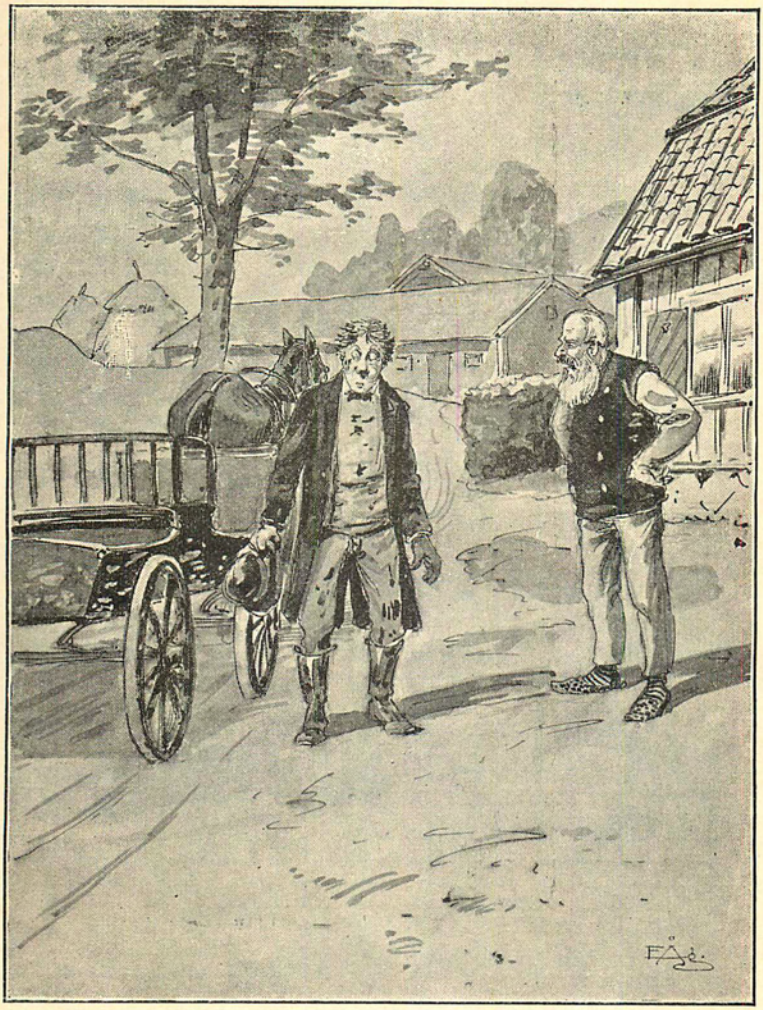

mad af friare från alla håll. Den där oxen, som jag nyss med Guss hjälp slet skägget af och pryglade i diket, friade också till henne. Men ingen hade så go' tumme med henne som jag.

— Nänä, du hade allt ett rysligt flicketöcke i ungdomen, afbröt jag.

— Flecketöcke! Jo, lita på det. Och jag är, gualof, inte helt och hållet förkastader utaf dem än i dag, om jag ska' skräppa själf.

— Nå — fortsatte han — Hilda och jag voro öfverens och hon sa', att far hennes inte skulle ha nå't emot saken, om jag reste dit och talade karlaord med honom.

En lördagskväll drog jag af till Hafrabo. Jag hade ryktat hästen så att han sken och tvättat vagnen och fiffat ut donen det bästa jag kunde.

När jag så kom te' handlarn i Vrå, som ligger en half fjärdingsväg ifrån Hafrabo, band jag hästen vid staketet och gick in i boden för att få ett kvarter vin och en rökcigar, så att jag skulle komma fram som en karl och lukta som en herre.

Precis som jag kom in i boden gick den här Flattingebon och ett par tre hans kamrater ut därifrån. Men jag lade just inte märke till dem. Jag drack vinet och tände tobaksspolen. Men när jag kom ut, voro häst och åkdon hundingen i våld och stodo inte att finna.

— Bevars väl! Då stod du där vackert! lät jag.

— Jo, jag gjorde det. Men jag begrep genast, att Flattingebon hade löst hästen och skrämt af honom.

— Jag sprang vägen tillbaka för att leta upp honom och rätt i rappet träffade jag pojkarne, som jag mött i boddörren.

— Hva' har ni gjort af min skjuts? skrek jag.

Men de blefvo bara ilskna och rusade på mej och klådde mej, så att näsa och mun stodo i blod och jag var glad att få springa tillbaks till handlarns och söka hjälp och skydd.

— Kors, då var du illa ute, Manne!

— Jo, jag var det. Men när jag kom fram till handlingsboden, stod handlarn på gården och lyddes och sa' att han inte kunde begripa, hvad i all världen det var som blaskade och plumsade så svårt nere i sjön, hvilken ligger bredvid, och så bad han mig följa med och titta efter.

Hvad tror du det var? Jo, inte mer och inte mindre än min häst. De hade skrämt ner honom i sjön, — kan en tänka sig värre hedningar? Hästen höll på att drunkna.

— De borde halshuggits för det, inföll jag.

— Åh, det hade varit för lindrigt. Men till slut fingo vi upp djuret och vagnen och jag for fram till Hafrabo.

— Nå, det var ju välsignadt att du kom dit ändå! utbrast jag.

— Jo, det blef så lagom med välsignelsen. När jag kom fram, stod gubben på gården och synade mej och häst och åkdon.

— Jag hör att du kommer hit för att fria, sa' han.

— Jo, det skulle just va' mitt ärende det, svarade jag.

— Vänd då om med detsamma. Den, som kör så att hästen ser ut såsom om han blifvit dragen ur en sjö, och den som välter och skrubbar näsa och syn, så att han ser ut som du nu gör, en så'n vill jag anagga mej inte ha te' måg! skrek gubben.

— Isak i Flattinge har skrämt hästen i sjön för mej; han är inte blöt utå nå'n fortkörning, och 'hva' blo'en beträffar, så har Isak och hans kamrater utgjutit den, för di har klått mej nere vid Vrå, lät jag.

Men gubben bara grinade.

— Och allra minst vill ja' ha någon till måg, som kan ljuga och vrida sig och skylla sin usselhet på andra, såsom du nu gör. — Vänd om på eviga fläcken och titta inte hit en gång till i friareaffärer! dundrade han.

— Ja, så fick jag köra därifrån med skammen. Flattingebon tog Hilda, och jag fick dra vefven. Var han inte värd den stryken han fick? Jo, bå' den och möcke mer därtill. Men jag träffar honom väl flere gånger . . . Eller tycker du inte, att jag bör klå honom när och hvar jag får korn på honom? slöt Manne.

— Jo, det bör du allt hålla uti med! rådde jag.

Budgeten.

De vise gubbarne ute på landsbygden tycka inte mycket om statsverkspropositionen i år, ska' jag tala om för herrarne.

Gubbarne äro arga, och hvar två eller tre dylika komma tillsammans, där dunkas det med näfvar i bord och där öfvas svärjandets stora synd på ett sätt, som just inte vittnar så särdeles vackert om bättringen i landet. Inte allenast för hvarje million utan till och med för hvart femtitusental kronor, som regeringen äskar, svär folket och syndar, så Gu' vet, hvart det skall bära, om regeringen dråsar på med sitt äskande några år till. Den äskar naturligtvis ihjäl vår ekonomi och vårt andliga lif, så att till sist hvarken vår sparsamhet eller våra präster kunna rädda oss, ej heller predikanterna.

Så jag är djupt bekymrad för nationen denna stunden.

Ni skulle bara höra, huru vi gorma och regera ute i orterna. Om själfva ryssen komme in i landet och finge se våra miner och förnimma våra gester och ord, när vi tala om budgeten, skulle han vända om af förfäran och räddhåga och barka öfver till sitt land igen och sätta in oss i sin grekisk-katolska litania samt anropa så många helgon, som blifvit kanoniserade under sju århundraden att slippa se oss.

— — — —

Häromsistens voro vi på boupptecknings efter Malin i Högakull, som med döden aflidit och såsom sterbhusdelägare efterlämnat sin kvarlefvande make, Sven Magnis i Högakull, och med honom i lifstiden sammanaflade nio barn.

Vi sutto där, en skock vittnen, rundt om i stugan på sofflock och grunnade på denna tidens vedermöda, medan Karl Johan i Benestad tronade vid chiffoniersklaffen och hölls med att författa ofvan antydda angress till boupptecknings, hvilket är ett styft och maktpåliggande göra.

Karl Johan stönade och fräste, spottade, funderade och lirkade

med tungan i mungiporna såsom stora skrifvare pläga. Och vi måste hålla oss tysta för att inte förvilla Karl Johan.

Men rätt som vi sutto, råkade Masse i Kvistås, som aldrig kan styra sig, att plötsligen yttra:

— Dä var mej då en helsefyrs attanalning te' budget, som regeringen i år har ledt in i kammaren.

Det behöfdes inte mer. Det var, som om nå'n hade ränt sylar i våra samtliga näsor.

Karl Johan dängde pennan ifrån sig, så att bläcket yrde öfver chiffoniersinnandömet.

— Tvy den dålige för sån't styre, vrålade han. Svenska folket har själf utdömt alla getter såsom skadedjur bå' för skogväxt och annan gröda. Här finns kanske inte en get i hela vårt län. Hvarför skall då regeringen hålla en get och därtill en så hisklig get, att dä inte finns maken te' get i hela lutherska läran. Hva' in i hundan ska' regeringen mä en get, när inte vi, som föda bå kung och regering och hela lannet, hålla getter, utan tvärtom finna dem skadliga? Vore jag riksdagsman, skulle jag, min själ, ränna knifven i strupen på den förbanskade budgeten, om ho! bräkade aldrig så, och inte släppa taget, förrän dä förhärdade getaskrället släppt ifrån sej lifhanken! Talar ja' inte rätt, gubbar? sa' han och slog näfven i klaffen.

— Vesst talar du sant och rätt. Här blir ingen löcka i Sverget, förrän budgeten blir aflifvad. Hva' ska' en mä en så'n get, som inte mjölkar ett dugg utan bara tar och slukar så möcke som finns, bå' brännvin och annat sofvel! instämde vi.

Och vi stego upp och sekunderade, stampade i stuggolfvet, knöto händerna uppåt taket samt ropade med en mun, så argt vi förmådde:

— Åt häcklefjäll mä hela budgeten!

Säkerligen instämmer hela landet i detta rop.

Men det var, som om vårt hojtande och rytande lättat våra sinnen; ty vi satte oss igen och voro lugna en god stund.

Karl Johan vardt upptagen med att införa barnens namn i bouppteckningen. Hvilket var kitsligt, emedan änkemannen inte kunde alla deras namn, ej heller visste han, när de voro födda eller hur många af dem, som voro myndiga.

Dä hör hustrurna till att hålla reda på när ungarna ä' födda. Och efter ho' nu ä' döder och således inte kan va' närvarande, vete Gu' hur vi ska' vända oss! lät Magnis i Högakull och ref sig i skallen.

— För bouppteckningens skull sir det ut som öm dä' vore

förmånligare, om karlarne doge först! inflikade Per i Gölen, som är en s. k. fyllesof.

Mens vi sutto och grunnade öfver, huru vi skulle vända oss med bouppteckningen, hof Masse i Kvintås ånyo upp sin röst:

— Jag har tusentals gånger läst i bladet, att storgubbar pelegrafera immer och badd te' kungen, upplyste Karl Johan.

— Kunde vi inte då åtminstone vrida ihop ett pelegram te' vår riksdagsman och säja honom vår mening om budgeta! fortfor Masse.

Joho, det voro vi med på. Och så bådo vi Karl Johan sätta ihop telegrammet åt oss. Hvaröfver han blef ganska stolt och katig.

— Tösst då, karlar, mens ja' sätter mej till och grunnar ihop pelegrammet! sa' han och förfogade sig till cheffanjersklaffen.

Där bråkade han och skref och strök öfver, svor då och då en liten flänga och svettades värre än om han varit i färd med att slagtröska eller bryta sten.

Men efter en timme eller så fick han det färdigt.

— Lyss nu, gubbar! Töcker ni inte, att vi kan säja så' här?

»Riksdagsman Ville Bengtsson i anre kammaren i Stockholm.»

— Dä är rätt på precken, hojtade vi.

Karl Johan fortfor:

Samlade på boförteckning i Högakull i Fryeleds socken anhålla vi, att hela budgeta med horn och ragg och klöfvar genast afskaffas för evig ti', befallandes dig Gud allsmäktig nådeligen bedrecka vi din skål.

Karl Johan i Benestad,
förrättningsman.

— Passar dä? sporde Karl Johan och såg sig stolt omkring.

— Dä kan inte förbättras! sa vi.

— Men efter han ä' vald på nykterhetsprogrammet, få vi kanske stryka öfver dä där skålbedreckannet! rådde Per i Gölen.

— Dä hörs dä, hur'dan dumbom du ä! I alla kongatelegram, som jag sett, står dä om skåldreckande. Och själfve Ullman i Västerås bedrack en skål häromsistens för statskyrkan i Katrineholm! röt Karl Johan.

— Dä håller streck! Och nu går pelegrafen ostruken och obehindrad te' Ville Bengtsson. Så få vi se, om han inte hjälper budgeta i vall! komderade vi.

Och telegrammet afskickades.

Se'n fördärfvade och kasserade vi alla de föreslagna nya skatterna och stämplarna och gräto till sist öfver landets elände samt saknade allt hopp för framtiden.

Men vi voro svenskar i alla fall. Så snart Magnis hade satt fram kvällsmaten, det vill säga allt, som blifvit öfver från begrafningen, hvilket inte var så illa litet, började vi snart se saker och ting i ett fagrare ljus.

— Dä' går nok härligt igenom för gamla Sverget ändå! hoppades vi och grinade och voro vid stor tröst.

Den kärleken.

Stackars gamla Greta i Uppebo! Det fanns väl knappast någon i hela grannhället, som utstått eller fått gå igenom så mycket som hon i sin da'r.

En vindböjtel hade hon haft till man, en hårdsint och arg karl, som röt åt henne och stampade i golfvet, om maten inte stod till reds och rök på bordet, när han kom in. Och det vet man nog, hur pass trefligt det är att ha sådana karlar i huset. Kom han påstruken hem, som man säger, hände det icke sällan, att han hälsade henne med en spark eller ett slag. Men hon hade alltid tagit det tåligt och undergifvet, ty hon hade älskat honom.

Mången af grannarne hade rådt henne att gå bort ifrån honom och taga sin lille pojk med sig.

— Du behöfver inte gå hos ett så'nt vilddjur; han kan ju rent af fördärfva dig! sa' de åt henne.

Men hon bara log och svarade, att det för henne icke fanns någon glädje annat än hos honom. Hon älskade honom trots allt.

Så kommo vi en afton körandes ner till Uppebo med hans trasiga lik. Den oförvägne och dumdristige hade inte förmåtts att aflägsna sig nog långt vid stensprängningen. Ett lösskjutet block hade susat emot honom och krossat honom bums.

Då var det på vippen med Gretas förnuft. Så hon stirrade på liket med tårlösa ögon! Så hon talade till honom, där han låg, stor och krossad och stel, den nyss så starke och manhaftige, och sådana ord, som stötvis vältrade sig fram öfver de bleka och skälfvande läpparne på den arma Greta. Åh, du kärlek, hvilket outgrundligt, bottenlöst och rytande haf är icke du!

Vi trodde som sagdt alla, att Greta skulle mista förståndet, när vi kommo till Uppebo med karlens lik i spjälhäcken. Det var i våren, precis som nu. Ärlorna hoppade på vägen framför hästen och sipporna nego och logo på dikesrenarne.

Det var midt i vårsolskenet som hösten bröt in öfver Greta. Vi tyckte rent af att det skymnade till.

Men just när Greta hade kastat sig öfver den döde och liksom höll på att kväfvas, kom hennes lille pojk fram och nappade henne i kjolen.

— Väck honom inte, för då blir han arger! sa' den lille.

Så snart hon fick se och höra pojken, blef det bättre med henne. Kanhända kom hon att tänka som så, att hon måste taga sitt förnuft till fånga för den lilles skull och att hon måste lefva lifvet för denne.

Hon lugnade sig till sist och lefde se'n verkligen för sonen sin. All sin kärlek, som var mäktig så oerhördt mycket, öfverflyttade och koncentrerade hon på Anders. Hon släpade och arbetade för honom, vakade och svälte ibland för honom och till honom satte hon allt sitt hopp.

— Hon bara skämmer bort honom. En ska' få si, att ho' inte får annat än sorg och skam af'en! lät folket.

Och det såg verkligen ut som om folket den gången profeterat sant.

Anders blef nog en stor och stark och grann gosse, men han blef omöjlig att styra. Han blef en sådan där gök, som aldrig ville gå under någons kommando, som aldrig ville lyda några befallningar eller rätta sig efter hvad folk sa' honom. Han hade, kantänka, fått för litet stryk i barndomen. Greta hade aldrig nänts att slå honom eller stuka till det stridiga och brutala lynne, som han ärft efter far sin. Hon tyckte rent af att detta klädde pojken och påminte henne om den bortgångne, som hon älskat af hela sin själ, till och med när han misshandlade henne. Kvinnorna äro ju så konstiga och obegripliga bå' invärtes och utvärtes.

Också fick den arma Greta stora bekymmer för sin son.

När han gick i skolan och skulle ha' tukt, slog han igen. Han flög på skolläraren som en liten tiger samt blef ansedd som ett vidunder.

— Han har satan i kroppen och kommer nog till sist på häktelset! menade folket.

När han sedan kom ut att tjäna, bar det genast emot för honom. Så fort husbonden började brumma med honom och komdera honom, blef Anders arg och svarade sturskt. Så gaf det ena ordet det andra och alltid slutade det så, att husbonden fick stryk och Anders fick gå sin väg.

Måntro, det var inte roligt för den stackars fattiga Greta att gång på gång få hem sin son tjänstelös. Och så att höra det tal, som gick om honom och hans fördärfvade natur. Det var det allra värsta.

— Men kan du då aldrig ta' ditt förnuft till fånga? Begriper du inte, att du, som tjänar och har dina fötter under andras bord, får lof att lyda och rätta dig efter hvad den säger, som du äter hos? snyftade hon.

— Stackars mor, nok vet jag att det är så. Men jag lider det inte. Jag kan för mitt lif inte låta köra mej som en oxe. Jag begriper hur sakerna ska' göras och jag vill göra dem på mitt vis, det är hela visan. Jag kan svälta, men tjäna, det kan jag nok inte.

När han inte fick något arbete, blef han bitter och hårdsint som fadern. Den andra ungdomen beundrade honom för hans dristiga och ovanliga fasoner, och så blef han liksom en höfding för socknens vilda sällar. De bjödo på honom, följde och lydde honom och hade honom till sin s. k. redtråd vid sina gillen och i sina slagsmål. Anders gick alltid i spetsen. Men det gamla lugna folket höll honom för ett vilddjur och en skräck.

Gaf han sig längre bort från hemhållet och skaffade sig arbete, drogo sockenborna en suck af lättnad. En och annan tös drog visserligen vid sådana tillfällen andra slags suckar, ty flickorna voro tosiga efter honom. Men han blef aldrig länge borta. Han kunde inte rangera sig någonstädes. Hvart han drog blef han visserligen omtyckt af sina kamrater, men det dröjde aldrig länge, förrän han kom i gruff med förmännen och kastade dem ifrån sig som hösäckar. Och så måste han hem igen.

Så kom han gång på gång allt obändigare och hårdare och mera vild till gamla Greta i Uppebo.

I det längsta hade hon hoppats att lifvet skulle stuka honom och göra honom mjuk och anpassa honom på något ställe, där han kunde stanna och bli som folk. Men slutligen började äfven hon förtvifla. Och så låg hon om nätterna och snyftade och tiggde Gud, att han ville skapa om sinnet på den annars så härlige pojken.

— — —

Under tiden hade lilla Kajsa i Rydhemmet vuxit upp och läst sig fram. De, som inte kände henne, tyckte att hon var en yrhätta, som bara grinade åt allt.

— Hon tror att lifvet inte är annat än en lekstuga! sa' gummorna och spådde att hon skulle törna emot någonstädes.

Söt var hon med sitt burriga hufvud och sina klara ögon och sina mjuka lemmar. Hon var rakt som en liten vessla. Pojkarne älskade henne mycket, men hon bara stollades med dem och hade roligt åt deras jolmiga kärleksförklaringar och slank ifrån dem med ett skratt.

De, som närmare kände henne, sa' emellertid, att det fanns sådana tankar och ord i henne, att det var alldeles obegripligt, och de påstodo, att när hon ibland var allvarlig, kunde hon gå djupare in i sakerna än en präst.

Nå, Anders och Kajsa kommo att titta på hvarandra första gången på nyårsgillet i Blankebo, och Anders kände tvärt något underligt inom sig. Han erfor det så, som om de där ögonen hade velat bedja honom om något och som om de tyckt att det vore synd om honom. Han visste inte hur det var, men han drogs till henne. På samma gång skämdes han likväl för henne och för sig själf också. För första gången kom det för honom, att lifvet skulle vara djädringen så här-

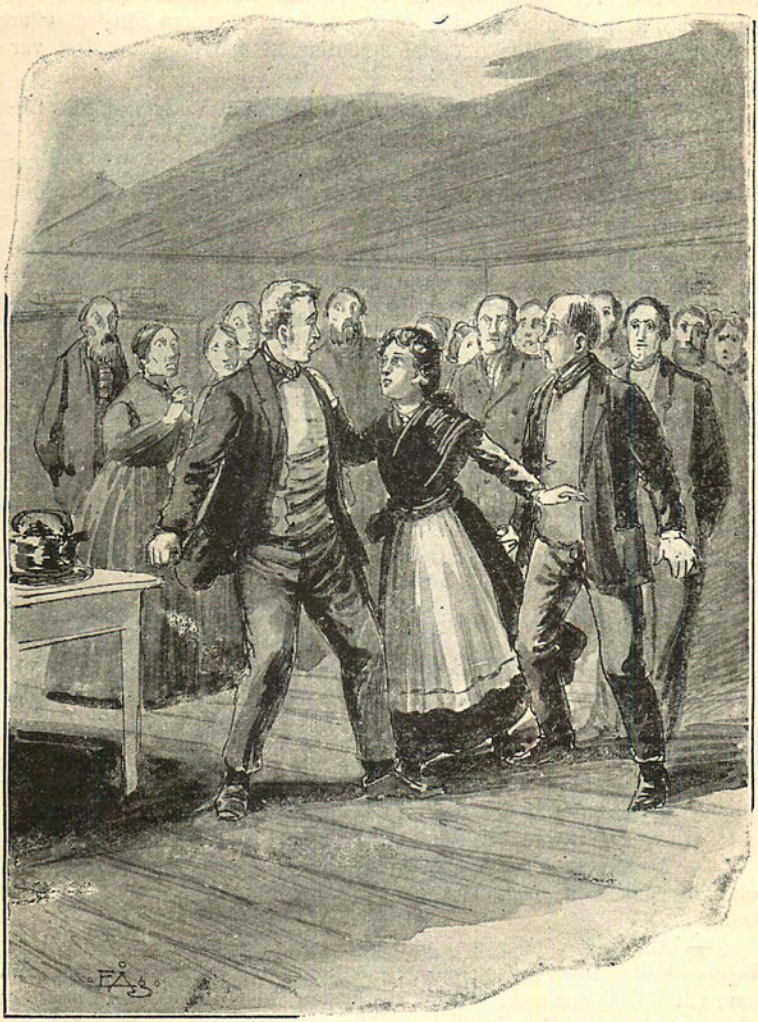

ligt tillsammans med den där lilla burriga hoppetossan. Men hvilken tös i världen skulle väl våga gå jämnsides med honom för alltid?

Så blef där, förstås, ett litet kolifej i Blankebo, när gökarne vankats. Där var nå'n som sa' ett glåpord till Anders och så fick denne fatt i gossen och ville hyfva ut honom genom fönstret efter sitt gamla manér. Men det blef ingenting af den gången. Det var någon, som kom emellan.

— Nix, det får du inte, Anders! Jag ställer mig framför, förstår du. Och lyder du mig, så töcker jag om dej!

Det var Kajsa i Rydhemmet. Men den vilde pojken ville inte ge med sig ändå. Det var ju mot hans natur, kantänka. Då höjde hon sig på tå och hviskade i örat på'n.

— Lyder du mej inte — så, så, ja — töcker jag om dej ändå!

Ser ni, godt folk, det låter underligt, men de orden knäckte Anders för alltid. Det var som hade han fått en elektrisk stöt. Han rent af darrade till och släppte ynglingen, som han velat dänga ut och misshandla. Hans ögon, som nyss glott så hårdt och hvasst, fingo ett blidt och vackert uttryck, och vi kände knappt igen rösten på'n, när han ögonblicket efteråt sa':

— Ja, honom ska' jag inte röra. Men så tar jag dej i hans ställe.

Och så tog han Kajsa om lifvet så vackert och varligt som hade hon varit af silke och glas och gick bort med henne från lekstugan. Kajsa följde med midt för näsan på oss, följde honom precis som hon inte haft någon egen vilja. Och vi bara gapade efter dem och undrade om hon var vettig och huru det skulle sluta.

Hvad de pratade om den kvällen, det vet Gud och stjärnorna.

Men finns det nu en hejdundrande pojk i socknen, så är det Anders i Uppebo, och all världen inser, att det är den illmänskade lilla Kajsebiten i Rydhemmet, som skapat om honom och gjort det med honom, som hvarken lag eller hån eller svält eller förföljelse eller ens moderskärleken förmådde.

Det dröjde nu inte länge, förrän han skapade ett litet vackert hem åt Kajsa och sig, dit de fingo flytta in med sin stora och underliga kärlek, som växte sig större och starkare dag ifrån dag.

— Att du ändå så kvickt förmådde vända dig efter förhållandena och bli spak och medgörlig, du med ditt sinne! sa' jag en dag till Anders.

— Åh, jag vänder mej inte efter folk för deras skull, utan för Kajsas skull. Det roligaste göra som finns, det är att göra det, som hon vill. Och spak och medgörlig är jag inte, dä' ä' löx, annat än i hennes händer. Ser du, hela kodiljen är bara småsaker, fnask och elände. Att älska, så som Kajsa och jag, det är det enda, som är värdt att fästa sig vid. Jag har numera inte tid att bli arg på folk eller slåss med folk eller förarga mej längre. Jag har bara håg och

tid att arbeta för Kajsa och älska henne. Skaffa du dej en så'n, så kan du också bli en bra karl, kanske. Men det finns bara en enda Kajsa i hela världen! jublade han.

Och Kajsa är glad och drillar och dansar och klappar i sina små händer, under hvilka den store Anders är som bomull eller en pepparkaksdeg.

Jojo, godt folk, den kärleken, han är ibland en underbar och en välsignad tillställning.

Grannsämja.

Min granne, Sven Månsson, är den konstigaste kropp som finne i världen, och fast jag bott honom på ett par bösshåll nära i snart fyrtifem års tid, är det stört omöjligt att jag ändå kan lära känna den fördömde räfven. Ty en räf är han, full af illfundighet och hyss och lurilej. Jag har naturligtvis kommit att bli granne med honom för mina många och stora synders skull och på det att jag dagligen skall öfva mig i tålamod. Och det har jag sannerligen fått göra.

En konstig kropp är han. Om han t. ex. lånar bara så litet som en snöskofvel eller en hacka eller en grep eller en selpinne utaf mej, så kommer han tillbaka med'et på sagder minut. Det klickar aldrig och har aldrig klickat under alla åren. Och om han skadat skofveln eller grepen eller någon annan doning, som han fått till låns, så är han ledsen och öfvergifven till dess han fått lämna skälig ersättning.

Men om han åter kommer och lånar femti riksdaler på åtta da'r, så händer aldrig att han kommer igen med pengarne ens samma år. Är inte det underligt?

Och om jag händelsevis kräfver honom, så blir han bara arg och skäller och hatar mig värre än förut.

— Jag kan väl inte stjäla pengar. Eller kanske du tror att jag är gjord utå pengar, efter du skriker, din snålelin! Eller tror du att pengar växa på träd? gormar han och hötar emot mig, precis som han tänkte sig till att leverera mej smörj i ränta. Och när han så till sist efter ett par eller tre års tid betalar igen lånet, så gör han det med en min, som om han gåfve mig beloppet till skänks samt af stor nåd och barmhärtighet, så att jag får tacka och bocka mej och krusa för honom och spendera på'n precis som om han vore min synnerlige välgörare. En sådan granne har jag. Men jag får inte beklaga mig, ty din granne, o, min läsare, är måhända utaf alldeles samma ull och sinne uti lånevägen, kan jag tänka.

Ja, det är ett otyg med grannar. Goda vänner är det inte alldeles omöjligt att stundom träffa på lifvets stig, särdeles om man har det så ställdt, att man kan bjuda och bestå och stiga i borgen. Men trogna grannar, det är löx.

Nåja, är det så att hvar och en ska' en gång få stå till svars för sina handlingar, så får Sven Månsson en het pers att genomgå.

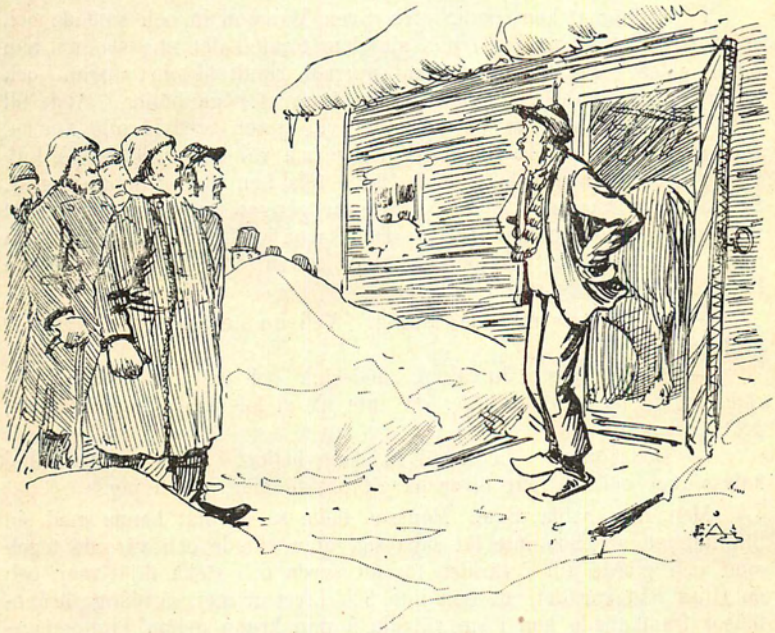

Och det tröstar mig.

År efter år, dag efter dag har han blifvit värre.

Trettondagsafton var där ett stort gille i Östragård, men Måns var inte bjuden dit, hvilket kvalde honom, så att han var arg och försmädad.

Nu vet nog hvar mänska, som var't på kalas och velat ära värdfolket och göra heder åt maten och drycken, att man blir ett grand sjuker dagen efteråt. Och det erkänner jag, att Trettondagen på morgonen var jag i en sådan situation, där jag låg i sängen, att jag liksom tyckte det hela min stuga dansade rundt omkring och att käringen stod på hufvudet vid spisen med träskorna i vädret.

I detsamma kom naturligtvis Sven Månsson in och smilade och spionerade. Där jag låg i min sjukdom föreföll det mig som om han blifvit galen. Jag tyckte att han snurrade rundt liksom stugan och for upp och ner som om han kastats fram af höga böljor. Ända till dess han blef stående på hufvudet vid spisen bredvid min hustru. Där tyckte jag att han stod bå' länge och väl och runkade på hufvudet och tisslade och pustade ända tills han fick gumman i gråt. Sen dansade han ut. Men när han var gången, tog käringen till att värma tegelstenar och tallrikar. Tallrikarna vrok hon öfver bröst och mage på mig, så att skinnet fnurrades och med de heta tegelstenarne bäddade hon kring mig i sängen.

— Ä' du ryss rasande, käring! Vell du steka mej lifslefvandes? vrålade jag.

— Tösst, tösst, du ä' ju dödssjuk och detta ä' ju den enda räddningen för dej. Hjälper dä' inte, få vi lof skicka efter doktorn, grät gumman.

— Dödssjuker? Ja' ä väl så skam heller! Ja' ä' väl bara lite' kalassjuker och dä' går öfver på ett par timmar, mente jag.

Men den sabla Sven Månsson hade så insyltat henne med sin illfundighet att hon inte lät säga sig, utan eldade och värmde tegelsten och gjorde allt i världen för att sveda och steka ihjäl mej, och en Guss nåd var det, att hon inte fick lifvet ur mej, så många brännblåsor framkallade hon i sin välvilja å min kropp denna Trettondagsmorgon.

Men framåt middagstiden blef jag rasande på't och steg upp. Då hade jag inte ett dugg vidare ondt af kalaset och skulle varit precis frisk och återställd, om jag inte varit nästan halfbränd. Sämre var jag i alla fall inte än att jag kunde gå ut och rykta hästen och göra flera andra sysslor, hvilket gjorde mig nästan frisk invärtes. Men i ytterkroppen stack och sved det, som om jag hade haft en hel stack ettermyror innanför kläderna.

När tjänsten var slut i kyrkan, kommo emellertid alla mina känningar hem samt en stor del af dem, som var't med på kalaset.

FAS

— Jess, är du oppe och är krykvist! skreko alla med en mun, när de fingo se mig i stalldörren.

— Ja, hvarför skulle jag inte va' frisker? Ja' har Gualof inga andra invärtes krämpor än lite hufvudvärk och den bättrar sej för hvar menut se'n jag kom ut i lufta, svarade jag.

— Åh, herre Gu', vi geck hit för att säja »ajö» åt dej, efter som det bads i kyrkan för dej i dag! gapade folket.

— Ha bönerna gått för mej?

— Visst ha' di dä'! Sven Månsson hade ju bud med sej ifrå' hustru din, att förbönerna skulle gå. Han sa' att ingen trodde, att du skulle lefva dagen öfver! ropade vännerna och voro alldeles bestörta.

Jag trodde att jag skulle sjunka ner genom stallgolfvet, där jag stod. En sådan evinnerlig skam, att bli bedd för, när man bara var kalassjuk! Så'nt har väl aldrig varit spordt förr i vårt land.

— Vi trodde att du fått slaget, för du åt allt väl hårdt i går, suckade Efraim i Bygget.

— Och drack gjorde du allt mer än hälsosamt var, tillade Gustaf i Mossen.

— Och det ser en nog ibland, att folk bli rörda af slag, när kroppen får i sig mer än den tål vid, utlät sig Sven i Backen. Så vi trodde att det var på utspel med dej, när bönerna gingo från predikstolen. Därför masade vi hit. Gualof, att du har bättrat dej, för du behöfver nok lefva än en tid.

Jag höll på att bli galen, där jag stod, när jag tänkte på att det svinet i granngårn besvärat präst och församling och gycklat med det heliga och gjort mej till ett spektakel och gäck i hela socknen.

Men jag sa' vännerna hur det gått till, hur jag legat och varit ett grand kalassjuk i soluppgången, hur Sven kommit in och inbillat min käring, den sjåtan, att jag låg i själatåget, hur han narrat henne att nära på förbränna min kropp med tallrikar och tegelsten samt hur han se'n för att fullborda sitt bofstreck hissat henne att låta prästen be' för mej i församlingen och önska mej en salig ändalykt, när jag bara var lite' dufven efter det stora kalaset. Jag tänkte att karlarne skulle bli arga och erbjuda sig gå bort och smörja upp Sven åt mej. Men de bara grinade, de syndapaltarne. Och så fick jag lof ge dem bå' middag och kaffe, hvilket kostade mej flere riksdaler, utom besväret och förargelsen.

Jo, en sådan granne har jag. När jag nu kommer ut på kalas och lägger för mej en liten gnista på tallriken, är det tvärt någon som passar på och säger:

— Käre, akta dej för all del, så vi slippa be' för dej nästa helgdag.

— — —

Så en söndag tänkte jag att jag skulle ge Sven för gammal ost

Eftersom vi hade vårt skattemöte följande tisdag, tog jag käppen i näfven och gick bort till honom och sa' att jag behöfde mina pengar som han lånade på tre dar vid midsommartiden.

Han var mol ensam i stugan. Hustru hans var i kyrkan och barn eller tjänstefolk består han sig inte med, den skråen.

Nu var han måntro beskedlig och smilefiner, den uslingen, och ba' om ursäkt för dröjsmålet samt att jag inte skulle va' ond på honom för den sakens skull.

— Dä' ä' ju så välsignadt när grannarna kunna dra' jämt! himlade han sej. Så jag kom mej inte för att dyka på honom med något ordentligt ovett, fast jag, gu'bevars, stack honom med ett och annat karlaord.

— Töfva ett grand mens jag går ut en vändning, så ska' ja' komma in och lämna er pengarna! lät han och snodde i vrårna efter sin tröja eller hvad det kunde vara.

Men det dröjde och dröjde och Sven kom inte in. Då blef jag otålig till sist och tänkte gå ut och titta efter hvad han hade för sig.

När jag skulle gå, var det emellertid löx att jag kunde hitta min nya plyschhätta. Jag letade och letade under och på bord och bänkar, men nå'n hätta fann jag inte och ingen annan hufvudbonad heller stod att finna i stugan.

— Kanske Sven fick på sej henne i misshugg, tänkte jag och gick ut på backen och titlade efter honom. Men hvarken Sven eller hätta syntes till.

Just som jag stod där och koxade ilsk som en bålgeting, fick jag minsann se min nya mössa ligga på taket, och begrep tvärt att det var Sven, som var't framme och gjort mej spektakel igen. Han gör ju aldrig annat. Men den som inte var sen att nappa brandstegen och resa den och kila upp till hättan på taket, det var jag. I ilskan gick det som ett nysande. Och det var väl ilskan, som gjorde att jag inte slant på taket, ty där var halt.

Men just i samma ögonblick som jag fått hättan på hufvudet, brakade stegen ner och nu satt jag där jag satt. I början trodde jag att stegen asat ner af sig själf, men när jag ett par minuter efteråt fick se Sven masa åstad neråt Gunnebohållet, förstod jag att han stått gömd i närheten och rifvit ner stegen, när han väl fått mig på taket.

Må Gu' förlåta mej för hvad jag skrek och svor på min ohyggliga grannes tak den sabbatsdagen.

Jag fick sitta där länge och jag satt där som ett lefvande spektakel, när kyrkfolket slutligen kom och frälsade mej och grinade åt mej och frågade mej hur högt jag egentligen tänkt flyga.

Jojo, den som har en sådan granne som jag stackare, han vet att han är till.

Han fick sin lön.

Ärlighet, ärlighet — si det är något, som vi böra sträfva efter af allt vårt hjärta och all vår håg. Eller tycker ni inte att det börjar gå lite väl långt, gubbar, med lögn och lurilej och bedrägeri och skamsfunder här i lifvet? Jojomän. Vi behöfva bromsa och stoppa och backa och söka köra in på bättre vägar, annars är jag verkligen rädd för att det barkar åt det så kallade häckleſjället med oss lite' till mans. Jöss, så vi krångla och ljuga för hvarandra och spela komedi inför hvarandra och söka draga hvarandra vid nosen och trå och trakta den ene efter den andres gods och pengar, hustru och och åsna, jungfru, oxe och dotter.

Och i det stycket är jag inte ett tecken bättre än de andra, hvadan jag måhända icke kan anses lämplig och skickad att predika sanningskärlek och moral.

Men när här icke är någon annan, som gör det, så nödgas jag knäcka till. För resten har jag bättrat mig och blifvit en annan karl på detta nya sekel. Och om detta än icke vore fallet, så kan ni ju ställa mej inför er såsom ett rysansvärdt och afskräckande exempel. Hufvudsaken är att ni bättrar er. Ty här behöfs sannerligen en reel bättring. Här gå hustrurna och ljuga och stjäla från sina män — sälja hafremjöl och ägg och smör i smyg och ödsla bort hvad de få därför på kaffe och annan lyx och elände. Och vi karlar äro inte alltid sanningsenliga inför våra hustrur. Vi dra' dem allt bra vid näsan ibland och äro otrogna emot dem så ofta vi kunna komma åt'et, hvilket dock, gunås, är bra sällan. Men det är i alla fall ledt af oss att vara sådana, och vi borde verkligen veta lite' mera hut och skämmas för att lura våra hustrur, dem vi ju, om vi lefde efter skriften, i stället skulle älska så att det brakade efter'et.

Och så snåla och giriga vi äro se'n! Bara vi kunna komma åt pengar och andra fördelar, tänka vi inte ett dyft på våra själar och hålla inte för rof att lura våra medvandrare. Tvärtom anse vi oss för ena knipsluga och snillrika bjässar, när vi kunna kugga någon med besked.

Hitta vi något af värde på vägen, där vi åka fram, titta vi oss först omkring lite försiktigt. Och syns då ingen, vips skutta vi fram och hugga det och stoppa ner det i vårt åkdon, utan att se'n lysa upp det hvarken på predikstolen eller i tidningen. — Ja, vi

måntro ena sköna juveler, när vi bli ordentligt granskade och skärskådade. Nu vill jag ha ändring och förbättring i det här öfverhandtagande syndaeländet, och för den skull skall jag taga fram ett exempel på, hur det kan gå den snåle, den oärlige och den girige.

— — —

När det blef påtagligt, att föret inte skulle stå bi rätt länge, ville Sven i Hägnen passa på och köra ner ett lass bräder till sta'n, innan snön gick sin väg. Och så lässte han med omsorg såsom lässas skall. Det vill säga, att Sven plockade de vinda, kvistiga och sämsta bräderna midt in i lasset och bäddade in dem med de raraste han kunde utleta, så att lasset vid ett hastigt ögonkast såg ut att innehålla alldeles ypperligt virke. Det är Svens vanliga knep och medelst detsamma har han lurat mer än en godtrogen stadsbosnickare och likkistmakare.

Hustru hans gör för resten på samma sätt med sitt smör. Ingen kan stjälpa ner grannare smörtrillingar än hon i smörhandlarns stånna. Men inuti bestå de för det mesta af potatismos och annat elände. Ja, en gång hade hon till och med omgifvit en liten halfdöd spädgris med smör och lurat den stora smörtrillingen på en kringresande smörupphandlare, genom hvilken lyckade kupp hon vann stort rykte bland sina grannkvinnor för framstående förståndsgåfvor.

Nå, när Sven gick och knekade jämte sitt brädlass på stadsvägen och grunnade på hur pass mycket han till en början skulle begära för detsamma, fick han höra en jakt, som gick i skogen, och ett skott som smällde uti illmarkerna till höger om vägen.

— Dä' är nok Fällebopojkarne, som tjufskjuta, tänkte han och manade på hästen.

När han så kört en liten bit, varsnade han en räf ligga död vid vägkanten. Sven begrep schäsen tvärt. Jägarne hade skjutit på rofdjuret. Men räfven hade inte dött på planen utan sprungit och först härute gifvit tappt och andats ut.

Sven ref sig i hufvudet och tittade sig omkring åt alla håll och kanter. Men när han hvarken hörde eller såg några karlar, stoppade han hastigt och lustigt in räfven i sin säck och masade åstad igen.

— Den får jag flera riksdaler för hos buntmakarn! log han för sig själf och var så själaglad, att han lofvade sin kropp ett kvarter trallarevatten, när han skulle beta vid Pinutten, där de hålla löndakrog.

Si, uti Pinutten går det så till, att man lägger en 50-öring på en sten vid husgafveln och sätter en tomflaska på pengen samt går sin väg. Smyger man sedan dit efter en tio minuters tid, så är flaskan inte längre tom, men femtioöringen är såsom bortblåst. Ä'ke det liksom ett trolleri? Men jag talar nu om eländet på det att länsmannen må kunna lägga sig på lur och stäfja ofoget.

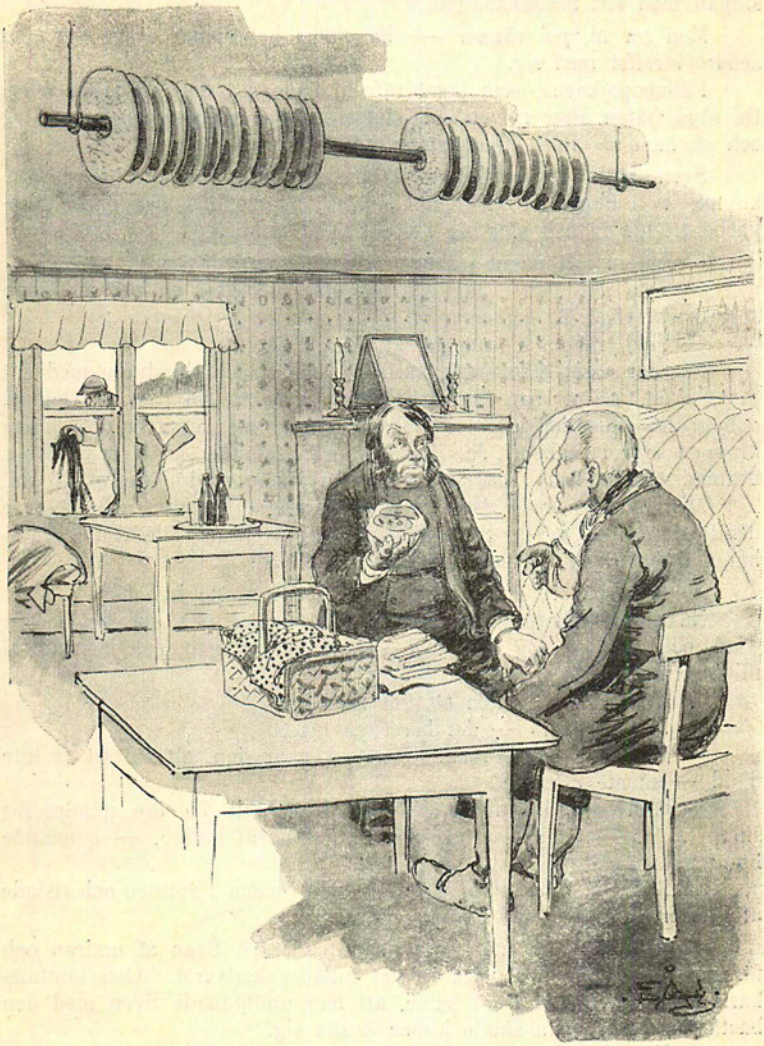

När nu Sven nådde Pinutten, band han hästen och kastade för honom en hösudd. Därpå gick han bort och gjorde den vedertagna manövern med femtioöringen och flaskan samt drog sig sedan in i stugan med sitt matsäckaknyte.

Men ser ni, go' vänner — alla dåliga handlingar draga förr eller senare straffet med sig.

Fällebopojkarne, som jagat räfven, hade fått korn på Svens knep. De sågo fjäten efter räfven och platsen, där han legat och Svens steg och så hade de följt efter gubben till Pinutten.

Sven höll just på att med tänderna lösa upp knuten på matknytet, ty i fingrarna var han krumsen, förstås, när den ene af pojkarne trädde in och slog sig i språk med gubben.

— Ha ni fått något i skogen i dag? sporde Sven.

— Inte ett ben! Jag slängde ett skott efter en räf, men han sprang sin väg! lät pojken.

— Jojo, räfven ä' inte go' att lura.

På det viset resonerade karlarne, och pojken hindrade med sitt prat Sven, så att han inte fick tillfälle titta till sin flaska. Och på den grund hade den andre Fällebopojken tid att flå räfven och stoppa kroppen åter i säcken. Ja, han fick också stunder att byta ut Svens brännvinsfyllda flaska på stenen mot en annan med gödselvatten uti.

Men omsider hade Sven betat länge nog i Pinutten, och jägarne uträttat hvad de ville. Så skildes de och Sven knekade af mot stadshållet med räfven i påsen och flaskan i fickan.

— Hon blir rolig att ha på hemvägen! myste han för sig själf.

Nå bräderna var han karl att vända af och fick bra betalt. Glad och belåten tog han se'n säcken på ryggen och larfvade af till buntmakarn.

— Vell herren handla ett fint räfskinn.

— Ja, gubevars — det beror på priset.

— Vi bli nok öfverens! Men saken är den, att räfven är inte flådd — mente Sven.

— Det gör ingenting. Ni får i så fall 75 öre mindre för skinnet, för det tar garfvarn för han dra'r af huden, — genmälde buntmakarn.

Så löste då Sven upp påsen, fattade honom i bottnen och ristade ut räfven på golfvet inför buntmakarn.

Ögonen höllo på att krypa ur hufvudet på Sven af undran och förskräckelse, när han fick se det hudlösa kadavret. Och buntmakarn blef så besatt i sitt sinne, att han undfägnade Sven med den bastantaste örfil man skulle kunna önska sig.

— Vet du då ingen lefvandes hut, din usle bondkanin? skrek han och drämde ytterligare till Sven med sin stora aln.

— Jesses, skona mitt lif! Jag rår inte! Dåliga mänsker ha

flått honom mig ovetandes! bölade Sven och stoppade kadavret tillbaka i påsen och sprang, kraftigt påskyndad af buntmakarens fot.

Tagen nu en varning af detta i alle, som hitten och plocken upp andras egendom på vägarna.

Men när Sven lugnat sig en vändning, tog han till att fundera öfver sin ställning. Och då han funderat en stund, fann han ut, att skära hufvudet och en del af benen af räfven och söka sälja det öfriga såsom en lammkropp till korfmakarn i sta'n.

Men det blef inte galet förr än då. »Charkutisören» var ingen vanlig dumbom. Först pryglade han Sven en stund och se'n skickade han efter hälsopolisen, som blef alldeles besatt, när han förnam Svens tilltag. Där blef bums stämning af naturligtvis, så att det var inte underligt, att gubben såg ohyggligt förkrossad ut, när han omsider drog ut af stadenom.

— Nu ryker alla bräapengarne och mer därtill bara till plikten! grät han för sig själf, där han satt på framkälken och asade undan tårarne med bälgvanten.

— Hå, hojojo! Nu får ja' allt ta' fram mi lella flaska och si om inte ho' kan trösta mej. Och så drog han fram flaskan med det afskyvärda vattnet och satte henne till sina darrande läppar.

Dock icke ens flaskans tröst blef honom beskärd. Sven är ingen vimmelmagad person, det veta alla, men ett sådant fräsande och spottande och svärjande, som han nu anställde på vägen, det låter sig icke beskrifva. Led han inte i alla fall det hans lustar och gärningar värda voro? Jojomän, hvad han det gjorde. Och det värsta återstod ännu. Jag önskar och beder, att himlen ville förskona oss lite' till mans ifrån en sådan kvällsmat, som den Sven i Hägnen fick af sin käring, då han kom hem i solagången och hade omtalat dagens händelser för henne.

Måtte så till sist denna händelse mana oss alla landtgubbar att iakttaga lite' mera ärlighet och rättfärdighet i såväl handel som vandel härute.

Annonsering på milstolpar.

Den berättelse, som härmed lägges under allmänhetens ögon, innehåller betänkliga saker, och den är isynnerhet ägnad att göra landets tidningsredaktörer sorgsna och besatta. Till grund för denna häfdateckning ligger en fejd, som utkämpas mellan tvenne sockenhandlare samt i allmänhet all den människohjärtats styggelse och illfundighet, som kommer till synes vid konkurrens mellan stora köpmän.

Det är stor synd om handlare, ty det är många gånger si och så med deras moral, och de bli sällan i tillfälle att få den reparerad genom att komma in uti kyrkoråd, hvilket är det förnämsta medel att förhjälpa folk till en kristlig syn på tingen.

Tror ni kanske, att jag varit den karl jag är, med afseende på rättrådighet, teologi och så kallad moralfyllesofi, äss jag inte hade kommit med i kyrkorådet? Nej då!

Ni kan inte tänka er, hvilka nyttiga lärdomar, man får insupa under sitt kyrkorådsledamotskap. Jag glömmer aldrig och har under hela min lifstid nytta af hvad jag fick inhämta bara under en enda afton, då vi voro hopkallade för att varna och skrifta Klas och Kajsa i Fästampen för att de börjat lefva i ett äktenskap så, att det var en stor socknaskam.

De babblade först bägge två på en gång i munnen på hvarandra, hvilken som värst var, och sköto skulden den ene på den andre.

— Jag har med mina egna lekamliga ögon sett honom kössa granngår'spigan flerfaldiga gånger precis midt på munnen! väsnades Kajsa.

— Nä, du så' i syne den gången! Men att du klöser mej och rifs och bits, dä kan kyrkorådet se i mitt ansikte å på min kropp, äss ja flänger utå me' kläderna! gormade Klas.

Då suckade kyrkoherden och sa till både dem och oss, att man vid alla tvister ska' sätta sig in uti sin vederdelomans kläder och ställning och stad och ställe, så finge man en annan syn på tingen.

— Hva' skulle du, Kajsa — fortfor han — till exempel säja och göra, om Klas klöste och hudflängde dej?

— Dä tordes han inte, utan då jag låge i min dö'e sömn. Men gjorde han'et, så ginge ja' ifrå' honom på fläcken, murrade hon.

— Och om du, Klas, finge se Kajsa kyssa granngårdsdrängen, hur skulle du känna det?

— Hm, dä vore väl drängastackarn, som finge känna, att dä inte vore nå'n gästabudsmat, tandalöser och kallappad som hon är. Men opasserligt vore dä i alla fall, lät Klas.

Men dessa af kyrkoherden framställda och tillämpade exempel gjorde emellertid, att kontrahenterna hädanefter togo sig för att sätta sig in uti hvarandras ställningar och lefva bättre i äktenskapet. Och det bet på oss kyrkorådsledamöter också.

Ty hvar gång jag sedan dess kommit sent och oredig hem om nätterna »från sammanträden och stämmor» och min Kajsa tagit fram kvastskaftet eller besmanen, har jag förhållit mig saktmodigt och slaktoffermässigt och satt mig in i hennes upprörda situation samt betänkt, att om jag varit hon och hon varit jag, som kommit hem nattetid pirum, slankig, led och snusig, så hade det vankats smörj från min sida, förstås.

(Gu' vet, om jag inte vridit ihop den här satsen ett grand konstigt och oklart. Men ni förstår nog andemeningen.)

Ja, sådana karlar blir det utaf kyrkorådsledamöter. Men alla kunna ju ej väljas till sådant, och därför är världen sådan hon är.

Se bara på våra handlare. Deras yrke och ställning gör dem ju blott föga skickade att väljas in uti kyrkorådet, och därför få de sällan någon prima visdom i sig utan antingen sekunda sådan eller alls ingen. De få aldrig lära sig att kärleksfullt sätta sig in den ene i den andres ställning, hvadan deras inbördes strider sällan sluta med försoning såsom Kajsas och Klas strid, utan de fortsätta att jaga hvarandra ända till konkurs, till sorg för deras fordringsägare men till hugnad för de karlar, som lagen titulerar för »gode» män. Hvar deras »godhet» sitter, det kan väl i alla fall inte ens utrönas med sådana där röntgenstrålar.

— — — —

Och nu hålla våra handlare på att jaga hvarandra bums ut i det stora fördärfvet. Länge hade vi endast en handlare, den gamle syndaren i Leråsa, full af svek och ovanligt väl sorterad af falska varor. Han köpte bara ett enda slags kaffe, det sämsta och billigaste som fanns. Så hade han en käring, som ideligen satt och sorterade detta kaffe i två afdelningar. De fulaste bönorna sålde han som en kronas kaffe, för de bättre tog han en och sjuttifem, för det var det finaste och primprimaste som fanns i handeln, lät han.

Lite' småsten vrok han alltid också i'et, förstås.

Men värst lurade han oss med en hop medikamenter, såsom flunsadroppar och giktsalfva och tanddroppar. Allt det där kokade han ihop själf och sålde till högt pris.

— Ni ska' förstå — bedyrade han — att resäftet, som ja' köpt utå' en doktor i Arabien, kostade mej tusentals kronor, å förresten ä' alla mina medikamenter utå' de finaste och verksammaste lektyrer, som inte ens fås på apotek utan måste införskrifvas från utlandet!

Handeln gick duktigt i Leråsa, ty vi ha långt te' sta'n, och hvem hundingen har tid att resa dit bara för lite speceriers och kaffe, sill och droppars skull.

Handlaren började rikna till bara för sina många knep och karlen tog till att regera som en liten kurfurste eller påfve här i socknen. Men det är då en sanning, som ni borde lägga på minnet lite' hvar, att det, som med orätt fås, med sorg förgås.

Handlarn i Leråsa fick slutligen inte vara ensam om komersen; hur han krånglade och bråkade för att mota honom, kom det slutligen en annan handlare hit. Han slog sig ned i Vipparp och knäckte till att konkurrera med Leråsapatronen.

Vi läste annonserna, och efter det stod tryckt i en tidning, trodde vi och flyttade öfver vår handel te' Vipparp.

Vipparparen tog all handeln.

Då blef Leråsapatronen vild och galen och jämväl rysligt bedröfvad i sin ande.

Och så rådde honom girighetens ande en dag, att han skulle annonsera, men icke i tidningen utan på milstolparne och vägamärkena i orten. Det skulle bli billigare, tänkte han.

Vipparpahandlarn lät emellertid nattetid borttaga konkurrentplakaterna från milstolparne och vägamärkena, så att mannen i Leråsa slutligen fick hålla en hel stab med folk för att klistra upp nya annonser och vakta dem.

Det blef dyrt för dem bägge, för den ene att anbringa annonserna och för den andre att rifva ner dem. De pinade rent af ut hvarandra och ingen vet, hur det gått, om inte den vällofliga vägstyrelsen kommit emellan.

En dag kom nämligen landshöfdingen åkande, och då han vid ett vägskäl skulle se, hvart det bar, fick han till sin fasa läsa på vägvisaren:

— Gå till Leråsa, där handlar du billigast. Stor nedsättning på botemedel, såsom gekt, tandvärk m. fl. sjukdomar.

Landshöfdingen blef rasande och skref till vägstyrelsen i ämnet, och styrelsen måste ihop för att öfverväga, om annonsering på milstolpar och vägmärken vore tillåten och lagenlig.

Vägstyrelsen hade sjutton sammanträden och kunde inte komma till något resultat eller knäcka denna kasus. Inte kunde styrelsen heller rådfråga den, som skrifvit väglagen i ämnet, ty den mannen är död och begrafven. Han skämdes ihjäl. Men hans minne lefver gunås. Han hade tydligen inte varit med i något kyrkoråd.

Slutligen blef vägstyrelsen rasande, så att den gick corpore ner till Leråsa och klådde upp karlen, som åsamkat styrelsen detta hufvudbry, och hotade honom med halshuggning, om han vidare dristade använda vägmärken till annonstaflor.

Så står saken nu. Leråsakarlen har sagt, att han ska' spika upp annonser på alla stenar och träd vid hvarenda gångstig i socknen. Han ruinerar sig naturligtvis. Och den andre, som måste hålla folk, som förstöra annonserna, utarmar sig också. Det är tydligt.

Här ser man tydligt, huru två människor gå sin undergång till mötes på grund af en annonsering, som är emot naturen, och därför att de inte satt sig in den ene i den andres ställning eller unna hvarandra lefva.

Men bara det, att mänskor söka spekulera ut att annonsera annorledes än i tidningarna är ett så förskräckligt bevis på den allmänna moralens djupa förfall, att hvarje tidningsredaktör måste känna sig pinsamt berörd samt blifva besatt och sorgsen, då han förnimmer det.

Linus i Fänestad.

Om ni ha hört ett riktigt bra hackelseverk skära snabbt och hvasst och immer och immer utan pauser, så kan ni nära på göra er en liten föreställning om hur Britta i Lungemosa gick an, när hon grälade på sina styfdöttrar och Danjel, sin herre och mästare.

Det var inte tu tal att inte Britta var både en ordnings- och arbetsmänniska. Men, Herre Gu', man kan väl både arbeta och bruka ordning utan att man behöfver fräsa och bita kring sig för det!

Dummare är jag dess bättre inte än att jag vet, att »det är en dålig yxa, som det inte är något bett uti». Men det ska' va' en gräns för allt, brukade Johannes på Moen säga.

Och Britta i Lungemosa satte inte nå'n gräns för sitt bullrande och sitt gnatande.

Förkäxad blef gubben och förkäxad vardt Mina, som var Danjels dotter från hans första gifte. Gång på gång ville hon ge sig ut i bygden att tjäna och far hennes understödde henne i det stycket. Men Britta satte alltid p för'et. Hon behöfde henne kan tänka att köra med där hemma och att käxa på. Annars hade Britta kreverat, förstås.

Så snart det därför blef fråga om, att Mina skulle ut, blef Britta rakt toseter och klämde i:

— Jo, dä' kan jag tro, att I vell, att ja' ska' släpa ihjäl mej tvärt utan hjälpe, för Danjel gör då inte ett tecken så långt året är annat än äter och sofver och suckar och snusar och grinar illa och skäller i ett evinnerligt skällande. Och ingenting duger du te' heller, din slankelin, annat än va' ilaker och räkna ut, hur du ska' få en annan att släpa ut sej för din skull. Du tog nok lifvet af din första kvenna, och nu vell du ta knäcken på mej. Du vell ha flecka ut ur huset för att du se'n ska' få husera mä' mej och plåga mej som du vell utan vettne, din bof! Eller ä' inte dä' meninga?

— Talar ja' synn och ska' ja' tiga? säger du. Nä', tack ska' du ha. Ja' behöfver inte tiga för en så'n där gammal luring som du ä', och inte behöfver ja' finhyfla mina ord te' en så'n där gammal evinnerlig stöt som du ä', för dä' ä' du, så mycke' som du vet dä'. Och inte behöfver ja' tala nå't evangelium te' ett så'nt kreatur, som du ä', Danjel! Och flicka stannar hemma och hjälper mej, förstår du! Huru dant skulle dä' gå, om hon komme ut bland en hop karlar i denna ussla värld? Nä, ho' behöfver allt stå under uppsikt än en långlig tid!

Går ho' här och tynar och less? säger du. Åh, dä' ä' inte farligt. Tror du ja' inte vet hva' dä' ä' för sjuka som sätter åt henne? A' dä' lungehosta eller bleksot, säjer du? Asch, din evige stock! Nä', dä' ä' karlagalenskap. Titta på henne! Si hur ögena stå i hösen på henne. Men dä' ä' i alla fall synd om henne, för ho' har inte bättre att bräs på. Ho' har ditt syndia blo i sej och mor hennes var allt ett grant mönster ho' också!... Ska' ja' veta hut och skämmas, säjer du? Nä, tack s'a du ha! Tror du att jag skäms för en tocken uslinge som du, för en usling ä' du, vet du dä'!...

Ja, på det viset gick Britta på. Hon kunde hålla i och tala ex tempore i timvis.

Tänk hvilken predikant det skulle blifvit af henne, om hon varit skapad till karl! Särdeles i denna tid, då folk inte sätter värde på några förberedda tal, utan löper efter sådana, som hvälfva ur sig hvad som kommer för dem.

Var det nu så underligt att både Danjel och Mina blefvo förkäxade? Nej, det var inte underligt. Det var naturligt.

Hände det någon gång att en friare kom till Lungemosa, och det inträffade ett par gånger, ty Mina var en snygg och rar tös, blef Britta alldeles befängd och drabbade på den stackars friaren, så att han nog aldrig glömde det.

Johans pojk i Johanslund kom dit en gång i det ärendet. Han kom i solakvällen, och Britta stod just och rörde till paltsmet vid spisen, ty de hade slaktat den dagen i Lungemosa.

Nå, pojken satt först en stund och koxade och vred hättan emellan näfvarne och visste knappt om han skulle komma sig för med ärendet. Det är minsann inte så lätt att fria som folk tror. Men omsider slapp det ur honom, och så bad han Danjel om besked.

Men det var Britta som gaf honom besked och ett som var både reelt och klart ändå.

Innan Danjel hann öppna sin mun, släppte käringen åstad sitt skälleverk, så att det snurrade efter't.

— Jaså, du kommer hit nu se'n du friat och blett förkastader i hela den andra världen förut, din linhårige gröthöfvel! Hvem tror du vill ha' dej? Här finns inte en so i hela riket, som inte ä' tusen sinom tusende och hundra femti gånger för go' te' å bli svärmor åt en sådan tosse och basse som du ä', vet du dä'! Om jag så hade en meljon styfdöttrar, så skulle du inte få ett ben af dem, din långbente räkel där. Pallra du dej hem och tvätta dej och be' mor din snyta dej mä' ett kvastaskaft, dä' passar bäst för så'na där sillamjölkar, som du är. Här har du friat från dej, så möcke du vet dä'!

Och så slängde hon en skopa tunt paltsmet i hufvudet på Johans son i Johanslund, så att ögon och mun och näsa klentes igen på'n och pojken såg ut som om en bomb eller granat kreverat i ansiktet på'n.

Han sprang, förstås, sin väg. Hvad som händt honom blef spridt och se'n trängdes där, gunås, inte på länge några friare i Lungemosa dörrar. Och underligt var inte det. Till och med jag, som just inte bäfvar tillbaka hvarken för käringar eller frierier, skulle nog betänkt mig ett par gånger, innan jag valt Lungemosa-vägen till min friarestig.

Men vi ha alla en nådig försyn, som hjälper oss till rätta, när det blir för trist och för svårt här i världen. Det fick också Mina bevis på, just när hon började misströsta.

Då kom nämligen Linus i Fänestad och trädde upp på valplatsen. Hur Mina och han träffades, det kan inte precis behöfva höra till den här pjäsen.

Men träffades gjorde de och tyckte om hvarandra gjorde de också så att det sjöng i dem.

Linus bodde i förstukammaren hemma hos far sin och arbetade lite' hvarstans. Arbete tryter inte nu för tiden för den som vill göra något, och betalningen är som en hvar vet inte oäfven. Linus stod sig därför som en karl. Alla ville gärna anlita honom, för han var en rapp och stark pojk och en glad och lustig ture, så att där hvilade inga ledsamheter där han var med, hvarken när det var fråga om arbete eller nöje. Men så tyckte Linus omsider, att det började bli söckent i hans kammare och att det skulle vara så roligt och godt och förmånligt att ha' en mänska, som såge hans gamla föräldrar till godo, när han var borta om dagarne, och som pysslade om honom själf, när han kom hem om kvällarne och var svulten och trötter efter dagsverket.

Till allt det där ansåg han ingen på hela jorden lämpligare än Mina i Lungemosa, och hon å sin sida ville lika gärna till förstukammaren i Fänestad som till Himla, den stackars lilla förkäxade synderskan.

— Men det är aldrig värdt att du sätter dä' i fråga. Mor skulle bara öfverösa dej med ovett och försmädelser, suckade hon.

— Åh, hundingen heller! Jag ska' ta' dej midt för näsan på henne! lät Linus och log.

Så kom han då dit ner till Lungemosa en lördagskväll och satte sig till att fria och fråga om han kunde få Mina.

— Hva' ska' du ha henne till? fräste Britta.

— Te' hustru! Och den som fått sin lärdom af er, moster, den blir nog den likaste hustru som står till att få, smilade den filuren. Britta blef tvärt vänligare.

— Men hva' ska' du fö' henne med?

— Mä' mat och kaffe och dopp! sa' Linus. Och den som lärt sej laga mat af er, moster lella, den kan nok vända till bitarne så att de smaka på folkavis, så säjer di i hela sockna. För I ä' hållen för den bästa matmora i hela pastoratet, dä' säjer bå' höga och låga.

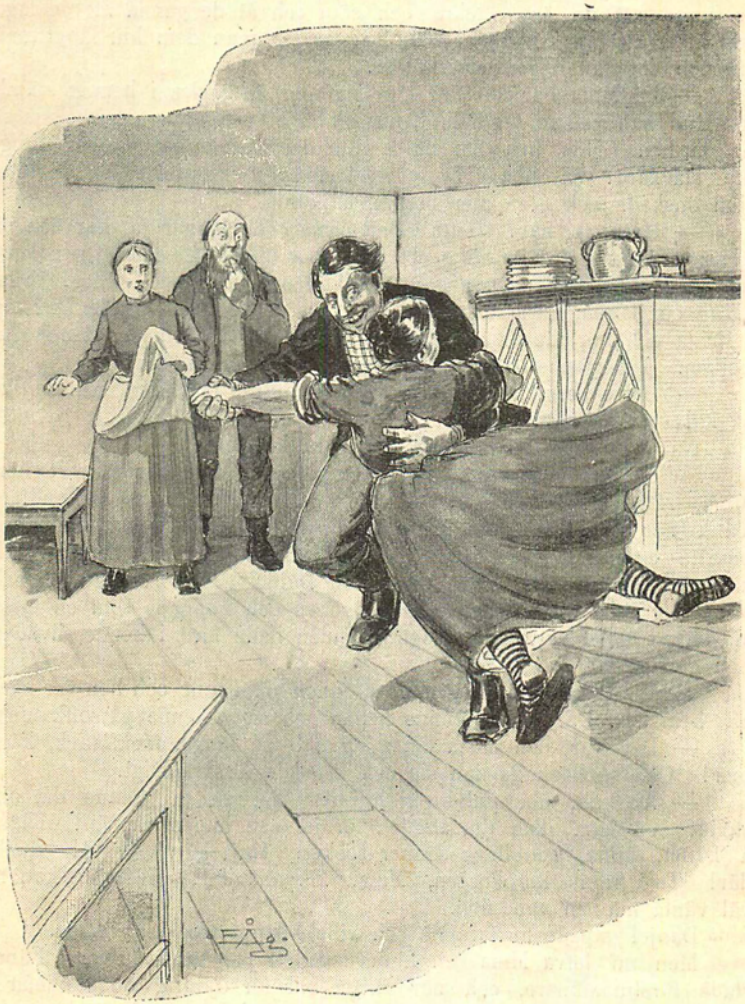

Britta kom sig inte för att skälla. I stället såg hon belåten ut och satte kokarn intill värmen på spisen och bröstade sig och snörpte på munnen.

Ser ni gubbar, bara man skräpper med kvinnfolk och säger åt de unga att de äro vackra och söta och åt de gamla att de laga god mat och äro dråpliga i sina hus, så får man dem hur långt man vill och lite' längre, om det kniper.

— Ja, Mina har allt fått lära sig mer än andra i hennes stånd, för Gud han vet, att jag hållit henne till bå' ett och annat och inte sparat på lärdom. Men hva' har du å gifta dej på, du har väl ingenting, din stackare? sa' hon. Ty ge med sig så tvärt, det ville hon inte. Hon önskade nok höra mer beröm, kantänka.

— Hva' ja' har? Titta så'na armar och läggar ja' har och så har jag inte mindre än säng och soffa och cheffanjer och ett rundbord och sex stolar och sjutton gräslökastånd och ett gladt humör! Ska' vi gå en polska, kära mor, orerade Linus. Och så nappade han tag i Britta och började dansa polka på golfvet med käringen, den stollapojken. I början stretade Britta emot. Men så sa' han:

— Herre Jess, här finns knappt en sjutton års flicka, som dansar så lätt som ni, mor Britta!

När han sagt det, började hon sprattla med.

— Si, hon går precis som en ung brud. Där blir du allt efter, Mina, rätt så tös du är! — Si här Danjel, så'na skutt hon tar! Tänk när hon var i sin gröna ungdom, hva' alla pojkar skulle va' besatta efter henne. Hej! Och så trallade han och dansade och käringen hoppade på strumpfötena och Danjel gapade och gapade och Mina log och Britta krängde med ögonen och hoppade som en tossa allt hvad galet var. Men högfärdsanden hade farit i henne, hvadan hon gnodde på.

Till slut hängde tungan ur munnen på henne och hon var nära att kväfvas. Då släppte Linus henne och satte henne på soffkanten.

— Det var den bästa dans jag gått på länge, tack, tack, kära mor! Och så bockade han sig och krusade förskräckligt.

— Åh, åh, åh, puh-hu-uj huj-uj! Nå, så ta' henne då, din stolle! Välsigna dom du, Danjel, för ja' kan inte andas än! Klara å kaffet, Mina, och hogg sönner socker. Huj — uj — uj! Stolle där! Ta' fram skorpkorgen, Mina. Skynna dej! Kössanet kan ni väl vänta mä' en vändning.

Danjel gapade fortfarande och ville knappt tro sina sinnen.

Men nu lefva Mina och Linus som ett par turturdufvor i Fänestads förstukammare, och när Britta blir för djädrig vid gamlefar i Lungemosa, så går Linus ner och dansar med henne så att det snarkar i stugan.

— Dä' fördelar ettret i henne! säger Danjel.

När högmodet växer.

Det förnimmes en och annan gång, som om ur vår svenska jord i midnattsstunder ginge klagande suckar genom aflöfvade lundar. Det tyckes, som om hon sörjde öfver något och våndades af smärta, som om hon rent af börjat finna sig ensam och ledas vid.

Kanske gör hon så och har skäl därtill. Ty si, hennes söner fly henne samt hålla sig för goda att gifva henne den rykt och ans, som hon tarfvar. Och dock har hon sällan varit sen att belöna de sonliga omsorgerna, som ägnats henne.

Långt framme i slutet af oktober kan man ibland få se långa rader af hafreskylar stå liksom bortglömda utåt fälten, och frosten breder sin isiga och hårda skorpa öfver obärgade potatisskördar.

Under och efter andtiderna synes det bäst, huru det fattas armar som skörda och bärga, och hemmansägarne och deras hustrur, hvilka icke kunna få sig en dräng och en piga med mindre än att de gifva nästan hela intäkten af grödan i lön, hålla på att digna af släp och arbete sent och tida.

Deras egna söner och döttrar hafva dragit bort med nejdens öfriga ungdom, antingen till Amerika eller in till städerna. Fabrikanterna, den fjärran Västern och landthandelsidkarne hafva sugit till sig sönerna. Och döttrarna äro vordna syfröknar.

Därför stå hafreskylarne ännu ute, hvita af oktoberfrosten, därför ligger potatisen ännu i fårorna och längtar efter källarvärmen, därför suckar vår gamla jord så tungt och smärtfullt i midnattstunder, och därför se våra småbönder så utmärglade och så utarbetade ut.

De hafva en allt för lång arbetsdag. Men öfver dem sträcka Stockholmsherrarna, hvilka eljest upphäfva sig till alla arbetande bröders målsmän och förmyndare och hjälpare, icke ut sina faderliga händer annat än till deras skadegörelse.

Ja, det är gunås så, att jorden vill snart ingen människa lägga hand vid, och det ser ut, som om man rätt i rappet började vämjas vi de gamla hederliga yrkena också.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Oskar Blåsjö och Kalle Barkström voro svågrar och bodde på hvar sin sida om ån.

Blåsjö var en färgare, och det var godt och bra att ha honom till hands för att stampa och färga våra vadmal och klännings-

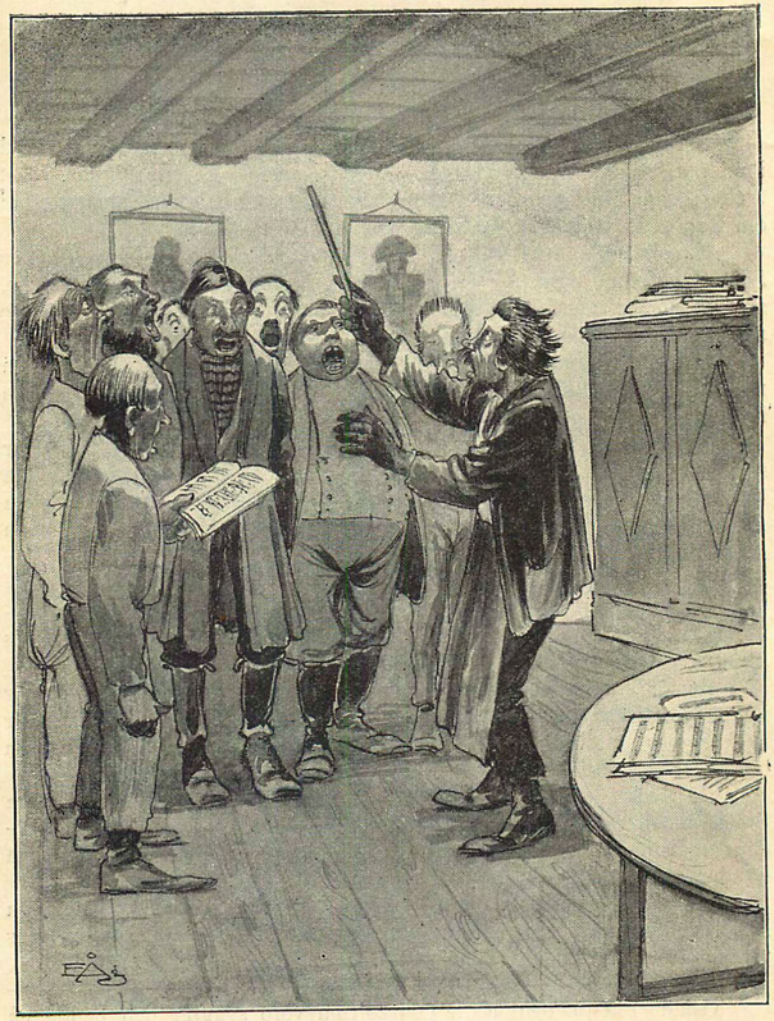

tyg. Barkström var garfvare samt redde våra hudar och skinn på folkavis.

Båd färgarn och garfvarn stodo sig bra och voro till stort gagn och nytta hvar på sitt sätt en långlig tid inom flere kyrksocknar härute.

Och gudfruktiga voro de äfven. Ja, de ledde slutligen så att säga den religiösa rörelsen härute, och de höllos för att hafva större ljus i skriften än inte blott prästen utan till och med själfvaste biskopen i stiftet.

Det dröjde inte heller länge, förr än de blefvo så pass fullkomliga, att de inte kunde gå till kyrka och skrift ibland de andra fattiga syndarna i socknarna, utan de bildade sig en egen förening af utsökta heliga.

I den föreningen blef färgarn korad till sånganförare. Då tyckte han, att det var försmädligt att stå midt i sångkören och på »mötena» och vifta taktpinnen med en blåfärgad näfve.

Fördenskull började han skämmas vid sitt yrke och fann det lämpligare och finare att förvandla färgboden till en handelsbod. Och så vardt han småningom en handelspatron. Härigenom tvungos vi, hvilka inte längre hade någon, som redde våra vadmal, att köpa och slita sköra schoddyvaror i stället för de starka tyg, våra fruntimmer förut kunnat ställa ihop åt oss under vinterkvällarne. Det var skada och förlust för oss, men det kunde inte hjälpas.

Så hände det en dag, att den store handlaren, för att vara riktigt sorterad i allt, tog hem ett parti färdiggjorda skodon. De voro granna att se uppå och inte så värst dyra heller, hvadan de gingo åt som smör, fastän de inte voro så särdeles starka att slita.

Men öfver den manövern blef den fromme garfvaren alldeles ursinnig. De bägge heliga svågrarne drabbade ihop, och där kastades ord dem emellan, hvilka inte voro så öfver sig kristliga eller kärleksfulla. Ty när det blir frågan om pengar och konkurrens, får vår Herre gunås hålla till godo med att sitta emellan och bli' glömd.

— Ja' ska', min själ, allt bota dej för stöflarne, din fähund, och barka huden åt dig, din skrymtare och högfärdsande! röt garfvaren.

— Dra' du åt helsefyr mä' dej! Vi lefva i ett fritt land, vet du dä', du bölande tjur i Basan! Ja' har rättighet att sälja hva' ja' vell! Gack ur min åsyn, ty du är en affälling, du har fallit ur nåden, din förbanskade girigbuk, och i sångföreningen kommer du inte att sjunga bas fler gånger! genmälde f. d. färgaren och dref ut svåger sin.

Men åtta dagar därefter hade garfvaren tagit hem två vagnslaster mjöl ifrån Motala och knäckte till att sälja det 1 krona billigare pr säck än svågern.

När färgaren förnam detta, förvandlade han sin hy och satte sitt mjölpris 50 öre under garfvarns.

Då tog denne hem kaffe och sill och salt och socker samt höll sig i pris stadigt under sin trosförvant.

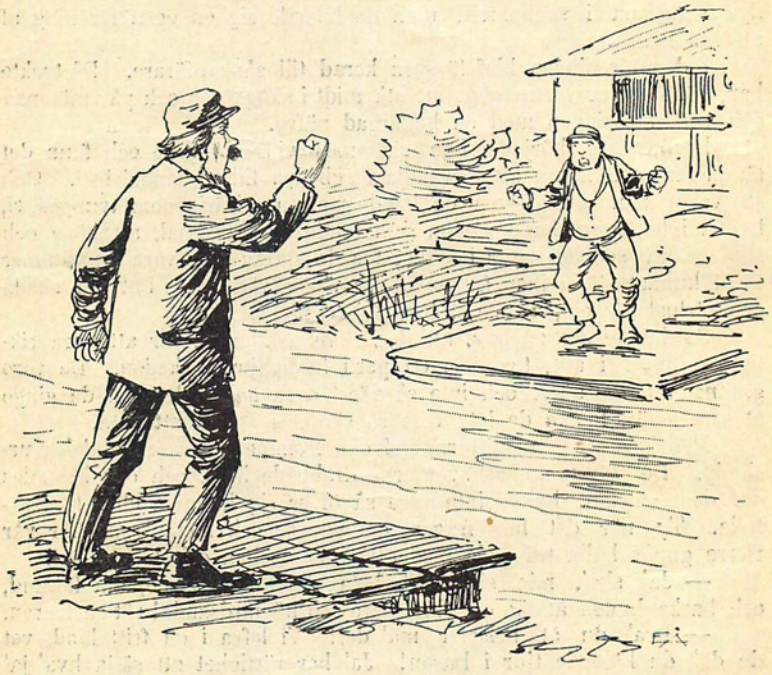

— Du fördärfvar dig på det här viset! Bry dig inte om handeln utan håll dig till garfveriet! rådde vi. Men han bara tittade illa och bet på tänderna.

— Här må gärna en tusenlapp spela, dä' ger jag tusingen, bara ja' kan få stuka den drummelen! mente han.

Och färgaren ville naturligtvis inte heller gifva tappt, ty det bodde en stor ande i honom.

Han sänkte och sänkte sitt pris på allt, som garfvaren tog hem och sålde sig till förlust.

— Har han lust att dansa, så ska' ja' spela för honom, den uslingen! rasade han.

På det viset hålla de nu som bäst på att utarma hvarandra, dessa fullkomliga män, uti hvilka ingen vank skulle finnas.

Och inte ha vi heller någon nytta af detta heliga krig. Vi bara köpa mera än vi ha' råd till och mer än vi behöfva. Fruntimren dricka mera kaffe än de tåla och få smak för det extrafina mjölet samt förakt för det sammanmalda, som vi dock ha' oköpandes.

Färgeriet är åt putten och det går nog samma väg med garfveriet också.

Och allt detta är högfärden skuld till, högfärden och denna lust till förnämare men vanskligare sysselsättningar, som komma så många att öfvergifva den anspråkslösare men säkrare bärgningen i jordbruk och yrken.

Anagga mej, tror jag inte, att vi få lof börja predika ett grand emot högmodet här ute på landet, mot både det världsliga och andliga. Bättring är hvad som behöfs.

Skandaler och panik.

— Nej, gubbar, hvarför ska' vi sitta här och bara tala om skandalerna i riket. Vi kan väl hitta på det, som är bättre och roligare att språka om. För resten har det var't en tråkig vår och försommar i år. Bara eldsvådor och skandaler, lät Andreas i Åsen.

— Dä' har du rätt i! Men det, som hela världen pratar om, det alla blad skrifva om, det få väl vi också lof att röra vid, fast jag i alla fall tycker att världen börjar bli bra futtig nu för tiden, log Sven i Maden.

— Hur så?

— Jo, hvarför i hundingen behöfver ett helt land röras upp för det att några knektakäringar nere i Ystad inte kunna sämjas? Hvarför ska' den saken bli till en skandal ända därifrån och upp till Haparanda? Det säjs visst att skandalen ligger däri, att en del af knektakäringarnas män lagt sej i'et och hjälpt sina käringar i deras elakhet och djädrighet. Men svara mej, gubbar: hvad får en inte göra för husfredens skull? När min galanta blef osams med Lisa i Hulan och skällde på och var orättvis emot henne, så ville jag lugna henne. Men det slog fasligt illa ut för mej. Jag fick hvarken mat eller nattro eller någon slags husfred en lång tid, och så fick jag slutligen lof gå in på, att Lisa var en markatta, fast det sved i mej. Ja, hvad får en inte göra för friden i hemmet? sporde Sven.

— Jo, det håller nog streck! Sådant där har en allt fått erfara lite' te' mans och skam till sägandes körde inte min en gång mej till att ge' vår piga en örfil i det oträngdaste mål man kan tänka sig. Men hon hade ödt mej annars och i evighet påstått, att jag höll mej väl med pigestackarn, som var så snäll och oskyldig som en piga kan vara! inföll Linus i Snufvebo.

— Ja, här ser ni. Och fast folk ä' öfverstar och majorer och kaftiner och så vidare, så ä' de väl inte mer än människor ändå. Men för sådana som vi och för alla civila i gemen är den där Ystadsskandalen, di kallar'n, i mitt tycke rätt trösterik, sa' Sven.

— Hur så?

— Jo, när inte öfverstar och majorer och stränga kaftiner, hvilka kunna spänna ögonen i en som skam, när inte sådana förskräckliga bjässar kunna dressera sina käringar bättre än hvad det nu spörjes

från Ystad, hur i all världens tid kan man då begära att vi skulle få någon disciplin på våra?

— Nähä, det är då sant och rätt. Och det må gå hur det vill i Ystad. Det var i alla fall synd om den stackar'n, som fick ta' afsked och dråsa ur landet bara för att han har en nätt och beskedlig gumma, som tydligen inte velat eller kunnat bita ifrån sig, när kopplet flög på henne. Det är ändå lite dumt, att dom inte längre få duellera med sabel eller pikstol. En duell hade klarerat saken bättre än en krigsrätt. Då hade det slutat som en s. k. fanfar i stället för som nu med eländigt skvaller, lögn och förtal! inföll jag.

— Jo, du är just en skön pojk! En dålig kristen har du alltid var't, men att du är så usel, att du önskar att folk ska' dumbellera, dä' trodde jag då aldrig! dundrade Linus och tog på sig en apostolisk min.

— Seså, nu ska' vi inte gräla eller blanda in religion i det här pratet, lät Sven.

— Nä', det ska' vi inte. Men tycker ni inte att det är hundingen hvad det görs skandaler af litet nog nu för tiden. Tänk bara hvad det har varpats ihop mycket, och hvilket rysansvärdt nummer det gjorts bara af en så simpel sak som att två kaptener en dag å Karlsborg talade med tungor till hvarandra och ryckte hvarann i mustascherna ett grand! utbrast en af gubbarna.

— Truppen såg det. Däri låg det eländiga. Kaptener ska' kunna styra sina sinnen. Hur ska' de annars kunna styra en trupp? lät Sven.

— Det har du då rätt uti! inföllo vi alla i korus.

— Jag sitter och tänker — log gamle Olagus i Strängen — hvilken dråpelig skandal våra dagars tidningar skulle kunna hafva skapat till af en liten händelse, som i min ungdom inträffade på kyrkogår'n i Nybo. I vet väl, att jag ä barnfödder därnere?

— Hva' hände där?

— Jo, klockarn och prästen va' osams precis som de här kaptenerna i Karlsborg, som drabbat i hop. Prästen var en skickelig karl och en beskedlig karl. Klockarn däremot var ryseligt högfärdig och ilsk som en bålgeting. Han tålde rakt ingenting. Så hände det en söndag att ett lik skulle jordas och prästen och klockarn stodo vid grafändan. När så den förre skulle jordkasta liket, tog han af sig hatten och räckte den åt klockar'n för att denne skulle hålla honom under tiden. Tvärt blef klockarn rasande, nappade hatten och dängde den långt ut åt kyrkogården, där han trillade fram mellan grafvarne. Ni kan väl tänka er, hur ett sådant tilltag skulle störa andakten och väcka undran bland folket. — Nå'n klädhängare är jag inte! ropade klockaren och gick in åt kyrkan. Var inte detta ett reelt ämne till en skandal? slöt Olagus.

Jo, det tyckte vi alla och förfasade oss. Ty att fruntimmer träta

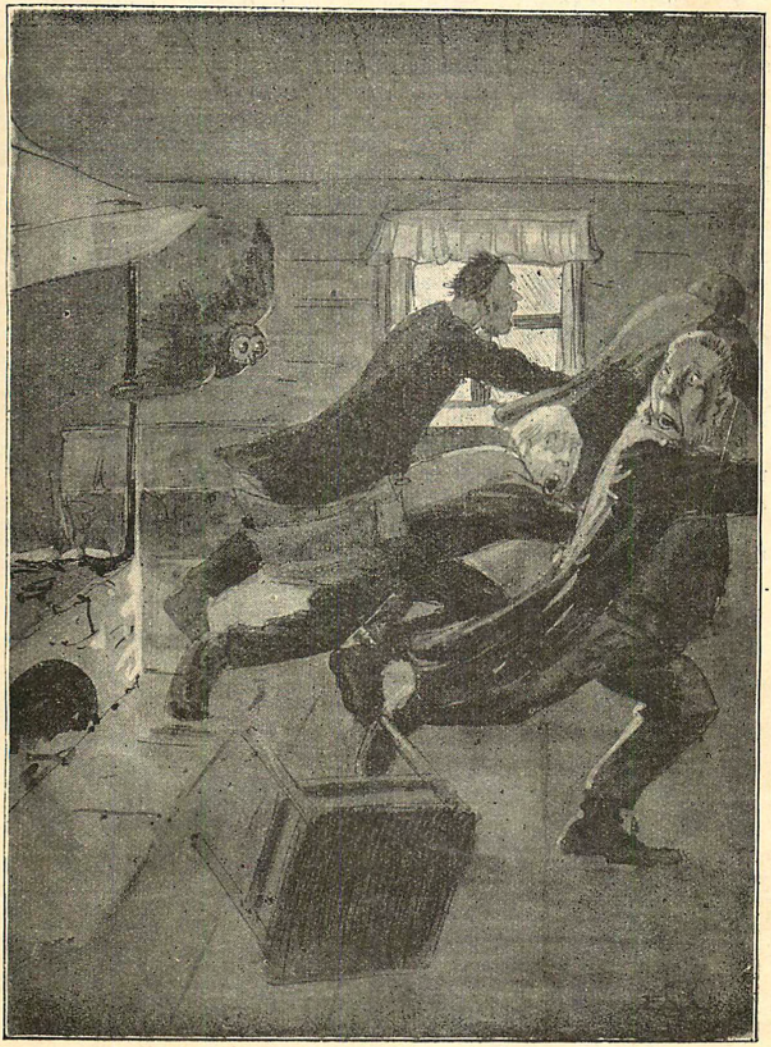

och vilja äta upp hvarandra, att krigsknektar skälla och slåss, det hörer ju till. Men att kyrkans tjänare krångla med hvarandra midt under en begrafningsakt, det höllo vi för det hemskaste vi hört.

— — — Vi sutto den kvällen nere i ett aflägset torp, där vi voro för att reda en kommunal uppgift. Det var ett fattigt hem med stor spis och låg stuga. Det såg inte mycket ut därinne heller. Men vi sutto kvar för regns skull. Och så pratades ofvanstående karlaord. På ett litet bord stod ett rissel med tallkottar uti som de fattiga barnen samlat i skogen för att säljas till fröklängning. Det hade blifvit mörkt under tiden och regnet öste fortfarande ner. Och det var skumt i stugan också, ty där fanns intet ljus eller olja och ingen eld i spiseln heller. Nå, just som Olagus slutat sitt tal om begrafningsakten i Nybo, fingo vi höra ett asande och ett dån i pipan och skönjde något grufligt som susade ner och rusade fram och satte sig på kanten af risslet, så att detta vältes. I detsamma förnummo vi ett hemskt skri, under det kottarne rullade ut öfver golfvet. Det var mera än vi stodo ut med. Vi foro upp, snafvade öfver kottarne, föllo, slogo näsor blodiga och körde oss fast i dörren. Men slutligen kommo vi ut och knäckte till att springa som vilddjur mot våra hem.

Efteråt kom det i dagen, att det varit en uggla, som råkat rusa ner genom pipan och flugit fram och satt sig på risslet samt åstadkommit eländet.

Nu har det blifvit en skandal här hemma, att kommunalnämnden flytt för en uggla. Skandaler här, skandaler där, skandaler öfver allt!

Nikodemus i Föreberg.

Den verkligen sannfärdiga, lärorika samt för elaka och egoistiska karlar ganska närgående paschasa, som jag nu har att förtälja, är både ynkelig och löjlig. Då densamma emellertid utgör ett kraftigt bevis på huru synden straffar sig själf och blifver ytterligare straffad, anser jag, att hon kan verka bättring här och där i stugorna och i gårdarne, där grymma karlar husera illa med sina stackars hustrur. På dylika karlar är här, gu'nås, ingen missväxt i landet.

Men i slutet af denna berättelse förekommer det kärlek och något föga kyssande, hvadan de damer, som icke tycka om dylika tillställningar, göra bäst uti att hoppa öfver densamma. Ty jag vill icke grumla någon flickas hjärta, ej heller vill jag väcka slumrad björn. Bevare mig Gu'!

Underlig är världen. Här ligga nu framför mig bref från fruntimmer, bref, dem jag endera dagen skall öfversända till den dygderika tidningen »Idun», hvilken nu vill samla upp och återgifva kvinnobref för att visa världen allt det stora och vackra, ädla och underliga, som rörer sig nederst i kvinnans själ. Nåväl, de bref, jag fått och får af fruntimmer, förmana och tillhålla mig att vara anständig och etisk i ord och åthäfvor, så att man kan läsa mig högt och rent i familjekretsen. Annars skulle hin taga mig, mena de. Ja, jag får verkligen bekänna, att det händt mig mer än en gång, att jag svängt in ett och annat ord om kurtis och kyssning och tocke där i mina framställningar af lifvet samt att jag, min store och grofve syndare, jämväl i hastigheten vid sällsynta tillfällen knäckt till med en och annan liten, mycket liten s. k. svordom.

Men när jag tidt och tätt sett fruntimmer, hvilka eljest velat vara blygare och renare än själfvaste den heliga Genoveva och kommendör Ouchterlony, kyssa skäggiga fästmän midt i familj, så att det smackat i hela salongen, trodde jag inte, att det var farligt att också skrifva om dylika ting, i all ärbarhet, förstås. När jag nu emellertid ser, att jag misstagit mig i detta stycke, ska' jag såsom här ofvan skett, åtminstone varna folk för läsningen, när den onda lustan kommer öfver mig att barka in på kärlekens fridlysta gebit. Men svärjandet, svärjandet skall jag, fördubbla mej, lägga bort.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Joho, det var på det lilla viset, att Nikodemus i Föreberg var ett

odjur till karl emot hustru sin. Inte för att han precis slog eller hårdrog henne, såsom flere här i socknen för sed hafva. Men det finns många andra fina sätt, på hvilka sataniska och Gud- och kärlekslösa män kunna plåga sina stackars hustrur. Visserligen kan ingen säga, att Lisa i Föreberg var någon vidare grannlåt att se på, men hon var såsom skaparen gjort henne, och om hon nu var flat som ett skärbräde samt knotig och tandlös och gick inför med tårna och så vidare, så gaf det inte Nikodemus rätt att nypa hennes armar blå och svälta henne på mat och kaffe och förhålla henne vinterkappa och drifva henne till arbete nätterna igenom. Men allt det där gjorde den uslingen. Nikodemus var lat som en stock. Klockan fyra om morgonen fick den stackars Lisa stiga upp och sysslå i la'gård och stall. Karlen iddes inte ens rykta hästen, utan det fick hon göra. Och när hon så gjort ifrån sig utegärningen, fick hon gå in och ställa i ordning dagvard åt Nikodemus. Men det fick lof gå tyst tillväga.

Hon fick inte skramla eller bullra, så att han väcktes i otid. Utan hon fick smyga omkring som en katta på strumpfötena. Och när han så omsider vaknat och ätit, och Lisa i hast fått kasta i sig det, han vrakat och lämnat, måste hon ut och följa honom i arbetet. Och de styfvaste tagen kommo på hennes lott. Se'n hvilade han, men's hon lagade middag åt honom, och så tog han sig en lur och sof, men's hon diskade och fodrade djuren. — Se'n ut igen.

Så gjorde han streck på sockertoppen, så att han skulle se hur hon tog, ritade kors öfverst i mjölbingen, hade mått på fläskböstet, räknade brödkakorna, mätte till henne kaffebönorna i en fingerborg och tog tidt och tätt höjden i mjölkbunkarne.

Gick det ena eller det andra åt fortare än han ville, strök han henne smekande utåt armen och sa':

— Lisa lella, du får lof spara, annars få vi flötta åt fattighuset. När han tog bort näfven, hade hon alltid ett blåmärke mer på öfverarmen. Men det var inte värdt, att hon knystade eller sa' så mycke' som »aj» en gång.

Var det smällkallt eller yrväder, fick Lisa alltid köra till skogs efter ved eller till kvarn med mälden. Nikodemus låg då hemma i sängen och sof och mojade sig i värmen.

Nåja, Lisa var tålig och mild och bar sitt tunga kors som en kristen. Hon var ju kvinna. Men i längden sträfvade hon inte. Det eviga slitet tog knäcken på henne, fast hon var mager och seg. Hon dog på senhösten, och Nikodemus blef ensam.

— Det var väl för det stackars arma lifvet, att hon slapp ifrå't! suckade folket.

Men när nu alla människor visste hurudan Nikodemus varit och hurudana tag det var i honom, så blef det stopp, att han fick något fruntimmer att stå för huset i Föreberg.

Syster hans kom dit, men gick dädan efter åtta da'r. Han var

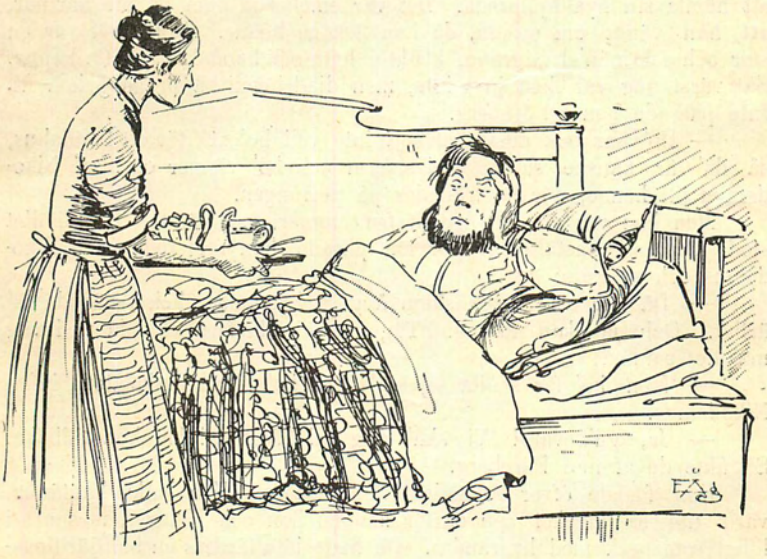

för djädrig. Se'n fick Nikodemus dit Inga i fattighuset. Då blef där ett förskräckligt trätande och regerande i Föreberg. Efter tre veckor gick Inga sin väg och for se'n omkring som ett torrt skinn i grannhället och skällde ut Nikodemus, så att han var inte ens vatten värd. Till sist blef det ingen annan råd för honom än att vända sig till tjänstebyrån för att få sig en tjänarinna. Och det lyckades för honom. De där byråarne ha ju alltid ett och annat sådant där ambulerande skåp på lager, som ingenstädes kan bli och som ingen reel mänska vill ha, när de lagt sina egenskaper i dagen.

Dyr var hon, tyckte Nikodemus, men han hade ingen annan råd. Han skulle nog kräfva ut så mycket arbete, han kunde af henne, tröstade han sig med, och så for han en dag hän till stationen för att hämta sin nya hjälpreda. Det var emellertid som på ett hår när, att han vändt om ensam, då han fick se henne. Kors, det var en stor och fet män'ska, grann, klädd i hatt och handskar och fin kappa. Så värst ung var hon just inte, men djädringen så bra såg hon ut. Inte passade hon i Föreberg.

— Ho' har nok misstaget sej! inte vell ho' stå för ett bonnahus, så dä' är kanske så godt vi siderar och ho' vänner om! sa' Nikodemus till henne, när de träffades på perrongen.

Men hon var ett fullvaggadt fruntimmer, som, förstås, för tillfället stod utan all anställning. Därför plirade hon mot den arme Nikodemus och svarade:

— Dä' är väl ingen skam å göra hvad som helst, när dä' ä' ärligt. Och ja' kan allting. Tag ni min koffert, så kila vi i väg mä' det samma!

— Men ho' får skölla sej själf, om ho' blir messbelåten! inföll Nikodemus.

— Ja, gu'bevars! Vi ska' nog bli öfverens! log hon tillbaka. Så åkte de af mot Föreberg.

Hon fogade öfver ett sådant lätt målföre. Hon hade, kantänka, var't ute så mycket och därför kommo hon och Nikodemus snart i lifligt samspråk med hvarandra. De hade inte färdats en halffjärdingsväg, förr än hon visste att Nikodemus var barnlös och stod sig godt och var skuldfri.

— Vi ska' nog sköta't! läspade hon och flyttade sig närmare Nikodemus i sätet och log och gjorde sig till och stötte honom med armbågen i sidan, så karlen blef liksom varm och liflig i kroppen.

Han tittade under lugg på henne och kunde icke underlåta tycka, att det var annat till ställning på henne än på salig Lisa.

Grufligt förståndigt tyckte han att hon talade om båd' ett och annat. Hon fördömde ungdomens lättfärdighet och tjänstefolks pretentioner — och slängde en och annan gång in litet bibelspråk i sitt tal. Hon var, som sagdt, fullvaggad.

Dä' ä' bestämdt en dundermän'ska! tänkte Nikodemus. Hon kom

honom emellertid allt närmare i sätet, hvilket han fann godt och behagligt. Och så såg hon så underligt på honom och klatschade med ögonen, så han erfor liksom behof af att lägga vänstra armen om lifvet på henne. Men det tordes han inte.

— Men kommer tid, kommer råd! tänkte han och kände sig riktigt belåten med världen.

Omsider nådde de Föreberg.

— Si, så trefligt här sir ut. Här kommer ja' att trifvas! sa' hon, när hon klef ner ur schäsen. — Och här ska' ni få en liten kyss för go' skjuts och vänligt mottagande! Innan Nikodemus visste ordet af, där han stod med piskan i näfven på backen, hade hon verkligen kysst till honom. Hon var, månntro, utstuderad, den harpan. Eller hur? Kyssen knäckte Nikodemus tvärt. Det blef liksom dimma för ögonen på'n. Han var, kantänka, icke van vid sådan mat. Han glömde rent af att vattna hästen och var så förbryllad och så lycksalig, att det var med knapp nöd, han fick selen af djuret. Han gick som i en dröm.

Tio minuter efteråt hade den nya människan fått hand om hvarenda nyckel i Föreberg. Nikodemus visade henne hvar allt var till finnandes, bå' soflet och kaffet och sockret och hela kosidangsen.

— Säj bara till, när det ta'r slut! lät han. Hon hade tagit knäck på honom i ett enda tempo. Hon visste synbarligen hur en änkeman skulle tagas. När hon sedan satte på kaffet, smatt Nikodemus ut och mjölkade korna själf.

Kan man tänka sig så'nt. Ett svårt och ovant göra var det för honom. Han stönade och svettades och skällde på korna, när de inte stodo still, slog ut hälften af mjölken och hade brådt som en tosing. Men gick gjorde det. Se'n fodrade han och bar in ved och vatten och uträttade själf hvarenda syssla. Hvem skulle väl trott sådant om Nikodemus, den forne latmasken?

— Ja' tror rätt vi koka hvitegröt i kväll! smilade han, när han slutat sina bestyr och fått sitt aftonvardskaffe.

— Hjärtans gärna, min gubbe lelle, log hon.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jaha, mina vänner, den kvällen blef Nikodemus bet. Ni skulle se, hur han ser ut nu. Han är blek som ett lik och mager som en räf. Nu är det han, som får göra hvart eviga dugg i Föreberg. Nu är det han, som får stiga upp före sol och syssla, han som får koka kaffe och bjuda den nya människan, den han naturligtvis äktade, på kaffe och dopp, innan hon stiger upp. Nu är det han, som får gno och släpa tills långt efter sol gått ner, men's hon sitter inne och fruar sig och smörjer sig och drar sig och tar de bästa bitarne samt slänger rasket till Nikodemus. Och så har hon tagit dit sin mor, en gammal tatterska och sin syster, ett ilsket skrälle. Och dessa tre hålla nu på att jaga lifvet ur Nikodemus.

Buktar han, så drabba de på honom med mortelstötar och brandstakar. Så nog vet han, att han lefver.

Härom sistens talte han om sitt elände och grät:

— Gu' gifve att ja' fått behålla min gamla Lisa; dä' va' annat te' fruntimmer. En vet hva' en har, men inte hva' en får. Men dä' har jag nok för dä' ja' inte var så'n emot henne, som ja' borde var't och för min lathet och snålhet! Måtte ni, gifta karlar, spegla er i mitt elände och husera som folk och kristna med era gummor! slöt han. Ja, måtte vi ha kraft att göra det!

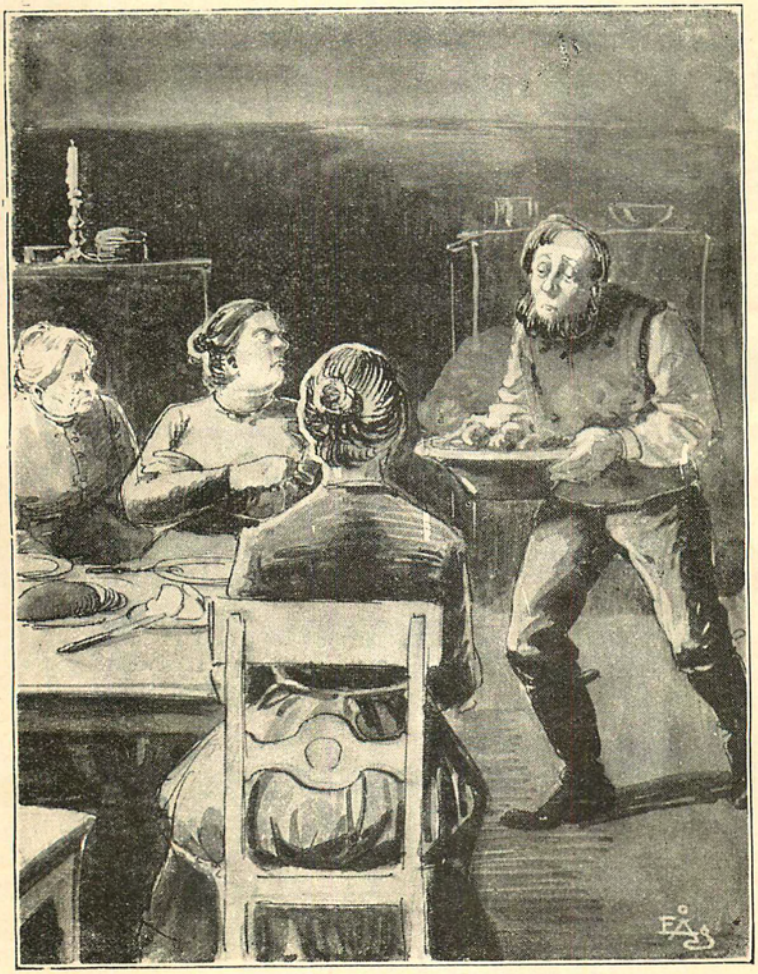

God ränta.

Att vara fattig är allt bra tungt och svårt. Men det är inte godt att säga hvem som har det värst, den fattige, som bor i staden, eller den arme, som fryser och svälter i ensamheten långt ute på en öde mo.

På bägge har ödet kastat tunga olidliga börder, men det är svårt att afgöra, hvem af dem som fått den tyngsta på sin lott.

Visst är det sant, att stadens arme har bekvämare tillgång till arbete, att han icke behöfver vandra halfmila vägar efter en beta bröd, att barmhärtiga människor, rikt och hjälpsamt folk bo i närheten, från hvilkas bord alltid någon smula faller, att han kan få vård om han sjuknar, att det alltid finns någon till hands som lyfter honom upp, om han dignar, och så vidare.

Men därute i de gråa stugorna på den ödsliga mon eller i skogarnas djup är det ofta blott de ilande, kalla vindarne, som höra den brödlöses jämmer, oftast har han långa mil till den plats, där han kan förtjäna till en skäppa mjöl och en mager sill, de närboende ha kanske icke själfva bröd till egna munnar, sura äro pinnarne, som ryka på hällen, bofällig och fallfärdig den gamla gråa stugan, regnet silar genom dess torftak, snön yr in genom de halfruttnade väggarnes medar, unken och söndermalen är sängarnes halm, trasigt och tunt är lapptäcket, tomma, så kväljande, så pinande tomma äro magarne, — och så lång, så ödsligt lång är leden ner till byn, där det burgna, men oftast kalla folket bor, hvilket heller icke alltid har någon känsla för hvad fattigmannen lider.

Till ett sådant fattigt hem tyar sig gärna den smygande sjukdomen på sitt härjartåg. Där trifs han så väl, där stannar han så gärna, där gräfver han sig in och växer sig stor och stark och segerstolt i de svaga kropparne, där slår han till döds, där gör han fångar, den grymma blodsugaren. Där är hans ljufva valplats, där härjar och bränner han, där förgiftar och ödelägger han, oanfäktad och ostörd. Långt, långt bort är läkaren, långt, långt i fjärran ligga sjukhusen med sina barmhärtighetssystrar, som kunna göra honom segern stridig. Ja, tung och tröstlös och mörk är den fattiges lott ute på vidderna, i de låga ensliga tjällen, i skogskanterna och på de blåsiga ryarne. Men en stor förmån har han dock framför städernas hungrande son. Han slipper se rikemannens orgier. Glansen af med-

människors lycka och välmåga faller icke öfver hans elände, så att detta kommer honom att synas anskrämmeligare än det är eller föda bittra, afundsamma och stygga och rasande tankar i hans barm.

Kanske bär han fördenskull lättare sin börda, fastän hon, som det vill synas, ändå är tyngst.

Frågar du honom, där han sitter och äter sin vassvälling eller där han i våren med sin smutsiga säck på magra skuldror kommer ner åt byn för att be om litet utsäde eller några sättpotäter, frågar du honom hur han kan härda ut, så svarar han:

— Åh, dä' får väl gå! En har växt upp vid svält, en ä' fattigt födder, så en vet ju inte annat om. Dä' får väl gå den ena da'n efter den andra. När dö'en kommer, har en annan lika möcke som den likaste helgår'sbonne, fast han får en finare begrafning. Men hva' kvettar inte dä'!

Jaha, go' vänner, en sådan där resignation hjälper folk att bära den smutsiga påse, i hvilken man tigger »säasäd» och sättpotatis.

Jag tror fördenskull, att det är lyckligare att få gömma sin nöd långt borta i en enslig vrå, fjärran från bullret, ostörd af dem, som tanklösa dansa och piruettera utanför nödens portar.

Men det var det jag ville säga, att

»Ser du en usling vid vägens rand,
Räck ut din hand;
Det hugnar att hjälpa och hjälpas ibland.»

— — —

Klas Jönsson i Gummemåla by var en stor bjässe och en maffig halfgårdsbonde, den förnämste för resten i hela byn. Han stod sig bäst och åt likast. Men han hushållade väl och gaf inga stycken bort.

När de fattiga backstugsittarne kommo ner till Gummemåla i vårdagarne för att be om utsäde till sina täppor, så fingo de minsann icke många korn af Klas Jönsson. Hade han någon slösäd till hands, dängde han kanske till dem några näfvar däraf. Men nog fingo de lika många skällsord som grobara korn och fullt ut lika mycket ovett som det var ogräsfrön bland den säd han kastade ner i deras påsar.

— Di fattie vell rent runera oss. Finge di allt hva' di pocka på att få, skulle en annan snart bli tvungen att gå ifrån bå' gård och grund, plägade han säga. Och det var inte utan att han förmanade sina grannar och andra bönder, att inte vara för gifrunda mot de fattige.

— En ska' inte vänja dem ve' nåra ovanor; dä' ha' di ingen betjäning af, mente han.

Särdeles var han sträng och hånfull mot Petter i Gummemåla Södergård för dennes godhjärtenhet. Petter var den minst burgne i hela byn, men hos honom fingo de fattige ändå alltid mest bå' säd och fägning och goda ord, hvilka många gånger göra lika mycket godt som fläsk och bröd.

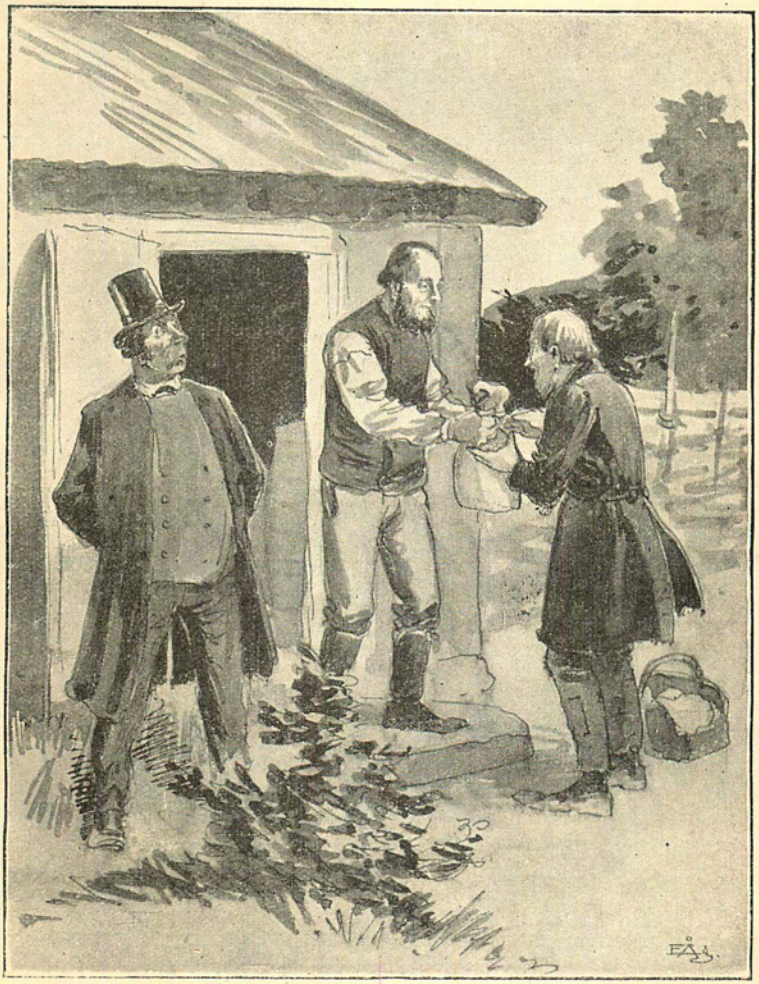

— Ja, ös du te' dom, Petter, göd dom och fodra de latstockarne. Du har ju så god råd. Dä' har, gunås, inte jag. Den, som vill göra rätt för sig och själf gå klar för fatti'huset, får allt se opp med det han gör. Men du har så rasanne god råd, så du kan göra hvad du vill, kan jag tro! plägade Klas håna.

Men Petter svarade egentligen aldrig på sådana ord. Ibland hände det visst, att han helt saktmodigt förklarade för Klas, att »den som ger åt de fattige, han lånar åt vår Herre», hvilket alltid stötte Klas och gjorde honom ilsk.

Men Petter gaf det han kunde och så som han plägade. Och inte försämrades hans ställning för det. Tvärtom.

Hans gård hade varit sämst, emedan den var belamrad med en mosse i öster, som sträckte sig ända bort till järnvägen och ansågs värdelös, och södersidan af hans ägor bestod af berg och illmarker, som knappast voro värda att beta.

Men ett år upptäcktes det, att mossen dugde till något. Petter sålde större delen af honom till ett bolag, som satte upp en torfströfabrik, hvilken riktade Petter på många sätt.

Och samtidigt kom en karl och fann ett berg af svart granit i Petters illmarker, och så fick han en grann summa för berget.

Petter blef en storkarl och en dundergubbe i Gummemåla.

Men Klas Jönsson gick det bakut för. Han slog sig en dag i kompani med en herrekarl och satte upp en ångsåg nere vid stationen för att bli rik i ett enda tempo. När sågen var färdig, brann den ner innan den hunnit bli försäkrad.

Så lånade de upp flere pengar och byggde upp på nytt i än större skala.

Men den affären gick inte. Kompanjonen lurade Klas, lånade hans namn och ställde honom i sticket till höger och vänster i bankerna. En dag försvann han — och när sakerna, blifvit klarerade, fick Klas gå bort från sitt hemman så ren och bar som han kommit till världen. Och han fick tacka Gud att han slapp krypa in på köpet för en del vrassel, som han lurats begå.

Nå, nu sitter han i en liten dålig stuga på Gummemåla utmark, en half mil från byn. Pinnarne, som han får plocka till bränsle, äro sura och brinna motvilligt, och riktigt mätt får han väl sällan äta sig. Göra ett dagsverke förmår han icke, gammal och nedbruten som han är. Kring stugan har han fått spadvända en liten »lycka». Men hur skulle han få henne satt och sådd, om inte barmhärtiga människor funnes?

Nu är det hans tur att tigga »säasäd».

Första gången han kom ner till Gummemåla, ville han inte gå in till' Petter. Men denne fick syn på'n och tog honom med sig in.

— Antingen vill du ha råg eller hafre, Klas? sporde Petter.

Klas kunde ingenting svara.

— Nå, du ska' få bägge delarne, och en halftunna mjöl och lite fläsk, så att du har nå't att äta mens skörden växer, sa' Petter.

När Klas suttit en stund och tittat i golfvet och stoppat till sig kakan, som Petters hustru räckt honom, torkade han sig i ögonen och sa':

— Nu förstår jag först, hvarför så möcke välsignelse har strömmat på dej och hvarför det gått så illa för mej. Du lånade ut till vår Herre och han knusslar inte med räntan, för han är en makalös låntagare. Jag gömde bara åt mej själf och tänkte bara på mej själf. Därför gick det som det gjorde.

Värre än Ryssen.

Om en del karlar kunde lära sig inse hvilka rysansvärda grömsingar och hvilka skräckinjagande fånar och idioter de äro, när de äro fulla af spritdrycker eller s. k. »bäljänskt öl», skulle de kanske nog mera än som sker hålla sig till måttligheten. Om de kunde förutse, hvilka stollastycken och vedervärdigheter de gå att möta under sitt mosiga tillstånd, skulle de måhända passa sig för att brodda på så skarpt ibland. Gån därför till sides, gubbar, om ni möter brännvin på er väg! Titten inte åt det, slicken inte på det, stigen inte intill det, utan springen med förakt förbi det samma. Det bara lurar er och skämmer ut er och gycklar med er. Det skuffar er mot väggar och plank och hvälfver omkring inälfvorna på er. Gån förbi'et och nicken inte åt'et, utan spotten hellre tre resor och flyn. Det har just intet annat mål i sikte än att skämma ut er och det riktigt ändå. Det kommer er i bästa fall att lukta och stinka, som vore ni vandrande dranktunnor. Hvilken flicka vill kyssa sådana? Vänd ryggen åt'et, ty ger ni er i slang med'et, lockar det er att bliga som idioter och att drägla er och se snoriga och leda ut i synen. Låtsen att ni inte ser det, utan varen maffiga och stolta och karlavulna, när ni bara känner oset af eländet, ty det sabla brännvinet trår bara efter att sätta krokben för er och fälla omkull er i diken och i landsvägssörja. Eller tycker ni att det skulle se trefligt ut att skåda storgubbar klädda i reskappor vältra sig på vägarne i källossningen?

Tvi!

Men sådan är brännvinets innersta natur och väsen, att om det får tillhåll och framsteg hos oss, så slutar det inte förr än det chikanerat oss och släpat oss i träck och dålighet.

Titta inte åt'et! Det är mitt råd, och sämre råd kan ni få, go' vänner.

Men om ni nu efter vanligheten icke viljen tro mig — ty sanningen att säga, ären I allt bra sorglösa och förstockade — så skall jag här lägga framför er ett par exempel, som tala ett rent och osminkadt språk om brännvinets falskhet och illfundighet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

En dag var vår gamle sexman ute och bar upp resterande prästskatt.

Jag fick, gualof, se honom när han var uppe på backen i min kohage. Han for hit och dit, den sjåtern och skramlade med träskorna och vinglade och rände näfvarne i backen allt ibland. Det syntes på honom, att de inte haft pengar i gårdarne, där han var't och kräft, utan att de i stället spenderat på honom för att få »ett par dars delation». Och han hade inte var't karl att hålla brännvinet på afstånd, den stackars sexmannen. Ja, han är också bra snål och girig, hvilket ju är en rot och ett upphof till dålighet.

Nå, jag såg honom alltså vingla och vagga på afstånd. Jag visste i hvad ärende han kom, och så knallade jag mig förstås af åt ett annat håll. Jag hade ingen kärlek till prästskatten den dagen, hvilket är ett stort fel hos mig.

Jag skubbade alltså af neråt torpen till och blef därför inte i tillfälle att se, hur det gi k för sexman eller i stånd att afvärja det spektakel, som hände honom.

Hemma på gatubacken sprungo mina pojkar, och svåger mins pojkar, som äro ena stora vindtböjtlar, och lekte »tjuf och polis» och hade roligt och fyllde luften med sitt skrän. Rätt i rappet kom då sexmannen framraglande och stannade på fäbacken.

— Si, där ha vi en föllehunn! Den ska' vi ta'! hojtade en af pojkarne. Det var nog svåger mins, kan jag tro.

Och det behöfdes inte mer. De orden tände eld i pojkarne som en brand tänder eld i en kruttunna, och i blinken fingo bytingarne fatt sexmannen. Några drogo honom i armarne, andra sköto honom i ryggen under ett förskräckligt hurrande och oväsen. Sexmannen sparkade med träskorna och röt som ett vilddjur:

— Styr er pojka och släpp me', annars slår ja' er fördärfvade. Släpp me', pojka, på eviga fläcken, era bytingar!

Men pojkarne rusade i väg med den arme karlen och skuffade in honom i — svinhuset samt lade på haspeln.

Först när de fått in sexman till svinen, blefvo de rädda. De vågade inte öppna åt honom igen, ty de befarade stryk, när han kom ut. Därför tittade de en stund på hvarandra och sprungo sedan till skogs i bäfvan och stor räddhåga öfver hvad de gjort.

Men sexmannen rasade bland svinen och hojtade och skrek och sparkade sönder bägge sina träskor mot väggarne.

Han var i en ohygglig situation. Men det hade han ju i alla fall brännvinet att tacka för. Han var där han var. Han vrålade så att svinhustaket kunnat lyfta sig, och grisarne stämde in och sekunderade honom efter förmåga. Men ingen hörde dem. Jag hade ju undanstuckit mig neråt torpen, pojkarne voro långt sin kos i skogen och hustru min låg inne sjuk i sin vanliga influensa, så att hon gualof hvarken hörde eller såg.

Efter ett par timmars tid, när jag trodde att sexmannen kunde ha gått sin väg, masade jag hem och fick så höra ett stort gny från

svinhuset. En hes röst svor och grät och förbannade. Och svinen ruffade. De hade ruffat sig hesa de också. Undrande och spörjande sprang jag dit och öppnade dörren.

Ah, hvilken syn! Där stod den hedervärde sexmannen Danjel i Fållen i strumplästen uti smörjan midt i svinahjorden, själf också till utseendet kreatursmässig, ty svinen hade nosat och rotat på'n.

Danjel raglade ut.

— Detta ska' kosta blo'! väsnades han.

— Hvem har bommat in dig här? lät jag.

— Dä' ha dina pojka. Men du ska' betala kalaset! hickade han.

— Jag tror förr att det är brännvinet, som lurat in dej i stian, genmälde jag och flydde honom en halmsudd att ansa af sig med ett grand.

När jag trattat i honom de där orden om brännvinet, föll han synbarligen på. Han sa' inte ett ord, utan bad att få låna ett par träskor. Se'n drog han sina färde och nämnde inte ens en halfdragen ande om prästskatten. Han skämdes, kan veta.

Men tänk nu på den stackars hustrun, som var tvungen att ta' emot honom vid hemkomsten, så handterad som han var efter vistelsen i stian. Stackars kvinnor, som få välkomna sådana jössar. Sannerligen man kan undra på, om de säga ett litet ord vid sådana tillfällen.

Men tänk nu efter. När brännvinet kan till den grad genera och förnedra och nedsätta till och med en sexman, som är ute och kräfver prästskatt, hvad skall det då icke kunna åstadkomma med vanliga simpla människor, sådana som du och jag? Tänk bara efter.

Åt häcklefjäll med allt hvad brännvin heter!

Pojkarne fingo smörj, när de kommo hem i solakvällen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Så kan jag nämna hvad som hände skogshandlare Månsson i vintras. Johan i Pålshemmet skjutsade herr Månsson till Oset, där han skulle köpa en skogspark af Sven Israelsson. Nu är herr Månsson liksom alla andra skogshandlare en illfundig och synddrypande man och därför hade han med sig en kutting trallarevatten till Oset, för att därmed bedåra Sven Israelsson och lura honom vid köpet.

Nå, där dracks och pratades stora och gedigna ord. Herr Månsson hoverade sig och vräkte sig och var en gruflig bjässe. Men Sven stod sig. Där dracks och dracks timme efter timme. Men Sven lät icke bedraga sig. Till sist blef i stället herr Månsson själf så pass, att han icke kunde reda någonting och Johan i Pålshemmet var inte stort likare han heller.

Men Sven stod bi. Han satte för hästen åt dem, vältrade upp den bepälsade store skogshandlaren i sätet, och lyfte upp Johan bredvid honom, smackade åt öket och så skumpade herr Månsson och hans skjutsbonde bort, allt under det de sutto och slängde med

F Albert

sina kroppar hit och dit i åkdonet. Hästen gick, förstås, till Pålshemmet och när han stannade ute vid brunnen vaknade männen till och klefvo ur, fast det vinglade hit och dit med dem. Hästen försökte dricka ur vattenhinken, som var frusen och karlarne raglade vid sidan af honom.

— Kom nu, Pålle, så gå vi åt stallet, mumlade slutligen Johan och sträckte ut näfven samt fick händelsevis tag i herr Månssons pälskrage. Johan trodde att han höll i manen på hästen och drog. Herr Månsson trodde att Johan ville hjälpa honom in och följde med.

På det viset hamnade de in i stallet. Johan, som hade för sig, att han ledde sin häst, föste in den bålde skogshandlanden Månsson i spiltan, där denne tumlade omkull och blef liggande i strået. Se'n raglade Johan in i stugan, där de hjälpte honom i säng.

— Du har väl satt in hästen riktigt? sporde käringen.

— Ja' ha-ar bå' va-hattnat och sitt om honom å lå-håst sta-halldörren! lallade Johan.

Så somnade de i Pålshemmet.

Men framåt ottan, en stund före dagningen, kom Månssons far och fästmö dit och förde ett grufligt väsen på fönster och dörrar.

— Hvad står på i all världens namn? bäfvade Johans hustru.

— Vi leta efter herr Månsson, som inte kommit hem. Er häst står förspänd ute på la'gårdsplanen. Hvar finns karlarne?

— Jo'an ligger här i sänga. Men hva' herr Månsson ä' vet ja' inte och inte har ja' sett honom heller! sa' gumman.

Nå, efter mycket bråk fingo de lif i Johan. Han blef alldeles perplex, när han fick se hästen ute och i skacklorna, stelfrusen och eländig.

Så barkade de in i stallet. Och där låg då herr Månsson i spiltan såsom ett annat djur. Där blef stor tablå och gråt och ett svårt skällande.

Måntro att finna en fin skogshandlande i sjubbskinnspäls på det viset, det är upprörande och ynkligt.

Det gick också, som man kunde tänka sig:

Herr Månsson fick korgen, hästen fick kvarkan och Johan fick rammel af hustru sin.

Jojo, brännvinet ödelägger folken och deras lycka. Det är som Ryssen, det är kanske värre än själfva Ryssen.

Behöfver ni fler exempel på dess förstörelselusta, gubbar? Nä' jag tror att vi för dagen kunna hålla med detta samt bli öfverens om att köra det från våra knutar. Ä' ni med på det?

Här är näfven!

Sorgligt slut på dansen.

— Hvar och en har sina speciella tycken här i världen. Den ene tycker om surkål, den andre om hafregröt, den ene tycker om Lisa, en annan om Maja, en svärmar för våren, en ann' för hösten, bondgubbarne i skogstrakten jubla åt stränga vintrar med godt före — och jag, jag tycker inte om midsommarn. Hvilket väl är underligt. Åh, midsommarvaka med dans och fiol och midsommarstång och kraftiga kvinnolif att hålla om, ängsbollar i rockuppslaget, det är väl ändå något dråpligt. Och en kyss bakom hasselbusken, yrande polka. Och så att vakna i soluppgången under fågelkvitter och i morgonglans på ängen med hufvudet i Majas knä. Ja, det där känner ni igen se'n ungdomstiden, gubbar, och edra ögon le och edra bröst häfvas vid tanken därpå! Men jag blir alltid ledsen och ifrån mej vid midsommartiden, och jag kan väl inte annat! sa' Fredrik i Skatebo.

— Hur så? Är det för att du tycker att det är synd, att dansen går på Gåryds äng och att ungdomen roar sig med lite bäljaspel och polka i stället för att sjunga sånger? Har du blifvit så gammal och trötter, så att du inte begriper ungdomssinnet längre, Fredrik? inföll jag.

— Gammal och trötter! Nej! Men jag blir ledsen vid midsommar för det att mitt hjärta slogs sönder och min största sorg träffade mig vid den tiden, suckade karlen och tittade uppåt den rödfärgade aftonhimlen.

— Må dä! Du har mistat kreatur vid midsommartiden, kan jag tro. Och det vet en allt, att sådant biter svårt! inföll jag.

Fredrik glodde till på mej med en bå' sorgsen och hånfull min, precis som jag var't en slags sämre människa.

— Nå, hvad hände dig då, som kunde vara värre, Fredrik? Tala om ditt bekymmer. Det brukar allt lätta på lifvet! lät jag. För karlen såg verkligen riktigt ledsen och bedröfvad ut.

Han ville inte gärna gå in på't. Han förstod att jag var en allt för jordevänd mänska för att begripa annat än klöfvervallar och stutapris. Men till sist trängde sig väl minnet på'n så pass, att han inte kunde hålla inne med det, som rörde sig inom honom, och så fick jag hans sorgliga midsommarsaga till lifs. Jo, jo, mänskan är utsatt för mångahanda svårigheter här i tiden. Lycklig den, som antingen kan ta' det såsom en tuktan eller också är mäktig att glömma. Gualof,

jag glömmer. När svedan efter den stingande törnetaggen har lagt sig, minns jag inte längre olycksfallet. Men Fredrik i Skatebo tycks inte kunna glömma. Taggen sitter tydligen kvar i hjärtat på'n och gnager och stinger och äter sig in allt längre och längre. Så länge jag minns honom, har han alltid varit en sorgbunden, svårmodig och dyster karl.

— Kan du tro — yttrade han — att ända till dess jag blef tjugufem år var jag den gladaste, tosigaste gossen här i pastoratet. Det var bara lek och lust.

— Är det möjligt? undrade jag.

— Jo, gunås, det var nok så. Ingenting hade jag heller att sucka för. God hälsa, friska krafter, godt humör och så skulle jag ju få hemmanet efter far min, nära på skuldfritt.

— Ja, det var ljusa utsikter, inföll undertecknad.

— Men ingenting utaf det där gladde mig i alla fall så som vissheten om, att jag skulle få Greta i Åkershult till hustru. Vid henne var jag så glad, att jag syndade därmed. När jag bara tänkte på henne, skalf jag i hela kroppen, när jag fick se henne kändes det som om jag träffats af en sådan där elektrisk stöt. Jag skulle hellre ha försakat gård och grund än henne. Ja, jag var, som sagdt, så glad vid henne, att jag syndade med det. Det var ju ett rent afguderi. Och därför gick det väl såsom det gick. Och så satt han tyst en stund.

— Var hon så grann då? inflickade jag.

— Grann! Jo det var just det hon var. Och frisk och munter och trofast på samma gång. Jag ser henne för mig, när jag blundar. Men jag kan inte beskrifva henne. Hon hade ögon som en källa i skogen och hår som en knippa solstrålar. Och så rund och så mjuk och brinnande liflig, se'n. Ja, jag kan se det, men beskrifva det kan jag inte. Och så hon dansade vid vår sista midsommarvaka! Och så trefligt vi hviskade till hvarandra och gjorde upp huru vi skulle ha, det när vi blefvo gifta. Inte trodde vi då, att hon några timmar efteråt skulle ligga kall och stel och död! stönade Fredrik i Skatebo.

— Dog hon?

— Ja, hon dog!

— Gick det så kvickt?

— Ja, det gick kvickt. Vi voro, som sagdt, på midsommarsdans i Fågelsången, och aldrig har jag haft så roligt. Men aldrig har väl någon rolighet slutat förskräckligare.

Vi kommo dit en hel skock ungdom från vårt håll roende i båtar öfver ån, för att slippa omvägen. Gunås, det gick inte alltid så anständigt till på den tiden vid lekstugor och midsommarsdanser. Det var ju ingen skam eller vanära eller chikan att supa i de gamla dagar, det var snarare tvärtom. Och för den skull medförde alla gossar starkvaror och spenderade på hvarandra mellan danserna, så att vi

blefvo öfverdådiga och tosiga i våra kroppar. Det var så tidens sed. Och jag, som ju var så ung och lycklig och glad och oförvägen. Jag drack den midsommarnatten mer än vanligt. Gu' tröste mig så visst. Och se dansen och värmen se'n — och kärleksyran. Till slut gick det rundt.

— Blef där slagsmål, Fredrik?

— Nej, inte som jag minnes. Nej, där blef ett annat och mycke', mycke' sorgligare slut på dansen.

— Åh hva' i all da'r hände då?

— Jo, det är så att hjärtat vill brista, när jag tänker på't, fast så många år gått se'n dess. Ack, jag talade ju om, att vi tärde starka varor under midsommarvakan. Nå, när vi nu skulle ro hem på morgonen, så skulle vi naturligtvis vagga med småskeppen och göra oss till och visa flickorna hvilka karlar vi voro. Herre Gu', jag minns hur Greta gång på gång förmanade mej att sitta stilla i båten. Men det är ju inte lönt att tala förnuft med en mänska, som har ett halft stop starkvaror i kroppen. »Var du lugn, Greta lilla, jag vet hvad jag gör», svarade jag henne endast, och så log hon och trodde nog, att det inte var så farligt med vaggandet, som det kanske såg ut till. Men rätt i rappet lågo vi i vattnet, och Greta gick till bottnen och kom aldrig upp mer med lifvet. Och hur jag kom till stranden, det vet jag inte.

— Men det där var ju en ryslig tilldragelse!

— Ja, de tviflade länge på, att jag skulle återfå mitt förnuft. En långlig tid satt jag se'n nere vid ån och väntade, att Greta skulle komma upp. Till slut liksom vaknade jag till sans. Men mitt humör var och blef borta och se'n dess har jag inte tyckt om midsommar utan alltid blifvit ledsen och dyster vid den tiden. Och det kan väl ingen undra på? slöt Fredrik och gned med tröjärmen öfver ögonen.

— Nä', det kan ingen förvåna sej öfver, genmälde jag.

En kommendant.

När Lars Larsson i Lerhagen gick i sitt hvardagslag, var han den snällaste och hyggligaste karl, man skulle kunna tänka sig. Ja, han var då en riktigt idealisk man i fruntimmerstycke, ty hustru hans fick styra och ställa och ordna och regera alldeles precis som hon ville. Och det mådde Lars Larsson aldrig illa af, för han hade en hustru, som var lika förståndig som någon karl. Han underkastade sig henne därför gärna och villigt samt lät henne sköta hela kosidangsen i Lerhagen. Hon fick ha hand om pengarna, hon fick stå för rörelsen, när något skulle köpas eller säljas och när stutabyte var å färde. Hon fick föra ordet på marknader och vid auktioner, och hon fick gå till uppbördsstämmorna med skatterna.

Under tiden gick Lars Larsson där hemma i Lerhagen och masade och arbetade i stillhet och lugn och gladdes åt att han kommit i besittning af en så pass kapabel och karlavulen hustru.

Visst förde folk skoj och spektakel med honom ibland och hädade honom sägandes, att Lena »tagit böxera ifrån honom». Men det brydde han sig vanligen icke om, utan log och tog skojet och stickorden med bondlugn — när han var vid sitt goda lynne och i sitt hvardagslag.

Men ibland hände det, att denne gode och fromme Lars Larsson i Lerhagen blef förvandlad till den grymmaste och hårdaste tyrann i universum och till ett vilddjur af äktaste skrot och korn.

Och jag tänker mig, att det inte skall skada er, gubbar, om ni nu få uti er en liten skildring om hur det förhärdade och fördärfbringande brännvinet kan förändra ett eljest behagligt och reelt karlasinne.

— — — —

Det var en dag i adventet. Jag hade var't nere i Stafryd ett kvistande i solakvällen, när jag på hemvägen fick höra ett grufligt hojtande och trallande i Soboskogen.

— Dä' ä' nok en fuller rallare, som kommer från gästgifvare-

gården, tänkte jag och stoppade till mig en liten sten för säkerhetens skull.

Men när jag strax därpå hann upp den ryslige sångaren, fick jag se, att det ej var någon annan än den beskedlige Lars Larsson i Lerhagen, som vände hem med en bastant florshufva och butelj i fickan.

— Go' kväll! Dä' va' bålt, hvad du ä' vidlyftig i kväll, Lasse! hälsade jag.

— Tösst mens ja' sjonger, annars lägger ja' te' dej, så dina stöflaskaft bli tomma, din ynkrygg! röt Lars. Och jag blef bå' förbluffad och stött.

— Du blir nok lagom stursker, när du kommer hem till Lena. Då kommer du allt att få smaka grytkroken, lät jag.

Lasse tystnade tvärt och gick en stund och skar med tänderna, så jag blef riktigt hemsk till mods, för Lars är en stark och en stor karl, som nog inte är så vacker att ryckas med.

— Jaså — sa' han om en stund — du hör till dem, som inbilla sej, att ja' är rädd för Lena och låter henne styra. Nu ä' du så go' och följer med till Lerhagen, så ska' du få si, hur det hänger ihop med hennes öfverhöghet!

Och så började han gå efter mig och drifva på mig, som hade jag varit en stut. Det var inte värdt för mig att mucka, utan jag måste göra honom till viljes. Och snart klefvo vi in i Lerhagen.

När Lena fick se honom, blef hon hvit i synen som ett lärft och började darra.

Lasse slängde mössan i sängen, ställde buteljen på chiffonieren och satte sig själf på soffan.

— Gif akt! kommenderade han.

Lena sträckte på sej och blef stående som en knekt med händerna utefter sidorna och stora tårar i ögonen.

— Böla inte! hväste Lars.

Lena svalde tårarne.

— Framåt marsch! Gå rätt öfver skarfven mellan den sjunde och åttonde tiljan ifrån östra väggen räknadt! dundrade Lars.

Och den arma kvinnan började marschera öfver den angifna skarfven.

Jag blef rent förbluffad.

När hon kom till främre bordet, kommenderade han »helt om!» och gick det inte som ett nysande för henne, sprang han upp och hotade med knytnäfven. Då hon kom till dörren, hördes samma kommando. Ibland måste hon göra »halt» midt på golfvet samt utföra »på stället marsch», »knäna böj», »höfter fäst» och »i höjden

spring», så att det snarkade i kjolarne på den stackars kvinnan. Se'n måste hon marschera ånyo.

Om det inte hade synts på henne, hur djupt hon led och hur hon stred för att vara lugn och inte reta upp honom värre, hade det varit ett ganska lustigt och osedvanligt skådespel att åse. Ty det är väl inte många karlar här på jorden, som kunna få en sådan drill på sin hustru. Åtminstone skall jag aldrig få så dråplig disciplin på min.

Nå, när han hade kom'derat och drillat henne på det där sättet under en god halftimme, fick hon göra »halt».

— Sätt ett bord här midt framför mig! befallde han. — Kvickt!

Och i blinken stod det lilla låga matbordet midt för Lars.

Och nu följde en serie kommandorop.

— Duk på i blinken!

— Brännvinsflaska på!

— Glas hit!

— Sölta och brö'!

— Knif!

— Julosten fram!

— Ljus!

Och allt efter som han kommenderade, så skedde det, och tempona verkställdes så fort, att själfva Tingsten skulle ha myst däråt. Men när hon kom med ljuset, fick Lena icke ställa det på bordet.

— Håll ljuset i högra handen! löd det. Och så fick hon stå midt för honom med ljuset i näfven högt öfver bordet.

I detta momang tog han sig ett par supar, det nötet, samt ilsknade till.

— Stå på ett ben! kom'derade Lars.

Den stackars kvinnan nödgades ställa sig så, som han befallde.

— Det var både ett ömkligt och löjligt skådespel. Tänk er: Lasse på soffan med matbordet och syltan och osten och brännvinet framför sig, och där bakom Lena stående på ett ben med ljuset i hand.

Så åt Lars och drack och glodde allt värre och värre, medan han instruerade och drillade käringen. Han var som en tyrann, ja, han var nästan såsom en nykläckt underlöjtnant.

— Hvem är din öfverbefälhafvare?

— Du, Lars!

— Hvem regerar här i Lerhagen nu och till evig tid?

— Du, Lars, och ingen annan!

— Hvem har böxera här i huset?

— Du, Lars, och du har alltid haft dem!

Då vände karlen sig till mej och knöt näfven:

— Hör du nu, din ynkrygg!

När det hade gått en liten stund på detta vis, började Lena darra och skälfva.

— Får jag säja ett endaste ord, Lars lelle, stammade hon.

— Hva' vell du?

— Jo, jag skulle ödmjukligt fråga, om ja' inte kunde få byta om fot, för annars sträfvar jag inte längre!

— Hur? Byta om fot. Nåja, byt om då, men dä' ska' gå kveckt. Det sista ordet skrek Lars, så att hela stugan darrade.

Men det var troligen hans sista kraftansträngning. Ty strax efteråt somnade han, och då blef det genast andra tag i Lena, ska' jag säga.

— Gualof, det är öfver nu, hviskade hon. Lars är den snällaste och bästa karl som finns, när han bara inte har fått smaka det usla brännvinet. Men så fort han får sådant i sig, blir han som en afgrundsande. Då måste jag göra honom till viljes i allt. En gång kom'derade han mig att krypa genom pipan och många gånger har han kört mig att lägga mig i kobåsen. Lydde jag honom inte eller sa' honom emot, när han är i den lunan, så skedde här en ryslig olycka. Men när han nu vaknar i mor'n, är han lika skicklig igen och minns inte, hvad som händt i kväll, slöt hon och slängde ut buteljen på gårdsplanen, så att den gick i millioner bitar. — — —

Så gick jag hem och kunde inte under hela vägen låta bli att tänka på, hur dumma och fåvitska människorna äro, när de begagna en dryck, som gör dem till stollar, svin och spektakel och komma dem att bära sig illa och styggt åt emot sina käraste vänner.

Äss vi skulle ge brännvinet på båten, gubbar? Topp!!!

Ombytta roller.

Ett litet stycke hinsidan om Ingabos vägskäl synes en liten skogsstig slingra sig inåt illmarkerna österut. Stigen är dock inte så värst liten, ty det synes att folk stundtals vanka fram på densamma med dragkärror när det är barmark och med kälkar då det är vinter och före. Häraf framgår, att vägen troligtvis bär hän till något bebodt ställe och att det någonstädes inåt skogen lärer finnas en gård, ett torp eller en backstuga. Vintertiden syns där spår af träskostöflar i snön och sommartiden skönjas fjät af barfotalassar i den fuktiga dy, hvaraf marken närmast bygdevägen består.

Nåja, där bor folk ett stycke borta i skogen, fast det är en god bit till dem. Öfver mossalaggor och kullar, öfversållade af skrofliga och mossbelupna stenhögar, slingrar stigen fram, och det ser tröstlöst ut rundt omkring. Omsider når man en väldig stubbafälla, som vittnar om att en stor skog för icke längesedan växt där, och midt på fällan ligger en liten stuga, utsatt för vinden från alla håll.

Där bodde Andreas i Skogsbygget och hans gumma.

Hur han kunnat slå sig ner där? frågar ni. Ja, det är en historia om den saken också.

När Andreas var ung i världen, tjänade han nere i Kulhult, å hvars ägor Skogsbygget ligger, och var jämnårig med sonen på stället. Sålunda skulle ock drängen och sonen exercera beväring på samma gång. Sonen Isak var en bångstyrig sälle, ville gärna bråka och slåss, var stursk, öfvermodig och högfärdig, så han kom ofta i klammeri och skulle mer än en gång råkat illa ut, om inte Andreas, som var from och godsint, hjälpt honom och stått på hans kant, då det gick hett till på lekstugor och andra tillställningar. Ty Andreas hade den åsikten, att han skulle hålla med den han åt hos, äfven om denne icke alltid hade rätten på sin sida.

När nu gossarne varit vid beväringsmönstringen och voro på hemväg, blef det naturligtvis slagsmål af. Ty på den tiden slogos beväringspojkarne sockenvis, såsom det, gu'nås, än i dag somligstäds kan hända. Kontingenten från Hiarums socken drabbade efter vanligheten på Lungemosapojkarne vid Ingabo vägskäl, såsom sedvänjan hade varit så långt folk kunde minnas. Efter hvarje beväringsmönstring stod alltid ett slagsmål vid det vägskälet. Det var lika säkert som amen i kyrkan, och inga fjärdingsmän i världen kunde göra något däråt.

Vid det tillfälle, då Andreas och Isak mönstrats, stod ock ett slag därsammastädes och Isak anförde, förstås, Hiarumskontingenten med sådan framgång, att en Lungmosapojk blef nära dödslagen. Han kom visserligen till lifs, men han hade fått en sådan skräll i hufvudet, att det aldrig efteråt blef någon ära med honom. Han förmådde aldrig göra ett ordentligt dagsverke, utan var efter tillfrisknandet fumlig och halfidiotisk i all sin dar. Och dess bättre för honom lefde han heller inte så särdeles länge. Nå, det blef rättegång om saken, och det fanns de, som kunde taga på sin ed, att det var Isak, som med sin blydagg kommit Lungemosapojken till skada.

Men när det kom till kritan, tog Andreas saken på sig. Isak och far hans hade, kantänka, lofvat honom stora fördelar, om han ville lida straffet. Och den beskedlige sjåtern lät lura sig. Han lät häkta sig och bekände sig saker och utstod det honom ådömda häktelset och smäleken.

Och hvad tror ni han fick för sitt besvär och sin dumma hjälpsamhet? Jo, en kal bit här i skogen och virke till en stuga och löfte att få plocka bränsle vid röjning i skogsmarkerna.

— Däruppe kommer du i lugn och slipper att vändas så mycket bland folk, som ju alltid ska' dra sig för dej, som var't i häkte! tyckte Isak.

— Kanske dä'! lät Andreas. Och så kom Skogsbygget till stånd.

Men det såg ut på ett annat sätt däruppe i de dagarne. Den flacka och ganska bördiga fälla, som den stackars Andreas efter sitt självpåtagna lidande för vännen bebyggde, var då kransad af stor och härlig skog, som tog emot stormarne och motade undan frosten. Den gaf skugga i torkår och om vintern var den som en pälsfodrad tröja åt skogsbyggefolket. Andreas och den kvinna, som band sig vid honom och delade hans ensliga och afskilda lif därborta, mådde väl. Där växte goda äringar åt dem. Marken var lättbrukad och de hade lagom mycket öppen jord för att kunna sköta den väl, och uti skogsplanen fanns tillräckligt med bete åt deras fåtaliga fäkreatur.

Österut sträckte sig skogen ner till ån, och där fanns godt om fisk, så att sofvel fattades aldrig i Skogsbygget. Dess invånare trifdes för den skull väl och en rask son växte upp åt dem. Men när denne blef stor nog, längtade han ut ur skogen och for till Amerika.

Under tiden hade Isak tillträdt hufvudgården, hvarest han braverade och ritade värre. När han vuxit ifrån lekstugornas och slagsmålens förströelser, slog han sig på att lefva herre. Han ville åka fint, bo och kalasa på herrskapsmanér och spela kort med handlandena nere vid stationen. Han byggde om Kulhult och vräkte sig som den värste patron, gick i borgen för herreslankar, som ville dricka brorskål med honom, och förlorade den ena summan efter den andra.

Omsider måste han taga till skogen för att reda sig. Park efter park fälldes, kastades i ån och flottades bort.

— Du går väl inte inpå mej med huggandet, så att du släpper nordanvinden öfver min lilla täppa! sa' Andreas ofta till Isak.

— Åhnej, skogen är så vidlöftig, så han räcker nok i bå' din och min tid! lät Isak.

Men det var märkvärdigt med det skogshygget. Ju mer Isak sålde, dess mer behöfde han sälja. Det var ingen välsignelse med de skogspengarne, de gingo som de kommo och togo flera med sig. I många år stod skogen likväl bi, men allt närmare kom man Skogsbygget.

— Du kan väl lämna liksom lite' gardiner kvar kring min täppa — dä' kan du väl göra för gammalt skull! tiggde Andreas.

— Dä' ska vi försöka! lugnade Isak.

Men allt närmare och närmare raspade sågarne rundt omkring Skogsbygget och allt sämre och sämre blef ställningen för Isak. En dag syntes icke längre någon skog kring Andreas' åkrar. Bara stubbar och sten och småbuskar så långt ögat kunde nå. Hvad som inte dugt till timmer, bjälkar, plank eller bräder hade mejats ner till massaved.

Då kommo stormar och frost och torka öfver Skogsbygget. Lägenheten, som förut födt tre kor, stod inte längre ut med att föda en. Där blef ingen nämnvärd äring vidare. Skogsbygget, där det förr varit så lugnt och hälsosamt, blef ett riktigt blåshål. Fisken i ån hade försvunnit på grund af timmerflottandet, och det stackars folket, som förr mått bra och stått sig godt däruppe, fick nu pröfva på att bå' frysa och svälta.

Det var inte underligt om Andreas under sådana omständigheter förbittrades och kände vrede mot Isak.

— Nu får du släppa till föda åt oss, se'n du fördärfvat jord och fiske och jakt och bete och alltsammans med ditt skogshuggande! sa' han.

— Du har lika möcke som jag! murrade Isak.

— Gå då hem och titta i min saltbalja, så får du se hvad jag har, och kakorna på brödkraken ä' snart räknade. Hustru min tål inte vid blåsten, utan är sjuk jämt och samt och harklar och hostar. Och detta allt blef den ståtliga lönen för min beskedlighet mot dej. Ja' vånnar jag väl vore ifrå' denna världen! suckade Andreas.

Isak blef bara ovettig på honom och hotade att vräka honom från stället och sälja jordbiten, om han inte hölle in med sina förebråelser och sitt pip. Andreas hade ingen fasta på stället och kunde tacka Gu' att han fick sitta kvar, mente Isak.

På det viset blefvo karlarne omsider osams. Ju längre det gick, dess uslare blef Skogsbygget. Säden stod där stripig, svag och utpinad i blåsten. Där hjälpte ingen skötsel längre, och ju fattigare Andreas blef, dess mer började han hata Isak.

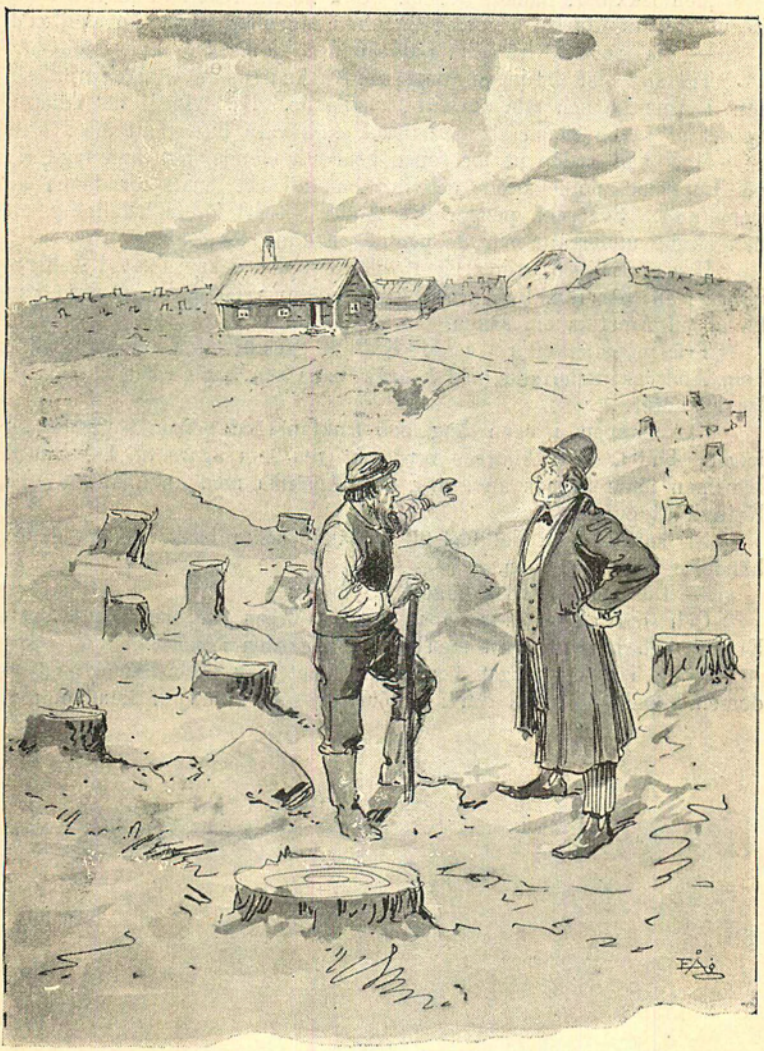

— Fattighuset blir min lott för dä' jag fördärfvade mej i ungdomen för din skull. Men du får allt igen'et mä' ränta, innan du dör! sa' Andreas mer än en gång.

Men Isak bara hånade honom. Och om Andreas bad om lite' hjälp ibland till utsäde om vårarne, fick han ingenting annat än skällsord.

— Dä' vore bättre ja' tiggde än du! dundrade Isak.

Till sist blef det ingen annan råd för Andreas än att skrifva till sin son i Amerika och tala om sitt förhållande. Han gjorde det ogärna, ty det är ju en sägen att barnabröd skall vara bittert att äta.

Men han redde ut för sonen hela sitt elände, hur han tagit sig på Lungemosapojkens öde och hur han till sist lönats för denna sin uppoffring. Svar och pengar fick Andreas tvärt jämte befallning, att han skulle underrätta när de pantade Kulhult för Isak.

Hvarför pojken ovillkorligen ville veta den saken, förstod Andreas inte. Men när utmätningarna började damma på därnere, skref han likväl till Amerika om saken.

Två månader efteråt såldes Kulhult exekutivt och vid det tillfället kom Andreas underfund med hvarför hans son hade velat få reda på Isaks affärer.

Länsmannen i egen hög och fruktansvärd person stannade för högsta budet, men Andreas vardt skrifven som ägare till hemmanet. Länsman hade fått en anvisning från Amerika med anhållan att köpa Kulhult åt gubben.

Ni kan tro, att det blef ett pratande och rabaskande om denna händelse i hela socknen.

— Där ser en Guds finger! lät folket.

Och när dagen var inne, drog Andreas ner och bosatte sig i Kulhult och började tvärt med att sätta gården i stånd.

Uppe i Skogsbygget bor nu i stället Isak i blåsten och fattigdomen bland stubbarna och i kalmarken, som han själf åstadkommit.

Hjärtslag.

När jag ibland under senhösten sitter och tittar på min gamla lönn, som står så ärevördig på gårdsplanen, förefaller det mig som om löfven hade fasligt svårt att falla af henne. Gula ä' dom, skrynkliga och spröda och torra. Det finns inte ett dyft till saft uti dem, och när kvällvinden rör vid de stackarne, som äro rakt som utlefvade, så rasslar det i dem.

Men de tyckas ändå ha svårt att falla af till fullo, så att man kan få räfsa bort dem och göra fint på planen.

De synas rent af med envishet vilja hänga kvar vid grenarne, liksom bäfvade de för att släppa sina tag och fästen.

Blott några stycken i sänder falla ner i gruset, malas sönder under våra fötter samt sprida denna unkna höstdoft, som stämmer ner våra själar och slappar vår lust.

— Kratta bort löfvet! sa' jag en dag till den gamle drängen.

— Åh, dä' lönar sej inte förr'n fällningen ä' slut. Dä' mesta löfvet hänger ju fast än, svarade han och tittade upp i trädet.

— Men hvem vet när fällningen blir fullständig? Det kan ju dröja i veckotal än.

— Ånej, dä' går kvickt, när det kommer därtill. Dä' behöfs bara en rejäl nattfrost nu och lite blåst, så är det färdigt, förklarade drängen.

Och han hade rätt.

Följande natt kom frosten, stark och hård och knäppte obarmhärtigt af löfvens skaft. Strax efter soluppgången drog en liten blåst-il öfver gården, och när jag tittade ut på morgonen, stod lönnen därute grå och naken såsom ett gammalt vrak och skramlade med sina risiga grenar.

Nu liknade hon ett lik, en mumie, som bara väckte dystra tankar, tankar på förgängelse och död och undergång. Och på dessa tankar får man se'n gå och rufva under långa månader, ända tills våren kommer och väcker upp de döda och gifver dem en ny och ren och härlig skrud igen.

Äss man lefver.

Det är inte utan, att det är med människan som med de där löfven, som falla i höstetid. Man kan mista sina bästa safter, sin friska färg. Sjukdom och sorg kunna flitigt suga must och äta på

nerver och märg. Men man klamrar sig ändå hårdnackadt fast vid sitt gamla fäste; man vill inte ge med sig och det fordras att sorgernas dödskyla vräker sig tungt öfver det rätta stället i hjärtat, innan man förlorar hoppet, släpper sitt tag och låter sig föras bort af stormen, utan att bry sig om hvart det bär hän.

Men hugger sorgen till rakt midt i hjärtat, så är det, förstås, förbi med oss.

— — —

Jag tänker på Erik i Skriperyd.

Han var litet till seg han, och lifvet med dess köld och dimma och mörka höstnätter och tåreregn och stormar hade ett fasligt arbete med den karlen, innan det förmådde länsa honom på allt och göra honom kal och ren och till ett vrak och ett lik som lönnen på gården min.

Han hade haft sin vår han också, förstås. Men våren är kort, det veta vi. Han är lik en älfva, som dansar ifrån oss, och lämnar oss, när kvällen ångar och doftar som skönast och kärleken sjuder som varmast och hoppet glänser och skimrar som grönast.

När löfven sprutto ut en vårmorgon, dog Eriks Kajsa, och så blef det mörker och kyla och nära nog höst med ens i Skriperyd.

Det var ett hårdt slag för Erik, men det hade inte ändå träffat honom på det allra ömtåligaste stället i hjärtat.

Där låg i vaggan en liten pojk, och det var dennes små knubbiga och lekande händer, som trots deras svaghet förmådde mildra smällen så att han inte råkade Erik till döds.

Minnet af den döda, tanken på förlusten gnagde likväl och tärde på hans inre. Men Erik höll sig likaväl uppe och höll i sig.

Så hände det sig en vinter, att Erik och hans far, som bodde hos sonen i Skriperyd och hjälpte honom med arbetet, skulle köra kol öfver sjön till masugnen, hvilken låg midt emot på andra stranden.

Gubben skulle köra med hästen för att komma fortare och slippa hänga så länge i blåsten ute på sjön. Ty Erik var rädd om far sin, hvilket eljest just inte är så vanligt nu för tiden. Stutarne skulle han köra själf.

Så drogo de af.

— Släpp ni på, far lelle, och låt det gå undan, så kommer ni förr fram och får värma er, lät Erik, då de hunnit ner på isen.

Och gubben satte i väg.

Men under natten hade det gått upp en s. k. »råk» tvärt öfver sjön, en bred och svår sådan. På morgonen hade där lagt sig en ishinna öfver henne, så att hvarken gubben eller hästen observerade någonting förr än det var för sent.

Rätt som Erik satt där på sin kolaryss och manade på sina stutar, nåddes han af ett hemskt skrän, och när han tittade framåt sjön, såg han hur hans far och häst sjönko ner genom isen.

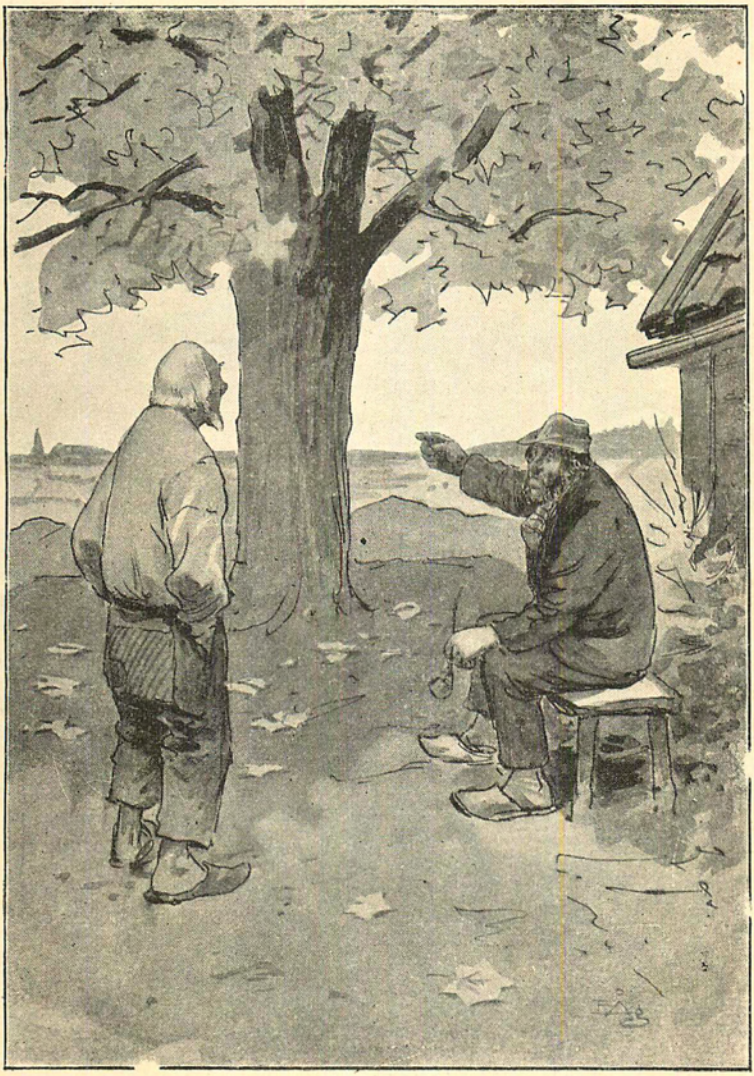

Han kastade sina tömmar och sprang, såsom man endast vid sådana tillfällen kan springa, mot det ställe, där han såg sin fars ludna mössa och sin hästs hufvud öfver vattnet vid en iskant. Men han hade lång väg dit, ty gubben hade fått långt försprång, och när han kom fram, var det blott kolryssen och faderns hätta han fann ofvan vattnet. Gubbe och vagn och häst hade gått till botten. Och nu låg där blott en massa svarta kol såsom ett hemskt bårtäcke flytande öfver djupet, som dolde hans faders styfnade lik.

När Erik kom hem efter några timmar, syntes det på honom, att han fått än ett dråpslag af lifvet. Han höll på att segna ner under detsamma. Men han höll sig likväl uppe.

— Gud vare tack, att jag ändå har min pojk, den raske och vackre pojken kvar! suckade han och rätade sig så småningom under bördorna.

— — —

En gång hade Erik förlorat tusen kronor på en borgen och fått låna upp beloppet af landthandlarn att klara affären med.

Den skulden grämde honom, ty han visste aldrig rätt när det skulle bli möjligt för honom att betala densamma.

Så fick han en dag bud om, att han finge ärfva samma summa efter en moster, som dött. Men arfvet skulle icke bli att lyfta förr än om ett år.

— Gualof, nu vet jag då, att jag skall kunna betala handlarn, när ett år gått, sa' han för sig själf och gladdes.

Men i samma vefva började handlarn sätta efter honom.

— Om ett år ska' du få pengar. Till dess kunna de väl få stå. Ja' kan inte betala förr, förklarade Erik.

— Du kan väl ge mej en växel. Du får omsätta den hur du vill, och skulle nå'ngång fattas dej till omsättningen, så ska' jag hjälpa dej, mente fordringsägaren.

På det viset öfvertalade handlarn Erik att uthändiga en växel. Men innan densamma första gången förföll, gick handlarn plötsligt i konkurs. Och nu stod Erik där vackert. Där blef pantauktion och elände i Skriperyd. När länsmannen varit där, såg det ut som om elden gått fram öfver lösegendomen.

Länsmannen gjorde nästan rent hus i både la'gård, stall, svinstia och vagnbod.

Måntro, den gången fick Erik också ett rapp, som kändes. Det sved äfven länge efter'et. Men det fällde honom likväl inte. Det hade inte träffat honom på hans allra ömtåligaste ställe.

Erik liknade nämligen, om jag så får säga, de löf på träden, som inte ramla ner för de första vindstötarne i hösten, utan hörde till dem, hvilka hänga fast tills den riktiga vinterkylan och den sannskyldiga stormen komma rusande nordanfrån.

— Jag har pojken att sträfva för, lät han. Och så tog han nya tag och vännades med sådan kläm, att han i sinom tid satte upp med båd' fä och redskap å nyo i Skriperyd.

— — —

Men så kom det en tid, när sonen började gå på lekstugor och komma hem drucken i soluppgången om söndagsmorgnarne.

Då blef det så konstigt och kallt inom Erik. Han liksom började vackla.

Det är inga goda tecken, go' vänner, när en faders örongott är genomblött af tårar om morgnarna. Nej, det är dåliga tecken, och Gu' vet, hvad det är för barn, som kunna skönja sådant utan att i kärlek och bättring söka stämma det flödet.

Erik skrumpnade och kroknade. Slagen och dödssmärtorna började närma sig det rätta stället. Men han hängde med ändå, ty hoppet, det välsignade, har en sådan underbar makt att understödja det, som lutar till fall, och hålla det uppe, som vill störta tillsammans.

En söndagsmorgon hade sonen, som vanligt, kommit hem och kastat sig i sin soffa samt slö och slapp och redlös genast fallit i sömn.

— Gualof att han kom! hviskade Erik för sig själf, där han låg vaken och väntande, såsom han legat hela natten och kämpat med Gud i dessa brinnande böner, som endast kunna dallra ur ett blödande och tröstlöst fadershjärta.

När han nu såg sin son hemma, somnade äfven Erik.

Om några timmar vaknade han emellertid vid att stugan fylldes af folk. Och bland dem var länsmannen.

— Hva' i Herrans namn står på? stammade han och reste sig skälfvande i sängen.

— Din son har i natt vid lekstugan i Karlsbygget stuckit ihjäl Karl Johans son i Brantelid. Och jag häktar honom nu.

Ser ni, godt folk, den smällen drabbade Erik just på det rätta stället, midt i hjärtats ömtåligaste punkt, och nu föll han, liksom löfven falla af min lönn, då den rätta nattfrosten kommer och kniper af deras skaft.

När de ledde ut hans raglande, ännu nästan medvetslöse pojk genom dörren, föll Erik ihop i sängen och det grånade hufvudet, till hvilket lifvet burit så många tunga tankar, sjönk ner på den tårdränkta kudden.

Då husfolket efter villervallan kom in och sporde, om han inte ville stiga upp, låg han där stum och kall.

Under ett långt lif hade han stått emot och värjt sig manliga mot ödets slag. Ibland hade han väl segnat, men han hade rest sig igen. Nu kom det dock oemotståndligt och med allvar, nu råkade slaget midt i fadershjärtat, och då föll Erik tyst, snabbt och förgäten, såsom då ett löf rasslar till marken i höstens natt.

En syndapalt.

Handlaren Bengtssons i Skäggebo bokhållare är allt en af de syndfullaste och ogudaktigaste varelser, som finns på jorden. Han är nära på värre än någon annan bokhållare, som jag förr skådat, och då kan man tänka sig hvilken förskräcklig mänska han är.

Aldrig annat än spektakel, aldrig annat än lurilej, aldrig annat än falska varor och svek och stollastycken och gny med gammal och ung.

Djädriga och fulla af hin onde och synd ä' ju alla bokhållare i universum. Men det här vilddjuret i Skäggebo är då en riktig extra prima skrådaling af första sort. En gång bildade vi en s. k. kommitté, bestående af de likaste karlarne inom Skäggebo handelsområde, och gingo ner till handlarn i Skäggebo för att få bokhållaren aflägsnad.

— Vi ä' utkorade te' en deputation, som skulle gå hit och framställa folkets önskningar hos handelsmannen, sa' Jösse i Bolet, som vi utsett att föra ordet.

— Hm — jaså! Hva' ä' det för önskningar, undrade handlarn.

— Ja, dä' ä' vektiga och gedigna saker vi komma med, lät Jösse och råkade spotta i sockerlådorna, som stodo utdragna. Ty Jösse var ifrig och märkelig samt hade inte tid eller håg att reglera sitt spottande i det ögonblicket.

— Om ni också ä' en deputation ifrån afgrunden, så ha' ni inte rätt å spotta snus i mitt socker. Och kommer ni hit för att söka tvinga mig te' nedsättning i mina priser, så tjänar dä' ingenting te', för den lilla avance jag har, den behöfver jag, brummade handlarn, som inte visste, hvad han skulle tänka om oss, där vi stodo grundrika utanför disken och glodde illa på bå' handlarn och bokhållaren, förnämligast på den senare.

— Vi ha inte bedt handelsmannen att få köpa någon slags »avansch», och inte vet ja' heller hvad dä' ä' för slags delikatess eller lektyr. Ä' dä' nå'n nymodig anschofisk, så får han behålla honom själf. Vi ge attan hans »avansch», eller hvad det heter. För dä' ä' väl i alla fall inte annat än nå't, som han vell söka lura bönder med. Men han nös sej den gången! Behåll han sin »avansch» te' dess han surnar eller ruttnar eller dunstar bort! Vi ä' inga spekelanter på'n. Utan vi ha kommit hit för att tala om en annan affärd! dundrade Jösse, som började bli varm och komma i tagen med att hålla tal.

Handlaren drog på munnen, och den synddrypande bokhållarn hångrinade oss midt i synen, fast vi utgjorde en deputation. Ni kan förstå hur dan han är, ty en riktig människa grinar inte åt en kommitté eller deputation.

— Grina ni i häcklefjäll och inte åt oss, för ja' ä' säker på, att åtminstone du, spoling och skrangelhane, ska' skratta lagom, när du får höra, hvad här är fråga om, röt Jösse, och dängde näfven i disken så att våg och lod och andra grejor, som stodo där, hoppade hit och dit.

— Men hvad i all världen är det då fråga om? Har jag inte alltid behandlat er ärligt? sporde handlarn och började draga öronen åt sig, som man plär säga.

— Dä' ä' inte nu fråga om den saken, fast dä' kan va' bå si och så med ärligheten. Men man får ju inte begära mer än tre marker talg utå' en träbock eller nå'n öfverdrifven ärlighet, utå' en handlingsman. Dä' veta vi, gunås. Vi ä' i alla fall komna hit i en annan affär.

— Nå, sjung ut med det då, så vi få komma till saken, lät handelsmannen.

— Åh, vi komma tids nok dit. Men här råder ett allmänt och stort messnöje i orten ibland allt hederligt folk. Och nu ha vi blifvit utsedda att gå hit och anhålla, att handelsmannen bums och på eviga fläcken gör slut på roten och upphofvet te' detta stora messnöje, annars komma vi att flötta all vår handel ner te' Skaftarp. Dit ha' vi vesserligen en bit längre väg. Men så blir en då åtminstone skickligt behandlad där.

— Hva i all min dar har jag då gjort? Eller hvad vill ni att jag ska' göra? pustade handelsmannen.

Jösse sträckte ut sin näfve, pekade som en besvärjare på bokhållarn och sa':

— Jo, vi vell inte mer och inte mindre än att handelsmannen nu tvärt på momangen kör den där fähunnen åt häcklefjäll, för han ä' en dålig mänska och en spektakelmakare och en glöhök!

Handlaren Bengtsson blef förbluffad och tittade tigande först på bokhållarn och se'n på oss.

— Gack med mej in på kontoret, så få vi talas vid, sa' han slutligen.

Och vi följde med in på kontoret. Där fingo vi cigarrer och piccardon och där fingo vi redogöra för hvad vi hade emot bokhållaren. Och jag ska' säga att vi lade fram ett vackert syndaregister.

Isak i Sobo talade om att bokhållaren beställt sig en stor lergök med uppåtsvängd stjärt, och denna lergök hade han trattat full med kimrök. När nu någon blåste i göken, yrde kimrök genom stjärten midt i synen på den blåsande. En dag hade sålunda Isak själf i egen person kommit in i boden och förvånat sig öfver den bålstora lergöken.

— Och ett sådant ljud det är i honom se'n. Pröfva på! hade bokhållaren sagdt.

Isak hade tagit fatt i göken och blåst till af all sin kraft.

Han hade visserligen känt, att det var något som yrde i synen på'n, men han hade inte fäst sig därvid utan trott att det var damm, som samlat sig i gökens innandöme. Men när han kom hem, hade han nästan vettskrämt hustru och barn, ty han var svart som en morian i synen, och husfolket hade trott, att han antingen blifvit biten af en galen hund eller ock att han fått pesten. De hade inte på länge vågat närma sig honom.

— Ä' inte så'nt schvinaktigt? sporde Isak.

— Jo, det ska' han få för! sa' handlarn.

— Åhja, vi ha' nok lite te' mans var't utsatta för hans lergök. Och nu ska' vi ha' slut på't! inföllo vi andra.

— Hm, hm — en så'n drummel! mumlade handlarn.

— Och hur gjorde han inte med gamla Inga i Pinutten! skrek Lars i Fåfängan, som också var med i deputationen.

— Hvad gjorde han med henne?

— Jo, hon hade bedt en del hustrur i roten om ysthjälpe, för hon ville ställa ihop en liten julost åt sig, gummesjåtan. När nu mororna på en viss dag skulle komma till henne med mjölken, ville Inga fägna dem, kantänka. Och så gick hon hit och köpte för trettisex skilling vin. Men den eländige bokhållarn gaf henne i stället sådant där gulaktigt ostlöpe, som ni har på flaskor och säljer. Ni kan väl förstå hur fördärfvade käringarne blefvo i sina magar utå löpet. Min var där också, och med henne blef det ingen reda på fjorton dar's tid. Ä' inte så'nt upprörande och fähunsaktigt? slöt Lars i Fåfängan.

På det viset höllo vi på en timmes tid och lade fram bokhållarens uselheter, af hvilka en del voro sådana, att man knappt kan tala och mycket mindre skrifva om dem.

Handlarn satt och grunnade och ibland log han. Det syntes på'n, att han just inte blef så värst ilsk på bokhållarn.

Slutligen sa' han:

— Jag ska' säja er, gubbar, att det vore synd att köra bort honom. Han är så full af illmarighet och han är karl till att tänka ut så många rackarstreck, att det tydligen blir den likaste handlare, som man kan tänka sig, af honom! Se'n hällde han upp mer piccardon och var så beskedlig, att vi till sist gingo in på att nöja oss med, att bokhållaren inkallades och undfick ett rejält ovett i vår närvaro.

Nå, handlarn kallade in honom på kontoret och skrupensade upp honom och lofvade honom smörj, om han inte bättrade sig. Och bokhållaresvinet grät och bedyrade, att han efteråt aldrig skulle skoja, åtminstone inte med gammalt folk.

Se'n fingo vi mera vin och voro belåtna med utgången af vår sändning.

När vi se'n gingo, stod bokhållarn i boden och grät och bad om förlåtelse, lofvade fullständig bättring samt bjöd oss snus.

— Dä' är alldeles färskt, snyftade han.

Och en del af oss lade in snus i mun, en del snusade.

Men kan ni tänka er en sådan afgrundsande till pojk! Vi hade inte kommit långt, förrän vi upptäckte, att han blandat en faslig hop sådan där Cayennepeppar i snuset.

De, som snusat, började nysa i ett evinnerligt nysande, så att samtliga deras näsor sprungo i blod. Och vi, som lagt in snuset i mun, mådde ingalunda bättre. Det sved, som om den värsta eld flammat i våra gap. Det hjälpte inte att spotta, ej heller halp det, att vi lade oss ner på magarne och drucko ur dikena vid vägen. Det var rent rysligt. Vi tyckte att munnarna blifvit stora som logdörrar. Ögonen runno på oss och vi kunde knappt andas ej heller svärja.

Deputationen tog sig inte just bra ut, där den skred fram på vägen. Och folk, som mötte oss, trodde att vi voro fulla samt att vi varit i slagsmål, på grund af det blod, som frustade ur näsorna på dem af oss, hvilka skredo fram under ett ideligt och fruktansvärdt nysande. Dessa senare kunde heller inte saga ett endaste ord. De förmådde bara nysa och det var då mer än underligt, att de inte nöso ihjäl sig. Vi andra blefvo skinnlösa i munnen och kunde knappt tära en matbit på åtta dars tid.

Så gick det med den deputationen. Men det värsta var, att vi inte kunde lagföra bokhållarn, ty då hade det eländiga missfostret fått häradsrätten och allt folket att skratta åt oss på köpet.

Men smörj fick han.

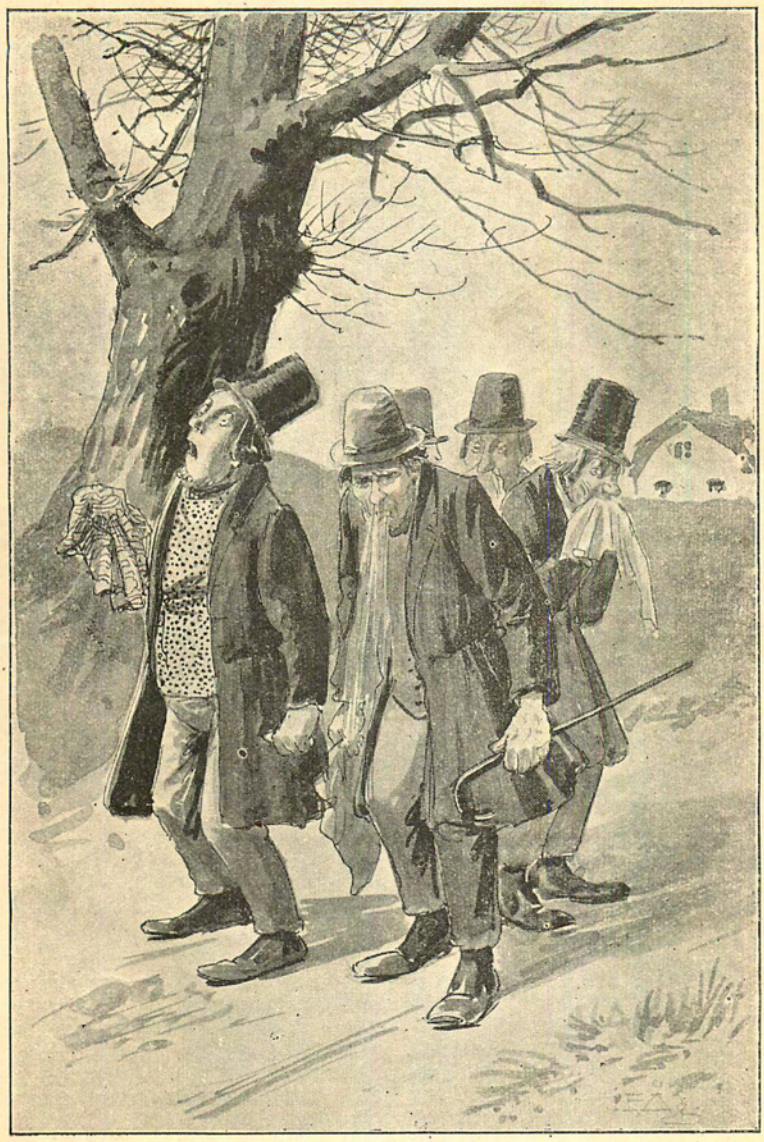

Maja-Lisa i Leagård.

(Ett äktenskapligt drama.)

Jakob i Leagård satt midt i söckna veckan vid det främre bordet i sin stuga framför gafvelfönstret och försökte raka sig. Till den ändan hade han försett sig med en skål kokhett vatten och ställt upp en spegelglasbit mot en anjovisburk på bordet, i hvilken burk en balsamin var planterad. Under rysligt grimaserande hade han tvålat in vissa trakter och partier af sitt anlete.

Maja-Lisa, hustru hans, satt på spishällen och skällde. Detta uttryck är nu visserligen hvarken vackert eller riktigt passande att använda — det medgifver till och med jag — men en häfdatecknare måste städse se till, att han väljer de rätta uttrycken, ty historien får inte förvanskas.

En häfdatecknare måste låta galanteriet fara och framför allt hålla sig till och beflita sig om sanningen. Annars är han ingen riktig och fullödig häfdatecknare.

Fördenskull måste här sägas, att Maja-Lisa satt på spishällen i Leagård och skällde ilsket och intensivt på husets herre, medan denne försökte raka sitt ansikte.

Det är ett skönt och märkeligt skådespel att se en gubbe raka sig. Den mimik, han då utvecklar, är förvånansvärd och underbar. Han vrider och kränger med ansiktsmusklerna, så att man kan befara det värsta. Han bänder ut läppar och kinder med tungan för att släta ut rynkorna och kunna erbjuda knifven ett slätt och glatt fält att plöja blodiga fåror uti.

Ögonen rinna, smärta förvrider hans drag, han suckar, han stönar och svär, framkallande onda andar legionsvis att anamma knif och skägg och tvål.

Sålunda och sådan satt nu Jakob i Leagård och illgrömmade sig uti sitt tjäll, medan hans hustru, som sagdt, höll till på spishällen och anfäktade honom med ordströmmar, som vällde fram ur hennes tandlösa mun.

Gubben tog med långa mellantider en stråk utefter kinden med knifven, så att skägget till största delen drogs upp med rötterna och det menlösa mansblodet skvatt ut.

— Förhärdade knifrackare! tjöt han och knäckte till att draga och hvässa honom mot det skinnbeslagna byxknäet.

— Sir du det! Det går inte för dej! Begriper du än, att det inte är meningen, att du ska' gå te' den fördömde auktionen och skuldsätta dej och kanske supa dej fuller och förkorta ditt lif, som du fått utå Herren, och skämma ut dej ibland folk, din dumstock och ledinge där. Hva' ska' du på auktionen å göra, det undras mej? Hva' behöfver du köpa det pantade torpet för, fast det ligger äger om äger med oss. Har du inte nok å sköta som du har, din latstock?

— Tösst, säjer jag dej Maja Lisa! Affärer går öfver ditt förnuft. Tösst på fläcken och gack ut te' dina sysslor och sitt inte här och alterera mej, så att jag skär ihjäl mej!

— Tror du, att ja' behöfver tiga för en så'n som du ä'? Nähej, du bedro' dig den gången. Hva' behöfver du köpa mer jord för, du, som inte ä' karl te' å göra ett dagsverke. Sköt det du har. Men du duger inte te' dä' en gång, du uslinge där. Du ä' ju styfver i lederna och illavuren och stummer och dummer och later och flater och . . .

— Tiger du inte, Maja-Lisa, så gör ja' mej olycklig på dej, din skryla där. Sköt du ditt och låt mej styra med de stora sakerna. Kommer torpet te' Leagård, får hemmanet tre gånger så stort värde som nu. Tösst med ditt käxande och skällande och lägg dej inte i karlasaker, det är mitt bästa råd! röt Jakob och vände sitt blodiga ansikte mot Maja-Lisa och hötte med rakknifven.

— Karlasaker! Ja' undrar just, hva' du räknar te' karlasaker? Inte har ja' sett nåra karlasaker hos dej. Snusätning och supning och dumheter det ä' de ende karlasaker, som du och dina gelikar lägga i dagen. Hva' tror du sådana kluvsar som ni kunde uträtta, om ni inte hade oss fruntimmer, som slete och styrde och ställde? Kar'a är det uslaste Gu' har skapat. Och nu stecker du inte te' auktionen, så möcke du vet dä', resonerade Maja-Lisa.

— Det ä' inte lönt å svara dej, ditt skrälle. Du talar, som du har förstånd te' . . . Aj, aj, si nu skar jag bort halfva öfverläppen för din skull, jämrade Jakob.

På det viset resonerade de i Leagård den förmiddagen. Ju längre det led, dess flera skråmor tillfogade sig Jakob, och dess argare vardt Maja-Lisa, där hon satt. Läpparna blefvo allt hvitare på henne, och gång på gång tog hon af sig träskon i tydlig akt och mening att slänga honom i skallen eller ryggen på Jakob.

Denne var annars en duktig och förståndig karl, såsom alla män äro. Det var rakt ingen fara med honom. Han var både skötsam och stillsam och knogade det bästa han förmådde på sitt lilla hemman.

Detta hade emellertid det felet, att det saknade tillräckligt sommararbete och var nästan skoglöst. Bredvid låg emellertid ett gammalt torp, som inte hade mycken öppen åker men dess mera skogs- och betesmarker. Lades nu detta till Leagård, så uppstode ett hejdundrande hemman. Det var detta Jakob ville. Och ett tillfälle hade nu uppstått att realisera detta önskemål. Torpet hade pantats för gäld och skulle säljas på auktion. Jakob visste, att han skulle få det för en spottstyfver, ty folket unnade honom att få göra den affären.

Men si Maja-Lisa hade satt sig för, att det skulle bli lögn. Hon finge, kantänka, i så fall längre väg att gå, när korna skulle mjölkas, och så tyckte hon inte, att de skulle sätta sig ut för några vidlyftigheter.

Jakob höll emellertid i sig och gaf sig den på att han skulle till auktionen. Han hade ställt sig därefter med bå' pengar och borgen och hade nu kommit så långt som till den förberedande rakningsprocessen.

Därför satt nu också Maja-Lisa och var ilsk.

Ä'ke det grufligt, hvad fruntimmer kunna vara kortsynta och ställa till spektakel och hindra männen i deras kloka planer, när det sätter åt dem?

Ingen kan undra på, att Jakob blef mer och mer nervös och upprörd, när han hörde Maja-Lisas ovisa prat. Handen darrade på'n, så att han skar sig tidt och tätt i haka, kinder och läppar, tills blodet nästan stridrann ner åt hans kalfskinnsväst.

Till sist blef han arg.

Medan han satt och drog knifven mot sin skinnbeslagna byxa, sa' han:

— Gu' gifve knifven vore fjärdedelen så hvasser som din tunga. Då skulle det va' en fröjd å raka sej. Herren vete, hvad ja' grunnade på, när ja' gick och gefte mej mä' en så'n . . .

Längre hann han icke. Maja-Lisa for upp från spishällen.

— Ja' ska' ge dej! fräste hon och slängde träskon i ryggen på den stackars Jakob, så att det sang i mannen.

— Nu fick du din vilja fram! Nu kommer jag inte te' auktions i dag och kanske aldrig mer i lifvet! stönade Jakob.

När han fick träskon i ryggen, hade han ryckt till och rännt rakknifven in i låret. Blodet sprutade hemskt kring mannen, som bleknade allt mer och mer. Han hade nog också förblödt, om

inte en resolut granne, som varit sjukvårdssoldat, vid barnens skrik skyndat till och girat benet. Någon auktionsgång blef inte att tänka på. I stället blef det af nöden att så fort sig göra lät bädda Jakob i en häck och transportera honom till sjukhuset.

När de buro ut honom till skjutsen, kom Nesse i Kråkshult gående förbi.

— Aj, aj, hvad tar ni er till här! Hvarför var du inte på auktionen. Torpet slogs bort för halfsvärde. Kalle i Bo, din ovän, ropade in'et. Hvarför i Guss namn var du inte där, Jakob? sa' Nesse.

— Fråga Maja-Lisa! hviskade Jakob med matt röst.

— — — —

1-2

125:-

BET / ÖNÄ

Thure Sällberg

Humoresker
Och Historier

II